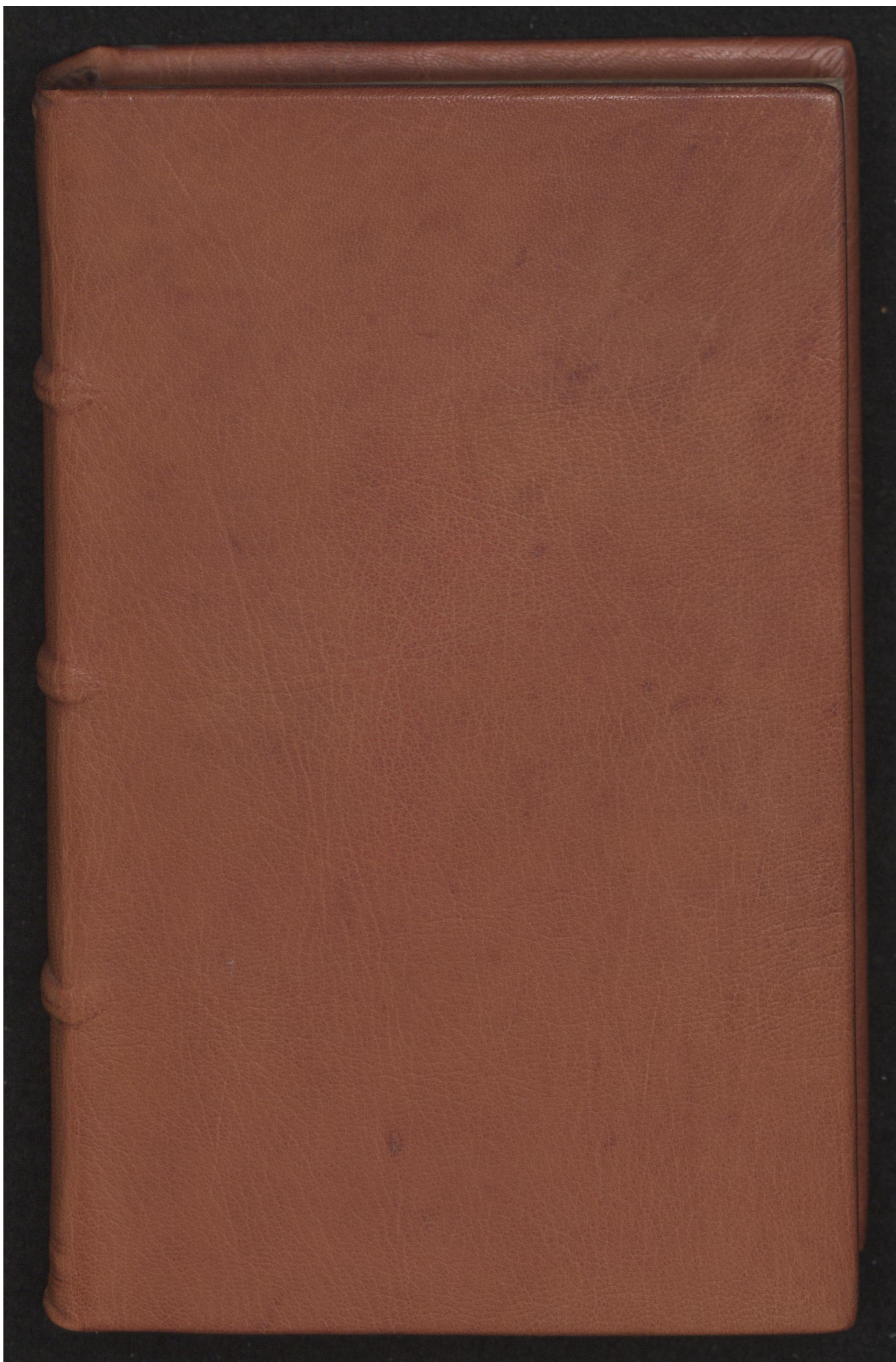
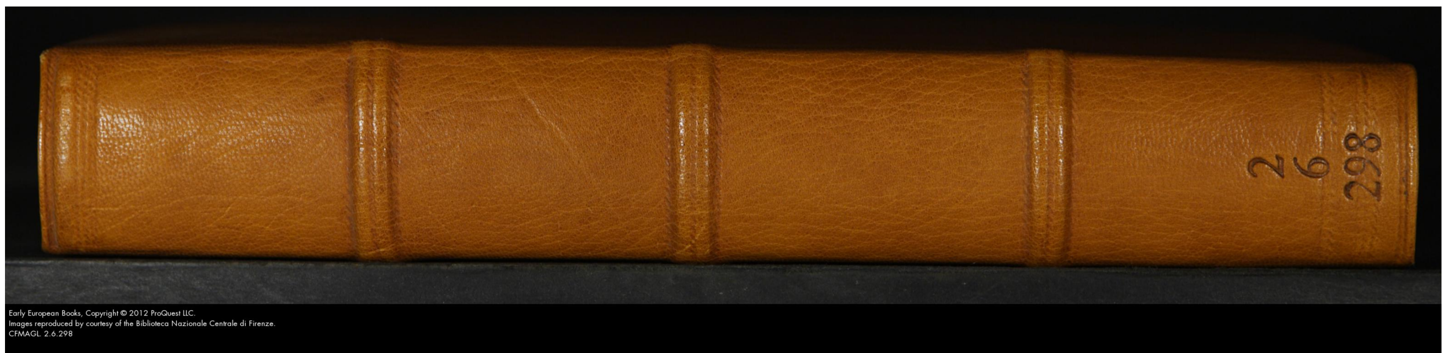
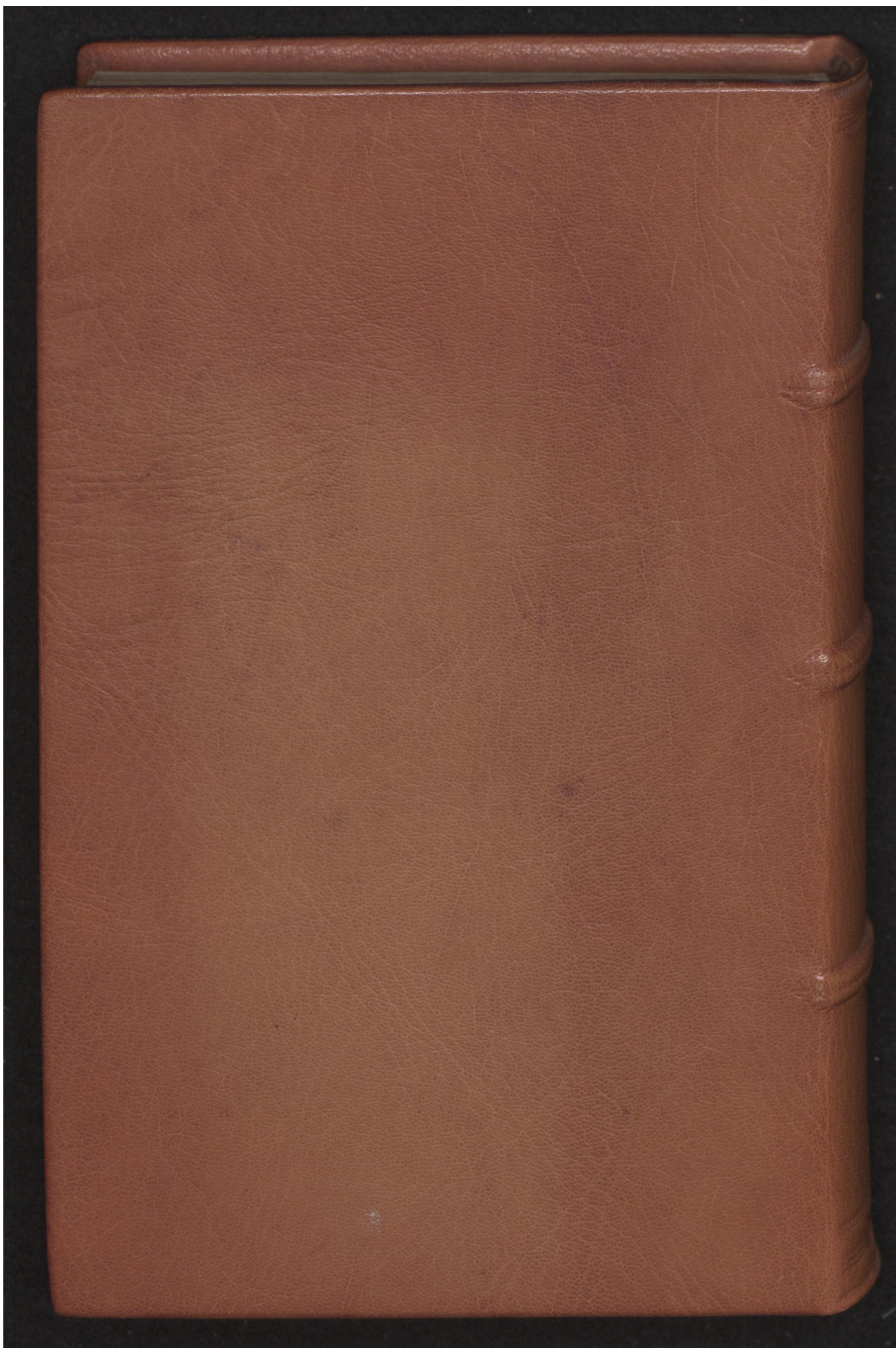

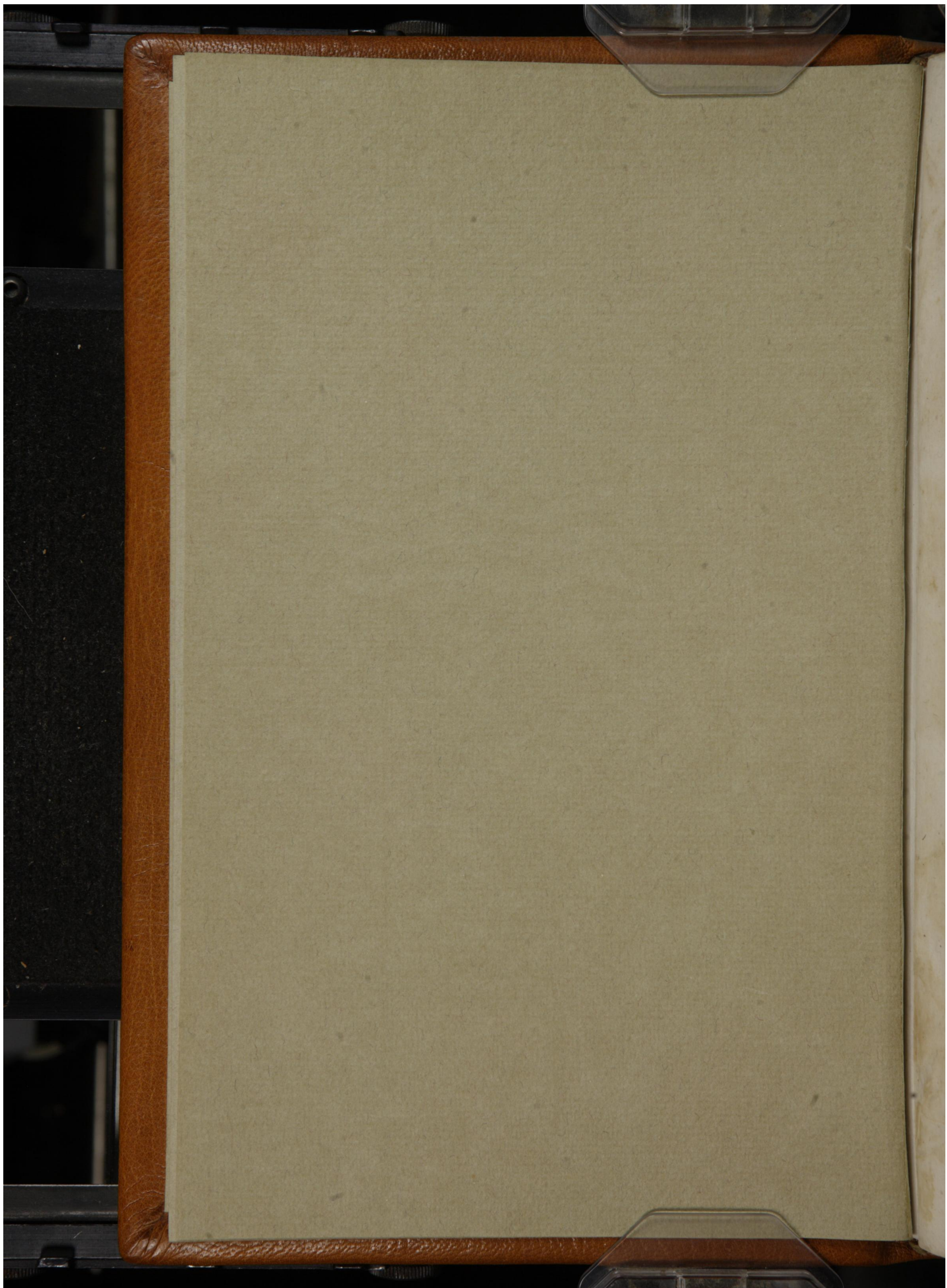

2
6
298
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.6.298

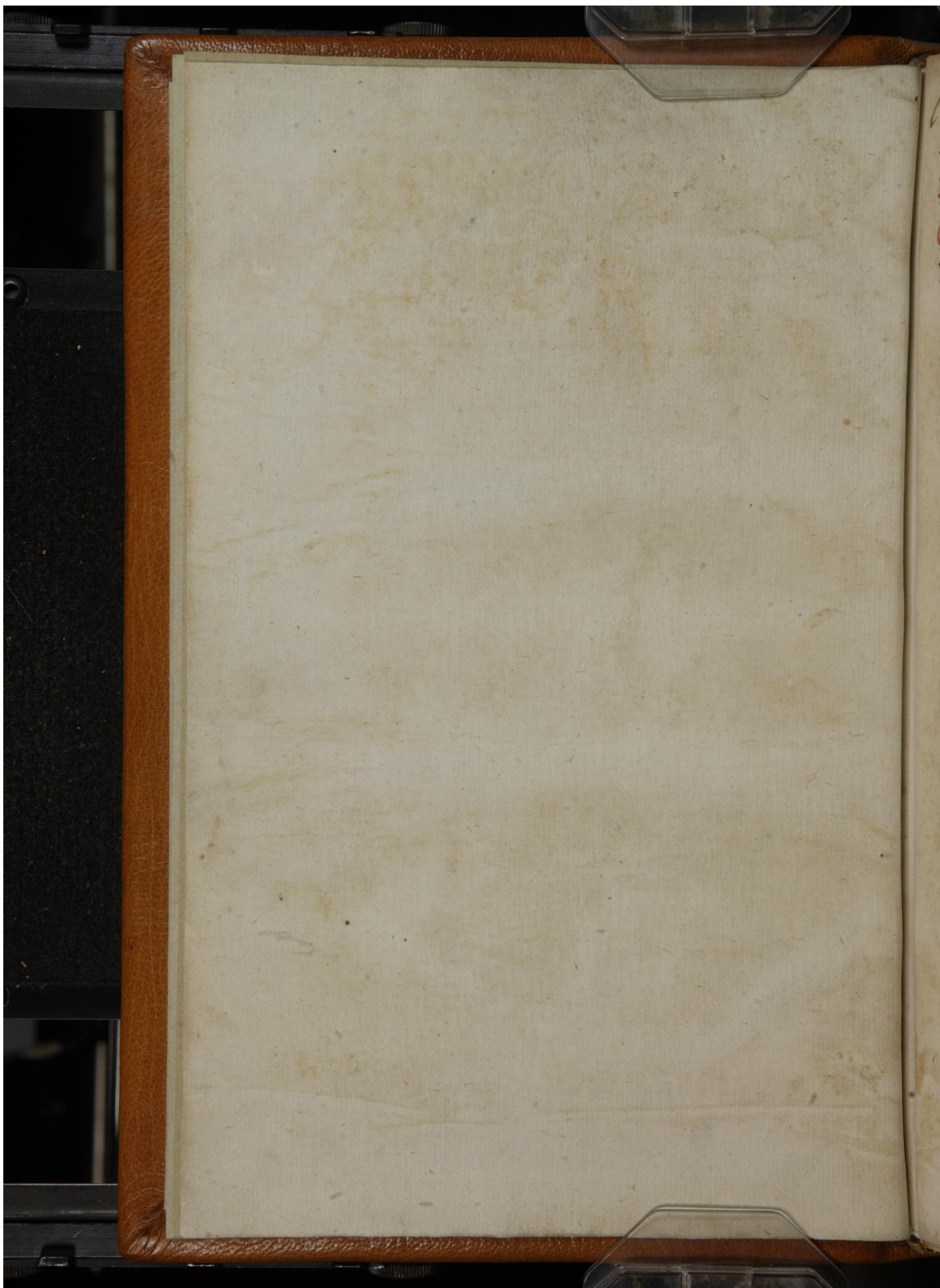

XXXI
CHOVERONII

Coll: Flor: soc: J: Cat: inscr:

B

D. N. BERMONDI CHOVERONII CAESAREI,

Pontificijq; Iuris Doctoris præstantißimi, ac Ecclesiæ cathedralis Viuariensis canonici meritißimi in sacrosanctioris Lateranensis concilij (concordata vocant) titulum de publicis concubinarijs commentarij non minùs docti, quàm percommodi, his ad quos adulteriorum, & stuprorum (quæ sunt nephanda scœlera) pertinet animaduersio.

Illustrantur prætereà rerum capitibus ab authore ipso, quæ suis locis prænotauimus ita, vt nihil desyderes.

Collegij Flor. Soc. Iesu

Inscriptus catal.

LVGDVNI.

Ad salamandræ, apud Sennetonios fratres.

M. D. L.

Cum Priuilegio Regis.

EXTRAICT DV PRIVILEGE

Il eſt defendu à touts Imprimeurs,& Libraires de non imprimer,ou faire imprimer,ne expoſer en vente ce preſent Liure intitulé *Bermondi Choueronij Commentaria in Titulum de publicis concubinarijs*,iuſques au terme de dix ans commencans du iour, & date des preſentes,ſinon par le cōgé,& licēce de Iacques,Iean,& Claude Sennetons freres. Et ce,ſur peine de cōfiſcation deſdits liures, & d'amende arbitraire,ainſi que le tout eſt plus amplement contenu audict priuilege ſurce octroié & dōné à Lyon le douzieſme de Septembre. 1548. Ainſi ſigné par le Roy en ſon conſeil Coëffier,& ſeêllé ſur ſimple queuë en cyre iaulne.

ELENCHVS EORVM, DE quibus his commentarijs ediſſeritur.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI domino Carolo à Turnone Viuarienſi Epiſcopo digniſsimo, ac cæteris eiuſdem eccleſiæ dominis Canonicis vndequaq; literatiſsimis Bermondus Choueron prędictæ eccleſiæ Canonicus beniuolentiam non exiguam impartitur.

Vum iam longiſſimo tempore effluxo, excellentiſſime Præſul, ac fratres honorandiſſimi: ſcilicet annorũ viginti quinq; & vltra in exercitio legendi in diuerſis vniuerſitatibus inſudauerim tandem quibuſdam amicis meis viſum fuit, vt aliquid de iure pontificio in publicum proderem, conſiderans materiam concubinatus, & vtriuſq; coitus paſſim per iuris codices deſcriptam: & pauci ſunt propter humanæ vitæ fragilitatẽ, qui à talibus abſtinere poſſint, meritò illã ſub hoc titulo de publicis cõcubinarijs in vno colligendã eſſe duxi, quã ſummis vigilijs, breui tamen tẽpore, ſub hoc nõ lõgo libello clauſi: accipite ergo illum præſul, ac fratres venerandi, qui mihi materiam, ac occaſionem præbuit, vt non alterius nomini, quàm veſtro dedicare inſtituã talis enim dedicatio neminem noſtrorum magis decet, quàm vos duabus præcipuis rationibus. prima, quia executio huius tituli ad vos dirigitur Altera, quia clericos ac alios ſubditos in hoc crimine concubinatus depræhenſos habetis corrigendos: & ſi aliquid maius. aut ſubtilius mihi extitiſſet. id veſtris præclaris ingenijs multo alacriùs obtuliſſem: Vnde ſi minùs dignum, vel minus ornatum dicam fateor non eo animo proferre, vt rem. vobis inſuauem ac minùs gratam facerem, ſed potiùs imbicilitati & ignorantiæ meæ adſcribendum putetis, quibus humiliter (deprecor), ignoſcatis: inſcius enim non ſum, quòd multi literatiſſimi viri, quibus indignus ſum librum à tergo afferre. non omnia tamen rectè protulerunt, ſed quandoq; errauerunt: iuxta dictum pſalmiſtæ omnis. homo mendax: Quid igitur dicã? qui homo ſum tenuis radis, & exiguus? Scio præterea, præſul excellẽtiſſime, ac fratres honorãdi, quòd ſola miſeria caret inuidia & reprehẽſionem vitare nõ poſſe, niſi eum, qui omnino nihil. ſcribit, & multos inuidos, & detractores fore, qui noſtram repetitionem, non ex charitate, & benignitate (vt canonicè decet) ſed potiùs liuore lingua mordaci & detractoria redarguere & condemnare conabuntur licet eorum ſcripta à viris doctis reperiantur ciuilia. aliuſque in alterius graſſatur

ingenium: contra quos exclamat Esayas dicens. ve vobis inuidiosis, qui dicitis bonum malum, & lucem fecitis tenebras, & idem Hieronimus in prologo Paralipomenôn, quod sepè inuidi ac rodientes in publico detrahunt, quod secretè in angulis libenter legũt, A talibus ergo humiliter, rogo, illæsam defendite. quibus ego assentiam si maiorem, vel similem ædere, & in medium palam scribere curauerint. Si autem hoc non fecerint inuidiosos, & detractores nomine legis Fusiæ caninæ damnabo. ex quo quid tale scribere nec valeant nec possint: ideo antequam damnent primò legant. quoniam inciuile est non toto opere perfecto iudicare aut repræhendere. iuxta illud Ecclesiastici vndecimò priusquam interroges & legeris, ne vituperes, & cũ interrogaueris, corripe iustè: Attamen si quæ sint, quæ corrgenda veniant, me vestræ sublimitati, & correctioni submito, vel nostram ignorantiam excusabiliter corrigatis, & in melius emendetis valete præsul metuendissime, & fratres dilectissimi: expectate propediem reliquos titulos huius voluminis concordatorum vestris sublimitatibus similiter dedicandos.

IN COMMENTARIOS. B. CHOVERONII

EPIGRAMMA.

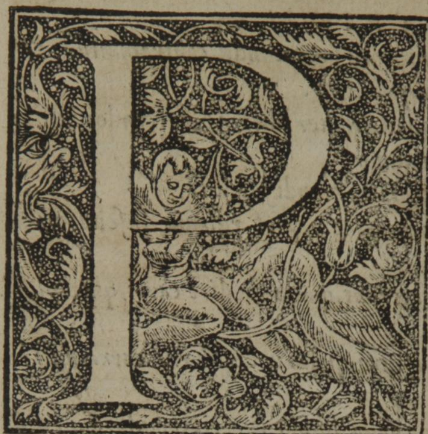
Qua ratione ferox esset plectendus adulter,
  Perdocet eximius, qua licet arte, liber.
Percenset pœnas, quibus gens perdita luxu
  Plectitur: & stupri profugat arte luem.
Aduolet huc subitus, quem scœleris obruit vnda
  Tutius & castis (crede) ferêtur aquis.
Inuida flamma perit: virtus inuicta resurgens
  Incorrupta arces aduolat æthereas.

PRAEFATIONES IN TITVLVM DE PVBLICIS concubinarijs in concordatis.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonia principaliter ratione prolis procreandæ contrahuntur, & secundariò propter vtilitatem publicam.*
2 *Matrimonium non causa libidinis, sed propter liberos procreandos institutum fuit, aliter diceretur connubium.*
3 *Virginitas existens in Maria principem mundi fefellit.*
4 *Deus licet omnia possit, tamen virginem post ruinam suscitare non potest.*
5 *Virgines gentiles magis mori maluerunt, quàm obedire carni, quòd pluribus probatur exemplis.*
6 *Sanctius esset à præsenti vita migrare, quàm in desiderijs carnalibus vitam ducere.*
7 *In India est quædam regio, in qua nulla libido reperitur, nulla sunt coniugia, nullique homines nascuntur, & nisi ibi quis castitatem seruauerit, perpetuo exilio datur.*
8 *Sacerdotij officium, sicut imperium à Deo processit.*
9 *Præsbyteri in suis domibus tenentes concubinas duo grauia committunt.*
10 *Deo magis placet grunitus porcorum, quàm cantus præsbyterorum luxuriantium.*
11 *Præsbyteri peccata hominum suis precibus comedere debent.*
12 *Qui sordidus est alterius sordes purgare non potest.*
13 *Decimæ institutæ sunt, vt sint in cibum sacerdotibus.*
14 *Sacerdotes non secundum carnem, sed secundum spiritum viuere debent.*
15 *Opera carnis sunt fornicatio, incontinentia, & similia.*
15 *Sacerdotibus .l. antiquæ permittebatur posse frui suis vxoribus causa sobolis procrandæ tantum.*
17 *Meretrici adhærens vnum corpus cum ea efficitur.*
18 *Peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur in suum corpus peccat.*
19 *Præsbyteri occidentales obligantur ad perpetuam continentiam.*
20 *Præsbyteri etiam græci non possunt vxores sibi copulare.*
21 *Apostoli pascebantur vxores de mercede prædicationis.*
22 *Præsbyteri occidentales quare vouerunt castitatem, quatuor aßignantur rationes.*
23 *Clerici concubinarij incidunt in adulterium, sacrilegium, stuprum, in-*

cœstuosum, contra naturam & quæ pœna imponatur istis criminibus ex pluribus demonstratur.

Atres antiqui (vt refert Ambrosius in libro de virginibus)at testantur virginitatem esse templum Dei:quoniã Christus cum voluisset assumere carnem, matrem suam, ex qua nasceretur, virginẽ esse
1 voluit. † Et licet matrimonia contrahantur ea præcipua intentione procreandæ sobolis: quia erat vnum de tribus bonis matrimonij,& in hoc versatur publica vtilitas.l.hoc modo. versi.vtilem rei publicæ causa sobolis procreandæ. ff. de condit. & demonstratio.& idem refert Calistratus in.l.liberorum appellatione in versiculo qui vxores ducunt voto & animo liberorum procreandorum.ff. de verborum & rerum significatione.refert etiam Augustinus in
2 libro de bono coniugali,† quòd matrimonium contractum sine spe prolis,non matrimonium,sed connubium dicitur. Fuit enim institutum matrimonium non causa libidinis:sed propter liberos procreandos,vt habetur in principio Genesis,& Leuitici vigesimo primo capitulo,vbi legitur, quòd in lege Mosayca non erat permissum cõiuges de scorto accipere,aut viduas repudiatas,nec etiam virgines nisi duntaxat causæ procreandæ sobolis & sic concubitus matrimonialis erat à peccato immunis.

Attamen Dominus noster IESVS Christus à tali commixtione nasci recusauit nobis apertissimè declarans sibi magis placere virginitatem quàm continentiam coniugalem, vt etiam apparet de Beato Ioanne Euangelista,quem Christus præ cæteris Apostolis dilexit,& eum tanquam familiarem eligit,eò,quòd castitatem seruasset, & virginitatis lilio decoratus esset,quę est virtus animi,& secum comitem habet fortitudinem:& qui vir-
3 ginitatem habet,fortitudinem habere conuincitur:† illa est ergo quæ existens in Maria principem mundi fefellit: illa est etiam,

quæ

quæ inter cæteras animi virtutes ſeruari debet intacta:quia ſi ſemel fuerit amiſſa,reſtitui non poteſt:vt eſt text.in.l. vnica. C. de rapto.virgi.vbi dicitur quod mulier corrupta,& violata reſtitui non poteſt & gloſſ.ibi dicit quod etiam Deus facere non poteſt,
4 quòd illa,quæ fuit corrupta, non ſit corrupta:† licet deus omnia poſſit.tamen poſt ruinam virginem ſuſcitare non poteſt,& ad illam gloſſam concordat alia gloſſ.in capit.ſuper eo. de bigamis. quod dictum refert etiam Hieronimus in epiſtola ad Euſtochium vt habetur tranſumptiuè in cap.ſi Paulus Apoſtolus.xxxij.q.vj.

Præterea hoc probant monimenta priſcarum virginum,quæ plures ſecundum carnem viuere contempſerunt:† & magis maluerunt mori,quàm obedire carni:vnde apud Romanos virgines quæ ſecundum carnem viuere contempſerunt,in maxima reputatione habebantur,vt patet de duabus filiabus Romanis, quarũ mater vocabatur Cedaſa, quę cum (abſente patre) duos iuuenes prætereuntes iure hoſpitalitatis ſuſcepiſſet ipſi quoq; iuuenes nõ indulſerunt honori filiarum: ſed dictis virginibus nocte violentiam intulerunt propter quod ſtuprum dictę virgines mutuis mucronibus ſe cõciderunt:patet etiã de illa virgine,quã hoſtis Macedo corruperat,quæ modicũ diſsimulauit violentiæ ſibi factę deſolatorem:& nihilominus tãdem ſuum violatorẽ iugulauit, & mox gladio ſeipſam interfecit,nolens, perdita virginitate,ducere vitã.

Quid exempla iſta deſignant?niſi,ꝙ carni non eſt aſſentiendũ:
6 quinimò meliùs foret à pręſenti vita migrare,quàm in deſyderijs carnalibus vitam ducere:vnde Apoſtolus ad Romanos octauo dicebat,qui in carne ſunt,Deo placere non poſſunt.& ad Galatas.v. ſpiritu ambulate,& deſyderia carnis non perficietis,& Apoſtolus primę Corinth.vij.virgo cogitat,quæ domini ſunt, vt ſit ſancta corpore,& ſpiritu. Videtis ergo quanto affectu veteres caſtitatem amauerunt, vt etiam.narratur de quadam Græca fœmina Hyppo,nomine,quæ cum hoſtium claſſe eſſet excœpta, in mare ſe abiecit,vt morte pudicitiam tueretur narratur etiam de quodam,qui filiam ſuam interfecit eo, quòd Apius Claudius violenter ad ſtuprum ipſam inducere volebat:malebat enim pudicæ filiæ eſſe interemptor,quàm pater corruptæ.

Narrat præterea Ambroſius in libro de virginitate.c.iij.de pelagia quæ cum eſſet apud Anthiocum ætatis quindecim annorum,& prædonibus circunceptam ſe videret:matre abſente ſuiſq;

ſociabus in aqua ſe proiecit malens mori quã violari. Scribit etiã
7 Solinus lib.vij. † ꝙ in India quędam eſt regio in qua nulla libido inuenitur atq; petulantiam ignorãt homines: itaq; nulla ſunt con iugia nulliq; homines ibi naſcuntur: & tamen ibidẽ plures cõmorantur: nullus tamẽ ibi admittitur, niſi caſtitatis meritũ proſequatur, quam caſtitatẽ, niſi quis ſeruauerit à prędicta regione ſubmouetur & perpetuo exilio datur: recitat inſuper cõtra Iouinianum Hieronimus, qualiter Duylius vxorẽ tantę continentię duxit, vt omnibus cõtinentibus eſſet exemplũ accidit, ꝙ is iam ſenes & tre menti corpore in quodam iurgio audiuit exprobari ſibi quòd os fœtidum haberet, quo audito ad vxorem acceſsit ipſam redarguens cur ſibi hoc non intimaſſet, quę reſpondit feciſſem (inquit) niſi putaſſem omnibus viris ſic os olere, ecce quanta pudicitia quæ nunquam alterius viri flatum ſenſijt.

Si igitur virginitas inter plebeios obtineat liliũ., & coronam virtutis, multò fortiùs continentia, & caſtitas à clericis inuiolabiliter venit obſeruanda: quoniã vitam angelicã ducere debent ipſi enim angeli Dei appellantur: vt refert Hieronimus ſuper Mala-
8 chiam.c.ij.eo, † quia officium ſacerdotij ſicut imperiũ à Deo pro ceſsit in authen.quomod.opor.ep.col.j.ergo talem dignitatem ſacerdotalem luxurioſis amplexibus ac alijs immũdis & libidinoſis actibus prophanare & maculare nõ debent, ne id obijciatur quod habetur Ezechielis.c.xxij.in quo dicitur ſacerdotes contẽpſerunt legẽ meã & polluerunt ſanctuaria mea, & inter ſanctũ, & propha num non habuerunt diſtantiã: & inter pollutum, & immundum
9 nuſquam intellexerunt. † Qui ergo pręsbyteri focarias, ſeu con cubinas in ſuis domibus tenent duo grauia cõmittunt: primò dominicum corpus maculant. Secundò populum, & Eccleſiã ſcandaliſant. Maximè ſi ex tali illicito coitu habeant ſpurios, quos coguntur alimentare de Chriſti, & pauperum patrimonio. Vnde propter vitã impudicã, & luxurioſam talium ſacerdotũ Chriſtus plerunq; ad preces noſtras & oblatiões aures dedignat̃ cõuertere: & noſtra ſacrificia cõtemnit, & holocauſta tanquã abominabilia reſpuit, orationes noſtras nõ audit, dicente propheta non accipiã ſacrificiũ de manibꝰ veſtris: quia polluti eſtis. Vnde refert Augu
10 ſtinus † ꝙ Deo magis placet rugitus leonũ ſiue mugitꝰ boum, vel grunitꝰ porcorũ, quã cantus pręsbyterorũ luxuriantiũ. Viri enim eccleſiaſtici ad hoc deputati ſunt, vt in caſtitate Deo famulentur.
Quale

Quale enim erit obsequiũ illorũ,si mens polluta fuerit? aut quomodo sacrificium offerent Deo,si eorũ vita maculata extiterit?

Sed quare est,quòd sacerdotes tot luxurijs inquinant respõdetur propter consortia,cõuiuia,& cũ mulieribus colloquia & secretas cõfabulationes:quia talia sunt præludia veneris, & sacerdotes lasciua voluptate corrũpunt qa,inquit Hieronimus gladius igneꝰ species mulieris:nam qui tãgit piscem,ab ea coinquinabitur. ideo asper atque rigidus & breuis cum mulieribus est habendus sermo.Fugienda est ergo libidinis occasio,vt sacerdotes,non in carne,sed in spiritu sint,& ne memoriã in mulieribus ponant, ꝓut legitur de Acerno Abbate,ꝙ cum mulier quidam sibi postularet vt in oratione haberet eius memoriam ipse respondit rogo Deũ vt ipse memoriam tuam auferat de corde meo in admirationem res ista deduci non debet si his temporibus Christus nobis irascitur,si tot flagella suæ iracundiæ nobis immittat:si tot varias, & graues tribulationes patiamur,si tot discrimina belli,pestis,& infertilitatis nos aggrediantur.apertum est eñ pro peccatis Christum per suos sacerdotes debere placari,ad quos spectat pro pec-
11 catis populi orare,& illos apud Deum mediatores existere, † & peccata hominum comedere,& suis precibus ea debent consumere,vt refert Hieronimus in.c.quia sacerdos.x.q.j.& in.c.nulli. iij.q.j.sed propter eorum vitam luxuriosam Deum,quem deprecantur,irritant iuxta dictum Gregorij dicentis:cum his, qui displicet,ad interdum mittitur irati animus proculdubio ad deteriora prouocatur eorum incontinentia tales sacerdotes concubinarios coram Deo deprecari reddit indignos intãtùm, vt etiam pro proprijs peccatis exorare non possunt qualiter enim pro peccatis aliorum deprecabuntur,qui pro proprijs Deum non valent reddere placabilem?.

Apparet ex prædictis,quòd sacerdotes ab eorũ spurcitijs debent primitus mundari,quàm alios à suis delictis mundare valeãt maximè à fornicatione,& concubinatu publico,vel occulto,quę non tantùm corpus,verùm etiam animam maculat: ideò apud
12 vulgares natum est illud adagium† quòd qui sordidus est,ac immundus,quo modo alterius sordes purgare poterit? quod dictũ legitur ecclesiastici.xxxiij.c.in quo dicitur ab immundo quis mũdabitur?quoniam Deus ex fornicatione sacerdotis quampluri-mùm irritatur eò,quia fidem continentiæ, quam tempore suæ

ordinationis Deo promiserat inanem,& vacuam facit refert em̃ Inno.secundus ita fuisse statutum in concilio Toletano nullum debere recipi in sacerdotem,uisi cuius castitas ante suscœptum ordinem fuerit approbata,quod si concubinam ex post repertus fuerit habere,officio,atq; beneficio ecclesiastiaco carere voluit, ex quo tacitè in collatione suorum ordinum seipsum obligauit ad perpetuam continentiam,quam si violare præsumpserit, non Christum,quem in ex extremis sperat iudicem aduersarium, sed seipsum fefellit.

Lege enim nedum canonica verum etiam diuina præsbyteri maximè habentes curam animarum ex dqbito officij tenẽtur pro suis parrochianis exorare,à quibus decimas,oblationes, & cœteras eleemosinas percipiunt † instituit enim Deus decimas,vt sint
13 in cibum sacerdotibus in domo domini vt legitur numerorum xviij.cap.inhibet ibi deus sacerdotibus dicens,nihil aliud possidebunt decimarum oblatione contenti, quas in vsus eorum,& necessaria separaui, quod hodie à sacerdotibus nostris non obseruatur quoniam veri negociatores rurales, & mercatores effecti sunt & dicitur in eodem textu,quòd qui mundus est, illis decimis vescetur,& non alius. Dolosè ergo,& fraudulenter in interitum eorum animæ tales sacerdotes beneficiati decimas, & oblationes à populo accipiunt: ex quo pro peccatis suorum parrochianorum non orant.nec pro eis sufficientes sunt orare.vnde deus loquens sacerdotibus immundis Esayę capitulo primo dicit facta vestra sunt mihi molesta.& cum extenderitis manus vestras,auertam à vobis oculos meos.& cum multiplicaueritis orationem vestram,non exaudiam:quia immundi,& polluti estis. Sic etiam loquitur dominus ad sacerdotes per os Malachiæ prophetæ cap.j. dicentis non est mihi in vobis voluntas,& munus non suscipiam de manu vestra.

14 Caueant igitur viri ecclesiastici vt † non secundum carnem sed secundum spiritum viuant:quia(prout dicit Apostolus ad Romanos.viij.capi.) qui in carne viuunt, deo placere non possunt illi autem dicuntur viuere in carne,qui operatur secundum carnem: etsi quæratur, quæ dicantur opera carnis. respondetur
15 † quod fornicatio,immundicia,& impudicitia: talia enim opera in viris ecclesiasticis reperiri non licet:vnde beatus Iacobus in sua canonica loquẽs ad eos ait mortificate membra vestra,quæ sunt super

ſuper terram,ne incidatis in fornicationem,immundicitiam, libi dinem & malam concupiſcentiam: quia propter talia venit ira dei in filios incrudelitatis. Quid enim magis maculat, & denigrat ſacerdotes, quàm immunda conuerſatio ſordidarum con cubinarum? quid enim villius eſt præsbyteris? & quid ſordidius? quàm more porcorum libidinoſis, & luxurioſis amplexibus delectari? quid enim fœtidius eſt illis ſe meretricum & concubinarium reprobato concubitu damnabiliter commiſceri?

Prætereà curare etiam debent ſacerdotes, ne vitam ducant impudicam ſequentes exemplum aliorum Apoſtolorum domini noſtri Ieſu Chriſti, qui priuſquam fuerint aſſecuti dignitatem ſacerdotalem à ſuis proprijs vxoribus abſtinuerunt & qui tempore ſuæ vicis, id eſt, hebdomadæ in templo miniſtrabat, non erat ſibi fas frui concubitu ſuæ legitimæ vxoris, vt talis ſacerdos liberiùs, & mundiùs valeret diuinis miniſterijs intende-
16 ret & finita ſua hebdomada, illi ſacerdoti permittebatur poſſe frui vxore ſua cauſa ſobolis procreandæ tantum:ergo.multofortiùs ſacerdotes nouæ legis (quibus matrimonia etiam cum virginibus interdicuntur) debent ſe ab immundis, & corruptis meretricibus, & concubinis abſtinere. Hæc deciſio fortificatur, quia in veteri teſtamento, qui erant deſtinati ad portandum archam fœderis domini, debebant priùs ab immundicia cuiuſque fornicationis eſſe mundati, & ſanctificati vt habetur primi Regum cap.vij.ſanctificarunt Eleazarum, vt cuſtodiret archam domini: & etiam primo Paralipomenôn.c.xv. ſanctificati ſunt ſacerdotes, & Leuitæ vt portarent archam domini: ergo multo fortiùs ſacerdotes nouæ legis debent ab omni ſpurcitia eſſe mundi, qui non archam figuratam, ſed fidem catholicam, eccleſiam, & corpus verum Chriſti habent cuſtodire, portare, atque ſumere:mundamini ergo, qui fertis vaſa domini. Talis reuerentia, & mundicia in archa Moſayca debebatur propter tabulas Moyſi, & virgam Aaron, quæ in ea repoſitæ ſeruabantur: quia digito Dei ſcriptæ erant: hoc idem probatur Exodi. xix. capitu. vbi Dominus iuſſit filijs Iſraël per os Moyſi à ſuis proprijs vxoribus per triduum abſtinere, vt liberiùs deuotioni, & orationi intendere poſſent multòmagis ſacerdotes nouæ legis debent ſe abſtinere à libidinoſis amplexibus. Prætereà fortiùs demoſtratur Exodi.xij.c.nam filij Iſraël in memoriā ſuæ liberationis de AEgi

pto singulis annis consueuerunt ædere agnum pascalem vnde do minus per os Moysi præcepit eis, vt comendentibus eum lumbos præcingerent per quæ nobis figuratur, quòd sacerdotes nouę legis sumentes agnum pascalē, hoc est sanctissimum corpus Christi debent esse mundi corpore sicut & mente quod idem habetur Exodi.xxx.cap. postquam Moyses iuxta præceptum domini perfecit tabernaculū fœderis, pręcepit dominus, vt iuxta altare tabernaculi fieret labrum æneum, idest, vas aptum ad lauandum, vt quādo Aaron, & eius filij vellent in altari Domini sacrificare, priùs lauarent pedes & manus. & immaculati, & mundi in conspectu domini assisterent, per quòd clarè nobis demostratur, quòd sacerdotes nouæ legis priùs, quàm ad consecrandum dominicū corpus accedant à spurcitia per confessionem, & pœnitentiam debent esse mundi: quoniam leuitici.xxv.cap. dominus loquens ad filos Leui ait. docebitis filios vestros, & caueant immunditia & nō moriātur in sordibus suis estote sancti: quoniā ego sanctus sum: & hoc idem habetur Exodi.xxj.c. vbi dominus loquens sacerdotibus dicit, qui incensum, & panes offerunt deo suo sancti erunt vnde dominus ad Moysen loquens dicit loquens ad Aaron homo de semine tuo, qui habuerit maculam nō offeret panem deo suo. nec accedet ad ministerium eius. Nec similiter eadem lege erat permissum offerre animalia immunda, & maculata. imò expresè erat ꝓhibitum, vt habetur Deuteronomij.vij.cap. non immobilis domino bouem ac ouem vbi sit macula, quippiam vitij: quia abhominatio est domino tuo. & legitur Leuitici.xv.cap. vbi dominus iussiteum qui semine pollutus erat castra Israel vsq; ad vesperā eijci: nec dignus erat ad templum domini introire donec sanctificaretur & mundaretur. Ergo multofortius sacerdotes nouæ legis qui in suis domibus non verentur publicæ tenere, & nutrire concubinas debent eijci à tēplo, & ministerio altaris, donec per cōfessionē & pœnitentiam eorum maculam & spuricitiam purgauerint.

Fortificantur prædicta quia (vt superius dictum extitit) in primitiua ecclesia prohibitum non erat sacerdotibus ac alijs ministris altaris commisceri cum suis legalibus vxoribus quibus tamē ab ecclesia occidentali prohibitum fuit iuxta canones sanctorum patrum ne amplexibus matrimonialibus vtantur ergo quantomagis à meretricibus & concubinis abstineret debent. vnde Apostolus thimotheo.iij.cap. scribens qui erat præsbiter, & Episcopus eū

præcipuè

præcipuè hortabatur ad ſeruandam caſtitatem,continentiam. Sic inquiens oportet Epiſcopos:diaconos,& præſbyteros eſſet pudicos:& Apoſtolus loquens præsbyteris ad cerintheos quanto ſit dicit:neſcitis,quia templũ dei eſtis & ſpiritus in vobis?eo quia præcioſum corpus dominicum in ſuis corporibus recipiunt,ergo corpora ſua immaculata cuſtodire debent:quod facere non poſſunt ſi amplexibus concubinarijs fruantur:quoniam(vt ait Apoſtolus
17 primæ ad Cotinthios.6.cap.)qui adhęret meretrici,vnum corpus cum ea efficitur.nam omnia,& quęcunq; peccata,& animam tantùm,& nõ corpus maculant,ſed fornicatio vtrunq; iuxta ſenten-
18 tiam Apoſtoli ad corinthios.6.dicentis omne † peccatum quodcunq; fecerit homo extra corpus eſt:qui autem fornicatur,in ſuũ corpus peccat,caueant ergo ſacerdotes,corpus ſuum,quod eſt tẽplum dei,& habitaculum ſpiritus ſancti per carnis concupiſcentiam maculent,ac diffament,ſunt enim membra Chriſti ergo mẽbra meretricis efficere non debent.

Et nedum leges Apoſtolorum,verum etiam ciuiles ſtatuerunt obſeruare caſtitatem eos qui eccleſiaſticã elegerunt profeſſionem eis interdicendo conſortium concubinarum vt eſt caſus in.l.qui eum.C.de epiſco.& cleri.ea ratione ne caſtitatem ſeu mundiciam quam ex voto ſeruare tenentur,quouiſmodo corrumpere,aut macularе præſumant,refert etiam imperator in.§.ſi quis autem monachus. in autentico de monachis colla.j.ꝙ ſicut clerici in ſacris ordinibus conſtituti prohibentur contrahere matrimonium qui contractus erat actus ciuilis,& permiſsiuus vtraq; lege ergo multomagis prohibentur ſecum tenere concubinas.fortificatur per tex.in §.clericos.in authentico de ſancti.epiſco.vbi clerici ordinari prohibẽtur,niſi ſciant literas,& rectam fidem habeant nec etiã concubinam,nec baſtardos ergo multofortius iam promotus prohibetur tenere concubinam , quæ deciſio obſeruatur apud ſacerdotes gentilium ſeu paganorum,qui ſecundũ eorum ritum continentiam cuſtodire tenebantur.ideò in ThimęoPlatonis ponitur legitur quod illi,qui dignitate ſacerdotali erant præpoſiti in ciuitate Athenienſi à cætero populo ſeparabãtur,ne eorum caſtitas macularetur.Hi igitur ſacerdotes idolorum,ſeu ſimulachrorũ ſe à libinoſis amplexibus abſtinebant ergo multofortius facere tenẽtur ſacerdotes caſtrm qui dietim corpus dominicum conſecrant.

Videmus etiam,quod in eccleſia occidentali nunquam licitum

est clericis in sacris constitutis matrimoniū contrahere vel si iam
19 contractum † erat ante susceptionem ordinum non debent vti amplexibus coniugalibus:sed inuiolabiliter,& perpepetuam debent obseruare castitatem,vt statuit Lucius papa prout habetur transumptiuè.i.ca.ministri altaris.lxxxj.distinctio.sed non talem castitatem in suis ministris obsoruat ecclesia orientalis, quæ matrimonio perpriùs contracto secundum eorum ritum libere amplexibus coniugalibus potest vti, licet si semel ad sacros ordines
20 promoti fuerint.deinceps non possunt sibi vxores copulare.† sed ad perpetuam continentiam obligantur. Et ista decisio facit contra plurimos, qui fronte inexcogitata asserunt præsbyteros græcos posse contrahere matrimonium quod fallum est vt statutum fuit in sexta synodo Nicena quæ habetur. in capitu.si quis eorum vigesimosecunda distinctio.& in capitulo.cum olim. extra decleric. cōiugat & ideò in illa ecclesia orientali,qui non possunt contnere,& desiderant ad sacrum ministrorum altaris ascendere cauti sint,vt priusquàm ad ordinem præsbyteralem deueniāt vxorem ducant.& ista est differētia inter ministros ecclesiæ oriētalis,& occidentalis.Prætereà refert glossa in.c.omnino.xxxj.di-
21 stinct.in verbo Paulo Apostolico†,quòd Apostoli secum ducebant vxores,vt eis seruirent in cibis parandis:& ab eis pascerentur de mercede prędicationis,& non vt copula carnali vterentur, quod dictum extollit Panor.in.c.consultationi.extra de frigid.& maleficiat.subijciens quòd vxores Apostolorum castè, vt sorores viuebant:si ergo actus coniugalis,qui est ciuilis,& legitimus sit secundum canonicas sanctiones sacerdotibus prohibitus,certè multòmagis in eis videtur prohibitus omnis actus meretricalis,& concubinarius,qui vtraq; lege est damnatus.

Et si quæratur quare est,quòd in concilio Niceno statutum fuit per ecclesiam occidentalem, quòd eius ministri teneantur deuouere castitatem:& debeant abstinere ab vxoribus perprius legitimè habitis,respondetur,quòd plures ex sacris canonibus
22 possunt elici rationes† prima est quia mariti sunt, ea conditione nati,vt omni casu studeant,quo modo eorum vxoribus complacere valeant:ergo minus possunt cogitare quæ ad diuinum seruitium spectant, & hanc rationem ponit Innocentius tertius in c.diuersis fallacijs.extra de clericis coniugatis.pro qua facit dictū euangelicum Matthęi sexto cap. nemo potest duobus dominis

seruire

seruire:quia aut vnum odio habebit,& alterum diliget: nec potest quis Deo,& mammonę simul seruire. Secunda ratio quia impossibile est,quòd aliquis voluptatibus,seu carnalibus desyderijs, & diuinis, seu ecclesiasticis seruitijs simul deuotè vacare possit quia cithara cum psalterio malè concordat:& sic vita actiua,sub qua viuere videntur illi,qui habent vxores, non bene conuenit cum vita contemplatiua,secundum quam sacerdotes viuere debent. Tertia ratio,quia qui Deo dedicatur non in partem,sed in totum dedicari debet:sed iuxta decretum Apostolicum quod recitatur in concilio generali in.c.non debet.extra consang.& affinitate.in quo dicitur,quòd maritus nō habet potestatem sui corporis,sed vxor,& econtra:ergo in potestate mariti non est,obstā te vxore se in totum Deo dedicare:qua ratione secūdum decreta canonum constitutum est,ꝙ si matrimoniū fuerit consumatum per copulam carnalem,alter ex coniugibus non potest vouere castitatem,aut religionem ingredi,nisi alter consentiat:& similiter castitatem,& continentiam obseruet,quarta & vltima potest esse ratio,quia præsbyteri corpore,sicut & mente debent esse mūdi,quæ mundicia non videt esse in coniugibus,licet copula matrimonialis sit immunis à peccato,quæ ratio authoritate veteris testamenti probatur de Ozia rege Iuda vxorato,qui cum semel in templo officium presbyterorum exercere vellet,accepit incēsum vt iuxta altare domini adoleret:ab Acharia proheta,& à cœteris præsbyteris fnit prohibitus,ne talia faceret. Ipse autem eorum prohibitionem contemnendo suis proprijs manibus accepit incensorium,seu thurribulum,vt adoleret:ea punitione fuit punitus quòd in fronte sua indilatè orta fuit lepra,quæ eum vsq; ad vltimum spiritum vitæ comitata est.

Videtis ergo quomodo vtraq; lex in sacerdotibus laudat cō tinentiam,& concubinatum damnat:& ea, quæ supra diximus, non propter omnes,sed propter certos concubinarios clericos dicta sunt:qui graue in ecclesia Dei,& populo scandalum generāt: vnde alij qui sunt bonæ vitæ,& castæ conuersationis à laicis contemnuntur,& populo sunt fabula:scire enim debent viri ecclesiastici seculares,& rusticos ea conditione esse,vt si aliquid inhonestum à quibusdam clericis perpetratum sit,omnib⁹ alijs obijcitur: & vt paucis multa compræhendam tot,& tanta grauia scandala per clericos concubinarios,maximè publicos eueniret solent, vt

vix grauiora reperiri posſint: quæ hîc gratia clarioris doctrinæ enumerare licet.

23 Primò clerici concubinarij † dicuntur cõmittere crimen adulterij ea ratione: quia presbyteri in aſſumptione ſacrorum ordinũ deſponſantur ſpiritualiter. & in ſponſam accipiunt ſanctam, & immaculatam eccleſiam, cui in collatione dictorum ordinũ promittunt, & iurant, ſaltem implicitè, continentiam ſeruare: aliter non eſſent ordinandi, vt eſt tex. in. §. ſancimus. in verſiculo ſi vxorem, aut concubinam in authentico de monachis. Præterea in collatione, ſeu inſtitutione beneficiorum clerici iurant deſeruire in debitis obſequijs eccleſiæ: quod debitæ, & ſalubriter facere non poſſunt, ſi concubinas habeant, vel ſaltem à miniſterio altaris abſtinere debent: qđ noſtris temporibus malè obſeruať per Epiſcopos, & eorum vicarios, qui in collatione ordinũ, vel beneficiorũ clericos nõ monẽt, vt caſtè viuãt, ſed potius ad burſarum euacuationem, quã ad mores, & doctrinã illorũ reſpiciunt. Si igitur maritus carnalis fefellerit fidem ſponſę mulierem carnaliter cognoſcẽdo incurrat crimẽ adulterij: ergo quantò magis crimen adulterij incurrit, qui fidem cõiugi ſpirituali, hoc eſt, Chriſto, & fidẽ eccleſiæ, quam promiſit, violare pręſumpſerit, & credo quòd nemo ſanæ mentis dubitat, quòd grauius eſt violare ſponſam Chriſti quàm proximi. Apparet ex præmiſſis quòd cum præsbyteri per votum continentiæ Deo ſint dedicati hoc eſt ſacrati certè ſi ſeparentur àdeo per copulam carnalem eos eſſe ſacrilegos, nuptiarũ etiam ſpiritualium autoritates canonũ ſicut & legum atteſtanť, & ſic clerici concubinarij in crimẽ adulterij & ſacrilegij incidere videntur, prout infra latiùs de concubitu ſacrilego declarabitur.

Tertiò ſacerdotes concubinarij incidunt in crimen ſtupri, qđ propriè dicitur illicita virginis defloratio, vt ſi corruptus virginem corrumpat. vel ſi aliquis cum corrupta virginitatem ſuam corrumpat. vel vterque virginitatem corruperit & ideo ſi ante aſſumptionem ordinis ſacerdotalis præsbyteri erant priuati virginitate tamẽ per aſſumptionem dicti ordinis videntur redintegrati, & gratia ſancti ſpiritus effecti noui homines: vnde ſi expoſt ſacerdotes fornicationibus, & amplexibus. venereis corpus eorũ polluerint, non eſt dubium, quin in crimen ſtupri inciderint.

Quartò præsbyteri cõcubinarij incidunt in crimen incœſtus maximè ſi cum parochianis, aut filiabus ſpiritualibus, quas de ſa-

crofonte

cro fonte bapthisinatis leuauerūt, vel bapthizauerunt, vel eas de confessione audiuerūt, quia per prædicta patres spirituales effecti sunt: & tanta imo maior inter eos videtur attinentia, quanta est. in patre carnali. c. omnes. xxxj. q. j. vnde secundum canones pœna graui sunt puniendi.

Quintò sacerdotes concubinarij incidunt in crimen cōtra naturam. patet quia vtraque lex dignitatem sacerdotalem appellat sanctam & immaculatam cum vno respectu censeatur dignior quàm ministerium angelorum: quia nec Rex, nec Imperator terrenus, nec angeli, nec virgo Maria talem habent patestatem consecrandi dominicum corpus: vnde beatus Petrus in sua canonica dicit vos estis genus electum, regale sacerdotium, quasi innuens regnum & sacerdotium in personis sacerdotum conuenire: cum ergo illud, quod est naturaliter mundum, & immaculatum, fugiat illud quod est sordidum, & immundum: ideo maculare illam dignitatem sacerdotalem illicitis & libidinosis amplexibus est contra eius naturam, quia sacerdotes secūdum canonicas sanctiones quantum ad matrimoniales amplexus finguntur: Sed quod est mortuum generare, vel generationis actus exercere naturaliter non potest. Patet ergo, quòd præsbyter cōcubinarius illis respectibus dicitur committere peccatum contra naturam. imo etiam in crimen homicidij incidunt sacerdotes concubinarij: quia per eorum scœlus animas, nedum proprias, verùm alienas in damnationem, & perpetuam mortem miserabiliter pertrahunt: quia secundum sententiam Apostoli stipendia peccati mors est: scilicet animę. Si igitur qui corpus occidunt rei homicidij iudicantur: ergo multòmagis illi, qui animam occidunt: quoniam grauius est occidere animam, quàm corpus & sic anima occiditur per peccatum, non autem per virtutem occidi potest iuxta sententiam Christi dicentis nolite timere eos, qui corpus occidunt animam autem occidere nō possunt: incidūt similiter in crimen apostasię: apostostare enim secundum regulas grammaticorum dicitur recedere à suo gradu, ordine, statu, vel dignitate. & secūdum ethymologiā vocabuli apostata dicitur quasi retro cedens. & ideo cū clericus, vel religiosus habitum clericalem vel religiosum dimittunt apostatare dicūtur: nec reperitur maior apostasia. vt àdeo prauis operibus recedere, ac amplexibus meretricalibus adhærere: vnde ecclesiastici. xix. capitu. dicit Salomon, quòd vinum, & mulieres

faciunt apoſtatare ſapientes.

Apparet ergo ex prædictis, quòd vno coitu ſacerdos fornicando incidit in adulterium, ſtuprum, incœſtum, ſacrilegium, & peccatum contra naturam. de quibus in ſpecie videndum eſt, & de pœnis, & ſcandallis, quæ obueniunt & imponuntur pro prædictis delictis, tam laicis, quam viris eccleſiaſticis ſecundum diſpoſitionem iuris diuini canonici, & ciuilis: & demum deueniemus ad declarationem ipſius tituli de publicis concubinarijs qui ita copioſe, & ingenioſe commentatus fuit per egregium dominum vtriuſque iuris cenſorem Rebuffi vt vix nihil, aut parum vlterius dicendum ſit: attamen plerunq; cogitaui, quod auaricia ſolius temporis eſt honeſta: & nihil excelſum ſine labore, vel quicquam laudabile fieri poteſt: cum generoſum ſpiritum labor nutrit: cunctam autem maliciam docuit ocioſitas, nec à quoquam ambigendum eſt, quod labor ſtudij multos ad alta extollit. & ignobiles nobiles facit. ſopor autem & pigricia nullum: nec me latet, nec etiam vos lateat, quod legitur eccleſiaſtici. xij. capitu. quòd faciendi & deſcribendi multos libros nullus finis reperiri poteſt: & interdum qui faciunt illos, & ſcribunt multos habent emulos, qui vel ex imbecilitate ingenij, quia tot ſunt artis hoſtes, quot ſunt ignorantes. vel forte incitati ex quodam ſtimulo inuidię eorum ſcripta: licet ſint ciuilia quadam tamen lingua detractoria illa repræhendunt, & condemnant aliuſq̃e in alterius graſſatur ingenium: contra quos exclamat Eſaias quinto. Ve vobis inuidioſis, qui dicitis bonum malum & lucem facitis tenebras. Rogo tamen vos, ingenioſi auditores vt noſtram, prout benignè noueritis, excuſetis, & corrigatis ignorantiam, & illam in melius emendetis: & quia fornicatio cum omnibus ſuis ſpeciebus per vniuerſam terram quamplurimum frequentatur: cum hodie fragilitatem naturæ difficilè ſit talem furorem refrenare, merito in exquirendis pœnis, & qualitate dictarum ſpecierum, materia nos reddet eſſe prolixum.

De fornicatione in genere. *Rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio large, & ſtrictè accipitur.*

Fornica

2 *Fornicationis deriuatio.*
3 *Fornicatio alia duplex, alia simplex.*
4 *Fornicatio alia carnalis, alia spiritualis, alia mixta.*
5 *Fornicatio carnalis est duplex.*
6 *Fornicatio alia est notoria, alia occulta, alia præsumpta.*
7 *Liberi sacerdotis inducunt testimonium notorietatis, nec requiritur alia probatio.*
8 *Vxor per notoriã fornicationem potest dimitti à marito.*
9 *Rationes quare dominus concessit marito posse vxorem dimittere ob causam fornicationis.*
10 *Moyses permisit dare libellum repudij, vt maius euitaretur scandalum.*
11 *Repudium, & diuortium inter se differunt.*
12 *Fornicatio quare potiùs per illam separatur à thoro, quam pro cæteris delictis tres aßignantur rationes.*
13 *Fornicatio spiritualis aßidua causat thori separationem. & per illam perditur dos & donatio propter nuptias, sicut per carnalem & in istis admittitur compensatio.*
14 *Fornicatio occulta non inducit nõ separationẽ thori, licet vir nõ teneatur reddere debitum.*
15 *Fornicatio præsumpta, dum tamen sit grauis, & violenta, facit quòd maritus potest dimittere vxorem.*

T in Primis præmittite quod iste terminus fornicatio dupliciter accipitur in iure
1 † vnomodo largè, & generaliter: scilicet pro quocunque coitu, qui fit extra legitimam vxorem, & sic videtur esse genus cuiuslibet illiciti coitus. Secundo modo accipitur magis specialiter, & strictè, vt intelligatur de coitu: qui fit cum viduis meretricibus, & concubinis, vt declarat Papa Gelasius in.c.lex illa pręteritorum principum.xxxvj.q.j.& in hoc differt à cæteris speciebus fornicationis, vt ex versibus sequentibus dignosci potest:

Fornicor cum vidua in virgine commito stuprum.
In alterius thorum violando dicor adulter:
Incestum facio consanguineam violando:
Raptum commisi, & quam violaui rapui.

2 † Deducitur enim fornicatio à verbo fornicor quod idem est, ꝙ meretricor eò, quia meretrices in forn icibus, hoc est in locis ob-

ſcuris habitare conſueuerunt:& dicitur fornicatio ab ethymolo-
gia vocabuli quaſi formæ necatio.i.animæ rationalis,quę eſt for
mata ad imaginem,& ſimilitudinem creatoris,vtraq; lex etiam
3 diuina in plerisq; locis hoc verbo fornicatio vtitur,† & ſic ſecun
dum iſtam diſtinctionem fornicatio alia dicitur ſimplex quando
ſit cum perſonis ſolutis,cum quibus poteſt matrimonium eſſe.
Alia dicitur duplex quæ ſit cum coniugata,vel cum ſoluta,& cõ
iugato,& ſit cum talibus perſonis,cum quibus de iure nuptiæ eſ-
ſe prohibentur.
4 Fornicatio triplex† alia carnalis,alia ſpiritualis,alia mixta.Spiri-
tualis fornicatio,id eſt animi eſt quando anima fornicatur rece-
dens à cultu Dei per infidelitatem,de qua habetur iudicum.viij.
c.in quo dicitur auerſi ſunt filij Iſraël,& fornicati ſunt cum Ba-
laam,id eſt cum quodam Idolo,& legitur etiam libro primo Pa-
ralipomenôn.v.c.derelinquerunt autem Deum patrum ſuorum,
& fornicati ſunt poſt Deos populorum terræ, & in pſalmo inci
piente quàm bonus Deus Iſraël in illo verſiculo, quia ecce, qui
elongant ſe à te,peribunt perdidiſti omnes, qui fornicantur abs
te:& in pſalmo cẽteſimo quinto in verſu:& fornicati ſunt in ad-
inuẽtionibus ſuis:& ſic ſpiritualis fornicatio dicitur eſſe Idolola
tria,quam infideles ſequuntur:& etiam dicitur quælibet alia no-
xia ſuperſtitio:vnde ambigendum non eſt auaritiam poſſe dici
fornicationem eò,quia auaritia eſt idololatria: & per conſequẽs
fornicatio,vt refert Auguſtinus in libro de fide & operibus:& ha
betur etiam trãſumptiuè in.c.idololatria.xxviij.q. j. Alia dicitur
fornicatio,quæ propriè,& indiſtinctè dicitur omne peccatum
mortale,per quod creditur adeò,& ſeruitur diabolo.
Fornicatio carnalis ſiue generaliter,ſiue ſpecialiter capiatur,
5 dicitur omnis illicitus coitus extra fœdus matrimonij† & iſta eſt
duplex vna tantùm,quæ procedit ad actum exteriorem,vt quan
do quis actualiter fornicatur cum muliere:alia eſt interior,& illa
conſiſtit in ſola voluntate,vt ſi quis impudicis oculis viderit mu
lierẽ iamq; fornicatus,& mechatus eſt cum illa:Mixta fornica-
tio dicitur eſſe illa quæ partim participat de infidelitate, & par-
tim de carnali fornicatione,vt ex prędictis exemplis apparet.
6 Rurſus carnalis fornicatio ſubdiuiditur:† quia alia eſt noto-
ria,alia oculta,alia præſumpta:notoria propriè,ſeu notorios for
nicatores appellamus,qui ita notoriè in ſuis domibus focarias,cõ
cubinas

cubinas,meretrices detinent,quòd nulla poteſt tergiuerſatione celari,vt quia maiori parti viciniæ eſt notorium maximè quãdo tales præsbyteri,fornicatores ex ſua damnata commixtione libe-
7 ros habent procreatos:† nam tales liberi inducunt teſtimonium notorietatis,nec requiritur alia probatio:& per iſtam notoriam
8 fornicationem licitum eſt marito dimittere vxorem:† quia dominus hoc expreſſè conceſsit, licet non iuſſerit,vt habetur Matthęi.xix.c.dico enim vobis,quia quicunq; dimiſerit vxorem,niſi ob fornicationem,& aliam duxerit,mechatur,& ſic propter illã cauſam tantum dimitti poteſt,vt eſt text.in. c. dicit dominus in euangelio.xxxij.q.j.& Lucæ decimo ſexto.c.

Sed quæ fuit ratio,quare dominus conceſsit marito poſſe dimittere vxorem in prædicto crimine?reſpondetur,quòd duplex
9 redditur ratio:† prima procedit ſecundum regulas iuris ciuilis:qa frangenti fidem fides frangatur eidem.l.cum proponas.C.de pac. l.pollicitans.& ibi Bar.de donat.ante nupt.l.qui fidem.C.de trãſact.& Feli.in.c.ſi cautio.de fide inſtru.& in.c.peruenit.in.ij.de iu reiur.& in.c.dilecti.de except.ſocy.conſi.ccxiij.verſi.cõfirmatur. nã vxor fornicans facit contra fidem matrimonij: ideò vir non tenetur ſeruare fidem debitum reddendo , ſi vxor ab eo petierit. Secunda ratio redditur propter aliam doctrinam iuris: quia per quæ quis peccat,per ea torqueri debet:& ideò ex quo vxor fornicans peccauit in actu carnis,æquum eſt,quòd illo actu puniatur: ſcilicet quòd vir ſibi deneget debitum carnis:& iſta deciſio procedit ſecundum legem diuinã,& canonicam p quas maritus non poterat vxorem dimittere,niſi propter fornicationem:ſed aliud eſt ſecundum legem hebraicam,& ciuilem,ſecundum quas etiam propter fornicationem vir dato libello repudij poterat dimittere vxorem vt notatur per totum.C.&.ff.de repud.& diuort.quia ſicut apoſtolus permiſit ſecundas nuptias:vt euitetur fornicatio.
10 c.ſicut.§.his ita.xxxij.q.ij.† Sic etiam Moyſes permiſit dare libellum repudij,vt euitaretur homicidium,vt dicit gl.in.c.hac ratione Apoſtoli.xxxj.q.j.hoc idem tradit Alexan.de Imol.in conſil. lxxj.incipiente ponderatis.in ſecundo vol.& reportent noui audi
11 tores differentiam† inter repudium,& diuortium:quia repudiũ fiebat ex cauſa indebita:ideò permittebatur hebręis propter rationem ſupra adductam:ſed diuortium tantùm fiebat ex cauſa debita:alia erat differentia:quia vir dato libello repudij,poterat

vxorem repudiare:ſed non permittebatur vxori poſſe repudiare maritum:quod ſecus erat in diuortio:ideò vxor propter cauſam fornicationis poterat dimittere maritum ſicut maritus vxorem: quia in iſto caſu maritus,& vxor non iudicantur ad imparia videtis igitur,quòd propter notoriam fornicationem etiam lege diuina diſponente maritus poterat dimittere vxorem,niſi in certis caſibus,in quibus vxor adultera poteſt excipere contra virum,vt ab eo non dimttatur quos plenè expediendo materiam adulterij declarabo.

De duobus iuxta præmiſſa dubitatur primò : quare eſt quòd propter fornicationem carnalem potius ſeparetur à thoro:& fiat diuortium quàm pro cæteris delictis?reſpondetur,quòd tres poſ
12 ſunt eſſe rationes:† prima:quia fornicatio eſt culpa , quæ ſolùm non eſt cõtra Deum,& animam,& corpus proprium:ſed directè eſt contra bonum matrimonij:quia per fornicationem tollitur certitudo prolis,& fides frangitur,& non ſeruatur coniunctio: cum vnus coniugum carnen ſuam diuidat . Secunda ratio : quia pro tali crimine fit maior iniuria viro,quàm pro alio : quia pro cæteris delictis corpus vxoris,& anima viri non maculantur,ſicut pro fornicatione:tertia ratio:quia maius ſcandalum fit viro pro illo crimine,quã pro alijs:ideò licet alia crimina ſint maiora ipſa fornicatione non tamen cauſant diuortium.

Secundò dubitatur vxor ſub viro fornicata fuit,vnde vir vult agere ad ſeparationem thori,& priuationem dotis : vxor contra maritum replicat de fornicatione ſpirituali ad hoc,vt talia delicta tollantur mutua compenſatione?ſuper iſto puncto reſolutiuè concludatis,quòd in iſtis delictis admittitur compenſatio : quia quantum ad reſolutionem mutuæ ſeruitutis fornicatio carnalis, & ſpiritualis parificantur,vt eſt text.in capitu.de illa.extra de diuortijs,& text.clarior.in dicto capitu.Idololatria.vigeſimaoctaua quæſt.j.eò,quia fornicatio ſpiritualis cauſat diuorttum , ſicut carnalis,ex quo eſt contra bonum matrimonij,quod eſt,vt proles educatur ad cultum dei.Et iſtam opinionem ſequitur Bartho
13 lomęus Brixenſis in quęſtione lxxxvj.in tit.de fornicatione† vbi cõcludit,quod propter fornicationem ſpiritualem perditur dos, & donatio propter nuptias:Sed notate,ꝙ licet hæc duo fornicationes ęquiparentur,tamen differunt in vno : quia in carnali per vnicum actum fornicationis poteſt procedi ad diuortium per iu

ra ſupra

ra supra allegata, Secus est in fornicatione spirituali: quia vnus actus infidelitatis non causat diuortium sed propter consuetudinem, quæ pertinacitatem ostendit.

Secundo casu, quãdo fornicatio carnalis est occulta ista, quòd
14 in nihilo probari possit † tunc maritus non potest dimittere vxorem propter scandalum, poterit tamen vxori sine in occulto denegare debitum, nisi cogatur ei reddere per ecclesiam, cui de fornicatione non constat, tamen probato adulterio possit maritus iudicio ecclesiæ dimittere vxorem, Tertiò casu quando fornicatio est præsumpta tantùm, si tunc si præsumptio sit grauis, & violẽta, videlicet, quia maritus vidit vxorem suam nudam cum nudo, vel solum cum sola in loco suspecto, & tempore suspectissimo
15 quoniam locus & tempus aggrauant delictum: † certè propter talem suspicionem poterit maritus vxorem suam dimittere: & in hoc thdologi, & canonistæ concordare videntur: ex quo ista sunt præparatoria adulterij & isto casu de tali adulterio præsumpto iudicatur sicut de vero, vt in sequentibus audietis.

De adulterio. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Adulterij diffinitio.*

2 *Adulterum aliud simplex, aliud duplex.*

3 *Adulterij pœna in foro conscientiæ remanet in arbitrio sacerdotes, sic etiam omnes pœnæ pœnitentiales hodie sunt arbitrariæ: nec in tali foro seruatur ordo iudiciorum.*

4 *Adulterij pœna de iure digestorum erat tantum pœna deportationis: de iure autem codicis est pœna mortis.*

5 *Adulterij pœna in nobilibus, vel dignitate constitutis non est pœna mortis etiam iure codicis: sed sufficit tantum pœna deportationis: & est communis opinio.*

6 *Adulterium dupliciter committitur, aut in figura matrimonij aut extra figuram matrimonij.*

7 *Coitus meretricalis habitus cum vxorata publicè prostituta excusat à pœna adulterij.*

8 *Publica meretrix dicitur, cuius turpitudo venalis est. vnde talis coitus iure ciuili non est punibilis.*

9 *Adulterij pœna quæ sit de iure authenticorum.*

10 Canonico iuri statur & non ciuili etiam in foro iudiciali vbi ageretur de peccato vel scandalo euitando: sic etiam in omnibus alijs casibus pertinentibus ad salutem animæ.

11 Adulterij pœna iure canonico est excommunicatio.

2 Excommunicatio duos effectus principaliter operatur, vnum eijciendi extra ecclesiam, alium detinendi extra: quia excommunicatus mortuo, & hætico æquiparatur.

3 Adulterij pœna secundum legem Mosaicam erat, vt vterq; moreretur.

14 Adulterij apud gentiles, & paganos reperitur diuersa pœna vel causa

15 Patri impunè permittitur posse occidere rdulterantem filiam eius, dum tamen seruata forma legis propriam filiam occidat: quod est verum, si filia erat in potestate patris, alias homicidium non remaneret impunitum.

16 Pater cui datur facultas occidendi filiam non potest talem vindictam alteri extraneo committere, sed bene suo filio: cum pater, & filius reputentur pro vna persona.

17 Doctor, vel alia egregia persona depræhensus cum filia non potest impunè occidi per patrem.

18 Maritus post trinam denuntiationem licitè potest occidere adulterantem vxorem suam.

19 Clericus repertus in adulterio licitè à patre, vel marito citra excommunicationem, aut mortem potest vulnerari, & occidi.

20 Pater adulterans vxorem sui filij ab eodem filio non potest impunè occidi, sic nec libertus patronum.

23 Maritus vxorem in adulterio repertā non debet occidere quia talem iniuriā potest vindicare per alios legitimos modos, & si occiderit, non punietur de homicidio, sed alia pœna mitiori.

22 Homicidium quodcunq; hodie in regno Franciæ est punibile: & opus est gratia etiam in casu licito.

23 Ecclesiasticus iudex potest cognoscere de crimine adulterij propter violationem sacramenti matrimonij: quia est mixti fori quod est verum quantum ad separationē thori: sed non quantum ad punitionem corporalem.

24 Cloricus depræhensus in adulterio qua pœna debeat puniri in foro pœnitentiali: dic quòd ad arbitrium sacerdotis.

25 Clericus pro graui furto, homicidio, vel periurio deponi debet.

26 Clericus pro adulterio de rigore debet deponi: & est cōmunis maximè, vbi adulterium plenè esset probatū puta per confessionē clerici aliàs vbi non probatur, nisi præsumptiuè sequenda est humanior sententia. s. quòd iudicatur purgatio canonica tali infamato de adulterio.

Lex conten

27 *Lex contentatur illa probatione, quæ haberi potest, vbi agitur de materia, quæ sui natura est difficilis probatione sicut est filiatio, & adulterium.*

28 *Sacerdos, qui deficit in purgatione sibi iniuncta, debet puniri eadem pœna, qua puniretur si contra eum esset plenè probatum.*

29 *Iudæus pro simplici fornicatione habita cum Christiana punitur arbitrio iudicis in foro contentioso: secus si fornicatio sit nominata, quia transit in speciale nomen delicti, quo casu seruatur distinctio.*

30 *Iudæus cõtrahens matrimoniũ cũ christiana punitur pœna vltimi supplicij.*

31 *Odiosæ personæ non comprehenduntur in beneficijs generaliter concessis.*

32 *Saracenorum, seu paganorum secta est minus mala quã secta Iudæorum.*

33 *Iudæi dicuntur de populo, & corpore ciuitatis, licet non sint de corpore spirituali: ideò ligantur statuto ciuitatis.*

34 *Iudæi ligantur legibus Romanorum & iustas, & legitimas contrahunt nuptias, & filios habent in potestate.*

35 *Immunitas concessa incolis certi loci extenditur ad iudæos qui possunt esse procuratores pro christianis.*

36 *Iudæis in necessitatibus est subueniendum: & eis tenemur facere eleemosynã iure naturali: & quicquid possident iure gentium possident.*

37 *Iudæi creatione, gubernatiõe, & redemptione inter oues Christi computant.*

38 *Iudæi bona rapiens tali Iudæo contra christianum datur actio in duplum: nec eis molestia fieri debet.*

39 *Iudæi non sunt idolatrè, nec hostes principum Christianorum.*

40 *Statuto stante quòd pro adultero puniatur quis pecuniaria Iudæus committens adulterium debet puniri pœna statuti, & non pœna iuris id est mortis. & est communis opinio.*

41 *Vxor licet propter adulterium priuetur dote, non tamen ipso iure: sed requiritur sentẽtia declaratoria. nisi adulteriũ fuerit notorium, & manifestũ.*

42 *Clericus simoniacus, homicida, vel irregularis licet sit incapax in obtinendis beneficijs: tamen iam obtentis non priuatur ipso iure: sed requiritur declaratio: idẽ in excommunicato, qui ante declarationem nõ est vitãdus.*

43 *Vxor propter adulterium ita debet perdere dotem, quando matrimoniũ est putatiuum, sicut si esset verum.*

44 *In delictis non consideratur effectus, sed consideratur tantum animus, & merum factum hominis.*

45 *Incontinentia non plus debet operari quàm castitas quæ videtur esse in muliere transeunte ad secunda vota.*

46 *Alienans rem quam sub pœna est prohibitus alienare incidit in pœnam licet alienatio sit nulla.*

47 Maritus putatiuus licet lucretur dotem propter adulterium: tamen non pōt accusare vxorē iure mariti, sed iure extranei tantum hoc facere debet.
48 Vxor sicut perdit dotem ob adulterium, etiam priuari debet rebus paraphernalibus.
49 Glossæ opinio inter cæteras authoritates tenenda est: & ibi vide plura de authoritate glossæ.
50 Paraphernalia bona an sortiantur naturam rerum dotalium: & an sint priuilegiata sicut bona dotalia.
51 Paraphernalia quare sic appellantur.
52 Maritus quæ iura, & priuilegia habet in paraphernalibus.
53 Vxor an possit repetere à marito paraphernalia quandocunq; voluerit, vide distinctionem.
54 Fructus rerum paraphernalium an ad maritum, vel vxorem spectent, vel an sint communes.
55 Vxor propter adulterium mariti lucratur donationem propter nuptias sicut maritus lucratur dotem.
56 Fidelitas castitatis seruandæ interconiuges est reciproca.
57 Dotalium quid dicotur, & quare sic appellatur.
58 Fructus rerum dotalium mortua vidua, quomodo inter hæredes mariti, & hæredes prædefunctæ diuidantur.
59 Vidua an propter adulterium commissum post mortem viri debeat perdere dotem sicut perderet viuente marito disceptatur inter Alexandrum, & Paulum de Castro.
60 Hæres cognoscens relicta testatoris priuatur hæreditate sicut si eam cognouisset, eo viuente, idem in vasallo cognoscente relictam sui domini.
61 Reuerentiam quæ debetur patrono, debetur tam viuo, quam defuncto vnde percutiens clericum mortuum incidit in excommunicationem.
62 Vidua committens stuprum infra annum luctus perdit donationem legatum, augmentum dotis, & priuatur à tacita pupillari, & quicquid à defuncto consequebatur.
63 Vxor propter adulterium ita priuatur dote promissa, sicut si esset soluta: ideò marito datur actio ad dotem non solutam.
64 Maritus in sex casibus non lucratur dotem propter adulterium vxoris.
65 Pater meretricator potest filiam meretricem exhæredare quod secus est in matre meretrice.
66 Exceptio similis adulterij debet opponi ante litem contestatam.
67 Iudex secularibus remedijs potest constringere maritum ad dimittendum concubinam.

Maritus

68 *Maritus eijciendo vel verberando vxorem sine causa nihil lucratur de dote etiam propter adulterium postea commissum, quia videtur præbere causam adulterio.*

69 *Vxor quæ iustè aufugit ob seueritatem mariti debet de bonis ipsius mariti etiam extra domum alimentari & talis seueritas debet probari per vxorem.*

70 *Adulteriũ commissum sine dolo non inducit iustã causam perdendĩ dotem.*

71 *Adulterium quod nõ est oppositũ per maritũ eo viuente nõ potest postea opponi per eius hæredes, idem dicendũ est in vasallo, & donatario committente ingratitudinem.*

72 *Maritus ad hoc vt lucretur dotẽ adulteriũ vxoris, non est necesse, quòd eam accuset criminaliter, sed sufficit quod appelletur ciuiliter, & quòd communicatur, & est communis opinio contra Barto.*

73 *Adulterium vxores per recõciliationem mariti videtur remissum.*

74 *Maritus qui vxorem adulteram reconciliauit non facta prius pœnitentia peccat mortaliter nec post mortem vxoris posset promoueri ad sacros ordines.*

75 *Maritus qui procurauit adulteriũ vxoris non lucretur dotem, idem in patre & domino procurantibus adulteriũ filiæ & ancillæ quia liberantur à potestate patris & domini.*

76 *Leno, vel lena commodans domum, vel ortum alicui vt ibi adulteriõ vel stuprum committatur pœna vltimi supplicij punitur.*

77 *Præparatoria in adulterij an inducãt dotis priuationẽ, sicut verum adulteriũ diffusè disputatur.*

78 *Præparatoria adulterij quæ dicantur.*

79 *Iudex non debet imponere delinquenti priuationis pœnam sui iuris nisi hoc expressè iure caueatur.*

80 *Maritus contra vxorem de nocte vagantem habet malam præsumptionem ob quam causam Cæsar vxorem suam Pompeiam repudiauit.*

81 *Clericus alloquens vel deosculans mulierem non videtur hoc facere propter libidinem sed potius propter amicitiam & charitatem.*

82 *Monachi prohibẽtur osculari fœminas.*

83 *Consuetudo debet esse decens honesta & expediens aliàs si esset nutritiua peccati diceretur abusus seu corruptela.*

84 *Accusatio adulterij ex primo capite debet intentari infra quinquennium.*

85 *Accusatio introducta ex secundo capite adulterij similiter debet intentari infra quinquennium idem dicendum est in querela inofficiosæ donationis.*

86 *Adulteria secundum Ioannem Fabri male in regno puniuntur nec proceditur contra adulterum nisi vxor vel maritus conquærantur.*

SVperest, Vt ad species fornicationis descẽdamus: & primò de adulterio tra
1 ctemus, quod secundum summistas † dicitur alterius thori violatio contra pactũ coniugale. & adulter ab ethimologia dicitur quasi alienum vterum
2 terens. Adulterium aliud est simplex, aliud duplex. † Simplex dicitur esse, quando vir maritatus peccat cum soluta, vel quando mulier maritata peccat cum homine soluto hoc enim non videtur absolute verum: quia si vxoratus cognoscat solutam propriè non dicitur committere adulterium, saltim vt sit punibile & accusabile secundum leges temporales vt notat Saly. per illum tex. in. l. j. C. de adulter. secundo est, quia adulterium dicit alieni thori violatio quasi transitus ad thorum alterius, quod non videtur verificari in soluta nec in ea videtur habere locum diffinitio adulterij & hoc tenet Hostiensis in summa titulo de adulter. §. j. & Archi. c. nemo. xxxij. quæst. iiij. quod est verum propriè, tamen impropriè tam secundum canones quàm secundum leges: vt patet in. c. non mechaberis. & in. l. inter liberos. §. j. ff. de adulter. & tradit Guido papa consi. cliij. incip. in curia parlamenti. Duplex dicitur esse quãdo maritatur fornicatur cum vxore alterius: in vtroq; sexu christiana religio pari ratione illud condemnat solus enim concubitus coniugalis ad conseruationem humani generis licitus & necessarius conceditur, dum tamen debito modo, loco & tempore seruetur: sed alius quicunq; coitus qui fit præter vxorium à lege canonica est punibilis vt habetur in capitu. meretrices. xxxij. quæstione. iiij.

Dubitatur modo, quæ pœna sit imponenda pro crimine adulterij? Breuiter si loquamur de iure, & foro conscientiæ: tunc sacerdos tali adultero debet imponere pœnam secundum sanctorum patrum sanctiones, vt pœniteat per septem annos: sed verius est
3 vt dicamus † pœnitentiam esse imponendam pro arbitrio sacerdotis, qui poterit augere, vel minuere pœnam confitenti etiam si certa, & specificata à canone imposita fuerit: ita concludunt canonistæ post Panormita. in capit. at si clerici extra de iudicijs. attestatur ibi Abbas hanc esse communem opinionem. & allegat tex.

gat text.secundum eum singularem in cap.mensuram de pœnit. dist.j.vos autem.addite tex.meliorem de iure in cap.quem pœni tet eadem distinct.in eo dum dicitur in textu ipsi enim sacerdotes plus possunt proficere,vel confitẽtibus parcere:dicamus ergo per iura superiùs allegata pœnitentias esse arbitrarias:& vbi in foro pœnitentiali ageretur de imponenda pœnitentia salutari tunc solennitates iudiciorum, seu ordo iuris non obseruarentur vt in terminis decidit Panor.& Felin.post eum in.c. cum.I.&.A. extra de re iudicata.

Secundo dubitatur quæ pœna sit imponẽda pro crimine adulterij in foro contensioso.commissi per laicum? concludite quòd diuersitas iurium inducit diuersitatem pœnarum: & ideo de iure digestorum pro tali crimine non imponebatur pœna mor-
4 tis:† sed tantùm pœna deportationis glo.est in.l.ait prætor.§.miles.ff.de his,qui notantur infa.& eam notat ibi Albericus de Rosate subijciens,ꝙ illo iure pro adulterio nõ erat pœna mortis. ad idem facit glo.in.l.qui cum vno.in.§.adulterij. in verbo recipiendi de re militari.ff.quæ dicit,quòd tempore illius legis pro adulterio non erat pœna gladij:& dicit glo.in.l.Claudius.ff.de his quib. vt indignis.quòd tempore digestorum alia erat pœna adulterij, quàm sit hodie & pro opinione illarum glossarum adduco vobis tex.formalem,quem reputant singularem Barto. & Sali. in.l. si quis viduam. in versiculo, in insulam deportandus est. ff. de quæstio. de iure autem codicis pro adulterio imponitur pœna vltimi supplicij.l.quanuis.in.ij.in versiculo sacrilegos nuptiarum gladio ferire oportet.C.de adulter.l.castitati.eodem titulo vdi dicitur quòd ducens damnatam de adulterio tanquã leno punitur pœna lenocinij quæ est pœna vltimi supplicij,& idem tex.in.l.ne quis.C.de iudeis.& in.§.inter illa institut.de publi.iudic. solicitatores alienarũ nuptiarum & matrimoniũ interpellatores extra ordinem coërcentur,licet voto non fuerint potiti vt infra dicam.

Prædicta decisio limitatur,vt procedat quando adulter esset vilis,& infimę conditionis secus si adulterantes sint nobiles & ho
5 nestæ vitæ,vel in dignitate constituti,quo casu † hodie non esset pœna mortis,sed sufficeret pœna deportationis & ita in terminis concludunt Bar.& Saly.in præallegata.l.si quis viduam.qui dicũt opinionem prædictę glo.esse verã & eam refert & sequitur Ale. in consi.ccxxix.incip.põderatis in.vj.vol.Alij autem aliter distin-

guunt dicẽtes, quòd adulterium poteſt committi in duplici quali
6 tate: † primo in figura matrimonij vt ſi quis contrahat cum muliere, quæ erat maritata: quia ſi vterque ſciebat impedimentum, vterq; incurret pœnam adulterij. Si verò vnus ex coniugibus tantùm ſciebat impedimentum: ſciens puniretur tantùm de adulterio. ſi autem adulterium fuerit commiſſum extra figuram matrimonij: quia maritatus fornicatus fuit cum maritata: & tunc in punitione adulterij ſeruatur prędicta diſtinctio, niſi talis mulier ma
7 ritata eſſet meretrix publica, & proſtituta † certè iſto caſu talis coitus meretricalis eum excuſaret à pœna adulterij, quod non cõmittitur cum muliere coniugata more meretricio viuente ſcd̃m Bar. in. l. quæ adulteriũ. C. de adulter. & dicitur publica meretrix & proſtituta: licet non reſideat in luppanari, ſed ſolùm in quacũq; domo ſtet ſi tamen pudori ſuo non parcat: quia vnũquẽque petẽtem cauſa quęſtus admittit: quia talis publica meretrix dici po-
8 teſt: † cuius turpitudo venalis eſt, vt in præallegato. c. meretrices. & ſic iſte coitus conuerteretur in ſimplicem fornicationem quæ iure ciuili non eſt punibilis, vt declarat Bar. in. l. verum ſi meretricem. ff. de furtis ex prædictis vobis demonſtratum eſt, quòd pœna adulterij, quæ erat impoſita de iure digeſtorum eſt correcta per iura codicis.

Si vero nos loquamur de iure authenticorum, & tunc expediteſt in muliere adultera, quòd pro tali crimine non punitur pœna
9 mortis: ſed leuiori pœna † primò debet verberari, demum detrudi in perpetuum carcerem remanentibus bonis apud filios vel parentes ſuos, quam adulteram maritus, ſi vellit, poterit illam infra biennium repetere vt eſt caſus in authentica: ſed hodie. C. de adulter. de iure autem canonico poſſet illam perpetuò repetere: quia licet iuri ciuili ſtandum ſit, quando aliquid illo iure deciſum eſt, cuius contrarium de iure canonico non reperitur deciſum, ſi ta-
10 men deciſio iuris ciuilis non concernat peccatum † & quando agitur de peccato, vel ſcandalo euitando iuri canonico ſtatur, & non ciuili etiam in foro contentioſo. vt notatur in cap. j. & . ij. extra de operis noui nunciatio. Imò vbi opinio canoniſtarum, & legiſtarum eſſet diuerſa, prima præualeret in iudicãdo, maximè vbi ageretur de matrimonio, vel de pertinentijs, ſicut dicimus de alijs caſibus ſpiritualibus, vel eccleſiaſticis & de omnibus alijs in quibus agitur de ſalute animę. c. iuuenis. extra de ſpõſali. & in. c. paruulos.
de conſe-

de consecrat.distinct.iiij.

De iure autem canonico secundum Hostiensem in titulo de
11 adulter.laicus committēs adulterium † debet excōmunicari: quia
excōmunicatio est vltimus mucro ecclesię nec vltra excōicationē
habet quid faciat.c.cum non ab homine.extra de iudicijs.excom-
12 municatio habet tantū duos effectus principales.† Vnū eijciendi
extra ecclesiā,alium detinendi extra: q̄a excōicatus æquiparatur
mortuo,& hęretico scd̄m Pan̄.in.c.ij.de iudicijs. & est mēbrum
diaboli.c.audi deniq;.xj.q.iij.& notat gl.in.c. dilectis.de appellat.
& alia ratione:quia saltim impropriè per adulterium committi-
tur sacrilegium ex quo violatur sacramentum matrimonij vt in
cap.debitum extra de bigamis secundum vero constitutionē ve-
13 teris testamenti † & legem Mosaycam pro adulterio grauissima
pœna imponebatur vt legitur Leuitici.xx.c.vbi dicitur,si q̄s me-
chatus fuerit cum vxore alterius,& adulterium perpetrauerit cū
coniuge proximi sui,mæchus,& adultera morte moriantur. &
idem legitur numeri.xxv.c.& hoc habetur expresse trāsumptiuè
in.c.reos sanguinis.xxiij.q.v.vbi dicitur phinees quoq; iudęum
cum madianita coëuntē gladio transfixit:quod est ei reputatum
ad iustitiam.

Apud gentiles verò & paganos variæ pœnæ pro adulterio re-
periuntur impositæ,vt refert Guido de fontanio in suo collecta-
14 rio Hystorico & apud cœteros hystoriographos dicētes † quod
pro adulterio in patria AEgiptiorum diuersimode puniti fue-
runt.aliquando sancita fuit pœna in adulteros vt membrum vi-
rile eis amputaretur aliquando adulteri virgis solùm cedeban-
tur mulieres verò adulterę in naso mutilabantur ea ratione,vt ea
parte facies deturparetur qua plerumq; solent honestari: Aliter
autem secundum Romanos puniebantur adulteri quia impu-
gnite permittebatur marito posse adulterantem occidere.& ista
pœna videtur concordare cum decisione iuris ciuilis prout scri-
ptum est de Gracho,qui cum vxore Mimij depræhensus fuisset
in adulterio ad eodem mimio occisus fuit.Sed alia pœna puni-
tus tuis caius Galius,qui cū depręhensus fuisset sempronio musi
ca in adulterio vxoris ab eodem musica flagellis duntaxat cæsus
fuit.Prætereà legimus Caium Męuium flagellis seu neruis solum
contudisse,hoc est verberasse Lucinum octauum eò,quia in adul
terio cum vxore sua fuit depræhensus:Alia autē pœna pro adul-

terio sancita fuit:nã Bibienus & Publius ceruius Carbonem Attienum & Pontium in adulterio depræhensos castrauerunt:ratio prædictorum esse potuit:quia difficile erat marito tam iustum dolorem posse compescere & refrenare.l.Gracchus.C.de adulter ter &.l.si adulterium.§.imperatores.ff.eodem titulo.

Ex prædictis posset sub oriri dubitatio,an liceat marito impunè posse occidere vxorẽ suam repertã in adulterio & etiã adulterãtem cum ea & quid in patre?breuiter de patre resolutiuè cõclu
15 datis† quod ei permittitur occidere illum qui adulterium cõmittit cum filia sua.duntamen filiam simul occidat.& ꝙ hoc faciat primo motu & sine aliquo interuallo & in domo sua scilicet patris vel sui generis & non in aliena.d.l.quod ait lex rationem assignat ibi tex.quia legislator putauit maiorem iniuriam fieri quando filia committit adulterium in domo patris eius mariti quã si fieret in aliena,& quod illos occidat secundũ formam legis iuliç. & pro ista opinione adduco vobis tria iura ad literam primo tex. in.l.patri.& in.l.nec in ea.& in.l.quod ait lex.§.fina. ff. de adulter. & ista homicidia tanquam facta lege permittente remanebant impunita.d.l. Grachus & istud permittitur patri posse occidere filiam in adulterio depræhensam propter patriam potestatem: vnde si filia non esset in potestate patris homicidium non remaneret impunitum per textum ad literam in.d.l.patri & in.l.sic eueniet.ff.de adulter.& ista decisio intantum procedit,quòd licet pater occidat filiam prægnantem in flagranti adulterio depræhensam non puniretur de homicidio ego adduco vobis originalem decisionem Baldi in.l.imperator in.ij.lectura.ff.de statu.hom.sed quæ fuit ratio,quare patri ꝑmittitur posse occidere filiã,& adulterum repertum in domo sua,vel mariti:& tñ marito nõ permittitur occidere vxorẽ vt statim dicam sed tantũ adulterum repertum in domo sua,& non soceri.tex.in.d.l.nec in ea assignat rationem,vt patet in versi.quia plerunq; pietas paterni nominis consilium pro liberis capit:cæterum mariti calor,& impetus facilè seuientis refrenandus fuit.

Nolite obmittere ꝙ licet patri permittatur posse occidere tales adulteros nõ tamen poterit alteri cõmittere vt illos occidat vt decidit Bal.in.l.vt vim.ff.de iustic.& iur.& Paul.de cast.in.l.si cũ dotem §.trãsgrediamur.in.ij col.ff.sol.matr.vbi dicit ꝙ si caueretur statuto ciuitatis prout est florentię ꝙ vulneratus vel verberatus possit

tus possit se vendicare propria autoritate certè debet illud facere per se ipsum non autem potest talem vindictam alteri committere seu mandare: quia cum iste casus sit odiosus non debet excedere personam de qua lex statutum facit mentionem, & istam partem tenet Dynus de reg.iur. in. vj. quia istud permittitur patri
16 ex priuilegio ergo non debet egredi illam personam † ista decisio procedit in extraneis non autem in filijs quibus pater potest committere vt talem iniuriam seu vindictam exerceant vt est textus ad literam in prædicta.l.Grachus.in versiculo idemque filijs eius qui patri paruerint & ista est verior opinio de iure secundum Bart.in.l.non solùm.§.si mandato meo.ff.de iniurijs,ratio est secundum eum quia ex quo reputantur pro vna persona factum à filio videtur factum à patre quę decisio ampliatur secundũ eundē Bar.in.l.marito.§.illud.circa principium.ff.de adulter.licet adulterans filiam haberet officium magistratus:quia pater vel eius filius adhuc impune possent illum occidere.

Prædicta procedunt si pater & eius filia quę adulterium committit essent nobiles vel aliâs honeste personę:sed vbi pater & eius filia essent viles & iufimę conditionis tunc eo casu non permitteretur patri impune posse occidere:quia talis pater non posset accusare iure mariti:ergo ei non permittitur facultas occiden-
17 di.† Ex quo singulariter infertur,ꝙ pater vel maritus nõ possunt occidere doctorem in adulterio depræhensum ex quo non est vilis,sed egregia persona & tales personę non compræhenduntur sub lege Iulia.per text.in.d.l.Grachus. Sed aliter patri vel marito succurritur per actionem iniuriarium si tamen ciuiliter adulterium possit probari.

Secundo dubitatur,an maritus licitè possit occidere vxorem suã cum adultero repertos in flagranti crimine? de adultero hoc est expeditum,quia si sit vilis persona potest occidi à marito,dum tamē sit conditionis,ꝙ scdm legem iuliã possit occidi vt ꝗa adulter sit vilis ꝑsona vt est casus in. d.l. Grachus & in.l. marito. ff.de adulter.& ꝙ occidatur in domo mariti & nõ in alia:vel etiã si maritus in scriptis & in præsentia testiũ ter denunciauerit adultero,
18 vt vlterius non se reperiat cũ eius vxore in loco suspecto † certè post trinam denunciationē in quocunq; loco à marito in adulterio depręhensus fuerit licite poterit occidi vt est casus an authentica.si quis ei in verbo sine periculo perimat.C.de adulter.

Decisio ista singulariter ampliatur,vt procedat in clerico re-
19 perto in crimine flagranti,hoc est,in adulterio † tunc à patre,vel à marito impunè vulnerari, & occidi potest,nec per hoc inciderent in sententiam excommunicationis latæ sententiæ,vt in terminis Raphaël Fulgosius in.l.quid ergo.in.§.si hæres.ff.de legat. j.& dicit ibi Bal.quod occidens clericum merẽtem ex permissione legis non debet puniri per tex.in. c.si verò.versi.nec ille cõpellendus est.extra de sent.excom . imò etiam permittitur iudici tẽporali,& merè layco posse propria authoritate,sine aliquo mandato superioris capere clericum in flanganti crimine repertum ad fines,remittendi,& eum adducendi ad iudicem ecclesiasticum nec per hoc incidit in excommunicationem.

20 De patre tamen contrariũ † concludite,qui licet repertus fuerit adulterans vxorem sui filij ab eodem filio occidi non potest, quod idem dicendum est in liberto qui patronum suum repertũ adulterantem vxorem suam occidere non potest, vt in terminis tenet Bar.in.l.si adulterium.§.liberto.ff.de adulte.quia videretur absurdum filium esse castigatorem patris,& libertum patroni q̃bus honor,& reuerentia in perpetuum debetur.

De vxore reperta in adulterio per maritum an licitè possit oc-
21 cidi resolutiuè † concludatis,quòd non quanuis maritus in adnlterio eam depræhenderit,vt est casus in.l.si adulterium cum incœstu.§.Imperatores.ff.de adulter.cui cõcordat.tex.in specie.in.l.nec in ea.in versi.patri autem,& non marito permittitur.ff. eodem. titulo.tamen:quia vxor committendo adulterium infert marito grauem iniuriam propter violationem thori per tex.in.l.si maritus.in.§.lex Iulia.ff.de adulte.maritus potest illam iniuriam vendicare per legitimos modos,puta quia potest vxorem accusare ad thori separationem,& etiam agere ad priuationem dotis meritò cum à iure habeat alia remedia illam non debet occidere:quia nõ debet esse quis procliuis ad homicidium commitendum,si tamẽ eam depræhendat in adulterio,& iusto dolore concussus eam occiderit nõ debet puniri pœna vltimi supplicij,ex quo licebat marito vindicare iniuriam passam ex adulterio:sed quia modum in vindicando excessit:non debet puniri de homicidio,vt supra dixi:sed debet puniri de excessu punietur,& sic leuius,scilicet pœna relegationis,vel alia secundum qualitatem personarm si sit vilis persona traditur in opus perpetuum & sic maritus nõ excusatur

à toto

à toto:sed à tãto:& hęc distinctio ponitur in.d.§.imperatores.pro qua in terminis consuluit Alex.in consilio.lxxvj.incipiente. Visa inquisitione in primo vol.omnis enim licentia occidendi adulteram,vel adulterum in terris ecclesiæ etiã in foro seculari hodie de iure canonico est correcta,& interdicta,cui standum est,& nõ iuri ciuili,quando agitur de peccato:ita declarat Archid.in.c.inter hæc.xxxiij.q.ij.quem refert,& sequitur Imol.in.d.l.quid ergo. in.§.si hæres.de legat.j.idem Ioannes de Anania in.c.interfecisti. de homicidio.& istam opinionem sequitur Feli.in.c.si verò.de sentent.excommunica.dicens etiam illam procedere in terris imperij ea ratione,quia lex ciuilis est nutritiua peccati ergo non po
22 test obligare in.c.erit autem lex.iiij.distinct.† in regno autẽ Franciæ omne homicidium est punibile & pro quocunq; homicidio opus est gratia ad restringendũ temeritatẽ,& audaciã percutiẽdi.

Pœna ergo ciuilis pro adulterio non habet locũ de iure canonico,quo iure agitur solùm ad separationẽ thori,& dotis & donationis propter nuptias priuationem,& ista est communis opinio, quam tenet Bal.in.c.tuę.extra de procurat.& Panor.in.c.gaudemus.de diuortijs.& in.c.si verò.& in.c.tuæ.supra allegatis.vbi dicit quòd pro adulterio hodie non imponitur pœna mortis,vnde
23 † iudex ecclesiasticus potest cognoscere de hoc crimine ratio est: quia licet mulier non sit de foro ecclesiastico,tamen quia agitur de violatione sacramenti matrimonij,quod est principale,& primæuum,vt in.c.debitum.de bigamis.& sic agitur de sacrilegio: quia istos adulteros lex ciuilis appellat sacrilegos,vnde olim de iure codicis pro illo crimine imponebatur pœna mortis:ideò iudex ecclesiasticus nõ poterat cognoscere:sed cum illa pœna de iure canonico sit immutata:meritò illud crimen coram iudice ecclesiastico decidi potest:sed circa hanc decisionem non multum est insistendum: quia crimen adulterij est mixti fori,vt tenet Guido Papæ in decisione.clxxviij.incip.de periurio.& idem tenet Panor.in.c.cum sit.de foro compet.vbi dicit quòd si agatur de pœna sanguinis,solus iudex secularis cognoscet.Si autem agatur de pœna separationis thori ecclesiasticus iudex solùm cognoscet,vt concludit Ioannes Andræas in.c.fi.de foro compet.in.vj.In alijs autem casibus est mixti fori,vt in terminis decidit Decius in consilio.ccxij.incip.magnifici domini in.ij.vo.&ista vera resolutio canonistarum quàm latè declarat Ludo.de Ro.in singulari.667.qui

dicit, quòd de iure hodierno pro adulterio statuuntur tres pœnę vt ibi per eũ: vidistis ergo pęnas quas patiunt laici pro adulterio.

Superest, vt videamus qua pœna sit puniendus clericus, cõtra quem plenè probatum est de adulterio distinguite, quòd aut quęritur de pœna, quę imponitur in foro pœnitentiali: & tunc secũdum sanctiones sanctorum patrum debet ei iniungi per sacerdotem ꝙ pœniteat per decem annos secundum formam traditam in concilio Gangrensi, quod describitur in.c.præsbyter si fornicationem fecerit.lxxxij.distinct.hoc etiam decisum fuit in concilio Toletano, quod similiter describitur in.c.deuotam.xxvij.q.j. aliæ autem sanctiões sanctorum patrum: clerico adultero indixerunt pœnitentiam septennalem prout scribit Isidorus ad Masonem Episcopum in.c.hoc ipsum.xxxiij.q.ij.& sic in clericis pœni
24 tentia fuit redacta ad septennium, sicut in laicis: † sed circa istam pœnitentiam salutarem non est insistendum ex quo pœnitentiæ sunt arbitrariæ, vt supra dictum fuit.

Si verò quæratur quæ pœna sit imponenda clerico adultero de iure canonico in foro contentioso? concludite, ꝙ est pœna depositionis, vt est gl.in.c.lator.ij.q.vij.in verbo.s.adultero quæ dicit quoòd licet clericus pro simplici fornicatione non debeat deponi: secus tamen est pro adulterio: ad idem facit gl.similis.in.c.si quis omnem.in verbo & si in fornicationem.j.q.vij.& istam opinionem refert, & sequitur Panor.in.c.vt clericorum.in.ij.coll.in versi.quæro pro declaratione litteræ de vita, & honesta.cleri.qui allegat tex.in.c.cum non ab homine.de iudicijs: sed tex.ille non lo
25 quitur de adulterio: † sed tantum dicit, quòd clericus depræhensus in furto, aut homicidio, aut periurio, vel in quibuscunq; alijs criminibus ab ecclesiastico iudice venit deponendus: sed ponderetis dictionem alio positum in.d.c.proximè allegato quæ de sui natura est repetitiua casuum similium etiã maiorũ: ergo ille text. clarè videtur probare, quòd clericus pro adulterio venit deponẽdus. Addite textum.vltra Panor.magis formalem in.c.si quis clericus.lxxxj.distinct.vbi in synodo, seu concilio Aurelianensi hoc statutum fuit, quòd clericus conuictus, aut confessus de adulterio ab ordine debet deponi, & demum omni tempore vitę suę in monasterio debet agere pœnitentiam. Ratio motiua constitutionis synodalis fuit: quia in adulterio committitur sacrilegium. Vnde lex ciuilis, vt sæpè dici eos appellat sacrilegos, & ista est communis opi

nis opi

nis opinio,quæ probatur per tex.in.c.si quis sacerdos.xxx.q.j.vbi dicitur quòd pro graui adulterio præsbyter debet deponi propter malum exemplum,quod dat cæteris.

Ex prædictis habetis resolutum istum articulum,quòd clericus pro adulterio† debet deponi quanuis contraria opinio in pũcto iuris,tanquàm magis æquior,& humanior posset sustineri.s. quòd clericus adulter debet tantum puniri pœna suspensionis,& non depositionis,quæ esset nimis rigorosa cum difficilè sit clericis seruare castitatem,& continentiam eô,quia natura humani generis fragilis est,certè hodiernis temporibus pauci essent sacerdotes,qui non paterentur pœnam depositionis tamen in iudicando,vel consulendo nolite recedere à priori opinione,quæ est communis,licet sit rigorosa,& quanuis quãdoq; particularis opinio vincat communem.l.j.§.sed neq;.de veteri iure enucleando:tamen absurdum,& temerarium esset recedere ab opinione communi,quæ in decisionibus est tenenda non obstantibus argumentis,quæ à doctoribus in contrarium solent adduci secundum Feli.in.c.prudentiã.§.sexta nobis.extra de offic.delegat.& in.c.cum ex officij.extra de præscriptio.Concludite ergo ꝙ clericus constitutus in sacris scienter committens adulterium debet à ministerio altaris remoueri saltem de iure canonico licet mulier esset meretrix,& impudica:quia propter hoc præsbyter non excusaretur eò,quia illo iure omnis coitus excepto vxorio erat prohibitus,vt refert Augustinus in.c.meretrices.xxxiij.q.iiij.& sic cleric⁹ adulter grauius puniretur,quàm laicus qui si cognoscat mulierem cõiugatam si esset meretrix publica , vel prostituta excusaretur ab adulterio,vt supra dixi.

16

Ego autem sum alterius opinionis,& eam tenerem si essem iudex,vt ministerium nostrum nõ vituperetur,ex quo plenè,& specificè adulterium probari non potest secundum Canonistas per illum tex.in.c.prætereà.extra de testi.& in.c.cũ causam.de ꝓbat. & in.c.tertio loco.de pręsumpt.& latè declarat Ant.de but.in.c. significasti.de adulte.dicite tñ ꝙ in probatione adulterij sufficiũt coniecturę,& præsumptiones,qa aliter probari non potest ꝓut etiã dicimus de filiatione,quæ directè probari non potest:sed tantũ per coniecturas secundum legistas.in.l.filium.ff.de his qui sunt
27 sui,vel alie.iur.& Hypolitus de marcill.in rub.extra de ꝓbat:† & ideò qñ agitur de materia,quę de sui natura est difficilis proba-

tione lex contentatur illa probatione, quę haberi poteſt, ſecundũ Bar. in. l. in illa. ff. de verbo. obligat. ergo pro humaniori ſequẽda ſententia iudex eccleſiaſticus primitus deberet clerico infamato de adulterio purgationem indicere, in qua ſi deficeret, deberet ſuſ ſpendi quando non ageretur ad certam pœnam, vt eſt tex. ad lite-
28 ram, & ibi Panor. in. c. ſignificaſti. de adulterijs: † ſed ſi pro adulte rio ſacerdotis agatur ad certam pœnam, & ipſe deficiat in purga tione ſibi iniũcta certè debet puniri eadem pœna, qua puniretur, ſi contra eum plenè eſſet probatum de adulterio tanquàm conui ctus, vt eſt caſus in. c. accedens. extra de accuſat. & ita declarat Ho ſtienſis in ſumma. in titu. de adulte. ſed hanc diſtinctionem non ſeruant officiales noſtri temporis, qui ad ſolam aſſertionem mulieris dicentis ſe eſſe carnaliter cognitam à ſacerdote eum incarcerant non ſeruando formam prædictorum iurium, & ſine alia probatione condemnant, & cum fiſco Epiſcopali improbè componere faciunt.

De punitione clericorum, & laicorum cõmittentium adulterium viſum fuit videamus modo de cognitione carnali, quæ cõmittitur à Iudæis, & chriſtianis ſimul & quæ pœna de iure pro tali coitu ſit introducta, breuiter pūctus iſte maxima indigeret inueſtigatione: tamen in his, quæ ſentio, paucis abſoluam, quòd aut iſte coitus fuit innominatus, puta quia non trãſit in aliquod ſpeciale nomẽ delicti, vt in adulteriũ, incœſtũ, ſtuprũ, ſacrilegiũ, vel peccatũ contra nature, ſed tantũ remanet in ſimplici fornicatiõe ponit exemplũ, ꝙ iudęus ſolutus cognouit chriſtianã ſolutã, certè ſcd̃m legẽ veteris teſtamẽti debebat puniri pœna vltimi ſupplicij, vt eſt tex. in. c. nos ſi incõpetenter. §. ſed notandũ. ij. q. vij. & in d. c. reos ſanguinis. in foro aũt contentioſo quidã dicũt iudęũ eſſe puniendũ pœna mortis, alij aũt non: ſed leuius. alij verò dicũt illũ eſſe tradendũ curię ſeculari cõdigna animaduerſione puniendum
29 † ego aũt dico punitionẽ remanere in arbitrio iudicis, qui arbitrabiť, & attẽdet circa qualitates perſonarũ fornicantiũ, ſi ſint nobiles, vel villes perſonę, aut erant minores, aut ſciẽter, aut ignorãter aut fuit vnica fornicatio, aut pluries cõtinuauerũt: tũc iudex arbitrabiť qua pęna iudęus debeat ſubijci, & ita in terminis decidit pręſtantiſſi. d. Decius. in. c. j. in. xxvj. col. in ver. alˀs fuit dubitatũ. extra de conſtitu. & refert. Oldradum hoc tenere in conſilio. cccxxxiij. vbi etiam refert de quodam Iudæo cum ante palatium

Auenio

Auenionis membra virilia fuerũt abscisa.& Ludo.de Ro.in cõsis cap.lv.incipiẽ.iudæus quidam.Si verò coitus fuerit nominatus quia transit in speciale nomen delicti puta in stuprum,ver incæstum,vel in adulterium,maximè in figura matrimonij & tunc distingui te prout infra dicam,aut scienter,aut ignoranter, aut in foro conscientiæ,aut in foro contentioso, aut de iure canonico aut de iure ciuili.

Sed iuxta prædicta difficilior,& subtilior apud legistas & canonistas posset,sub oriri dubitatio. Attento quod de iure pœna adulterij est pœna mortis ponite casum,ꝙ caueť statuto ciuitatis,in qua sunt iudęi(vt in Auenione aut alijs terris ecclesię)quod pro adulterio commisso imponatur tantùm pœna pecuniaria. vtrum iudæus cognoscens carnaliter Christianum vxoratum puniatur solum pœna statuti,vel alia pœna iuris,ita,quod in isto statuto iudæi non compręhendantur?breuiter videtur concludendum iudæum debere puniri pœna vltimi supplicij & non pœna pecuniaria statuti pater,quia tale statutum videtur nullum ex quo est nutritiuum peccati & correctorium præcepti diuini.Itẽ facit ex iudæi viuunt & regulantur secundum legem Mosaycam secundum quam pro pro adulterio imponebatur pœna mortis vt habetur in euangelio Ioannis nos legem habemus & secundũ legem debet mori & in.c.hæc imago.xxiij.q.v.vbi mulier adultera lapidabatur ergo casus est indubitabilis est,quod iudęus committens adulterium cum Christiana debet puniri pœna mortis & non pœna pecuniaria statuti.

Prætereà,si iudæus contrahat matrimonium cum Christiana punito vltimo supplicio casus est in.l.ne quis vxorem. Christia-
30 nam.C.de iudæis † Si ergo propter matrimonium contractum quod est fauorabile iudæus debeat puniri,ergo multofortius pro pter adulterium debet puniri pœna mortis & non pœna statuti quia licet istud statutum immutet pœnam capitalem in pecuniariam tamen statuentes nõ videntur cogitasse nec intellexisse de iudæis qui sunt de alio grege pœnitus separato habetur in primo cap.vbi Christus dicit alias oues habeo,quæ non sunt ex hoc ouili:cum ergo iudæi sunt separati à grege nostro & inimici nostri sunt & insultantes fidei nostræ appellanť vt est tex.in.l.fi.C.de iudæis non debent compræhendi in prædicto statuto.

31 Vlterius fortificatur.nã in beneficijs generaliter cõcessis † per

ſonæ odioſæ non videtur compræhendi, caſus eſt ad literam, quē ad hoc expreſſe ſummant Iacob de Raue. & Bar. in. l. Lucius in. §. Lucius ticius. ff. de legat. ij. iſtud eum ſtatutū eſt fauorabile: quia immutat pœnā criminalē in ciuilem. ergo non debet cōpræhendere iudæos, qui ſunt perſonæ odioſæ, & infames, ei ab omnibus honoribus, dignitatibus, & officijs repelluntꝰ. in. c. cū ſit nimis ab ſurdum. extra de iudæis. & legitur in euangelio Ramis palmarum ſanguis & maledictio ſit ſuper nos, & ſuper filios noſtros maledictonem ſibi quæſiuerint quam infames & maledicti non debent compræhendi ſub ſtatuto.

Vltimo facit: quia ſi pagani, ac ſaraceni, & gentiles cōmitterēt adulteriū cū Chriſtiana, clarum eſt, quod pœna mortis puniri de
32 berent: multo fortius iudæi † quia ſecta ſaracenorū, paganorū, ac gētiliū eſt minꝰ mala quā ſit ſecta iudæorrū. Et iuxta verbū Chriſti dicentis tollerabilius erit ſodomis in die iudicij quo vobis. & propheta Ezechiel dicit eis iuſtificans Sodomā. Auguſtinus exponit hoc eſt ſodoma, habito reſpectu ad vos iuſta facta eſt & hoc refert idem Auguſtinus in cap. nonne ſodomitæ prima quæſtione prima qui dicantur Pagani, & gentiles, Hebręi, machomitę. & Saraceni, & quare ſic appellentur & vnde originem traxerunt declarant Hoſtienſis & Ioannes de Anania in ſumma ex iudæis & Cardinalis Florenti. in clementina prima eodem titulo Ergo attēta paritate vel maioritate rationis (valet enim arg. à ſimili ratiōe l. illud. ff. ad l aquil. & vide P. Cam. Bononi. in dielectica lega.) iudæus committens adulterium, cum Chriſtiana punitur pœna mortis, & non pœna ſtatuti & hæc ſunt quæ pro verificatione iſtius partis facere videntur.

Præmiſſis non obſtantibus contrariam ſententiam credo veriorem, quod imò in caſu pręmiſſo iudæus debet puniri pœna in ſtatuto contenta, & nō pœna mortis & iſta eſt cōmunis opinio pro qua cōſluit Ang. Peruſiuus in cōſi. cxiiij. incip. licet primo aſpectu in primo vol. quia ſtatuta alicuius ciuitatatis, vel loci debent ſeruari in forma ſpecifica ſicut ſeruatur ius ciuile Romanorum, vbi aliâs nō eſſet ſtatuto per textū quám adhoc notant Bar. & Bal. in. c. j. de forma fidelitatis in vſibus feudorū & in. l. omnes populi. de iuſti. & iure & ſcrib. in. §. ius autem ciuile. inſti. de iuſti. & iure. vbi habetur quod populus regitur ſtatuto ciuitatis ſi-
33 cut iure communi ſed iudæi † dicuntur eſſe de eodem populo

& corpore ciuitatis, quamuis non sint de corpore spirituali.l.Christianis.C.de paga.& in.§.ex hoc igitur.in authentico de quæstore col.vj.in versiculo ciuitas nostra populosa, est & turbis diuersorum hominum.vnde dicunt feudistæ in capitulo primo.de forma fidel.quòd si caueatur statuto, quòd stantibus masculis filiæ non succedant tale statutum habet etiam locum inter iudæos, qui more & legibus Romanorum viuunt: ergo compræhenduntur sub prædicto statuto.

Secundò facit quia iudæi dicuntur esse de populo Romano ad hoc, vt illis legibus viuant.l.iudæi Romano iure viuentes.C. de iudæis.vnde iudæi filios habens in potestate glossa communi-
34 ter approbata in capitu.ius Quiritum.prima distinctio. † ea ratione quia legitimas & iustas contrahunt nuptias vt in.c.gaudemus de diuortijs licet non ratas: ideo quemadmodũ sub imperio Romano sunt & legibus imperialibus viuunt cõprahenduntur sub statuto, vt pœna illius tantũ puniri debent, & non alia.

Facit etiam tex.in.l.spadonem.§.iam autem.ff. de excusation. tutor.vbi dicitur, quòd in actibus humanis iudæi nobiscum participant: vnde apparet per illum tex quòd iudæus potest esse procurator Christiani & pro eo interuenire in iudicio ita cõsuluit Pe-
35 trus de anch.in consi.cclxxij.incipiente de titulis criminum. † Itẽ immunitas concessa incolis certi loci extenditur ad iudæos vt cõcludit Bal.in.d.§.iam autem. Si igitur iudæi gaudeant statuto ciuitatis & sub illo compræhendantur ergo solum pœna illius puniri debent & non alia, & aduertite quia vltra prædictum.§.iam autẽ non reperi in libris digestorum nisi alios duos textus qui in specie loquantur de iudæo, seu iudaica superstitione vnus est in.l.generaliter.in.§.eos, qui iudaicam superstitionem sequuntur. ff. de decurionibus, & eorum filijs.alius est in.l. circuncidere iudæis. ff. ad legem Cornel.de sicar.

Vltmò pro ista opinione facit quia principes Christiani à regno, & ciuitatibus non debent expellere iudæos tributarios paci-
36 ficè viuentes. † Sed quodam iure naturali, & diuino, & ex charitatis dilectione in eorum necessitatibus est subueniendũ & eleemosinam facere tenemur.vt in cap. pasce.lxxxvj.distinct.vbi dicitur pasce fame morientem & si non paueris, eum fame occidisti.item nec iudæi suis possessionibus, & habitationibus spoliari debent in cap.si de rebus.xxiij.quęst.vij.& quicquid possident iure gen-

tium poſſident,vt declarat Innocent.in cap.quod ſuper his extra
37 de voto,& voti redempt.† Præterea creatione,gubernatione, &
etiam redemptione inter oues Chriſti computantur. vnde Chri-
ſtus in euangelio Ioannis decimo dicebat alias oues habeo, quæ
non ſunt ex hoc ouili,ſcilicet eccleſiæ.vnde Papa ſuper iudæos po
teſtatem habet,ſicut ſuper oues ſuas, quas Chriſtus ei commiſit
dicens Petre paſce oues meas.nullam diſtinctionem faciens inter
38 iudęos,& chriſtianos.c.ſolitę.§.penul.extra de maio. & obe.† nec
eis debet fieri aliqua moleſtia,& ſi bona iudęi fuerint capta datur
iudęo contra chriſtianũ rapientẽ actio in duplum.l.chriſtianis.C.
de paga.& gl.in.§.ex maleficijs.inſtit.de actio.

Et quòd iudæi à ciuitatibus per principes expelli non debeat
ſcriptum eſt autem cœlum cœli,dominus autem dedit terram fi-
lijs hominum,vt cuicunq; in ea ſit licitum habitare etiam ſeruo
tributario ſi tamen domino tributum ſoluatur.c. omnis extra de
cenſibus.Præterea Cauanæi, Armorei & Iebuſæi ab eorum ter-
ris expulſi ſunt per filios Iſraël cauſa expulſionis fuit idololatria,
quæ eſt contra legem,quæ exclamat vnum Deum eſſe vt atteſta-
39 tur Paulus ad Romanos primo.† Sed iudæi non ſunt idololatræ:
ſed aliàs ſunt infideles necq́ue ſunt hoſtes chriſtianorum princi-
pum:ideò illud propheticum dicit hæc gens infidelis viuet,vt in
futurũ teſtimoniũ afferat.Item Chriſtus dicit non pręteribit hęc
generatio in ęternum:vt atteſtatur Paulus ad Romanos.ix.& ſic
videtis iudęos debere viuere legibus imperialibus etiã inter chri-
40 ſtianos,& à quibuſcunq; obprobrijs illos defendi.† Ex prædictis
ergo concludite iudæum committẽtem adulterium cum chriſtia
na eſſe puniendum pœna ſtatuti tantùm,& non pœna iuris, ideſt
mortis & iſta eſt communis opinio pro qua conſuluit Alexan.de
imol.in conſi.xiij.incipiente attentis his,quæ in themate narran-
tur in.vij.volu.

Videamus modo de pœnis ciuilibus, ſeu temporalibus, quas
patiuntur adulter,& adultera propter adulterium. breuiter con-
cludite quòd ſi vxor adultera fuerit ſub viro,debet perdere dotẽ
caſus eſt ad literam in.l.cum mulier.ff.ſolut.matr.& in.§.quia ve-
ro plurimas in verſiculo ſi vir,& vxor in authen.vt liceat,matri,
& auiæ colla.viij.& in.l.conſenſu.§.ſancimus.C. de repud. & in.l.
fina.in verſiculo vtrum in lucro cadat marito vel hæredibus mu-
lieris.C.de adulter.quilibet de iure canonico concordat text.in.c.
plerũq;

plerunq; extra de donat.inter vir.& vxor.& sic vxor quę adulterium committit,priuatur dote,& actione dotis:nec de ea testari vel alio modo disponere poterit secundum Ludo.de Roma.in cõsil.cclxxxvj.incip.hæc Iuliana.& talis dos non cedit lucro hæredũ vxoris. Sed remanet pœnes maritum licet per extraneum data fuerit nisi illam per stipulationem in contractu matrimonij sibi reddi prouiderit.l.si dotem.C.de iure dotiũ.quæ dicit, ꝙ quando vxor culpa sua priuatur dote, talis dos non reuertitur ad eum, qui eam dedit sed cedit lucro mariti: nisi expressè contrarium fuerit prouisum.

Aduertite tamen,quòd licet vxor propter adulterium priue-
41 uetur dote,non tamen est priuata ipso iure,† sed requiritur sententia priuationis,nisi adulterium esset notorium & manifestum quo casu si mulier agat pro dote repetenda maritus repellet eam per exceptionem adulterij secundum canonistas in.d.c.plerum: quia pœna priuationis non intelligitur ipso iure sed per senten-
42 tiam † prout dicimus in clerico beneficiato simoniaco, homicida,vel aliâs irregulari,qui licet sit incapax ad beneficia obtinenda:tamen iam obtentis non priuatur ipso iure sed requiritur declaratio. vt concludit Innocen.in cap.in nostris de concess.pręb. quem refert & sequitur Bald.in.l.cum fratrem.C. de his,quib.vt indignis.& in.l.si maritus.de donatio.inter vir. & vxor.& ita concludunt canonistæ per illum textum.in capit. ex literis.extra de excessib.prælat.quicquid in contrarium voluerit dicere Archidiaco.in ca.studeat.quinquagesima distin.quod idē dicendum est in excommunicato,qui ante declarationem non est vitandus secundum legistas in.l.ij.C.de iure emphyteu.ex prædictis verificata est communis opinio,ꝙ vxor quæ adulterium commisit debet dote priuari:quia indignam se constituit matrimonio.Sed an hodie mulier propter adulterium perdat dotem sine repudio,videte Bal.Nouellum in tractatu de dote charta.xxxvij.

Oritur dubitatio,vxor cõmisit adulteriũ, propter quod priuatur dote:tamen expost iudicio ecclesiæ ꝓpter consanguinitatē tamen vel aliud canonicũ impedimentũ matrimonium fuit declaratum nullũ:an vxor possit post separationē repetere dotē à qua per adulteriũ fuerat priuata? videt̃ ꝙ sic,qa in veritate inter istos non fuit matrimoniũ:ergo nec adulteriũ,nec dos,quæ sine matrimonio esse non potest,& vbi nullũ est matrimoniũ ibi nulla com

petit actio de dote.l.j.C.de condict.ob cau.quia ex nihilo nihil fit & ex actu nullo nullus effectus sequi potest.l.non dubiũ.C.de legibus.Prętereà licet iudex ecclesiasticus priuauerit dote, vxorẽ adulteram per sententiam, illa tamen sententia non transiuit in rem iudicatam.Imò posset reuocari, maximè quando ecclesiæ in casu substantiali euidenter fuisset decepta per text. in. c. fraternitatis extra de frigid.& malefi.ex quibus patet dictum mulierem posse repetere dotem.

Contrariam opinionem tenet glo.in.d.c. plerũq;. in verbo nõ valebit:quia cum res iudicata accipiatur pro veritate.l.res iudicata.ff.de re iudica. Ideò ex ista sententia priuationis ius dotis fuit acquisitum marito:& sic dos repeti non poterit:ex quo fuit soluta authoritate.l.non putarem.ff.familiæ hercis. & istam opinionem tenent Goffredus & Hostiensis in summa de adulterijs & Alber.de Rosate in verbo dos:& duplex, vel triplex redditur ratio prima:quia quo ad essentialia extrinseca matrimoniũ verum, & putatiuum non nullum differunt:quia sicut bigamia contrahitur pet verum matrimonium.ita etiam per putatiuum secũdum canonistas in.c.debitum extra de biga.ij.ratio: quia adulteriũ procedit ex corde,& animo & secundũ intentionẽ iudicatur.c. illud. xv.q.j.vbi pupillo & furioso subuenitur in maleficicijs: quia non debent imputari ad pœnam,quæ ex mentis deliberatione nõ processerunt.& dicit gl.in.d.c.plerunq;.ꝙ negari nõ potest,quin mulier ex affectu mẽtis iniuriam fecerit illi,quem tenet pro vero marito:& ita dolum commisit sine quo adulteriũ esse non potest: & glossa mouetur alia bona ratione:quia tali delicto adulterij, & similibus debet considerari principium & non finis,vt in alijs mulieribus sic facere volentibus,qui ad hoc faciẽdum promptę sunt remoueatur audacia.

Ex quibus patet istam esse communem opinionem,quam sequitur Firminus in verbo vxor adultera:†quia licet matrimoniũ
43 sit putatiuum:nihilominus propter adulterium priuabitur dote quia priuilegia concessa verę vxori ratione dotis competũt vxori putatiuæ quia ista iudicantur ad imparia. vnde gloss. in.l.assiduis.C.qui potio.in pigno.hab.dicit, quòd vxor putatiua habet priuilegium tacitæ hypothecę in bonis mariti ratione dotis, sicut vxor vera: vnde dicit gloss. in. l. dotale. in.§. dotale in verbo prętabatur.ff.de fundo dotali.quòd sicut dos vera prohibetur alienari,

.alienari,ſic etiam dos putatiua:quia fauor dotis reſpicit publicã vtilitatem,& quando agitur de publica vtilitate cauſa,ſeu perſona putatiua,& vera quoad effectum æquiparantur:vt notat.Bar. in.l.Barbarius Philippus.ff.de off.præto.

Ego vero iſtam opinionem cõfirmo quatuor rationibus,prima,quia vxor,quæ tranſit ad ſecunda vota, non petito tutore, nec reddita adminiſtratione priuatur tutela §.ſinautem.in authẽtico de nuptijs.coll.iiij.& patitur pœnas de quibus habbetur in
44 l.j.de ſecundis nuptijs.† nec apud eum liberi primi matrimonij educari debent,& iſta procedunt quanuis matrimoniũ eſſet nul-
45 lum,& putatiuum:quia pœna cõmittitur,licet de facto fiat quoniam in delictis non conſideratur effectus iuris:ſed conſideratur tantum animus,& merum factum hominis.l.eum qui.C.de adulte.ſcdo confirmatur,quia ſi maritus relinquit vxori vſumfructũ certorum bonorum,vel aliquam poſſeſsionẽ,quoad vixerit ſub conditione tamen,ſi vitam vidualem ſeruauerit,ſi poſteà ipſa cõtrahat matrimonium cum clerico in ſacris conſtituto,licet matrimonium ſit nullum tamen vxor priuatur vſufructu,& illa poſ
46 ſeſsione ſibi relictis:quia non plus debet operari † incontinentia, quam caſtitas:quæ videtur eſſe in muliere tranſeunte ad ſecunda vota.Tertiò confirmatur:quia ſicut donatio facta conſtante matrimonio inter veros coniuges non valet:ſic etiam eſt prohibita inter putatiuos.l.tertia.videamus.ff.de dona.inter virum,& vxorem.& ibi tex.aſſignat rationem:quia illi,qui delinquunt non debent eſſe melioris conditionis,quam qui actum ciuiliter faciunt cui concordat tex.in.l.ſi ex voluntate.C.eodem titu.vltimò con
47 firmatu:† nam ſi quis alienat rem,quam ſub pœna eſt prohibitus alienare,incidit in pœnam,licet alienatio ſit nulla,& hoc propter difficultatem recuperationis,vt patet in hærede,vel vaſallo alienante contra legem feudorum:quia licet alienatio ſit nulla:tamẽ priuatur feudo:maximè quando in potentiorem alienauit:reſtat ergo quòd vxor putatiua propter adulterium priuatur dote:qa ſicut non licet violare matrimonium ſic etiam non eſt licitum violare ſpem matrimonij.l.ſi vxor.ff.de adulterijs.

48 Vnum tamen non eſt,† quòd licet maritus putatiuus lucretur dotem propter adulterium,non poterit tamen accuſare iure mariti,ſed tãtùm iure extranei:vnde ſufficiet probare matrimoniũ fuiſſe contractum,quanuis ſit nullum.d.l.ſi vxor.in principio.&

iſtam opinionem ſequitur Bartholomæus Brixienſis in.qō.lxiij. incipiente mulier quædam à viro ſeparata fuit:quia ſaltem quoad eccleſiam fuit matrimonium,cum filij,qui naſcuntur ex eodē matrimonio ab eccleſia habeantur pro legitimis quouſq; ſeparatio fuerit facta & parentibus tãquàm legitimi ſuccedere poſſunt tex.in.c.cum inter Ioannem.& in.c.ex tenore.extra qui filij ſint legitimi.& ſic habetis primam ampliationem.

49 Secundò prædicta concluſio ampliatur:† vt vxor,quæ commiſit adulterium non ſolùm priuetur dote,verùm etiam priuatur rebus paraphernalibus gl.eſt communiter approbata in . d.c . plerunq;.quam allegat pro ſingulari Bal.in.l.j.ff.de iure dotium . licet aliqui teneant contrarium:quia cum iſte caſus ſit odioſus,verba debent reſtringi ſimpliciter ad dotem,& nō ad paraphernalia:
50 ſed vos non recedatis ab opinione prædictæ gloſſæ† cuius authoritas magna eſt,& quantùm ad veritatem præualet opinioni multorum,& cæteras authoritates doctorum antecellit , vt refert Iacobus Butrigarius in.l. j.C.qui pro ſua iuriſd.vbi dicit,quòd vbi gloſſa firmat pedem eam tene:niſi vſus eſſet in contrariū,quo caſu ab ea recedendum eſt:quia etiam propter conſuetudinem contrariam à lege receditur.Prætereà dicit Cynus in.l.non moriturum.C.de contrah.& committen.ſtipula. quòd gl.eſt idolum aduocatorum,& melius eſt ſtare gloſsis quàm nouas opiniones facere,& dicit etiam Saly.in.l.quanquàm.C.de ſentent.quæ ſine certa quantitate profe.quòd ille,qui neſcit æquitare debet ſe tenere ad arſonem:Sic etiam iudex quando videt aduocatos in opinione in iudicando non debet recedere ab opinione gloſſæ & in maguis dubijs opinio gloſſæ ſemper eſt tenenda ſecundum Bal.in dicta l.quanquàm.quod dictum extollit Barto.in conſilio quinto incipiente,Andriolus.dum dicit ſequere gloſſam ordinariam,quę in defectum legis allegari poteſt : nolite ergo recedere ab opinione gl.in.d.c.plerunq;.quam ſequit Romanus in ſingulari.cccxj.inci.pien.propter adulterium & Card.in conſilio.cxj.& Bar.in.l.Lucius.ff.ſoluto matrimonio . & iſta eſt communis opinio ſecundum Feli.in.c.paſtoralis.in.iij.coll.verſi . mulier impudica.extra de iudic.Alber.de roſ.in.l.de quibus.ff.de legibus.vbi fortius cōcludit,ꝙ ſtatutum quod faceret mentionem de dote haberet locum in rebus paraphernalibus,& quæ dicantur bona paraphernalia,& quare ſic appellantur videte gloſſam in rubrica . C.de pact.

conuen

51 conuen.tam super dote,quàm ante nuptias donatio.† & an talia bona sortiantur naturam rerum dotalium,& an in illis maritus habeat administrationem,& an bona mariti sint tacitè obligata & an mulier in illis sit priuilegiata sicut in dote:& qua actiõe repetantur,videte plenè per Campegium in tractatu de dote quæstione septima,& octaua & plenè scripsi in repetitione.l.assiduis. C.qui pot.in pig.habeantur.in quinta ampliatione.sed quia non est alius locus qui magis se offerat quã hîc ideò videamus quę di-
52 cantur esse bona paraphernalia:& quare sic appellentur† concludite ꝗ dicuntur esse illa bona,quę habuit vxor à patre suo vltra doté,& cõiter videtis ꝗ sponsa suo spõso tradit aliqua, quę secũ portat ex domo sui patris,quæ à iure vocant res paraphernales, siue sint mobiles,siue immobiles:& à vocabuli deriuatione dicuntur à para qđ est iuxta,& pherna qđ est dos quasi iuxta doté, vt
53 declarat gl.in.pręallegata rubrica† & dominũ,& omnimoda administratio istarum rerum paraphernaliũ spectat ad vxorem,nec maritus de illis debet se intromittere vxore sua contradicente,vt est text.qui de paraphernalibus loquitur in.l.hac lege.C.de pact. conuen.si autem vxor dimiserit administrationem dictarũ rerũ paraphernaliũ:& tunc in illis maritus censetur procurator,& tan quàm procurator potest agere super his,nec tenetur cauere de rato secundũ Bar.& Doctores in.l.maritus.C.de procura.quia ista bona censentur quasi dotalia,& naturã dotaliũ sortiuntur: vnde sicut maritus in dote habet administrationé sic etiã in istis administrat ex tacito mandato:& teneatis mẽti,ꝗ pro istis paraphernalibus oĩa bona mariti sunt tacitè obligata sicut pro dotalibus, & ita tenet Azo in summa.in tit.quib.mod.pig.vel hypo.tac.cõtr. C.qué refert,& sequit Iason in.§.fuerat.in.viij.coll.versi.nunquid autem mulier.institu.de act.& vltra Iasonem habetis gl.magistralem in.c.ex literis.in verbo obligata extra de pigno.addite tex.loquenté de paraphernalibus.in.l.fi.C.de pact.cõuent.quanuis Panor.in.d.c.plerunq;.tenẽt ꝗ bona mariti pro eis non sunt tacitè obligata:sed nõ recedatis à cõi opinione,quæ est magis cõis,& si dominiũ rerũ paraphernalium fuerit trauslatũ in maritum dictę res repetentur ab eo cõdictione incerti,vel condictione sine causa,vel si dominium non fuerit translatũ agetur ad exhibendũ ex qualitate casuũ,scdm doctores in.l.sed si ego.in.§.dotis.in verbo parapherna.ff.de iure dot.vel aget actione depositi cõtra maritũ

vt ibi gl.in verb.depositũ dicit & licet.§.dictũ fuerit ꝙ res paraphernales sortiuntur naturam rerum dotalium,tñ in dictis bonis paraphernalibꝰ mulier non est priuilegiata sicut in dote vt concludit campesius in tractatu de dote in quæstione octaua qui allegat gl.in.d.§.dotis.& refert Sal.ita hoc ibi tenere & Bal.& i.d.l.fi.

Viso quę dicanť paraphernalia,& vnde & quare sic appellan-
54 tur & cuius generis & qualitatis sint,† nunc videndũ est an vxor quocunq; tempore voluerit possit repetere à marito res parafernales quas sibi tradidit:& ad quem spectent fructus excepti vel ad maritum,vel ad vxorem vel an sint communes certè iste punctus in iure videtur difficilis propter varias opiniones. Reperio Alexan.de Imola tangentem hunc passum,qui etiam consuluit in terminis in consilio.cxliij.incipien.circa primum dubium in.ij. col.in.v.volu.& similiter Guidonem Papæ,qui super hoc plures facit distinctiones.in decisione. cccclxviij. incip.de fructibus rerum paraphernalium. Ideo ex dictorum dictis resolutiue concludamus, quòd aut res paraphernales possidentur per vxorem: & tunc ipsa ad voluntatem suam de eis potest disponere,sicut posset de bonis proprijs suis per contractum, siue in vltima voluntate & illa etiam constante matrimonio, cui voluerit poterit distribuere,licet maritus cõtradicat,ea ratione,quia non fuerunt ei data in dotem,& semper remanserunt in dominio ipsius vxoris per tex.in.d.§.dotis.& in.d.l.fina.nec maritus de illis inuita vxore debet se intromittere:imò fortius dicit Bald.in.l.vbi adhuc.C.de iure dotium.quòd si ista bona possideantur à marito etiam de voluntate vxoris ipsa poterit illa repetere quando voluerit quanuis maritus non vergat ad inopiam.

55 De fructibus autem illorum sic concludite,† quòd aut agitur de fructibus naturalibus, qui naturaliter sine aliqua opera nascuntur:& tunc pleno iure spectãt ad vxora: vñ Bar.in.l.pen.ad.l. falc.dicit,quòd oẽs fructus,qui sunt percœpti cõtra voluntatem vxoris,debent restitui per maritũ,vel eius hęredes, quanuis dicti fructus essent consumpti,vt est casus in.l.de his.C. de donat.inter vir.& vxo.& si maritus eos consumpserit de voluntate tñ vxoris certè tenebitur:inquantũ fuerit effectus locupletior.d.l. de his & in.l.si stipulata in verbo cõdicere potest si effectus locupletior sit ff.de dona.in vir.& vxorem & istud procedit quando ageretur de magna quãtitate fructuũ cõsumptorũ,secus si ageretur de paruis

fructibus

fructibus cõsumptis:quia tũc maritus non teneretur illos restitue re.Si verò vxor conquęrat de fructibus industrialibus,certè si nõ fuit consumpti,æquius est vt inter virum,& vxorem diuidantur si autẽ sint consumpti:tunc ad maritum spectant,pro glos.in.d.l. finali:& quod dicitur de fructibus,idem dicatis de pẽsionib⁹ quæ percipiunt ex rebus paraphenalibus quæ annuatim locantur secundũ Bal.in.d.l. vbi adhuc.& pro istis pensionibus repetendis competãt cõdictiones sicut competerent pro repetendis fructibus vt longę plenius istum articulum prosequitur Guido Papæ in prędicta decisione.exordiente de fructib⁹ rerũ parapherualiũ.

Tertio prædicta conclusio ampliatur,vt procedat in marito
56 committente adulterium,propter quod è conuerso† vxori lucratur donationem propter nuptias per tex.in.§.si vir de adulterio in autentico vt liceat matri,& auiæ.& glo . communiter approbata per canonistas in.c.j.vt lite nõ contestat.Ratio videtur quia maritus cõmittens adulteriũ graui⁹ delinquit quã vxor:quia virtute,& exẽplo fœminã regere debet.c.indignant mariti.xxxij.q. vj.& marit⁹ est caput vxoris:ergo delinquẽdo grauius puniri debet.in.c nõ mœchaberis eadẽ caussa,&.q̃stione.& ꝑ ista ampliatiõe facit tex.in.c.j.in.§.dñs quoq;.de noua forma fidelitatis & in c.dño cõmittẽte. in titulo si de feud.fuer.cõtro.inter.do.& agnatos vbi in casibus in quibus vasallus feudo priuatur,sic etiã domi nus priuabitur proprietate feudi pro adulterio commisso in vxo
57 rem vasalli† sic etiam inter coniuges habet locum maritus similibus fidelitatem tenentur seruare vxori sicut vxor tenetur seruare marito.& ista est communis opinio.

Et quia glo.in.d.c.plerũq;:in verbo dotalitium laborat , quid
58 dicitur esse donatio propter nuptias,† breuiter dicatis,quòd dicitur esse illa quæ fit vxori à marito propter matrimonium sicut ergo vxor donant dotem marito sic etiam maritus facit donationem propter nuptias.item ista donatio facta vxori præsumitur esse facta in præmium pudicitiæ.l.res vxoris.in verbo præmio pudicitiæ cessit.C.de iure dotium.vel præsumitur esse facta in cõpensationem dotis.sed aduertite quòd glo.in.d.c.plerũq;. exponit dotalitium id est donationem propter nuptias.Alij autem dicunt quod dotalitium dicitur esse illud,quod vxor post mortem viri lucratur siue ex pacto matrimoniali siue ex statuto.Alij autẽ dicunt quod dotalitium dicitur esse quando in contractu matri-

monij maritus assignat vxori certam pensionem annuã,vel quod quolibet anno ex certa possessione quoad vixerit,certos fructus percipien possit & pluribus partibus vocatur doharium vt audite differat vos autem teoete primam expositionem quod dotalitium capitur pro donatione propter nuptias & similem.expo tionem facit glo.communiter approbata in.c.ex parte extra de foro competen.in verbo dotalitij id est donationis propter nuptias & in ea proceditur ad instar dotis ita quod sicut in dote po test apponi pactum lucratiuũ & sic etiam in donatione propter nuptias super ista tertia ampliatione oritur dubitatio. Maritus in contractu matrimonij casu quo prior decederet vxori suæ super certo castro,vel certa possessione bonorum suorũ relinquit pensionem annuam viginti librarum percipiendam,eius vita du rante tantum & soluendam in quolibet festo omnium sanctorũ & idem dicatis de certa pensione bladi,vel vini quo tempore fructus sunt recolecti ponite quòd post mortem mariti vxor,cui relictum est dotalitium moritur in mense augusti & sic ante tempus quo debebat percipi pensio quærebatur an hæredes mulieris debeant habere pensionẽ toti⁹ tẽporis vel nihil ex quo vxor mor tua est ante finẽ anni,vel an saltẽ lucrentur pro rata temporis si-
59 cut fructus,& pensiones rerum dotalium? † dicite , quòd pensiones vltimi anni,quo vxor est mortua,diuiduntur pro rata tempo ris sicut fructus,& pensiones rerum dotalium iuxta incumbentiã oneris matrimonij vt habeo in.l.diuortio.ff.solut. matrimonio. quia sicut dos subicijtur oneribus matrimonij ista etiam donatio ꝓpter nuptias.l.vbi adhuc.C.de iure dotiũ & notatur per Panor. in.c.per vestras extra de donat.inter vir.& vxor.Prætereà sicut augmentũ dotis est de iuribus dotis.l.etiã.C.de iure dotiũ,quia ac cessoriũ sequiť naturã sui principalis vt ĩ regula accessoriũ de re. iur.in.vj.sic etiã donatio ꝓpter nuptias,vt cõcludit Ioã.Pe.de Fe rarijs in libello ꝓ dote vñ ista est cõis opinio,ꝙ sicut fruct⁹,& pẽ siones dotis rerũ dotaliũ diuidũt inter virũ,& vxorẽ ꝓ rata vltimi anni quo matrimoniũ durauit,& vir sustinuit onera matrimo nij,vt no.in.d.l.diuortio.sic etiã dicendũ est in dotalitio quod dať ꝓ sustẽtando onera vxoris viduę maxĩe,si esset nobilis:qa tũc ꝓ rata tpis,quo ipa sustinuit onera sui stat⁹ debẽt hrẽ hęredes legiti mi fruct⁹ & pẽsiões,ꝗ pcipiunť loco fructuũ anni vltimi secũdũ Ia.but.in.l.iulian⁹.§.si fructib⁹.ff,de acti.emp.ꝓut diciť in marito
sustine nte

ſuſtinente onera matrimonij,vt ſupra declaratum fuit,& ſic habetis expeditam iſtam tertiam ampliationem.

Quartò prædicta cõcluſio ampliatur vt procedat etiam in vidua,quę mortuo marito ſtuprum commiſit,quia ſimiliter debet dote priuari Paul.de Caſtro.in.l.ſororem.C.de his quibus vt indignis.& in.l.fideicommiſſum.C.de fideicommiſſ.& in conſilio cxxj.incip.reuocatur in dubium vbi concludit quòd vidua, quæ commiſit ſtuprum ita debet dote priuari,ac ſi marito viuente,cõmiſiſſet:ratio videtur in promptu:quia vidua durante viduitate dicitur remanere in priore matrimonio.l.fi.in verbo priore matrimonio.C.de bo.mater.ſaltem fictione iuris cum infra annũ luctus ipſa nubere non poſsit ſine incurſione pœnæ legalis.§.ſoluta. in auth.de nupt.& in.l.j.cum ſimilibus.C.de ſecũd.nupt.nec etiã poteſt petere dotem pecuniariam,niſi elapſo anno luctus,nec ſibi imputabitur:quare dotem non petierit.l.vnica §.exactio.C.de rei vxo.actione.& debet ſtare in domo viri,& ibi opera domus facere prout viuente marito conſueuerat:& in memoriam tranſacti matrimonij infra illud tempus debet ali de bonis mariti etiam ſi dotem non habuerit.l.vnum ex familia.§.fina.ff.de legat.ij.& quicquid vxor acquirit,vt euitetur ſuſpicio turpis quæſtus præſumitur quòd ipſa acquiſierit ex bonis mariti.l.Quintus.ff.de donat. inter virum,& vxorem.ſic etiam dicendum eſt in vidua,vt acquiſita intra annum luctus præſumantur acquiſita ex bonis mariti præmortui,vt omnis mala ſuſpicio tollatur:quia lex tantam caſtitatem requirit in muliere intra annum luctus exiſtente ſicut cõſtante matrimonio in authẽ. de reſtitu.& ea,quæ parit.xj.menſe. patet: quia etiam vidua gaudet priuilegio mariti,& dignitatem ipſius retinet.c.ex parte.de foro competen.& donec alteri nupſerit,retinet domicilium viri,ac ſi eſſet in priori matrimonio.l.fin. C.de bo.mater.imò fortius dicit Bar.in.l.his ſolis.C.de reuocãd. dona.quem refert,& ſequitur Panor.in.d.c.ex parte.quòd omnes pœnę quæ competunt contra ſecundo nubentes habent locum in vidua luxurioſè viuente:vnde ſi teſtator ignorans adulterium vxoris ei facit legatum,vel donationem non valebit tale relictũ, vel ſi poſt ipſa commiſerit adulterium certè omnia reuocabuntur, patet igitur ex prædictis quòd vidua committens adulterium debet perdere dotem.

Contrariam opinionem tenet Alex.in pręallegata.l.ſororem.

vbi concludit,quòd vidua committens adulterium nõ priuatur dote:quia cum iste casus sit odiosus,& pœnalis debet intelligi in adulterio cõmisso,viuẽte marito,nõ aũt debet extendi ad stuprũ cõmissum post mortẽ viri:† sed quicquid dicerit Alex.nolite recedere ab opinione Pauli de Cast.qoæ videt æquior,cum sit conseruatiua pudicitiæ,nec obstat eius dictum:quia quãuis in pœnalibus nõ fiat extensio tñ quando in casu extenso militat eadem ratio sicut in casu à quo extenditur idẽ ius in vtroq; statuendũ est: sed ratio finalis,& impulsiua est in vtroq; casu:quia per adulteriũ fit iniuria defuncto,& tota cognatio vituperatur,& ista ratio habet etiam locum post mortem mariti:vel etiam alia ratione:quia mulier quæ post mortem viri luxuriosè viuit præsumitur viuente marito non castè vixisse.§.vnum siquidem . in verbo mulier in authen.de restitu.& ea,quæ parit.xj.mense,& licet pro opinione Alex.multa possent adduci ab illa tamen Pauli de Castro non est recedendum.

Et quòd vidua committens stuprum perdat dotem ita in terminis tenet Pe.Gerardi in singulari.xlviij.incipiẽ.scias ꝙ mulier vbi refert.Alex.non vidisse consilium Pauli de Castro.nec vidua quæ stuprum commisit poterit dotem petere ab hæredibus mariti,& idem contra Alex.tenet Fely.in.c. pastoralis. in versiculo mulier impudica.extra de iudic.Ego autem fortifico opinionem Pauli contra Alex.alio medio:quia si vasallus committat stuprũ cum vxore vidua sui domini mortui,debet feudo priuari:quia dũ stat in viduitate dicitur perducere in eodem matrimonio , vt in iuribus supra allegatis,& pro ista parte facit glo.singul.in.l.soro-
61 rem.C.de his,quibus vt indig.quæ dicit † quòd si hęres cõcubuit cum vxore testatoris post eius mortem ita debet priuari hæreditate,ac si hoc fecisset,eo viuente quia efficitur indignus eo ꝙ reli-
62 ctam testatoris per stuprum cognoscit:† ratio est,quia reuerẽtia quę debetur patrono debetur tam viuo,quã defuncto.l.apud celsum.in versi.semper ei reuerẽtia exhibenda est tã vno,quã defuncto.ff.de doli mali except.per quã decidunt Canonistæ.in.c.quod in te.extra de pœni.& remissio.ꝙ percutiens clericũ mortuũ ita incidit in excõmunicationẽ,ac si percuteret clericum viuũ : quia vtroq; tẽpore debetur reuerẽtia:quia iniuria infert etiã cadaueri. l.j.§.quoties.ff de iniur.patet ergo ex prędictis,ꝙ vxor,quæ post mortem mariti stuprum commisit debet dote priuari.

Sed ad

Sed aduertite,si placet,quia videtur ꝙ decisio Pauli sit nimis rigorosa,& illa Alex.sit æquior:vnde aliter super hoc pūcto ego me resoluo,quòd si dos consistat in pecunia non competit actio pro ea repetenda,nisi elapso anno.l.vnica.C.de rei vxoris act.& tunc si intra annum luctus vidua commiserit stuprū æquum erit vt si ipsa posteà agat ad dotem repellatur exceptione adulterij,cū infra illud tempus videtur durare in eodem matrimonio,& ita procederet opinio Pauli de Cast.vel etiam procederet post annū vbi dos adhuc non fuisset repetita: sed vbi repetita fuisset, vel consisteret in rebus immobilibus,& post annum luctus vidua cō mitteret stuprum tunc procederet opinio Alex.in prædicta.l.so rorem.etiam si dos non esset soluta:quia eo tempore licitè potest transire ad secunda vota etiam sine metu pœnæ legalis.

De donatione autem,aut delegato,vel augmento dotis hoc à
63 iure expeditum est in vidua† quæ si intra annum luctus stuprum cōmiserit perdit prædicta.§.fina.in,auth.de restitu.& ea quæ par. xj.mense.& in auth.eisdem.C.de secund.nupt.& ibi glo.in verbo parit,hoc dicit,& idem Bart.in.d.l.fideicommissum.quem in spe cie sequitur Guido Papæ in singulari.cccclxiij.incipien.si mulier vidua.& idem dicendum est de tacita pupillari compræhensa sub vulgari expressa,quæ licet regulariter non admittatur contra ma trem.l.fi.C.de instit.& substi.& gl.cōiter approbata.in.l.precib⁹. in verbo omnimodo.C.de impub.& ista est cōis opinio quā latè prosequutus sum in tractatu meo substitutionum,tñ si post mor tem mariti vxor cōmiserit adulterium,certè ex præsumpta men te defuncti substitutus in casu euenientis substitutionis admitte tur ex tacita pupillari matre exclusa,ergo multò fortius priuatur legato,vel fideicōmisso ex tacita mente defuncti per gl.in.d.l.so rorem.& in.d.l.fideicommissum.pater ergo ꝙ vidua,quæ adulte rium cōmisit post mortem viri,priuatur dote, ac si hoc fecisset, viuente marito,ac alijs rebus relictis:cum tñ restrictione, de qua supra dictum fuit:promptius est tamen in dote humaniorem es se sequendam sententiam Alexandri iuris rigore postposito.

64 Quintò prædicta conclusio ampliatur,† vt nedū procedat in dote soluta,verùm etiā in dote promissa,quæ propter adulteriū à marito peti potest,vt concludunt Canonistæ.in.d.c.plerunq;. eandem opinionem tenet Baldus.in.l.mulieri.in princip.ff.de cō ditio.institutio. vbi dicit,quòd pactum de lucranda dote habet

locum etiam in dote non tradita,& est communis opinio secundum legistas in.l.iubemus.C.de sacrosanct.eccle.ex quibus remanet firmata prædicta regula,cũ suis ampliationibus ꝙ vxor quæ commisit adulteriũ debet perdere dotẽ, & alia,quæ à marito con secuta fuit:& omnia cedunt lucro mariti.

Prædicta regula sic intellecta ,& declarata limitatur primò, vt procedat quando maritus,& vxor ex eodem matrimonio nul-
65 los haberent liberos:† secus si liberi extarent , quo casu propter adulterium maritus non lucratur dotem, nec vxor donationem propter nuptias:sed ista liberis eiusdem matrimonij reseruantur, casus est in.d.§.si vir de adulterio in authẽtico, vt liceat matr.auię col.viij.& istam opinionem insequitur Franciscus Cremensis in singulari.lxxxvj.incip.statuto cauetur.vbi dicit aliâs se defensasse plures filios primi matrimonij,idem tenet Bal.in.l.hac edictali in iij.col.versiculo:sed pone,quòd Berta nupsit.C. de secund. nupt. & ratio est:quia mater per pactum,vel contractum in dote non potest præiudicare filijs alienando : ergo nec poterit alienare per delictum per tex.in.l.imperator.ff.de fideicom.libertat.licet Corsetus in rubrica de iureiur.dicat,quòd si mulier in secundo matrimonio adulteriũ commiserit secundus maritus etiã stãtibus filijs primi matrimonij lucrabitur de dote tantũ,quãtùm vxor potest donare,secundo marito tamen non recedatis à præcedẽti opinio ne quæ est verior per gl.communiter approbatã in.d.c.j.in verbo recipere extra vt lite non contestat.

Secundò prædicta conclusio limitatur , vt procedat , quando alter coniugum tantùm commisisset adulterium:secus si ab vtroque fuerit commissum:quia ista sunt delicta,quæ pari, & mutua, compensatione tolluntur:tunc alter contra alterum pro adulterio agere non potest.l.viro,atque vxore.ff.solu.matr.& in capitu. fina.de adulter.& in cap.intelleximus . eodem titulo . quia etiam in delictis consistentibus in non faciendo admittitur compensatio.Et clarè patet in filia,quæ pro meretricio à matre exhæredari non potest:si mater similiter sit meretrix:quia qui laborat vno & eodem morbo alium de simili vitio repræhendere non potest: quia nil nigrius nigro nil Catilina Setego.l.in arenam.C.de inof. testamento.& refert dominus Decius pluries se consuluisse pro hac parte,quòd maritus tenens concubinam nõ potest agere con tra vxorem committentem adulterium ad dotis priuationẽ: quia sicut

ſicut habens duas vxores efficitur infamis,ſic etiam habens vxo-
66 rem,& concubinam:ne plus operetur luxuria, quàm caſtitas† ta-
men prædicta deciſio non procederet in patre,qui licet ſit mere-
tricator:poteſt tamen filiam meretricem exhæredare quoniam
fœminas magis decet eſſe caſtas,quàm viros gl.in.l.palam.§.quę in
adulterio.in verbo depræhenſa.ff.de riptu nuptiarum & clarior
tex.in.l.ſi qua illuſtris.C.ad Orphicianum.

Sed vos domini aduertite,quia prædicta ampliatio procedit,
quando vxor accuſata de adulterio oppoſuiſſet de ſimili adulte-
rio ante litem conteſtatam,quo caſu non poſſet illam accuſare.l.
67 nobis ita pudet.C.de adulter.† ratio eſt,quia iſta exceptio nō eſt
peremptoria,ſed dilatoria meritò debet opponi ante litem conte
ſtatam.vt notatur in.l.ſi maritus §.præſcriptiones. ff. de adulter.
& in.c.paſtoralis. de exceptionibus.Et iſtud procedit,quando age
retur ciuiliter,vt dos,vel donatio propter nuptias lucretur : quia
cum vxor poſſit accuſare virū,vt perdat donationē propter nu-
ptias,vt in pręcedētibus audiſtis:ergo multò magis,ſi vxor ſit ac-
cuſata de adulterio per maritū poterit cōtra illū replicare de ſimi
li adulterio alternatiuè:vel ꝙ maritus perdat donationē propter
nuptias,vel ꝙ iſta adulteria tollantur mutua compēſatione ſcđm
Pau.de caſt.qui ita conſuluit in conſi.cxxviij.incip.hęc mulier,&
hęc videtur verior reſolutio.

Non tamen obmittatis,quòd licet iſta adulteria tollantur mu
tua compenſatione tamen vxor non poteſt accuſare maritum de
adulterio,quanuis teneat concubinam,vel aliter adulterium com
mittat.l.j.& ibi doctores.C.de adulterijs,quod ſecus eſt in vxore
adulterium committente,quę à marito poteſt accuſari criminali
ter magis in vno caſu,quàm in alio poteſt aſſignari ratio:quia ma
ius pręiudicium generatur marito propter adulterium vxoris,
quàm fiat,& generetur vxori propter adulterium mariti:ſcilicet,
propter turbationem ſanguinis , & dubitationem prolis & hanc
rationem ponit Vlpianus iureconſultus.in.l.liberorum.ff.de his,
qui nota infamia.quàm etiam refert Pau.de caſt.in.l. ex ea parte.
in.§.mulier.ff.de verbo.obligatio.quia maritus non dicitur viola
re thorum vxoris cum ipſa non dicatur habere thorum, quod ta-
men ſecus eſt in marito l. publico iudicio. in verſiculo non idem
priuilegium fœminis detulit.C.de adulter.& ideo licet vxor non
poſſit accuſare maritum de adulterio:tamen poterit per iudicem

ecclesiasticum constringere maritũ, vt concubinã, quam tenet, dimittat, prout faciunt dietim officiales episcoporũ sub pœna excõmunicationis, quã incurrit maritus, si illi non obtẽperet. vt in.c.si concubinæ de senten.excom. Addite gl. quã allegat Pau.de cast.in c.Romana in verbo offensa.de senten.excom.in.vj.

Præterea consuetudo curatorum ecclesiarum parochialium hoc nobis clarè demonstrat, qui singulis diebus dominicis authoritate episcopali in suis acongijs excommunicant, hoc est, declarant excommunicatos concubinarios manifestos, & licet istud
68 crimen concernat iurisditionem ecclesiasticam, † tamen iudex secularis posset secularibus remedijs constringere maritum, vt dimittat concubinam non, quòd crimen istud spectet ad eum, sed quia ad eius officium spectat facere vt homines in ciuitate malè viuentes honestè viuant. Ex quo singulariter infertur, quòd mulier malè famata de suo corpore, & dubitetur, quòd alias honestas mulieres seducat per maritos potest expelli ab illo loco vicino: quoniam resecandæ sunt putridæ carnes. c. resecandæ.xxiiij. quęstio.iij. quia sicut vna ouis morbida totum gregem inficit: sic etiam mulier impudica cæteras inficit.c. sed illud.xlv. distinct. Et sic habetis articulum istum expeditũ, ꝙ quando agit̃ pro adulterio ciuiliter maritus, & vxor iudicãtur ad imparia quod secus est in criminali accusatione, vt supra dixi.

Tertio prædicta conclusio limitatur, vt non procedat, quando maritus sine iusta causa acriter verberasset vxorem, propter quam causam aufugisset à marito, & adulterium commisisset: tunc vxor non potest dote priuari, nec alijs, quæ sibi à marito obuenire poterant. vt consuluit Petr.de anchar.in consilio. ccccviij. incipien.probata tanti viri sæuitia & in cap.literas.§.si vero tanti viri sæuitia.extra de restitut.spoliato. vbi habetur, quòd licitum est vxori recedere à marito eam male, & seueriter tractante: nec tenetur redire ad eum: nisi vir præstet sufficientem cautionem, ꝙ à cętero eam male, & seueriter non tractabit. Ratio est, quia maritus verberando videtur pręstare causam adulterio: meritò ad priuationem dotis agere non potest. Et pro ista limitatione facit dictum singulare Baldi in.l.vnica.in.§.sed scimus. C. de latina liber tollend. vbi dicit, ꝙ maritus, qui vxorem sine causa eijcit à domo, nil debet habere de lucro dotis. Ratio est, quia nõ est ęquũ, ꝙ maritus ex suo facinore lucrũ dotis speret. vt dicit tex.in.l.si ab hosti

bus

bus in.§.si vir.ff.soluto matr.& idem dicit Bal.in.l.fin. C.de sent. quæ sine cert.quantit.proferuntur.ꝙ si vir sine causa expellat vxorem tenetur ei dotem consignare, quod dictum sequitur Fulgo. in authen.prætereà.C.vnde vir,& vxo.subijciens quod si vxor sit expulsa à domo mariti,& posteà moriatur nihil debet lucrari ex dispositione prædictę authenticę:licet vxor nullos habeat consan-
69 guineos,† & istud haberet locum in marito eijciente vxorem suā à domo & non sibi prouidente de alimentis: quia etiam isto casu nihil debet habere de lucro dotis secundum Pau.de ca.in.d.l.si ab hostibus ne ex malicia sua commodum reportet.imò tenebitur vxori sue expulsę sine causa restituere dotem cum fructibus percœptis:quia licuit vxori aufugere à marito si sine causa eā acriter verberet. vt dicit tex.ad literam qui enumerat plures casus in quibus vxor potest recedere à marito .in.§. mitiores.in versic. an etiā super ea flagellis vtatur in authentico de nuptijs col.iiij.nec tenebitur redire ad eum nisi præstita sufficienti securitate. d. c.literas.& ibi gloss.

Decisio ista secundum Bald.in.c.j.vt lite non contest.procedit in vxore,quę licite recedere potest,si maritus in domum inducat concubinā,nec tenebitur ad eum redire nisi caueat de ipsam expellendo istā opinionem sequitur Guido Papę quęstione.cccc-
70 xxxix.inci.an vir teneatur vxorē alimētare† vbi cōcludit ꝙ si vir seueriter vxorē tractet ex iusta causa licitum est vxori fugere & extra domū mariti alimentari debet de bonis ipsiꝰ mariti & refert Dynum & Cynū tenere in.l.qđ in vxorē.C.de neg.gest.& ideò iura,quę dicunt,ꝙ vxor,quę à domo mariti aufugit,punitur pœnis legalibus debentꝰ intelligi,nisi maritus sit causa fugę non poterit dote priuari nec ab illa diuerti per tex in.§.si vero plurimas.ī auth. vt liceat matr.& ab secus vbi maritus nō esset in causa: quo casu vxor fugiens à domo mariti redditur de adulterio suspecta.

*S*ed an vxor teneatur probare seueritatē viri:vel an mariti teneatur probare,ꝙ eā bene,,& humaniter tractat? Breuiter cōcludite,ꝙ vxor tenetur probare sęuitiā viri,vt tenet Petr.de anchar. in consi.ccxlvj.incip.super primo quæsito vbi concludit, quòd si vir relinquerit alimenta,quandiu cum suis hæredibus permāserit in domo:si ipsa recesserit:quia allegat,quòd malè, & seueriter tractatur per hęredes,tenetur illud probare,nec hęredes extra domū tenerentur ei pręstare alimēta:nisi probet,quòd cum eis habitare

non poteſt: & ratio eſt, quare vxor tenetur probare: quia verberare atrociter, hoc eſt, & conſiſtit in delicto, & delicta non præſumuntur, niſi probentur. l. meritò. ff. pro ſocio. ergo onus probandi ad hæredes non ſpectat: idem dicatis in vaſallo, qui crudeliter à domino directo tractatur: vel in colono, qui à domino fundi acriter verberatur: nam licitè poſſunt aufugere. & ſi domini illos vendicare voluerint, non teneatur redire, niſi præſtita ſufficienti ſecuritas, ſecundum Bar. in. l. cum ſatis. de agrico. & cenſit. lib. xj. Codicis pro iſto dicto facit tex. in. l. ſi cõuenerit. in verſi. ſi ſocius ſit tam damnoſus, & iniurioſus. ff. pro ſocio. vbi ſocius, qui promiſit ſocietatem nõ diſſoluere: nam ſi alter ſocius ſit rixoſus aliũ malè tractando ſocietas non obſtante pacto poterit diſſolui ex quibus remanet verificata iſta limitatio ꝙ ſi maritus ſit in cauſa, quare vxor committit adulterium non debet lucrari dotem.

Quartò prædicta concluſio limitatur, vt procedat quãdo ſciẽter, & doloſè vxor adulterium commiſiſſet: ſecus ſi ignoranter, & citra conſenſum, quia iſto caſu non debet dote priuari, vt concludunt Canoniſtæ poſt Hoſt. extra de adulterijs. ponite exemplum marito abſente à domo ſua, & demum reuertente, reperit mulierem alienam iacentem in lecto ſuo credens eam eſſe vxorem ſuã carnaliter cognouit, & mulier credebat illum eſſe virum ſuum: certè ipſa nec dotem perdere debet, nec vir donationem propter nuptias: nec ſimiliter vaſallus, qui ignoranter cum vxore ſui domini adulteratur feudo priuari debet ſecundum Doctores in. c. j. quibus mod. feu. amit. & in. c. j. in. §. rurſus. quæ fuit prima cauſa
71 benefic. amit. in vſibus feudorum. & † ratio iſtius limitationis eſt: quia adulterium non committitur ſine dolo malo, & conſenſu vt atteſtatur Cayus iureconſultus in. l. penult. in verſi. Iulianus reſpondet. ff. de adulte. ſed ignorans non dicitur habere conſenſum l. mater decedens. ff. de inoffi. teſta. & facit text. melior de iure in argumentum. in. l. ſi quis ignorans. ff. locati. vbi dicitur quòd ille qui contraxit cum aliquo ignorans qualitatem ſuæ perſonæ nõ debet puniri ergo ſic dicendum eſt in iſto caſu, vt vxor, quæ adulterium commiſit ignoranter non debet priuari dote. & iſta limitatio procedit niſi vxor eſſet in craſſa, & ſupina ignorãtia, prout dicitur de vaſallo per gloſſam notabilem. in. d. c. j. in. §. item ſi vaſallus fidelis. quibus mod. feud. amittat. tamen ſecundum magis communem opinionem doctorum lata culpa in adulterio non

æquipa

æquiparatur dolo ergo tale adulteriũ ignoranter commissum nõ est puniendum,vt est casus ad litteram in.c.in lectum trigesima quarta quęstione secunda.

Quintò hæc conclusio limitatur,vt procedat quando vxor liberè,& voluntariè adulterium commisisset: secus si adulterata fuerit per violentiam,& oppresionem:quia tunc nõ debet perdere dotẽ cum oppresse mulieri nihil sit qđ imputari posit:nec fornicaria,nec adultera dici potest nec per hoc à marito debet dimitti,vtdicit tex.in.c.puto.xxxij.q.v,& in.l.fœdissimã.C.de adulter.vnde dicit tex.in.l.si vxor §.si quis planè.ff.eodem titul.quod vxor,quæ per vim à tyranno,vel ab hostibus oppressa fuit non est in ea conditione,vt de stupro,aut adulterio damnetur. Ratio est,quia corpus non coinquinatur,nisi de voluntate mentis:imò oppressa castitas,& pudicitia duplicatur:quia violentia licet inferatur corpori,non tamen infertur animo,vt refert Ambrosius libro quinto de virginibus,& habetur transumptiuè in.c.quod autem.quæstione supra allegata:& ideò Bald.in.l.eam quam.in.vij.coll.in versi.& scias.C.de fideicommiss.dicit quòd mulier adulterata per tyranum potentem,vel per iniquum principem præsumitur esse adulterata per oppresionem,& metus ille tanquàm iustus eam excusaret, & mulier,quæ est in prostibulo per vim nõ dicitur perdere pudicitiam.l.vim passam.de adulterijs. vbi dicitur quòd violentia excusat à pœna adulterij,& ideò non priuabitur dote & filij nati ex tali violento coitu succedunt indifferenter matri ex testamento,& ab intestato,ex quo talis amplexus de iure accusari non potest:& refert ibi Bal. Aristotelem dicentem quòd malus princeps tyrannus sit cui concordat tex.de iure canonico in.c.proposito.§.lucretiam.xxxij.q.v.vbi Augustinus libro secundo de ciuitate Dei attestatur Lucretiam nobilissimam Romanæ pudicitiæ ducem stuprum,seu adulterium passam à filio Sexti Tarquinij superbi vltimi Romanorum Regis quanuis in eis duo essent corpora tamen diuersæ fuerunt voluntates factum istud non in adulterium,sed in castitatem Lucretiæ reputatum fuit:raptor autem debet pati pœnam mortis,& ideò lege diuina si quis sponsam id est,vxorem alterius violauerit,vel puellam sui proximi desponsatam duxerit in ea causa est,vt pœna mortis puniri debeat:legitur tamen leuitici.xxx.c.quòd si mulier oppressa fuerit in ciuitate ab homine,& non clamauerit puniatur tanquã

adultera:secus si in agro:quia tunc violator debet mori.c.omne itaq;.xxvij.quæstione secunda.Indistinctè tamen adulter puniendus videtur etiam consentiente rapta.l.vna.de rap.vir.C.

Sextò,& vltimò limitatur hæc conclusio,vt procedat,quando maritus in vita sua egisset contra vxorem pro adulterio,& probasset:secus autem quando maritus in vita nullo modo fuit conquęstus.& sciebat adulterium fuisse commissum,& habuit facultatem conquærendi:quia isto casu hæres eam accusare non poterit,quãuis adulterium faciliter posset probari:imò fortiùs vxori agenti pro dotis restitutione hæres non potest opponere de adulterio, licet vxor in eo manifestè fuerit depræhensa ista originaliter decidit Speculator in titulo de dote post diuortium restituenda circa finem,qui pro ista opinione allegat duo iura in argumentum primo text.in.l.omnimodo.in versi.non licebit eius hæredibus eos ingratos nominare.C.de inoff.test.secũdo allegat tex.in.l.fina.in versiculo.nulla licentia concedatur successoribus. C.de reuocandis donationibus.quibus dicitur,quòd si testator, vel donator in vita nullam fecerit mentionem de ingratitudine causa ingratitudinis per hæredes institui non potest.Idem etiam si maritus sciebat vxorem suam fecisse adulterium,nec ea viuente,quoquo modo conquæstus est:licet facultatem habuerit, non poterit posteà contra hæredes vxoris mortuę quęstionẽ adulterij mouere ad hoc,vt dotem lucretur:quia tale adulteriũ taciturnitate,& dissimulatione videtur remissum,vt tradunt Bal.& doctores in.l.fi.C.de adulterijs.ver.Cynus distinguit.dũ quęrit an mortua vxore,maritus possit conquæri contra hæredes vxoris mortuæ repetentes dotem, quidam dicunt,quòd si vxor sit mortua in bona gratia mariti,& tunc non potest agere cõtra successores quia talis iniuria videtur remissa ex quo non fuit conquæstus: si verò vxor fuerit mortua in mala gratia mariti isto casu nõ videt remissa secundum Cynum.in.l. prima.in fine.C.de reuocandis donationibus.

Sed Bal.& Angel.in.l.rei iudicatę.§.hæredi.ff.solut.mat.aliter distinguit,quòd si maritus sciuerit adulterium fuisse commissum per vxorem suam,& dissimulauerit,ea viuente:tunc non poterit agere contra hæredes:quia videtur remissum: si verò,viuente vxore, adulterium ignorauerit non videtur remissum:
72 †ideò potest contra hæredes excipere de adulterio, vt dotem

lucretur:

lucretur : vnde ſi maritus,id quod tēpore viuebat adulterium vxoris prætermiſerit ſilentio,hæredes nullomodo poterunt vxorem repellere exceptiōe adulterij:ſecus eſt ſi in vita maritus illud ignorauerit hoc idem tenet Bar.in.d.l.rei iudicatæ quem refert, & ſequitur Guido Papę in ſingulari.ccccxxxj.incip. ſi maritus & iſtam opinionem ſequitur Ioannes de imo.in.l.cum mulier in verſiculo.Item aduerte quia hoc procedit quando vir viuit.ff. ſolut. matr.vbi reſolutiuè concludit,quòd ſi maritus mores vxoris ſuæ adulteræ approbaſſet: quia cum ſciuiſſet , non fuit conquæſtus: tunc hæredes non poſſent de hoc adulterio obijcere: ſi verò maritus mores ſuæ vxoris improbauerit,ea viuente, iſto caſu facultas obijciendi iſtud crimen adulterij,vt priuetur dote, tranſit ad hæredes:licet maritus contra vxorem non egerit:vt quia ipſe vxorē pœna affecit,vel quia pro illo adulterio eam verberauit tūc eius mores reprobaſſe videtur iſto caſu hæredes poſſent contra eam de adulterio opponere,& idem tenet Iacob . de Bellouiſu in.d.§. quia verò plurimas & Alexandrinus in.d.c.plerunq;:& ita in proprijs terminis conſuluit Alex.in conſi.clxxxix.incip.in cauſa & lite vertente in.vj.volu.& idem Andræas de Iſarnia.in.c.j.in.§.porrò in titulo quæ fuit cauſa benefi.amitt. vbi arguit à ſimili , quòd ſi vaſallus commiſerit ingratitudinem contra dominum per quā poſſet feudo priuari:tñ ſi dñ in vita ſua mores ſui vaſalli approbauerit:quia eam non inquietauit,nec contra eum cōquęſtus eſt: licet ſciuerit,& habuerit facultatem conquærendi tunc non poterit vaſallus ab hæredibus domini inquietari:quia talis iniuria & ingratitudo videt̃ ſilentio remiſſa argumento. d. l. omnimodo & l.fina.& iſta videtur eſſe vera reſolutio ſecundum Alexan.in prę-
73 allegato cōſilio vbi atteſtatur eſſe communem opinionē,† quòd ad hoc vt maritus lucretur dotem propter adulterium vxoris nō eſt neceſſe quòd eam accuſet criminaliter de adulterio : ſed ſufficit,quòd ciuiliter fuerit appellata & conuicta licet Bart.in.l.miles.§.ſocer.ff.de adulter.tenuerit accuſationem criminalem eſſe neceſſariam:quia contra Bar.eſt communis opinio,à qua in iudicādo non eſt recedendum.per glo.in.l.omnis diffinitio. ff. de regul. iur.& canoniſtæ.in ca.ne innitaris de conſtitutio.Bart.in.l.j.C.de pœna ind.qui.mal.iudic.& Bald. in.l. precibus. C. de impub . & tex.in.c.in canonicis.xix.diſtinct..l.ſcire oportet.§.aliud.cum.§.ſequenti.ff.de excuſatio.tuto.& in clemen.j.de ſumma trinitate.&

fide Cato.& hoc tenuit Cyn.in.l.j.C.de actio.& obligat. & Ioannes Fabri.in proœmio institut.in versiculo hoc hortor.& Petrus Iacobi in titulo de cōpendiosa subsit circa finem vbi concludunt, quòd in decisionibus causarum communis sentētia doctorum est tenenda & quod non requiratur accusatio criminalis ad hoc vt maritus lucretrur dotem contra Bar.tenuerunt Bal. Pau.de cast. & Ioannes de imol.per illum tex.in.l. cum mulier.ff.solut. mat.& tex.iuncta glo.quem allegat Ludo.de Roma.in.l.viro,atq; vxore. ff.eodem titulo.& text.clarius de iure canonico in. c.plerunq; de donat.inter vir.& vxorem.& text.in.l.fina. cum ibi notatis. C. de adulter.& contra Bar.in proprijs terminis consuluit Alexand.de imol.in consilio.clxxxix.incipié.in causa.in. vj.l. qui refert:ita tenuisse Iacobum Butriga.Petr.de bel.per Cyn.Bald.Saly. in auth. sed hodie & Iacob.de bellouisu in. d.§. quia vero plurimas & Petrum de ancha.in.c.intelleximus.de adulter. & Lapum in allegatione.cxxviij.hoc etiam contra opinionem Bart.tenuit Ioannes Andræ.in titulo de exceptio.in versiculo.Item quæritur qui allegat tex.in præallegata.l.fina.ex quibus remanet firma ista limitatio quòd adulterium videtur remissum, si maritus in vita contra vxorem non fuerit conquæstus, cum habuerit facultatem nec vxor agēs ꝑ dote ab hęredib⁹ exceptiōe adulterij poterit repelli.

Similiter adulterium videtur remissum per recōciliationem
74 vt † quia maritus post adulterium vxoris eam carnaliter cognouit.c.si quis vxorem.xxxij. quæstio.j. vel eam post scienter retinuit & sic sero accusat mores eius quos semel approbauit.d.l. si
75 quis vxori. † Et maritus qui vxorem adulteram reconciliauit nō prius facta pœnitentia secundum formam canonis peccat mortaliter:imò fortius dico, quòd si maritus sciat vxorem suam commisisse adulterium & post cum ea coierit ab inde remouetur ab omni promotione ordinum:quia maritus vxoris corruptę efficitur casus est ad literam in cap.si cuius vxorem. xxxiiij. distinctio. quia eam reconciliando & cognoscendo non priùs facta pœnitentia secundum formam à canone traditam,vt supra dixi patronus turpitudinis dicitur,& isto casu propter adulterium vxoris maritus non lucraretur dotem:imò maritus patiens se cucurbitari ab eius vxore dicitur committere peccatum cōtra naturam:quia patitur carnem suam ire in plures.

Prætereà si maritus sit in causa adulterij vxoris suæ,idem dicendum

cendum est: vt quia consiliũ præstitit, & data opera fecit, vt adulteriũ faceret ad fines lucrandi dotē isto casu vir eā non lucraretur
76 nec donationē sibi factā ab vxore † & ꝙ maritus nō lucretur dotem, qñ procurauit adulteriũ vxoris est tex. clarius in argumẽtũ. in.c. postulastis. extra de concess. præbẽ. vbi dicit, ꝙ licet potestas conferendi ex negligẽtia episcopi vel capituli deuoluatur ad superiorem: scilicet Archiepiscopũ: tamen qñ superior procurasset negligentiam inferioris, certè ad eum nō deuoluitur illa potestas, ne ex dolo suo commodũ reportet: ergo ex inductione illius textus sic dicendum est in casu nostro, vt maritus ex sua fallacia dotem non lucretur, ex quo causam adulterij vxori suę præbuit. Et idem dicẽdũ est in patre, & domino, qui adulteriũ vel stuprum filię vel ancillæ procurauerit: quia illā exhæredare non potest: imò filia liberatur à potestate patris, & ancilla à potestate sui domini, casus est ad literam in loco satis peregrino in.l. lenones patres, vel dominos, qui suis filiabus vel ancillis necessitatem peccandi imponunt de spectaculis & scenicis, & lenonibus lib. xj. codicis. & in.l. si lenones patres C. de episcopali audient. & ideò, qui vxori suæ causam faciendi adulteriũ pręstat, ei & nō vxori imputatur. c. si tu. xxvij. q. ij. & marito agenti contra vxorē de adulterio excipietur de lenocinio, vt declarat Speculator in titulo de accusatore in versicu. Item contra agentem & Azo. & Host. in summa in titulo de adulterijs vel etiam quicunq; hortũ, vel dominũ prębuerit, vt ibi adulterium cōmittatur, tanquā adulter. punitur. l. qui domũ. ff. de adulter. & refert Gregorius in trāslatione in.c. apud misericordē iudicem. xxxij. q. j. ꝙ maritus, qui scit, & celat, vel patitur vxorē suam fornicari, patronus lenocinij, & turpitudinis appellat: pro quibus facit tex. singul. in.l. j in versiculo si puellā interpellauerit, aut domum præbuerit, capite punitur. ff. de extraordinarijs criminibus.
77 qui tex. facit contra lenones, & lenas, † qui scholaribus accommodāt talia, vt ibi adulterium, vel stuprum committatur: nam pœna vltimi supplicij priuari debent: & habentur clarè in authentico de lenonibus & idem dicendum est in sollicitatoribus mulierum, & puellarum qui, perfecto flagitio, capite puniuntur: si verò delictum non fuerit perfectum, tales sollicitatores deportatur, & à ciuitatibus tanquam leprosi, & pestiferi expelli debent. vt dicit tex. in capitu. sollicitatores. de pœniten. distinct. prima. Ratio est, quia lenones sunt deteriores meretricibus, cum vtranq; infamiā

incurrant.l.j. in verbo qui lenocinium fecerit. & in.l. athletas.§. ait Prætor.ff.de his, qui notantur infa.ex prædictis concludatis, quòd propter adulterium vxoris maritus lucratur dotem,nisi in casibus supra specificatis.

Difficilior oritur dubitatio an vxor propter adulterium præsumptum,quia reperta fuit in præparatorijs adulterij debeat perdere dotem:sicut si esset reperta in actu adulterandi:& sic in vero adulterio,& si aliquis vestrũ dicat,quę appellanť ꝑparatoria adulterij rñdetur ꝙ tractus inhonest⁹,visus mechabilis,osculum spur
78 cale,& impudicum,& colloquium luxuriosum. † Breuiter dicatis ꝙ vxor reperta in istis prȩparatorijs adulterij debet priuari dote,ac omnibus alijs,quę à marito fuit consecuta vt in terminis tenet Bal.in.c.tuę.extra de procurator.quoniã ista diffamant,& dilacerant matrimonium,ex quo dicuntur prȩludia veneris.secũdũ
79 gl.in.l.j,ff.de varijs,& extraordinarijs criminibus:† vn cõiter dicitur visus,colloquiũ tactus post oscula factũ.vt refert gl. in.l. qđ ait lex.ff.de adulter.nam per confabulationẽ,& amplexus, prȩsumitur quam esse corruptam gl.in.c.nec aliqua in verbo cõcubit⁹. xxvij.q.j.& istam opinionem insequitur Fel.in.c.prȩtereà in prima col.extra de testibus.& refert ibi Panorm. in versiculo adhuc plus dico,quòd adulterium,vel fornicatio probata erit, si vir, & mulier reperiantur in loco secreto se osculantes, & amplexantes: quia isti sunt actus propinqui ad coitum:quia traditio osculi arguit amicitiam, & familiaritatem inter deosculantes:& illa quæ aliquem deosculatur videtur præbere consensum ad actum cap. pacem.de consecratio.distinctio.ij.maximè, quando sunt in loco secreto, & suspecto: osculum lasciuum dicitur esse incitatiuum libidinis cum mulier ex qualibet parte corporis possit corrumpi dicto capitu.nec aliqua.refert prætereà Barto. in.l. fur manifestus.ff. de furt. quòd si aliquis depræhendatur in domo alicuius, in qua est mulier pulchra, & iuuenis: certè ex eo redditur adulterium notorium, & manifestum: licet non fuerint reperti in actu: vel si mulier reperta fuerit iacens cum viro aliquo quamuis nil aliud faciant: tamen illud sufficit ad delictum probandum glossa est in loco peregrino in lege Caij. Cassij. in verbo iacuit. ff. de fidecommissarijs libertatibus. & idem tenet Bartol. in præallegata.l.quod ait lex.ff.ad legem Iuliam de adulterijs,vbi dicit quòd per ista præparatoria & alia verisimilia

risimilia

risimilia probatur adulterium: quia vbi probatio est difficilis, sufficit probatio per coniecturas. Sicut dicimus de furto, & alijs casibus clandestinis, qui per coniecturas probantur argumento. l.non omnes.à barbaris.ff.de re milit.quia in his, quæ à communi ter accidentibus difficilis est probatio,sufficit probatio per coniecturas.l.si vicinis.C.de nuptijs.& in.l.filium diffinimus. ff. de his, qui sunt sui,vel alie.iur.

Ex quibus infertur, quòd si statutum dicat, ꝙ maritus licite possit occidere adulterum depræhensum cum vxore sua tale statutum verificatur etiam si reperiatur in præparatorijs adulterij. Similiter si testes deponant,quòd viderunt aliquem in loco secreto osculantem, & tangentem impudicè mulierem satis probatum est adulterium,vt etiam decidit Bart.in.l.capite quinto. ff. de adulter.& hæc opinio Bar.confirmatur à paritate,vel à maioritate rationis:nam sicut vasallus priuatur feudo,propter adulterium commissum cum vxore sui domini, sic etiam priuatur feudo,si reperta fuerit in præparatorijs adulterij.c.j.quib.mod.feud. amittat.vbi dicitur,quòd si vasallus concubuerit cum vxore sui domini etiam si illam cognouerit ea volente, & attractante, vel cum ea turpiter luserit gloss. exponit:idest manus ad pectus vel ad mammillas posuerit vel turpius fecit quis enim appellat ludos, ex quibus crimina, & dolores zelotopici oriuntur?remanet ergo opinio Bald. verificata, quòd vxor propter quasi indubitata præparatoria adulterij priuatur dote, sicut pro vero adulterio.

Contrariam opinionem tenuit Ias.in lege secunda. ff. soluto matrimonio. vbi per plura iura & rationes concludit quòd vxor reperta in præparatorijs adulterij non debet dote priuari & istam opinionem sequitur dominus meus Decius in rubrica de ędendo & in rub.de iudic.& post eum dominus de Ripa qui arguit ad vtranq; partem,nec absolute in alteram videtur inclinare nisi in casu vt statim dicam: & ista opinio Iasonis, & Decij posset fortificari tribus rationibus,prima per doctrinam cõem legistarum.s.ꝙ in pœnalibus,& odiosis nõ fit extensio de casu vero ad casum fictum:hoc est præsumptum.l.ait Prætor.§.j.ff.de nego. gestis qui tex.allegatur ad hoc,quòd verba statuti debent intelligi verè,& non ficte:& in istis terminis cõsuluit Romanus in consil.ccccv.inci.præsuppositis. Sed casus veri adulterij est pœnalis:

quia agitur de separatione thori,& priuatione dotis ergo nō debet fieri illatio ad casum præsumptum.

80 Secunda ratio facit:† quia iudex non debet imponere delinquenti pœnam priuationis sui iuris,nisi hoc expressè iure caueatur gl. in.c.fi.in fi.magnæ glossę de iure patronatus. sed expressè non cauetur iure quòd vxor propter tactum, vel colloquium, vel osculum debeat perdere dotem:ergo erubescimus,sine lege loqui.Tertia ratio facit:quia ex præsumptis probationibus non ꝓceditur,maximè vbi causa esset criminalis,vel mixta,vt in isto casu.l.sciant cuncti.C.de probat.nec videtur obstare text. in.d.c.j. quibus modis feu.amitt.vbi præparatoria adulterij arguūt adulterium,quia respondetur ꝙ ideò vasallus priuatur feudo:quia feudum,& vtilitas illius processit à domino ergo ex causa leui,& facili res reuertitur ad suam naturam,id est,ad dominium directū. vel aliter respondetur,quòd vasallus in accipiendo inuestituram obligatur non committere adulterium cum vxore sui domini patet:quia de natura iuramenti fidelitatis venit honestas:ideò vasallus turpiter ludendo cum vxore domini venit contra proprium iuramentum,ergo tanquàm periurus, & indignus debet feudo priuari,quòd aliter dicendum est in dote,quæ à marito non processit:sed solum habet administrationem: & sic videtis vtranq; opinionem iuribus,& rationibus esse firmatam: vnde videamus quæ istarū sit magis verior in pūcto iuris:rō isti⁹ cōclusiōis est scilicet propter grauitatem adulterij:qa adulterium in mēte viri est grauius,quàm occisio proprij filij.l.codicillis.§.matre.versi.filium nostrum communem occidit & alia mihi deteriora fecit.ff.de legat.ij.exponunt doctores, id est vxorem nostram cucurbitauit: & quòd adulterium sit grauius in mente viri,quàm occisio proprij filij.est tex.ad literam in.c.intelleximus. extra de his qui fil. occider.vbi propter adulterium fit separatio à thoro,& non propter filij homicidium de grauitate adulterij habetur genesis.clix. c.Iacob loquens Ruben filio suo ait,tu es fortitudo mea & principium doloris mei,hoc est,dicere licet plures sustinuerim dolores:tamen nunquàm talem sustinui,sicut illum,quem mihi intulisti coëundo,cum vxore mea,vnde dicit Io.Fab.institu.de donat. quòd plures sunt, qui magis vellent esse vulnerati,quàm talia pati:rem igitur absurdam fecit Seluncus rex Asiæ,qui suo filio eius vxorem tradidit adulterandam:quia eius peribat amore.

Breuiter non recedatis ab opinione Baldi quicquid per Iasonem & Decium dictum fuerit in contrarium per tex.in.d.§.quia verò plurimas.& in.l.consensu.C.de repudijs,quæ iura volunt,ꝙ si maritus vltra voluntatem suam reperiat vxorem suam pernoctantem sine iusta causa in loco suspecto:ista est causa, propter
81 quam de iure ciuili fit separatio thori:† quia contra mulierem de nocte vagantem habetur mala præsumptio:quia tenebræ noctis sunt aptiores ad malum committendum.l.j.ff.de ventre inspiciẽdo iuxta illud nocte vagatur adulter.& mulier,quæ se reperit in loco secreto de nocte cum iuuene masculo,certè nullam legitimã & verisimilem excusationem adducere potest,quòd non venerit ad malè agendum: quia qui malè agit,odit lucem. Cæsar enim vxorem suam Pompeiam non tamen in adulterio depræhensam repudiauit,sed quia tempore noctis in suspicione adulterij reperta fuit quod tamen iure abrogatum est pontificio:idem etiam dicendum est de vxore accedente marito ignorãte,& inuito ad balnea cum viris,vel ad conuiuia,quæ fœminis interdicta sunt gl.in c.non oportet. lxxxj.distinct.& in.l.fi.in versi.commune lauacrũ cum viris libidinis causa.C.de repudijs.si igitur propter ista fiat separatio thori ergo multo magis procedi potest ad priuationem dotis:sed non eundo per emendicata suffragia ego aliter retorqueo tex.in.d.c.j.qui.mod.feud.quia si vasallus qui minus est adstrictus seruare honestatem,& fidelitatem domino priuetur feudo propter ista præparatoria:ergo multò fortius propter ista prę ludia veneris vxor debet dote priuari:quæ est magis adstricta seruare fidelitatem marito cum ad hoc teneatur lege diuina, & sic pro opinione Baldi concludite,quòd vxor quæ reperta est in indubitatis indicijs,seu pręparatorijs adulterij,& nõ leuibus debet dote priuari:sed quæ dicantur leuia,vel indubitata pręparatoria, hoc enim remanet in arbitrio iudicis,quæ opinio procederet maximè quando maritus prohibuisset vxori ne cum tali sibi suspecto loqueretur,vel ne in tali loco suspecto se reperiret.

Prædicta conclusio limitatur quatuor modis:primo quando vxor patitur se tangi,vel alloqui,vel deosculari causa libidinis:secus si hoc faciat causa charitatis,vel amicitiæ,vel propter infirmitatem,vel propter aliam iustam causam:quia isto casu non priuaretur dote,nec fieret separatio thori,casus est in argumentum in.l.fi.C.de repud.in verbo libidinis causa:ergo si alia causa quàm

libidinis faciat,non debet pati pœnam : & tunc procedit opinio Iaſonis,& Decij:illa autem opinio Bar.Bal.& Feli.procedit,quã do mulier in loco ſecreto,& ſuſpecto per maritum reperitur in tactu,vel colloquio,vel èſculo luxurioſis,& inhoneſtis ita quòd iſta præparatoria marito,& iudici reputantur indubitata , puta, quia data opera vxor,marito abſente,vel ignorante,de nocte aliquem in domum ſuam introducit,vel e cõtrario vxor fuit ingreſſa hora ſuſpecta domum alicuius,de quo maritus habebat paſsionem in animo:quia de illo timebat,& ſuſpicabatur:quoniam timor,& ſuſpicio ſunt paſsiones animi iſto caſu quoad priuationẽ dotis adulteriũ verum,& prę ſumptum nõ iudicatur ad imparia.

Secundò limitatur,vt non procedat in clericis , vel alijs reli
82 gioſis,† qui non præſumuntur tangere mulieres,vel illas alloqui
& oſculari cauſa libidinis:ſed potius cauſa amicitiæ,& charitatis
& examinationis ſuarum conſcientiarum:ita dicit glo.in.c.abſit.
xj.q.iij. quæ dicit,quòd ſi clericus amplectarur mulierem in dubio non præſumitur hoc facere cauſa libidinis : ſed potius cauſa eam benedicendi:ſed vos aduertite : quia iſta limitatio non eſt vera per text.in.c.non oportet.lxxxj.diſtinct . vbi dicitur quòd clerici prohibẽtur intrare commune lauachrum cum mulieribus propter ſuſpicionem:ergo à fortiori prohibentur illas alloqui,& deoſculari.& illam gloſ.in dicto.c.abſit.reprobant doctores.in.l. neq; natales.C.de probatio.de religioſis,monachis hoc à iure in-
83 dubitatum eſt † quòd fœminas oſculari prohibentur,vt eſt tex.
ad literam in.c.monachi.de conſecratione diſtinct.quarta.& ſi cõtingat religioſum loqui cum aliqua muliere caueat , ne intentè eam reſpiciat,vel minus blandè cum ea loquatur , ſed alloquenti paucis verbis ſatisfaciat : & cum illa eius ſermo debet eſſe breuis,&rigidus.

Tertiò limitatur vt procedat quando maritus vxori ſuæ ſeruaret ſimilem honeſtatem:ſecus ſi impudicè tangeret,& alloqueretur,vel deoſcularet mulieres alienas cauſa libidinis,tũc marito agenti ad dotem pro iſtis prę paratorijs replicabitur de ſimili delicto per.d.l.viro,atq; vxore:quia quoad punitionẽ adulterij vir, & vxor ad paria iudicantur notatur in . c . intelleximus . extra de adulte.quia nihil licet hominibus,quin liceat mulierib⁹,maximè quoad thori ſeparationem:quoniam in his cenſentur eiuſdem cõditionis,vt dicit tex.in.c.præcepit dominus.xxxij.quæſt.v.

Quartò

Quartò,& vltimò limitatur, vt procedat quando in tali patria non est consuetudo loquendi, vel tangendi, vel deosculandi mulieres tunc vxor bene perderet dotem: vt hyspania Cathalonia:& Lombardia, in quibus amãtes deosculanter manus sua ad misericordiam mulierum, secus est autem quando in illa patria esset consuetudo loquendi, tangendi,& osculandi, manusq; ad pectus ponendi, prout commune est in pluribus partibus: propter ista non priuaretur dote: quia consuetudo etiam iniqua excusat à pœna temporali, licet non excuset à pœna spirituali, vt notant Panor.& doctores in gl. capituli cum venerabilis. extra de consuetudine: ratio est: quia vsum longeuę consuetudinis non esse vilem authoritatem iura ciuilia,& canonica testãtur, vt habetur. C. quę sit longa consuetudo & in. c. consuetudinis. dist. xj.

94 Ego autem puto istam limitationem non esse verã: † quia omnis cõsuetudo debet esse decẽs, honesta,& expediẽs. c. maiores. de baptismo. non enim iste est vsus, sed abusus, imò potius corruptela, quã consuetudo non solũm est. c. mala autem consuetudo. viij. dist. talis eñ consuetudo nõ solũ est contraria honestati, verũ etiam nutritiua peccati, nec ratione longi vsus potest fieri licitũ quod ãs erat illicitum: quia tanto grauiora sunt peccata quantò diutius infęlicẽ animam detinẽt alligatã. c. cũ in ecclesia. de symo. & in. c. cum tanto. de consuetud. diuturnitas enim temporis peccatum nõ minuit, sed augmentat. c. non satis. de symo. nec delinquentẽ excusat: imò de peccato veniali facit mortale. c. vnum horarium. §. criminis. xxv. dist. nec confirmantur cõsuetudines malè adinuentę. §. j. in authentico, vt nulli iudicum. quia cum canones, & sanctiones sanctorum patrum tradunnt regulam rectè viuendi scdm ecclesiasticã disciplinã in. c. regula. & in. c. canõ. iij. dist. ergo cõsuetudo, quæ obuiat talibus canonicis institutis, vel quę est cõtra normã ecclesiasticę disciplinę dicit irratiõabilis,& dicit text. in. c. consuetudo. j. dist. quòd consuetudines debent congruere religioni,& disciplinę ecclesiasticæ,& si illis contrarientur sunt improbandæ. c. ij. de tempo. ordinat. quia tendunt contra finem, & subiectum iuris canonici,& diuini, quod est fœlicitas animę spectat eñ ad legem canonicam dirigere hominem in Deum, vt dicit gl. in. c. cum contingat. de iureiur. sed illa consuetudo quæ ad talem finem non tendit non rationabilis, sed irrationabilis dicenda est, vt in præallegato. c. consuetudo. non enim attendendum

est,quid ante nos homines faciendum putauerunt,sed quid Christus,qui ante omnes est prior fecerit & iussit & sic non hominis consuetudinem,sed dei veritatem sequi oportet ergo non exemplis,sed iuribus vtendum est.c.sana.ix.distinc.& in.l.nemo.C.de sentent.& interlocut.ex quibus patet,quòd talis consuetudo tangendi vel loquendi & deosculandi murieres luxuriose p clericos aut alios religiosos ex quo est contra canonica instituta,& nutritiua peccati adulterij nō excusaret vxorem.etiam à pœna temporali vt est tex.multū singul.in.c.ex parte vestra.in versiculo quid si vir dicatur vxorem:quæ de violatu extra de consuetu.

Postremò postquam visum fuit de pœnis criminialibus,&ciuilibus descendentibus ex adulterio,restat videndū ꝙ intra tempus debet intentari huius criminis accusatio.Breuiter ad intelligentiam istius articuli præmittatis vnam singularem iuris,videlicet,ꝙ lex Iulia de adulterijs introducit primum caput adulte-
85 rij per quod dūtaxat punitur violator alterius thori.† & tale primum caput statuit accusationem adulterij debere fieri infra quinque annos vt est casus expressus in.l. quinquennium. & in.l.vim passus.§.præscriptionē.ff.de de adulter.vnde elapso quinquēnio, exspiraret.vt in dictis iuribus.Demum in alia lege addidit primo capiti secundum caput adulterij dicens posse accusari adulterio non solum illum,qui carnale adulterium commisit,verùm etiam illum qui domum præbuit,vel hortum vt in eis adulterium committatur vt est casus in.l.qui domum.ff.de adulterij.& appellatione domus continetur omnis habitatio vt ibi dicit dicit tex.& idem facit tex.in.l.auxilum.§.in delictis. ff.de minoribus.vbi dicitur,quòd si minor cōmiserit adulterium, vel fuit in causa quòd adulterium cōmitteretur:quia præstitit auxilium,vel domū non habet restitutionem in integrum ratione minoris ætatis:& accusatio adulterij datur & competit contra omnes cuiuscunq; conditionis,aut ætatis sint excepto impubere , in quem impuberem doli capacem.cadit omne delictum prȩter delictum adulterij vt est casus in.l.si minor annis.ff.de adulter.

Dubitatur modò nonne accusationi introductæ ex hoc secundo capite addito ad primum simpliciter sine alia præfinitione tēporis intellligatur præfixum,& repetitum tempus quinq; annorum,sicut erat in primo capite † & breuiter concludite quòd sic; casus est in.l.mariti lenocinium.§.hoc quinquēniū.ff.de adulter.

ea ratio

ea ratione, quia determinatio adiecta legali determinationi, cui sit additio, censetur tacitè repetita in alia dispositione addente se cundũ Bar. per illum tex. in. l. regula. ff. iuris, & facti ignor. vbi concludit quòd clausula posit o in præcedentis legis dispositione intelligitur tacite repetita in dispositione sequentis legis maxime, quando identitas rationis, quæ concurrit suadet fieri repetitionem in vtroq; casu, vel etiam propter euitandam absurditatẽ prout dicimus. de quærela inofficiosi testamenti, quę fuit adinuẽta contra parentts, qui in vltima voluntate totum eorum patrimonium alijs concedunt: nam talis quærela debet intentari infra quinquennium. demum alia lex addidit ipsi priori legi quærelam inofficiosæ donationis contra parentes facientes immensam donationem per quam contra officium pietatis alij filij erant fraudati: ideò quærebatur, an illud tempus quinquennij, quod erat præfixum in quærela inofficiosi testamenti videntur tacitè repetitum in constitutione addente hoc est in quærela inofficiosæ donationis, & imperator Constantinus in. l. fina. C. de inofficio. donatio decidit, quòd sic qa iste duæ quærelæ in hoc assimilãtur. patet ergo px prædictis, quòd accusatio quæ fit ex primo capite adulterij, vel ex secundo debet intentari infra quinquẽnnium, quo elapso, extinguitur. & ista videtur esse verior opinio de iure quam sequitur dominus Gulielmus de monte Ferrato. in commento pragmaticę sanctionis circa medium tertiæ partis.

Plura alia super ista materia dici possent maximè super probatione veri & præsumpti adulterij, nec etiam aliter curo insistere eò, quòd Ioannes Fabri. in. §. ex non scripto. de iure natu. gent. 88 & in. l. j. C. quæ sit longa consuetud. † & Ioannes berberij in suo iuris viatorio in verbo adulterium. referunt, quòd licet istud delictum magis cæteris frequentetur: tamen ꝙ in præsenti regno cessante violentia adulteria non puniuntur criminaliter, imò refert idem Berberij in titulo de adulterijs, quòd fuit arresto parlamenti Parisijs dictum, quòd contra adulterium non possit procedi, nisi vxor, vel maritus conquæratur secundum glo. in pragmatica sanctione in titulo de concubinis in fine & in. §. item lex Iulia de adulterijs institutio. de public. iudi. subijciens quòd in hoc regno adulterium reputatur pro industria, prout ipse ex pluribus comprobat. Imò multi sunt, qui cum talia fecerint etiam clerici iactã

ter gloriantur, quorum pœna apud Deum secundum theologos grauissima reputatur. & in cap. quam sit extra de excessib. prælat. & hoc notat Panor. in cap. cum super extra de confessis, vbi dicit quod clericus, qui publicè gloriatur de delicto commisso per eũ, potest puniri à suo officiali absq; alia accusatione, non ergo glorietur adulter in sua spiricitia, sed in domino glorietur, vt legitur Hieremię. ix. cap. vos igitur honorandissimi fratres cauete ne aliquando in tam letali periculo adulterij reperiatis ex quo secundũ leges ciuiles homicidia pro eo remanent impunita scire enim debetis, quòd amor inhonestus mulierum facit homines committere omne nephas, quoniam furore amoris nihil est vehementius, vt dicit tex. in. §. illud. in authentico quib. mod. natur. effic. legit. & ibi gloss. vnde Salomon ex nimia mulierum conuersatione cœpit idolola adorare vt legitur. iij. Regum cap. xj. & in capit. Salomon. xxxij. quæstio. iiij. vbi contra eum ira Dei superuenit intantùm, quod regnum illius fuit diuisum. & maxima plaga in populo secuta est, legitur etiam Ecclesiastes. xix. capitu. quod vinum, & mulieres faciunt apostatare sapientes. & dicit Alber. de Rosate in. l. fœdissimè. per illum textum. C. de postliminio reuersus, quod vita meretricum miserabilis est: & qui eam sequuntur, vitã turpissimam elegere videntur.

Vix me retrahere possum quin tantum milesimam partem vitiorum quarundam fœminarum. Breuiter exprimam ex quo earum genus est venenosum, & luxuriosum, vt in futurum à circunuentione illarum vos conseruetis: & ne etiam consilijs, & pollicitationibus adhæreatis: quia varię mutabiles, inconstãtes sunt, vt in cap. forus. de verborum signification. quicquid pollicentur hoc faciunt, vel propter luxuriam, vel propter auariciam: quia lex præsumit mulierem luxuriosam, & auaram. l. fina. C. de repud. & in. l. sed si ego. ff. ad Velleianũ. Imò lex ciuilis præsumit eam esse tam immoderatam, & intemperatam: vt vitæ etiam filiorum suorum insidietur. l. lex, quæ tutores. §. lex. C. de administratio. tutor. Fugite illius consortium, quoniam refert Ecclesiasticus. xxv. capitulo quòd sicut non est caput nequius super caput colubri, sic nec ira super iram mulieris. Imò plus placebit commorari cum dracone, & leone quam habitare cum muliere nequam, quæ garrula, & linguosa est: vbi deberet esse verecunda & pauciloqua, vt dicitur in. l. in coniunctione. C. de nupt. & si obtineat priuatum, hoc est,

hoc est, sit in aliqua nobilitate, erit contraria marito & si sit zelotipia breuis est omnis alia malicia super malitiam mulierum. Refertq; Alber. quòd mulier est dux malorum, scelerũ artifex: propter cuius incontinentiam tot stupra nephandissima in ciuitatibus committuntur: illa est, quæ iter mali, & mortis vocatur: illa est serpentis discipula, consiliaria diaboli, fons deceptionis: & ꝓpter eam omnium rerum calamitas inducitur, & secundum Origenem vocaẽ peccati, mater delicti, arma diaboli, expulsio paradisi, hominem ad confusionem inducit: impedimentum viri vocatur, vas adulterij, animal pessimum, põdus grauissimum, aspis insanabilis: damnum infert quotidianum, ianua diaboli, cauda scorpionis, & vulnus insanabile vocatur: bestia est insatiabilis: cõtinua soliictudo, naufragiũ incontinentis viri, fœtor continuus. Vnde fœmina denominatur à viliori parte sui corporis, scilicet, ab inferiori parte fœmorum. Prætereà est superbia, incomparabilis carens lege, modo, & ratione, mel in ore habet, sed in corde venenum, & deceptionem, animam corrumpit, bursas euacuat, impedimentũ est doctrinæ, perturbatio est scholariũ, vocaturq; mater culpæ, radix vitiorum, diciturq; principum, & finis cuiuslibet mali, vt habetur in præallegato. c.xxv. & legitur etiam prouerbiorum. xxiij. c. quòd meretrix est fouea profunda, & puteus angustus insidiatur aliena in via, quasi latro, & quos incautos inuenerit interficiet nihil ergo infesta muliere crudelius conseruetis vos, & à carnibus vestris abscindite illã, ne vobis à cætero abutatur. tales enim meretrices fictis adulationibus viros etiam honestissimos decipiunt, vt dicit tex. in. l. ij. C. de dona. inter vir. & vxo. habent plura subtilia attractamenta, ac infinitas malitias, & subtilitates ꝑniciosas ad scholares decipiẽdos, quas in volumine etiã amplissimo numerare difficile esset, non ergo immeritò nomen conuenit diffinitioni, quia mulier non solùm à moliciæ dicitur, verum etiam à mulceo mulces quasi viros maximę scholares mulcens, non tantum in sanguine, sed etiam in bursa. Resecandę ergo sunt tales putridæ carnes, vt dicit tex. in. d. c. resecandæ.

De sacrilegio *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Fornicans cum religiosa dicitur sacrilegium committere.*

2 *Mulieris qualitas in puniendis clericis ob fornicationem semper est consideranda: quia qualitas annexa aggrauat delictum.*

3 *Monialem carnaliter cognoscens vno instanti tria delicta committit adulterium, incœstum, & sacrilegium, & similiter committit stuprum.*

4 *Monialem cognoscens, qua pœna debet puniri in foro conscientiæ, & contentioso.*

5 *Monialem cognoscens à simplici sacerdote non potest absolui, sed est casus episcopalis sicut in crimine incœstus.*

6 *Laicus monialem cognoscens de iure canonico debet excommunicari de iure ciuili vltimo supplicio debet plecti, eius bona monasterio applicari: clericus verò debet deponi ab officio, & in monasterio detrudi.*

AD sacrilegium Quod est secunda species fornicationis descendamus. & breuiter dicitur esse, fornicatio illicita damnabiliter contracta contra votum religionis, vel ordinis. Vnde si solutus cum religiosa, quæ Deo est dedicata per ingressum religionis, & professionis fornicationem commiserit, vel etiam si religiosus cum soluta fuerit fornicatus: his enim casibus, & similibus sacrilegium committi dicitur: idem dicendum est de præsbytero, qui per votum ordi-
1 nis deo dedicatur† & ideò si præsbyter, vel religiosus cum sanctimoniali, vel al's Deo dedicata fornicatus fuerit, duplex sacrilegiũ cõmittit: si verò vxoratus religiosam carnaliter cognouerit, vel presbyter, aut religiosus cũ vxorata fornicatus fuerit: isto casu geminabit delictum: vnde sacrilegium simul cũ adulterio dicet: sed verius est, vt dicamus istã decisionem procedere in monacho, aut alio religioso fornicante, quo casu bene diceretur sacrilegium duplici ratione: prima: quia violat sacramentũ, cum dicatur persona sacra: scd'a ratio quia venit contra expressum votũ. s. castitatis ad qđ omnes facientes professionem obligantur: ideò sacrilegiũ dicũtur cõmittere: sed aliud est in clerico, aut alio presbytero seculari, qui in assumptione ordinum tacitè tantùm deuouet continentiam, & nõ expresse: ergo non tam grauiter peccat: vnde in eo non dicetur sacrilegiũ, nec pro eo veniet puniendus, sicut religiosus: sed solũ punietur de simplici fornicatione, vel de stupro, vel adulterio scđm conditionem, & qualitatẽ personę cum qua forni-
2 catus fuerit† quia in puniẽdo clericos propter fornicationẽ: qualitas

litas mulieris semper venit consideranda: quia qualitates annexę, & circũstantiæ aggrauãt delictũ: & vbi delictũ est graue, grauior debet esse punitio. c. excõicamus. §. credentes. ver. sanè. de hæreti.

Dubitatur an cognoscens carnaliter monialem, aut aliam religiosam professam dicatur simpliciter committere fornicationẽ, vel stuprum, vel adulterium, vel sacrilegium, vel incœstum ita, ꝙ possit procedi contra eum, tanquàm contra incœstuosum. Breuiter canonistæ concludunt, ꝙ sic, & dicunt ita fuisse decisum in concilio Triburnensi, vt habetur transumptiuè in. c. virginibus. xxvij. q. j. vbi tex. dicit, ꝙ cognoscentes moniales debent priuari communione, & ponderetis ibi tex. in verbo fœdera incœsta, sa-
3 crilega: nam dicit ibi gl. † ꝙ accedens ad monialem vno instanti committit tria delicta, & hoc expressè decidit Panor. in. c. monasterio. extra de vita, & honest. cleri. quem sequitur dominus meus Decius in consilio tricentisimo trigesimo octauo in. iij. vol. primo committit adulterium, quia sponsam Christi violat: & ita cõmittitur adulterium cum sponsa, sicut cum vxore carnaliter cognita, vt tenet Bal. in marguarita Innocentij in verbo adulterium, qui allegat Innocentium hoc dicentem. in. c. discretionem. extra de eo qui coguouit consanguineam vxoris suæ: secundò cõmittit incœstum, qui committitur cum affinibus, sicut cum consanguineis. d. c. de incœstis. xxxv. q. iiij. sed in monialib⁹ dicitur esse quędam affinitas spiritualis: quia est sponsa Christi, qui est pater noster & nos sumus sui filij ergo, qui eius sponsam violat, dicitur incœstum committere. iij. cognoscens monialem dicitur sacrilegiũ committere: quia monialis dicitur persona sacra. d. c. virginibus. & notate, quòd licet pro quolibet crimine istorum imponatur à iure diuersa pœna: tamen effectualiter ille non punietur, nisi pro vno delicto, & non pro omnibus. poterit tñ de omnibus accusari, vt Christi notat gl. in. d. c. virginibus. quã sequitur Abbas in. d. c. at si clerici. col. xij. & in. c. pe. in. iij. notabili. de purgat. cano. cuius pœna est, vt infra dicam, vt deponaẽ, & in monasteriũ, seu carcerem ad tẽpus detrudatur iuxta delicti continuationem, & qualitatem. Addite etiam vltra prædicta, quòd cognoscens monialem incidit similiter in crimen stupri ex quo iureconsultus dicit in. l. inter liberas §. stuprũ. & in. l. stuprũ. ff. de adulter. quod stuprum committitur in virgine honestè viuente: ergo etiam committetur monialiiquæ est virgo Christi, & ecclesiasticè viuit.

Sed qua pœna venit puniẽdus cognoſcens carnaliter moníalẽ ſuper iſto articulo Canoniſtæ ſolent ſolent diſtinguere,ꝙ aut loquimur de punitione,quæ fit in foro conſciẽtię:† & tũc licet pœ
4 nitẽtiæ ſint arbitrarię,vt ſuperius dixi tñ pro iſto delicto inducta eſt ſpecialis pœna.ſ.excõicationis,& ſi talis delinquens ſit religioſus,vel religioſa debet à conſortio aliorum monachorum,ſeu monialium ſeparari:ſi tamen ille,qui tale delictum perpetrauit ſit laicus eſt excõicatus,nec vlterius debet recipi ad cõmunionem , niſi publicam,& concedentem fecerit pœnitentiam,vt notatur in.c. impudicas.xxvij.q.j.quia tale ſacrilegium carnale dum tñ perpetretur,ſecundum naturam eſt deteſtabile,& punibile cæteris delictis carnalibus,vt latè notatur in.c.adulterij.xxxij.q.vij. & ideõ violatores talium monialium ſacrilegi dicuntur eoſq; filios perditionis Apoſtolus appellat , vt expreſſè deciſum fuit in concilio Aralatenſi,quod deſcribitur in.c.ſciẽdum.xxvij.q.j.ſed quicquid dicatur,ergo ſemper fui iſtius opinionis,quòd in foro pœnitentiali in talibus delictis pœnitentia eſt arbitraria dum tamen delinquens confiteatur Epiſcopo:† quoniam caſus iſte eſt Epiſcopalis: nec poteſt relaxari à ſimplici ſacerdote,niſi in caſu neceſsitatis:ſicut in crimine incœſtuſi,vt ſtatim dicam.

Si verò agatur de pœnitentia imponenda ſecundum Canoni-
6 ſtas,& ſic in foro contentioſo,tunc† ſi laicus eſt,qui tale delictũ cum religioſa perpetrauerit,debet excommunicari,vt eſt text.in c.ſi qua monacharum.xxvis.q.j.ſi verò ſit cleric⁹,certè debet debet deponi,vt eſt expreſſe deciſum in ſexta ſynodo Nicena,quæ deſcribitur in.c.ſi quis Epiſcopus.eadem quæſtione,vbi habetur, quòd ſi Epiſcopus,aut alius inferior ſacerdos monialem carnaliter cognouerit debet ab officio deponi,& in monaſterio detrudi,vt in dicto.c.ſi qua monacharum . ſed ſecundum legem ciuilem cognoſcens monialem: ſi eſt laicus debet puuiri pœna vltimi ſupplicij,& bona ſua applicantur monaſterio prædictę monialis per tex . in.§.penultimo.in authentico de ſanctiſsimis Epiſcopalibus.coll.ix.quæ deciſio iuris ciuilis eſt canoniſata . in.c.ſi quis rapuerit.xxvij.quæſt.prima.qui eſt text.multùm ſingularis. Monialis autem,quæ carnaliter paſſa eſt ſe cognoſci,de ſuo monaſterio debet extrahi , & in alio debet recludi , vt ſecuriùs ſeruetur: nec in tali crimine reincidat , & iſta videtur eſſe verior reſolutio.

De incœ-

SVMMARIVM.

1 *Diffinitio incœstus, & cum quibus committitur: incœstus crimen committitur vsq; ad quartum gradum consanguinitatis vel affinitatis quia vsque ad illos gradus prohibentur matrimonia in transuersalibus.*

2 *Incœstus committitur cum affinibus spiritualibus sicut cum carnalibus.*

3 *Præsbyter cognoscens filiam spiritualem, quam audiuit de confeßione, vel quam baptisauit, committit incœstum & debet deponi.*

4 *Affinitas contrahitur per coitum fornicarium.*

5 *Incœstuosus, & nepharius differunt.*

6 *Incœstuosi quibus pœnis iure canonico, vel ciuili puniantur.*

7 *Incœstuosi non præsumuntur constantes in fide sed à communione christianorum repelluntur.*

8 *Incœstuosi institui non possunt, nec eis aliquid in testamento, vel inter viuos relinqui potest.*

9 *Incœstuosi ipso iure priuantur dominio suorum bonorum nec testari possunt: nec abintestato succedere, nec iure ciuili possunt in aliquo possunt succedere patri, vel matri.*

10 *Incœstuosi non possunt legitimari per matrimonium: secus per rescriptũ cum clausula derogatoria.*

11 *Differentia inter legitimationem, & dispensationem.*

12 *Incœstas nuptias contrahens statim, id est, ipso iure priuatur dominio bonorum suorum: nec in hoc requiritur sententia priuationis.*

13 *Verbum futuri temporis licet intelligatur per sententiam, tamen quando huic verbo futuro temporis adduntur ista verba mox, illico eo ipso cadat ipso iure omnibus modis, funditus, incontinenti, non requiritur sententia.*

14 *Vasallus contrahens incœstas nuptias ipso iure est priuatus feudo, nec illud potest recuperare: licet super incœstu dispensatum fuerit quod est verum, si dolose nuptias incœstas contraxerit.*

15 *Cognoscens carnaliter commatrem suam vxoratam ipse, & commater debent plecti pœna capitali secundum vnam opinionem.*

16 *Crimen incœstus non præscribitur, quinquennio sicut crimen adulterij.*

17 *Incœstus pœna non est vltimi supplicij sicut adulterium, sed est pœna deportationis tantum: & est communis opinio per. l. si quis viduam*

in verbo deportandus erit. ff. de quæstionibus.

18 Incœstas nuptias scienter contrahens vltra separationem punitur in hoc: quia quandiu viuet cum alijs non poterit contrahere matrimonium.

19 Incœstus commissus per clericum in pœnitentiali foro quomodo sit puniendus.

20 Papa super primo vel secundo gradu consanguinitatis vel affinitatis dispensare non potest: quia gradus illi lege diuina sunt prohibiti.

21 Clericus, qui iacœanter confitetur, se cognouisse mulierem: licet verum non sit sine alia probatione arbitrio Episcopi debet suspendi ab officio, & beneficio.

22 Clericus pro iocœstu simplici, vel qualificato debet priuari, & deponi omnibus ecclesiasticis officijs, & beneficijs.

23 Incœstus crimen qualificatum est maius simplici adulterio.

24 Iudex ecclesiasticus non debet cum clerico componere de crimine, quod requirit depositionem.

25 Filiæ, & filij spirituales qui dicuntur.

26 Filius præsbyteri non potest ducere in vxorem illam, quam eius pater baptisauit.

27 Præsbyter cognoscens filiam spiritualem diuersis pœnis debet puniri.

28 Præsbyter potest audire de confessione, & absoluere concubinam, cum qua commisit adulterium, vel fornicationem & ei pœnitentiam dare etiam pro illo peccato commisso cum ea.

29 Filij nati ex sacerdote non dicuntur ex incœstu nati, nec talis coitus dicitur incœstuosus.

30 Præsbyter cognoscens solutam dicitur tantum committere simplicem fornicationem.

31 Intellectus glosæ legis secundæ. C. de episco. & clericis.

32 Incœstus quomodo puniebatur ex lege veteris, & noui testamenti.

33 Pœna, quæ à iure ciuili pro crimine incœstus infligitur non habet locum pro incœstu postea introducto de iure canonico.

34 Incœstus crimen an sit merè ecclesiasticum, vel seculare, vel mixtum, distinguitur.

35 Incœstus ignoranter commissus in figura matrimonij si incœstuosus, mox quàm sciuerit impedimentum esse, desistat à talibus nuptijs ante accusationem, nullomodo punitur de incœstu secus, si scienter contraxerit.

36 Incœstus commissus extra figuram matrimonij siue scienter siue ignoranter semper punitur: quia dabat operam rei illicitæ.

Absolu-

37 *Absolutio criminis incœstus ad Episcopum & non ad simplicem sacerdotem spectat.*

38 *Episcopus licet solus absoluat de incœstu, tamen super incœstu dispensare non potest.*

AD tertiam Speciem fornicationis, scilicet, ad incœstum transeamus: & propriè incœstus secundum Summistas dicitur omnis coitus perpetratus cum consanguineis, vel affinibus, transuersalibus, cuiuscunq; gradus, aut sexus existant vt expressè notat glo. in rubrica. C. de incœst. nupt.
1 vel aliter diffiniatis, † incœstus dicitur eo esse commixtio alicuius cum ea, quæ consanguinitatis, vel affinitatis gradu sibi attinere dicitur: vnde Gelasius Papa in. c. lex illa præteritorum principum. xxxvj. q. j. in. §. incœstus, dicit, quôd incœstus dicitur coitus habitus cum persona consanguinea, vel affine. Meritò incœstuosi dicuntur, qui consanguineis vel affinibus abutuntur & generaliter dicatis, quôd istud crimen committitur cum ea cum qua aliâs de iure matrimonium esset illicitum vt cum matre vel cum sorore
2 vel cum nepte vel cum alia consanguinea, † & sicut istud crimen committitur vsq; ad quartum gradum consanguinitatis, ita etiã committitur vsq; ad quartum gradum affinitatis: quia matrimonium prohibetur inter affines sicut inter coniunctos sanguine in gradibus supradictis, quod est verum quoad transuersales: quia in illis nuptię vsq; ad illum gradum prohibitę sunt: vt in cap. non debet extra de consang. & affinitat. Sed quoad ascendentes, & descendentes prohibitæ snnt in infinitum. l. nuptię consistere. & l. adoptiuus. §. nunc videamus. ff. de ritu nuptia. & in. l. nõ facile. §. his ff. de gradibus cognationũ. ita & in. c. in copulatione & in. c. progeniem & in. c. consanguinitate. xxxv: q. iij. & Hostiensis in summa de consanguini. & affinita. in versiculo vsq; ad gradum & Cardi. in cle. fina. eodem titulo: & Ioan. andręas in arbore consanguinitatis & in matrimonijs prohibitiuis computatio graduũ fit secundum ius canonicum, & non secundum ius ciuile & vbi agitur de causa fornicationis: affines, & consanguinei coniuncti non iudicantur ad imparia. c. primo. §. inquisita de consangui. & affinitat. & ideò si quis fuerit fornicatus cum nouerca vel cum socru vel cum nuru, vel cum priuigna, vel cum sorore vxoris, vel cum dua

bus ſororibus, vel cum cognata vxoris, vel cum alijs perſonis affinitate coniunctis dicitur committere incœſtum: & iſta deciſio nedum habet locum in affinibus carnalibus, verum etiam habet locum in affinibus ſpiritualibus, & ſic in coniunctis cognatione ſpirituali, cum quibus prohibetur matrimonium de iure contrahendum: & iam contractum dirimeretur in.c.veniẽs.extra de co
3 gnat.ſpirituali. † & ideò ſi quis fornicatus fuerit cum commatre ſua, vel cum filia illius, vel cum filiola ſua, quam de ſacro fonte leuauit, vel ſi pater ſpiritualis, id eſt, præsbyter fornicetur cum filia ſua ſpirituali, quam audiuit de confeſſione vel quam bapthiſauit in prædictis caſibus ſit coëũtes dicuntur committere incœſtũ: vnde ſacerdos deberet puniri pœna depoſitionis abbas in cap.fi. de purgat.cano.Ioannes de Anania in cap. cum dilectus de accuſat.& in cap.ſignificante de adulter.Fely.in dicto cap.at ſi clerici. coll.fina.& ibi Decius coll.xxj.verſic.ſecundo limitatur Ioannes de Salua in tractatu de beneficio.in tertia parte.in tertia quæſtione circa finem.Sed quia in iſta cognatione ſpirituali non eſt tam graue delictum ſicut in caſibus ſuperioribus in alijs pœnis vltra depoſitionem iniungendis iudex erga talem poteſt eſſe mitior & videte rationem quare ſacerdotes coeuntes cum filiabus ſpiritualibus debeant puniri tali pœna, ſcilicet ne præſtetur audacia hæretices ex delictis eorum: & etiam alia ratione ne frigeſcente charitate ac timore Dei occaſio detur maritis & patribus vxores & filias retrahendi ab hoc ſacramento.

Notent perpetuò canoniſtæ, quòd affinitas contrahitur per ſimplicem fornicationem, ſicut per matrimonium vt eſt caſus ad literam.& ibi gloſſ.hoc notat in verbo concubitu.xxxv.quæſt.iij. & tex.ille in cap.de incœſtis.enumerat perſonas affines cum quibus committitur incœſtus: & ideò ſi cognouero aliquam mulierem carnaliter: licet illam poſſim ducere in vxorem, tamen cum conſanguinea illius mulieris vſq; ad quartum gradum ſine diſpenſatione nullo modo potero contrahere, obſtante affinitate, aliter ſi cum ea contraxero, vel ſimpliciter fornicatus fuero, ſine dubio incido in crimen incœſtus.& in cap. diſcretionem.de eo qui cogno.conſang.vxor. quia quando tractatu de coitu fornicario illi qui procedunt ex affinitate & conſanguinitate æquiparantur,
4 † & ſic cum affine meretrice ſcienter coeunte committitur incœſtus & ſuper iſtis gradibus conſanguinitatis vel affinitatis ſolus

Papa

Papa dispensat,& non episcopus.c.quia circa &.c. quod dilectio. de consang.& affinitat.& ibi hoc notat glo.quod idem dicendum est in legato de latere prout notat glo.in cap.cum dilectus.de electio.licet episcopi dicant istud ius dispensandi eis fuisse acquisitum ex consuetudine,& malè:quia ibi demõstratur auaricia ipsorum,vt dicam alibi in Trebeliana officialium. Dicitur autem incœstus à deriuatione vocabuli quasi non castus verbum autem incœsto,quãtum attinet ad materiam nostram nihil aliud significat,quàm cedo,& polluo:vnde Vergilius.

-Totâmque incœstat funere classem.

Sed aduertendum est,quod licet coitus incœstuosus,& nepharius dicatur,quando committitur cum consanguineis, vel affini-
5 bus,vt superiòs est dictum:† tamen lata est differentia inter istos duos:quia incœstus propriè dicitur,quando committitur cum cõsanguineis collateralibus,scilicet,cum frater cognoscit carnaliter sororem,vel consobrinam,vel quancunq; aliam ex latere collaterali procedentem, tales enim secundum veram significationem vocabuli dicuntur incœstuosi.Sed coitus nepharius propriè dicitur quando committitur cum consanguineis ascendentium, vel descendentium,vt si pater carnaliter cognoscat filiam,vel neptẽ, vel si filius cognoscat matrem vel auiam: isti enim sic delinquentes non propriè incœstuosi:sed nepharij appellantur prout apud hystoriographos de natione scortorum legitur qui propriam cõiugem non habent, sed, referente Hieronimo, cum quibus volunt coeunt, more pecudum,vt de Persis, & Medis, & Indis, & de Ethiopibus legitur, qui cum matribus,filiabus, & neptibus, & cum alijs consanguineis copulantur non facientes differentiam inter extraneam mulierem, & consanguineam, seu affinem:sed indifferenter coeunt, cùm quibus libidinosa voluntas, & affectus impudicus perducit,isti enim asinis,iumentis,canibus, auibus,ac alijs brutis animalibus æquiparantur, qui in coeundo nullam seruant consanguinitatem,vt supra dixi,& istam differentiam prout gl.in rubrica.C.de incœst.nup.& idem gl.in clemen.j. de consanguinit.& affinit.& magis reprobatur coitus nepharius, quàm incœstuosus,vnde qui cum ascendentibus,vel descendentibus matrimonium contrahit nuptias nepharias contraxisse dicitur qui vero cum transuersalibus contrahit incœstas nuptias copulasse videtur:pro qua differẽtia orta est illa rubr.C.de incœstis

& nepharijs nuptijs:& in authentico eo.ti.& in §.non ergo.instit. de nupt.Sed attendite,si placet,quia contra istas glossas videt tex. apertus in contrarium in.l.fi.ff.de ritu nupt.vbi Paulus iureconsultus dicit:iure gentium incœstum committit qui ex gradu ascẽdentium,vel descendentium vxorem duxerit:ergo prædicta differentia oon videtur vera.Sed super hoc multùm non insisto:quia quoquomodo quis fornicetur,vel matrimonium contrahat,cum illis,cum quibus licitè nõ potest copulari incœstum, seu incœstas nuptias contrahere dicitur.

Viso ergo quid dicatur incœstus, & cum quib⁹ committatur nunc videndum est quibus pœnis incœstuosus puniatur respondetur,quòd aut loquimur de pœna priuatiõis iuris, aut de pœna
6 punitionis criminis † primo casu omnis ille,qui est pollutus macula incœstus incurrit vtranq; infamiam.c.cõsanguineorum con iunctiones.ij.quæstio.iiij.vbi tex.dicit quod incœstuosi intãtum sunt odiosi quod eos defendentes & eis patrocinium præstantes similem incurrunt infamiam,nec fit differentia in persona, cum qua tale crimen committitur,siue sit pudica,& bonæ famæ, siue non: quia etiam cum affine impudica, & meretrice prostituta committitur. Secundò incœstuosi puniuntur in hoc,quia ad quã cunque accusationem non admittuntur: nec etiam in causis ciui libus,vel criminalibus testificari possunt. de consanguineorum: quia infamia eos repellit.c.infames.in verbo incœstuosos & adul teror.vj.quæst.j.cautela est ergo,vt hæc exceptio incœstuositatis obijciatur testi:quia vbi constaret,repelletur à testificando se cundum Speculato in titulo de actore in versiculo.item quod sit incœstuosus,quia tales in fide non præsumuntur constantes: sed à communione christianorum repelluntur & inter gentiles & cathecuminos habentur cap.incœstuosi. & in cap.de hijs qui incœsti pollutione se maculant.xxxv. quæst.iij. nec inter christianos cibum capere debent,& in hoc circa ista ipso iure videntur suspensi vt dicit glo.in dicto cap.de incœstis.xxxv.quæstio.ij.& sic ad similitudinem criminis lęsę magestatis in odium sceleris, & patris committentis incœstum: eius filij secundum dispositionem iuris ciuilis sunt infames, & in perpetua ęgestate sordescere debent, argumento legis quisquis. C. ad legem Iuliam magestat & argumento cap. vergentis.de hæreticis: quia illo iure
7 tales filij incœstuosorum non mereãtur liberi appellari: † nec in

aliquo

aliquo possunt hæredes institui, nec similiter eis iure legati vel fideicommissi relinqui potest & si contrarium factum fuerit remouebitur ab eis, tanquàm ab indignis & fisco applicabitur, quòd latè prosequitur Speculator in titulo de instrumento. æditio. in versiculo oppono: sed hæc opinio Speculatoris, & aliorum sequacium procedit de iure ciuili quo iure tales filij incœstuosi non sunt alimentandi: tamen de æquitate canonica filiabus ex incœstu natis datur dos, quæ hoc casu succedit loco alimentorum: filijs vero masculis assignatur aliquid pro alimentis quoad vixerint tantùm, vt concludunt Bartolus & Doctores in authentica ex complexu. C. de incœstuo. nuptijs prout magis amplè istum articulum declarabo infra expediendo textum.

Addite prædictis, ꝙ committens incœstum efficitur intestabilis & intantùm procedit in odium istius criminis ꝙ si testamentum fecerit & post eius mortem fuerit inquisitum & probatum
8 de incœstu † certe tale testamentũ annullabitur ex quo incœstuosus ipso iure priuatur dominio bonorũ suorum vt statim audietis, nec similiter incœstuosi possunt esse testes in testamento sicut de legitimis dicitur. vt notat Bal. in. l. cũ accutissimi in versiculo. extra nota, ꝙ incœstuosi. C. de fideic. nec ab intestato possunt succedere: & sic ꝑpetuò reportetis, quòd liberi, qui sunt procreati ex incœstis nuptijs, vel ex coitu incœstuoso iure nostro Cęsareo sunt incapaces in bonis patris, & matris: licet iure pontificio consequantur alimenta tantũ: nec etiam possunt rumpere, aut dicere testamẽtum nullũ scdm Albericum de Rosate in. l. si suspecta in. §. j. ff. de inof. test. nec etiam possunt legitimari per subsequens matrimonium scdm Cyn. in. l. Paulus. ff. de statu homi. & Bal. in capitu. j. §. naturales in titulo. si de feud. fuer. contro. inter domi. & agnatos. & idem ante Bal. tenuit Speculator in titulo de successionibus ab intestato. & Bald. post eum in. l. eam, quam. in versiculo legitimati non sunt in. viij. colum. C. de fideicommissis. aliâs sequeretur, quòd istud crimen incœstus excluderetur per matrimonium, quod videtur contra textum. in. l. non solùm. ff. de ritu nuptiarum.

Attento, quòd liberi incœstuosi non possunt legitimari per subsequens matrimonium, an statim possint per rescriptum.
9 Breuiter super isto articulo distinguite vnico verbo † quòd

aut incœstuosus legitimatur per imperatorem:& tunc valet legitimatio quoad temporalia tantùm.ita concludit Bal.in.l.j.in versiculo.sed dubitatur in.ij.col.C.de iure aureorum anullorum . ea ratione,quia in imperatore sola voluntas ponitur pro causa vt notatur in.c.cum nostris.de concessio.præben . quod secus est in comitibus palatinis,&alijs inferioribus.Si verò legitimatio fiat per rescriptum principis,& tunc non tenet,nisi in rescripto apponatur clausula expresse derogatoria , vt firmant Cardinalis Alexan.& Canonistę in.c.per venerabilem extra qui filij sint legitimi.Ad intelligentiam terminorum aduertendum est quòd
10 isto casu proprie non diceretur legitimatio sed dispēsatio:† quia legitimatio seu legitimatus dicitur ille,qui est natus inter eos,inter quos poterat esse matrimonium,vt si quis ex soluto & soluta nascatur & iste casus verificatur in bastardis naturalibus tantùm Sed dispensatio seu dispensat⁹ propriè dicitur qui est natus inter eos inter quos non poterat esse matrimonium tempore conceptionis,& natiuitatis & ista dispensatio est odiosa quia est contra ius cōmune & in ea nulla potest cadere fictio,sicut in legitimatione,quæ est fauorabilis,nec est contra commune.& in ea habet locum fictio,cum legitimatus non solùm fingatur legitimè natus verùm etiam fingitur legitimè concœptus per tex.singularem.in l.qui in prouincia.§.diuus Adrianus.ff.de riptu nuptia & in casu præmisso consuluit Patrus de Ancha.in consilio.ccxlij incip. tenore priuilegij.quem refert & sequitur dominus Decius in consilio trecentesimo nonagesimo tertio incip.consului superiorib⁹ diebus in.iij.volu.

Prætereà crimen incestus impedit matrimonium contrahendum & ideo si quis cognouerit carnaliter mulierem,certè nō poterit illius affinem , vel consanguineā in vxorem habere propter incœstum per prius cōmissum.vel si quis cosanguineū suæ vxoris carniter cognouerit matrimonio ratione debiti carnalis separari debet per tex.in.c.qui dormierit.cū duobus sororibus.xxvij.
11 q.ij.& vlteriùs cōmittens incœstum,seu incœstas nuptias †statim post delictum cōmissum ipso iure incœstus priuatur dominio bonorum suorū ter tex.ad literā in autentica incœstas.C.de incœst. nupt.& in corpore vnde sumit autentico de incœst.nupt . collat. ij . in versiculo liberi paternam mox accipiant successionem. glos.in.d.autentic . exponit dictionem mox id est ipso iure. &
illam

illam expositionem sequitur Bart.ibi & in.l.si quis maior.C.de transactio & Bal.in.l.iubemus.in.§.sanè.C.de sacrosanct.eccle.& hoc specifice notat Mathesilanus in notabili.cxij.incipien.vbicũq; 12 vbi concludit † quod quãdo,lex,vtitur istis verbis,scilicet mox, mox.illico,eoipso cadat,ipso iure.omnino,omnibus modis,funditus,incontinenti,sententia non requiritur & idem tenet Ludouicus de roma in primo singulari & dicit Franciscus cremensis in septimo singulari tu scis quod licet verbum futuri temporis intelligatur,per sententiam tamen quando huic verbo futuri temporis additur aliquod ex prædictis verbis.intelligitur ipso iure & sine sententria & idem est quando tale verbum profertur à testatore quia etiam intelligitur ipso iure,vt declarat Bald.in.l.prima C.quæ pœnæ nomine in testamento vel codicillis relinquuntur & Feli.in.c.rodulphus de rescript.vt infra in textu plenius dicã.

Et quòd contrahẽs incœstas nuptias ipso iure priuatur dominio bonorum suorum ista in casu specificato consuluit dominus Decius in consil. ccxxxv.incipien. in casu magnifici generalis linguæ Occitanæ domini Henrici boerij in.ij. volumi. & hoc operatur dictio, mox in.d.autenti.incœstas quæ significat confestim,& incontinenti & est talæ sententiæ & habet paratam executionẽ,prout declarat Ias.in.l.ij.ff.de iureiurand.& refert Bar. in.l.j.§.qui præsens.ff.de verbo.obliga.& in.l.hæredes palam.§.fina.ff.de testamen.quòd dictio incontinenti est latæ sententiæ & tantùm importat in stipulatione,quantùm in vltima voluntate & ista est communis opinio,quam sequitur corneus in consi.ducentesimo sexagesimo sexto incip.hac consultatione in.iij. volu. vbi concludit, quòd quando dictio, mox est iuncta verbo futuri temporis,vt in casu dictæ autenticæ incestas. facit pœnam esse irrogatam ipso iure & ideò liberi procreati ante incœstum, mox accipiant paternam successionem quibus deficientibus, fisco applicabitur.Ex præmissis apparet,quòd committens incœstum,vel contrahens incœstas nuptias ipso iure priuatur dominio omnium bonorum suorum.

Sed an prædicta pœna habeat locum in feudis ita quòd committens incœstum debeat feudo priuari? Breuiter reperio Bald. tangentem hunc passum in.l.summa.coll.fina.in versiculo quinquagesimo primò quæritur.ff.de rerũ diuisio.vbi cõcludit quòd vasallus contrahẽs incœstas nuptias priuatur feudo ipso iure per

tex.in.d.autentica incœstas in verbo cœterorũ bonorũ.quæ ver-
13 ba compræhendunt feudum † & istud procedit intantùm,quòd vasallus non poterit recuperare feudum,quod alteri propter crimen fuit acquisitum,vel quod fuit solidatum cum proprietate licet Papa circa istud matrimonium dispenset ego addco vobis tex.singularem in argumentum in.c.quãuis.de rescrip.in.vj.induco tex.Papa concessit alicui gratiam super primo beneficio vacature,& illa gratia sit reuocata: si tamen post reuocationẽ ad eandem gratiam restituatur certè non videtur restitutus ad illud beneficium,quod vocauit,pendente reuocatione:ratio ponitur in il lo.c.quãuis.quia talis restitutio debet fieri siue præiudicio iuris alieni ergo sic dicendum in feudo quo vasallus propter , incœstũ est ipso iure priuatus:nec ad illud videtur restitutus licet super incœstu dispensatitum fuerit.

Ex prædicta decisione singulariter infertur,quò nulla alienatio fieri potest ab eo,qui incœstas nuptias cõtraxit & omnes alienationes factæ delictum commissum,siue ante processum incohatum siue post sine ante sententiam condemnatoriam sine post necdum reuocari:imò nullæ declarari debent,quia facte sunt ab eo,qui ipso iure erat priuitas bonis suis:Nam concludit Saly.in
20 l.si quis post hac.C.de bonis proscripto.quẽ refert † & sequit dominus decius in præallegato cõsil.ccxxxvj.& qđ incœstuous priuatur pœnis supra adductis & infra adducendis limitatur singulariter,vt procedat quãdo crimẽ incœstus scienter & dolosè fuisset cõmissum in figura matrimonij patet quia matrimonium fuit cõtractũ inter eos,qui sciebãt esse consanguinitatẽ vel affinitatẽ quo casu punieť iducta pœna à iure ciuili quę est pœna vltimi supplicij Secus si matrimoniũ esset contractũ per ignorantiã tamen talis ignorãtia facti excluderet pœnã vt in terminis decidit Pañ. in.c.nõnullis cũ gl.extra de iudæis & sicut ignorãtia facti excusat in actibus ciuilib⁹ secundũ Bar.in.l.j.ff.de iuris,& facti ignor. & in regula ignorãtia de reg.iur.in.vj.sic etiã excusat in delictis maxime si ignorantia interuenit tempore matrimonij vel si contrahentes erant minores excusarentur vt tenerentur de incœstu vt est casus in.l.qui contra legum præcepta.C.de incest.nupt.error, & ignorantia habet excusare ignoranter contrahentes, qui præsumuntur,præsertim quando matrimonium palam fuit contractũ. l.fina.ff.de raptu nupt.& quòd ignorantia excusat à crimine

incœstus

incœstus est casus in.c.in lectum mariti, vxore absente. & in.c. quidam fornicatus est.xxxiiij.q.ij.quibus concordat text.de iure ciuili in.l.si adulterium cum incœstu.§.incœstum.in verbo si error allegatur.ff.de adulter.

Sum modo in secundo membro distinctionis, scilicet de punitione criminis, hoc est, quomodo puniantur incidentes in crimẽ incœstus? Breuiter secundum diuersitatem iurium variæ pœnæ imponuntur: vnde olim apud gentiles secundum Plutarchum in vita Numæ mulier vestalis, quæ incœstum commiserat post cõdemnationem vina in timulo ad portam Colinam defodiebatur, & ibi erat lectus stratus, atq; lucerna ardens cum modica quantitate panis, & aquæ, & olei, & etiam aliarum rerum, quæ ad victũ erant necessariæ, ne dicta mulier vestalis sic defodiata fame periret: si verò quæratur, qualiter incœstus commissus per laicum debeat puniri secundum leges ciuiles, super hoc puncto considerate, quòd crimen incœstus potest committi in duplici qualitate primò per simplicem fornicationem hoc est, nullis præcedentibus nuptijs, & tunc si scienter hoc fecerit, talis incœstuosus de iure ciuili debet puniri pœna capitali, ex quo tale crimẽ quoad grauitatem delictorum vincit adulterium, ergo ęquali imò grauiori pœna puniri debet: sed pro adulterio imponitur pœna mortis, vt ex iuribus supra allegatis: ergo multò fortius pro incœstu debet imponi pœna mortis pro hoc allegantur duæ glo. communiter approbatæ in.l.si adulterium cum incœstu.& in.l.inter liberas.ff.de adulter.& pro ista opinione consuluit Philippus Corneus in consilio.xix.incip.& constat ꝙ de iure cõi.in.iiij.vol.

Reportetis ergo, quòd de iure ciuili pœna incœstus commissi in actu fornicationis dolosè est pœna mortis, sicut adulterium: quia est contra naturalem reuerentiam, quam debemus coniunctis: & ideò, qui scienter extra fœdus matrimonij habuerit copulam carnalem, cum nouerca patris, cum sorore vxoris, cum priuigna, cum socru, cum nuru, cum vxore fratris sui, cum amita vel matertera, & generaliter dicatis, quòd si quis fornicatus fuerit cum istis, vel quibuscunq; alijs coniunctis cõsanguinitate, vel affinitate sua talis affinitas sit, carnalis, siue spiritualis: vt quia cognouit commatrem, vel filiolam quàm à sacro fonte leuauit, dicitur incidere in crimen incœstus ad hoc vt prædictis pœnis puniatur: quia canones cognationem spiritualem reputãt maiorẽ, quã

carnalem,vt in.c.j.de cognat ſpiritua.ego autem puto clericum cum filia ſpirituali ſuæ parrochię coeuntem abſolutè deponendũ non eſſe niſi alio vinculo ſpirituali coniuncta ſit cum nimia eſſet extenſio iurium pœnalium,& eſt maxima diſparitas delictorum: ideò puniendus veniret leuiori pœna,& vide quæ dicam infra in verſi.dubitabatur.& ideò ſi quis cognoſcat carnaliter commatrẽ ſuam vxoratam certè ex quo delictum eſt qualificatum,& duplex
14 grauior pœna debet imponi,† vnde non ſolùm vir, verùm etiã mulier debet pati pœnam capitalẽ,vt in terminis decidit domin⁹ Franciſcus Marcus conſiliarius dalphinalis in deciſionibus nouiter æditis deciſione quinquageſima in.ij.parte qui allegat text.in l.ſi adulterium cum indœſtu iuncta gl.& ibi ibi ſcribentes.ff. de adulter.qui limitat niſi talis commater incœſtum committẽs eſſet minor vigintiquinq; annorũ,quo caſu mitior pœna eſſet imponenda,vt in præallegata.l.ſi adulterium.& in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his,qui notan.infam.& refert iſtum caſum nouiſsimè eueniſſe in facto in curia ſuprema daphinali de quodam procuratore,qui commatrem ſuam carnaliter cognouerat:quia licet ambo debuiſſent puniri pœna ſupradicta tamen maior pars dominorum inclinata fuit in miſericordiam,& mitigata fuit pœna ratione iuuenilis ætatis.& ratione abolitionis criminis impetratæ per incœſtuoſum.

Si verò incœſtus fuerit commiſſus in figura matrimonij:quia inter conſanguineos,vel affines fuit contractum matrimonium, & tunc ſi ſcienter facta prius ſeparatione à tali matrimonio puniendur iuxta formam legis,qui contra legum mandata.C.de incœſtis nupt.ſecus ſi tales coniuges ignoranter contraxerunt quo caſu à pœna excuſarentur,vt ſuperius explicatum fuit:& ſi quæratur,quãtum tempus datur ad accuſandum pro iſto crimine incœſtus,concludite,ꝙ de iure ciuili † incœſtus ſimplex non præſcribitur quinquennio ſicut adulterium quod punitur per legem Iuliam de adulterijs:& delicta,quæ per illam legem puniunt̃ præſcribuntur quinquenio.l.mariti.§.quinquennium.ff.de adulter.& ideò cum lex Iulia loquatur tantum de adulterio,& ſtupro.l. inter liberas.§.lex Iulia.ff.eodem.& in.§.lex Iulia de adulterijs.inſti. de publicis iudicijs iura illa non debent trahi ad incœſtum meritò poſt quinquennium puniri poteſt.

Aduertendum eſt,dum ſupradictum fuit,ꝙ pro incœſtu com miſſo

missso in actu fornicationis,& sic cum illa,cum qua non poterat esse matrimonium puniebatur pœna capitali certè illa opinio nõ procedit de iure communi, quo iure pœna incœstus commissi cum aliqua cognata vel affine absque aliqua violentia non erit
16 pœna mortis† sed erit tantum pœna deportationis vt specie decidit iureconsultus in. l. si quis viduam.in verbo deportandus erit.ff.de quæstio.nec reperitur iure cautum quòd olim pœna adulterij fuisset maior quàm fuerit pœna stupri vel incœstus: quia lex ista delicta parificat & notatur in. l. si adulterium cum incœstu. in princip.de adulter.sed de iure digestorum pro adulterio non imponebatur pœna mortis vt supra conclusum fuit ergo etiam nec imponetur pro incœstu & ita in præsenti dubio consuluit Alexan.de Imol.in consil.ccxxix.incip.ponderatis in.vj.vol.vbi concludit,quòd quanuis de iure digestorum pœna relegationis, quæ pro adulterio imponebatur: sit correcta per iura Codicis & commutata in pœnam vltimi supplicij.d.l.quãuis.de adulter.tamen dicta iura digestorum in stupro, vel incœstu non reperiuntur immutata, meritò remanent incorrecta: ex quo prædicta lex quanuis. corrigens loquitur solùm de adulterio: ergo non debet trahi ad incœstum: licet in incœstu æqualis, vel maior videatur ratio:quia iura, quæ in vno casu tantum expresso corriguntur in alijs diuersis remanent incorrecta.l.præcipimus.C.de appellat.istam opinionem tenuit Ioannes Fabri in.d.§.item lex Iulia.de adulterijs.& expressè determinat Angel. in. d. l. si adulterium. quòd committens incœstum non debet puniri pœna capitali,& ita post eos format Ioannes de Imol.in.c.tuę.extra de procurato.vbi expressè super isto crimine incœstus refert pluries pro ista opinione consuluisse: quia tex.in.d.l.si quis viduam.est ineuitabilis nec quoad incœstum reperitur correcta, sicut quod adulterium:& ego credo istam opinionem esse veriorem, & æquiorem:quia ex quo agitur de correctione iuris non debet fieri extensio per subauditos intellectus de casu expressè ad non expressum, tametsi eadem ,vel maior ratio vertatur gloss.in capitu.cupientes.§.quod si per viginti.de electio.in.vj.

De iure canonico qualiter sint puniendi layci incœstuosi. Breuiter considerandum est,ꝙ istud crimen incœstus cõmissum per laycum consideratur dupliciter primò si fuerit commissum

in figura matrimonij:quia cum coniuges ſcirent impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis de facto contraxerunt primitus debet fieri ſeparatio vt toto titulo de conſanguinitate,& affinitate, & vlterius coniuges incurrunt excommunicationem & ſic â communione fidelium repelli debeat vt eſt text.in cap.de his qui incœſti.xxxv.quæſtio.iij.quia illo iure non eſt prodita contra laycos maior pœna,quàm excommunicatio.c.ſi quis ſuadente diabo
17 lo.xvij.quæſtio.iiij.& in cap.ſicut dignum. de homicidio† & in odium iſtius criminis vir & vxor qui ſcienter contraxerunt incœſtas nuptias facta ſeparatione in alio punientur:quia quandiu viuent etiam cum alijs non poterunt contrahere matrimonium cap.qui propinquam. xxxv. quæſtio. ij. ſecus ſi tales conges ignoranter contraxerunt incœſtas nuptias, vel alter ipſorum tantûm, quia iſto caſu ignorantia eos excuſat vt non puniantur pœna incœſtus: ſed facta ſeparatione à tali matrimonio venient puniendi pœna arbitraria quæ per confeſſorem imponetur quæ de iure eſt ſeptennalis qua peracta poterunt cum alijs contrahere. Si vero incœſtus ignoranter fuerit commiſſus per laycum extra fedus matrimonij, & ſic in actu fornicationis & tunc in foro conſcientię punietur duplici pœna: prima quia mortua ſua vxore nuſquam poterit cum alia contrahere vt habetur toto titulo de eo qui cognouit nunquam poterit petere debitum carnis ab vxore ſua cuius conſanguineam cognouit vel affinem: ſecus ſi ignoranter capitu.ſi quis cum matre. xxxv. quæſtione ſecunda. in foro autem contentioſo incurrit excommunicationem. vt nota Panor. per illum tex.in.c.clerici de exceſſib.prelat.quod eſt verum,niſi per Papam fuerit diſpenſatum.

Si verô crimen incœſtus commiſſum fuerit per clericum & tunc ſi quæratur,quę pœna ſit ei imponenda in foro pœnitẽtiali Breuiter ſuper hoc iura videntur varia:quia tex. in cap. præsby-
18 ter.lxxxij diſtinct.† dicit quòd incœſtuoſus debet pœnitere per decem annos quibus peractis reuertetur ad primęuũ ſtatum: ſed tex.in cap.hoc ipſum.xxxiij.quæſt.ij.dicit ſufficere pœnitentiam ſeptem annorum,niſi in perſonis tale crimen eſſet qualificatum, puta,quia filius carnaliter cognouit matrem vel pater cognouit filiam tunc in foro conſcientiæ grauior pœnitentia eſſet imponenda vt notatur in.d.capitu.ſi quis cum matre vel filia fornica-

fornicatus fuerit.xxxv.q.ij.& clariùs in.d.c.hoc ipſum.vbi eſt caſus,ꝙ pro peccato commiſſo contra naturam humanæ ſocietatis hoc eſt,cum mulieribus aſcendentibus,vel deſcendentibus in foro conſcientię propter criminis magnitudinem vltra pœnitentiam ſeptennalem venit puniendus arbitrio ſacerdotis:tale enim crimen mereretur alteram ex tribus peregrinationibus ,ſcilicet, Hieroſolimitanæ liminum Beati Petri in vrbe,vel beati Iacobi: quia coitus nepharius appellatur niſi qualitas,& conditio perſonarum delinquẽtium refragetur,nec Papa ſuper iſto.j.gradu,vel ſecundo conſanguinitatis,vel affinitatis in figura matrimonij diſpenſare poteſt:quia lege diuina ſunt prohibiti.c.Deus.de diuor.

Si verò quæratur qua pœna pro incœſtu debeat puniri clericus in foro iudiciali diſtinguite:quia ſi conueniatur ciuiliter tantùm propter ſimplex adulterium,vel propter incœſtum,& tunc nemini dubium eſt,ꝙ venit beneficio priuandus,ſi verò conueniatur criminaliter,& tunc venit ab officio deponendus , quod
20 procedit ſecundum Inn.in.c.bonę.de ætate,& qualitate † etiam ſi clericus tale delictum non adimpleuerit:ſed tantùm illud attentauerit ſi tamen in populo ſcandalum fuerit ſequutum,imò fortiùs vobis dico , ꝙ ſi clericus iactanter confiteatur ſe cognouiſſe mulierem,licet verum non ſit ſine alia probatione debet arbitrio
21 Epiſcopi ſuſpendi ab officio,& beneficio.d.c.quã ſit graue.† cõcludite ergo quòd ſi clericus contraxerit incœſtas nuptias,vel aliter incœſtum ſimplicem,vel qualificatum commiſerit:quia adulterium,vel ſtuprum erat immixtum debet priuari , & deponi omnibus eccleſiaſticis officijs,& beneficijs:& ita concludũt Canoniſtæ poſt Panor.in.c.at ſi clerici.§.de adulterio.extra de iudicijs. & iſta opinio probatur duplici ratione : prima , quia clericus dicitur committere ſacrilegium carnale quod in grauitate cæteris criminibus præfertur.Secunda ratio probatur per argumentum â miori:quia pro crimine adulterij clericus ad minus poteſt ſuſpẽdi ab officio.c.ſignificaſti.in verſi.ſuſpendere nõ poſtponas.extra
22 de adulter.† ſed crimen incœſtus maximè qualificatũ eſt maius ſimplici adulterio,vt notatur in.d.c.ſi adulterium . ergo pro illo poteſt fieri depoſitio quia vt.ſ.dixi circunſtantiæ adiunctę delicto illud aggrauant,vt pro illo pœna maior ſit imponenda.

Et quòd clericus committens incœſtum debeat deponi ab officio,& beneficio habetis tres textus ad literam,primò eſt tex . in

c.ſi quis præsbyter.& in.c.ſi quis Epiſcopus.& in.c.ſi quis ſacerdotum. octuageſima prima diſtinct.& in.c.ſi quis clericus.eadem diſtinct.quæ iura ſunt ibi clara in adulterio ergo à fortiori debent procedere in incœſtu iniuſtè : ergo faciunt Epiſcopi , aut eorum vicarij,& officiales,qui pœnam depoſitionis , & priuationis beneficij:qua debent plecti incœſtuoſi,& adulterij commutant in pœnam pecuniariam quod eſt contra tex.ad literam in.c.irrefragabili in §.fi.extra de officio ordinarij,& dicit gl.in.c.ſi quis pri-
23 mates.v.q.ij.† ꝙ iudex eccleſiaſticus nõ debet componere de crimine quod requirit depoſitionem,vt ample declarat Paul.de Caſtro in conſilio centeſimo decimo ſeptimo,& dicam in textu infra in verbo compoſitione vbi reſoluam an de iure licitum ſit componi de criminibus.

Dubitatur,qua pœna veniat puniendus clericus , qui cum fi-
24 lia ſpirituali fornicatus fuit,† & præmittite quòd illæ dicuntur filiæ ſpirituales,quas ſacerdotes de confeſsione audiunt : vt in . c. omnis vtriuſq; ſexus.extra de pœniten.& remiſsio.& in.c,omnes quos in pœnitentia recipimus.xxx.q.j.tales dicuntur ſpirituales filij,ſicut illi qui à ſacris fontibus leuati ſunt,vel etiam filiæ ſpirituales dicuntur omnes illæ quas ſacerdos baptiſant.c.ad limina.§.filia.xxx.q.j.quia inter iſtos contrahitur cognatio ſpiritualis,quę reputatur maior quàm carnalis,vt refert gl.in præallegato.c.qui dormierit. quam ſequitur Alex.in conſilio.cxliij.incipiente,quoniam habundè.ex quo ſingulariter infero ad vnum , quod pauci aduertunt,quòd ille qui baptiſauit,quanuis ſit laicus,prohibetur tamen contrahere matrimonium cum illa,quam baptiſauit propter affinitatem ſpiritualem,& ſi eſſet contractum dirimeretur, vt in.c.nedum.de cognatione ſpiritu. in.vj.imò fortiùs dico , ꝙ iſta cognatio ſpiritualis intantum eſt prohibitiua,vt ille,qui fuit
25 baptiſatus à præsbytero† non poſsit contrahere matrimonium cum filia carnali ipſius præsbyteri,vt eſt caſus in.c.ex literis.extra de cognatio ſpirit.& econuerſo non poteſt filius præſbyteri ducere in vxorem illam,quam pater ſuus baptiſauit dicto.c.ex literis. & iſta quæ dicta ſunt de ſacramento baptiſmi habent locum in ſacramento confirmationis,ſiue chriſmatis ex cuius collatione,vel ſuſceptione oritur cognatio ſpiritualis.c.fina.eodem titulo in.vj. reſtat ergo ex prædictis,ꝙ præsbyter,qui fornicatur cum filia ſpirituali,quam baptiſauit,vel quam leuauit de ſacrofonte , vel quã audiuit

audiuit de confeſsione,dicitur committere incœſtum videamus ergo qua pœna plecti debeat.
26 Breuiter concludite,† quòd ille pater ſpiritualis,qui cum filia ſpirituali incœſtum commiſit,debet priuari honore, dignitate, ordine,officio,& beneficio eccleſiaſtico , quibus peractis, debet detrudi in perpetuum carcerem,& ſic perpetuã debet facere pœnitentiam per tex.ad literam in.d.c.omnes,quos ad pœnitẽtiam. & ſi eſt Epiſcopus qui filiam ſpiritualem carnaliter cognoſcat:certè per quindecim annos peregrinando debet agare pœnitentiam qua facta perpetuò debet recludi in monaſterium , ſi verò fornicetur cum vxore alterius debet per decem annos facere pœnitentiam.De præsbytero,vt dixi hoc ſtatutum eſt,vt etiã annis duodecim peregrinetur , & in perpetuum monaſterium recludatur per tex.in.d.c.ſi quis ſacerdos.cum filia ſpirituali fornicatus fuerit.xxx.q.j.ſed hæc iura à quibuſdam Epiſcopis , & eorum vicarijs,& officialibus malè ſeruantur,qui viduas,& vxores aliorum tenent tanquam proprias in ſcandalum totius cleri.
Circa iſtum articulum vnum tamen quod eſt ſingulare non obmittatis,quòd quãuis prohibeatur ſacerdoti fornicari cum illa
27 quam recepit ad pœnitentiam† poteſt tamen abſoluere concubinam,cum qua commiſit adulterium,vel fornicationem,& illi pœnitentiam dare etiam de illo peccato commiſſo cum ea licet glo. in præallegato.c.omnes.dicat iſtud non procedere in præsbiteris græcis,qui non poſſunt ſuas proprias vxores de confeſsione audire:quia peccatum adulterij illis plenariè non confiterentur: hoc etiam tenet Iaſ.in.l.Gallus Aquilius.in.§.& quid ſi tantam.ff. de libe.& poſth.col.in verſiculo facit quod in ſimili tenet Archidiaconi:& vlterius reportetis,quòd licet ſacerdos poſsit audire de confeſsione illam,cum qua fuit fornicatus tamen non poteſt dando pœnitẽtiam ei permittere,ꝙ in concubinatu permaneat, vt quidam inſcij ſacerdotes faciunt gl. eſt ſingularis de iure ciuili in.§.clericos autem.in verſi.ſi verò Diaconus.in verbo accipere. in authen.de ſanctiſ.epiſ.col.ix.quæ facit contra quoſdam audiẽtes confeſsiones,qui vel cauſa auaritiæ,vel ignorantiæ,vel ex puſillanimitate,vel veriùs propter adulationẽ tacitè permittunt cõcubinarijs tenere eorũ cõcubinas,& in eorũ ſpurcitia ſordeſcere.
Sed nunc quæritur ſi ſacerdos fornicetur cũ aliqua ſoluta,quę non eſt illi cõſanguinea,vel affinis,an dicatur cõmittere incœſtũ

ita,ꝙ liberi,qui naſcuntur ex aliquo conſtituto in ſacris dicantur incœſtuoſi:vel an coitus iſte dicatur ſimplex fornicatio? Breuiter concludite,quòd dicitur committere incœſtum gl.eſt ſingularis de iure ciuili in.l.ſecunda.in verbo filij.C.de Epiſcop.& cler.quę litteraliter dicit,quòd filij ſacerdotis ſuſcepti poſt ſacros ordines dicuntur nati ex incœſtu,& ſic præsbyter fornicans cum muliere,licet ſoluta dicitur committere incœſtum:qnia ordines ſacri videtur violati,& illam gl.ſequitur Bar.ibi licet Petrus de Bella pertica dicat tales liberos eſſe ſimpliciter ſpurios & Bal.in præal legata.l.ij.dicit hanc quæſtionem fuiſſe motam de facto:& tandẽ fuiſſe determinatum pro opinione glo.ſ.ꝙ eſſet incœſtus:quia ſicut Chriſti committitur incœſtus,ſeu ſacrilegium ſic etiam in ſacerdote,qui eſt ſpõſus eccleſiæ:& iſtud videtur ſequi Alex.in additionibus ad Bar.in.l.fi.ff.de his,quib.vt indignis.& idem tenet Bar.in.l.ſi quis incœſtum. C.de incœſt.nupt.

Contrariam opinionem tenet Panor.in.c.veniens.extra de eo qui cognouit conſang.vxor.ſuæ:quia ſcd̃m veros terminos iuris incœſtus propriè,& ſtrictè committitur tantùm cum affinibus, vel conſanguineis:& ideò deciſio gl.in.d.l.ij. procederet impropriè,& ſecũdum largam ſignificationem vocabuli,vel prima opinio illius gl.ꝓcederet ſecundũ opinionem legiſtarum,& nõ ſcd̃m opinionem canoniſtarum vnde Panor.in.d.c.at ſi clerici.in.§.de adulterijs,& poſt eum Ioannes de Imol.in.c.vt clericorum.de vita,& honeſtate clerico.& Ioannes de Anania in titulo de adulterijs. & quàmplures alij canoniſtæ qui in prædictis locis conclu
28 dunt† quòd filij nati ex pręsbytero non dicuntur nati ex incœſtu nec talis coitus dice retur incœſtuoſus,& iſtud probant euidenti ratione:quia pro crimine incœſtus præsbyter deponitur,&
29 priuatur ſuis beneficijs,vt ſupra declaratum fuit:† ſed non reperitur iure deciſum,quòd pro ſimplici fornicatione præsbyter deponatur:ergo non videtur verum,ꝙ coitus ſacerdotalis dicatur incœſtuoſus,& ſic videtis varias opiniones legiſtarum,& canoniſtarum.or videamus,quæ ſit verior in puncto iuris.

Breuiter quidam dicunt concordãdo opiniones,quòd vtraq; in caſu ſuo procedere poteſt,& ſic opinio legiſtarum procedit de iure ciuili,ſcilicet in terris imperij in quibus ius ciuile in forma ſpecifica ſeruatur,maximè in materia ſucceſsionis in qua attenditur ius ciuile,& non canonicum,& tunc in illo caſu in odium

odium successionis procederet opinio glo in. d.l.ij. quia tales filij
30 sacerdotum de iure ciuili sunt incapaces ad succedendum. † Si verò præsbyter fuerit fornicatus in terris ecclesiæ tunc non haberet locum decisio dictæ glossæ, nec tales filij dicerentur nati ex coitu incœstuoso: nec etiam præsbyteri eorum patres punirentur de incœstu & iste videtur esse verior sensus illius glo.in.d.l.ij. quam limitabitis procedere in simplici fornicatione: secus si esset qualificata, quia tunc delictum aggrauaretur vt presbyter puniatur iuxta criminis qualificationem. Ego autem semper fui in contraria opinione.s.ꝙ in sacerdote coeunte cum soluta non dicitur adulterium neq; incœstus, sed dicitur tãtùm simplex fornicatio vt tenent Imola.& Card.in clemen.ad nostram de heret.vbi concludunt, ꝙ si sacerdos cognoscat solutam dicitur solũ committere simplicem fornicationem, & non alium coitum qualificatum, & istam opinionem contra illam tenuit Federicus de senis in cõsilio.clxvj.incip.mulier accusata quem refert, & sequitur Felyn. in.d.c.at si clerici.

Et quòd coitus sacerdotalis dicatur simplex fornicatio tãtùm ego adduco vobis tex.per quem confunditur opinio illius glossæ dictæ legis secundæ, scilicet, in cap.quia circa. in versiculo tanquã simplici fornicatione notatus extra de bigamis cui concordat tex.in cap.præsbyter si vxorem duxerit.in versiculo, quòd si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit.xxviij.distinct.ibi accipitur pro simplici fornicatione & non pro alio coitu, qualificato, & ista decisio limitatur procedere in sacerdote simplici, & seculari secus si præsbyter esset religiosus: quia in illo casu non diceretur simplex fornicatio: sed ratione qualificationis, & circunstantiarum diceretur incœstus, vel adulterium vt concludit Antho. de butr.in cap.significasti extra de adulter.& Fely.in præallegato.cap.at si clerici.& per ista remanet reprobata opinio gloss. in dicta.l. secunda. C. de Episcop. & cler.quę decisio facit contra plures qui pertinaciter asserunt in sacerdote non esse simplicem fornicationem, & malè propter iura superiùs allegata.

De lege autem noui, & veteris testamenti si quæratur, quæ pœna in illis iuribus erat imposita pro crimine incœstus respondetur,
31 † quòd apud Deum, & eius Apostolos crimen illud inter crimina, quæ secundum naturam in carnali libidine exercebantur erat grauissimũ: vnde ad Corinthios primę capitulo quinto

legitur, quòd propter nephandum delictum incœstus Paulus excommunicauit, sathanęq́ue tradidit illum, qui cognitionem carnalem habuerat cum vxore patris sui, & ita à diabolo fuit vexatus. & habetur Leuitici decimo octauo capitu. vbi dicitur, omnis homo ad proximam sui sanguinis nõ accedet, vt eius reuelet turpitudinem: quia talis coitus incœstus est, & omnis anima, quæ fecerit de abhominationibus, peribit de medio populi. Vnde Deus pro hoc peccato instituit depręhensos puniri pœna mortis & idem legitur Leuitici vigesimo capit. quòd qui dormierit cum nouerca, vel nuru sua, & ignominiam patris sui reuelauerit ambo morte moriantur. Item qui supra vxorem filiam matrem eius duxerit, viuus ardebit cum eis, & qui scœlus cum matre, aut cum filia, aut sorore operati fuerunt omnes moriantur. Spurcè ergo fecit Caligula imperator Romanus, qui cum omnibus suis sororibus stupri consuetudinem fecit: virgo vestalis capornia propter incœstum suspensa fuit cum his qui corruperant eam: Sextilia & Aemilia etiam virgines vestales propter incœstum viuę defossæ fuerunt, vt refert Augustinus libro de ciuitate Dei:

Ex prædictis ergo videtis, quomodo pro isto crimine incœst⁹ diuersa iura diuersas imponunt pœnas: tamen quod est singulare
32 in hac materia non prætermittatis, scilicet, † quòd pœna, quæ à iure ciuili pro crimine incœstus infligitur non habet locum pro incœstu, posteà introducto de iure canonico, de quo incœstu à iure ciuili non erat cogitatum: quia in pœnis non fit extensio, nec excedunt casum proprium. c. pœna de pœnitent. distinct. j. ex quo in casibus præmissis agitur de odio diuersorum iurium & notetis prædictam doctrinam: quia multis modis incœstus de iure canonico committitur non specificatis à iure ciuili, quos supra vobis enumeraui: ideò pœna canonum debet fieri puncto & non secundum pœnam à lege ciuili institutam.

33 Super est vt videamus † an istud crimen incœstus sit merè ecclesiasticum, vel seculare vel mixtum breuiter super isto articulo faciatis similem distinctionem quam superius in adulterio feci & sic quasi per eadem iura quia si agatur de matrimonio vel de separatione illius vel connexis eiusdem ratione incœstus & tunc cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Sed vbi ageretur de punitione criminis tũc casus iste absolute spectaret ad iudicem temporalem, & non ad ecclesiasticum: ex quo non habet pœnam sanguinis,

guinis,seu iurisditionem capitu . sententiam sanguinis . extra ne cler.vel monacho.aliter incurrerent irregularitatem, quæ decisio limitatur , nisi committens incœstum esset ecclesiastica persona, quo casu punitio deberet fieri per iudicem competentem iuxta formam supra scriptam.

Vltimò,quia nouis morbis noua conuenit antidota præpari, & malè se habentibus,& non sanis necessarius est medicus vt habetur Matthęi.ix.cap.& legitur transumptiuè in cap.multi.ij.q.j. ideò si incœstuosi voluerint euitare pœnam huius criminis salu-
34 bri remedio vtantur:† quia si incœstus fuerit commissus ignoranter in figura matrimonij si post quam sciuerint impedimentum & statim ante accusationem,per pœnitentiam à tali matrimonio recesserint : certè censetur recessum ab illo crimine incœstus,vt à modo de eo non puniatur vt est casus in.l.si adulterium cum incœstu in.§.idem pollioni.in versiculo , abstinenti à tali matrimonio pœnā pręteriti delicti remittimus:cui concordat tex.in.l. qui contra legum mandata.in versi.si coniunctionem huiusmodi sine pro crastinatiōe dirimerint.C.de incœs.nup.secus si tales incœstę nuptiæ scienter,& dolosè fuissent contractę:quia isto casu nō ob stante pœnitentia,non euaderēt pœnas legum: vt patet ex iurib⁹
35 supra allegatis,† qđ idem habet locum qñ incœstus esset cōmissus extra figuram matrimonij , & sic in actu fornicationis tunc licet committens incœstū sciuerit coniunctionem fuisse inter eos siue non : certè ignorantia non excusaret eum à pœnis iuris ex quo à principio dabat operam rei illicitę:cum omnis coitus erat prohibitus,& punibilis citra vxorium saltim iure canonico,ideò qui cū consanguinea,vel affine coierit cautus existat , vt ante accusationem obtineat absolutionem : & tutiùs est , vt eam habeat à sede Apostolica , prout faciunt illi : qui sunt suspecti de hæresi: quia vt euitent pœnas iuris ante capturam recurrunt ad Papam , vt plenissimè istum articulum tractauit in eo tractatu , quem ędidi contra Luteranos in decima octaua quæstione principali.Ea tamen solet hodie denegari.

36 Vos autē pro vltimis verbis aduertite,† ꝙ in foro pœnitētiali non spectat ad simplicem sacerdotē pro hoc absolutionē dare:sed casus iste de consuetudine est reseruatus episcopo gl.est magistralis,quæ enumerat plures casus episcopo reseruatos in capitulo si Episcopus . de pœnitentijs . & remissionibus . in . vj . Inciuiliter

ergo & damnosè faciũt ignari sacerdotes, qui omnes de omnibus
37 absoluunt: † & licet casus iste sit de reseruatis episcopo: tamen nõ potest super incœstu dispensare: quia est de grauioribus, qđ secus est in adulterio & in alijs minoribus delictis scđm Pañ. per illum tex. in d. c. at si clerici: licet Nicolaus de Milis in suo repertorio in verbo dispensare dicat, ꝙ episcopus potest dispẽsare super simpli-
38 ci incœstu: † secus si esset incœstus & adulterium simul, sed in iudicando vel consulendo ego non recederem ab opinione Panor. vt dicit incœstus computatur inter maiora crimina super quibus Episcopus dispensare non potest.

De stupro *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Stupri diffinitio.*
2 *Raptus, & stuprum differunt.*
3 *Coitus meretricalis, seu mulieris, quæ plures ad quæstum recipit iure ciuili remanet impunitus.*
4 *Stuprum, & adulterium quandoq; pro vno, & eodem ponuntur.*
5 *Stuprans virginem quibus pœnis secundum legem veteris testamenti, & canonicam puniri debeant tam layci quàm clerici.*
6 *Stuprator, si nollit virginẽ stupratã ducere in vxorem debet corporaliter puniri: nec eum liberat dotis constitutio.*
7 *Pater licet filiam noluerit dare stupratori tamen stuprator non liberatur à constitutione dotis.*
8 *Stuprator virginis non tenetur de alijs deflorationibus.*
9 *Stupratores virginũ quomodo apud barbaros & lege veteris testamenti puniebantur.*
10 *Virginis iuramẽto statur contra deflorantẽ quòd tempore stupri ipsa erat virgo & stupratori asserenti contrarium incumbit probatio.*
11 *Maritus asserens carnaliter cognouisse vxorem statur eius assertioni in dubio, & non vxoris nisi iudicio obstetricum aliud iudici demonstratum fuerit.*
12 *Præsbyter ex sola confeßione mulieris non venit puniendus: tamen propter diffamationem debet se purgare.*
13 *Officiales ex sola assertione mulieris sacerdotes vexare non debent.*
14 *Layci non possunt esse testes in criminali contra clericũ etiam in minoribus constitutum, nisi crimen esset notorium.*

Papa,

15 *Papa, in causa hæresis duobus testibus conuinci potest.*
17 *Stuprator in foro conscientiæ, & canonico quibus pœnis puniri debet distinguitur.*
17 *Stuprator si sit disparis conditionis cũ stuprata non tenetur illã ducere in vxorem, tamen ei aliter satisfacere debeat.*
18 *Clericus stuprator quomodo, & quibus pœnis puniri debeat.*
19 *Raptus dicitur quando per vim virgo cognoscitur & de loco ad locum transducitur stuprum vero dicitur quando virgo per vim cognoscitur sine aliqua transductione.*
20 *Raptor iure ciuili gaudet immunitate ecclesiæ secus de iure canonico.*
21 *Dispositio legis vicæ. C. de rapto. virg. habeat locũ in rapiẽte meretricẽ.*
22 *Pater tenetur dotare filiam etiam minorem, quæ passa est se cognosci ab aliquo, dum tamen fuerit emendata.*
23 *Mater quæ fuit meretrix dum tamen emendata sit potest filiam meretricem exhæredare.*
24 *Pater quantuncunq; sit meretricator potest filiam meretricem exhæredare, & cur.*
25 *Filius ingratus, & ante testamentum emendatus, non potest postea à patre exhæredari.*
26 *Exhæredatio censetur adempta si filius à patre postea fuerit reconciliatus.*
27 *Rapiens meretricem de eius voluntate non punitur de raptu: quia consensus excusat à pœna, nisi meretrix habuisset iustam causam contradicendi.*
28 *Rapiens honestam mulierem etiam de eius consensu, punitur pœna capitali.*
29 *Meretrix existens in luppanari potest violenter impunè rapi: quia ibi inuita cogitur vendere merces suas, punitur tamen extraordinariè.*
30 *Notarius aduocatus, syndycus vniuersitatis, procurator, & similes possunt compelli sicut caupo.*
31 *Meretrix cognoscitur in incessu, & habitu & cogitur portare aliquod signum vt ab honestis mulieribus dignoscatur.*
32 *Rapiens meretricem non punitur de raptu si non fuerit secuta copula, sed mitiori pœna.*
33 *Stupri pœna cõmißi sine violentia, quæ sit de iure ciuili distinguitur.*
34 *Tutor stuprans pupillam factam adultam deportatur, & eius bona confiscantur: quia loco patris est.*
35 *Commentariensis stuprans illam, cuius custodiam habet in carceribus,*

siue sit meretrix, siue non pnuitur pœna mortis.

36 *Tutor neceius filius iure ciuili possunt contrahere matrimonium cum pupilla: secus de iure canonico.*

37 *Lex ciuilis in spiritualibus subijcitur canonibus.*

38 *Raptor iure canonico non prohibetur matrimonium contrahere cum muliere rapta: secus iure ciuili.*

39 *Deflorans virginem immaturã sine violentia non punitur pœna mortis: deportationis, licet in regno dẽ consuetudine imponatur mors.*

40 *Raptus punitio an ad iudicem ecclesiasticum, vel secularem spectet distinguitur.*

DE quarta Specie fornicationis.s. stupri videamus, & secundum Summistas
1 † stuprum dicitur illicita defloratio virginis quãdocunq; præter matrimonium perpetrat, & ideò si corruptus virginem corrumpat: vel si vir cum corrupta virginitatem corrumpat, vel etiam si vterq; suam virginitatem corruperit, & ista est propria diffinitio stupri quam po-
2 nit tex.in.c.lex illa præteritorum principum.xxxvj.qõ.j. † & ista defloratio virginis dupliciter potest considerari, vno modo quando fit per oppresionem, vel per raptum virginis renitentis quo casu propriè vocabitur raptus, & non stuprum simpliciter, & de ista violenta defloratione loquitur expressè Iustinianus imperator in.l.si quis dicam non rapere.C.de Episco.& cle.quæ fuit canonizata in.c.raptores.& in.c.si quis dicam non rapere.xxxvj.q.ij. Alio modo fit defloratio quando interuenit cõsensus virginis & isto casu habet propriam significationem stupri: sed secundum legistas stuprum non tantum committitur in virgine verum etiã cum vidua, & muliere soluta honestè viuẽte, vel etiam cum puero masculo, vt est textus apertus in.l.stuprum.& in.l.inter liberas. §.j.ff.de adulte.& idem tex.in.d §.item lex Iulia.insti.de public.iudic.&.l.inter stuprum.ff.de verbo.& re.significat.vos autem prędictas decisiones Canonistarum, & legistarũ ampliate procedere in mulieribus quæ inhonestè, & turpiter viuunt, & à pluribus quęstum secretè accipiunt: quia in illis committitur stuprum.l. stuprum.ff.de ritu nupt.licet de iure ciuili pro tali stupro commisso cum muliere turpiter viuente non imponitur illa pœna, quæ imponitur, quando est commissum cum virgine, vel vidua

moueor

3 moueor ea ratione † quia coitus meretricalis,seu mulieris, quæ plures ad quæstum recipit à tali lege ciuili remanet impunibilis maximè si non cadat in aliam speciem fornicationis qualificatam & sic quando est vilis persona talis coitus non dicitur punibilis, & accusabilis secundum leges ciuiles,vt notant docto.in.l.si ea.& in.l.qui adulterium.C.de adulte.& Bar.in.l.si vxor.ff.eodem.nec etiam secundum canones,vt in.c.nemo.& in.c.meretrices.xxxij. q.iiij.quia illa iura procedunt quoad pœnam spiritualem,& non quoad temporalem in consi.cxlviij.incip.Mæuium,& hoc est verum quòd maritus accedens solutam non potest accusari de adulterio tamen tenetur de stupro,& poterit accusari ex quo non poterat esse concubina secundum Saly.in.d.l.j.de adulte.& in.l.j.de concub.licet quandoq; promiscuè lex ciuilis adulterium, & stuprum vnum pro altero accipiat.d.l.inter liberas.Stuprum enim in lege veteris testamenti interdum pro adulterio ponitur,vt habetur Genesis.xxxix.c.in versi.Ioseph autem sollicitatus ab vxore Pharaonis,vt secum dormiret,ille autem recusauit stuprum.

Postquàm visum fuit,quid dicatur stuprum, & cum quibus committitur restat,vt videamus,quæ pœna sit imponenda pro tali delicto.Breuiter de lege veteris testamenti,si quis seduxerit,
4 id est,decœperit virginē † nondum desponsatam,& cum ea dormierit,dotabit eam & habebit vxorem.si verò pater virginis dare noluerit reddet pecuniam iuxta modum dotis quam virgines accipere consueuerunt hæc verba ponũtur exodi.xxij.c.quæ sunt canonizata nihil addito,nihil mutato in.c.j.de adulter.dubitatur si clericus virginem stuprauerit an liberetur à dotis præstatione si iudici ostendat,vel probet liberationem,vel remissionem eius factam ab ipsa puella videtur quòd sic:quia cum sit statutum in fauorem puellę potest renunciare illi,& sic clericum liberare si sui iuris est,aliâs non valeret in præiudicium patris ad quem pertinet dotare filiam,& istud puto verum dummodo liberatio non sit factā metu,vel dolo aliâs non valeret quod notandum est:quia teneretur ad præstationem dotis nō obstante liberatione.Ex quibus iuribus elicitur quòd qui stuprauit virginem tenetur damnū
5 resarcire † modo,quo potest:quia cum non possit virginitatem restituere,seu reparare tenetur eam dotare,& cum ea matrimonium contrahere,quod si contrahere noluerit,vel non possit cōpelletur præstare dotem ,vt alij nubere possit,& sic non tantum

consideratur defloratio: sed etiam consideratur incommodum profecturum ex defloratione: quia non ita faciliter reperiret virum cum quo posſit matrimonium contrahere: sed quid si filia à clerico ſtuprata inueniat maritum eiusdem qualitatis, & conditionis, ac si esset virgo an isto casu teneatur ad dotandũ videtur ꝙ non cum illa in hoc nõ patiatur damnum tamen propter deflorationẽ nupserit viro deterioris conditionis esset ei satisfaciendũ arbitrio iudicis. Et ideò si pater voluerit filiã ſtupratori dare,
6 † & ipse nollet illam accipere corporaliter debet castigari, nec eũ liberabit cõſtitutio dotis, & nihilominus à cõmunione sacramentorum priuatus in monasterio detrudat̃ pro pœnitentia salutari peragenda, de quo egredi non debet sine licentia. c. peruenit. extra de adulte. hęc ergo pœna inducta iure canonico mitigat pœnã le
7 gis ciuilis, † & licet pater noluerit dare filiam ſtupratori: tamen
8 ſtuprator nõ liberabitur à cõſtitutione dotis, vt. s̃. dictũ est. † addite prædictis ꝙ ſtuprator virginis non tenetur de alijs deflorationibus secundum doctores in. §. omnes. institu. de actio. licet in hoc theologi non concordent.

9 Præterea deutoronomi. xxij. c. habet̃, † ꝙ virgo corrupta pręcipitur lapidari insuper apud Saxones lex fuit vt virgo sponte deflorata, viua sepeliretur: & violator super ipsam suspẽdi debebat. si etiam apud Barbaros lex fuit, vt virgo fornicaria, seu spõte grauidata de monte altissimo præcipitaretur eiusq; violator capite truncaretur, habetur etiam in prologo hystorię Ro. de quadam quæ cum genuisset filios, secundum legem viua fuit sepulta.

Sed quid si ſtuprator, neget filiã fuisse virginem: filia aũt dicat contrarium cui standum sit in dubio Panor. in. d. c. j. de adulte. dicit ꝙ doctores communiter tenẽt ꝙ patri nõ incumbit probatio ꝙ filia ſtuprata fuisset virgo tẽpore ſtupri, nec etiam filiæ incumbit probatio: quia iura præsumunt illã fuisse virginem, ex quo habebatur pro virgine, nisi contrariũ probetur. c. j. vt ecclesiastica, beneficia. & in. c. cõtinebatur. de sponsat. impub. qa virgo præsumit̃ semper deducta, & decœpta. quia si non essent hominũ insi-
10 diæ tantũ facinus non perpetraret̃. l vnica. C. de rapt. virg. † imõ ſtaretur assertioni puellæ cũ iuramento cõtra deflorãtem, ꝙ tempore ſtupri erat virgo, vt concludit cardinalis Florẽtinus in. d. c. j. & Alex. in consi. ccxxix. in. vj. vol. tñ aliud est in marito secundũ
11 Host. in ti. de proba. in. §. fi. vbi ex pluribus cõcludit † ꝙ si maritus

asserat

asserat carnaliter cognouisse vxorẽ suã,& vxor dicat contrarium isto casu stabitur dicto viri,& nõ vxoris cũ vir dicatur caput mulieris.c.si quis accœperit.xxxiij.q.j.quia in dubio sequenda est illa opinio,quæ facit pro conseruatione matrimonij:sed dicta opinio Host.procedit nisi iudicio matronarum,seu obstetricũ contrariũ constaret.s.ꝙ vxor nunquã à marito cognita fuit:sed adhuc permanet virgo,tunc reiecta assertione,viri staretur depositionibus obstetricũ,& hanc opinionẽ sequitur Hypolitus de mar.in rubr. C.de probat.nec similiter credit asserenti se fuisse adulteratã per sacerdotem,nec ex tali assertione debet pręsbyter puniri.c.significasti.de adulter.vbi dicitur ꝙ ad solam cõfessionẽ mulieris asserẽtis se fuisse carnaliter cognitam à sacerdote non venit puniẽdus:
12 sed quia de tali crimine est diffamatus debet se purgare,ꝙ si purgationẽ fecerit debet absolui,& dimitti in pace,si verò in ea defe
13 cerit debet ab officio suspendi.† Inciuiliter ergo quidam officiales Episcoporum,qui ex sola instigatione mulieris dicentis se fuisse violenter cognita à sacerdote eũ diuersis scripturis inuoluũt.& molestant,ꝙ si ita faciunt inciuiliter procedũt:pluribus rationibus,prima:quia est mulier:ideò faciliter posset ab exploratoribus seduci:modò dicit vnum,modò aliud,nec est constans in factis, vel dictis.c.forus.de verbo.sig.Secunda ratio quia ipsa est sola in sua depositione,& ideò vni soli non creditur quantuncunqꝫ sit idoneus.c.licet.de testibus.& vox vnius vox nullius.Tertia ratio, quia mulier quæ deponit contra præsbyterum erat particeps criminis,& confitebatur delictũ suum,& sic allegabat suã turpitudinem:ideò huic confessioni stari nõ debet,vt habetur in.c.j.de cõfess.& notatur in.c.veniens.extra de testib.

14 Prætereà † laici in criminali non possunt esse testes contra clericos.c.de cætero.de testib.qđ procedit etiam contra clericum in minoribus constitutũ,nisi crimen esset notoriũ .c.pe.de pur.ca. & dicit Paul.de castro.in.l.iudices.C.de iudi.ꝙ in causa criminali clericus de delicto nõ potest duobus testib⁹,& sic in criminali duo testes cotra clericum non sufficiunt suis alijs alijs præsumptionibus:sed Card.in.d cle.j.§.verum.in prima quæstione tenet cõtrariũ,ꝙ etiam in casu hæresis sufficiunt duo testes propter regulam generalem,quæ dicit in ore duorum,vel trium stat omne verbũ, & ista est vera opinio pro qua facit gl.in.c.pręsul.ij.q.iiij.quæ te-
15 net † quòd contra papam sufficiunt duo testes,quam gloss.sequi-

tur Feli.in.c.quoties.in.j.coll.de testibus,

Concludite ergo resolutiuè in hoc puncto quotidiano, circa quem iudices ecclesiastici malè aduertunt scdm Angel.de clauasio & siluestrum, & alios Summistas in.§.stuprum . quòd in foro
16 conscientiæ si quæratur an stuprator teneatur, & ad quid † distinguite quòd aut deflorauit virginem violentem, & tunc nō tenetur, ex quo non est seducta. Si autem filia fuerit seducta, vel ad hoc tracta fuerit inuita videlicet per promissiones, & ficta mendacia isto casu confessor in pœnitentia debet ei iniungere, vt ad arbitrium boni viri eidem defloratæ satisfaciat, vel saltem cum ea componat de aliqua quantitate pecuniæ, vel alterius rei, vt possit facilius cum aliqua matrimonialiter copulari, & si cum ea promiserit contrahere ad hoc, vt posset extorquere copulam, prout plures faciunt, debet obseruare promissionem suam, licet sit simplex: ergo multòfortius debet illam adimplere, si iurauerit secundum Archidia.in loco supra allegato, quæ decisio secundum Summistas limitatur, vt procedat, quando stuprator, & stu
17 prata essent personæ æquales: † secus si essent dispares conditionis, puta, quia vir esset nobilis, vel homo constitutionis in dignitate, & mulier esset pedisequa, vel alia plebeia quo casu erit imputādum mulieri: quia debuit cogitare, quòd vir talem promissionem faciebat in fraudem: ideò poterit petere remissionem promissi. Tenebitur tamen ei aliter satisfacere secundum suam qualitatem, & indigentiam mulieris: & dicit Abbas in dicto . c . j.in quarto notabili.de adulte.quòd deflorans virginem debet sibi cōstituere ampliorem dotem, quam si nō fuisset deflorata: quia virginitas dicitur secunda dos, si verò stuprum esset commissum cū vidua muliere honestè viuente certè arbitrio iudicis imponatur sibi pœna pecuniaria secundùm conditionem personarum, & qualitatem facti, & sic dispositio dicti.c. primi de adulterijs. quæ loquitur in stupro virginis, non habet locum absolutè in vidua stuprata.

Si verò quæratur, qua pœna debeat puniri clericus pro stupro
18 de iure canonico † dicite ꝙ antiquitus scdm canones apostolorū pœna stupri, vel etiam simplicis fornicationis erat depositionis. c.præsbyter quanquàm.octuagesimasecunda.distinct.sed beatus Siluester Papa considerans naturam humanam esse multùm fragilem, & quòd pauci à tali vitio carnis sunt abstinentes, volens

modera

moderare sententiam apostolorum statuit vt clericus pœniteat per.x annos secundũ formã tradita in.d.c.præsbyter.vel veriꝰ dicatis prout supra dictum fuit in aduterio ꝙ pœna stupri hodie commissi per clericum est solum quod peniteat per septem annos sicut & cæteri layci stuprum cõmittentes.Sed nostris tempo ribus iste pœnæ pœnitentiales non seruantur cum remaneant in arbitrio sacerdotis.Si vero quæratur qua pœna debeat puniri cle ricus in foro contensioso variȩ super hoc fuerunt sententiȩ cano nistarum quidam dicunt præceptor Ioannes andreæ quòd ex quo clericus non potest stupratam dicere in vxorem debet corporaliter castigari per tex.in.c.peruenit.in verbo corporaliter castigatus extra de adulte.qui tex. generaliter loquitur ergo debet intelligi tam in clerico quàm in layco.Alij autem dicunt, quòd ex quo clericus non potest contrahere matrimonium cum illa, quàm stuprauit poterit cogi ad sibi constituendum dotem hoc poterit sibi imponere pœnã pecuniariã:quia propter illã clerici facilius retrahahenẗ à talibus excessibus quàm pro cæteris pœnis spiritualibꝰ:quia sacerdotibus sicut senes,& mulieres regulariter sunt auari & ambitiosi in acquirendo & retinendo.c.j.in versiculo propter sacerdotum auariciam extra de decimis & in.l.si ego ff.ad Velleya.& vlterius pro vero stupro in virgine cõmisso clericus patietur pœnam depositionis maxime si post admonitionẽ canonice per suum superiorem non desistat & ista est communis ipsi patri opinio quàm sequitur Panor.in præallegato.c.peruenit & in.d.c.dubitatur si virgo se obtulit sponte clerico an hoc casu teneaẗ respõde quod quãtumad pœnam criminalem imponendã clerico propter stuprum non excusaretur etiam probata voluntate puellæ : non eum voluntas consilij criminis debet excusare à pœnà delicti quando culpa illius non consistit in sola voluntate actus sed in reprobatione ipsius sed quantùm ad præstationem dotis videtur ꝙ non teneatur probato ꝙ non fuerit seducta vt tenet astensis in sua summam & siluester ibidem in verbo luxuria versi.quinto ꝙ isto casu clericus non teneretur præstare dotẽ etiam in foro conscientiȩ multominus tenebitur in foro contensioso istud limitatur non quãtùm ad damnum & interesse nõ potris dictæ puellȩ quia pater virginis accusaret clericum de stupro suȩ filiæ certè teneretur ei satisfacere de damno seu æstimatione damni ipsi patri prouenientis ex defloratione suȩ filiæ quia ex

quo fuit deflorata licet voluntariæ in ea dotanda requiritur ma
i or quantitas pecuniæ ideò clericus teneretur ad illud maius ten
retur etiam pro iniuria illata patri ex defl oratione ſue filiæ at
cleric & hîc vt clericorum extra de vita & honeſt.cleri.

Sed ſecundum leges ciuiles quæ pœna imponatur pro ſſupro
diſtinguite aut ſtuprum violenter fuit commiſſum & tunc pro-
prie dicitur raptus & non ſtuprum abſolutè:quia raptus non di-
citur ſine violentia addo quod ſi quis verbis blandis ſeducat vir-
ginem vel viduam non incidit in pœnam raptus vt habetur in.l.
vnica.C.de rapt.virgi.& in.c.de raptoribus.xxxvj.q.j.de iure ci-
uili punitur pœna capitali de iure canonico punitur pœnis ſupra
adductis.tamen proprie loquendo ſecundũ terminos legales ra-
19 ptus & ſtuprum ſit differunt † quia raptus viginis dicitur quan-
do mulier per vim rapitur & de loco ad locum trãſducitur.vt in
l.ſupra proximè allegata & notatur in.l.qui cœtu.§.qui vacãtis.ff.
ad legem Iulia in.de vi publica.ſed ſi virgo cognoſcatur per vim
iſto caſu propriæ diceretur ſtuprum & non raptus.l.mariti leno-
cinium circa finem verſiculo.qui per vim ſtuprum intulerit.ff.de
adulte.& tradit Guido Papæ in ſingulari mileſimo ſeptimo inci.
raptus virginis & plenus ſingulari quingenteſimo ſexageſimo no
no incipiente cũ quæritur vbi ponit plures diſtinctiones quomo
do raptores virginum aut aliorũ honeſtarũ mulierũ puniunt,&
20 ſic videtis ꝙ raptor grauius punitur quã ſtuprator † vnde licet ra
ptor de iure ciuili nõ poſſit capi,nec extrahi de eccleſia vt eſt ca
ſus.in.l,præſenti in verbo nullos pœnitus.C.de ſacroſan.eccleſi.ta
men ſecus eſt de iure canonico.c.inter alia & ibi gl.hoc notat ex-
tra de immunitate eccleſia.cui cõcordat tex.de iure autenticorũ
in.§.neq; homicidis in autentico de mandat.principũ quod ſecus
eſt in ſimplici ſtupro.pro quo nõ debet quis extrahi ab eccleſia.&
vltra pœnas iuris ſtatutũ eſt ꝙ raptor incurrit perpetuã infamiã
merito à teſtificando repellitur & iſtud inductum eſt in odiũ cri-
minis.c.conſanguinerum.iij.q.iiij.ita notat Bartholomęus cœpo
la in.l.j.in.§.furti:ff.de his qui notantur infa.

Viſo quomodo committatur raptus & quæ pœna inducta ſi
pro tali delicto videamus an diſpoſitio legis vnice de raptor.vir
gi.habeat locum in rapiente meretricem ſicut in qui rapit.virgi
nem vel viduam aut aliã mulierem honeſtam:& breuiter ſuper
hoc paſſu doctores multum intrincan.quia Bald.in.d.l.raptores

C.de epi-

C.de episco.& cler.in prima coll.in versiculo hoc tamen fallit in meretrice: videtur absolute tenere quod rapiés mœretricem vel illum quæ causa libidinis plures ad misit quàm improprie concubinam appellamus non incidit in pœnam, prædicte legis vnice de raptorib.virgi.quæ est pœna capitalis allegat glo.in §.item lex iulia.in verbo viduam institut.de public.iudicijs quæ literaliter dicit quòd si quis stuprauerit meretricem vel concubinam non punitur pœno stupri propter vesbum honestæ vnientem positũ in illo textu & idem gl.in.d.l. vnica in verbo honestarum.C.de raptu virginum.quæ dicit quòd pœna illius legis non habet locum in meretricibus.raptis propter verbum honestarum ergo à contrario sensu si mulieres raptę sint meretrices & in honestè viuentes certè raptores non incident in pœnã illius legis & allegat duo iura primo tex.in.l.quæ adulterium.ff.de adulter.& in.l.verùm si meretricem.ff.de furt.

Paulus de castro aliter destinguit, quod aut ista meretrix, quæ
22 fuit rapta erat maritata † & tunc illam rapiens tenetur de raptu quia in ea committitur adulterium sicut in honesta muliere.l.si vxor.in princip.ff.de adulter.ergo etiam raptus committitur, ex quo est qulificatus: cum adulterio: & in hoc nulla videtur dubitatio si verô tal meretrix violenter cognita & contra eius voluntatem: non erat nupta & tunc procedit opinio dictarum glosarum vt rapiens non puniatur de raptu. Alia fuit distincto Guilielmi de cugno.in.d.l.raptores, quòd aut meretrix rapta erat perseuerans in meretrico & tunc procedat opinio dictarum glossarum scilicet vt non puniatur de raptu: quod secus est si in meretricio non perseuerauerit maximè tempore raptus.quia isto casu teneretur de raptu quando quidem raptus in meretrice non cadit argu.glos. j.l.vnicæ.C.de raptor.argu.text.l.verum.de furt. Alia fuit opinio Salyceti, & sequãtium in præallegata lege vnica.quã puto esse veriorem qui pleniorem facit distinctionem. & quàm ibi refert & sequitur Hypolitus de marsilijs quòd aut talis mulier rapta desierat esse meretrix, quia tempore quo fuit violenter cognita incœperat honestè viuere, illam & pœnitebat tenuisse talem vitam impudicam, & omni die cum alijs honestis mulieribus conuersabat fugiendo consórtia tam virorum, quam mulierum inhonestè viuentum & isto casu contra raptorem habere locum dispositio pœnalis.d.legis vnicę.quia inspicitur qualitas quæ in

erat tempore delicti & sic propter pœnitentiam de ea iudicatur ac si nunquàm fuisset meritrix, sed tempore honeste vicisset iuxta regulam iuris quæ dicit ꝙ cessante causa, cessare debet effectus.c.cum infirmitas corporalis de pœniten. & remissio. & in d.c.cum cessante.in.l.adigere.§.quanuis.ff.de de iure patronatus & istam distinctionem Salyceti & aliorum sequacium ex pluribus confiermat Hypo.de mar.in prællegata.l.vnica.

Primò per singulare dictum Speculatoris in titulo qui filij sint legiti.in.§.penultimo in versiculo quid si filia peccauit. & in versiculo quid si pœnirentiam ægerit, quem sequitur Bald.in.l.fi-
23 na.C.de dotis promissio.vbi concludunt † quòd quanuis pater secundùm leges ciuiles non teneatur alere vel dotare filiam intelligire minorem, quæ passa fuit se carnaliter cognosci ab aliquo: tamen si filiam pœnituerit & ad vitam laudabilem reuersa & emēdata fuerit, & in ea appareant signa pœnitentiæ debebit alimentari & dotari à patre: quia cessat causa, propter quam dos, & alimenta denegabantur: & istud dictum sequuntur canonistæ.in.c. quintauallis de iureiur.& est singularis limitatio ad nota.Baldi.§. caussas vt cum de appell.cognosc.col.viij.quia humanum est peccare angelicum est se emēdare & diabolicum perseuerare.Secundo hæc opiuio Salyceti comprobatur.per singularem doctrinam quam tradit Bal.in.l.filiam.C.de inoffic.testa.quem sequitur Raphaēl Fulgo.& Iason in.l.in arenam.C.eodem titulo vbi conclu-
24 dunt per illum textum † quòd mater meretrix non potest filiam meretricem exhæredare ex quo laborat eodem vitio quia quod in alio reprobo in me approbare non possum.l.in arenam.C.de inofficioso testamento & ibi scriben.tamen si ma ter sit emendata, & reducta ad honestam & pudicā vitā poterit filiā ꝓpter meretriciū exhęredare aduertite tñ ꝙ decisio Bal.Saly.& Raphaelis cremensis & Iasonis, quę loquitur in meretrice non habet locum in patre filiam suam meretriccem poterit exheredare quan
25 tuncunq; ipse sit meretricator † ratio est quia in muliere maior castitas requiritur quàm in viro.l.peuult.C.de orphicia prout notat gloss.in.l.palam.§.quæ in adulterio.ff.de ritu nuptiarum. tertio confirmatur per singularem doctrinam Iasonis in.d.l.in arenam quam habuit ab Alexandro in.l.j.ff.solu.matrimonio.quòd
26 licet filius propter ingratitudinē possit à patre exhęredari † tñ si viuo patre vel ante testamentum fecerit pœnitentiam, & fuerit

emendatus

emendatus non poterit à modo à patre exhæredari, & istud in tantum procedit secundum Barto.in.l.iij.§.fin.ff.de adimend.le-
27 gat.† quòd si filius post exhæredationem fuerit reconciliatus à patre exhæredatio censetur adempta & sic remanet opinio Salyceti exemplificata, quod si meretrix tẽpore raptus erat emendata tũc enim rapiens incidit in pœnam raptus.

Si verò talis meretrix tempore raptus, non desierit meretrica
28 ri,† & tunc si ipsa consenserit raptori non punitur de raptu propter villitatem vitæ: quia consensus mulieris excusat à pœna illi⁹ legis talem rapientem: quod limitatur nisi mulier, quę consensijt, haberet iustam causam contradicendi, scilicet, propter affinitatem, vel consanguinitatem, quo casu non obstante consensu puniretur de raptu, & in hoc meretrix differt ab honesta muliere,
29 † quæ si fuerit rapta per vim de domo suorum parentũ contradicentium licet sit de voluntate mulieris nihilominus rapiens nõ euadet pœnam capitalẽ à pœna raptus, vt in terminis tradit Mathesilanus in notabili centesimo incipiẽte nota text. quem pauci sciunt, quod ista decisio facit contra illos qui filias à domo parentum subtrahunt & quò volunt, ducunt: licet filia dicat, quòd ipsa est contenta, & quòd hoc fecit de suo consensu: nihilominus rapiens punietur pœna mortis.

Sed quid si meretrix violenter fuerit rapta sine suo consensu an habeat locum pœna raptus. Breuiter Gulielmus de cugno distinguit, quòd si talis meretrix habebat iustam causam contradicendi: quia dicebat quod ipsa volebat pœnitere, & redire ad honestam vitam isto casu talis rapiens teneretur de raptu, aliâs secus. Sed Salycetus in dicta l.j. dicit quod communis opinio est contra Gulielmum de cugno, quia illud mulieri non proderit si dicat se velle pœnitere, prout faciunt istæ meretrices quæ de nocte riblãtur ab scholaribus: ratio est scđm Hypolitum: quia contradictio opposita oppositi, vel præsumpti non admittit illam pœnitentiã verbalem nisi aliter apareat de signis pœnitentiæ.

Et si quæratur quomodo cognoscetur, quòd meretrix desierit meretricari respondetur quod hoc cognoscitur, ex duobus primo ratione loci, quia si habitet, & conuersetur in loco in quo alię meretrices solent conuersari in dubio iudicabitur meretrix,
30 puta quia moratur in luppanari, vel alio simili loco.† Ideô etiam inuita cogitur vendere merces suas, prout dicimus de aduocato,

& procuratore & ſyndico vniuerſitatis,& notario qui etiam inui ti poſſunt compelli ad officiũ procurationẽ patrociniũ & inſtru-
31 menta ſuſcipiendũ † ſicut caupo,hoſpes tabernarius, & doctor, ꝗ inuiti coguntur hoſpites recipere, & conſulere vt in terminis tra
32 dit dñs Decius in regula inuitus.ff.de reg.iur.† Secũdo meretrix, cognoſcitur ratione habitus,vel inceſſus vt eſt caſus in.l. apud Labeonem in.§.ſi quis virgines.ff.de iniur.quæ allegaẽ ad hoc, quòd talis quis eſſe præſumitur,in quo habitu reperitur:vnde ſicut iudæi & ſaraceni coguntur portare aliquod ſignum per quod à cęteris Chriſtianis diſcernantur.c.in nonnullis prouincijs extra de iudæis ſic etiam meretrices poſſunt cogi portare aliquod ſignum vt ab honeſtis mulieribus poſſunt cognoſci ſecundum Bal. ꝑ illũ text.in.l.mimæ.C.de epiſcopali audien.quem ſequitur dominus Decius in regula ſemper in contractibus.de reg.iur. Annotate inſuper,ꝙ licet rapiens meretricem repertam in loco,& habitu ſupradictis,non puniatur regulariter de raptu ſcdm Bar.in.d.l.verũ ſi meretricem.in fine.& Pau.de caſt.in conſilio. cccvj. incip. viſo dicto ſtatuto:tamen venit puniendus extra ordinariè, hoc eſt,arbitrio iudicis, & actione iniuriarum teneretur & illa iniuria poſſet eſſe adeò atrox , quòd iudex inſpecta qualitate delicti, & conditione perſonarum , poſſet arbitrari incluſiuè, vſque ad mortem, & iſtud dictum ſingulare refert Matheſilanus in centeſimo ſecundo notabili incipiente nota vnum quod ſolent vulgares dicere.

Sed an rapiens mulierem pnuiatur de raptu,ſi non fuerit ſubſecuta copula carnalis diſtinguite quòd aut raptor non potuit?licet tentauerit:& tunc iſto caſu punietur affectus licet non ſequa-
33 tur effectus.† Si verò raptor noluit , licet potuiſſet:quia ipſum pœnituit commiſiſſe tantum nephas , & tunc non puniretur de raptu,ſed alia mitiori pœna , ſed an maritus , vel ſponſus puniatur de raptu, & quid econuerſo ſi mulier rapiat virum videte plene per Doctores in dicta lege vnica . & in præallegata lege raptores.

Poſtremò deueniamus ad ſecundum membrum diſtinctionis, ſcilicet, quando ſtuprum eſt commiſſum ſine violentia , &
34 tunc ſi quæratur,† quæ ſit pœna ſtupri de iure ciuili reſpondetur quod ſi ſtuprator ſit nobilis , vel aliâs ſit honeſta perſona punitur confiſcatione dimidiæ partis bonorum ſuorum. Si verò ſit humilis

humilis seu villis conditionis,& isto casu ex lege Iulia coertionè corporali affligetur:quia fustigabitur,& nihilominus in exilium mittetur,hoc est,relegabitur:extraordinariè autem stuprans,vel persuadens punitur vltimo supplicio,vt est casus in. l. j. in versiculo perfecto flagitio capite punitur.ff.de extraordinarijs criminibus:& prædictam distinctionem ponit imperator.§.item lex Iulia in versi.honesti publicationem partis dimidiæ bonorum: humiles autem.instituta de publ.iud.& licet scdm iura Codicis pœna adulterij sit immutata in pœnam mortis per.l. quanuis. C. de adulter.tamen in stupro iura antiqua remanent incorrecta,prout supra fuit dictum de adulterio, & incœstu vt notabiliter tradit Alex.de Imol.in consilio.ccxxix.incipiente ponderatis in.vj.vol. ex quibus resultat communis opinio,quòd pro stupro non imponitur pœna mortis quę decisio secundum glossam in.d.§.item lex Iulia.non procedit in casibus certis.

Primus est in tutore stuprante pupillam factam adulteram,
5 cuius tutelam gessit:† quia pro tali stupro punietur pœna deportationis cum publicatione omnium bonorum suorum casus est. in.l.vnica.C. si quis eam cuius tutor.vbi dicitur, quòd si tutor quondam adultam stuprauerit debet deportari omnibus bonis fisco applicatis: ratio redditur in promptu secundum doctores. ibi,quia tutor est loco patris,& principaliter datur personæ, vt eam doceat in bonis & honestis moribus,& non in luxuriam,& vita impudica:vnde Hieronimus ad demetriadem virginem ait animam in teneris annis esse instruendam diuinis eloquijs, ac verbis,& factis castis vt corruscante verbo Dei astuciæ diaboli repellentur,& vt adolescens resistere sciat hosti quem pro residuo vitæ habiturus est. Secundo idem dicendum est in commẽtariensi,hoc est,custode carcerum stuprante illam, quam conseruat in carceribus,quia per similem distinctionem punietur pœna quam patitur tutor cognoscens quondam pupillam suā vt not.in
6 l.fi.& per totum titulum.C.de custod.reorum† vos autem dicite, ꝙ si custos carcerum maximè regiorum carnaliter cognoscat incarceratam debet puniri pœna capitali & ita concludit Guido Papæ in decisione.ccccxlviij.incipiente si incarceratus per sentẽtiam iudicis qui allegat Ioannem Fabri hoc dicentem in præallegato.§.item lex Iulia.vbi dicit ꝙ pœna illius de consuetudine est mors,siue incarcerata sit meretrix,siue non.

Ex præcedenti decisione posset suboriri dubitatio, ex quo tu
tor cognoscens carnaliter illam cuius tutelam gessit, punitur
pœnis supra adductis. Sed an saltim prohibeatur contrahere ma-
trimonium cum eadem pupilla sua respondetur quòd sic. l. si tu-
tor, vel curator. C. de interdicto matrimonio: vbi dicitur, quòd si
sibi, vel filio suo eam collocauerit matrimonio ipso facto ex do-
lo præsumpto incurrit infamiam, quoniam præsumitur talem
contractum fecisse: vt ratione fraudis commissæ non reddat ad
ministrationem tutelæ, vel curæ, nisi pater filiæ contrarium dis-
37 posuisset. l. si pater. C. eodem titulo. † Ista decisio procedit de iu-
re ciuili: secus de iure canonico, quo iure non prohibetur ma-
trimonium inter tutorem vel eius filium & pupillam. & ideò
succedit communis regula quod quando ius ciuile, & canoni-
cum contrariantur in matrimonialibus, aut alijs spiritualibus
tunc iuri canonico & non ciuili standum est capitu. per vene-
rabilem. extra qui filij sunt legit. & in cap. si diligenti extra de fo-
ro competenti. & secundum tale ius matrimonia regulari de-
bent capitu. debet de bigamis & dicit tex. in § hinc colligitur. ij.
quæst. iij. quòd hodie matrimonia reguntur iure poli & non iure
fori & in his & alijs similibus sacrę leges non dedignantur imita
ri sacros canones cap. penul. & cap. fina. de secund. nupt. & in cap.
clerici. de iudic. & in capitu. j. de oper. noui nuntia. & dicit tex. in
38 autentico, vt clerici apud proprios episcopos. circa finem, † quòd
in causis spiritualibus lex ciuilis subijcitur canonibus: quia effe-
ctus istorum iurium tendit ad diuersum finem quoniam finis
iuris canonici est euitare peccatum, & Deo animas lucrifacce-
re. Sed finis iuris ciuilis tendit ad bonum publicum vt notat
gloss. & ibi Doctores in capitulo cum contingat extra de iure-
iurand. concludite ergo in summa, quòd si tractetur, & ver-
tatur dubium circa permissionem, vel prohibitionem matri-
monij stamus canonibus, & non dispositionibus legum ciui-
lium. vt notatur per Archi. xxxv. q. v.

Ex quibus multa inferuntur primo, ꝙ licet raptor secundum
leges ciuiles non possit contrahere matrimonium cum muliere
rapta vt habetur in. d. l. vnica de rapta virginum & habetis ru-
bricam expressam in authentico de raptis mulieribus, quæ ra-
39 ptoribus nubunt collatio. nona: † tamen de iure canonico inter
eos nuptię non prohibentur contrahi cap. cum causam & c. fin.

extra

extra de raptoribus & habetur expreſſè in cap. tria & in cap. de puellis & in cap. denique. xxxvj. quæſt. ij. ſecundo infertur, quod licet rector prouinciæ non poſsit de iure ciuili contrahere cum prouinciali vel filiusfamilias non poſſit contrahere ſine conſenſu patris: tamen de iure canonico matrimonia cum talibus licitè contrahuntur: & ideò iura ciuilia quæ dicunt patrem poſſe exhæredare filium vel non debere dotare filiam qui vel quæ nupſit contra eius voluntatem non habent locum ſecundum canones quibus in hoc ſecundum iura ſuperius allegata ſtandum eſt, & etiam in pluribus alijs in quibus canones contradicunt legibus vt in alienatione fundi dotalis, & in pactis de non ſuccedendo, & in coniugibus ſecundò nubentibus, & in renuntiatione Velleyani & in crimine hæreſis, in quo tanquam in re ſpirituali ſtamus iuri canonico, ita quod iudices temporales di rectè vel indirectè ſe intromittere non debent capitu. vt inquiſitionis negotium. §. prohibemus. de hæreticis in. vj. vel ſi agatur de ſeparatione matrimonij vel de cæteris impedimentis matrimonialibus. in prædictis caſibus eſſet ſtandum canonibus & non legibus ciuilibus.

Dubitatur vlteriùs qua pœna veniat puniendus ille qui cor rupit ſeu deflorauit virginem immaturam & ſic minorem duo decim annorum an debeat puniri ſtupri, vel pœna raptus. Bre uiter Bald. in. l. ſi quis dicam non rapere. in finali colum. C. de epiſcop. & cleric. vbi recitat opinionem quorundam antiquorum, qui concludebant in hoc quòd corrumpens puellam nondum viripotentem debet puniri capitali pœna ac ſi delictum fuiſſet conſumatum: quia in iſto crimine raptus attenditur volũ tas cum aliquo actu intrinſeco: licet actus ille non deuenerit ad effectum, & ſic in delictis atrocioribus affectus punitur, licet non ſequatur effectus dicta. l. ſi quis non dicam rapere. propter verbum, attentare, poſitum in illo textu: quia in talibus delictis, & alijs maioribus vel ſimilibus tractatus habetur pro facto, vt ſingulariter determinat Cardinalis florentinus in clementina paſtoralis. in verbo tractauerat. de re iudica. pro quibus facit gloſſ. notabilis in. c. nullus Epiſcopus in verbo pretium exigat prima quæſt. j. quæ dicit, quòd in deteſtationem criminis ſimoniæ conatus punitur, licet non fuerit ſecutus effectus, quæ glo. facit contra illos beneficiatos, qui dietim mercantur, & in

electionibus voces ſuas dant,vt alia conſequantur beneficia, & cæteros faciunt tractatus ſimoniacos:tales enim conatus,ſeu tractatus quoad ſe inducunt veram ſimoniam, & irregularitatem: vnde refert Bar.in.l.j.ff.de parricidijs.quòd monachi ſancti Petri conati fuerant dare venenum Abbati:tamen hoc facere non potuerunt:nihilominus debebant puniri, ac ſi verè ſecutus fuiſſet effectus,& notetis tex.in.d.l.j.qui non reperitur alibi in verſicu. prætereà,qui venenum emit,vt patri daret quanuis dare non potuit:& lex illa allegatur ad hoc,quòd pro veneno præparato debet quis puniri,ſicut pro dato,& ſic remanet firmata opinio illorum antiquorum quòd corrumpens virginem immaturam venit puniendus de raptu,& ſic pœna capitali.

Alia fuit opinio Gulielmi de cugno in.d.l.ſi quis non dicam rapere.dicentis quòd ſtuprans virginem duodecim annorum nõ debet puniri pœna capitali,niſi tale ſtuprum per vim fuiſſet commiſſum:ſed imponetur pœna ſecundùm conditionem,& qualitatem perſonarum:quia ſi talis ſtuprans ſit humilior, & in fine conditionis condemnabitur in metallum:honeſtiores autem in inſulam relegantur,aut in exilium mittuntur,vt eſt caſus ad literam in.l.ſi quis aliquid.§.qui nondum virgines viripotentes corrumpunt.ff.de pœnis.& iſtam opinionem ſecutus fuit Guido Papæ,qui refert ita fuiſſe iudicatum in deciſione quingenteſima quinquageſima quinta incipiente. Vidi dubitari.qui dicit, quòd iſta videtur eſſe verior de iure.

Alia fuit opinio quorundam dicentium, ꝙ pro defloratione virginis immaturæ habet locum actio legis Aquiliæ,& non pœna mortis,& pro hoc allegant text. ad literam.in.l.ſi ſtuprum.in
40 verſi.vel ſi virginem immaturam ſtuprauerit.ff.de iniurijs.† Ex quibus apparet,quòd pro defloratione iſtarum puellarum impuberum:dum tamen non fuerit commiſſa violentia non imponitur pœna mortis:ſed tantum pœna deportationis,vel relegationis ſecundum tamen diſtinctionem ſuperiùs factam, & iſta pœna de iure non reperitur immutata:ſed aliud eſt in eo,qui virginem maturam deflorauit:quia illa effectualiter perdit virginitatem,quæ ſi ſemel amiſſa fuerit nunquam reſtitui poteſt: quia ab agente in paſſam delictum fuit confirmatum, quod ſecus eſt in virgine minore deflorata,quæ virginitatem perdere non poteſt: quia reſpectu paſſæ delictum magis videtur attentatum, quàm

conſuma

consummatũ,& perfectum:ideò minor pœna esset ei imponẽda.

Si placet,aduertite pro vltimis verbis,ꝙ licet ista opinio sit verior de iure:tamen in regno aliud obseruatur de consuetudine, vt refert quædam parua gloss.j.in additione prædictæ decisionis Guidonis Papæ supra allegatæ,quæ dicit,quòd tales sic stuprantes virgines immaturas suspenduntur allegat Ioannem fabri in.d. §.item lex iulia.institu.de publi.iudic.& dicit Bal.in.d.l.si quis nõ dicam rapere,quòd si ipse haberet illum casum præ manibus faceret illam sic deflorantem decapitari, pro quo dicto Baldi est text.apertus in.l.j.in versi.qui verò mulierem,vel puellam interpellauerit,capite punitur.ff.de varijs,& extraordinarijs criminibus.ego enim prædicta intelligo,quando talis defloratio virginis facta:quia prece,vel precibus,vel mendaci promissione fuisset seducta, & ista decisio facit maximè contra quosdam qui in spurcitia,& luxuria contenuerunt:& qui tenent in concubinatu, & stupro puellas nondum viripotentes:contra quos secundum canones inducta fuit pœna depositionis,& priuationis beneficij ,vt ex infradicendis apparebit.

Vlterius posset dubitari ex quo rapiens puellam,seu stuprans
41 debet eam accipere in vxorem,vel dotare:† sed an cognitio, & punitio spectet ad iudicem ecclesiasticum, vel secularem,& quis istorum iudicum faciat constituere dotem puellæ raptæ? breuiter distinguite,aut raptus fuit commissus per clericum: & tunc pro illo crimine debet trahi coram iudice ecclesiastico, qui vsq; ad sententiam inclusiuè terminabit de causa:si verò agatur de raptu commisso per laicum,tũc iudex temporalis cognoscet,& ista est verior opinio de iure,secũdum legistas in.l.raptores.C.de Episcopis,& cler.& in.d.l.vnica.de raptu virgi.& ratio est:quia qualitas delicti importat punitionem corporalẽ,vt in iuribus.s.alle. ergo ad iudicem ecclesiasticũ non spectat de isto crimine cognoscere:quia nõ habet iurisditionẽ,seu pœnã sanguinis.c.sententiã. extra ne clerici,vel monachi aliter incurreret irregularitatẽ scdm canonistas,ibi nisi in certis casibus,& sic nec directè,nec indirectè permittit iudici ecclesiastico posse cognoscere inter laicos de re mere ciuili,licet manifestè agatur de peccato aliâs sequeretur,ꝙ in cõsequentiam iudex ecclesiasticus vsurparet sibi temporalem iurisditionem quod facere non debet,vt in terminis decidit dñs Francis.Marcus in decisione.ij.incip.queritur.ij.

SVMMARIVM.

1 Peccatum contra naturam quomodo committatur.
2 Sodomia fuit causa propter quam dominus deleuit mundum diluuio.
3 Sodomæa quomodo interpretatur, & quare sic appellatur.
4 Sodomiticum crimen vincit quancunq; fornicationem.
5 Sodomitæ vocantur filij diffidentiæ.
6 Loth obtulit sodomitis filias suas stuprandas non quòd iustitiam faceret sed maius peccatum euitaret.
7 Lege Mosaica non erat fœnerandum fratri: sed alieno.
8 Ecclesia tolerat publicas meretrices, & sub dissimulatione pertransit, vt maius scandalum euitetur.
9 Receditur à regulis iuris communis, vt graue euitetur scandalum, & licet transcendere leges.
10 Sodomiæ iniquitas, & causa fuit superbia, panis saturitas, habundantia, & otium.
11 Animal brutum propter sodomiam punitur pœna mortis.
12 Absoluere an possit præsbyter simplex de Sodomia.
13 Porcus si infantem comederit, vel occiderit debet puniri pœna mortis, idem de alio animali bruto.
14 Polutionem procurans proprijs manibus quomodo punitur.
15 Sodomiti non datur aduocatus nec pro alijs postulare possunt sicut, nec masculi qui muliebra passi sunt. nu. 16.
17 Sodomita efficitur intestabilis etiam antequàm accusetur de illo crimine, vel condamnetur, & sic ipso iure.
18 Sodomita perdit dominium bonorum, & ipso iure bona confiscantur, nec de fructibus disponere potest.
19 Vir, & vxor propter crimen commissum contra naturam extra vas naturæ non inducit separationem.
20 Affinitas nulla contrahitur per sodomiam commissam cum masculo, vel fœmina extra vas debitum naturæ.
21 Delictorum tria sunt genera, leuia, grauia, & grauissima.
22 Cartago propter sodomiam aratrum passa fuit.
23 Sodomia appellatur peccatum contra naturam: quia Deus non tantùm offenditur: sed etiam natura, vnde qui hoc vitio laborant Deo, & naturæ aduersari videntur.
24 Sodomita iure ciuili punitur vltimo supplicio.

Iudex

25 *Iudex in arbitrarijs an poßit arbitrari vsq; ad mortem inclusiuè.*
26 *Moderari, verbum importat diminutionem, & augmentum.*
27 *Iudex an poßit mitiorem, vel maiorem pœnam imponere quam si à iure statuta.*
28 *Clericus pro sodomia quibus pœnis in vtroq; foro debeat puniri.*
29 *Mortis mentio facta in veteri testamento intelligitur de morte æterna, & non de corporali.*
30 *Clerici pro sodomia degradantur, & potestati temporali remittuntur.*
31 *Vergilius propter sodomiam ea nocte qua Christus fuit natus subito cum alijs sodomitis perierunt.*
32 *Semiramis regina tantæ fuit libidinis, quòd non solum filium proprium verum etiam equum vsq; ad coitum amauerit.*
33 *Nero Sporum puerum in domo sua publicè loco vxoris habuit.*
34 *Punitio, & cognitio huius criminis ex quo est contra naturam spectat ad ecclesiam etiam contra laicos tamen locus est degradationi.*

DE finali Specie fornicationis superest, vt tractemus, scilicet de peccato contra naturam quod dicitur cum humana natura, & creatura cum alia diuersa specie, vel cum alia sibi simili in specie eiusdem tamẽ sexus nephariè, atq;
1 damnabiliter commiscetur, † vel etiam peccatum contra naturã dicitur si quis alio modo carnaliter cognoscit mulierem, quàm à natura ordinatum sit nec à cætero à quoquam ambigendum erit vitium istud inter species luxuriæ fuisse connumeratum, vt legitur ad Corinthios duodecimo. c. circa finem vbi dicitur non egerunt pœnitentiam super immmunditia exponit, id est, luxuria cõ
2 tra naturam. quæ vt legitur Genesis sexto. c. † fuit præcipua causa propter quam dominus diluuio deleuerit mundum in eo dum dicitur ibi omnis quippe caro corruperat vitã suam: legitur etiã Genesis decimo octauo. c. cum sequenti. quòd peccatum sodomiticum intantùm infecerat maledictas illas ciuitates sodoniam, & Gomorram, vt clamor ierit ad dominum, vt in dictis ciuitatibus decem viri iusti non fuerint inuenti: & ideò Angeli qui ad easdẽ fuerant missi, vt probarent an clamorem opere compleuissent ipsi Angeli ad stuprum, hoc est puerorum concubitum violenter impetebantur meritò ciuitates illo igne, & suphure cum habitatoribus consumptæ sunt, vnde Iacobus de Valentia in canti-

cum Moysi in psalmo incipiente audite cœli, quæ loquor quod canticum reperitur descriptum Deuteronomij. xxxij.cap. vbi dicit, quòd sodoma interprætatur sterillis, & cecitas, aut pecus aut declinatio: dicitur enim cecitas eo, quod ex passione vitiorũ percussa fuit cecitate mentis intantum, quòd perdidit iudicium rationis, & omnes effecti sunt bestiales in moribus: quia abutebantur vitio luxuriæ in masculos † meritò sodoma interprætatur pe
3 cus, & bestia: & ideò cum voluissent abuti duobus angelis, qui ingressi sunt in domum Loth percussi sunt cecitate & sic facti sunt ceci corpore, & mente. Istud eum peccatum habetur in triplici differentia: quia aliquando dicitur contra naturam humanæ societatis. Secundò dicitur peccatum contra naturam humani generis. Tertiò aliquando dicitur peccatum contra naturam humani sexus de quibus in specie infra videbimus adducendo magis communes opiniones legistarum, canonistarum, & theologorum.

Peccatum istud sodomiticum appellatur etiam quando exercetur cum masculis, & fœminis contra naturam: vt est tex. in. c. vsus. xxxij. q. vij. quoniam procedunt à pari vel ꝙ quis abutatur masculis vel fœminis: ideò apud summistas vocatur crimen sodomiticum contra naturam humani sexus eò, quia sexum ad naturalem coitum destinatum peruertunt: licet apud legistas vocetur stuprum. l. sollicitatores §. qui puero stuprum. ff. de extraordinar. criminibus & toto titulo. ff. de adulterijs & stupro tales eum sic delinquentes apud hystoriographos concubitores puerorum appellabantur istud crimen sodomiticum vincit quantancunque aliam fornicationem, & apud Deum sine aliqua comparatione magis detestabile reputatur quam si quis carnaliter matrem vel filiam propriam cognosceret: vt est textus in capitu. flagitia & in
4 can. adulterij. xxxij. quæst. vij. † quibus dicitur quòd adulterium vincit fornicationem, incœstus autem vincit adulterium. Sed prædictorum peius est quando quis coit cum propria matre: sed omnium horum pessimum est peccatum quod fit contra naturam: vnde dicit text. in capitu. non est obseruandum. xxij. quæst. iij. quod tollerabilius est non implere sacramentum, quàm manere stupri in flagitio.

5 A lege canonica † tales sodomitæ vocantur filij diffidentiæ: quia ex quo tam nephãdissimum scœlus committunt de eorum salute

ſalute diffidendum eſt, ego adduco vobis duos textus qui dicunt quòd ira Dei ſuperuenit incommittẽtes ſodomiã tanquã in filios diffidentiæ primus eſt in cap.clerici extra de exceſſib. prælato. & in cap.vt clericorum.extra de vita & honeſta.cler.iſtud crimen apud Siculos Panormitanæos quamplurimùm frequentabatur, vt dicit tex.in dicto cap.clerici. Item etiam apud Anglos erat in vſu frequentiſsimo capitu.ſi gens Anglorum quinquageſima ſexta diſtinct. vbi Bonifacius ſcribendo regi Anglorum eum increpat, quòd in Anglia Angli, & quidam alij certarum prouinciarum ibi deſcriptarum fœdiſsimam vitam ducunt inſtar gentis ſodomiticæ. De hoc vitio tam horrendiſsimo honeſtiùs eſſet tacere, quam qualitates, & circunſtantias huius criminis verbis exprimere: quia Barto.in.l.cum vir nubit in fœminam. C.ad legem Iuliam de adulterijs dicit quòd lex illa inter ſcholares non deberet legi: quia non eſt honeſtum loqui de his, quæ continentur in ea quoniam dicit Philoſophus in ſecundo ethicorum quem refert beatus Thomas in quarto ſententiarum diſtinctione ſexageſima prima quæſtione prima, argumento quarto quod actus ſodomiticus non inter naturales, ſed beſtiales reputari debet. Attamen vt ego non offendam aures veſtras dicam, breuiter quæ tantum ad materiam noſtram pertinent, raptimquepertractabo.

Et in primis præmittendum eſt quod tradit Barbatias in conſilio finali primi libri ſuorum conſiliorum incipiente ſcribitur libro Heſter vbi dicit quòd vitium ſodomiticum eſt nephandiſsimum, & peſſimum inter quæcunque vitia, quæ circa coitum per genus humanũ perpetrari poſſent: quia crimen illud beſtiale eſt, & omnia alia vincit, vt ſuperius dici. & facit text. in capitu.quemadmodum.xxxij.quæſtio. vij. legitur etiam Geneſis decimonono capitulo, quòd ſodomitæ animam Loth multipliter afflixerunt: de grauitate iſtius criminis legitur Geneſis prędi-
6 cto cap. † vbi Loth viris ſodomitis obtulit filias ſuas ſtuprandas non quod iuſtitiam faceret, ſed vt maius peccatum, ſcilicet, contra naturam euitaret: vt in cap.offerebat Loth.xxxij. quæſtione ſeptima, prout in ſimili legitur Deuteronomij.xxxiij.capitu. pecuniam non dabis ad vſuram, & ſuper habundantiam frugum
7 non accipies: & Leuitici.xxv.cap.vnde Moyſes dicit iudæis † non fœnerabis fratri tuo: ſed alieno. ibi permittebat vſuras inter

alienos & tamen constat vsuram indistinctè vtroq; iure esse ꝓ-
hibitam, vt superius dici, & habetur lucę sexto.c.multum dantes.
nihil inde sperantes. & in psalmo.xxiiij.domine quis habitabit in
tabernaculo tuo? respondetur qui pecuniam suam non dedit ad
vsuram. ergo Moises iniustè permisit vsuras inter alienos: qa re-
spondetur, quòd ideò permisit iudæis fœnerari alienis ad euitan-
dum maius delictum: quia Iudæi ita omnibus erant proni ad fœ-
nerãdum, quòd si moises in totum eis prohibuisset vsuras legem
suam non seruassent. sufficiebat ergo ꝙ eorũ culpa in aliquo fuis-
set dimunita permisit ergo Moises fœnerari alienis non vt iusti-
tiam faceret: sed vt maius peccatum euitaret, & sic minus malum
quandoq; sustinetur vt maius euitetur: quia de duobus malis in
necessitate, vel periculo minus est eligendum, vel verius maius est
euitandum.c.duo mala.xiij.distinct. prætereà luppanaria in vrbi-
bus, & ciuitatibus tollerantur, vt maiora flagitia euitentur.s.adul
teria, stuprum, raptus, incœstus, oppressiones, & scelera sodomi-
rica, vt concludit Panor. post gl.in.c.inter operas.extra de spon-
7 salibus, qui adducit tex.in.c.nerui.§.fi.distinct. præallegata, & † ec-
clesia tollerat publicas meretrices, & sub dissimulatione pertrãsit
vt maius scandalum euitetur, vt in eleganti consilio tradit Alex.
de Imol. in consilio primo.in.ij.volu. quod dictum refert Ioan-
nes Andręas in.c.nisi cum pridem.de renũtia. vbi dicit quòd Epi
scopus potest remoueri à ecclesia particulari, vt maius scandalum
9 euitetur, † & vt euitetur tale graue delictum receditur à regulis
iuris criminis, vt ex pluribus probat dominus Decius in consilio
clj. incipiente maximi ponderis in.j.vol. & sic videtis immanita-
tem huius criminis sodomitici propter quod licet transcendere
leges etiam diuinas, vt ex prædictis apparet.

Prætereà Ioseph sodomitas accusauit hoc crimine pessimo, vt
habetur genesis.xxxvij.c.& in.c.sequenti. vbi dicitur peccatum
nimis est aggrauatum accedat etiam tex.in.l.j.§.remouet.ff.de po
stuland. vbi gentiles, qui Christum non cognouerunt, tamen pro
hoc nephandissimo scœlere, voluerunt scœleratos affici vltimo
supplicio quod lex ciuilis mortem interprętatur.l.vltimum sup-
plicium.ff.de pœnis. pro quo facit tex.in authentico, vt non luxu
rientur contra naturam collat.vj.circa finem. vbi tex.dicit quòd
propter hoc scœlus Deus multoties immittit humano generi tẽ
pestates, pestilentias, & afflictiones: & per hanc incontinentiam,
quæ est

quæ eſt contra naturam ira Dei ſuperuenit in filios diffidentiæ,
& habetur Ezechielis.xvj.c.hæc fuit iniquitas Sodomæ, & eius
10 ruinæ cauſa,† ſcilicet ſuperbia,ſaturitas panis, habundantia, &
otium,legitur vlterius ad Romanos primo,quòd vſus naturalis
eſt licitus:ſed quando eſt contra naturam eſt illicitus,& reproba
tus:& ideò tradidit illos Deus in paſsiones ignominiæ ex quo fœ
minæ vſum naturalem mutauerunt,& ideò ſi fiat concubitus ad
non debitum ſexum puta maſculi ad maſculum,vel fœminæ ad
fœminam vitium ſodomiticum appellatur.& dicit gl.in.l.fœdiſ-
ſimam.C.de adulterijs.quòd fœmina quæ ſe exercet tanquàm vir
puniri debet,& legitur etiam Exodi.xxj.quòd mulier,quæ acceſ-
ſerit ad omne pecus,& vult aſcendi ab eo mulier interficiatur:&
pecus morte moriatur:quia enim rei ſunt, & idem tranſumpti-
11 uè legitur in.c.mulier.xv.q.j.vbi propter tam graue ſcœlus† ani-
mal brutũ puniri debet:& idem legitur leuitici.xx.c. vbi dicitur
quòd qui dormierit cum maſculo coitu fœmineo,quoniã vterq;
nephas operatus eſt:ideò morte moriantur,item qui cum iumen
to,& pecore,vel cum alijs brutis coierit morte moriatur:pecusq;
aut iumentum occidatur:quia crimen iſtud vocatur ſodomiticũ
contra naturam humani generis de quo ſcribit expreſſè Iſodo-
rus ad Amaſonem Epiſcopum,prout legitur tranſumptiuè in.c.
hoc ipſum.in verſi.ad coitum brutorum animalium.xxxiij.qō.ij.
& ibi tractatur quam pœnam in foro conſcientiæ ſacerdotes de-
12 beant imponere confitentibus,pro hoc beſtiali crimine†, & an
presbyter ſimplex poſsit abſoluere de ſodomia,vel an requiratur
relaxatio Epiſcopi cum hodie pœnitentiæ ſalutares ſint arbitra-
riæ,prout ſupra deciſum fuit:ex quibus apparet animalia bruta
non habentia rationem poſſe delinquere ad hoc vt puniãtur, vt
refert Auguſtinus ſuper leuiticum,& habetur tranſumptiuè in
præallegato.c.mulier.& refert etiam Guido Pape in deciſione
23 ccxxxxviij.incipiente ſi animal brutum,vbi dicit† quòd ſi porcus
occiderit,vel comederit infantem dominus porci debet tale ani-
mal brutum tradere iuſtitiæ,vt moriatur,& dicit ſe aliquando in
Burgundia vidiſſe quendam porcum in patibulo ſuſpenſum eó,
quia puerum vnum occiderat.

In hoc etiam vitium deteſtabile incidunt qui proprijs manibus contra naturam nephas operantur,& inter ipſos abſq; aliquo concubitu cauſa delectationis venereæ pollutio procuratur:vnde

in leuitico legitur dominum dicisse si fuerit homo pollutus nocturno semine egrediatur extra castra,& non reuertatur vsq; ad vesperam donec lauetur:& post solis occasum reuertat ad castra,
24 † ergo grauiori pœna debet puniri tanquam sodomita,qui proprijs manibus,aut data opera in se ipso pollutionem procurauit: de ista pollutione adduco vobis gl.notabilem.in.c.omnes . xxxij. q.vij.quod peccatum,scilicet immundities apud Theologos mollities appellatur,vt refert beatus Thomas de Acquino,in secunda secundæ.q.cliiij.articulo vndecimo,& ideò à tali vitio nephandissimo cauendum est, propter quod in pluribus relaxatur iuris dispositio:vnde non datur aduocatus ad huiusmodi sodomitas
25 defendendum,& qui de eodem vitio arguuntur,† pro alijs postulare non possunt:nec etiam masculi qui muliebria passi sunt.l.j.§. remouet.ff.de postuland.& in . c.infames.iij.q.viij.nisi masculus passus fuisset muliebria per oppresionem tyrannorum , quo casu culpa non imputaretur.l.vim passam.ff.de adulter.vbi dicitur, quòd violentia excusat à pœna adulterij:quia omne peccatum nascitur ex voluntate.c.ille.xxxij.q.v.vbi mulier,quæ fuit oppressa nihil est quod ei de fornicatione,aut adulterio posit obijci.

Prætereà hoc crimen sodomiticum apud conditores legum,
26 & canonum intantùm detestandum est † quòd sodomita perpetrato vitio,efficitur intestabilis etiam antequàm de illo accusetur,vel condamnetur:& ratio videtur in promptu:quia sodomita est infamis ipso iure.l.cum vir nubit in fœminã.in verbo subdantur infames.C.de adulter.gl.ibi exponit,scilicet ipso iure similem expositionem facit gl.in.d.l.j.in verbo passus muliebria . de postul.& notat Iacob.de bello visu,& doctores per illum text.in authentico,vt non luxurientur contra naturam.collat.vj.ideò cũ sodomita ipso iure sit infamis restat,quòd sine alia declaratione, seu condamnatione efficitur intestabilis:quia condemnatio , seu sententia videtur lata à lege,hoc est lex notat factum,seu delictũ absq; aliquo hominis,id est iudicis ministerio : & istud contingit quando lex vtitur istis verbis ipso iure eo ipso mox, vel alijs similibus,quæ sunt verba latæ sententiæ,& habent paratam exequutionem:vt supra dici de incœstuosis , & dicam plenius infra in expeditione literæ.

Vos etiam ampliabilis procedere immanitatem huius delicti secundum scribentes in.l.post contractum.ff.de donatio.quòd il-
le qui

le qui committit crimen contra naturam ipso iure amittit dominium bonorum suorum gl.est in.c.cum secundum leges ciuiles. in verbo naturæ contrarias de hæreticis.in.vj. quæ declarando tex.dicit.ꝙ sodomita ipso iure perdit dominium bonorum,& illam glo.refert,& sequitur Geminianus,& communiter à doctoribus approbatur,pro qua facit singularis doctrina Baldi in au-
27 thentica incœstas.C.de incœst.nuptijs.vbi dicit † quòd bona cõmittens vitium contra naturam sunt confiscata ipso iure:& dominium illorum bonorum est amissum ante sententiam iudicis: & ideò non potest illa alienare,nec de fructibus disponere quod secus est in crimine læsæ maiestatis propter quod illud perpetrãs non priuatur ipso iure dominio bonorum: sed administratio ei solùm interdicitur.

Vnum tamen non obmittatis,quod tradit Innocen.in. c.j.de adulter.in versiculo nec credimus quòd propter vitium vbi dicit
28 † ꝙ propter crimen contra naturam commissum inter virum, & vxorem extra vas naturæ non fit separatio thori,nisi maritus vellet vxorem suam inuitam ad hoc trahere:& idem tenet Bald.
29 in marguarita Innocentij in verbo vxor.in versiculo finali.† Addite etiam,quòd per delictum sodomiticum commissum cũ masculo,vel fœmina extra vas debitum naturæ nulla contrahitur affinitas cum parentibus masculi,vel fœminæ per tex.ad literam. in.c.extraordinaria.xxxv.q.iij.vbi dicit tex.ꝙ pollutio extraordinaria non impedit matrimonium:& ratio est secundum glo. ibi: quia in tali vitio non est commixtio sanguinis,nec vnitas carnis, quod tamen contrarium est in quacunq; alia fornicatione etiam damnata à lege,in qua affinitas contrahitur,quæ matrimonium impedit vsq; ad quartum gradum,vt supra dictum fuit,& ista cõcludit Archid.in dicto.c.extraordinaria.quem refert,& sequitur Cardi.& Canonistæ in dicta clementina.j.in. xiij.q̃o.de consanguinitate,& affinitate.

Videamus nunc quæ pœna sit imposita pro isto delicto sodo-
30 mitico:scire debent noui auditores, † quòd delictorum tria sunt genera quædam sunt leuia pro quibus leuis pœna imponitur: quædam sunt grauia ,pro quibus maior pœna irrogatur:quædam sunt grauissima & in illis grauior pœna imponitur per tex. & ibi gl. in.l.sancimus.C.de pœnis.cum similibus.quæ autem dicantur grauia,vel grauissima delicta respondetur,quòd illud re-

manet in arbitrio iudicis secundum Bald. in.c.proposuit de ap- pellationibus.& Barbat.in consilio.xxj.coll.septima.in versiculo adduco quòd voluit.Sodomia autem inter grauissima cõnumeratur delicta:adeò ꝙ si omnes non solùm de ciuitate verum etiã de mundo,vt sodomitę peccarent omnes puniri deberent.c.si audieris.xxiij.qõ.v.& sic omnes eiusdem criminis reatu diuina lege tenerentur,vt dicit tex.in.c.flagitia.xxxij.q.vij.quia non minus ardebit qui cum multis ardebit,vt dicit tex.in.c.multi corrigun-
31 tur.ij.q.j.propter qđ vt ab antiquis dicitur† cartago aratrum passa fuit,vt habetur in.l.si vsusfructus.ff.quib.mod.vsusfruct.amittatur.Legitur etiam Genesis decimonono.c. quòd propter hoc scœlus quod in sodomis perpetrabatur paruulos fuisse necatos: talis enim luxuria diabolica appellatur,propter quam ciuitates cum habitatoribus pariter perierunt,& igne cœlesti oppressæ,& damnatæ fuerunt.

32 Istud enim appellatur peccatum contra naturam:† quia Deus, qui est summũ bonum,& natura non solùm offenditur,sed etiam natura eò,quia mulieres à natura constitutæ fuerunt: vt partus ędetent.l.ij.C.de indicta viduitate tollenda.& ad hoc inuēta sunt matrimonia.l.liberorum.ff.de verb.sign.quæ fieri non possunt in coitu contra naturã,in quo spretis mulieribus,quæ ad hoc creatæ sunt in natura,nõ seruatur humana species,& sic Deus,& ipsa natura violatur,qui non sic fecit homines,vt illo modo libidinis vterentur:eò quia per coitum naturaliter obseruatum genus fit immortale,vt est text.in prææallegata.l.liberorum appellatione. Prætereà Quintilianus de hoc nephando crimine dicit vt refert Lucas de penna.in.l.siue ex prætoriano.de exactoribus,& executoribus.lib.xij.C.quòd si sodomita esset punitus morte,& posteà pluries reuerteretur ad vitam semper grauiori pœna si esset possibile puniri deberet: qui ergo laborant isto vitio Deo,& naturæ aduersari vidētur:quia apud Deum tale peccatum reputatur grauius homicidio: eò:quia homicida vnum hominem tantum, Sodomita autem totum genus humanum delere videtur:nota est ergo vobis grauitas,& immanitas huius criminis.Redeamus igitur ad institutam quęstionem à qua fuimus digressi.s.quæ sit condigna pœna huius delicti.

Breuiter respõdetur ꝙ scđm diuersitatem iuriũ diuersę pœnę
33 imponunt:† nã de iure digestorũ,licet iurecõsulti fuerũt pagani,

& gen

& gentiles:tamen pro hoc crimine delinquentes affici voluerunt pœna vltimi supplicij, de iure autem imperialium Codicis hoc etiam expressè decisum est, ꝙ pœna mortis puniri debent. d. l. cũ vir nubit in fœminam. in versiculo iubemus insurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquisitis pœnis subdantur infames. Ergo videtur, quòd propter verbum exquisitis pœnis positum in textu pœna huius criminis remaneat in arbitrio condemnan-
34 tis. Vnde incidenter quæri posset an in casibus, in quibus de iure pœna est arbitraria possit iudex arbitrari vsq; ad pœnam mortis inclusiue: videtur quòd possit tantum arbitrari pœnam temporalem & non perpetuam: quia iudex in arbitrarijs debet moderare
35 pœnã. c. vt inquisitiõis. in verbo moderari de accusa. † illud enim verbum moderari importat diminutionẽ & non augmentũ. c. fi. in verbo moderationis verbũ extra de verb. sig. ergo non poterit imponere pœnã mortis: quia si illã imponeret nõ esset moderari, & vbi iudex debet punire pœna extraordinaria vel arbitraria non potest imponi pœna capitalis: quia illa nõ appellatur extraordinaria, & ita in terminis decidit Alex. consi. xiij. inci. attentis. in septimo volu. prætereà accedat notabile dictum Pan. in pręallegato. c.
36 de causis qui allegat Host. hoc dicentem, scilicet, † ꝙ iudex efficitur infamis si sine causa apponat mitiorẽ, vel maiorem pœnã quã sit à iure statuta pro isto dicto est text. nullum singularis in. l. seruos. in versicu. graui infamia sit notandus iudex. C. ad. l. Iuliam de vi publica. nisi hoc faceret cum causa: quia tunc posset augere, vel diminuere pœnam à iure vel ab statuto municipali præfixam: vt notant Barto. & Angel. per illum textum in. l. quid ergo in. §. pœna grauior vltra legem imposita. ff. de his, qui notantur infamia concludite, quòd in hoc delicto sodomitico iudex probato crimine, non debebit citra pœnam mortis arbitrari pro quo facit text. in. §. lex Iulia instituat: de publicis iudicijs vbi Imperator Iustinianus appellat Sodomiam nephandam libidinem, & clarior text. in authentico, vt non luxurientur contra naturam collatio. sexta quibus concordat text. in lege socitatores. §. qui puero. in verbo capite punitur. ff. de extraordinarijs criminibus. quæ fuit canonizata in capitulo solicitatores in. §. qui puero stuprum. in verbo capite punitur de pœniten. distinctione prima restat, quòd perfecto flagitio de iure ciuili pro hoc crimine imponitur pœna mortis, nec iudex mitiorem

arbitrari poterit, vt ex iuribus supra allegatis apparet ex quibus reportetis, quòd licet iudex non debeat arbitrari de pœna mortis, vel mutilatione membri'. hoc tamen non habet locum quando qualitates, seu circunstantiæ persuadent pœnam mortis esse imponendam quo casu mitior pœna non potest arbitrari vt in casu præsenti, & ita concludit Ioannes de Imola in.l.secunda.ff. de public. iudic. quem refert Alexand.in præallegato consilio.xiij.

De iure autem canonico si loquamur in foro conscientiæ,& tunc clericus, & laycus iudicantur ad paria vt in foro pœnitentiali æqualis pœna eis imponatur prout superius de coitu sacrilegio, & incœstuoso dictum fuit: in foro autem contentioso Sodomita si sit clericus propter incontinentiam quæ est contra naturam debet deponi ab officio & beneficio vel si constet illum clericum esse incorrigibilem, debet recludi in aliqua
37 religione, vt ibi perpetuam faciat pœnitentiam, † & sic clericus in foro contentioso debet deponi à perpetua administratione & omnibus beneficijs priuari & in perdetuum carcerem detrudi. Si verò sodomita sit laycus debet excommunicari & fieri alienus à cœtu fidelium quousq; condignam fecerit pœnitētiam: iste eum pœnæ canonum statutæ fuerunt in consilio lateranensi. in.c.clerici,& hoc ibi notat Panor.extra de excessib.prælato.& si quispiam vestrum quærat, quæ dicatur condigna pœnitentia salutaris? dicite prout supra dictum fuit, quòd illa remanet in arbitrio iudicis ecclesiastici.

De iure diuino, seu legis veteris testamenti sodomita punitur pœna mortis: vt Leuitici.xx.cap.& Exodi.xxij. quibus dicitur sodomita morte moriatur ibi etiam dicit dominus ad Moysem maleficos non patiaris viuere & in cap.reos sanguinis. xxiij.
38 quæst.v.† Sed aduertite, quòd quando in veteri testamento fit mentio simpliciter de morte intelligitur de morte æterna & non de corporali: ergo videtur, quòd eadem lege veteris testamēti sodomitę non debent pati mortem naturalem: sed ad tollendū istud obiectum adduco vobis textum etiam loquentem de morte naturali Leuitici.xx.cap. vbi dicitur, ꝙ mulier, quæ succubuerit cuili-
39 bet iumento simul interficietur cum eo.† Sed vos videtis dietim, quòd pro hoc crimine clerici degradantur,& potestati temporali remittuntur demum illis, ac cæteris laycis imponitur pœna igni

ignis : quia condemnatus isto crimine viuus comburitur, vt citius memoria hominis deleatur: sicut de hæreticis constitutũ est, & secundum Hieronimum in translatione hoc vitium est tantę detestationis vt illud solùm nominare sit turpissimum polluiturq́ue os loquentis subijciens, quòd apud Deum sodomia intantùm est detestabilis, vt illa nocte, qua redemptor fuit natus omnes
40 sodomitæ subitò perierunt & † dicunt quidam illa nocte Vergilium peremptum fuisse, qui quamplurimùm tactus erat illo vitio sodomitico.

Apud hystoriographos concubitores puerorum vltimo supplicio afficiebantur, ac alijs diuersis pœnis puniebantur secundũ legem, quam tulit Scatinius & refert Valerius propter hoc delictum Cornelium in carcere vitam finijsse: legitur etiam Scatinium fuisse condemnatum eò, quòd tantùm cum filio Marcelli stuprum tentauerat. Lucius Tribunus militum à Plocio, quem stuprare volebat, occisus fuit: & quàmplures alij, qui hoc pessimo vitio laborauerunt hac lege Scatinia sunt condemnati quos ample refert Eguinnarius Riualis senator dalphinalis in
41 libro hystoriæ iuris ciuilis legitur etiam, † quòd Semiramis regina, quæ Babilonicam vrbem fieri fecit tantæ fuit libidinis, & spurcitiæ, vt non modò filium proprium sed etiam equum vsq; ad coitum amauerit.

Præterea, teste Iosepho, ac alijs hæbraicè scriptoribus sodomitæ & gomorręi ocio, & diuitijs florentes in omne libidinis flagitium abierunt: ita quidem, vt vulgò mares paterentur muliebria, quorum animos libido intantùm incesserat, vt nedum ab hostibus colendis abstinerent, quibus conspurcabatur
42 † Nero qui Sporũ puerum, cuius amore infami deperibat, dẽpta virilitate in sexum fœmineum transformare conatus est, eoq; raptus est dementiæ vt non sine dote, & ornatu exquisitissimo nuptiarum, qualis coniugibus Cæsaris esse consueuerat in domum suam publicè euocatum vxoris loco habuerit vt Petrarcha, & Suetonius referunt legimus etiam Aristonem Ethesum vt refert Guido de Fontenaio in hystorico collectorio cum asina concubuisse, ex qua progenuit pullam & pariformiter Fuluium cum equa coitũ habuisse, & ex ea hypponã suscœpisse ab equa matre denominatã: Alij quidem brutis sese iniunxerũt, quos, tantùm expectat vltima flammarum exustio.

Vltimo videamus ad quem spectet cognitio & punitio huius criminis breuiter cõcludatis, quòd iudex ecclesiasticus de isto crimine habet iurisditionẽ, vt de eo possit cognoscere etiam cõtra laycos vt est tex. in. c. clerici. extra de excessib. plęlato, quem ad hoc notat Panor. in versiculo. layci excommunicationem subdã-
43 tur ergo tex. ille clarè probat ✝ quòd cognitia, & punitio exspectat ad ecclesiam ista opinionem tenet Abbas in. c. in archiepiscopatu extra de raptoribus vbi dicit, quòd qualitercunq; homines peccent contra naturam, vel in actu venereo. vel adorando idola, vel alio modo: dum tamen peccatum sit contra naturam ecclesia etiam contra laycos habet iurisditionem. Et per istam rationem concludit Ioannes andręas in. c. j. de vsuris in sexto. quòd iudex ecclesiasticus punit vsurarios etiam laycos, quia vsurarij dicunt delinquere contra naturam, cum faciant germinare pecuniam, quæ naturaliter non germinat ista est communis opinio, quòd ecclesia cognoscit de sodomia. ideò vlterius non insisto. Sed prædicta vobis sufficiant pro declaratione prædictarum specierum quomodo autem clerici puniantur pro simplici fornicatione aut pro concubinatu publico vel occulto ista plene declarabuntur in textu infra nunc clarè se offert nostra rubrica de publicis concubinarijs cuius verba exordior.

De.

SVMMARIVM.

1 *Præpositio de varijs modis in iure potest intelligi.*
2 *Præpositio. de quantum attinet ad istum titulũ accipitur declaratiue. vel domonstratiue tamad oculum quàm intellectum quia per rubrum dedeclaratur & demonstratur quid author in nigro sit tracturus.*

¶ CIRCA istam præpositionẽ, de & eius expositionẽ doctores vtriusq; iuris quã plurimum laborauerunt & diuersas tradũt significationes præcipuè Albericus de Rosate super eodem verbo & Lucus penna in. l. omnes iudices. decurionibus libro duodecimo codicis & dominus Franciscus de pauinis in tractatu de officio, & potestate capituli sede vacante, vbi ponit plusquam viginti quinq; significationes, quas pro nunc superfluum esset recitare: ego autem dico quantum attinet ad pręsentem locum. quòd
1 præpositio, de tripliciter potest intelligi ✝ primò vt ponatur pro alia præpositione, pro, & pro ista expositione facit tex. in. §. grauissimum in autentico vt nulli iudicũ collat. ix. in versiculo de qualibet,

libet ideſt pro qualibet & in·§·neceſſarium.in verſiculo de qua libet titulo ſupra allegato:& tex.clarior de iure.in.l.poſt venditio nem.in verbo de quo.glo.ibi exponit id eſt pro cuius vtilitate.ff. de aqua pluuia arcend.quibus addite tex.nntabilem in.l.ij·§·lenocinij in verbo de adulterio vxoris debet exponi,id eſt pro adulte rio.ff.de adulter.& ſecundum iſtum expoſitionem dicemus de pu blicis, coneubinarijs·§·ad iſta expoſitio non videtur ciuilis: quia in hoc titulo nihil pro eis ſed contra eos deciditur:quod intelliga tis temporaliter ſpiritualiter autem tractatur de fauore animæ ipſorum concubinariorum vt à peccato,& concubinatu retrahantur.& iſta fuit principalis intentio Papæ,qui fundat ſe ſuper lege diuina,& peccato mortali,cuius intentio,ſeu finis eſt vel eſſe debet euitare peccatum:& deo animas lucrifacere vt notat gloſ. in.c.cum contingat.extra de iureiurand.& ſic diuerſis reſpectibꝰ idem eſt dicere de publicis,vel pro publicis concubinarijs.

Alia & canonica poteſt eſſe expoſitio, vt iſta præpoſitio de,ſumatur pro dictione propter, & ita accepit Cicero libro primo, epiſtolarum,quem etiam refert literarum princeps Budęus in an notationibus pandectarũ in.l. redhibere.ff.de ædilitio edicto autore cicerone ſic dicẽte.Tanta enim magnitudo eſt tuorum erga me meritorum vt quoniam tu niſi perfecta re de me non conquieuiſti de me ,inquit,ideſt propter me ſimilẽ expoſitionẽ fecit imperator in.l.j.C.quando ciuilis actio criminali præiudicet in verbo de re familiari glo.ibi exponit id eſt propter rem familiarem & iſto modo ſumitur apud Vlpianum.in.l.diuus pius.ff.de petitio.hęred.in verbo de qua cõtrouerſia gl.ibi exponit,ideſt ꝓpter quã ideo ſecundũ iſtã expoſitionẽ dicamꝰ ſupplẽdo ad rubri cam de publicis concubinarijs puniendis hoc eſt de pœnis propter publicos concubinarios inductis:nam principaliter hæc conſtitutio inducta fuit propter illos puniendos & in caſu neceſſitatis iuxta ſubiectam materiam vna dictio?æquiuoce & ſinonimis cè pro alia plerumq; exponitur vt notat glo.& doctores in.l.eas cauſas.ff.de conditio.& demonſtratio.quod eſt vtile,pro reſcri-
2 ptis apoſtolicis ad ſaluandum malam grãmaticam † vel verius di camus ꝙ iſta præpoſitio de accipitur hîc declaratiuè vel demonſtratiuè tam ad oculum,quâm ad intellectum:quia per rubricam declaratur:quid author in nigo tractaturus ſit:vt videtis fecit in omnibus rubricis iuris:& iſta videt̃ verior expoſitio reiectis alijs.

¶ Publicis concubinarijs.

SVMMARIVM.

1 *Iura facientia de concubitunario mentio absolute intelliguntur de publico & non de oculto.*

2 *Peccata latentia in hoc seculo non habent vindictam.*

3 *Officiales Episcoporum publice corrigentes clericos occulte peccantes canon tales non correctores sed proditores appellat.*

4 *Christus conuersatus est cum publicanis & peccatoribus.*

5 *Concubinarij poßint dici in triplici differentia scilicet stricte large & largißime.*

6 *Obscuritas, omni iure damnatur vnde testis obscure deponẽs iterum venit examinandus.*

7 *Superflue in instrumentis aut alijs dispositionibus nullum verbum nulla dictio apponi debet.*

HOC dicit ad differentiam occultorum concuninariorũ, de quibus licet Papa infra faciat mentionem: tamen de eorum punitione in hoc titulo explicite non agitur: sed remanet in dispositio
1 ne iuris communis vnde in foro contentioso † iura penitentia absolutè concubinarios intelliguntur præcipue de publicis. & nõ
2 de occultis † quia peccata latentia in hoc seculo non habent vindictam. c. chistiana religio. xxxij. q. v. quia ecclesia non iudicat de occultis, sed talia iudicio diuino relinquuntur. l. erubescant impij. xxxij. distinctio. in versiculo de manifestis quidem loquimur:
3 quia secretorum deus cognitor & iudex. qui tex. videtur facere † contra certos officiales, & vicarios episcoporum qui cum fraterna monitione clericos occultè peccantes corrigere deberent illos tñ mãfestãt, vt publice scandalũ patianť vñ canõ tales nõ correctorores, sed ꝓditores appellat: Scribit etiã Nicolaus Papa Ludouico imperatori qui erat prõptus punire ꝑsbyteros etiã occultè peccantes. dicens se legisse in scripturis quòd imperator constantinus cum videbat sacerdotes peccantes illo sua clamide cooperiebat, ne ab alijs viderentur & hoc habetur transumptiuè. in c. in scripturis. xcvj. disti. oportet nos ergo in hoc mundo viuire
4 cum fornicatoribus, & peccatoribus: † quoniam Christus est conuersatus cum publicanis & peccatoribus: quonam ipse sciebat iu-

bat iudam proditorem, quem cœlauit, & tollerauit.

Et vt ad cōcœptum sermonem redeamus, præmittant noui auditores, quòd concubinarij possunt dici in triplici differentia primò † stricte scilicet quando abutuntur cum illa, quæ modo vxorio ad vsum veneris illegitimè tenetur illa quòd de mente iuris concubina non dicitur, nisi ex affectu teneatur per modum vxoris, sic quam in vxorem posset dicere & ista sunt correlatiua inter concubinam, & concubinariū & dispositum in vno videtur esse dispositum in alio vnde in statuto, aut alia dispositione fauorabili appellatione concubinæ, & concubinarij continētur tantum illi, cum quibus nuptię esse possunt: & ideò si statutum dicat, quòd cōcubina sequatur forū concubinarij debet intelligi de solutis. Secundo iste terminus concubinarius accipitur largè vt intelligatur de illis qui tenent mulierem non ex affectu matrimonij licet ambo sunt soluti vt faciunt scholares, qui pro certo tempare puellas inducunt in eorum studijs quia illę propriè vocantur focarię scholares fornicatores sed secundū largam significationē cōcubinarij & cōcibine possunt appellari Tertio accipit largissimè & secundum communem vsum vulgarem loquendi concubinarij appllari possunt sacerdotes, aut alij constituti in sacris vel vxorati qui vltra vxores: carnaliter alias mulieres cognoscunt quos lex ciuilis ppriùs loquēdo adulteros, & sacrilegos nuptiarū appellat. l. quāuis. C. ad. l. iulian. de adulterj. vñ propriā significationē vocabuli concubinarij appellant, quos lex canonica, & ista Papalis constitutio tanquā concubinarios mādat puniri: & licet isti concubinatus adulterij & sacrilegi præcœptoris magis frequentatur tamen dissimulatione iudicum etiam ecclesiasticorū remanent impuniti.

Expeditis verbis rubricæ, superest vt ad titulum transeamus in quo protestor nolle me aliquid sentire aut tenere quā quod sedes apostolica, & sancta mater Ecclesia sentiunt, & tenent, quam pro testationem fecit Ioachim Abbas. in. c. damnamus. extra de summa trinit, & fide catho. procedam per dictiōes, seu clausulas separatas vt ea, quę dicēda sunt faciliùs possint intelligi, & memoriæ commendari: quoniam partitio animum incitat mentem præparat memoriam conseruat, & faciliorem pro inuenibus dicit intelligētiam. l. Caius. §. titius in verbo per duas partes. ff. de lega. ij. & in. l. j. ff de doli exceptio. & dicit philosophus quòd per

partes facilius perducimur ad cognitionem totius: & verba docentis prolata sub prædubio in uolucro pariunt duplicitatem † seu
6 obscuritatem quæ omni iure damnatur. vnde quęlibet scriptura si obscurè loquatur pro nō scripta habetur. l. j. i fine. ff. de hijs quæ pro non scri. habent. Sic testis qui obscura deposuit iterū veni examitnandus. c. cum clamor. de testib. & paria sunt non respondere vel obscure respondere. l. de etate. § nihil interest. ff. de inte. actio. & gñaliter dcatis, ꝙ doctor nunquam per verba extranea debet proponere dicta sua, sed cōia, & vsitata vt notaẗ in. c. relatū. xxcvij. distin.
7 & quia Bal. in rub. de cōtrahen. emp. refert † ꝙ in instr̄is seu contractib⁹ alijs depositionb⁹ nedū clausulę verū etiā nullū verbū superuacuo debet intelligi fuisse ꝓlatū. Sed debet aliquā virtutem operari scđm subiectā materiā. l. hāc legē. ī verbo superuacuū nō esse de cōtrah. emp. & in. l. stipulat⁹ in pric. ff de vsur. & dicit tex. c. si Papa de priuileg. in. vj. ꝙ verbo debēt aliquid operari & dicit idē Bal. ꝙ act⁹ ampliant̄ ꝑ dictiōes ampleatiua & copulas. l. q fundū. § q agrum. ff. de cōtrah. emp. ꝙ dictū sequit̄ Ale. in cōsii. lxxxv. in quarto vol. accipio legit̄ istā primā dictionē seu copulatiuā &.

Et

. SVMMARIVM.

Verba secundum subiectam materiam quandoque impropriantur & vna dictio in alteram resoluitur.

2 *Continuatio quomodo diffiniatur.*

3 *Statuentinm & rescribentium voluntatem semper in rescriptis & statutis recipimus.*

4 *Dictio & in cōtiuatione est repetitiua præcedentiū sicut dictio item*

LICET sint infinitæ leges exordientes per ista dictionē & tñ in corpore iuris non reperitur alius titulis qui sic exordiatur ideò videamus quomodo in hoc loco exponatur respondetur ꝙ tripliciter potest intelligi. primo exponitur pro etiam. § de quibus de nouo. C. faciēdo & notaẗ. in. l. j. in verbo nā & reipublicę. ff. solu. mr̄imonio q̄ dictio extat īplicatiuè. isteò sensus erit, ꝙ Papa necdū statuit circa pacificos possessores verbū etiā ītēdit statuere circa publicos cōcubinarios & iste ītellect⁹ nō vr̄ alien⁹ à ꝑdicto sēsu.

Secundò ista copulatiua, & potest resolui in dictionem, item vt tradit Ias. in. l. re coniuncti. in. ix. coll. versi. copulatiua, & resoluitur, in itē. ff. de legat. iij. pro quo facit tex. in. l. Lucius. § qui habebat. ff. ad trebel. & in. l. triplici. ff. de verb. & re. sig. & in. l. cū quidam

dam.C.eo.titu.& in.l.sæpè.ff.de verb.& re.sig.† vbi non videtur
1 absurdum de iure,quòd ratione subiectæ materiæ verba q̃nq; im
proprientur,& vna dictio in alterã resoluatur,& hoc tradit Ol-
draldus cõsil.clxxxix.& secundum istam expositionem:ista dictio
& stabit continuatiuè,& erit sensus quia.s̃.in ti.præcedẽti Papa
tractauit certos modos quibus quis declarat nõ habere ius in be-
neficijs nunc aũt in isto titulo ponit aliũ modũ priuationis, nec
2 ista expositio videt cõtrariari diffinitioni cõtinuationis† quę est
actus successiuus tendens ad perfectionem eiusdẽ materiæ:& ista
censetur fuisse mens Papæ statuentis scd̃m quam verba intelligũ
tur,& non econtra.c.ij.requiris.in verbo.verba intentioni de ap-
3 pel.† quia in rescriptis,& statutis semper recipimus voluntatem
rescribentium,& statuentium ex qua sermo recipit interpretatio
nem:vnde dicit Imperator in.§.fi.in auth.de iudicibus.coll.vj.vo
lumus enim q̃d leges nostræ volunt:idem ergo est ac si Papa dicis
set,item insuper statuimus,nec credo meliorem expositionẽ pos-
4 se dari:† quia dictio,& maximè in cõtinuatione est repetitiua prę
cedentium sicut dictio item.l.seię.§.Caio.ff.de fund.instr.&.l.prę
tor.§.eritq; differentia.ff.de vi bonorũ rapt.ita concludit Corne⁹
consil.ccclxxxvij.versi.succedit.in.j.vol.& Bart.in præallegato §.
Caio.& in.l.fi.§.cui dulcia.ff.de vino tritic.& oleo legat.vbi dicit
ꝙ copulatiua,& habet repetere qualitatem præcedentium.

Tertiò dicatis,ꝙ ista copulatiua,&,ponitur amplificatiuè,vt
notat in.l.cum antiquioribus.C.de iure deliberandi.& eius ꝓpria
natura est diuersa coniungere,& potius ampliare,quã restringere
Corneus consil.ciiij.incip.licet.per tex.in.l.ea tñ adiectio.ff.de le
gat.iij.vbi copula,&,extat augmentatiue,& non restrictiuè, seu
demõstratiuè,dũ dicitur & quæ eius causa parata sunt,augetur le
gatũ detracta cõiunctione minuit,& restringitur scd̃m Bar.in.d.
l.oẽs popp.& in.l.cũctos p̃los.de sum.tri.& inducit; ampliationẽ
vltra ea,quę specificè dicta sunt Ro.cons.cccclx.incip.illa verba.

Insuper

SVMMARIVM.

1 *Expositionis natura est rem penitus obscuram deducere ad claritatem, & veram interpretationem.*

2 *Credendum non est alicui quantuncunq; sit doctrina, vel sanctitate nisi dictum lege, vel ratione comprobauerit.*

3 *Dictio insuper quomodo exponitur.*

4 *Dictio super sine compositione importat pignoris obligationem.*

HANC dictionem moderni. s̃. in ti. de colla. dupliciter exponunt vno modo, vt accipiatur pro dictione, prætereà & pro ista expositiõe allegãt tria iura, quę in veritate, nec textus, nec glossæ ita exponunt: imò iste primus intellectus expositiuus videtur esse
1 contra naturam expositionis, † quę est rẽ penitus obscuram deducere ad claritatem, & verã interpretationem, seu explicationẽ, vnde apud Ciceronem expositio pro interpretatione accipitur: sed dictio exponens difficilior reperitur quã dictio exposita ergo ista explanatio insuper. i. pretereà non videtur bona. Alio modo exponunt dictionem insuper. i. vltra. Similiter ista expositio non videtur vera: quia gl. pragmaticę sanctionis, quæ nihil allegat, potuit probabiliter ignorare naturã, & interpretationẽ huius dictionis
2 quam nec iuribus, nec authoritatibus probat, † nec credendũ est alicui quantacunq; sit sanctitate, vel doctrina, nisi illud quod dicerit lege, vel ratione cõprobauerit. c. ego solis. nona distinctione.
3 Ego aũt dupliciter aliter expono text. vno mõ vt dicamus † insuper. i. fortius, & ista expositio videtur cõgruere mẽti cõstituentis vt sit sensus ꝙ in pręcedenti titu. Papa statuit contra clericos detinentes bñficia sine titu. vt ordinarius declaret ius in eis non cõpetere, & talia beneficia deficiente titulo alijs conferre, nũc fortiùs statuit vt in casu pręsentis cõstitutionis ordinarius possit priuare clericum suis beneficijs, quãuis in eis ius verũ, & iustum titulũ habeat: scdò aliter potest exponi, vt dicamus insuper. i. ampliùs qd est aduerbium qualitatis, & habet vim repetitionis, & excessus scdm Albe. qui allegat tex. in. l. si sic. ff. de lega. iij. & scrib. in. l. verbũ amplius. ff. de verbo. & re. sig. nec melior posset dari expositio ponderãdo hanc dictionẽ insuper, quę est cõposita. natura aũt verborũ cõpositorũ est, vt fiat augmentatio, hoc est cõposita debẽt augeri & recipere augmentũ Ias. in rub. ff. sol. mat. per gl. in. l. j. ff. deposi.
4 ti. vbi verò scriberetur in aliquo actu absq; cõpositione † tunc induceret ius, vt si mutuo tibi. x. super tali re: vel lego tibi. x super
5 tali fundo isto casu dictio super sine cõpositione importat pignoris obligationem, vt eleganter tradit Ro. singu. cccccxxv. cuius caput exorditur Cõpresta. temerarium tñ esset recedere à doctorũ expositione dicamus ergo ꝙ hæc dictio insuper exponitur. i. prętereà quę scdm Albe. est cõtinuatiua, & repetitiua ad præcedẽtia.

§. præter

§.præterea.institutioni.qui.nõ est permiss.fac.test amẽ.exponitur etiã pro dictione per gl.singu.in.l.Seię.in princ.ff.de fund.instru. & gl.ibi in verbo insuper exponit.i.vltra institutionẽ . dictio enĩ vltra est implicatiua pręcedentiũ Bar.in.l.qui ita.ff.de dote ꝓleg. per tex.in.l.si vltra.ff.de fideiusso.& sic omnes expositiones prædictæ secun dum interpretationem vocabuli,& mentem constituentis possunt sustineri:quia in idem reincidunt.

Statuimus.

SVMMARIVM.

1 *Statuimus verbum prolatum ab eo, qui habet potestatem legis, vel canonis condendi inducit ius nouum.*

2 *Papa est ordinarius omniũ christianorũ, & sedes apost. est mater illorũ*

3 *Constitutio facta à Papa dicitur facta ab vniuersali ecclesia.*

4 *Legatus in prouincia sibi commissa potest facere generalem constitutionem idẽ Archiepiscopus in sinodo prouinciali, & Episcopus in sua diœcesi statuere potest.*

5 *Imperator vel alius princeps non est exemptus à iurisditione Episcopi.*

6 *Papa est loco.Petri Episcopi vero loco appostolorum.*

7 *Capitulum potest statuere in non concernẽtibus statum ecclesiæ aliâs nõ posset nouas facere consuetudines, seu statuta, vel antiqua immutare sine Episcopo.*

8 *Vniuersitas laicorum, item & magistri alicuius artis statuere possunt.*

9 *Papa an poßit statuere contra ius.*

10 *Papa statuendo potest imponere pœnam mortis, sed non exequendo: quia si hominem ipse occideret incurreret irregularitatem.*

11 *Angelus si male sentiret de fide posset à Papa iudicari, & excõicari.*

21 *Papa est subditus omni doctrinæ euangelicæ: ideò non potest contra euãgelium dispensare.*

13 *Papa in gradibus consanguinitatis lege diuina prohibitis non dispensat.*

14 *Præcepta negatiua moralia obligant omni tempore.*

15 *Prælati inferiores non possunt decreta sedis Apostolicæ immutare.*

16 *Episcopus etiam cum capitulo nihil potest stat ere contra ius positiuum.*

17 *Pœna Episcopi non seruantis canones.*

18 *Ratio quare Episcopus non potest statuere contra ius positiuum.*

19 *Papa generaliter statuendo licet in totum non poßit tollere ius diuinum potest tamen in parte moderare.*

20 *Papa potest particulariter statuere super decimis non soluendis.*

21 *Papa ex eminenti causa potest dispensare contra dicta Apostoli.*

22 *Papa ex legitima causa potest dispensare quòd clericus constitutus in sacris: licet sit monachus poßit cōtrahere matrimonium.*
23 *Papa licet non poßit constituere quòd vsuræ soluantur: potest tamen ex iusta causa facere quòd fructus non computantur in sortem.*
24 *Prælatus si cognoscat quòd clericus concubinarius, efficeretur deterior si compelleretur mox dimittere concubinam poterit ad tempus sine peccato tollerari.*
25 *Inconsueta propter scandalum euitandum tollerantur.*

¶HOC enim verbum à Papa profert vnde succedit doctrina, quam tradit Panormit. in capitu. cum venerabilis de iudicijs,
1 scilicet, † quòd verbum, statuimus, prolatum ab eo, qui habet potestatem legis, vel canonis condendi induceit ius nouum. Ergo noui iuris promulgatorium gloss. in cap. vt litigantes in verbo statuimus. de officio ordinarij. in. vj. quod secus est in verbo mandamus. Sed hæc opinio Panor. absolute non procedit: quia aliâs à iure communi dispositum erat quod clericus non solum pro publico concubinatu verum etiam pro simplici fornicatione si erat incorrigibilis poterat deponi & inhabilis reddi & suis beneficijs priuari, vt dicam infra in verbo & alios non publicos concubinarios à iure statutis, hodie autem secūdum quosdam hoc verbum statuimus est consilij & secundum hoc exponitur, idest consulim⁹ in capit. statuimus quarta distinctione & hoc ibi glos. declarat vel aliter exponanis, pro verbo componimus, idest, ad meliorem formam reducimus: quia ita se habet se natura dicti verbi componimus. l. secunda. §. deinde. ff. de orig. iur. vel aliter dicatis secundum canonistas in capitulo secundo in fine. extra de iudic. quòd hoc verbum statuimus, intelligitur secundum subiectam materiam: est eum verbum præsentis temporis, vnde non significat rem perfecta, & consummatam: quod secus est in verbo statuerit, licet futurum sit, quod cum effectu, & non verbotenus accipitur. l. prima. §. hæc verba. ff. quod quisq; iuris & rationem assignat ibi Iason: quia verbum, statuerit formatur à præterito iudicatum quod rem pręteritam & sic perfectam significat.

Ponderetis prætereà hoc verbum, statuimus: quod Papa, seu sedes Apostolica in spiritualibus & alijs actibus ecclesiasticis potest facere generalem constitutionē, quæ omnes subditos adstrin
2 get. c. fina. de consuet. † quia Papa est ordinarius omnium Christianorum

ſtianorum & ſedes Apoſtolica eſt mater illorum cap. cuncta per
3 mundum. nona quæſtione tertia, † & ideò cõſtitutio facta à Papa dicitur facta ab vniuerſali eccleſia, vt eſt expreſſum in capit. pia conſideratione. de excep. in ſexto: quia in eo tota eccleſia repræſentatur, vt tradit Roma. conſilio tricenteſimo ſexageſimo ſexto incip. quæritur.

4 Ampliate † in legato, qui in prouincia ſibi commiſſa poteſt facere generalem conſtitutionem capitulo primo de locat. & conduct. & habetur in cap. fin. de offic. delegat. Secundò ampliatur in ſynodo prouinciali, quæ ſimiliter conſtitutionem facere poteſt cap. quod dicitis. xvj. diſtinctione. Tertiò ampliate in epiſcopo, qui in ſua diœceſi ſtatuere poteſt ca. veſtra nobis de locato. vnde veniens contra decretum, ſeu conſtitutionem epiſcopi excommunicari debet capitulo ſi quis venerit. extra de maior. & obed. quia in ſua diœceſi eſt maior quocunque principe ſeculari illius diœceſis cap. omnes principes titulo ſupra allegato. Ex quo infer
5 tur, quòd † nullus princeps de iure communi eſt exemptus à iuriſditione epiſcopi: licet ſit imperator, quia adhuc ſubijceretur epiſcopo loci: vnde beatus Ambroſius adhuc Epiſcopus Theodoſium imperatorem excommunicauit cap. duo. xcvj. diſtinct. & in capit. ſi autem vndecima quæſtione tertia, & ibi hoc notat gloſſ. Imò ſimplex ſacerdos præfertur militi ſeculari: nam iſte eſt miles imperatoris. ille vero eſt miles Chriſti capitu. ante omnia. xl. diſtinctio. & miles Chriſti præponitur cap. Iulianus vndecima quæ
6 ſtione tertia. † Papa enim eſt loco Petri, Epiſcopi verò ſunt loco Apoſtolorum. Reſtat ergo, quod Epiſcopus poteſt facere generalem conſtitutionem, dum tamen non ſtatuat contra canones, & ſic valet ſtatutum Epiſcopi per quod prohibetur clericis ſub pœna excommunicationis ne habeant in ſuis domibus, vel alibi tenere, vel conuerſari cum mulieribus ſuſpectis, & diffamatis: quia hoc iure communi prohibitum eſt toto titulo de cohabitatione cleric. & mulier.

7 Quartò ampliate in † capitulo, quod poteſt ſibi facere ſtatutum cap. cum acceſſiſſent extra de conſtitu. præcipuè in leuibus non concernentibus ſtatum eccleſiæ, aliâs non poſſet nouas facere conſtitutiones, ſeu ſtatuta, vel immutare antiqua ſine epiſcopo cap. cum conſuetudinis extra de conſuetud. Quintò ampliate procedere in vniuerſitate clericorum vel magiſtrorũ quæ poteſt

8 sibi facere statuta cap.ex literis de constitutio.† Sextò ampliate in vniuersitate laicorum quæ similiter potest statuere vt quotidie videtis in confratrijs & alijs statutis municipalibus cap. quæ in ecclesiarum:de constitut.& ibi docto.& in.l.fina.in verbo qui statutis.C.de iurisditione omnium iudicum. Vltimò ampliate in magistris alicuius artis qui possunt facere statuta vt notat gloss. & doctor.per illum text.in præallegata.l.fina.& Barto.in dicta.l. omnes populi in prima quęstione principali & scrib.in.l.item magistri.ff.de pact.& ita in terminis decidit domin⁹ Franciscus Marcus decisione.clxiiij.eo quia tales magistri videntur habere collegium seu vniuersitatem & possunt constituere sindicum.l.j.§.j.ff. quod cuiusq; vniuersitat.

Dubitatur modo ex quo ista constitutio est secundum ius
9 commune an Papa possit statuere contra ius:† videtur quod sic, quia ipse est supra ius, & eius potestas latissima est & hæreticum esset disputare de illa: quoniam factum à Papa reputatur factum à Deo: quia non puniri hominis, sed vicem Dei gerit in
10 terris cap.quantò de translat.pręlato.vnde† Papa statuendo posset imponere pœnam mortis,sed non exequēdo:quia si hominem proprijs manibus occidere, incurreret irregularitatem secūdum Bald.& Fely.in capitulo si quis de maiorita.& obedien . imo for-
11 tius si possibile esset† quod Angelus malè aliquid de fide sentiret posset à Papa iudicari & excommunicari vt habetur ad Galatas primo.vbi Paulus insurgit contra illos qui volunt conuertere euangelium Christi sic dicens.Sed licet nos aut angelus de cœlo euangeliset vobis;præterquam quod euangelisauimus vobis anathema sit:ex quibus videtur quod Papa potest statuere cōtra ius propter eius amplam potestatem quam late tradit Decius consilio.cccxlj.exordiente viso puncto in tertio volu.vos autem super isto articulo resolutione concludatis quod si agatur de iure diuino,tunc Papa absolutè contra illud statuere non potest: licet sit maior Apostolis excepto Petro cap.sunt quidam vigesima quæstione prima quod si contrarium faceret non sententiam dare,
12 sed errare videretur:† quia omni doctrinę euangelicæ subditus est: & ideo non poterit contra euangelium dispensare vel statuere vt probatur in cap.deinde.xxvj.distinctio.& in cap. sicut.xiiij. distinct.istam opinionem firmat Antho.de butr.in cap.super eo extra de vsur.dicens,quòd contra prohibitum in veteri,vel nouo

testamen-

testamento Papa dispensare, vel statuere non potest: sed ante eum fuit singularis decisio Ioannis Andreę in regula peccatum de reg. iur. in mercurialibus quem refert & sequitur Alexan. consil. xlix. incipiente paucis vtar in quarto volum. & pleniùs per Socy. consilio. clxiiij. incip. visa bulla Bonifacij hanc opinionem sequitur etiam Andræas Siculus in dicto cap. cum in ecclesiarum & Ias. in dicta. l. rescripta. C. de precib. imper. offer. vbi dicit, quòd Papa absolute non potest rescribere contra ius diuinum quem etiam sequitur Romanus consil. cccxlv. incipien circa primum vbi dicit, quòd Papa nō aliquid statuere per quod immutaretur generalis status ecclesiæ hanc etiam sententiam secutus fuit Abbas in cap. literas in quinto notabili de restitutio. spoliator. vbi concludit,
13 † quòd in gradibus consanguinitatis diuina lege prohibitis Papa non dispensat nec consuetus est hoc facere: quod secus est in prohibitis à lege humana, & iure positiuo: quia licet sit supra legem positiuam in cap. proposuit de concess. præbend. & in. l. princeps. ff. de legibus non tamen est supra legem diuinam: vt in eleganti consil. ccclxxiiij. tradit Petrus de Ancha. sed illam tenetur defendere vsque ad animam, & sanguinem, & vsque ad omnes conatus
14 dicto cap. sunt quidam. † quia præcepta moralia negatiua omni tempore obligant. etiam intantùm, quòd si Romanus pontifex dispensaret, vel statueret contra ea, quæ sunt iuris diuini, ille sit taliter dispensatus non esset tutus quoad Deum secundum Innoc. in cap. diuersis extra de cleri. coniugat.

Ampliate istam decisionem procere in episcopo aut alio prælato inferiore à Papa, qui nec contra ius diuinum, vel positiuum statuere potest capit. institutionis nostræ decreta. xxv. quæstione
15 secunda vbi dicitur † quòd prælati inferiores non possunt nec in toto nec in parte decreta sedis Apostolicæ immutare & ad illum text. concordant plura alia iura quæ tradunt Iacob. de butriga. & Alexand. in. l. prima. ff. quod quisque iur. & idem Alexan. consilio. cxxx. incip. in causa in secundo volu. vbi concludit, † quòd
16 Episcopus etiam capitulo nihil potest statuere contra ius positiuum & canonistæ in dicto cap. quæ in ecclesiarum: & legistæ post Bartol. in præallegata. l. omnes populi. & istum articulum amplè examinat Henricus de bottis in suo tractatu synodali: & ratio est secundum eos quare episcopi non possunt statuere contra ius canonicum: quia finis iuris canonici est euitare peccatum,

& animas Deo lucrifacere vt notat gloſſ.in dicto cap. cum contingat. ideo ſtatutum factum ab inferiore diceretur iniuſtum merito non eſſet tenendum:quia Epiſcopus tenetur ſeruare canones cap.à ſubdiaconibus.xxxij.diſtinct.quoniam cuſtos canonum appellatur cap.cum quibus.xxiiij.quæſtione quarta.imo ſi illos violaret blaſphemaret in Spiritum ſanctum cap.violatores.xxv.quæſtione prima ſicut violator legum incidit in crimen ſacrilegij.l. omnes verſic.violare tentauerit, pœnam ſacrilegij ſubſtineat.de priuileg.eorum qui in ſacro palatio militant.libro duodecimo codicis.meritò contra illos, Epiſcopus nihil ſtatuere poteſt: & ſi de facto contrarium faceret, eſſet periurus,ex quo iurauit illos ſeruare cap.ego.N.de iureiuran.& dicit Fely.in cap.ſi quando de reſcriptis,quòd prælato non obſeruanti canones licitum eſt reſiſtere quod dictum extollit Romanus ſingulari.ccccxciiij. incip. cu-
16 rialis de Florentia.† vbi ponit pœnam epiſcopi non ſeruanti canones, & remiſſiue allegat gloſſ.ſing.in capitu. ſacerdos ſecunda quæſtione ſeptima quę dicit,quod ſi pręlati ſint excommunicati, vel hæretici,vel ſymoniaci,vel notorij fornicatores, vel non ſeruant canones licitum eſt ab eis recedere etiam ante ſententiam.

Secunda ratio eſt quam tradit Cardi. Alexan.in cap.ſi omnes.
18 xix.diſtinct. † quòd ideò Epiſcopus non poteſt ſtatuere contra ius poſitiuum:quia poteſtas condendi canones immediatè proceſſit à deo:nec talis poteſtas data fuit epiſcopis,ſicut ſummis pōtificibus:ergo contra illos nihil ſtatuere poſſunt:quia non reperitur deciſum in iure,quòd inferior poſſit infringere legem ſuperioris cap.cum inferior.de maiorit. & obedien. Tertia poteſt eſſe ratio & melior:quia conſtitutio epiſcopi eſt particularis,nec poteſt ligare, niſi ſubditos, ſed conſtitutio papalis eſt vniuerſalis: ideò Epiſcopus nō poteſt infringere,quod per totum vniuerſum mundum obſeruari debet.

Ex quibus tria in ſumma reportari poſſunt primo,quod Epiſcopus contra ius poſitiuum nihil ſtatuere poteſt.ſecundo quod Papa circa illud bene poteſt ſtatuere:quia eſt ſupra ius poſitiuum & in eo ſufficit ſola voluntas quæ habetur pro cauſa nec aliter quærendum eſt de ratione maximè in his in quibus habet pleniſſimam diſpoſitionem:ideo omnia quæ facit circa ius poſitiuum præſumuntur facta cum iuſta ratione ex quo cenſetur habere omnia iura in ſcrinio pectoris capitulo primo de conſtit.in ſexto.

& in.l.

& in.l.omnium.C.de testa. & hoc est propter valentes viros qui debet sibi adsistere vt dicit Panor.in cap.ex literis in quinto nota bili de restitut.in integ.vltimo reportetis, quòd Papa contra ius diuinum funditus statuere non potest, & sic non posset statuere, ꝙ clerici persistant sine peccato in publico concubinatu.

Prædicta decisio limitatur,vt procedat absolutè,hoc est,in to tum,secus in parte pro qua potest tollere ius diuinum vt tradunt canonistæ in cap.proposuit de concess. præbend. & in dicto cap. quæ in ecclesiarum & Gulielmus de monte serrato in commento
19 pragmaticæ sanctionis.vbi ex pluribus concludit,† ꝙ licet Papa non possit in totum.i.vniuersaliter statuere ꝙ decimę non soluãtur ex quo sunt sub præcepto legis diuinæ. vt habetur Leuitici xxviij.& numeri.xviij.sunt enim decimæ,tributa animarum egẽ tium,quas Deus in signum dominij sibi reseruauit. c.decimę.xvj. q.j.instituit enim Deus decimas,vt essent sacerdotibus cibus in domo domini:& ideo,ex quo debentur diuina constitutione non
20 poterit statuere ꝙ non soluantur:† tamen quandoq; ex causa po test particulariter statuere,& dispensare super decimis non soluẽdis.vt not.gl.& doc.in.c.à nobis.extra de decimis.

Secundò ista limitatio probatur,quia dominicalis solennitas est sub præcepto decalogi,quod exorditur sabbata sanctifices pro ut habetur in titulo de ferijs circa principium:& Deuteronomi capitu.quinto.& licet Papa non in totum statuere faciendo generalem constitutionem:quod vnusquisque exerceat artem suam die dominica:potest tamen ex causa statuere, & dispensare particulariter cum aliquibus,vt licitum sit piscari die dominicali propter ingentem necessitatem superuenientem capit.licet de ferijs: fortificatur hæc decisio:quia licet Papa non possit vniuersaliter statuere contra decisionem Apostoli:vt habetur ad Galatas pri-
21 mo,tamen† ex eminenti causa poterit dispensare cum aliquibus contra dicta Apostoli gloss.in cap.lector.xxxiiij.distin. quæ dicit, quod Lucius Papa dispensauit cum Episcopo Panormitano,qui fuit bigamus.

Tertiò ista limitatio probatur: quia licet Papa non possit vniuersaliter statuere,quod matrimonium consummatũ copula carnali dissoluatur propter resistentiam iuris diuini vt in capit.quos Deus coniunxit.xxxiij.quæstio.tertia.& Matthæi decimonono: tamen propter vrgentem causam matrimonium etiam ex toto

22 poteſt diſſolui, vt eſt caſus in capitulo gaudemus de diuot. † quia etiam poterit, ex legitima cauſa ſtatuere, quod clericus in ſacris poſſit contrahere matrimonium, quanuis ſit monachus: vt aliâs dixi de rege Aragono.

Quartò iſta limitatio probatur, quod licet Papa non poſſit ſtatuere, quod vſurę citra peccatum permittantur: quia eſſet contra legem veteris teſtamenti, & legem euangelicam quæ vndequaque fœnerari prohibentur maximè clericis propter quod à beneficio & officio ſuſpenduntur: & ſi non ſe correxerint ad degradationem proceditur notatur in cap. canonum. & in capitulo quoniam & in cap. ſi quis oblitus. xxij. quęſtione quarta: & ſi ſint vſurarij manifeſti remanent ſuſpenſi ab executione officij donec ad arbitrium Epiſcopi ſatisfaciant, & reſtituant, quæ recœperint
23 cap. quia in omnibus. extra de vſur. † tamen quandoque ex iuſta cauſa Papa ſtatuit quod fructus nō computentur in ſortem cap. ſalubriter. de vſuris.

Quintò iſta limitatio fortificatur in iuramēto, ſuper quo Papa non poteſt ſtatuere in totum, quod iuramentum non liget: quia eſt de iure diuino cap & ſi. Chriſtus de iureiurand. & habetur Matthæi ſexto: tamen poterit particulariter ſuper iuramento. Et ſi cum aliquo diſpenſare vt tenent Canoniſtæ per gloſſ. in capit. quanto de iureiur. ſuper quo etiam Epiſcopi hodie mediante ſigillo diſpenſant: ſexto fortificatur: quia ex quo horæ ſunt de iure diuino non poteſt Papa vniuerſaliter ſtatuere quod clerici conſtituti in ſacris ad illas non teneantur, poteſt tamen particulariter, hoc eſt, cum vno facere quod horæ canonicæ tantùm dicantur in parte vt notat Cardi. in clemen. prima de celeb. miſſa. Septimò facit quod licet Papa non poſſit ſtatuere quod ſtetur dicto vnius teſtis in omnibus cauſis: quia eſſet contra ius diuinum quo cauetur quod in ore duorum vel trium ſtet omne verbum vt habetur Deuteronomij decimo nono. & in capitulo in omni negotio de teſtibus & Matthæi. xviij. tamen ex certis cauſis poterit ſtatuere, quod ſtetur dicto vnius teſtis.

Vltimò prædicta confirmantur, quia licet Papa non poſſit ſtatuere, quod clerici teneat publicas, vel ſecretas concubinas, vel aliter impugnè fornicentur propter reſiſtentiam iuris diuini vt in illo pręcepto non mœchaberis, ſub quo continetur omnis illicita fornicatio extra fœdus matrimonij: tamen quandoq; ad euitandum

dum maius malum tollerantur fornicationes & illas sub dissimu-
24 latione pertransit ecclesia.c.duo mala tertia distin. hinc est,† ꝙ si prælatus cognoscit,quòd clericus cõcubinarius efficeretur deterior si precisè compelleretur dimittere concubinã poterit ad tempus etiam sine peccato tollerari vt in specie tradit Panormit.in capit. vt clericorum in principio secunda coll. extra de vit. & hon. cler. pro cuius dicto facit tex.in argumentũ in.c.reqsiuit extra de spõ
25 salib.† & propter futurũ scandalũ euitãdum incõsueta tollerantur, & iuris præcepta relaxantur.c.peruenit.xcv.distinct. & in cap.secundo.de desponsa.impuber.& in casu eminentis necessitatis cessat legis,vel statuti vel hominis dispositio, seu prohibitio.l.de pupillo.§.si quis riuos.ff.de noui oper. nunciatio. & in.l. prętor ait. §.si debitorem.ff.de his,quę in fraud.cre.ergo clericus in cõcubinatu est tollerandus,vt deteriora euitentur:quia præceptis iuris diuini est excœptus casus curandi corpus,& animam apparet ergo, quòd ex causa potest fieri statutum contra canones, secundũ Bal.in.d.l.omnes populi.& in.c.si.quem ibi refert,& sequitur Panor.extra de consuetudine.non autem poterit Papa statuere contra ius diuinum nisi in casibus.s.qualificatis.

Quòd quicunq;.

SVMMARIVM.

1 *Dictiones quicunq;: quæcunq;,qualiscunq;,quælibet,quibuscunq;,vnicuiq;,omnis,cuiuscunq;:quicquid,de iure quid importent.*

2 *Fœmina sub hoc verbo quicunq; non compræhenditur: sed restringitur ad personas habiles licet non fuisset posita dictio clericus.*

1 HAEC dictio generalis est,& effrenata,sicut † dictiones, quæcunq;,qualiscunq;,quilibet,quibuscunq;,vnicuiq;,omnis,cuiuscunq;,& cæteræ dictiones vniuersales,quæ nihil excludunt:sed oĩa incudunt.Idẽ dicendũ est de dictione,quicquid,quæ vniuersalis est,&præcisa,secundum Bal.in.l.cum virum.C.de fideic.& nihil excipit secundum Bart.in.l.quæ omnia.§.planè.ff.de procura. & in.c.j.qualiter olim feud.poterat alienari,sub hoc enim verbo quicunq;.compræhenditur ciuitas municipum collegium,& vniuersitas,vt concludit Alber.per illum text.in.l.metum.§.animaduertendum.ff.quòd metus causa,& de sua natura comprehendit tam masculos,quam fœminas,vt in.l.quicunq; & ibi docto.C.de seruis fugit.& in.l.ait diuus vel,si.quicunq;.ff.de iure fisci. tamen

2 in hoc tex.† sub hoc verbo quicunq; non compræhenduntur fœminæ, licet de clericis Papa hîc non fecisset mentionem: quia licet hæc dictio sit geminata, & habeat signum vniuersale restringitur tamen ad personas habiles Bar. & docto. in. l. habeat vnusquisq;. C. de summa trinit. & Iason. in. l. fideiussor. §. prætor ait. ff. qui satisdare cog. item in hoc titulo Papa intendit tractare de punitione clericorum concubinariorum, & non de punitione concubinarum, vt infra dicam, dictio enim quæcunq;, & qualiacũq; beneficia, & ad illa habilitatus expressis quibusdam secularibus non censetur habilitatus ad regularia, sicut relatum quod est similitudinis, & nõ dissimilitudinis: & ideò refert similitudinem cum expressis, vt notatur in clementi. j. de rescrit.

Clericus.

SVMMARIVM.

1 *Clerici coniugati cum vnicis virginibus gaudent priuilegio fori si habitum, & tonsuram deferant.*

2 *Clerici non habent habitum determinatum à iure glo. in clemen. j. in fine de elect. Alex. consil. cxlix. incip. in causa in sexto volu. quod est notandũ contra officiales prohibentes clericis portare caligas albas.*

HOC nomen à Mathia exordium sumpsit, qui fortè electus est, & primus per Apostolos in clericum ordinatus, vt tradit Isodo. lib. vij. ethimologiarum, & habetur transumptiuè in. c. cleros. xxj. dist. sub cuius denominatione omnes ordinati intelliguntur, & sic præsbyter Diaconi, subdiaconi, lectores, cantores. c. de persona. in fine. xj. q. j. continentur etiam qui primam, & simplicẽ habent tonsuram, vt tenet gl. in verbo psalmista dicti. c. cleros. quia clericatus, licet faciat ad principium tamen enumeratur inter ordines, quoniam per primam tonsuram ordo clericalis confertur. c. cum contingat de ætat. & qualita. & per illam tonsuratus gaudet priuilegio clericali gl. in. c. fi. de tempo. ordinand. in. vj. & idem gl. in cle. quoniam in verbo clericus. de vita, & hone. cler. quę dicit, ꝙ nominatione clericus includit habentem primã tonsuram: & generaliter dicatis, quòd appellat. clericorum saltem largo sumpto vocabulo veniunt omnes clerici cuiuscunq; gradus, se
1 cundum Panor. in c. bonæ. in. j. notabili. de postu. prælat. † quibus addite quòd etiam clerici coniugati continentur cum tamen vnicis virginibus, qui in criminalibus si habitum, & tõsuram deferãt

ferant clericales, gaudebunt priuilegio fori. c. vnico. de cleric. coniugat. & sic ista constitutio habet locum in clericis coniugatis, & etiam in laicis saltem quantum ad cœteras pœnas, vt dicetur in versiculo monemus omnes Laicos, vt similiter â concubinatu abstineant.

Cuiuscunq; conditionis status.

SVMMARIVM.

1 *Differentia est inter gradum & statum.*
2 *Status clericorum fuerunt tres.*
3 *Fratres mendicantes sunt magis incapaces, quàm serui pœnæ quibus etiam ad alimenta relinqui non potest.*

1 PAPA hîc† videtur facere differentiã inter ista duo nomina: quia licet non apponatur copulatiua, & ponit tamen punctus, qui habuit loco copulę, sicut facimus differentiã inter gradũ, & statũ: nam canones statum inferiorũ clericorũ magis appellant gradũ,
2 quam statũ, dicamus ergo ꝙ tres fuerũt status clericorũ.† primus fuit in primitiua ecclesia, quo tẽpore nulla bona possidebant: sed omnia erant cõia. Secundus fuit status clericorum post primitiuã ecclesiã tẽpore Syluestri, quo tẽpore ecclesiæ erant dotatę quidã tamen clerici expressè, vel tacitè renunciauerũt proprijs. s. per ingressum religionis, & regularis habitus assumptionẽ: & ideò talis, qui ex proposito, & modo assertiuo dicit meus liber, mea cappa,
3 peccat mortaliter nisi hoc dixerit ex lubrico linguę† qđ maximè procederet in fratribus mendicãtibus, quibus etiã ad alimẽta relinqui nõ potest: quia sunt magis incapaces, quã serui pœnę vt tradit Ias. in. l. ex facto §. Iulianus. ff. de vulg. & pup. tertius fuit status clericorũ, qui nec expressè, nec tacitè proprijs renunciauerunt sed bona immobilia possident maximè domos in quibus tenent suas cõcubinas & de istis duob⁹ statibus ecclesię loquit cõstitutio ista. vel aliter dicatis, quòd status clericorum est triplex. Primus est illorum, qui sunt in dignitate positi, vt Episcopi, prępositi, Decani, & alij habentes dignitatem in ecclesia secundus est illorum, qui sunt nobiles sine dignitate. Terti⁹ est illorum, qui nec nobiles, nec in dignitate cõstituti sunt vt patet in simplicibus, & inferioribus sacerdotibus, & de omnibus istis loquit ista constitutio: vnde ista dictio, status, significat præsentiam, conditionem, & qualitatem in qua quis reperitur: vnde apud Ciceronem qui status rerumq;

conditio temporum & apud Hieronimum corporis nostri certi status & probatur in cap.ij.in fine.vt lite pendente,& in.l.j. ff. de capi.diminutio.& in.l.eius,qui in prouincia. ff. si cer.pet.& in.c. fina.de verbo.significat.

Religionis.

SVMMARIVM.

1 *Clerici secundum largam significationem dicuntur religiosi.*

2 *Conuersi non sunt nec clerici nec religiosi ideo possunt habere proprium & contrahere matrimonium.*

3 *Templariorum ordo similiter & humiliatorum ex certis legitimis causis fuit dānatus & abolitus: tales non veniūt appellatiōe clericorū.*

QVIA religiosi in ꝓfessiōe sua habēt in se votū cōtinētię: hîc ergo videt̃ tex.ꝙ appellatione clericorū seculariū religiosi nō cōpręhendunt̃,nec econtra:quia religiosi simpl'r non dicunt̃ clerici,sed diuersis noībus nuncupant̃:ergo nō sunt idē.l.si idē.C.de codicil.& in pluribus partib' iuris clerici,& religiosi ponunt̃ tanquā diuersa.c.licet versi.tam circa viros religiosos,quā clericos de off. ord.maximè in ista cōstitutione,quę est pœnalis, & odiosa, cuius verba ciuiliter,& strictè sunt interpretāda:† secus secūdum largā significationē scđm quā clerici dicunt̃ religiosi:quia licet sint diuersi in qualitate,tñ continent̃ sub eodē genere.c.duo sunt genera Christianorū.xij.q.j.scđm Imolā in.c.sedes.de rescr.& Fel.ī.c.tua nos de iureiur.nec etiam continent̃ monachi.l. omnes.§.prætereà versi.clerici,sine monachi.C.de epis.& cler.& in.l. generaliter versicu.monachi:licet non sint clerici eodem titu.xvj.quęstio.prima nec similiter conuersi monasteriorum compręhenduntur secundum Ioannem And.in additio.ad Speculato.in titulo de rescripti præsentatione §.final.versicu. item nota quod si litere & ibi dicit Speculat.quòd si literæ sint generaliter concessę contra clericū,& contra quosdā alios,certè per illas nec monachi nec conuersi pos-
2 sunt conueniri:† quia conuersi non sunt,nec clerici,nec religiosi: vnde possunt habere proprium , & contrahere matrimonium Barto.in dicta authen.ingressi.quem sequitur Guido Papæ decisione sexcentesima decima quinta incipiente religiosi : & idem Speculat.eodem titulo versic.quid si in rescripto vbi dicit , quòd nec Episcopus absolutè cōtinetur clericorum appellatione.

EX quibus patet , quòd templarij,hæretici, qui emerserunt

anno

anno post imperiū Augusti.& quos clemēs quintus(qui Benedicto successit)deleuit & in concilio Vienensi damnauit licet à principio eorum ordo fuisset approbatus quia ipsi etiā hospitarij poterant ex priuilegio prædicare secundū glo.in.c.adijcimus.xvj.q.
3 j.† tamē ordo dictorū templariorū,& similiter humiliatorū ex certis legitimis causis fuit dānatus,& oblitus,vt ampliùs nō esset in ecclesia dei per Clementē & Lucium summos pontifices tales enim sic religiosi non continentur appellatione clericorum. quo modo autem monachi aut alij clerici cum monialibus habitare non debent dicetur infra.

Dignitatis.

SVMMARIVM.

1 *Canonici in ecclesia cathedrali dicuntur esse in dignitate & eis possunt committi causæ apostolicæ.*
2 *Mixtum sub simplicibus in odiosis non continetur.*
3 *Abbatia an contineatur appellatione dignitatis.*

HIC videdetur quòd existentes in dignitate nō cōprehendātur appellatione clericorū vnde canonici ecclesiarū.Cathedraliū nō cōtinerent,al's nō fuisset opus exprimere verbū dignitatis.Rationē assignat Panor.in rub.de vit.& honest.cleri.qui in canonicis,& cœteris cōstitutis in dignitate inest quędā qualitas, q̄ non reperit in simplicibus clericis quia à quoquā verti nō debet in du
1 biū† canonicū in ecclesia cathedrali existentē & in dignitate: qa eis tanquā existentib⁹ in dignitate causę apostolicę cōmittuntur. Romanus cōsilio.ccccxliij.& glo.in.c.si canonici.de offic.ordi.in vj.in glo.penultima dum dicit,ꝙ dignitate, & honore priuandi sunt:Sed prædicta procedūt vbi ageret de stricta vocabuli signifi
2 catione † & in materia odiosa quo casu sub simplicib⁹ non cōtinet mixtū secus in larga,& impropria significatiōe & in materia fauorabili.& ideo priuilegiū,seu tributū cōcessum gn̄aliter clericus cōprehenderet epos,cnonicos,& alios clericos cōstitutos in dignitate:quia verba sunt intelligenda & interprętanda secundū subiectā materiam,& vt minùs lædant ius cōe.l.ij.C.de noxalib. actio.quia verū est epos,canonicos esse clericos,cum qualitate tamen,quæ non habet mutare substantiam.Abbatia tamen secundum Imol.in.c.inquisitores.de hęretic.in.vj.sub nomine dignita
3 tis non contineretur.† Sed an veniat monachus sub nomine di-

gnitatis videte Lapum allegatione.101.in; . titulo de successioni.& glo.in.c.ij.de præbend.in.vj.& referunt Ioannes Andreæ vidisse declarari Abbatem non contineri dignitatis appellatione.

Etiam.

SVMMARIVM.

1 *Dictio etiam accipitur implicatiue & affirmatiuè.*

2 *Dictionis etiam natura est implicare casum minus dubitabilem & explicare casum magis dubitabilem.*

HAEC dictio est implicatiua.c.j.de cōmodat.c.cū oēs de cō
1 stitut.& in.l.etiā.C.de furt.† Aliqn̄ accipitur affirmatiuè & tunc capitur pro certè vt Mathæi.xj.dum dicitur prophetam etiam plusquā ꝓphetam & Ioannis.xj.dum dicitur etiā tu duenscis qa
2 amote & † natura illius est implicare casum minus dubitabilem & explicare casum magis dubitabilem vt notatur in.l.etiā.ff.so. lut.matri.Raphaël Caius.& Romanus in.l.qui se patris.C.vnde liberi.Iaso.in.l.si cui leget.§.si titio.ff.de legat.j.quia non erat dubium,quin clerici etiam in dignitate constituti cōprehenderētur in cōstitutione ista:Sed maior dubitatio vertebatur de pōtificib⁹ qui similiter in pœnæ istius decreti incidūt,pro quibus facit tex. in.l.Cēturio.ff.de vulga.versic.etiā ꝓpria bona filij:quia vbi nulla erat dubitatio quin in pupillari substitutiōe cōprehenderentur bona patris vt plenè dici in tractatu meo substitutionū:Sic etiam min⁹ dubitabit de clericis simplicibus,vnde Papa in hac cōstitutione illos needum comprehendere voluit verùm etiā alios qui sunt maioris præeminentiæ vt sequitur in textu.

Si pontificalis.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus simpliciter electus ante consecrationem non venit appellatione pontificis.*

2 *Abbas an veniat sub nomine pontificis.*

ID EST,episcopalis.quoniā appellatione pontificum comprehenduntur episcopi,& alij superiores secundum Cardina. in Clemē.fin.de celebra.miss.& firmimū in.§. pontificū ꝙ est verbū
1 si talis eps sit cōsecratus als simpliciter electus vel cōfirmat⁹ † ante cōsecrationē nō venit appellatiōe pōtificis vt dicit glo.in Clemen.dignū de celebra.miss.in verbo pontificum.quam extollunt

Ponor.

2 Panor.& Fely.in.c.eam te.de rescrip.† videtur ergo quòd Abbas non includatur sub nomine pontificalis,& ideò Papa hîc intendit punire Episcopos concubinarios cum etiam lex ciuilis nullā mulierem secum habere,aut habitare permittat: si aūt contrariū prolatum fuerit ab episcopatu proijciat:quia indignum se ostendit officio in auth.Episcopo.C.de Episco.& cle.& in corpore vnde sumpta fuit in auth.eo.ti.colla.ix.

Vel alterius præeminentiæ fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Cardinales ab alio,quàm à Papa,& consilio simul distringi nō possunt.*
2 *Papa licet omnia posſit,intelligitur habito consilio cum fratribus.*
3 *Excommunicatio generalis quoruncunq; cardinales nisi de eis fiat specifica mentio.*
4 *Generalis dispositio simpliciter prolata non comprahendit personas priuilegiatas.*
5 *Constitutio,seu statutum quantuncunq; sit generale non continet personas,quæ non sunt de iurisditione constituentis.*
6 *Papa etiam sine consilio potest ex causa deponere imperatorem.*
7 *Generali sermone non continetur persona priuilegiata.*
8 *Cardinalis publicus,& notorius concubinarius si monitus sit incorrigibilis potest à Papa,& consilio puniri.*
9 *Papa si sit publicus,& notorius concubinarius an ligetur ista constitutione ita quòd posſit accusari,vel deponi,vel saltē à papatu suspēdi.*
10 *Integritas præsidentium est salus subditorum.*
11 *Sermo generalis non comprahendit personam loquentis.*
12 *Superioris authoritas in dispositione censetur reseruata.*
13 *Authoritas superioris excusat à iuramento.*
14 *Papa omnes est iudicaturus:sed à nemine venit iudicandus.*
15 *Deus causas hominum voluit terminari per homines, sed causam Papæ suo iudicio reseruauit.*
16 *Papa de crimine sibi obiecto non cogitur stare iudicio alicuius:quia dominus eum iudicat.*
17 *Papa non potest se submittere iudicio iudicis secularis.*
18 *Papa si persistat in peccato debet moneri per euangelicam denunciationē: à qua non liberatur.*
19 *Verba euangelica quibus dicitur si non audierit dic ecclesiæ. non intelli-*

guntur in Papa qui non potest iudicari ab ecclesia militante: sed solū ab ecclesia triumphante.

20 Hæresis propriè loquendo dicitur solum in duobus casibus quando quis malè sentit de articulis fidei, & de sacramentis ecclesiæ.

21 Dispositio quæ simpliciter facit monitionem de hæresi intelligũtur propriè capi debent.

22 Papa pro crimine hæresis si sit incorrigibilis potest deponi, & corrigi per concilium generale.

23 Papa in hæresi potest conuinci duobus testibus.

24 Papa errans habet maiorem reatum quàm cæteri: ideò sine spe veniæ cõdemnandus est, vt diabolus.

25 Accusati de hæresi si sint parati se corrigi debent recipi ad purgationem quod malè seruatur per officiales nostri temporis, qui ignorantias recipere nolunt,

26 Papa in tribus casibus tenetur obedire concilio generali.

27 Papa si esset publicus adulter, vel concubinarius, vel vxorem duceret & sic vniuersalis ecclesia pateretur scandalum si sit incorrigibilis habetur pro hæretico.

28 Papa in quinq; casibus potest ab alio iudicari.

29 Papa in dando terras ecclesiæ suis consanguineis si sit incorrigibilis potest à papatu deponi.

30 Papa non potest incidere in canonem latæ sententiæ nisi in casu hæresis glo.in.d.c.quicunq;.

31 Papa si sit suspectus de hæresi quomodo contra eum debet procedi & cõcilium conuocari.

32 Papa hæreticus reputatur minor quocunq; catholico.

33 Papa in foro pœnitentiali subijcitur simplici sacerdoti.

ID EST altioris aduerbium, enim eminenter exponuitr, id est, altè, vnde præemineo, præsum, antesto, quasi ante alios emineo à quo descendit. Istud nomen præeminentia, & si referatur ad qualitates supra scriptas non potest aliter intelligi secundum veram interpretationem nisi in archiepiscopis, vel cardinalibus, aut legatis vel Patriarchis: quia post Papam in excellẽtia vltra omnes dignitates ecclesiæ Cardinales sunt maiores in præeminen
1 tia: † quia ipsi simul cum Papa omnes iudicant, nec ab alio quàm à Papa, & collegio cardinalium iudicari possunt: quia dicuntur caput ecclesiæ vniuersalis clemen. ne Romani. de elect. & Bal. in. l. cũ

multa

multa.C.de bo.quæ lib.quia licet Papa omnia posſit,hoc intelligitur habito consilio cum fratribus,vt notatur in.c.j.de transla. prælat.nec quicquam arduum facere poteſt ſine dicto conſilio ſecundum Io. And.in.c.antiqua.& in.c.dilectus.de conceſſ.pręben. vbi concludit quòd in diſpoſitione in qua ſimpliciter fit mentio de clericatu,vel dignitate non contineretur dignitas cardinalatus nec Epiſcopalis, niſi de ea ſpecifica fiat mentio.& iſtud dictum ſequitur Nicolaũs de milis in §.cardinalis.vbi aſsignatur rationẽ: quia dignitas:ſed culmen dignitatis.gl.in.c.ij.de præben.in.vj.ergo multò fortius idem erit dicendum in dignitate cardinalatus, quæ eſt maior epiſcopali ſubijciens,quòd iſta verba clerici cuiuſcunq; dignitatis quanuis ſint generalia,& vniuerſalia tamen non continentur cardinales,niſi hoc exprimatur,vt ex pluribus tradit Barbat.conſil.j.coll.xxviij.in.j.vol.pro quibus facit dictum Ioan.
3 monarchi.in.c.j.de ſciſmaticis.in.vj.vbi dicit † quòd in generali excommunicatione quoruncunq; non cõtinentur cardinales niſi de eis fiat ſpecialis mentio:quia generalis mentio non ſufficit de aliqua perſona quando requiritur ſpecificatio gl.in.c. inquiſitio-
4 nis.de hæret.in.vj.Alex. conſil.ciij.in.j.vol.& generalis diſpoſitio prolata ſimpliciter non compræhendit perſonas priuilegiatas gl. & docto.in.l.poſtquàm liti.C.de pact.& dicit Bald.in. d.l.omnes
5 populi.& in.l.fi.§.in computatione.C.de iure deliber.† quòd conſtitutio,ſeu ſtatutum quantuncunq; ſit generale non compræhendit perſonas,quæ non ſunt de iuriſditione conſtituentis.quod dictum ſequitur Barba.in.c.cum acceſsiſſent.circa finem de conſti. ſed cardinales abſolutè non ſunt ſub iuriſditione Papæ:quia non ab eo ſolo:ſed à concilio poſſunt diſtringi licet Abbas in quadam
6 quæſtione incipienti Epiſcopus in.xj.coll.videatur tenere† quòd Papa ex poteſtate ampliſsima quam recepit à Chriſto ipſe ſolus etiam ſine concilio poteſt ex cauſa deponere imperatorem,ita,vt nonſit neceſſe conuocare concilium:ſed Hoſtien.in.c.ij.de cleric. non reſiden.ſent contrarium.

7 Prætereà facit etiam,† quia in generali ſermone non continetur perſona priuilegiata,& in excelſa dignitate conſtituta.c.cum ſit periculoſum.de ſentent.excom. in.vj.Petr.de Anchar.conſil. ccxcvj.incip.pro clariori,& conſil.ccxcviij.incip.officialis.vbi dicit quòd regul.cancellariæ,quæ annullat gratiam,in qua verus valor beneficij non exprimitur non habet locum in gratia facta car

dinali:vnde tanta est eorum potentia,& authoritas, vt mortuo pontifice,eorum dignitas non decrescit,sed virescit non confunditur,sed magis diffunditur,imò in eis tota autoritas ecclesiæ refunditur:qua de re Papa in numero cardinalium se connumerat sicut imperator in numero senatorum:tales enim sub ista pontificali constitutione comprehendi possunt maximè quando in eis esset adeò publicus,& notorius ꝙ vniuersalis ecclesia scandalisa-
8 retur,tunc si moniti essent incorrigibiles † possent à papa,& consilio distringi:quia in eis orit maius scandalũ,quàm in prelatis inferioribus ex quo sunt magni cõsiliarij summi põtificis,quorũ sapientia mundus regitur,& qui ex obscuris aperta faciunt illi ex toto orbe terrarũ pauci ex multis singulares ex oĩbus assumunt.
9 Nunc dubitari posset an Papa ligetur ista constitutione,† ita ꝙ si teneat publicam concubinam possit accusari,vel deponi,vel saltem à papatu suspendi,videtur quòd sic quoniam iustum est principem obtemperari suis legibus præterea ista constitutio loquitur per verba generalia,& geminata quorum natura est omnes comprehendi ergo generaliter debet intelligi , vt Papam comprehendat argu.l.de pretio.ff.de publicia.in rem actio.quia verbo generali omnia continẽtur.c.sunt nonnulli.j.q.j.&.c.quicũq;.xxxiij.q.ij,& ratio est:quia quanto plus quis est cõstitutus in maiori dignitate delinquendo magis,& grauius deberet puniri,quã cæteri inferiores ratione mali exempli.c.cum magnæ.de voto,& voti redempt.iuxta dictum Gregorij.in.c.præcipuè.xj.q.iij.dicẽtis:scire enim debent prelati,quòd si vnquàm peruersa perpetrẽt tot mortibus digni sunt,quot ad suos subditos perditionis exem-
10 pla transmittunt.quoniam † integritas præsidentiũ salus est subditorum.c.miramur.lxj.dist.Item facit:quia ista constitutio saltem quoad Deum parum,aut nihil differt à lege diuina , per quã prohibetur omnis fornicatio,& constat legem diuinam præferẽdam esse humanis constitutionibus:ergo Papa ligatur ista constitutione:quia legi diuinæ conuenit:cum ergo ista constitutio trãsierit in contractum efficitur irreuocabilis,secundum Inn.in.c.in nostra.de iureiur.ideò obligatur ad eius obseruantiam.

Alij fuerunt in contraria opinione dicentes,quòd Papa non li-
11 gatur sua constitutione:† quia sermo generalis non comprehendit personam loquentis.l inquisitio.C.de solutio.l.si mercedem.ff.de actio.empt.& vend.& ibi gl.Bar.& Bal.& in.l.qui insulam.

§.fi.cum

§.fi.cum gl.ff.locati.Barto.in.l.si quis legauerit.ff.de legat.j.& in l.Paulus.§.si sciente.ff.de pigno.† & in quacunq; dispositione intelligitur reseruata authoritas superioris sicut in generali sermone non videtur quis voluisse compræhendere ea quorum prolatio ipsi proferenti esset pœnalis,vel prohibita,vt dicit Bart.in.l. codicillis §.instituto.ff.de legat.secundo.& in.l.fi.ff.ad municipa. & notant Canonistæ in.c.veniens.de iureiur.gl.in.c.constitutus. de rescript.ex quo infert Oldr.consil.xcvij.incip.factum tale est. quòd si Abbas cũ capitulo iurarunt non recipere monachos, vltra certum numerum,intelligitur,nisi superior cõtrarium susceperit,& idem tenent Cynus,& Saly.in.l.fi.C.si contra ius,vel vti. publi.Paul.de Castr.& doct.in.l.fina.ff. qui satisdare cogan.dum dicunt,quòd si debitor iurauit nullam exceptionem opponere si posteà superior sibi concedat exceptionem quiquennalem po-
13 terit illam opponere,nec incurret periurium.† quia semper intelligitur excepta authoritas superioris: ergo authoritas Papæ in hac constitutione videtur exempta,& ita concludit Fely.in.c.cõstitutus.de rescript.versi.authoritas Papæ.vbi dicit quòd à iuramento excusat authoritas superioris,& istam opinionem sequutus fuit Panor.in.c.omnis vtriusq; sexus in.v.coll.versi.ex his soluitur alia quæstio de pœniten.& remiss. patet ergo, quòd Papa non ligatur sua constitutione,nec etiam cõstitutionibus suorum prædecessorum sicut princeps,& Imperatores qui suis legibus,& constitutionibus non constringuntur.l.princeps.ff.de legibus.& sic licet Papa,vel princeps debeat viuere secundum leges tamen non constringitur,nisi ex debito honestatis,vt notatur in.l.digna vox.C.de legib.vnde concludendũ videtur Papã pro publico,seu notorio cõcubinatu nõ esse puniẽdum pœnis huius cõstitutionis
14 † quia qui oẽs iudicaturus est à nemine iudicandus est,vt in.d.c.si
15 Papa.xl.distin.† quia causas hominum Deus voluit per homines terminari:sed causam Papæ suo iudicio reseruauit.c.aliorum.ix.
16 q.iij.† & ideò de crimine contra eum obiecto non cogitur stare iudicio alicuius.gl.in.c.si quis pecunia.lxxix.dist.sed excipere poterit contra accusantem:dominus est,qui me iudicat,nemo enim iudicabit primam sedem, neq; ab Augusto,neq; ab omni clero, nec à regibus,nec à populo iudicabitur:quia facta subditorum iudicantur à nobis:nostra verò iudicantur à domino.in.c.nemo. &
17 in.c.facta.ix.q.iij.† nec Papa potest se submittere iudicio iudicis

secularis, quanuis possit submittere se iudicio iudicis inferioris. c. nos incompetenter. ij. q. vij.

Nec refragari potest dictum Panor. in. c. proposuit de concess. præbend. dum dicit quod si Papa sit criminosus vel persistens notoriè in peccato mortali debet moneri per denuntiacionem euãgelicam de qua habetur Matthęi. xviij. & in. c. si peccauerit. ij. q. j. & in capitu. nouit. de iudic. quibus respondet Host. quod in. d. c. proposuit. quẽ refert, & sequitur Decius in cõsilio, q. d. ædidit Pisis pro christianissimo Ludouico francorum rege vbi dicunt, quod si Papa persistat in peccato poterit admoneri iuxta regulam euangelicam à qua non est liberatus, & hoc quantùm ad primam partem regulæ, in qua dicitur si peccauerit in te frater tuus, corripe
18 eum inter te & ipsum. † Sed quantùm ad aliam secundam partem regulæ in qua dicitur si non audierit, dic ecclesiæ talis secunda pars non intelligitur in Papa, quia vt dixi ab ecclesia militante non potest iudicari: vnde dicunt, ꝙ illa verba, dic ecclesiæ in Papa intelliguntur de ecclesia triumphanti, & cœlesti à qua duntaxat iudicari potest: vt in. d. c. si Papa. vndequaq; ergo vrgent dubia: or videamus, quæ sit magis verior opinio in puncto iuris.

Breuiter si agatur in crimine hæresis quod propriè dicitur in
19 duobus casibus tantùm. † Primò si quis aliter sentit de articulis fidei, quàm sentiat Romana ecclesia capit. hæc est fides. vigesima quarta quæstione prima. secundo quando quis malè sentit de sacramentis ecclesiæ, cap. ad abolendam. de hæreti. & ita concludit
20 Panormit. post Hostien. in cap. firmissimè. de hæret. † & ideò lex, vel dispositio quæ simpliciter facit mentionem de hæresi debet intelligi propriè: quia verba propriè intelliguntur secundum Bar
21 tol. in. l. ita vulneratus. ff. ad legem acquil. † tunc Papa pro illo crimine si sit incorrigibilis potest deponi, & corrigi per concilium
22 generale: vt habetur in dicto capitu. si Papa. † & hoc casu posset conuinci duobus testibus gloss. in cap. præsul. secunda quæstione quarta, quam Panor. reputat singul. in cap. cum esses. de test. & in hoc est deterioris conditionis, quàm sint prælati & cardinales:
23 † quia in Papa reatus est maior, quàm in alijs. Ideò sine spe venię condemnandus est vt diabolus: vt ibi dicit gloss. vt legitur de Joanne Papa. xxiij. qui propter simoniam depositus fuit: quæ decisio procederet vbi Papa esset pertinax, & nollet se corrigere aliâs si ipse, vel alius inferior sit paratus se corrigi non debet deponi. d.

c.ad abolendam:nec debet de hæresi damnari cap. dicit Apostolus vigesima quarta quæstione tertia.sic fecerunt multi Romani pontifices,qui infamati iniustè de certis criminibus se purgauerunt prout fecit sextus damasus Petrus Gregorius, qui eorum innocentiam purgauerunt in capit.mandastis.secunda quæstione quinta cap.Petrus secunda quæstione septima,quos etiam refert Romanus consil. quingentesimo duodecimo incip. beatissimus
24 pater.quæ iura videntur facere contra iudices ecclesiasticos † qui accusatorũ de hæresi vel alijs criminib⁹ nolunt recipere purgationes:licet sint parati se corrigi nec eos audire in suis innocentijs,& idẽ tenet Gulielmus de monte serrato. in cõmento pragmaticæ
25 sanctionis vbi ponit tres casus † in quib⁹ Papa tenetur obedire generali concilio primus pertinentibus ad fidem:secundus in pertinentibus ad extirpationem scismatis capitu.si duo.lxxix.distinct. tertius in pertinentibus ad generalem reformationem ecclesiæ vt etiam notatur in.d.c.si Papa.

Vos autem ampliate procedere istud vt non solum habeat locum in crimine hæresis verum etiam in alio crimine per quod vniuersalis status ecclesiæ pateretur scandalum: quo casu si crimen esset publicum.& Papa nolet corrigi haberetur pro hære-
26 tico: † vnde si esset publicus adulter, vel notorius concubinarius,vel vxorem prout duxit nouissimè Sembergensis,Episcopus qui ducendo vxorem, ecclesiam suam scandalisauit isto casu Papa accusari posset glo.in dicto capitu.si Papa quæ communiter approbatur per Panor.in capitu.significasti.de elect. & in quadam sua disputatione inci. Episcopus in fine secundi dubij vbi dicit,quòd totus mundus obseruat illam gloss.quam ex pluribus firmat Romanus consil.quingentesimo vigesimo octauo incipien.quæstio, quam etiam sequitur Decius in præallegato
27 consilio: † vbi ponit quinque casus,quibus Papa ab alio iudicari potest:imò fortiùs tenet Panormit.in capitu cum venissent quar
28 ta coll.de iudic.quod Papa potest deponi si in dando terras ecclesiæ suis consanguineis esse incorrigibilis, quod dictum refert Fely.in capitu.ad audientiam. in princ.de rescript.& in dicto ca. quæ in ecclesiarum. quos refert & sequitur Francisc. de Rippa. in tractatu de peste:dicunt tamen theologi quod Papa non potest accusari, nec etiam de quolibet alio crimine: licet notorio, sed duntaxat de hæresi: quia propriè symonia non dicitur hæ-

resis nec alia crimina quia non concernunt articulos fidei vel sa-
cramenta ecclesiastica vel saltim generalē. constitutionē concer-
29 nentem etiam fidem nostram † vnde Papa non potest incidere in
canonem latę sententię nisi in solo casu hæresis peccat tamē mor
taliter si communicat cum excōmunicato nisi in illis quæ spe
ctant ad eius correctionem sed quilibet alius bene incidit in ex-
communicationem non per sententiam excommunicatione sed
per sententiam canonis vt notatur:in.c.quicunq;.xj.q.iij.glos.ibi
exponit verbum quicunq; scilicet alius quā Papa:ex quibus appa
ret ꝙ si crimen sit adeò notorium quod per illud totalis status ec
clesiæ scandalisatur tunc Papa posset accusari,& ab vniuersali ec
clesia iudicari.

Videamus nunc incidenter quid si Papa esset suspectus de
hæresi ita quòd talis suspicio non possit dissimulari sine magno
scandalo fidei,quomodo contra eum procedi debet? canonistæ,
& theologi videntur varij.de turre cremata post Archi.in.d.c.si
30 Papa. † dicit, quòd primo per reuerēdissimos debet requiri per
publicam cōfessionem christianæ fidei vt talem infamiam à se
abijciat:& si Papa hoc recusauerit facere isto casu esset requiren
dus quod vniuersale cōgreget cōcilium:& si hoc facere postpo-
suerit debebit ad minus præstare authoritatem dictum conciliū
cōgregandi ad fines inquirendi.vt si illa,quę obijciunt Pape sint
vera,Quòd si omnia prædicta recusauerit dñi cardinales in qui-
bus tanta est authoritas de qua supra feci mentionem poterunt
cōgregare & cōuocare prælatos eclesiæ,qui inquirent an vera sit
suspicio hæresis cōtra Papā vel nō:& si hoc domini Cardinales
facere post posuerit istocasu Imperator & principes christiani
quibus cōmissa est defensio ecclesiæ hoc possent facere:& vbi hoc
non facerent prælati similiter possent se ipsos cōgregare.sicut fa-
ctum est tēpore marcelini Pape vt habet.c.in nunc aūt.xxj.dist.
qui prælati sic cōgregati debent requirere Papā vt talem congre
gationem authoriset prout Symachus Papa: Quòd si Papa no-
luerit præstare authoritatem pręlati sic congregati poterunt pro
cedere ad inquirendā veritatem Si verum sit de quo Papa publi-
cè infamatur licet ipse contradicat.

Quæritur nunc qua authoritate hoc facient pręlati ex quo
superior cōtradicit? respondetur quòd authoritate iuris.d.c.si Pa
pa & ibi dicunt doctores,quòd in casu hæresis conciliū vniuersa-

le solum

le solum videtur esse competens:& si Papa prelatus sic congrega
tis facta debita requisitione recusaret prestare authoritatem dicit
congregationi ipsum ius intelligitur dare,aliàs prouisio' iuris
esset frustratoria quæ disponit,quòd in crimine hæresis conciliũ
potest Papa iudicare,vel hæreticum declarare:Sed quid si prelati
per eorũ inquisitionẽ reperierint,quòd in veritate Papa erat hæ
reticus:vel contra eum erat vehemens suspicio:tunc isto cõciliũ
per veras,& sanctas scripturas debet Pape demonstrare,quòd il-
lud quod tenet est hæresis,& quod talem hæresim publicè confi-
3 tendo † qui Papa hæreticus reputatur minor quocunq; catholi
co saltim in eo ꝙ est hæreticus glo.in.c.Acatius in verbo in hære
sim.xxiij.q.j.& indilatè vel infra terminũ sibi prefixum errorem
suum abiurauerit nihil est quòd vlterius contra eũ cõcilium pos-
sit facere.d.c.si Papa & inquãtum Papã ꝓ lapsu dicte hæresis no-
uerit se esse reũ per cõfessorẽ spiritualẽ cui in illo actu subijcit &
ex sententia sui cõfessoris ligabit glo.in.c.nemo.ix.q.iij.iuxta suã
cõscientiã faciet sibi ꝓuideri de pœnitentia salutari vt in.d.c.cũ
12 autẽ † quia in foro pœnitentiali Papa subijcit simplici sacerdoti
glo.in.c.sane in verbo terminandã extra de offic.& potestate iu-
di.deleg.Sed per hoc nõ credo ꝙ cõfessori tollatur arbitriũ impo
nendi pœnitentiã quã iuxta qualitatem personæ & delicti fuerit
arbitratus ex quo pœnitentiæ, vt superiùs dixi,sunt arbitrariæ.
Quòd si Papa errorem suum reuocare recusauerit, isto casu con
cilium poterit contra eum dupliciter procedere vno modo,vt à
Papatu deponatur.,ex quo reperiatur pertinax,& incorrigibi-
lis:Alio modo absq; reali depositione procedet conciliũ & decla-
rabit quòd talis sic in hæresim lapsus amplius de Papatu non
se intromittat.

Qui.

SVMMARIVM.

1 *Relatiuum,quandoq; declaratiuè quandoq; restr ctiue & alijs varijs mo dis in iure accipitur.*

2 *Relatiuum quis vel qui se refert ad substatiuum qualificatum & intelligitur facta relatio cum omnibus suis qulitatibus & sic ista constitutio extendit non abbatissam.*

1 SCILICET clericus.Relatiuũ istud † declaratiuè qñq;

restrictiuè & alijs varijs modis sumitur, quos ponit Lucas de penna in.l.vnica.de castrensi omnium palatinorum peculio libr. xij. C.& sic istud relatiuum, qui, quod est masculini generis, restringit & declarat quod antecedenti, hoc est, in verbo quicunq; Papa tan tùm sentit de masculis, & non de fœminis: licet non fuisset apposi ta dictio, clericus.l.à filio.§.fina.& ibi Bar.ff.de alimenti. & cibar. legat.l.omnes.ff.ad Trebel.l.ea tamen adiectio.ff. de legat.tertio. & Alexand.consi.xxix.incipien.quoniam habundè in primo vol. & est summa declaratio ad regulam quæ in.l.diuus ait: ponitur. ff.de iure fisci in qua dicitur quod masculinum concipit fœmi-
2 ninum: † nām istud relatiuum, quis, vel qui se refert ad substantiuum qualificatum.d.l.cunctos populos.& ibi Bar.& in.l.si quis seruum.§.fin. ff.de legat.secundo & relatio ad præcedentia, intelligitur facta cum omnibus suis qualitatibus: vt ibi notat Alex. ergo videtur quod ista constitutio tanquam pœnalis non extendatur ad Abbatissam persistentem in publico concubinatu: vnde casus iste tanquam obmissus remanet in dispositione iuris communis.

Præsentium notitiam, quam habere præsumatur post duos menses post earundem publicationem.

SVMMARIVM.

1 *Clericus præsumitur habere notitiam huius constitutionis altero de quinque modis.*

2 *Publicæ fieri dicuntur: quæ fiunt in synodo vel in acongijs ecclesiæ parochialis.*

3 *Fama publica sufficit ad sciendum edictum fuisse publicatum.*

4 *Decretum superioris afficit etiam ignorantes.*

5 *Scientia constitutionis principis præsumitur duobus mensibus elapsis.*

1 QVADRVPLICITER secundum Alber. † hæc notitia potest peruenire & pręsumit̃ peruenisse ad clericos: primo per propriũ, aut aliorum auditũ.s.si publicationẽ præsentis constitutionis audiuerint: qa etiam scire dicimus, qđ ab alijs audiuim⁹: secundo p̃ visum vt occulariter interfuerũt negotio, & viderũt publicationem vt dicit tex.in.c.hoc videt̃ versi.aut oculis suis conspicit.xxij.q.v.tertio si publicatione recœperint literas à talibus personis, quibus fides solo verbo, & sine literis esset adhibenda: quarto si publicatio fuerit facta iudicialiter, prout solent fieri dietim in par-

in parlamentis,& alijs curijs regijs:quinto si publicatio facta,fue
2 rit in synodo maximè ad illos,qui tenentur interesse,† vel in acō-
gijs:quia illa quę fiunt vel dicuntur in acongijs ecclesiæ parochia
lis multis adstātibus dicuntur publicè fieri vt habetur in clemen.
j.§.si verò.de foro competen.ergo in prædictis casibus notitia ad
3 clericos præsumitur peruenisse:† item fama publica, quę sola suf
ficit ad sciendum edictum fuisse publicatum ad hoc vt constitu-
tio superioris obseruetur gloss.quam ibi notat Abbas in capitu.
4 primo in verbo publicè:de postulat.prælato.† item & alia ratio-
ne quia decretum superioris afficit etiā ignorantes.c.j.de conces.
prę̄b in.vj.& ibi hoc notat Petr.de ancha.in quarto notabili & in
5 clem̄.j.in nono notabili de appel.† quia etiam de iure elapsis duo
bus mensibus scientia cōstitutionis principis pręsumitur ad hoc,
vt clerici teneantur pœna huius constitutionis,quę fundat super
præsumptione:ideò nō est necesse,quod publicatio peruenerit ad
aures singulorum.c.quod discitis.xvj.dist.

In ecclesijs cathedralibus factam.

SVMMARIVM.

1 *Dictio. in. de sui natura denotat intrincesitatem.*
2 *Ecclesia in larga significatione, comprahendit hospitalia quæ dicuntur loca ecclesiastica.*
3 *Testator si relinquat pecuniam erogandam in ecclesiam sufficit quod erogetur in pauperes Christi.*
4 *Legatum simpliciter factum ecclesiæ,cui ecclesiæ videatur esse relictū.*
5 *Porticus quid dicatur. & an contineatur appellatione domus remißiuè.*

ERGO per argumentum à cōtrario sensu videtur fuisse de
mente Papę ꝙ talis publicatio non debeat fieri extra ecclesias ca-
1 thedrales propter dictionē.† in.cuius natura denotat intrincesi-
tatem.l.j.§.in flumine.ff.de fluminib.quod est verum nisi ecclesia
esset destructa vel esset aliud impedimentum propter quod ista
constitutio publicari non posset:quia tunc posset fieri in alio loco
congruo gloss.in cap.sicut.in verbo necessitas:& in cap.conce-
2 dimus de consecr.dist.j.Papa hìc subijcit cathedralibus:† qa iste
terminus ecclesia absolute positus sine adiūcto saltim in larga si-
gnificatione compræhendit hospitalia vt tenet Geminianus in.c.
cupientes.§.primo de electio.in sexto & Rochus de curte in tra-
ctatu iuris patronatus in.§.in ecclesia. qui allegat Federicum de

ſenis dicentem hoc in conſilio. cxj. vbi dicit quod hoſpitale appellatur locus eccleſiaſticus. Aliquando eccleſia continetur appellatione pauperum vt notatur per illum tex. in cap. relatum de
3 teſta. vnde infert Alex. conſilio. ciiij. in. iiij. volu. † quòd ſi teſtator reliquerit pecunias in eccleſiam erogandas ſufficit quod erogentur in pauperes Chriſti: † ſed quando ſimpliciter fuit factum
4 eccleſiæ cui eccleſiæ videatur relictum videte Aufrerium deciſione. lvj. quandoq; & iſta publicatio quæ fit in eccleſijs cathedralibus, fit dupliciter vno modo reſpectu illorum qui ſunt de corpore eccleſiæ: alio modo reſpectu aliorum qui ſunt extra & iſta ſolet regulariter fieri in ſynodis quę fiunt in eccleſijs cathedralibus. Idem dicēdum eſt ſi publicatio fuerit facta in ſeptis, vel clauſtris, vel cemiterio vel porticu dictę eccleſiæ contiguis: quia illa loca ex quo ſunt contigua videntur de continentibus & cohęrentibus eccleſiæ, ideo in odium delicti habet locum diſpoſitio huius con-
5 ſtitutionis. † quid autem dicatur porticus: & an porticus comprę hendatur appellatione domus, & an factum in porticu eccleſiæ videatur eſſe factum in eccleſia videte quæ plenè ſcripſi in repetitione legis liberorum appellatione. ff. de verbo. & rer. ſignific. in quæſtione trigeſima ſeptima.

Quam ipſi diœceſani omnino facere teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Diœceſani appellatione intelligitur tantùm de Epiſcopo.*
2 *Eccleſiæ in diœceſi exiſtentes ſunt ſubiectæ Epiſcopo de iure communi niſi probentur exemptæ.*
3 *Beneficia omnia diœceſis præſumuntur ſecularia de iure communi niſi probentur regularia ſeu monachalia quæ ſolum ex duobus probari poſſunt.*
4 *Capitula exempta poſſunt ſuis ſubditis cōſtitutionem iſtam promulgare.*

ID EST, Epiſcopi, vel eorum vicarij tantū: ſed videtur ꝙ etiam intelligatur de alijs inferioribus prælatis, qui in eorum monſterijs habent ſubditos, & exemptos qui non tenentur venire ad ſynodum & ad eccleſiam cathedralem: item videtur quòd alij ſimplices ſacerdotes poſſint facere hanc publicationem: quia appellatione Epiſcopi venit præsbyter capitu. legimus. xciij. diſtinctio. & hoc hoc tenet Speculat. in titulo de inſtru. æditio. §. nunc

1 nunc verò.versi.lxxvij.vos autem dicatis contrarium:† quia appellatione diœcesani intelligitur solum de Episcopo gl.in clemẽ. j.in verbo diœcesani.de foro compet.& gl.in cle.quanuis.in verbo diœcesani.de iure patro.nec de alio diœcesano,quàm de Episcopo intelligi potest propter suam iurisditionem ponderando verba cathedralibus ecclesijs, quæ non possunt ad alium prælatũ
2 inferiorem referri maximè:† quia omnes ecclesiæ in diœcesi existentes sunt subiectæ Episcopo de iure communi nisi probentur exemptæ.c.si quidam.&.c.decretum.x.qj.& in.c.omnes basilicæ.
3 xvj.q.vij.sicut dicimus,† quòd de iure communi omnia beneficia sunt secularia,nisi probentur regularia,vel monachalia , quæ tantum ex duobus probari possunt secundum Romanum.consi. xxxij.primò per fundationem,secundo quòd talia beneficia per monachos,vel regulares fuerint recta per quadraginta annos vos
4 autem addatis prædictis,† quòd capitula quæ omnino sunt exempta à diœcesano possunt suis subditis promulgare hanc constitutionem,& ad hoc tenentur præcisè:quia verbum teneantur importat præceptum,& necessitatem,vt habetur in cle.exiui de paradiso.§.item ordo.de verb.signifi.

Postquàm præsentes ad eorum notitiam peruenerint, fuerit publicus concubinarius.

SVMMARIVM.

1 *Clericus concubinarius ante istam constitutionem erat ipso iure suspensus ab officio, & beneficio.*

HIC incipit ponere primam pœnam clericorum publicorum concubinariorum:sed videtur,quòd ista cõstitutio nihil addat,sed sit superflua:cum aliâs de iure clericus publicus concubinarius debebat priuari beneficio,vt in terminis tenet Panor.quẽ communiter sequuntur doctores per illum text.in.c.ex parte . in verbo publicè fornicariam haberet in.iij.notabili.extra de testi-
1 bus.qui allegat tex.in.c.nullus.& in.c.præter.xxxij.dist.† & clericus publicus concubinarius ante istam constitutionem erat suspẽsus ipso iure ab officio,& beneficio,& ista est communis opinio secundum Panor.in.c.cum non liceat.versic.isti secundum communem opinionem sunt ipso iure supensi . extra de præscript. ergo de nouo nihil fuit additum:respondetur,quòd imò ista constitutio plura coniunctim addit,quæ in corpore iuris erant di-

ſperſa, vt infra dicam in verſiculo publici autem.

A perceptione fructuum.

SVMMARIVM.

1 *Concubinarius an ſuſpendatur à penſione ſicut à fructibus.*
2 *Penſiones dicuntur fructus ciuiles. & appellatione fructuũ continẽtur.*
3 *Conſtitutio quæ facit mentionem de fructibus continet penſionem in odiũ delinquentis.*
4 *Clericus an in impetratione teneatur facere mentionem de penſione.*
5 *Collatio beneficiorum continetur appellatione fructuum: quia eſt in bonis & fructu menſæ epiſcopalis.*
6 *Capitulum ſede vacante non poteſt conferre beneficia pertinentia ad ſolam prouiſionem Epiſcopi.*
7 *Epiſcopus ſuſpenſus à fructibus ſui epiſcopatus ita etiam videtur ſuſpenſus à collatione beneficiorum, & à iure præſentandi, & eligendi.*
8 *Notorius concubinarius licet poßit ſuſpendi à fructibus poterit tamen eligi, & beneficium acquirere tempore ſuſpenſionis.*
9 *Pœnæ maleficiorum veniunt appellatione fructuum.*
10 *Concubinario ſuſpenſo an debeat relinqui de fructibus ne egeat, & fame pereat.*
11 *Suſpenſus & excommunicatus æquiparantur relegato.*
12 *Malè meriti publica egeſtate debent laborare.*
13 *Clericus finito tempore ſuſpenſionis poßit repetere fructus medio tempore ſubſtractos.*
14 *Diſtributiones quotidianæ, & mortuaria, ſiue anniuerſaria non computantur in valorem beneficij.*

1 DE quatuor hîc dubitari poteſt, primò † an notorius concubinarius ſuſpendatur à penſione, ſicut à fructibus beneficij cõconcludite, quòd ſic, quia penſiones habentur loco fructuum, qui propter beneficium percipiuntur: & ratio ſuſpenſionis habet locum in vtroq; caſu, ſcilicet, vt clericus retrahatur à concubinatu per ſubſtractionem prouẽtuum ergo in vtroq; debet eſſe eadem
2 diſpoſitio: † quoniam penſiones dicuntur fructus ciuiles, & appellatione fructuum continentur, vt tradit Bal. in. l. ſi traditio. C. de actionibus empti, & vendi. vbi dicit, quòd ſi quis in libello pe-
3 tat fructus in tali petitione compræhenduntur penſiones: † idem etiam ſi conſtitutio, vel ſtatutum faceret mentionem de fructibus, vt in caſu præſenti continerentur penſiones ſaltem in larga ſignifi

significatione,& in odium delinquentis,vt notant Antho.de Butrig.& Imol.in.c.cum dilectus.de cõsuetudine.& hoc tenet Alex. consil.clxxxj.incip.in causa,& lite vertente in secundo vol.fortificatur per dictum Innocentij,& Hostien.in.c.postulasti . de re-
4 scriptis.vbi dicunt † quòd de pensione perpetua constituta iure beneficij deberet fieri mẽtio in impetratione,aliâs gratia redderetur subreptitia:secus si ageretur de pensione constituta à laico, quanuis authoritate Episcopi tanquàm pro titulo beneficij:quia de tali pensione non teneretur clericus facere mentionem : quia non est beneficium:sed moritur cum persona vt tradunt domini de Rota in decisione.ccx.sub ti.de rescript.gratiosis.in antiquis.
5 Idem dicendum est de collatione beneficiorum: † quia illud includitur appellatione fructuum cum dicatur esse in bonis,& fructu mensæ Episcopalis,vt notant Canonistæ per gl.in.c. cum olim.
6 de maior.& obed.quæ est singu.ad hoc † quòd sede vacante,capitulum non potest conferre beneficia pertinentia ad solam prouisionem Episcopi,quam sequitur Ioannes Andræ . in.c.primo.ne sede vacante,& Philippus Francus.in.c.bonæ.de appellat.& rationem asignat gl.in dicto.c.cum olim.quia omnes fructus,& iura Episcopatus debent fideliter reseruari successori:item alia ratione:quia collatio beneficiorum dicitur donatio:quia licet Episcopus teneatur conferre beneficium non tamen tenetur conferre certè personæ,vt notat glo.in.c.relatum.de præbend . & in.c. quanuis.in verbo pensione.eodem titulo.in sexto . ergo capitulũ sine consensu prælati non potest alienare talem collationem , si-
7 cut non potest alios fructus distrahere: † patet ergo quòd Episcopus qui suspenditur à fructibus sui episcopatus:ita videtur suspẽsus à collatione beneficiorum sicut clericus à perceptione fructuum,& pensionis:idem dicendum est in iure præsentandi , vel eligendi:quia omnia ista iura sunt fructus , & appellatione fructuum continentur,vt tradit Romanus consil.cclxviij . vos autem tamen aduertite quòd licet in casu huius constitutionis clericus notorius concubinarius posit suspendi à fructibus suorũ
8 beneficiorum † poterit tamen eligere,& eligi,& acquirere beneficium durante tempore suspensionis quod est summè notandum secundum canonistas in.c.cum dilectus.de consuetudine.& ratio est:quia ista non est vera suspensio:sed quędam bonorum substractio in pœnam quod secus est si clericus esset simpliciter suspen-

ſus à beneficijs ſine alia determinatione:quia ſuſpenſio non eſſet
reſtricta ad certam eccleſiam:iſto caſu deciſio canoniſtarum ſu-
9 pra allegata non haberet locum,& idem dicendum † eſt de pœnis
maleficiorum quæ veniunt appellatione fructus:vnde ab illis ſi-
militer clericus publicè concubinarius videtur ſuſpenſus: quæ
autem contineantur appellatione fructuum reddituum,prouen-
tuũ, obuentionum,& emolumentorum videte Bald.in.l.videa-
mus.ff.de vſur.& glo.in capitu.generali.de electio.in ſexto.& gl.
in clementi.ſtatutum.eodem titulo.& Innocent. in.c.paſtoralis.
verſicu.prouentus.extra de donatio.

Secundo poſſet dubitari an clerico concubinario,cui fructus
ſunt ſuſpenſi debeat relinqui de illis fructibus ne egeat, & famæ
10 pereat † videtur,quòd ſit habenda ratio ne cogatur mendicare.c.
diaconi.xciij.diſtinct.arg.l.inter eos.ff.de re iudic.quia etiam de-
11 poſito interdum prouidetur.c.ſtudeat.l. diſtinctione. † Præterea
ſuſpenſus,& excommunicatus æquiparantur relegato:ſed ad tem
pus relegato non ſubſtrahuntur bona niſi hoc in ſententia expri-
matur per.l.deportatorum.C.de pœnis.ego autem puto contra-
rium,quòd imò clerico ſuſpenſo prpoter concubinatum de tali-
bus fructibus non eſt ſubueniendum.gloſſ.in.c.paſtoralis.in ver-
12 bo ſubſtrantur.de appellatio. † quia malè meriti publica egeſta-
te debent laborare.l.bona fides.ff.depoſiti.& ſic durante ſuſpen-
ſione nihil debet attractare de beneficio eccleſiaſtico, & in hoc
æquiparatur excommunicato, qui non eſt priuatus in totum:
ſed ſolum pro tempore, & hæc deciſio limitatur, niſi ſuſpenſus
eſſet in articulo mortis, vel in alia extrema neceſsitate quo ca-
ſu eſſet ei ſubueniendum ſecundum iura in contrarium allegata
maximè ſi non haberet alia bona ne cogatur in obprobrium cle
ri mendicare vbi autem clericus eſſet ſuſpenſus proprer contu-
maciam, & ſic propter iſtũ caſum nõ eſſet ei prouidendum:quia
comparendo poſſet ſibi prouidere notat Abbas in præallegato
c.paſtoralis.§.verum.coll.penultima.

13 Tertiò poſſet dubitari, † an finito tempore ſuſpenſionis de
iure poſsit clericus repetere fructus medio tempore ſubſtractos
gloſſ.in dicto.c.paſtoralis.diſtinguit,quòd aut ſuſpenſio erat fa-
cta iniuſtè,& tunc poteſt per text.in argumentum in.l.ex cau-
ſa deſertionis.ff.de re milita. vbi dicitur, quòd ſi miles propter
deſertionem fuerit reiectus à militia.& poſteà apparuerit deſer-
tionem

tionem non fuisse veram debet medij temporis recipere stipendia cui addite text.in.c.quia diuersitatem . extra de concess.prębenda.si verò iustè fuerit suspensus eo casu nõ poterit petere fructus medij temporis,vt est casus in argumentum in.l.cum allegatis.de re milita.libro duodecimo.C . aliâs facilitas veniæ præberet delinquendi incentiuum quod esse non debet.c.est iniusta misericordia.xxiij.q.iiij.& sic fructus percœpti tempore suspensionis suspenso non restituuntur:sed ecclesiæ applicantur , secundũ Innocentium in.c.ex insinuatione.de appellationibus.& dicetur infra in versi.quos suus superior in fabricam.

Vltimò dubitari posset,cui applicabuntur isti fructus pro tẽpore suspensionis?respondetur,quòd si consistant in distributionibus quotidianis debẽt applicari alijs clericis adsistentibus,diuinis,quia illę dantur ratione certi ministerij,scilicet his,qui intersunt diuinis,illę enim non sunt de corpore beneficij,nec sub illo compręhenduntur:prout notatur in capitu.vnico . de clericis non residentibus.in sexto.& in.c.licet.de præbend . & distributiones quotidianæ sunt aliud,quàm illud,quod datur ratione prębendæ,vt notatur in.§.fina.§.in illis.de concessione præbend . in sexto quibus addite,quòd si quis impetret beneficium,vsq; ad certum valorem in tali summa non cõputantur distributiones quotidianæ:quia illæ non augent corpus præbendæ : sed debentur propter operam personæ , vt est casus in argumentum in.l.j ver sic.sed magis operam beneficij loco.ff.si mens. fals. mens. dixerit. vt in terminis tenet Oldrad.consilio.cxviij.in titulo de præbend. & verborum significatio.idem tenent dominum de Rota . decisi. cxxxiiij.in titu.de rescript.gratio.in nouis,& etiam Ioan.andræ. in additionibus.ad Specul.de concessione præbend . in versiculo
14 demum quærebatur.vbi concludit† quòd distributiones quotidianæ,& mortuaria seu anniuersaria non computatur in valorẽ beneficij:si verò tales fructus sint de per se distincti isto casu debent conuerti in vtilitatem illius ecclesiæ à qua clericus suspenditur : vt est casus in.c.penulti.versicu.in vtilitatem eiusdem extra de clericis non residentibus.

Omnium beneficiorum suorum.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio.c.secundi de præbend.in sexto non habet locum in episcopati-*

bus abbatijs & alijs dignitatibus electiuis.

2 *Papa in episcopatibus non habet plenitudinem potestatis nec episcopos deponere potest sicut cæteros beneficiatos.*

3 *Hospitalia præceptoriæ præstimonia an veniant appellatione beneficiorum.*

4 *Beneficia cognoscuntur esse ecclesiastica ex quatuor.*

5 *Capella vel altare quod datur in titulum comprehenditur appellatione beneficiorum.*

PAPA in hac constitutione omnia beneficia comprehendere voluit licet aliâs de iure communi non comprehenderentur triplici ratione prima propter dictionem omnium, quæ est vniuersalis affirmatiua & omnia includit, & nihil excludit. l. Iulianus.ff.de legat.iij.&.l.à procuratore. C. mandati: secunda ratio, quia superius Papa voluit includere omnes personas in quacunq; dignitate etiam pontificali, existentes ergo multò fortius voluit includere quęcunq; beneficia etiam pontificalia: tertia ratio, quia hæc constitutio inducta fuit contra clericos concubinarios in odium criminis ratione cuius â propria natura verborum receditur: & ideò de stricta significatione vocabuli beneficiorum appellatione non comprehenditur Episcopatus, vel Abbatia, vt ex pluribus firmat Lappus allegatione.lxxxiiij.in titulo de conceff. præbend. nec etiam dispositio capit.secundi de præbend.in sexto,
1 qua cauetur, † quòd beneficia vacantia in curia alius, quam Papa conferre non potest, nõ habet locum in Episcopatibus, Abbatijs, aut alijs dignitatibus electiuis, quarum prælati in Romana curia mortui sunt: quia in eis erit locus electioni & non prouisioni sedis Apostolicæ gloss.est sing. in præallegato capitulo secundo. in verbo dignitatum quæ expressè dicit, quòd Nicolaus tertius, ita fuit interpretatus in ecclesia Bracharensi, & sic libera & plena dispositio dignitatum personatuum ac aliorum beneficiorum ad Romanum põtificem ex plenitudine suæ potestatis noscatur pertinere cap.licet de præbend.in sexto: tamen secus est in Episco
2 patibus: † vnde non potest omnes Episcopos deponere sicut cæteros beneficiatos: quia Episcopi tenent locum Apostolorum & ex hoc turbaretur vniuersalis status ecclesiæ secundum glossam communiter approbatam in ca.per principalem. nona quæstione tertia.nec etiam appellatione beneficiorum diœcesis veniunt

exempta

exempta, vt tradit Fely. in. c. graue. de officio ordinarij. nec etiam strictè loquendo compræhenditur præbenda. secundum Canonistas. in. c. postulasti. de rescriptis.

Tamen prædictis non obstantibus dicite quòd hîc Papa intellexit de omnibus beneficijs cuiuscunq; sint dignitatis, vel qualitatis, vnde præbendæ, dignitates, vicariæ, & hospitalia continẽtur appellatione beneficiorum quod verum est in casu huius constitutionis: sed in literis gratiosis concessis ad beneficia non continerentur hospitalia nisi de illis fieret mẽtio quod dictũ notat Ro. consil. cccxxxij. sed in alijs literis talia hospitalia si sint consueta conferri clericis in titulum perpetui beneficij includerentur appellatione beneficiorum: aliâs secus: quia tunc venirẽt potius sub nomine officij gl. in clement. dispendiosam in verbo beneficijs ec-
3 clesiasticis. extra de iudicijs. † item præceptoriæ, prioratus, & administrationes temporales, secundum subiectam materiam veniunt sub appellatione beneficiorum: quia in latissima significatione iste terminus beneficiorum sumitur pro temporalibus, & commendatitijs beneficijs Corneus consil. lxvj. incipiẽte, placet. in tertio vol. & ratio est: quia latè, & impropriè loquendo commenda videtur præbere titulum, secũdum glossam, quam ad hoc notant Canonistæ in. c. nemo. de electio. in. vj. Ex quo infertur, ꝙ si Papa reseruauit dispositioni suæ omnia beneficia vacãtia in curia talis reseruatio trahitur ad prçceptorias: ergo sic dicendũ est in casu isto propter dictionem omnium, quæ habet signum vniuersale: ideò omnia beneficia includit. c. si Romanorum. xix. dist. & in. c. solitæ. de maior. & obed.

Præterea sub denominatione beneficij includerentur, etiam præstimonia: quia licet præstimonium habeat separatas qualitates à natura aliorum beneficiorum: tamen habetur loco beneficij ecclesiastici Panor. con. xlvij. incip. illud de iure quçritur. in. ij. vol. vbi dicit ꝙ beneficia cognoscuntur esse ecclesiastica ex quatuor,
4 † primò qñ de illis nõ potest fieri prouisio de iure cõi, nisi per Episcopum, vel alium prælatum ecclesiasticum, licet qñq; præsentatio pertineat ad laicum. Secundò qñ non potest prouideri nisi clerico. Tertiò, quando habet aliquid spiritualitatis annexum, vel cui adnectitur. Quartò quando prouidetur purè, sine pacto, vel conditione, & non pro aliquo commodo temporali aliâs, cõmitteretur simonia: sed an talia prçstimonia in larga, vel stricta

ſignificatione contineantur appellatione beneficiorum, videte Nicolaum de milis.in.§.beneficiorum autem appel. ſic etiam in ampla ſignificatione compręhēderetur penſio, à qua clericus propter notorium concubinatum ſuſpenderetur aliter fieret fraus huic conſtitutioni: quia beneficiati vt de concubinatu non puniātur renunciarent ſuis beneficijs reſeruatis fructibus pro penſione:
5 vnde conſtitutio iſta redderetur illuſoria.† Præterea altare vel capella quæ datur in titulum includeretur appellatione beneficiorum: vt eſt gloſſ. magiſtralis in clementina ſi beneficiorum in prima gloſſ. circa finem extra de decimis. quæ dicit, quòd altare, vel capella dicitur beneficium eccleſiaſticum, ex quo ita fuit ordinatum per Epiſcopum, vt in ſpecie tradit Decius conſilio.ccix. incipiente in caſu propoſito in ſecundo volumine, vbi concludit, quòd appellatione beneficij continentur altaria, quæ dantur in titulum & idem Dominicus in capitu. primo circa finem verſi. iſtud dubium ſemel habui de conſuetud. in.vj. ſed plerique contrarium tenent: ego autem ſic puto eſſe diſtinguendū, quòd aut ab initio in fundatione interuenit autoritas diœceſani, & tunc cenſetur beneficium, aliâs ſecus: vnde infero, quòd gratia non eſt ſubreptitia poſito, quòd in illa nulla fiat mentio de tali capellania ex quo non interuenit conſenſus Epiſcopi, quo caſu non poteſt dici beneficium & iſtam diſtinctionem ita obſeruant domini de Rota.

Spacio trium menſium.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio quæ de menſibus facit mentionē de proximis intelligitur.*
2 *Tempus appoſitum in iſta conſtitutione an per officialem augeri vel minui poſsit.*
3 *Dilatio inducta à iure non poteſt augeri vel minui.*
4 *Menſis quot diebus conſtet, quatuor ſunt opiniones.*

1 SCILICET futurorum proximorum: † quia quando in aliqua diſpoſitione abſolutè, hoc eſt, ſine aliqua determinatione fit menſio de menſibus intelligitur de proximè futuris: ſicut dicimus in eo, qui ſimpliciter ſtipulatur aliquid ſibi dari calēdis: quia intelligitur de proximis.l.eum, qui calendis.ff. de verbo. obligat. & tex.in argumen.in cap.non poteſt.§.illud verſic. intelligitur de duobus primis.de præbend.in ſexto ratio eſt, quia tempora, ſeu dilatio

dilationes debent coarctari & non ampliari: quia materia dilationum est restringenda capit. pia. circa principium extra de exceptio. cap. fi. de dolo. & contuma. & in l. secunda. C. de tempor. appellat. & istud spacium trium mensium dicitur dilatio iuris
2 l. prima. C. de dilat. & in §. spacium. iij. q. iij. † sed an istud tempus possit per officialem augeri, vel abbreuiari: dicite, quòd non: quia pœna per istam constitutionem est inducta secundũ Bal. in auth.
3 qui semel. & in authen. iubemus. C. de iudicijs. idem † dicendum est dilationibus inductis à iure sine hominis ministerio, vt est tẽpus appellandi, & faciendi inuentarium: quia illæ non possunt augeri, vel minui: secus in dilationibus inductis, à iure ministerio hominis, vt dilatio dandi libellum, vel probandi: quia ex causa augeri potest, vel abbreuiari Alex. post Bar. in l. ij. ff. de re iudic. de stillo tamen curiæ dilationes sunt arbitrariȩ Guido Papæ decisione. ccccxxix. inci. procedi debet.

Sed quæro, quot dies computantur pro quolibet mense tres
4 videntur opiniones: † prima vt quatuor hebdomadȩ constituant mensem: & ista computatio fit communiter à paganis & rusticis, vt tradit Mandagotus in titulo de electione in c. iij. in verbo vnũ mensem. vbi refert quòd ita obseruatur in metrapolitana, & prouinciali curia Bituricensis dum certȩ literæ expediunt: & sic pro quolibet mense non essent, nisi viginti, & octo dies. Alia fuit opinio medicorum dicentium, ꝙ mensis verus naturalis constat triginta diebus non tamen completis in totũ: quia ferè quilibet mensis est triginta diebus maior, minor tamen viginti nouem. Secundum autoritatem Galeni & Hypocratis, quorum opinio apud legistas fuit recœpta per tex. in l. miles. §. sexaginta: & in l. si marit⁹. §. hȩc. ff. de adulter. & tex. ad literam in autentica iubemus. in versi. intra triginta dies. & in versi. alius mensis. C. de iudic. & quando à iure vel à iudice fit mentio de mense tunc pro illo cõputantur triginta dies & vocabitur mensis legalis. vt not. Alex. per illum text. in l. fi. in. ij. notabili. C. de iure delib. & idem Alex. cons. cxiiij. in. v. vol. & Alciatus in l. cum bissextus. ff. de verbo. & rer. sign. alia fuit opinio aliorum dicentium, ꝙ isti tres menses computantur secũdum ꝙ occurrent in calendario: & ideò si suspensio fuerit facta quarta Maij finietur quarta Augusti exclusiuè, & ita communiter seruatur: vt refert Mandagotus in titulo supra allegato circa principium capituli tertij per gloss. communiter approba-

tam in capitulo quam sit in verbo. mensem de electione. in. vj. quam sequitur Alex. in.l.de diuisione circa princ.ff.solut. matri.

Sit ipso facto.

SVMMARIVM.

1 *Dictio sit, tantùm importat sicut ista verba ipso iure vel ipso facto importatq; canonem latæ sententiæ.*

2 *Verba ista notatur reuertatur eo ipso ipso iure omnino sciat se incursurum & similia sunt verba importantia canonem latæ sententiæ.*

3 *Verba incurrat excommunicationem vel suspensionem intelligũtur ipso iure vel ipso facto & sine sententia.*

4 *Beneficium an poßit alteri conferri sine alia sententia quando pœna incurritur ipso facto vel ipso iure.*

VIDETVR, quòd ista verba ipso facto superfluè ponant propter verbum, sit, positũ in textu qđ de sui natura: idem importat ꝙ ipso facto Bald. in.l.j. in noua lectura. C. de secund. nupt. in versic. sit infamis: ibi exponit. s. ipso facto ex quo infert, quòd si statutum municipale dicat, quòd si quis commiserit tale crimen, sit infamis, vel sit bannitus, certè intelligitur ipso facto, sine ministerio iudicis.
1 † Ratio est, quia istud verbum, sit, importat canonem latæ sentẽtiæ, & tantùm importat sicut ista verba ipso facto vel ipso iure gloss. notabilis in.c. quicunq; in verbo innodetur. de hæret. in. vj. quæ dicit, ꝙ quando lex, vel canon loquitur per ista verba infamis sit, innodatus sit anathema sit: importat canonem latæ sententiæ, hoc idem tenet Iason consil. xviij. incip. videretur in versic. ij. verbum sit in. iiij. volu. & Card. in clementina prima de excessib. prælator. prout dicimus de certis alijs verbis impor-
2 tantibus canonem latæ sententiæ: † vt sunt ista verba notatur, reuertatur, eo ipso, ipso iure omnino sciat se incursurum. & similia. Nec in his requiritur sententia, nisi declaratoria. ita Gemi. post glo. d. c. quicunq; secus si lex verbo futuri temporis conciperetur.

Sufficiebat ergo dicere, sit suspensus propter verbũ, sit quod, vt dixi importat canonem latæ sententiæ etiã sine aliquo adiũcto vt clarè tradit Bal. in cap. Rodulphus. in versic. sit excommunicatus extra de rescript. Panor. & Fely. post eum in. c. nullus iudicum versic. tandiu sit sequestratus de foro competen. & ideò quando lex vel constitutio quæ imponit pœnam loquitur per verbum futuri temporis, vt est istud verbum sit: quia dicit sit suspensus vel

sit excõ-

sit excommunicatus, vel sit priuatus pœna censetur apposita ipso iure, nec requiritur alia sententia iudicis, vt concludit Mathesilanus in notabili.cxv. pro quibus adduco glos. quam ad hoc notant Bar. Bald. & Paul. de cast. in. l. in criminali in verbo habeatur versic. mulctatus sit. C. de iurisd. omnium iudi. Paul. de cast. in authen. hoc amplius. C. de fideicom. ergo videtur, quòd ista verba ipso facto sint superflua.

Nec similiter obliuioni tradẽdum est, ꝙ ista verba, ipso facto, canonem latæ sententiæ important, vt est text. multùm notabilis secundum Dominicum iuncta gloss. in cap. vt periculum. vers. excommunicationis sententiam incurrat ipso facto ne cler. vel monach. secular. nego. Ideò non erat necessaria sententia iudicis saltim quoad effectum iuris per gloss. in capit. hac constitutione in verbo incurrat. de offic. & potest iudic. deleg. in sexto quæ di-
3 cit, † quòd ista verba incurrat excommunicationem vel suspensionem intelliguntur ipso iure, vel ipso facto, & sine sententia, hoc idem in specie tradit Mathesila. in singulari duodecimo, vbi ponit plura verba importantia canonem latæ sententiæ, & idem Aug. in dicta. l. in criminali & Card. in clementina prima de pœnis Corneus consilio. lxxxix. incipiente viso supra scripto puncto circa principium penultimæ collumnæ, vbi ex pluribus concludit, quòd verba ipso facto apertè denotant pœnam incurrisse sine sentẽtia: quia quãdo lex irrogans pœnã loquiť per verbũ sit, vel per verbum incurrat certa pœna censeť irrogata ipsoiure: & notat Bald. in. l. ij. C. de Episcopali audient. & glo. interlinearis in clementina prima in verbo incurrat de vsuris, quæ dicit quòd verbum incurrat, significat incontinenti sine aliquo temporis interuallo. & text. in lege fina. in versiculo infames constituti sint gloss. ibi dicit, scilicet, ipso iure. C. loca & not. Bar. post gl. in. l. j. ff. de his qui notantur infamia & gl. in. c. in pœnis de reg. iur. in. vj. & in. c. quicũq; in verb. innodeť. de hęreticis. e. lib. & gl. in. c. cupiẽtes §. cæterũ. in verbo suspensos de elec. in. vj. & melior de iure in. c. clericis. circa finem in versic. in excommunicationis sententiã incidunt ipso facto. de immunitate ecclesiarum in. vj. & in. c. ad Apostolicę. in fi. in vers. ipso facto excõicationis sñiam de senten. & re iud. in. vj. & in. c. si religiosus vers. ipso facto electio viribus vacueť. de elect. in. vj. & Bal. in auth. habita. C. ne filius pro patre, & latè tradit Alex. consilio. cxxxix. incipien.

viso puncto.in princi.ij.collũnæ in.vij.vol.vbi dicit,quòd istæ di ctiones ipso iure,ipso facto,mox,statim, & cœteræ similes sunt synonime.Concludite ergo ex prædictis,quòd statim,& ipso iure,absq; aliquo hominis ministerio vt etiam tradit Archid.in.c. ipso iure de rescrip.eodẽ libro & in.c.fœlicis recordatiõis in verbo ipso iure de pœnis eodem libro & similiter omnes istæ impor tant canonem latæ sententiæ,vt in iuribus supra allegatis.idem tenet Dominicus.in.c.j.§.sacri de homicidio in.vj.vbi vult per il
4 lum,text.quòd quando incurrit ipso facto,pœnam priuationis beneficij potest absq; alia sententia beneficium conferri alteri & vt dixi iura quæ dicunt aliquem debere puniri aliqua pœna ipso iure vel ipso facto debẽt intelligi,vt sufficiat illum declarare vel pronunciare illum culpabilem prædicti criminis vnde incurreret pœnam iuris licet iudex in sententia hoc non expresserit.

Suspensus.

SVMMARIVM.

1 *Suspenßo introducto continentur appellatione censure ecclesiasticæ, sicut exbommunitio.*
2 *Suspensio,depositio sic differrunt sicut deportatio & relegatio.*
3 *Suspensio perpetua habet vim priuationis tamen non debet imponi nisi pro graui crimine.*
4 *Suspensus simpliciter ab officio ita videtur suspensus à beneficio.*
5 *Suspensio canonis & hominis differunt.*
5 *Clericus finitis tribus mensibus suspensionis an siue alia absolutione possit percipere fructus beneficiorum.*
7 *Suspensus si durante suspensione se intromittat de negocijs beneficij nõ incurri tirregularitatem.*
8 *Suspensus à celebrando non prohibetur interesse diuinis.*
9 *Suspensus ab ordine sacerdotali potest exercere officia inferiorum secus si absolute sit suspensus.*
10 *Celebrans,durante suspensione, efficitur irregularis.*

1 APPELLAITONE cẽsuræ eccelesiastiæ† venit suspẽsio, & interdictio sicut excõicatio vt est casus in.c.q̃renti in verbo sed suspensionis extra de verb.signi fi.& licet verbũ suspendimus po natur pro verbo deponimus.c.si quis Eps.j.q.iij.in verbo suspen dit.glo.ibi exponit,idest,deponitur tamen hîc accipitur pro eo, qui ad certum tempus suspenditur à fructibus suorum beneficio rum &

rum & non in perpetuũ & ideò differãtia eſt iuris diſpoſitionem & ſuſpenſionem ſicut inter deportationem: quia ſicut deportatio eſt in perpetuum ita depoſitio. & ſicut relegatio eſt ad tempus & ſuſpenſio etiam & ſic temporalis ſuſpenſio non operatur vltra tempus præfinitum perpetua verò æquiparetur depoſitioni vt notat Decius in capitulo Apoſtolicæ de exceptio. vnde Calderinus & Imol. in. capi. cum dilectus. de conſuetudine dicunt † quòd perpetua ſuſpenſio ab officio habet vim priuationis ita, quòd taliter ſuſpenſus cenſetur piruatus beneficio meritò de tali beneficio poteſt alteri prouideri: quia cenſetur vacare. Aduertere debent domini eccleſiaſtici quòd talis perpetua ſuſpenſio non poteſt imponi niſi pro graui crimine ſicut de depo-
4 ſitione dicitur & ſuper hoc datur regula † quòd licet iure ſimpliciter ſuſpendant clericum ab officio tamen talis ſuſpenſio inducit etiam ſuſpenſionem à beneficio. glo. in clementina cupientes.
5 de pœnis in glo. magna in verſicu. & nota † quæ autem dicatur ſuſpenſio facta à canone, vel ab homine videte Inno. in. c. ſicut. de cohibitat. cleri. & mulier. ponentem duas aut tres differentias. dicatis tamen, quòd ſi clericus ſit notorius fornicator, vel homicida vel hæreticus vel notorius peccator. ipſo iure, ſeu ipſo facto talis ſuſpẽſio impedit executionẽ ordinum etiam poſt peractam pœnitentiam vt notat glo. in capitu. cum non liceat. de præſcriptio. & Ioannes andr. in. c. per tuas de ſimonia & in. c. vt clericorũ & ibi Hoſtien. de vita & honeſt. cler.

Iuxta iſtum textum tamẽ dubitatur an finitis dictis tribus mẽſibus ſuſpenſionis poſſit ſuſpenſus percipere fructus ſuorum beneficiorum ſine aliqua alia abſolutione dominus Aufrer. in deci-
6 ſione. ccxcviij. diſtinguit † quia aut agitur de ſuſpenſo à canone, vel ab homine. primo caſu non requirit abſolutio: ſed ſufficit ſola iudicis declaratio ſecundũ gloſſ. in Clemen. prima de decimis ſaltim quoad ſe non eſt ſimpliciter ſuſpenſio ab officio, vel
7 beneficio. Sed duntaxat à fructibus beneficij † ideò pendente tempore ſuſpenſionis clericus ſe intromittens de negocijs beneficiorum non incurrit irregularitatem ſicut in caſibus contrarijs
8 † Sic etiam ſuſpenſus à celebrando non propter hoc intelligitur ſuſpenſus ab intereſſendo diuinis vt notatur in capi. de viro. vij.
9 † & quæ ſt. ſecũda ſuſpẽſio etem ſicut exhæredatio ſtricti iuris eſt ſic ſuſpenſus ab ordine ſacerdotali põt exercere officia inferiorũ

tamen si clericus sit absolutè suspensus ab ordine intelligitur suspensus ab omni ordine:effectus autem suspensionis factæ ab ho-
10 mine est,† quòd celebrans durante illa in ordine à quo fuit suspẽsus irregularis est:de duobus quæri posset,quę tamen causa breuitatis obmitto,primo an clericus suspensus ad tempus,vt hîc teneatur dicere horas canonicas,& quid in suspenso ab officio, secundo an prælatus suspendens clericum à fructibus suorum beneficiorum extendatur talis suspensio ad alia beneficia existentia extra suam iurisditionem,videtur ꝙ sic,vt infra dicam.

Quos suus superior in fabricam.

SVMMARIVM.

1 *Portio canonica non soluitur pro relictis in fabricam ecclesiæ.*
2 *Contribuere qui teneantur pro fabrica ecclesiæ.*
3 *Reparationes ecclesiarum cathedralium,& parochialium ad quos de iure,& consuetudine spectent.*
4 *Parochiani an teneantur ad fabricã.*
5 *Reditus ecclesiæ in quot partes debeant diuidi.*

HOC est,ædificium,& reparationem,seu structuram, vt habetur in.c.de fabrica.de consecra.dist.prima.& in.c. futuram ecclesiam.xij.q.j.& venit à verbo fabricor,quod idem est, quòd compono,& accipitur pro toto corpore ædificij.c.religiosus. de reliquijs,& venera.sanctorum.in.vj.quandoq; accipitur pro restauratione.vt in.c.ex parte.versicu.ad restaurandam fabricam.
1 extra de his,quæ fiunt à maiori parte capituli,&† ista fabrica intantum est priuilegiata,quòd de relictis non soluitur aliqua canonica portio episcopo ,seu ecclesiæ parochiali,vt est casus ad literam.in.c.fina.extra de testa.& in.c.ex parte.in.iij. versicu. vel ad fabricam ecclesiæ.extra de verb.signifi.

Sed quæri potest,qui possunt cogi ad contribuendum pro fabrica ecclesię istam quęstionem tradit Panor. in.c.j.extra de ecclesijs ædificandis.& dominus Aufredi.in decisione.ccccxcix. & Fely.in dicto.c.quæ in ecclesiarum.Hostien.& Io.Andr.in præal
2 legato.c.j.Innocen.in dicto.c.ex parte.† sed in summa vos resoluatis,quòd aut agitur de reparatione ecclesiæ Cathedralis,aut de alia inferiori primo casu, aut in tali ecclesia sunt certi reditus, pro fabrica illius,prout sunt in pluribus ecclesijs,& tunc si tales reditus sufficiant nulla debet fieri contributio:si verò nulli sint

reditus,

redditus, ad hoc deputati, vel illi qui sunt non sufficiunt isto casu Episcopus, & capitulum tenentur ad reparationem fabricæ de fructibus, qui supersunt detractis necessarijs, & refert idem Aufrerius quòd ita obseruatum fuit in Episcopis mimatensi. & Lotorensi, &, Archiepiscopo, & capitulo Auxitano, qui omnes ad hoc per supremam curiam parlamenti Tolosæ condemnati fuerunt, & istud quotidie obseruat curia: sed an hoc posit facere de iure dicit tacendum, vnde licet domini de parlamento sint iudices temporales, & de titulis beneficiorum cognoscere nō posint: tamen poterunt cognoscere de his, quæ sunt facti, scilicet de necessarijs, & moderatis expensis consistentibus in fructibus, & de eorum possessione. c. cum nostris. de concess. præbend. & poterit Eiscopus cum maiori parte capituli fructus beneficiorum vacantium deputare ad fabricam cathedralis ecclesię, & similiter poterit statuere, quòd quilibet canonicus habeat conferre de reditibus præbendæ, pro reparatione dictæ fabricæ, vt probatur in. c. fi. de his, quæ fiunt amator parte capituli quod dictum firmat Io. Andræ. in dicto. c. fina. de testa. & Barto. in. l. si quis ad declinandam. de Episcopisco. & cle. vbi volunt, quòd si testator absolutè relinquerit legatum pauperibus, poterit Episcopus applicare fabricæ ecclesiæ pauperis.

Secundò si agatur de reparatione ecclesiæ perochialis tunc seruanda esset prædicta distinctio. si verò non sint aliqui fructus ad
3 hoc destinati, tunc dicite † quòd in istis seruanda esset consuetudo. quæ est alterius legis interpres, prout dicimus in solutione decimarum: si verò nulla extat consuetudo isto casu recurrendum est ad ius commune, scilicet, quòd rector ecclesiæ parochialis, vel beneficiatus in alia ecclesia tenentur ad fabricam de superfluis, id est, de reditibus, qui supersunt deductis necessarijs expēsis: quia ipsi non tenentur vltra quàm facere possunt deducto semper ne egeant. c. de his. extra de eccles. ędif. vltimo loco vbi fructus ec-
4 clesiarum non sufficerent † parochiani possunt compelli ad fabricam ecclesiæ, in qua audiunt diuina, & ecclesiastica sacramenta percipiunt, nec possent parochiani volendo euitatur onus cedere vsui ecclesiæ: quia hoc non dependet à voluntate eorum, & notate hoc in summa quòd † de reditibus ecclesiæ, & oblationibus defunctorum quatuor oportet fieri portiones quarum vna datur prælato, seu rectori pro se & familia, & pro hospitalitate

Vide Cassan. i [illegible] lx. n 12 et seq. [illegible] q. 49 [illegible] [illegible] q. n 17. [illegible] fol. 102.

seruanda.ij.debet dari clericis indigentibus ratione eorum beneficiorum.tertia debet dari pauperibus.quarta debet exponi pro fabrica ecclesię.

Vel aliam euidentem vtilitatem ecclesiarum,ex quibus ij fructus percipiuntur,conuertat.

SVMMARIVM.

1 *Iudices non debent corrigere malos mores vt illorum pœnas cõuertant in suã vtilitatẽ:sed pauperibus,vel fabricæ ecclesiæ applicari debẽt.*

2 *Vicariorum,& officialium auaritia hîc notatur.*

3 *Pecunia data à canonico,vel ab alio,vt eligatur debet applicari illi ecclesiæ cui est facta iniuria simoniaca.*

4 *Patronus si vendat ius patronatus cui applicabitur.*

5 *Executor vel hæres an possit relictum ad certam piam causam commutare in alium pium vsum.*

6 *Dispositio testatoris debet expecificè adimpleri,nec potest in aliũ vsum commntari nisi ex iustissima causa.*

7 *Dispositio testatoris etiam per Episcopum alterari non potest, nec legatus de latere,sed Papa tantùm.*

PAPA hîc duo vult dicere in effectu primo ꝙ pœna,quæ à iure irrogatur,destinata ad certum vsum si vsus ille nõ indigeat potest conuerti in alium vsum similem:secundo dicit ꝙ prælatus pœnam irrogatam à iure pro se retinere non potest:sed illam debet irrogare in pios vsus.Tertiò dicit ꝙ pœnam statutam à iure pro crimine notorio non potest Episcop⁹ conuertere in pecuniariam pœnam,vt habetur in.c.licet.de pœnis.vbi expressè dicitur ꝙ pœnę pecuniarię quas Episcopus recipit pro delicto ipse illas non lucratur:sed conuerti debent in vtilitatem ecclesię,& sic notetis ꝙ Episcopi,vel eorum officiales,qui condemnãt clericos ad certam pecuniam,quę tamen pœna illa non est à iure,vel statuto Episcopi statuta,si velint euitare radicem cupiditatis,& auaritię non debent illam facere propriam nisi essent in maxima egestate, sed tenentur illam conuertere in causam piam,vel in fabricã pio-
1 rum locorum,vel publicorũ.† Ratio est:quia iudices non debent corrigere malos mores,vt illorum pœnas pecuniarias in suã vtilitatem conuertant:sed illam in vsum pauperum,aut alium erogare debent,secundum Bal.& Io.fab.in.l.ij.C.de episcopa.audiẽt. licet doctores in.c.dilectus.in verbo emendæ.de offic.ordi.dicãt,

ꝙ Epi

quòd Episcopi possent sibi retinere emendam pecuniariam à lege, vel statuto impositã. Inciuiliter † ergo faciunt Epi, ac cæteri
2 vicarij, & officiales, qui tales emendas de sanguine suorum sacerdotum faciunt proprias illasq; sicut cœteras possessiones ad firmam tradunt & de illis certum statum proprium habent. iuribus tamen vndequaq; refragantibus.

De duobus queri pōt, primò cui ecclesię dicti fructus applicentur? respondeo, ꝙ illi, vel illis, quibus præerat clericus concubinarius, vt dicitur in textu. & ratio est: quia illis ecclesijs videtur esse facta iniuria, vt est casus in argumentum in. l. generaliter. §. illud. ff. de callumniato. vbi pecunia data, vt iniuria fiat alteri debet
3 applicari illi, cui iniuria veniebat inferenda. † idem dicendũ est in Epo, vel canonico dante pecuniam, vt eligatur: quia talis pecunia debet applicari illi ecclesię cui iniuria fuit facta per electionẽ simoniacam pro quibus facit gl. in. c. quia clerici. in verbo spoliandos de iure patro. quę dicit ꝙ qñ venditur ius patronatus tunc illud ius applicabitur illi ecclesiæ cui per venditionẽ est facta simoniaca iniuria quod idem tenuit Bar. in. §. præomnibus. in authen. de sanctiss. episc. quem refert, & sequitur Io. de Anania. in. d. c. qa clerici. & Paul. de cytadinis in tractatu iuris patronatus in. j. parte. q. xxvij. & Rochus de Curte. in eo. tractatu in verbo fi. q. xxv. & tradit Roma. sing. cccxxxj. incip. tu scis.

Secundò quæri potest, an hęres, vel Eps, vel executor possit legatum relictũ ad certum piũ vsum cõuertere ad alium piũ vsum ponite exemplũ testator disposuit, ꝙ tertia pars bonorũ suorum distribuat pro certis missis dicendis, vel pro capella construenda modo hæredes, vel executores volunt in aliũ vsum cõmutare. s. ꝓ puellis maritandis, aut pro pōte, vel via publica reficiẽdis, an hoc facere possint: distingue, aut voluntas defuncti non potest adimpleri prout ipse voluit: quia fortè illa tertia pars legata non sufficit pro capella construenda, vel pro illo numero missarum dicendarum: isto casu talis commutatio potest fieri in alium piũ vsum: & tale relictum nõ efficeretur caducum. c. nos quidẽ. de testa. vbi dicitur quòd si relictum non possit ad vsum destinatum deputari commutabitur in aliam piam causam eò, quia vbi intentio nõ potest adimpleri in casu, in quo testator voluit cõmutabitur in aliũ, & in. l. legatum. ff. de vsufr. leg. vbi dicitur, ꝙ relictum ad opus il-
4 licitum debet conuerti ad opus licitum. † Notetis tñ quòd licet

ista dispositio possit conuerti in aliam piam causam, tamen talis operis iniuncti cõmutatio non poterit fieri per solum hęredem, nec etiam per solum Episcopum, seu eius vicarium, vel officialem, sed requiritur consensus vtriusque, scilicet, hæredis, Episcopi vel executoris si datus sit vt est casus in.d.l. legatum versic. adhibitis hæredibus, & primoribus ciuitatis dispiciendum est, in quam rem conuerti debeat fideicommissum, & hoc notat Panormit. in dicto capit. nos quidem. per illum text. in versic. ordinari tecum, & est vtile scire pro illis, qui fundant capellanias, vel pia legata, & volunt, quòd missa in tali altari dicatur, & non in alio, certè si in illo non possit celebrari: quia est interdictum, vel destructum, vel est alia iusta causa, propter quam voluntas defuncti non potest obseruari prout testator disposuit: tunc conuersio debet fieri in aliam piam causam per hęredem, & Episcopum simul: vt in.d. c. nos quidem. in versic. pias voluntates defunctorum Episcopali decens est studio adimpleri.

Si vero dispositio testatoris possit adimpleri, prout ipse dispo-
5 suit: tunc cõmunis est opinio, † quòd non potest in alium vsum commutari, sed debet adimpleri in forma specifica, nisi hoc fiat de licentia Papæ qui non facit de potestate ordinaria, sed de absoluta per tex. in clementina: quia contingit de relig. domib. & ibi hoc notant expressè Card. & Bar. in. d. l. legatum. & Iacob. butr. in. l. si quis ad declinandam in. §. sinautem. C. de episco. & cler. vnde dicit Bar. in. l. j. C. de his, quę pœnæ nomine. quòd legatum relictum pro virginibus maritandis non potest conuerti in alium pium vsum eo, quia legitima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius & clariùs per Bald. in authen. nisi rogati in secunda coll. C. ad Trebel. vbi dicit, quòd executor datus ad virgines maritandas non potest dare illam quantitatem virgini intranti religionem, ex quo voluntas defuncti aliter se habet & istud tenet
6 Guido Papę decis. cccccclvj. incip. testator vbi dicit † quòd certa dispositio testatoris respectu personæ, vel causæ non potest per Episcopum alterari, & refert ita fuisse iudicatum in parlamento Dalphinali facit etiam tex. in. l. hac lege. de aquę ductu lib. xj. C. vbi dicitur ꝙ perfectus conuertens aurum aquę ductus ad aliud opus tenetur resarcire de suo.

Et licet Papa possit de plenitudine potestatis alterare, & commutare voluntatem defuncti: tamen non videtur quod illa vtatur,

tur,nisi apponat clausulam non obstante, per quam clarè appa-
ret,quòd vult vti illa suprema potestate & ita debet intelligi tex.
in.d.clemen.quia contingit in verbo sedis Apostolicę & ita intel-
ligit Bal.in.l.si testamentũ.C.de testa.tamẽ legatus de latere non
posset facere istam commutationẽ voluntatis Card.in.d.clemen.
quia contingit.& ibi dicit gl.ꝙ non sufficit potestas legati de la-
tere,sed requiritur potestas potestas Papæ. Ideò dicit Bar.in.d.l.
legatum:quòd ad talem peruersionem voluntatis requiritur au-
toritas principis:ergo non sufficit consensus hæredis,vel autori-
tas Episcopi, vel legati de latere & ita concludit Aufredi decis.
xxvj.quia inferior à Papa non potest alterare ius commune cap.
fin.de offic.Archipræsby.& per Ioan.And.in cap.secundo de con
stitut.in sexto:& hoc tenet Federicus de senis consil. septimo,&
licet inferior à Papa possit tale ius commune adiuuare vt dicit
gloss.in clementina ne Romani.de elect. non tamen potest illud
alterare,: quia voluntas defuncti siue concernat temporalitatem
siue spiritualitatem pro lege obseruatur capitu.vltima volun-
tas.decimatertia quæstione secunda & sic Episcopus non potest
in hoc dispensare cap.dilectus de temporibus ord.ratio est quia
quando canones imponunt legem Episcopis ipsi non dispensant
nisi eis in specie reperiatur concessum, nisi ex causa maxima,&
vrgenti vt videtur probare tex.in.d.clementina, quia contingit.
dum dicit quod ea,quæ ad certum vsum fidelium sunt destinata
ad illum debent conuerti,& non ad alium salua autoritate sedis
Apostolicæ Barbat.consi.xxiij.incipien.scripsit Propheta. quem
sequitur Rochus de cur in tractatu iuris patronatus in.§.pro eo
in. xv. principali quæstione, quod est notandum contra hære-
des, & patronos laycos, qui, vt dixi, non possunt alterare vo-
luntates fundatorum: nec etiam Episcopus: quia hoc solus Pa-
pa facere potest, & disponere de pijs relictis prout vult cle-
mentina dudum de sepulturis versicu. pœnitus reuocamus, cas-
samus, vacuamus, & irritamus. Est enim Papa gubernator in-
solidum ecclesiæ vniuersalis,cuius Romana curia est caput ergo
ad eum tanquam ad caput spectat singula membra commutare
capitu. cuncta per mundum nona quæstione tertia.& quæstio-
nem istam latiùs examinaui in repetione. l. liberorum appella-
tione in nona principali ponderatione. ff. de verborum & re-
rum significatione.

Necnon huiusmodi publicum concubinarium.

SVMMARIVM.

1 *Negationes duæ licet æquipoleant affirmationi, tamen tres negationes stant in simplici negatiua & redditur ratio.*

HIC sunt duæ negationes: ideò succedit regula iuris, quòd duobus verbis negatiuis lex videtur affirmare.l.duobus negatiuis.ff.de verbo.& rer.signific.quibus addite, quòd licet duæ nega
1 tiones æquipoleant affirmationi vt hîc:† tamen secus in tribus negationibus quæ si reperiantur in aliqua dispositione stant in simplici negatiua vt est casus in.l.prima versic. nõnunquam non. ff.de cadauerib.punitorum.& in.l.nonnunquam prætor non repellit.ff.de collat.bonor.addite tex.notabilem in.l.prima versic. non insubtiliter non putat. ff. de hæredib. instit. ponderando dictionem in. quæ secundum Bal.ibi sapit naturam negatiuæ:ratio est, quare tres negationes non æquipolent affirmationi sicut duæ:quia tertia negatio negat, quod reperit adfirmatum.

Vt primũ in talem esse nouerit.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, vt, regulariter importat modum & non conditionem.*

ID EST, quàm primùm, quæ pro dictione, cito, accipitur. l.secunda.ff.de administ.rer.ad ciuitatem perti.vel exponite cum primùm poterit:vel vbi primùm & ita capitur in.l.j §.domus versic.vt primùm reperierit.C.de falsa moneta. facit enim relationem eorum, quæ dicta sunt.l.prima.§.hoc edicto & ibi Bar.ff.de
1 postul.& † licet hæc dictio, vt, regulariter importet modum, & non conditionem, vt declarat Barto.in.l.si societatem.§. arbitrorum.ff.pro socio.& alijs varijs modis exponatur in iure: tamen si sit posita in rescripto, vel in rubrica iuris vel statuti municipalis importat necessitatem Speculator in titulo de disputationib⁹, & allegationibus aduocationũ.§.fi.versi.sed nũquid iudex vt appareat in rubrica.ff.in ius vocati vt eant.& in rubrica vt legibus & senatusconsultis bonorum possessio detur & in rubrica, vt infra certum tempus.C. & in authen.vt proponatur nomen imperatoris. & in titulo vt omnes obediant iudicibus prouinciæ: & in rubrica

rubrica vt ecclesiastica beneficia,& in titulo vt lite non contestata.cum similibus.

Mox.

SVMMARIVM.

1 *Dictio mox idem est quòd ipso iure importatq; canonem latæ sententiæ.*
2 *Dictio mox de sui natura non requirit aliquod interuallum temporis licet momentaneum.*
3 *Confestim & statim dictiones quomodo intelligantur.*

HAEC dictio est præcisa:& quādo adijcitur verbo futuri tēporis,vt hîc in verbo,teneat: habetur ac si Papa fuisset vsus verbo præteriti,vel præsentis tēporis:importatq; canonē latæ sententiæ qui canon dicit executorius,vt notat gl.in.c.licet canon.in verbo executione.de electione in.vj.vnde datur regula,quòd quando in dispositione ponuntur ista verba mox,ipso iure,vel similia talis
1 dispositio † dicitur continere canonem latæ sententiæ : vt notat glo.in capitu.cupientes.in verbo suspensos de electio.in sexto,& idem importat,quòd ipso iure glo.est communiter approbata in authen.de incœst.nupt.circa principium in verbo imminere collat.secunda.per tex.in.l.si quis maior.C.de transact.& ibi hoc notat Barto.& post eum Thomas Parpalia in vigesimo sexto notabili & pleniùs per Alexand.in.l.diuortio in quarta coll. ff. solut. matrimo.& Mathesilanus singulari. cxij. & prædictam glossam reputat sing.Francisc.cremens.singulari.vij.incipiente tu scis.tamen secundum propriam significationem dictio,mox,idem significat,quòd confestim glo.notabilis in.l.prima in verbo mox. ff. si cer.pet.quæ glo.procedit secundum Bar.Alex.& doctores ibi,nisi causa contrarietatis euitandæ importatqúe ministerium iuris, & iudicium summarium vt declarat Iaso. in . l. naturaliter.§.nihil commune. ff. de acquirend.possessio.& ideò vbi lex dicit tale quid fiat mox,vt in isto textu.certè non desyderat strepitum iudicij,vt notatur in.l.meminerint.in gloss.C.vnde vi. & Barto.in l.prima . ff. iudicatum solui. & in his, quæ possunt per legem tantùm explicari significat quid fieri immediate , & non tempore aliquo . Sed in his , quæ non desyderant factum hominis, significat aliquid successiuè fieri sine expectatione alicuius extrincesi secundum Baldum in.l.si quando.de bonis vacantibus libro decimo.C.

De propria significatione vocabuli, dictio, mox, vt dixi idem
2 importat, † quod dictio, confestim, quę similiter est latę sententiæ, &
de sui natura non requirit aliquod interuallum etiam momenta
neum per tex. quem allegat Alex. in. l. placet. intelligitur ipso iure.
i. non requiritur sententia: ergo tex. iste hoc vult dicere in effectu,
quòd Papa mandat prælatis, vt si clericos cognouerit esse publi
cos concubinarios, mox moneat eos, hoc est, vt indilatè, cõfestim,
illico, incõtinēti, & sine aliquo interuallo, & procrastinatione di-
mittant concubinas, ne in eorum spurcitia sordescere videantur.

Aduertite, quòd licet verbum, mox, propriè loquendo non pa
tiatur momentum, seu interuallum temporis: tamen aliquando
secundum subiectam materiam denotat interuallum ex significa
tione larga aliquando breue, aliquando longum, secundum Alex.
in dicta. l. gallus. §. casus ille in difficilis. & idem Bart. Imol. Roma.
Alex. & moderni in. l. j. §. qui præsens. ff. de verbo obligat. & Bart.
in. l. fructus. ff. solut. matr. & Bal. in. d. §. casus ille. & decius. in. c. cũ
non ab homine in. xxj. coll. versi. tertius casus. extra de iudic. ali-
quando dictio mox denotat longum interuallum, scilicet vnius
3 anni. c. si in qualibet. xx. q. ij. & in. c. sequenti. vbi † idem dicitur de
dictione statim: aliquando importat triennium. l. sed & si. in con-
ditione. in verbo mox vsucaptus. ff. de hæred. instituendis. quan-
doq; accipitur, pro statim cum quodam tamen temperamento
decem dierum. l. promissor. ff. de constituta pecunia. vt declarat
gl. magistralis. in. c. quia propter. in verbo mox publicent. de elec.
& non est aliqua dictio in iure, tam sit præcisa, quæ nõ intelliga-
tur cum aliquo temperamento, vt dicit Bald. in. l. tutores. in fine.
C. de administrat. tuto. & argumen. l. quod dicimus. ff. de solutio.
& tale temperamentum, seu modicum interuallum interpretabi
tur arbitrio iudicis maximè, quando tempus non est specificatũ
à lege, vel à canone gl. est in. c. quam sit. in verbo quam citiùs. de
electio. in. vj. & idem gl. in. c. an sit. in verbo incontinenti. de ap-
pella. & generaliter dicatis, quòd vbi in dispositione non est deter
minatum certum tempus, relinquitur arbitrio iudicis. l. j. versic.
cum dicit tempus, nec adiecit diem sine dubio ostendit esse in ius
dicentis potestate, quem diem pręstituat. ff. de iure deliberandi. ex
quibus apparet, quòd statur arbitrio prælati quando talem mo-
nitionem debeat facere suis clericis concubinarijs, dum tamen nõ
protrahatur ad longum: quia aliter inferior non posset alterare
dispositio-

dispositionem superioris contra naturã ppriæ significationis: exponatis ergo dictionẽ, mox, id est quàm citiùs fieri poterit vt saltem habeat temperamentum possibilitatis, & vt summariè, & ordine iuris non seruato procedat.

Suus superior monere.

SVMMARIVM.

1 *Monitio facta de mandato iudicis dicitur esse facta per iudicem.*
2 *Scribens literam de mandato alterius à mandante censetur scripta.*

SCILICET per se, vel per alium, hoc est, per nuncium
1 seu seruientẽ: † quia monitio facta de mandato iudicis dicitur facta per iudicem gl. in § illud quoq;. in verbo decreto. in authentico de hæred. & falcid. pro quo dicto facit singul. doctrina Antho. de Butrig. in. c. cum causam. in fine. penult. coll. de iuramen. callũ. vbi dicit quòd licet. c. secundum. de confess. in sexto. velit quòd reus debeat esse iussus, & monitus à iudice, vt habeatur pro confesso si nõ responderit posititionibus, tamen sufficit ad hoc vt incurratur pœna, quòd fiat per nuncium de mandato iudicis, quod dictum sequitur Angel. in authen. hoc amplius in verbo monitus à iudice. C. de fideicommiss. quem sequitur Hypolitus in. l. de vno quoq;. ff. de re iudic. vbi concludit, quòd licet in casu prædictæ authenticæ requiratur, quòd monitio fiat à iudice: tamen si fuerit facta per nuntium habetur ac si fuisset facta à iudice, & istam opinionem tenet Ioan. de Imol. in præallegato. c. cum causam. prout aliâs in casu simili dixi in repetitione. l. admonendi. ff. de iureiur.
2 † de eo, qui mandato alterius scripsit literam: quia à mandante cẽsetur scripta, sufficit ergo in casu istius constitutionis, vt clerici ad relinquendum concubinas moueantur per officialem, aut per alterum ex suis nuntijs, & si clericus monitus non obedierit, dicitur relinquere: quia monitio importat præceptum. c. ignorantia. xxxviij. distinct. Oldrad. consi. lxxx. an autem requiratur trina monitio, vel sufficiat vnica dicam infra in versiculo, & per suum superiorem admoniti.

Teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Verbum moneo, iubeo, præcipio, inducunt necessitatem.*
2 *Concubinarius quantuncunq; esset publicus non incidit in pœnam huius constitutionis nisi monitione præmissa.*

3 *Monitio vnica an in casu huius constitutionis sufficiat.*
4 *Monitio legitima quæ dicatur de iure.*
5 *Monitio facta à iudice habet vim peremptorij.*
6 *Monitio facta in synodo habet vim trinæ monitionis, & sic peremptorij.*

1 SCILICET ex necessitate † verbum enim moneo, est meræ necessitatis sicut verbũ iubeo, & pcipio. Et ideò si talia verba ponantur in rescripto: quia Papa, vel princeps dicit monemus, vel iubemus, vt de tali causa cognoscas: illa enim clausula non exhortationem, & voluntatem, sed necessitatem inducit, vt tradit Albe. in.l.sæpè audiui.ff.de offic.præsid.& in.c.qui iubente.xj.q.iij. vnde lex, vel constitutio, quæ per talia verba loquitur, obligat superiorem sub pœna peccati.c.ij.de maior.& obed.& in clemẽ.exiui de paradiso.de verbo.signifi.& quòd verbum moneo inducat necessitatem, & præceptum ita tenuit Oldrad.consil.lxxx. qui allegat text.sing.in.c.ignorantia.versi. sanctas scripturas legere admonentur.xxxviij.dist.iste text. facit contra iudices ecclesiasticos, qui clericos pro concubinatu secreto, vel aliâs non legitimè apparente de illo nulla præcedente monitione excommunicant, incarcerant, & aliâs ad priuationem, seu, suspensionem beneficiorum, tanquàm rudes canones procedũt ignorantes decisionem iuris, qua cauetur, quòd ad hoc quòd incurratur pœna, quæ ipso iure statuitur propter obmissionem, seu negligentiam requiritur monitio, quæ debet pręcedere vindictam.c.indignè. duodecima quæstione secunda, & sic non posset officialis procedere ad pœ-
2 nam istius constitutionis monitione non pręmissa † quantuncunq; clericus esset publicus, seu notorius concubinarius quod dictum extollit Innocen.in.c.extirpandæ.§.quia verò.de præbend. quem sequitur Petrus de Ancha.in.c.licet canon.de constitutio. gloss.& Canonistæ.in.c.vestra.extra de cohabitatione clericorũ, & mulierum.ratio sumitur ex textu in.c.fraternitatis.xxxiiij.distinctio. dum dicitur quòd hodie defectus nostri temporis (in quo non solum merita: sed etiam corpora hominum defecerunt) non patitur censuram antiquorum canonum manere.

Dubitatur ad hoc, vt superior posit procedere ad pœnam
3 huius constitutionis † an vnica sufficiat monitio, vel an requirantur plures? Barto.& Iason.in dicta authenti.hoc amplius in verbo monitus à iudice. dicunt, quòd vbi agitur de priuando iure

suo

ſuo aliquem non ſtatim: ſed poſt lapſum certi temporis ſufficit vnica monitio, aliâs vbi pœna incurreretur incontinenti eſſet neceſſaria duplex monitio. Alij autem dicunt quòd imò requiritur trina monitio prout articulum iſtum examinat Felyn.in.c.ij.de magiſtr.& canoniſtæ in dicto.c.licet canon. & in præallegato.§. quia verò.qui allegant.gl.in capi.ex literis.verſiculo primo, ſecun-
4 do, & tertio commonitus.extra de conſtitutio.† quæ dicit quòd legitima monitio dicitur illa, quæ eſt trina: ego autem dico, quòd in caſu iſtius conſtitutionis ſufficit vnica monitio duplici ratione: quia hîc ſuperior procedit non ſeruato ordine iudiciario: vnde vnica ſufficeret admonitio, vt declarat Felyn. in præallegato c.ſecundo. Item quia text.iſte dicit, quòd ſuperior monere te-
5 neatur: ergo non requiritur trina monitio: † quia ſi facta fuerit à iudice habet vim peremptorij, & trinæ monitionis per text.& ibi glo.hoc notat Barto.in.l.conſentaneum.quomodo, & quando iudex.C.& idem Bar.in.l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de damno infecto.& in.l.ad peremptorium.ff.de iudic.& iſta deciſio non ſolùm habet locum, quando ſuperior ore proprio moneret clericum publicum, & notoriè concubinarium verum etiam habet locum quando nuntius præſente ſuperiore de ſuo mandato moneret clericum: nam præſentia ſuperioris operabitur, vt talis monitio habeat vim peremptorij, & ita concludit Bald.in dicta.l.ceſſante. vnde attentis prædictis qualitatibus puto ſufficere vnicam monitionem, dum tamen perſonaliter, & ſpecificè fiat, aliâs generalis non ſufficeret.

6 Addite prædictis † quòd ſi monitio fuerit facta in ſinodo habebit vim peremptorij glo.in.c.ſi Epiſcopus.xviij.diſtinct.quæ dicit, quòd monitio facta in ſynodo habet vim trinæ monitionis, & illam glo.ſequitur Panormi.in dicto.c.ex literis.& Fely.in.c. cum ſit Romana.de appellationibus.& Franciſcus rippa. in.c.j. de iudic. Henricus de bottis in tractatu ſynodali, qui cæteros canoniſtas refert, ea ratione: quia regulariter in actibus extra iudicialibus ſufficit vnica monitio, nec requiritur trina, vt latè tradit Romanus ſingu.ccccxxiiij incipiente, ego dici, & ita communiter in ſynodis obſeruatur ſecundùm Ioannem. Andræam in capitulo, propoſuit. de clerico excommunicato miniſtrante. & ſic quando aliquid mandatur, vel prohibetur fieri in ſynodo per Epiſcopum, vel eius vicarium ſub aliqua pœna tale manda-

tum habetur loco trinę monitionis: Sic etiam obligati ad residentiā faciendā si fuerint moniti in synodo possunt priuari absq; alia monitiōe acsi ter fuissent moniti. vnde monitio generaliter facta in synodo contra executores testamentorum, qui negligunt infra annum exequi voluntates decedentium habet vim trinæ monitionis, ideo deuoluit ad episcopum executionem absq; alia monitione ex quibus reportetis quòd quando in dispositione, vel cōstitutione apponuntur ista verba, monemus, præcipimus vel alia æquipolentia: talia verba important præceptum, & habentur loco trinæ monitionis vt in terminis decidit Federicus de senis cōsilio. cix. incip. quæstio. Ego autem prædicta intelligo procedere contra tales clericos, qu secundm legem diacesanam tenentur in synodo comparere aliàs ex quacunque via iudex procedat siue per viam suspensionis siue priuationis monitio debet præmitti, nec debet sine ea ecclesiasticus iudex procedere ad dictas pœnas, nisi talis clericus esset manifestus, & notorius concubinarius & incorrigibilis quia hoc operatur notorietas, vt dicam infra in verbo, notorium est.

Vt infra breuissimum terminum.

SVMMARIVM.

1 *Terminus multis & varijs causis de iure potest dici breuis.*

2 *Terminus vel causa quando de iure dicatur breuis vel ne hoc relinquitur arbitrio iudicis.*

ISTA verba faciunt dubium cum terminus possit dici breuis multipliciter quandoq; accipitur pro anno, quandoq; pro triginta diebus, quandoq; pro duobus mēsibus interdum accipitur pro vno die: hic vero Papa in superlatiuo loquitur. Ideo non pōt
1 terminus esse breuis qui breuissimus † dicendum tamen est ꝙ iste iste terminus arbitrio superioris relinquitur, qui in specta qualitate personarum, & criminis, statuet clerico præfixum terminū vt à se abijciat concubinam, prout dicimus in causis in quibus necessariò sententia non est ferenda in scriptis. autentica nisi breues. C. de sentent. ex breuiculo recitandis: & ideò postquam terminus erit statutus per episcopum, non poterit immutari priusquā lapsus fuerit licet ex causa prorogari possit vt tradit Cardina. in
2 clement. j. de vita & honesta. cleric. in. ix. quæstione † sed quem causa dicatur breuis, nec, relinquitur iudicis arbitrio qui habet

arbitrari inspecta qualitate personarum & summę petitę secundum Bar. Bal. & Saly. in d. auten. nisi breues.

Concubinam dimittat.

SVMMARIVM

1 *Concubina meretrix & focaria diuersimodè à iure appellantur.*

2 *Concubina quæ proprie de iure ciuili appellatur legitima concubinas duas habens efficitur infamis.*

4 *Impedimentum iuris ciuilis quantum ad legitimationem quæ fit per sequens matrimonium est sublatum de iure canonico cui in hoc standum est & non iuri ciuili.*

5 *Concubina ad hoc vt dicatur legitima principaliter requiruntur nomen.*

6 *Concubina & vxor in quibus differunt & in quibus æquiparantur de iure.*

7 *Castitas non potest dici in concubina sicut in vxore.*

8 *Lagatum relictum vxori quousq; castè vixerit an perdatur per transitum ad secundas nuptias.*

9 *Cōcubina appellatione venit quelibet alia mulier cum qua copula illicita habetur secundum largam significationem.*

10 *Meretrix licet multis modis dicatur de iure tamen proprie dicitur illa que palum sim corporis quæstum facit licet in lupanari non sit prostituta sed quęque causa quæstus admittit.*

11 *Dictio multorum verificatur etiam in duobus.*

12 *Meretricis proprium est recipere mercedem & non dare.*

13 *Meretcis diffinitio & quare scorta appellentur.*

PAPA hic impropriè & in ciuiliter loquitur. eo quia talis mulier propriæ non dicit concubina, sed potiùs lex illum appellat focariam per tex. in argumen. in l. ij. C. de donatio. inter virum. & vxorem vne profaciliori intelligentia terminorum præmitte, quòd mulieres, quæ extra fœdus matrimonij coeunt, dicū

1 tur in triplici differentia † quia alia appellatur concubina, alia meretrix, alia focaria seu fornicaria: & an dispositio faciens mentiem de vna compręhenda (videretur, quod non quia odia restringenda sunt. c. odia & ibi Dyn. de regulis iur. lib. vj. & diuersitas nominum arguit diuersitatem rerum. l. si idem. C. de codicil) aliam maximæ quia constitutio pœnalis propter identitatem rationis trahitur de persona ad personam prout ex pluribus probat Romanus consilio. ccccxxix. incipiente considero. Videamus.

ergo quæ propriè,& ciuiliter dicatur concubina.responde secun-
2 dum Bar.& docto.in.l.concubinam.ff.de concubinis,† quòd illa vere appellatur concubina quæ est soluta & corrupta, & per hominem solutum retinetur in domo simul,sicut si esset vxor in qua est affectus indubitatus.sicut in vxore cuius affectus præsumitur ex quo simul cohabitant:vnde lex appellat concubinam,quæ sine nuptijs tenetur in domo,quasi loco vxoris.l.Massuri⁹.ff.de verb. rer.signific.& dicit Gratianus in capitu.omnibus. in.§.concubina.xxxiiij.distinct.quod concubina dicitur quæ cessantibus legalibus instrumentis iniuncta est,& cui coniugali affectu insistitur: & ideò si quis teneat mulierem in domo sua loco vxoris, hoc est, cum qua poterat esse matrimonium,nec cum ea poterat committi adulterium,vel stuprum vel incœstus vel alius damnabilis, & accusabilis coitus:sed solùm simplex fornicatio, illa propriè appellatur legitimè concubina & dicitur affectus indubitatus,quando cum vnica concubina tantum cohabitat: quia si cohabitaret cum duabus,affectus ille diceretur dubitatus.Ideò propriè non posset dici concubina glo.est in.§.si quis autem defunctus.in verbo omnino.in authen.quib.mod.natur.effic.sui collat.vij.Imò po
3 tius diceretur infamia:† quia habens duas concubinas efficitur infamis sicut ille,qui vno tempore ducit duas vxores:vt ibi dicit gl. in verbo concupiscentia.& tanquam infamis repelleretur à testimonio:& idem etiam in illo,qui tenet vxdrem, & concubinam simul cohabitando vt concludit Bald.in.l.neminem.C.de incœst. nupt.sed dicit quòd illud non obseruatur de facto,si tamen opponeretur in iudicio repelleretur tanquam infamis ipso facto etiam ab accusatione publici criminis:sed Bar.in.l.prima in fine versic. quid si quis habet duas concubinas.ff.de his,qui nota.infa. dicit, quòd per hoc non est infamis, nec punitur.Sed non recedatis ab opinione Bal.quæ procederet maximè in publico,& notorio cōcubinario,vt ab effrenata libidine retrahatur.vt notatur in.l.fina. argumento illius.l.C.de natur.liber.& vtrum natus ex patre tenente duas,vel plures concubinas succedere possit illi, vel èconuerso,videte Speculato.hoc notantem. in titulo de successio. ab intesta.in.§.primo versicu.& notat Iason in.§.pœnales in decima col.instit.& Nicolaum de Vbaldis,& Mathesilanus in tractatibus successionis ab intestato,& ego plenius scripsi in eodem tractatu vbi nihil aut parum quoad istū articulū intactum reliqui.

Ex

Ex prædictis apparet, quòd si solutus teneat mulierem extra domum, licet solutam, & cum ea simul non habitet non dicit legitima concubina nec filij qui nascuntur ex tali muliere retenta extra domum dicuntur naturales tantum merito per subsequens matrimonium non possunt legitimari: quia deficit extremum habile, scilicet, cohabitatio, & affectus, qui procedit ex animi destinatione: vt est text. & ibi Bartol. in dicta. l. concubinam, quæ decisio non procedit secundum canonistas in capitulo nisi cum pridem. de renunciatio. quam expressè firmat ibi Ioannes Andræas subijciens, quòd filij, qui nascuntur ex muliere extra domum retenta, siue propriè non dicitur concubina per subsequens: tamen matrimonium legitimari possunt & etiam per rescriptum principis: quia per illud videtur sublatum impedimen
4 tum ciuile: † & quantum ad legitimationem, maximè quoad illam, quæ fit per sequelam matrimonij: quia magis canonistis, quam legistis standum est, & ideò ambiguitates legum canonibus resoluuntur: vnde in materia canonum non pudeat legistas qui quamplurimum sunt superbi consulere canonistam & econtra: quia legista, nisi sciat canones reputatus purus asinista, & refert Dominicus in capitulo statutum in gloss. super verbo copia. de rescript. in sexto: quòd si iudex ecclesiasticus assumat assessorem merè legistam super causa merè canonica poterit, vt suspectus recusari.

Reportetis ergo in summa, quòd ad hoc vt de iure dicatur
5 legitima concubina requiruntur plura † primo, quòd amicus & amica, vndeqnaque sint soluti, & quòd coitus illorum tanquam qualificatus iure ciuili accusari non possit & sic quòd vtroque tempore inter eos possit contrahi matrimonium, omni impedimento medio cessante, vt concludit Barto. per illum textum in. l. prima in verbo committit. ff. de concub. & facit text. in dicto. §. ad hæc in authentic. vt liceat matri & auiæ: secundò requiritur, quòd simul cohabitent, & quòd affectus sit indubitatus sicut in vxore, cuius affectus, vt dixi, tanquam præsumptus inducitur per cohabitationem. Tertiò requiritur, quòd sit retenta in domo pro concubina, & quòd per amicum retenta, reputata, & tractata fuerit, vt concubina, omnibus propinquis hoc scientibus, & videntibus. Quartò requiritur, quòd sicut vxor debet esse vnica, sit etiam concubina capitu. is, qui

trigesima quarta distinctio. aliâs si teneret duas verę non dicerentur concubinæ, sed potius focariæ: seu fornicariæ. Quintò requiritur quod sit retenta in domo insceniale, hoc est in habitu concubinæ qui habitus debet esse distinctus ab habitu vxoris vt infra dicam. Sextò requiritur, quod ab amico ducatur in domũ suam publicè sicut vxor publicè ducitur, licet diuersis respectibus quoad solennitatem: vt notat Archidia. in capitu. is qui. Septimò requiritur, vt illa ducatur eo animo, vt ex illa liberos suscipiat, & sic in concubinatu debet esse studium quærendæ posteritatis & non libidinis adimplendæ, vt est casus in l. si quis ingenuam. ff. de capt. & postlimit. reuers. Octauò requiritur, quod postquam amicus inducerit in domum suam, quod illam honestè tractet & pleno honore diligat, sicut vxorem. l. cum tabulis. §. quoniam stuprum. in verbo pleno iure dilexerat. ff. de his quib. vt indig. Nonò requiritur, quod amicus fuerit protestatus coram omnibus cognoscentibus eum maximè vicinis, vel quod aliâs declaret animum suum, quod non aliter intendit eam tenere, quàm pro concubina, & loco vxoris & quam in futurum sperat in vxorem ducere: & istud requisitum ponit Bald. in. l. eam, quam versicu. nota, quod licitus concubinatus. C. de fideicom. & istam protestationem quàm facit amicus, quod intendit illam mulierem tenere pro concubina si erat vidua vel virgo illum excusat, quod de stupro accusari non potest: vt habetur in. l. in concubinatu. ff. de concubinis. vbi dicitur in concubinatu potest esse & aliena liberta & ingenua, & maximè ea, quæ obscuro loco nata est, vel quæstum corpore fecit: alioquin si honestæ vitæ, & ingenuam mulierem in concubinatu habere maluerit sine testatione hoc manifestum faciente nõ conceditur, ponderes verbum sine testatione & clariùs in dicto §. quoniam stuprum. & ibi Barto. sed vltra prædicta ad hoc, vt dicatur legitima concubina & quod iure ciuili impune possit retineri, & quod eius filij dicantur naturales tantum, & quod eorum patri naturali ab intestato succedere possint in certis vncijs à iure statutis plura alia requiruntur quæ traduntur per Ioann. de Anania in rubrica extra de adulter. & per Ludouic. de penna. in. l. si cohortalis. de cohortalibus & principibus cornicularijs libro duodecimo. C.

Et quoad effectum naturalem vxor, & concubina differunt

& iura quàm plurimùm facientia mentionem de vxore, licet sint odiosa propter affectum naturalem vendicant sibi locum in con
6 cubina† vt apparet in filio, qui potest exhæredari si carnaliter patris concubinam cognoscat, sicut nouercam: quia affectus naturalis in vtraq; videtur æqualis. §. aliud quoq; capitulum in authē. vt cum de appella. cog. colla. viij. Idem dicatis de vasallo, quia sicut priuatur feudo si cum vxore domini sui coierit. c. j. §. item si fidelis. in titulo quib. mod. feud. amittat. & in §. rursus. quæ fuit. j. causa. benefi. amitta. in vsibus feudorum. ita etiam si coierit cum concubina domini: quia, vt supra dici parum differt ab vxore. l. item legato. §. parui refert. ff. de legat. iij. quia secūdum Ricardum Malumbra, quem ibi refert Barto. inter vxorem, & concubinam non videtur differentia saltem inspecto iure naturali, secundum quod non est dignitas. §. hinc nobis. in authen. de monach. colla. j. quia iure naturali omnis coitus erat æqualis, & omnes nascebantur legitimi, nec adhuc erat distinctio personarum. §. liceat. in authen. quibus mod. natura. effi. legitimi. quod secus erat iure ciuili: secundum quod personæ, & dignitates fuerunt distinctæ, vt notatur in l. j. ff. de postul. ideò iure ciuili inter cæteras differentias quæ sunt inter vxorem, & concubinam elicite tres. j. quia in vxore matrimonium est solennisatum, sed concubinatus non habet aliquam formam iure ciuili inductam saltem publicam: quia in eo non vertitur publica vtilitas argumen. l. j. ff. solu. mat. Secunda est differentia: quia maritus confert dignitatem vxori. l. fœminæ. ff. de senatoribus. & habetur de dignita. libr. xij. C. quod secus est in concubina. ad quam non transit dignitas concubinarij, vt dicit gl. in dicto. §. parui refert. Tertia est differentia in modo donandi, seu relinquendi quoniam facilius relinquitur vxori, quam concubinæ.

Addite certos alios casus in quibus vxor, & concubina æquiparantur aliquos ponit Lappus in rubrica de donat. inter virum, & vxorem. Primo æquipantur in eo, quia sicut acquisita per vxorem constante matrimonio præsumuntur acquisita de bonis mariti, vt euitetur præsumptio turpis quæstus. l. quintus. ff. de dona. inter vir. & vxo. sic etiam acquisita per concubinam, durante cōcubinatu præsumuntur acquisita de bonis concubinarij: & ita potest intelligi text. in. d. §. parui refert. istam æquiparationem ponit Bal. in l. j. C. de natu. liber. æquiparantur etiam quoad defensionē:

quia ſicut maritus non prohibetur defendere vxorem,ita nec cõcubinarius concubinam:in alio caſu æquiparantur,quem tradit Bald. in authen.ſi quis ruinas.C.de ſac.ſanct.eccleſ.quia ſicut maritus põt accipere fundũ in emphiteuſim ꝓ ſe,& vxore ſua,vt tenet Spec.in ti.de loc.§.nũc aliqua.ita etiã cõcubinariꝰ pro ſe,& cõcubina ſua,dum tñ non ſit emphiteuſis eccleſiaſtica,quæ ad tales perſonas inhoneſtè viuentes peruenire non debet: item in alio æquiparantur: quia ſicut vxor excludit fiſcum in bonis mariti defuncti ab inteſtato ſine parentibus.auth.præterea.C.vnde vir, & vxor.ſic etiam dicendum eſt in concubina per glo.in.§.conſideremus.in verbo legitima.in authen.de triente,& ſemiſſe.colla. tertia.quæ dicit,quòd concubina vocatur in ſubſidium:ſed ego multùm dubito: quia concubina non ſuccedit amaſio morienti ab inteſtato ſine parentibus . per glo.in dicto.§.conſideremus.in verbo ſiue,quam ſingulariter notat ibi Ange.dicens,quòd amaſia non ſuccedit amaſio etiam in ſubſidium,licet vxor ſuccedat viro per titulum,vnde vir,& vxor:item æquiparantur in alio caſu ſcilicet in teſtimonio ferendo:quia ſicut vxor nõ poteſt ferre teſtimoniũ pro marito,vel econtra duplici ratione,prima propter affectum naturalẽ,ſecunda quia vxor dicitur domeſtica perſona, ſic etiam concubinarius prohibetur teſtificari pro concubina,in qua duæ prædictæ rationes militant.l.Maſſurius.in verſicu.quæ vxoris loco ſine nuptijs in domo ſit.ff.de verb.& re.ſig.vt in ſpecie tradit Aufredus deciſ.iiij.in additione:quia inter ipſas,vt dici non differunt in affectibus naturalibus:ſed ſolũ maximè in dignitate:quia vxor maiorem debet habere dignitatem,quã concubina,vt in bibendo,comedendo,ſedendo,& de bonis mariti elargiẽdo,& etiam in veſtibus:quia non ita ſumptuoſè debet veſtiri concubina,ſicut vxor vt tradit Hoſtien.extra de præſumptio . differunt etiam in honore:quia per vicinas non talis honor eſt tribuẽdus concubinæ quantus exhibetur vxori,imò videmus omni die quòd in feſtis,& conuiuijs concubinę non inuitantur,ſed nec audẽt intereſſe in commercio aliarum honeſtarum mulierum : quia
7 caſtè non viuunt,† qm̃ in concubina non poteſt dici caſtitas ſicut in vxore , cum qua maritus dicitur caſtè viuere.l.eum qui in verbo caſtiſtatis.C.de Epiſco.& cleri.& in.c.Nicena.xxxj.diſt.

8 Ex quo infert,† quòd ſi teſtator relinquat vxori ſuæ certa bona,quouſq; caſtè,& honeſtè vixerit,non debet priuari legato licet ſecun

cet secũdo nupserit: quia illa quæ nupsit dicitur seruare castitatem.l.mulier.§.cum proponeretur.ff.ad Treb.& istam opinionem sequitur Bar.in.l.fina.C.de indict.& vidui.tollen.vbi dicit, quòd consilium est, quòd ista verba addantur, scilicet, & vitam vidualem seruauerit: sed Paul.de Castro.in præallegata.l.eum qui, tenet contrarium: quia imò transeundo ad secunda vota perdit legatum: quia maritus non præsumitur cogitasse de tali castitate matrimoniali cum lex dicat quòd eius anima tristatur: sed præsumitur intellexisse de castitate viduali, & idem tenent & Angel.in d.l.fi.& Imol.in.l.cum filius.§.cum matrimonium.ff.de legat.ij.& idem Angel.& Imol.tenent cõtra Bar.in.d.§.cum proponeretur, & Bal.in.l.j.C.de raptu virgi.& ista est communis opinio, quam sequitur Ias.in dicta.l.fi.subijciens.Bar.in hoc puncto æquiuocasse: Ex prædictis apparet Papam hîc non ciuiliter fuisse locutum: sed proprius dicẽdũ erat, focariã seu fornicariã dimittat: q̃a his terminis vsus est imperator in.l.iij.C.de donat.inter vir.& vxo. sed saluando tex.istum ad omnia obiecta respondetur, quòd in isto te-
9 xtu Papa accipit verbum concubinam impropriè, † & secundum largam significationem appellatione concubinæ venit quælibet mulier, cum qua illicita copula habetur iuxta ethimologiam vocabuli: quia dicitur à con, quod est simul, & cubo, cubas: ideò tales impudicæ mulieres cohabitantes cum clericis iure canonico appellantur concubinæ, ex quo sumpta fuit ista rubrica de publicis concubinarijs

Nunc videndum est, quę propriè dicatur meretrix, & quid dif-
10 ferat à concubina dicite.q̃ meretrix † dicitur illa quæ palam sui corporis quæstum facit, licet in luppanari non sit prostituta: quia meretrix dicitur publicè se prostituere, etiam si nõ resideat in luppanari: sed in aliqua taberna, vel caupona, vel domo, seu in alio loco in quo suo pudori non parcit: sed vnum quenq; petentem causa quæstus admittit.l.palam quæstum facere.in princip.ff.de ritu nuptia.per quem text.decidit Panormi.in.c.inter opera charitatis.de sponsalib.& in.c.cum decorem.de vita, & honestate cleric. quòd illa dicitur meretrix, quæ inhonestè duos, vel plures causa quæstus admisit, vnde dicit Saly.in.l.qui adulterium.C.de adulte. quòd illa dicitur esse meretrix, & etiam ex hoc publica censeri debet, quę in meretricio, vel in luppanari per viginti horas stetit, cui videtur concordare tex.in.c.de iure canonico.in.c.vidua. versic.

11 meretrix est, quæ multorum libidini patet. xxxiij. dist. † ponderando dictionem multorum, quæ potest non solum tribus verificari. l. secunda. circa finem. ff. de bonorum possess. secundum tabul. verum etiam verificatur in duobus, vt notatur in. c. de multa. extra de prębend. licet gl. in verbo multorum. aliter exponat dicens quòd illa dicitur meretrix, quæ plures, quàm viginti tria milia hominum admisit: quia dictio multorum potest pro illo numero accipi, vel etiã illa dicitur meretrix, quæ quadraginta homines admisit: quia ille numerus significat multitudinẽ. c. disciplina. xlvj. distinct. vel meretrix dicitur esse illa cuius turpitudo est venalis, & istam diffinitionem ponit Augustinus in. c. meretrices. xxxij. q. iiij. quam etiam sequitur Alciatus in dicta. l. Massurius. vbi dicit quòd illa dicitur meretrix, quæ cum vno, vel altero pecunia accœpta se commiscet, sicut illa, quæ palam se prostituit, & ideò illa potest probari, vel dici meretrix, quæ probatur per pecuniam cum aliquo concubuisse: quoniã illa est natura, vt proprietas meretricum, vt refert Bald. in. l. idem. §. quoties. ff. de condit. ob tur-
12 pem causam, & meretricibus dantur mercedes: † quia meretricis proprium est recipere mercedem, & non dare, vt legitur Exechielis. xvj. vel etiam meretrix dici potest ad quam vnus accesit si mercedem proinde recœpit, vt est tex. in argumentum in. l. mariti. §. qui quæstum. versicu. siue enim sæpius, siue semel. ff. de adult. vel etiam meretrix potest dici illa, quæ vuluam suam facit venalem, quam aliâs non faceret, nisi propter spem mercedis iam recœptæ, vel futuræ.

Sed verius est, vt inter cæteras diffinitiones non recedamus ab opinione Vlpiani in præallegata. l. palam. vt dicamus meretricem illam esse, quæ publicè causa quæstus duos homines admiserit, qui multi dicuntur gl. in. § fina. in verbo multæ institut. de iure perso. & gl. in. c. latores. in verbo multitudinem. de clerico excommunicato. & à deriuatione vocabuli meretrix secundum Alber.
13 † dicit quasi me retro trahens à bono opere. s. virginitate, vel castitate propter quæstũ, seu lucrum: mœrere enĩ propriè est lucri gratia aliquid operari, & mœrere dicuntur, quæ se sordissimi quęstus gratia prostãtur à quo meretrices sunt appellatæ. Sic etiam scorta veteres pellices nominabant vnde scorta appellatę sunt meretrices ex prædictis nota est vobis differentia inter concubinam, & meretricem: & filij, qui nascunt ab illa vocantur naturales tantum sed

liberi qui nascuntur ab ista vocanturrectê vulgò quæsiti seu spurij de quibus infra suo loco dicemus.canones enim tales focarias, seu fornicarias clericorum concubinas appellant

Et si illam non dimiserit vel dimissam & aliam publicè resumpserit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus monitus vt infra mensem dimittat concubinam qui obtemperauit sed statim reassumpsit an debeat puniri pœna huius cõstitutionis fine mensis non expectato.*
2 *Vxor quæ amarito à fugit si statim reuersa est non dicitur diuertisse & ibi ponuntur plura exempla.*
3 *Clericus eijciens concubinam cum intentione redeundi ad concubinatũ in foro conscĩetiæ nõ debet à sacerdote absolui quia videtur incorrigibilis.*

PATET ergo quòd pœna eius huius constitutionis non hobet locum contra clericos occultè & secretê reassumentes cõcubinas quia qui de vno dicit dicit de alio negore videtur ideo non via huius constitiomis procedendum est contra tales,sed als iure communi sicut in simplici fornicatione:dummodo qualificata non fuerit & ad istud cautè,& astutè ambulare debent clerici à suo superiore moniti Sed quid si clericus fuerit monitus dimittere concubinam infra viginti dies,quod fecit,sed eam incon tinenti reassumpsit,an debeat puniri videtur quod non dum tamen reassumens illum dimittat infra viginti dies,& sed durante termino monitionis vt notat gloss.in clementi.j.in verbo reassumpserit de vita & honest.cler.quæ dicit,quòd si clericus habuisset terminum mensis ad concubinã dimittendam & quinta die dimisisset & decima quinta reassumpsisset dummodo eam dimiserit infra terminum non erit locus pœnæ:decisio illius gloss.limitatur secundum doctores ibi vt procedat,quando dimissio fuisset facta simpliciter:secus vbi constaret de dimissione facta expressè propter monitionem præcedentem:quia tũc monitio fuit sortita effectum suum,& sic non potest dici,quòd ampliùs duret terminus monitionis vnde reassumptio facta facta per eum nocebit ei tanquam facta expirata monitione licet posteà ductus

pœnitentia: quia reassumpsit dimittat, concubinam intra terminum sibi datum in monitione, & in hoc possent decipi plures.

1 Ratio istius constitutionis † videtur esse, quia clericus monitus per superiore, vt dimittat concubinam licet obtemperauerit: sed protinus illã, vel aliam superinducerit videtur incorrigibilis ex quo semel à suo superiore verbis fuit correctus: & tamen à delicto non desistit vt notatur in.c.neminẽ. xlv.distinct.ideo habetur ac si illam nunquam dimisisset argumen.eorum quæ diximus

2 de † vxore quæ si recesserit à marito si incontinenti reuersa est diuersisse non videtur ad hoc vt puniatur vt in regula quicquid calore iracundię in versicu.vxor.quæ in breui reuersa est nõ videtur diuertisse.ff.de regu.iur.& hæc ratio posset ex pluribus confirmari primò in fugiente, quia fugiens, & cito sponte reuertens non dicitur fugitiuus sicut natus videtur quod statim mortuus est & sit non videtur fuisse, qui parum durauit. capi.nam & ego.& ibi glo.extra de verbo.significa.similiter non dicitur mortuus, qui statim ad vitam reuocatur prout de Lazaro dicimus vnde gloss.in.l.ex his.ff.de legib.dicit, quòd debuit recuperare bona sua quia non videtur fuisse mortuus, qui tam cito resurrexerat: & de pluribus alijs, puta de translatione dominij, quæ solum momento durat: quia illa non in consideratione.l.fina.§.fina. C.de bono.quæ libe. fortificatur prædicta ratio in alienatione feudi quia si feudum alienatum incontinenti reuertatur ad vasallum, non videtur alienatum, ad hoc, vt vasallus feudo priuetur vt notant Feudistę.in capitulo primo in titulo quod iuris si post alienationem feudi vasallus id recuperauerit his adijcitur, quæ dicimus de donatione inter patrem, & filium, maritum, & vxorem, quę valet tamen si fiat eo pacto, vt apud donatarium nõ maneat, sed illa ad alium incontinenti transferatur. sic etiam non videtur soluisse qui incontinenti recuperat pretium l.qui soluit. ff.de solutionibus.nec etiam versum videtur, quod non durat lege si pro parte.§.versum.ff.de in rem verso.nec venisse videtur, qui incontinenti abijt nec quis fingitur fuisse in loco qui ibi tantum per momentum stetit vt alibi respondit iurisconsutus sub titulo de captiuis & post liminio reuersis. ff.vbi captus ab hostibus statim reuersus nunquàm apud hostes fuisse fingi potest & ibi rationem ad ferunt iuris ciuilis quàm fidelissimi interpr ætes

nec videtur

nec videtur abesse qui statim est reuersurus de vasallo qui dominum relinquit in bello per momentum,& statim redijt, non videtur illum reliquisse sit etiam recuperans possessionem fingitur nunquam fuisse expulsus,similiter non videtur possessionem adeptus,qui statim amisit vel in ea turbatur ex prædictis iuribus& rationibus patet,quòd clericus concubinam reassumens videtur omni tempore in eodem cõcubinatu perstetisse.ex quo erat in proposito eam recuperandi:vnde non est mirandum sit iste clericus sic relapsus in foro contensioso debeat suis beneficijs priuari:
3 quia etiam in foro conscientiæ si abijceret à se concubinam cum proposito & intentione redeundi ad publicum concubinatum, certè non deberet per sacerdotem absolui eo, quia non videtur corrigibilis,neque contritus capitu.legatur.in verbo nisi se corrigentibus.vigesimaquarta quæstione secunda.vera enim pœnitentia,seu eiectio concubinæ non est, nisi causa peccandi excidatur de præsenti aut in futurum propter scandalum .c. satisfactio. de pœnitent.dist.iij.

Iubemus,vt ipsum omnibus suis beneficijs omnino.

SVMMARIVM.

Dictio omnino adiecta verbo futuri temporis: idem importat quòd dictio ipso iure hoc est sine sententia,

2 *Dictio omnino de sui natura excludit omnem gratiam est dispensationẽ & intelligitur sine aliqua ope exceptionis.*

3 *Verba nullo modo sunt præcisa & habent clausulam decreti annullatiuã importantq; nullitatem actus ipso iure.*

4 *Diœcesanus priuat clericum beneficijs etiam in aliena diœcesi existentibus: realis tamen substractio fiet per Episcopum beneficij.*

ID EST,ipso iure: quia talis est natura huius dictionis omnino,vt ita exponatur secundum Alexand.consilio sexto incipien.circa processum:in tertio volumine & Felyn.& in capitu. Rodulphus in.xxj.col. de rescript. & in capit. fraternitatis de testib.vbi concludunt,quòd quando dictio,omnino adijcitur verbo futuri temporis:idem importat quod dictio ipso iure vt declarat Corsetus in singulari incipient.omnino & Roma.in sing. primo incip.verbum omnino:& Mathesila.sing.cxij.incip.tu scis.
1 vbi dicit,† quòd licet verbum præsentis, vel præteriti temporis intelligatur ipso iure:tamen secus est in verbo futuri temporis,

vt eſt verbum, cadat, priuetur: quia intelligitur per ſententiam quod ſingulariter fallit niſi talibus verbis eſſet adiecta dictio, omnino, quia intelligeretur tunc ipſo iure, hoc eſt ſine ſententia, & miniſterio hominis. Sed ante Franciſcum Cremenſem fuit ſingulare dictum Baldi in marguarita Innocentij in verbo priuatio. & clarius in. l. prima in verbo §. ſi pecunia. ff. depoſiti: vbi tradit talem doctrinam, quod quando lex, vel ſtatutum loquitur abſolutè per verbum futuri temporis, ſcilicet, cadat, vel priuetur intelligitur quod priuetur per ſententiam, ſecus ſi fuerit adiecta dictio, omnino, quia iſto caſu intelligitur ipſo iure nec requiritur ſententia eandem opinionem ſecutus fuit Bald. in. l. prima. C. de his, quæ pœnæ nomine Saly. & Iaſ. in. l. ſecunda. C. de iure emphiteu. & pro iſta opinione allegatur gloſſ. communiter approbata in. l. prima. §. ſi pecunia. in verbo omnino. ff. depoſiti. quę exponit, id eſt, ipſo iure, & illam reputat ſing. Roma. in præallegato ſingulari: & Alexand. poſt eum in additio. ad Barto. in. l. imperator. ff. de iure fiſci: & Fely. in capitu. paſtoralis. de exceptio. addite ſimilem glo. de iure canonico in capitu. fina. in verbo omnino. de offic. & poteſt iud. delegati in ſexto, quæ dicit quod dictio, omnino, intelligitur ſine aliqua ope exceptionis, & importat canonem latæ ſententiæ habetque executionem paratam: & præciſam habet naturam. Decius conſilio primo incipiente memini me aliâs conſuluiſſe in primo volumi. impeditque purgationem moræ ſecundum Angel. in. l. fina. C. de fideicom. & Alexand. & Franciſc. de rippa in. l. ſi inſulam. ff. de verbo. oblig. & ſi hæc dictio ponatur in aliqua diſpoſitione videtur excludere diſpenſationem vt expreſſè notat Panormita. in capitulo non magno. in ſecunda col. ne cler. vel monach. ſecul. nego. ſe immiſceant: ſecundum Ioannem de Anania & Panormita. poſt Ioannem Andræam in
2 capitu. qualiter. de accuſat. † quòd verbum omnino eſt iſtius naturæ vt omnem gratiam & diſpenſationem excludat, & idem importat, quòd omni caſu vel ſine difficultate, & dilatione & ſi hæc dictio, omnino fuerit adiuncta cum negatiua importat idem, quòd nullo modo Alexand. conſilio. clxxiij. incipien. viſis in ſeptimo volumi. qui allegat text. in. l. naue ſauphelli, & ibi glo. in verbo omnimodo. ff. locati & illa verba nullomodo ſunt præciſa & tollunt omnem potentiam in contrarium: prohibentq; diſpenſationem glo. in clementina, ſecunda in verbo concedatur.

& in

& in verbo nullomodo de ætat.& qualitat. Alexand. in.l. fina. C. de testamento militis.& Panormit.in dicto cap.qualiter,
3 † & talia verba habent clausulam decreti annullatiuam:& importat nullitatem actus ipso iure gloss.in authentic.si qua mulier.C.ad Velleya.& quando testator in suo testamento disponit,quòd res nullomodo alienetur,per illa verba intelligitur velle, quod etiam in casibus specialibus,aliàs permissis alienari non possint Ias. in.l.j. §.sublata coll.secunda versiculo secundo.ff. ad Trebellia.& sic dictiones,omnino,& omnimodo sunt præcisę.l.si possessor. in principio.ff.de petitio.hæredita.& institu. de tutel.in fine & in capit. & si Christus de iureiurand.&intelliguntur,id est,quoad omnem sui partem capitu.si religiosus.de election.in sexto & dum in isto
4 textu dicitur † omnibus suis beneficijs. intelligite de alijs beneficijs etiam existentibus in aliena diœcesi:realis tamen substractio fiet per Episcopum beneficij:quia Episcopus delicti condemnat clericum priuando beneficio alibi sito, sed executio realis fit ab Episcopo beneficij:vt est casus in capitulo postulasti. extra de foro competenti.

Priuet.

SVMMARIVM.

1 *Clericus concubinarius an in casu istius constitutionis sit priuatus ipso iure, ita quòd nulla requiratur sententia propter verbum omnino.*
2 *Homicida licet efficiatur irregularis tamen non est ipso iure priuatus: sed requiritur sententia.*
3 *Depositio est perpetua remotio à ministerio altaris.*
4 *Clericus non debet remitti curiæ seculari nisi in duobus casibus quando esset incorrigibilis, & quando homicidium esset qualificatum.*
5 *Verbo futuri temporis si adijciatur dictio omnino an intelligatur cum vel sine sententia eliciuntur duæ regulæ.*
6 *Verba legis vel statuti si dirigantur ad iudicem ex his oritur officium iudicis & non actio.*
7 *Beneficia notorij concubinarij etiam moniti etiam non posset Episcopus alteri conferre ante sententiam declaratoriam.*
8 *Irregularis ante declarationem potest beneficium resignare.*
9 *Clericus qui priuatur propter delictum à quo tempore teneatur ad restitutionem fructuum.*
10 *Donatarius ingratus à quo tempore tenetur restituere fructus.*
11 *Fructus legitimæ à quo tempore sunt restituendi.*

12 *Emphiteuta & vasallus à quo tempore teneantur restituere fructus quã do propter delictum vtilitas fuit consolidata cum proprietate.*

ET SIC perpetuò ex quo loquitur sine præfinitione tempo ris capitu.si autem.de cohabit.cler. & mulier.& ratio huius esse potest: quia beneficia ecclesiastica sunt stipendia ministrorum ecclesiæ qui secundum vitam clericalem, & sacerdotalem debent viuere, ideò à iure statutum est: quòd si spurcè, & criminaliter viuant, dictis beneficijs priuari debeant, & viris honorificè viuentibus canonicè prouideri, qui in illis casto corpore, & ani-
1 mo ministrent: † videtur ergo per supradicta, quod si clericus reperiatur post admonitionem publicus concubinarius, ipso iure sit priuatus omnibus suis beneficijs propter præcedentem dictionem, omnino, quæ adiungitur cum isto verbo priuet, quod est futuri temporis, ergo in tali priuatione nulla requiritur sententia superioris per iura superiùs allegata. Sed ego puto contrarium quod imò in casu istius decreti beneficiati non sunt priuati ipso
2 iure, sed requiritur sententia priuationis prout dihimus † in homicida, qui licet efficiatur irregularis, vt habetur in capitulo primo, de homicidio. tamen non est priuatus ipso iure beneficijs, nisi per sententiam priuetur vt post Panormita. concludunt canonistæ in cap. cum nostris. de concess. præbend. & in rubrica de clerico excommunicato ministrante Bald. in. l. cum fratrem. C. de his quib. vt indig. Decius consilio. clxvj. incipiente ego Philippus Decius. in primo volumine, & est communis opinio secundum Ioannem de Anania & Fely. in capitu. inquisitionis de accusatio. & Prępost. in capitu. studia quinquagesima distinctio. Anthon. Corseti singulari incipient. sententia vbi refert quod opinio canonistarum in dicto capitulo cum nostris communiter tenetur nec poterit iudex imponere pœnam priuationis à beneficio nisi id exprimatur à iure gloss. singul. in capitulo fina. de iure patro. & & in capit. cum vos. de offic. ordinarij: & licet præsbyter pro homicidio ex proposito facto incurrat irregularitatem, & deponi debeat ab altaris ministerio: vt est text. in præallegato ca-
3 pitulo primo: † quia depositio est perpetua remotio ab altaris ministerio Abbas, & Decius in dicto capitu at si clerici: & depositus simpliciter intelligitur depositus perpetuò: licet non exprimatur glo. notab. in. c. j. quinquagesima distinctio. in glo. fina.

Tamen

4 †Tamen post depositionem non debet remitti curię seculari ad hoc vt patiatur pœnam mortis nisi in duobus casibus primo quã do esset incorrigibilis: secũdo nisi homicidium esset qualificatum pnta: quia patrem, vel matrem occidisset, & cum ista opinione transeũt Panor. & Canonistæ in dicto. c. at si clerici. ideò pro declaratione istius verbi priuet assumatis vobis duas regulas, quæ non solent regulariter cõtinere peccatũ, nec ciuile, nec canonicũ.

5 Prima † est regula, quòd quando verbo futuri temporis adijcitur dictio omninò si executio illius verbi referatur ad ius, vel stet impersonaliter quia decretum dicit sit priuatus, vel priuetur omninò fateor, quòd intelligitur ipso iure, & sine sententia: talia enim verba simul iuncta canonem latæ sententię significant, vt in iuribus supra allegatis notum extitit. secunda est regula quòd executio illius verbi futuri temporis, cui adiũgitur dictio omnino absolutè refertur ad iudicem, isto casu non intelligitur ipso iure: sed requiritur sententia, vt patet in ista constitutione in qua verbum priuet, licet sit futuri temporis: tamen eius executio refert̃ ad illa verba suus superior: vnde illud verbum, priuet, exponi debet id est, sit priuãdus, vel superior eum priuare debeat: quia propter subiectam materiam receditur à natura verborum, secundum quam verba intelligenda sunt: & licet verba constitutionis sint generalia, vel obscura debent tamen sanè intelligi, & restringi secundum personam, ad quam executio refert̃, vt tradit Iason in authen. ingressi. numero. xviij. C. de sacrosanct. eccles. & in
6 l. si pascenda pecora. C. de pact. vbi dicit † quòd si verba legis, vel statuti dirigantur ad iudicem oritur officium iudicis, & nõ actio: & idem tenent moderni in. l. ea demum. C. de collatio.

Ex prædictis apparet clericum publicum concubinarium, licet monitum, non esse: omninò, id est ipso iure priuatum suis beneficijs, & sic dictio omninò parum operabitur, nisi dicatis, quòd verbum priuet positum in isto textu, debet exponi, id est priuatũ
7 esse declaret: † & ideò licet iura plerunq; vtantur verbis inducentibus priuationem ipso iure, vel ipso facto non tamen erit locus impetrationi ante sententiam declaratoriam: & sic notetis, quòd beneficia notorij concubinarij etiam moniti non posset suus superior alteri conferre ante quàm per sententiam priuetur, vt est originalis decisio Innocentij in. c. sicut. per illum textum. de coha
8 bita. cleri. & mulie. † idem dicatis in homicida, vel simoniaco, vel

alijs irregularibus quorum beneficia ante sententiam declaratoriam alteri conferri non possunt imò pro eis à iure inductum est quia antequam per superiorem declarentur irregulares possunt, cui volunt, eorum beneficia resignare.

9 Sed iuxta prædicta posset dubitari, † an clericus, qui propter delictum priuatur beneficijs teneatur ad restitutionem, & à quo tempore? respondetur, quòd tenetur restituere fructus à tempore delicti commissi, & nõ à tempore priuationis, & sic tenetur ad integram restitutionem fructuum medij temporis quo fuit in beneficio tolleratus: ita decidunt Bald. & Angel. per illum text. in. l. prædonis. ff. de petitio. hęred. qui text. facit contra beneficiatos, qui sciunt se posse priuari ben ficio: quia eorum institutio non fuit canonica si posteà priuentur tenentur tanquàm prędones ad restitutionem fructuum quod dictum sequitur Decius consilio cxviij. incip. viso instrumento in. j. vol. & idem Angel. & Paul. de
10 castr. & doctor. in. l. j. C. de his quibus vt indig † prout dicimus de donatario ingrato, qui tenetur ad restitutionem fructuum à tempore ingratitudinis commissæ sequitur Fräciscus de rippa. in. l. fi.
11 C. de reuoca. dona. † sic etiam dicimus de fructibus legitimę, quæ si debeatur in rebus corporalibus, hoc est in certa specie debent restitui à tempore mortis, & non à die petitionis: secus si legitima deberetur in certa quantitate puta ex statuto tunc fructus non essent restituendi nisi à tempore morę. Card. consi. viij. incip. prę supposito statuto Alex. consi. lxix. incip. super. j. dubio, in. j. vol. q allegat glo. ordinariam in. d. l. fideicommissaria circa finem primę
12 gl. Alber. & Ias. in. l. ij. C. de iure emphi. vbi concludunt † quòd emphyteuta tenet ad restitutionem fructuum ab illo die. v. emphyteusis fuit resoluta: sequitur Bal in. l. si pater. C. de vsufr. & doctor in. d. l. j. vbi dicunt feudatarium teneri ad fructus perceptos à die commissæ felonię. idem Roma. in. l. diuortio. ff. sol. matr. ex quibus restat vera opinio fructus beneficiati esse restituendos à die delicti perpetrati.

Et nihilominus hi publici concubinarij.

SVMMARIVM.

Nihilominus licet ista dictio proferatur negatiuè habet tamen sensum affirmatiuum.

IDEST sine dubio non minùs. similem modum loquendi posuit

di posuit Papa in.c.fundamenta.in.§.ꝙ si . in verbo nihilominus. & ita ibi exponit Archid.de elect.in.vj.vel aliter secundum Albe ric.posset exponi.i.non ideò minus,qui allegat text.in.l.is qui.§.si posteà.in verbo nihilominnus.ff.quod vi,aut clam.gl.ibi exponit, id est non ideò minus,& in.c.cum æterni tribunal iudicis in versicu.parti,quam læserat nihilominus condemnandus.de re iud.in vj.& in.§.illud.in verbo nihilominus.instit.quib.mod.ius patr.potestatis solu.& si ponatur in materia pœnali:vt hîc:Ergo erit sensus in isto versicu. vt denotet augmentum pœnæ,scilicet ꝙ clerici nollentes desistere à publico concubinatu priuantur suis beneficijs iam obtentis,& nihilominus,id est,vltra hoc in obtinendis beneficijs,officijs,honoribus,& dignitatibus nisi seruata forma huius constitutionis sint inhabiles,vel aliter insisto versicu.potest elici sensus.vt referatur ad suspensionem fructuum,scilicet quòd publicus concubinarius est suspensus à fructibus suorum beneficiorum per tres menses,& si fuerit monitus est priuandus,& nihilominus est inhabilis ad beneficia,& ista duo quasi reincidunt
1 in vnum:† & quanuis ista dictio proferatur negatiuè : habet tamen in se sensum affirmatiuum,vt notatur in cle.quanuis.in.§.volumus.in versicu.procedant,nihilominus.extra de foro compet.

Vsque quo cum eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem manifestamq; vitæ emendationem.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus ad hoc vt dispenset cum publico concubinario duo copulatiuè requiruntur.*
2 *Clericus concubinarius,licet dimittat concubinam: tamen debet facere emendationem de præterito.*
3 *Mater meretrix emendata potest exhæredare filiam ob meretricium.*
4 *Legatum relictum meretrici,vt se emendet dicitur relictũ ad pias causas.*
5 *Clericus concubinarius quo modo dicatur vitam suam emendare.*
6 *Clericus non debet compelli ad abiurandum mulieres suspectas metu periurij,& facit contra ignaros officiales.*
7 *Adulter pòt compelli ad abiurandũ adulterã,& iuramẽto alligabitur.*
8 *Clericus qui solennem egit pœnitentiam nõ admittitur ad clerum.*

1 DVO hîc copulatiuè requiruntur † ad hoc vt Episcopus dispenset cum publicis concubinarijs:primò ꝙ concubinas dimi-

ſerint:ſecundò ꝙ fecerint pœnitentiam de fornicatione:expona tis emendationem id eſt correctionem,quæ proprie habet locum in vitijs,& malis moribus.l.in corrigendis.C.de emendat.prop.in quo.& in.l.ſi virgis.C.de emendatione ſeruor.& in.c.teſtimoniũ. §.ſi verè,ſit de crimine emendatus.extra de teſtib. & in.c.nullus. in verbo quouſq,.reatum ſuum emendet,id eſt corrigat de foro compete n.aliter autem accipitur in.l.ædita actio.in verſicu.quã emendari,vel mutari licet.C.de ędend.& text.iſte poteſt ad hoc
2 allegari† ꝙ non ſufficit quòd clericus publicus concubinarius di mittat concubinam,niſi de prętẽrito concubinatu emendationẽ faciat:qua facta,ampliùs non dicetur concubinarius : vnde iura, vel conſtitutio facientia mentionem de concubinario,vel meretrice non habent locum in emendato,vel emendata Bal.in.l.filiã. C.de inoffi.teſtamento.quẽ ſequitur Hypolitus de marſilijs in.l.
3 vnica.C.de raptu virginum dũ dicit,† ꝙ licet mater meretrix nõ poſsit exhæredare filiam meretricem:tamẽ ſecus eſt ſi mater fuerit emendata,& reducta ad honeſtam vitam:quia vltima conſuetudo debet attendi.hoc idem tenuit Fulgo in.d.l.arenam.& propter emendationem à tali concubinatu in multis relaxatur diſpo
4 ſitio iuris.hinc eſt,quòd† legatum ſi fuerit relictum meretrici,vt à ſuo meretricio ſe emendet :valet de iure quia videtur eſſe factũ ad pias cauſas.Bal.in.l.imperialis.C.de nupt.& in.l.j.de ſacroſan ctis.eccleſ.vbi aliâs de iure non valeret.

Sed quæro,quo modo clericus concubinarius dicatur vitam ſuam emendare an ſufficiat quòd poſt dimiſsionem concubinæ viuat caſtè,& quòd à modo non dеpręhendatur in ſuſpicione cõ cubinæ,vel an ſit neceſſe,quòd realiter faciat talem emendationẽ vitę videtur,ꝙ ſic:quia ex quo publicè peccauit,& ſcandaloſè tenendo concubinam per contrarium publicam debet facere emen
5 dationem ad ſimilitudinem relapſorum in hęreſim:† ego autem contrarium dico : nam ſufficit quòd clericus ſeipſum emendet abijciendo concubinàm à ſe,& quòd à cætero honeſtè viuat,& nullam mulierem ſuſpectam in domum ſuam ſuperinducat, vel cum ea conuerſetur, quo caſu dicetur facere manifeſtam vi-
6 tæ emendationem : † nec aliter per ſuperiorem poterit compelli ad abiurandum mulieres ſuſpectas metu periur ij incuirendi, cum ſuccurratur prælato contra clericum alia via iure communis cap. clericos de cohabitatione clericorum, & mulier.

lier. intantum, quod si super inde haberet priuilegium Apostolicum sibi non prodesset: vt est tex. in cap. super eo titulo supra allegato quod dictum facit contra officiales ignaros, qui cogunt iurare clericos, quod nunquam cum talibus mulieribus suspectis se
7 reperient: † quod secus est in adultero qui potest cogi ad abiurādum adulteram, & iuramento alligabitur dicto capitu. cum habe
8 ret. † Clericus autem, qui solennem pœnitentiam egit, non admittitur clerum capit. illud quinquagesima distinctione: tamen si necessitas, vel vtilitas ecclesiæ exegerit: tunc poterit deputari inter hostiarios, vel lectores: ita tamen, vt epistolam, vel euangelium non legat: & triplex redditur ratio prima propter dignitatem sacrorum ordinum secunda propter timorem recidiui tertia quia ille qui sic pœnitentiam solennem egit, non haberet frontē alios corrigendi, cum eius peccatum fuerit publicum.

Fuerit dispensatum ad suscœptiones quorunq; honorum, dignitatum, beneficiorum, officiorum sint inhabiles.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum nec alij prælati inferiores Episcopo non dispensant contra canones: quia dispensatio est actus iurisditionis nisi eis à iure vel priuilegio concedatur.*
2 *Fornicatio simplex est de leuioribus & minoribus delictis: ideò Episcopus dispensare potest.*
3 *Crimina seu delicta considerantur in quadruplici differentia crimina, quādo dicantur grauia vel non statur arbitrio superioris.*
4 *Pœna perpetui carceris æquiparatur morti.*
5 *Dispensatio quare in casu huius constitutionis requiritur.*
6 *Publici concubinarij sunt infames.*
7 *Notorietas criminis inducit irregularitatem impeditq; ordinis executionem & beneficij assecutionem.*

REQVIRITVR ergo, quôd dispensatio fiat per diœcesanum: quia prælati inferiores, vt Abbas decanus, Archipræsbyter, Archidiaconus capitulum & alij, qui nunquam dispensant contra canones etiam vbi dispensatio à iure conceditur nisi in specie eis concedatur: quia dispensatio est de lege iurisditionis. c. conquærente. & capitulo dilectus. de offic. iudic. ordi. & est actus

iuriſditionis,& poteſtas diſpenſandi menſuratur à poteſtate imponendi pœnam:quia diſpenſatio eſt de maioribus negotijs cap. didici prima quæſtione ſeptima & talia grauia Epiſcopis tanquã ſponſis & vniuerſalibus ordinarijs reſeruantur: vnde non poteſt quis diſpenſare ſuper pœnam,quam non poteſt imponere, vt tra
1 dunt Canoniſtæ in dicto.§.de adulterijs,† & ſic prælatus inferior Epiſcopo non poteſt diſpenſare:tamen in caſibus à iure expreſſis vt hîc diſpenſare poſſunt, idem dicendum eſt, in Abbate vel in capitulo aut alio inferiore prælato qui ſi habeant iuriſditionem Epiſcopalem diſpenſare poſſunt ſecundum Antho. de Butrio in dicto.§.de adulterijs.quod eſt verum quando ille inferior haberet illud ex priuilegio, vel conſuetudine,vel contractu, aliâs inferior Epiſcopo diſpenſare non poſſet cum publicis concubinarijs: pa-
2 tet ergo,† quod in ſimplici fornicatione non qualificata ex maiori, vel grauiori delicto Epiſcopus diſpenſat,quia iſta ſunt de leuioribus & minoribus delictis,ſecus eſt in grauioribus & maioribus ſuper quibus Epiſcopus non diſpenſat.

Dubitatur,quę dicantur maiora,& grauia delicta:reſpondeo, quod illa ex quibus cauſatur irregularitas, ſuper qua ſolus Papa
3 diſpẽſat niſi in caſibus à iure expreſſis:† ego autem puto,quod delicta ſeu crimina conſiderantur in quadruplici differentia: quædam ſunt leuia,pro quibus clericus non debet deponi, nec beneficio priuari:ſed ad tempus ſuſpendi, vel aliter corrigi ad arbitrium ſuperioris ſecundum Panormitanum in capit.tuæ. de pœnis. pro grauibus clericus poteſt deponi Fely in dicto capitulo at ſi
4 clerici: † quæ autem dicantur crimina grauia ſtatur ſuperioris arbitrio: pro grauioribus vltra depoſitionem poteſt detrudi in monaſterium pro grauiſſimis, vbi de iure ciuili puniretur pœna mortis poterit de iure canonico deponi,& damnari ad perpetuũ
5 carcerem:† quoniam pœna perpetui carceris æquiparatur morti:vnde Bald.in.l.reos.C. de accuſatio. appellat eam capitalem. Et aduertite,quod licet ordinarius poſſit diſpenſare cum clerico ſibi ſubiecto deponendo ſuper adulterio, aut alijs minoribus delictis tamen requiritur per iſtum textum,quòd ille clericus per prius egerit pœnitentiam pro illo crimine ſuper quo diſpenſatur ſaltim ex debito iuſtitiæ ſecundum Antho.de Butr.in dicto §.de adulter.& ibi rationem aſſignat:quia cum impœnitente,& in peccato perſeuerante non poteſt diſpenſari: quia videtur incorrigibilis

bilis & non contrictus: taman de stricto iure teneret dispensatio licet nulla præcessisset pœnitentia nisi in casu huius constitutionis cuius dispositio in forma specifica venit obseruanda: vnde dictio, superiores, refertur ad Episcopos propter verbum diœcesani positum supra: quia ad illos spectat priuare clericos concubinarios, & non ad inferiores, scilicet, Abbates, Archidiaconos, decanos, & capitula: quia tales non solent contra Canones dispensare nisi eis expressè concedatur secundum Docto. in. d. §. de adulterijs quia, vt dixi, dispensatio est de grauioribus negotijs. c. didici. j. quæst. vij. Ideò Episcopis reseruatur: tamen in certis casibus capitulum poterit dispensare.

Dubitatur vlteriùs, quare est, quod in casu istius decreti requiritur dispensatio superioris ex eo, quòd fornicatio est pec-
6 catum, quod potest deleri confessione? † Respondetur, quod ex quo clericus fuit relapsus in publicum concubinatum post admonitionem, quatuor incurrit: primò inobedientiam, secundò incorrigibilitatem, tertiò suspensionem iuris, quartò inducitur scandalum in ecclesia. Ideò ista delicta non poterant funditus sola pœnitentia, & emendatione deleri nisi cum relaxatione superioris: meritò ante talem dispensationem clericus ad honores ecclesiasticos vel mundanos & officia vel beneficia obtinen-
7 da ipso iure incapax, & inhabilis ad prædicta reddebatur: † quia tales publici concubinarij sunt infames: capitulo infames. sexta quæstione prima: vnde portæ dignitatis eis patere non debent: vt in regula infamibus de regul. iur. in sexto & in. l. prima. C. de infamibus. & hoc probat iste text. ponderando dictionem, sint, quæ importat canonem latæ sententiæ: tale enim verbum significat iuris sententiam, & hominis ministerium excludit: & sic ex isto text. reportetis, quod tradit Panormitanus in capitulo post translationem. de renunciatione. quod omne delictum publicum, & notorium impedit aliquem ad ordines promoueri &
8 alia beneficia assequi etiam pœnitentia peracta: vnde talis † notorietas criminis inducit irregularitatẽ & impedit ordinis executionem & retentionem beneficij: quia retento beneficio non posset criminosus notorius congruam agere pœnitentiam: ideò requiritur optima rõne dispensatio. Irregularitas tamen, quæ est à iure positiuo introducta, non habet locum nisi in casibus à iure expressis. & hoc vult dicere tex. iste in effectu.

Qui si post dispensationes recidiuo vomitu ad huiusmodi publicum concubinatum redierint.

SVMMARIVM.

1 *Concubinatus reiteratus præsupponit deliberationem.*
2 *Recidiuatio est periculosior & difficilior curatione quàm sit prima infirmitas.*
3 *Pœnitentia est inutilis si post eam clericus recidiuauit.*
4 *Recidiuantia in delictis de iure punitur quod multis probatur exemplis.*
5 *Peccata venialia efficiuntur mortalia propter reiterationem.*
6 *Ebrietas de se non est peccatum mortale nisi propter reiterationem.*

ISTE tex. est notabilis ad hoc, quod si clericus post peractã pœnitentiam redierit ad comitum, id est, ad solitum concubinatum, grauius debet puniri: quia perpetuò fit inhabilis ea ratione:
1 † quia iste concubinatus reiteratus præsupponit deliberationem gloss. est in capitulo si quis iratus. secunda quæstione tertia & dicitur redire ad peccatum, sicut canis ad vomitum, & porcus ad lutum: vt habetur prouerbiorum. xxvj. quia clericus recidiuans ad concubinatum comparatur illi, qui manum mittit ad aratrum & aspicit retro: vnde ista verba recidiuo vomitu exponuntur, id est, solito peccato, & sicut iudicio medicorum in infirmitati-
2 bus corporalibus † recidiuatio est periculosior, & difficilior in curando, quàm sit prima infirmitas, vt notat gloss. in verbo iurauit in authentico vt non luxur. contr. natur. vt experientia docet: & ratio est, quia homo ex infirmitate iam habita est meliùs dispositus ad malas impressiones, & ægritudines suscipiendas, quàm esset ante infirmitatem: sic ẽt spiritualiter contingit ad recidiuationem spiritualis infirmitatis: nam cum homo recidiuat, peccatum inuenit materiam meliùs dispositam: quàm fuisset ante, meritò peccatum ibi fortiùs radicatur & tenacius imprimitur, & ratione huius fortioris impressionis habet se peccator in peiori statu, quàm antea fuerit: quia quæ fortiùs imprimuntur, difficilius extirpantur, & fiunt nouissima illius concubinarij recidiuati peiora prioribus: vt habetur Lucæ vndecimo capitulo: patet ergo, quod clericus concubinarius post confessionem, & peractam pœnitentiam de concubinatu si ad illum redierit per recidiuationem maximam incurrit ingratitudinem

apud

apud Deum ex quo tantum beneficium, ſcilicet, remiſsionis culpæ tradidit obliuioni: quia à ſe ipſo nullouodo ſoluere poterat: abſolutus eſt gratis à Deo, & coram Deo recidinando efficitur ingratus: ideò habebitur, ac ſi nullum peccatum fuiſſet ſibi dimiſſum, vt exemplariter oſtendit Chriſtus Ioannis quinto capitulo dicens vade in pace, & ampliùs noli peccare, ne deterius
3 tibi aliquid contingat: † ergo ſi clericus poſt vitæ emendationem recidinauerit, talis pœnitentia erit inutilis ex quo ſequens culpa illam coinquinat cap. inanis eſt pœnitentia. & in. c. irriſor de pœniten. diſt. tertia.

Sic videmus, leges ciuiles, quæ beneficium compoſitionis denegauerunt illis, qui aſsiduè peccant, aut qui impunitatem veteris commiſsi non emendationi: ſed conſuetudini deputauerunt vt dicit tex. in. l. tertia in fine. C. de epiſc. audient. ſic etiam acriter puniunt delicta redeuntia, ad vomitum, vt patet in furto reiterato: & ideò ſi mercenarius hodie furetur vnam rem magiſtro ſuo, & die ſequenti furetur aliam propter talem reiterationem debet furca ſuſpendi, prout notat Bald. in. l. apud antiquos: qui ibi allegat Nicolaum de Neapolis hoc dicentem. C. de furtis: conſuetudo peccandi, ſeu contumacia pœnam cumulat. l. relegati. ff. de pœnis. ideò ea creſcente ciuile eſt vt pœna creſcat: vt patet etiam in hæreticis, qui ſi poſt peractam pœnitentiam redeunt ad vomitum brachio ſeculari remittuntur capitu. ad abo-
4 lendam, de hæretic. † & ſic delicta multiplicata efficiunt caiptalia, vbi aliàs non eſſent &, hoc eſt propter recidiuationem ſecundum Bartolum in. l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publica. item licet peccata in foro conſcientiæ ſecundum conſtitutiones ſanctorum patrum reputentur leuia & venialia ſolum: tamen ſi
5 fuerint reiterata † efficiuntur mortalia capitu. vnum. §. criminis
6 vigeſima quinta diſtinctione, & ibi habetur: † quòd licet ebrietas de ſe non ſit peccatum mortale: tamen ſi fuerit aſſidua efficietur mortale: vt notat Panormitanus. in capitulo à crapula de vita & honeſt. clerico. quia talis aſſiduitas, & reiteratio includit deliberationem ſecundum glo. in dicto capitulo. ſi quis iratus. & notatur in. l. ſi mulier. ff. ad Velleyan. ſicut dicimus de reiteratione ictuum quæ inducit propoſitum & deliberationem. notat Bald. conſilio. cccxij. incipiente viſis. & iſtud ſequitur Roma. in dicta. l. ſi verò. §. de viro. in. xxxj. fallentia. ff. ſolu. matrimo. vbi dicit, quod

si consuetudo sit in aliqua ciuitate, quòd ob reuerentiam alicuius sancti liberetur incarceratus à carceribus talis consuetudo nõ habebit locum in eo, qui primò à carcere fuit relaxatus,& post pro simili delicto fuit iterum incarceratus: patet ergo, quòd clerici recidiuantes ad publicum concubinatum per hanc constitutionem grauiter puniuntur: quia perpetuò ad obtinenda beneficia sunt inhabiles, maximè in casu monitionis pręmissæ tunc delictum reiteratum grauius veniret puniendum duplici ratione prima: quia tale delictum videtur deputatum consuetudini: secunda quia reiteratio videtur inducere incorrigibilitatem, vt habetur in capitulo cum non ab homine. extra de iudicijs.

Sine spe alicuius dispensationis.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus non potest bis dispensare cum publico concubinario: quia crimina remissa non nisi semel merentur habere remißionem.*
2 *Peccator non nisi semel ad gratiam recipi debet.*
3 *Redeuntibus ad vomitum seueritas exercenda est.*
4 *Recidiuatio clerici concubinarij inducit septem pericula.*
5 *Clericus recidiuans ad concubinatum diuinæ misericordiæ dicitur irrisor.*
6 *Trinitas ac Angeli & sancti tristatur si clericus ad concubinatum recidiuat.*

ID EST, pietatis & misericordiæ & sic ad similitudinem eorum, qui in hæresim reuertuntur quibus omnis dispensatio, & audientia denegatur dicto cap ad abolendam.& sic no-
1 tatur iste tex.ad hoc,quod † Episcopus non potest bis dispensare cum publico concubinario: & ratio huius constitutionis esse potest, quoniam crimina remissa non nisi semel merentur habere remissionem ,precipuè si tales concubinarij arti, & consuetudini actum deputauerunt.l. prima.§.primo.ff. de abigeis: vnde
2 dicit textus in capitulo si vir. in fine de adulterijs † quòd ad gratiam peccator nõ nisi semel recipi debet:qñquidem etiã Deus peccanti assiduè de facili non elargitur misericordiam in cap.

diaconi

diaconi.in fine.xciij.distinctio.ex quibus infertur,quòd si delinquentes sint clementer tractati si posteà in eodem crimine depræhensi sint perseuerantes acriùs puniri debent.l.capitalium.§.solet
3 ff.de pœnis.quia cum prædictis redeuntibus ad vomitum non clementia,sed seueritas est exercenda.Sicut enim peccantibus iubemur esse misericordes,sic obstinatis concubinarijs,& impœnitentibus in spurcitia misericordiam impendere prohibemur.c.nō potest.xxiij.q.iiij.talis enim remissio criminum præbet occasionem delinquendi vt dicit tex.in.c.si quis decanus.50.distinct.
4 Et aduertite † quòd recidiuatio clerici concubinarij inducit septem pericula primò aufert sibi fructum præteritę cōtritionis,satisfactionis,imò omnia alia sua opera annihilat nec sibi ad salutē parum proficiunt si incorrigibilis in eodem publico concubinitu moriat.vt dicitur Ezechielis.xviij.si iustus aduerterit se à sua iusticia & fecerit iniquitatem omnes iustitiæ eius quas operatus est non erunt in memoria secundū periculum est quia recidinatio vilificat clericum concubinariū admodū caius cōtra quis.habet ꝓuerbiorum.xxvj.sicut caius,qui reuertitur ad vomitum suum.sic imprudens,qui iterat ad stultitiam suā & ideò clericus qui per vitę emendationem concubinatum euomit,& ad illum reincidit facit sicut canis & ei similis est:tertium periculum est quia clericus recidiuans in maiorē potestatē diaboli incidit & exinde fortius à diabolo possidetur sicut miles qui castrum amisit,& postmodum illud recuperat certe melius custodit & fortius possidet ne iterum amittat sic etiam facit diabolus qui clericum concubinarium per pœnitentiam & emendationem vitę perdidit,& posteà per recidinationem recuperat diligentius illum in peccato custodii:vnde de talibus redeuntibus ad vomitum dicendum est quod scribitur Iob.xxj.ducunt in bonis dies suos & in puncto ad inferna descendunt.,Quartum periculum est quia clericus recidiuans ad pœnitentiam tardius resurgit sicut infirmitas iterata vel vulnus curatum,quando renouatur,difficilius sanatur:imò talia nouissima peccata sunt peiora prioribus,vt habetur.Lucæ.xj.Quin
5 tum periculum est † quia clericus recidiuans est irrisor diuinę misericordiæ,quæ sibi per emendationē vitæ fecerat pacem,cum diuina iustitia:Sextum periculum est quia sicut tota trinitas,& virgo Maria & omnes angeli & sancti lętantur in conuersione pec-
6 catoris † Sic econuerso tristantur si recidiuat,& ad vomitū reuer

tatur. Septimum & vltimum periculum est, quia talis clericus recidiuans arescit, quia separatur à merito, & passione Christi, & à participatione omnium bonorum existētium in cœlo & in terra & priuatur omni gratia dei & erit sicut palmes abscissus à vite vel sicut membrum abscissum à corpore: ergo clericus recidiuans ad concubinatum arescet, vt exinde melius ardeat in futuro: quia extrudetur, & ignem mittetur vt habetur Matthæi. vij. Cauendum est ergo, ne ad vomitum redeamus, quia impœnitentibus nulla spes dispensationis promittitur & hoc est, quod in effectu vult Papa hîc.

Ad prædicta prorsus inhabiles existant.

SUMMARIUM.

1 *Dictio prorsus importat canonem latæ sententiæ.*
2 *Dictio prorsus intelligitur ipso iure & sine sententia.*

ISTUD enim aduerbium prorsus idem significat, quòd omnino & sicut dicimus arbor prorsus à radicibus euulsa est sic etiam clericus recidiuans ad solitum concubinatum prorsus inest omnino. pœnitus. funditus, & in totum fit inhabilis, & naturam in se habet præcissam. capi. statutum. §. prouisurus in versicu. nihil prorsus exigat ab eisdem de rescriptis. in. vj. & in. capit. præsentium in verbo nulla prorsus de testibus eodem libr. & in. l. fina. versicu omnium ratihabitio prorsus retrotrahitur. C. ad macedo. Decius consil. cxiij. incipien. viso tenore priuilegij in. j. vo-
1 lumi. † importatq; hæc dictio canonem latæ sententiæ & habetur ac si Papa dixisset clerici recidiuantes ad concubinatum prorsus, idest, ipso iure, vel ipso facto. inhabiles existant: & sic inducit dispositionem pœnæ ipso facto nec requiritur aliqua sententia licet hæc iniuncta fuerit verbo futuri temporis prout est verbum, existat, text. est quem ad hoc pro notabili allegat Panor. in cap. quibusdam. versicu. beneficiati beneficium prorsus amittant extra de pœnis quod dictum extollit Mathesilanus in dicto. nota cxij. & Philippus Francus in. c. j. de postulando & corsetus in suo notabili. incipiē. pœnitus. qui allegat tex. ad hoc notatum per Panor. in. c. ad aures. versicu. omnem prorsus actionē excludit de præscriptio. † & quòd dictio prorsus intelligatur ipso iure & sine sntia

ita

ita decidit Corneus consil.cccxij.incip.in hac consultatione.versicu.& licet illud verbum prorsus in primo vol.qui allegat text. in.c.sacris.versi.non eam prorsus excludit de his,quę vi metus vel causa fiunt,& in.l.derogatur.in verbo prorsus tollitur.ff.de verborum,& rerum significatione.ego autem adduco vobis text.ad literam à nemine(vt credo)ponderatum in authen.licet in versiculo,nati ex damnato coitu prorsus omni beneficio secludantur. C.de naturalibus liberis.

Quodq; si hi,ad quos talium.

SVMMARIVM.

1 *Officialis qui per negligentiam non corrigit clericum concubinarium dicitur particeps criminis.*

2 *Prælatus qui potest clericum corrigere & non corrigit non dicitur Episcopus:sed canis impudicus.*

3 *Synodus episcopalis ad hoc principaliter fuit introducta,vt delicta quæ emerserint corrigantur.*

SVPRA visum extitit quomodo clerici puniantur propter publicum concubinatum:hic verò traditur quomodo superiores puniantur,si per negligentiam obmiserint clericos concubinarios corregere:talis enim correctio ex debito officij imminet prælatis,aut eorum officialibus sub pœna peccati mortalis, quando ex tali correctione præsumeretur clericum emendari:
1 †imò videntur esse participes criminis si non corrigant,vel prohibeant.c.facientis.lxxxxj.dist.vbi dicitur facientis proculdubio culpam habet,qui potest corrigere,& neglıgit emẽdare:quia qui alios ab errore reuocare potest,& nõ reuocat seipsum errare demonstrat,vt in.c.secundo.extra de hęret.& in.c.cum ex iniuncto. eodem titulo dum dicit quòd quilibet tenetur alium à peccato
2 corripere,si potest,maximè†prælatus,qui si crimina non corrigat,non mæretur dici Episcopus:sed canis impudicus,vt litteraliter dicit tex.in.c.nemo.lxxxiij.dist.& ideò si Episcopus permittat clericis tenere concubinas, aut vxoribus vacare, & eos non correxerit:pœna interdicti venit puniendus.c.eos qui.xxxij.dist.
3 †est enim synodus Episcopi ad hoc principaliter introducta, vt delicta,quæ emerserint,corrigantur.c.peruenit.xviij.distinc.quæ

dicta sunt notanda contra Episcopos, ac cœteros iudices ecclesiasticos, qui si vni delinquenti parcunt vniuersæ ecclesiæ moliuntur interitum.

Correctio.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio ista an intelligatur de correctione corporali, vel verbali hoc est de admonitione.*
2 *Corrigere, & corripere differunt.*
3 *Clericus à correctione non potest appellare nisi propter excessum.*
4 *Officialis excedens in corrigendo venit deponendus.*
5 *Correctio plus debet habere mansuetudinis, quàm rigoris.*
6 *Nimia asperitas, nec correctionem, nec salutem recipit.*
7 *Priuatum crimen non est publicè arguendum.*
8 *Clericus nolens subire correctionem tanquam incorrigibilis est curiæ seculari tradendus.*
9 *Clericus quantuncunq; sit criminosus si tamen per ecclesiam poßit corrigi non est curiæ seculari tradendus.*
10 *Clericus citra periculum membrorum potest verberari,*
11 *Præsbyteri nisi pro grauibus & mortalibus culpis verberari nō debent.*
12 *Præsbyteri in casu quo verberantur hoc debet fieri per ministerium ecclesiæ, & in ecclesia ianuis clausis, & non per laicum.*

PAPA hîc loquitur de illa correctione, quæ fit imperio potestatis, quæ solis maioribus conuenit: de duobus dubitari
3 potest primo † an intelligatur de correctiōe corporali, vel de verbali hoc est, de admonitione: præmittite, quòd verbum corrigere & corripere, inter se sic differunt licet plerunq; æquiuocare ponā
2 tur † corripere est corporaliter flagellare, & castigare: corrigere est ad bonum dirigere, & hæc differentia elicitur ex textu in. c. sicut hi. §. necesse. xlvij. dist. vtranq; posset facere Episcopus, & verbalem, & realem per se, aut iudices temporales si qualitas delicto-
3 rum id exposcat, † nec à tali correctione poterit clericus appella-
4 re, nisi propter excessum. c. ad nostram. de appellat. † vnde si prælatus in corrigendo excedat modum venit deponendus. c. cum
5 beatus. xlv. dist. & in. c. qui syncera. eadem dist. vbi † dicitur, quòd correctio debet plus habere mansuetudinis, quàm rigoris: quo-
6 niam † nimia asperitas, nec correctionem, nec salutem recipit:
7 sed castigatus leuiter reuerentiam exhibet castiganti: † vnde pri-
uatum

uatum crimen non est publicè arguendum:sed vbi contingit malum,ibi moriatur.c.si tantum.vj.qō.ij.& in.c.si peccauerit.ij.q.j.
Secundò posset dubitari,quid? si clericus concubinarius nollet
8 subire correctionem sui superioris,& sic esset incorrigibilis? † respondeo ꝙ potestas secularis posset supplere defectum ecclesiæ. c.sacerdotum.xj.q.j.&.c.princeps.xxiij.qō.v.& sic notate casum in quo clericus est tradendus curiæ seculari,scilicet quando esset contumax,& incorrigibilis:sic enim Donatistæ per imperatorē
9 fuerunt puniti: † si verò clericus per ecclesiam posit corrigi , tūc quantuncunq; criminosus sit,non est curiæ seculari tradendus.d. c.at si clerici.& in hoc peccant sæpè Episcopi , & eorum vicarij, qui clericos depositos non tñ incorrigibiles tradūt curię seculari.
Tertiò posset dubitari an clericus pro delicto posit verberari videtur quòd non quia reos sanguinis defendit ecclesia vt in illo vulgato canone reos sanguinis.prętereà quando ecclesia tradit clericum pertinacem brachio seculari debet obnixè rogare , ne pœnam mortis,aut membri inferat , vt habetur in illo vulgato
10 canone:ego Berengarius: † contrarium est verius:dum tamen fiat citra periculum membrorum,vt habetur in dicto.c.cum beatus. & in.c.fina.xxxv.distinct.& quòd ecclesia posit clericum verbe-
1 are notat Abbas in.c.primo.de calumniatoribus.quod est verū secundum Prępositum in.c.fi.in clericis minoribus.qui pro minoribus culpis verberantur. Abbates autem & præsbyteri,& Leuitæ non debent verberari nisi pro grauibus,& mortalibus cul-
11 pis, † & in casu,in quo veniunt verberandi non debent verberari
12 † per laicum:sed hoc fieri debet per ministrum ecclesiæ , & in ecclesia ianuis clausis:prout notat de turre cremata in.c.illi . quinta quæstione quinta.

Pertinet.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus an clericum exemptum delinquentem posit corrigere, distinguitur.*

SCILICET Imperio potestatis,& iurisditionis:vt supra dixi:sed iuxta hoc dubitari posset si clericus exemptus delinquat,an Episcopus posit eum corrigere gl.in.c . placuit.vj.q . iij. arguit ad vtranq; partem:tamen secundum magis communem
1 opinionem dicite , † quòd si priuilegiatus delinquat circa rem

non exemptam,vt in contractu,vel maleficio,vel occidendo hominem,vel adulterando,vel tenendo publicam concubinam isto casu Episcopus loci posset punire tale delictum:quia licet persona sit exempta:tamen res in qua delinquit non est exempta,vt notatur in.c.primo de priuilegijs.in.vj.quia ratione delicti celebrati in loco non exempto potest exemptus puniri per ordinarium loci priuilegium ergo exemptionis operabitur solùm quantùm ad forum domicilij:vt in dicto.c.j.& ratione delicti perditur priuilegium omnem:quia honorem reatus excludit.c. priuilegium. xj.q.tertia.& in qua prouincia quis deliquerit,illîc iuri subiaceat omni priuilegio cessante authen.qua in prouincia.C.vbi de crimine agi oportet.nec enim prætextu priuilegij concesfi flagitiorum crescit anthoritas.l.ij.de priuileg.schola.li.xij.C.vñ dicit Imperator in authẽtico de mãdatis principũ in.§.quòd si delinquens coll.iij.delinquẽtes nõ ꝑmittas aliquibꝰ priuilegijs vti ergo in dictis casibus Episcopus exemptos corrigere poterit:si verò priuilegiatus delinquat circa rem exemptam puta malè se gerẽdo in suo officio, vel in portando habitum,vel alienando res suæ ecclesiæ:certè isto casu à solo Papa poterit corrigi. Alij autem dicunt quòd pro delicto occulto solus Papa cognoscit:sed pro notorio Episcopus potest corrigere exemptum:sed prima opinio videtur verior.

Eos,vt prædictum est,punire neglexerint.

SVMMARIVM.

1 *Prælati si in non corrigendo suos clericos ex eorum negligentia oriuntur tria mala.*

NEGLIGENTIA prælati probatur eo ipso quòd habuit potestatem puniendi,& non fecit glo.in.c. si clericus in verbo negligentis.de præbend.in.vj.Archi.in.c.primo. xiij.dist. quoniam dolus est nolle exequi quod patet.l.dolus.ff. mandati. & quando quis potest aliquid exequi remedijs opportunis,& nõ facit,nec illis vtitur dicitur per eum stare,& eius negligentia arguitur.c.licet Episcopus. de præbend.in. vj.Cardina.in clemen.
2 si plures.de præbend.gl.in.c.licet canon.de electio.† ratio impulsiua huius constitutionis fuit:quia si prælati circa correctionem suorum

ſuorum clericorum fuerint negligentes ex eorum negligentia ipſis prǽlatis oriuntur tria mala:primò oritur confuſio quoniam ſicut honor eſt patri habere filios bene inſtructos in moribus, ſic etiam eſt confuſio patri,vel prælato habere filios, vel ſubditos incorrigibiles:vnde dicitur Eccleſiaſtici.xxij. confuſio patris eſt de filio indiſciplinato:ſecundum malum quod conuertitur in prę latum negligentem corrigere clericum concubinarium eſt: quia culpæ ſuorum ſubditorum quos non corrigit,in eum tranſeunt c.ſi is qui.vigeſimatertia quæſtione quarta.& in.c.qui vitijs.vigeſimatertia quæſtione quinta.Tertium malum eſt pœna temporalis:punitur enim prælatus non ſolum in futuro: ſed etiam in præſenti. c.ſi quis Epiſcopus. octogeſimatertia diſtinctione. vbi dicitur,quòd prælati negligentes corrigere ſubditos veniunt deponendi.Ratio prædictorum eſt:quia prælati ex neglectu cor rectionis videntur ſubditos fouere in ſuis criminibus.c.qui prę-eſt vigeſimaquarta quæſtione tertia. vnde ſi crimen repertum non vendicat,vt conſcius criminis debet puniri:quia videtur eſ-ſe in lata culpa,vel dolo præſumpto: ideò legitur numerorum, vigeſimoquinto.initiatus eſt Iſraël, Belphegor, & iratus dominus dicit ad Moyſen.Tolle cunctos principes populi & ſuſpende eos contra ſolem in patibulo, & habetur etiam primi regum.c. quarto dicit dominus eò quòd nouerit Hely.indignè agere filios ſuos,& non corripuit eos.idcirco.

Addite alia tria mala,quæ ex negligentia prælatorum in corrigendo in clericos retorquentur.Primum eſt,ſcilicet executio, quoniam delinquens aliquando credit ex quo non corrigitur, illud quod facit non eſſe malum. Secundum malum eſt delicti multiplicatio:quia delicta quæ non corriguntur per negligentiam faciliùs multiplicantur.Tertium malum eſt, ſcilicet finalis perditio: quia qui non corriguntur velocius delicta continuant: & finaliter perdunt,ſicut patet de Adoua dicente: ego regnabo, quem pater interdum corripuit,& finaliter fuit interfectus:Studeant ergo prælati,vt clericos concubinarios corrigant:quia vir ga,& correctio tribuit ſapientiam:vt habetur prouerbiorum,vi geſimonono.c.Adfert etiam correctio,ſiue emendatio conſolationem,locupletiſsim⁹ teſtis eſt regius pſalmographus pſal.xxiij. in hæc verba:virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Et vide ſcribentes in rubr.C.de emendatione ſeruorum.

Eorum superiores, tam ipsos de neglectu, quàm illos pro concubinatu omnibus modis.

SVMMARIVM

1 *Omnibus modis hæc verba apposita in dispositione exponuntur, id est, ipso iure.*

HAEC enim verba omnibus modis important executionem paratam, & sic rem iudicatam, nec aliam exigunt condem-
1 nationem. † Vnde si in aliqua dispositione hæc verba essent apposita, exponuntur, id est ipso iure vt tradit Bald. in. l. prima. §. si pecunia. ff. depositi. qui refert glo. ita exponentem in authentico, vt defuncti, seu funera collat. quinta. in verbo omnibus modis, & illam glo. reputat singularis Romanus in singulari, & mathesilanus in notabili. cxij. apparet ergo quòd superior poterit punire prælatos negligentes, & clericos concubinarios pro concubinatu omnibus modis, id est ipso iure, vel veriùs dicatis omnibus modis hoc est per viam inquisitionis, vel accusationis, vel denunciationis siue procedatur officio iudicis, vel alio modo. & sic est hîc casus, in quo Archiepiscopus habet iurisditionem cōtra subditos sui suffraganei, scilicet quando prælati inferiores sunt negligentes corrigere clericos publicos concubinarios, vt notat gl. magistralis. in. c. pastoralis. §. j. de offic. ordi.

Digna punitione animaduertant.

SVMMARIVM.

1 *Dictio animaduertant quomodo in hoc textu exponi debet & de ethymologia vocabuli.*

ID EST, grauiter puniant, & ita ponitur in. l. si quis in hoc genus. C. de Episcopis, & clericis. animaduertere autem est eius, qui in alterum ordine habet potestatem, & ritè potest
1 cum animaduersione punire, † & ab ethymologia vocabuli animaduersio secundum Alberi. dicitur: quia anima in corpore vertitur: vnde secundum propriam significationem vocabuli, hoc verbum animaduertant. in isto textu deberet exponi, id est, verberent, vel iram exerceant: quia natura huius dictionis ita patitur, vt videtur probare text. in. c. fina. in versiculo animaduersione debita

debita castigandi de exceptio.libr.vj.sed ista expositio non congruit huic textui:quia Papa hîc non intelligit corporaliter punire prælatos negligentes,nec etiam clericos concubinarios, sed puniuntur,aut pœna suspensionis,vel priuationis beneficiorum, nisi ponderetis dictionem seueriter, quæ punitionem corporalem infligere videtur:tamen animaduersio consistit circa degradationem,& curiæ seculari traditionem:vnde si clericus publicè concubinam reassumpserit post admonitionem suspensionem,& beneficiorum priuationem tanquàm incorrigibilis poterit degradari, & deponi. Videamus ergo qua pœna debeant puniri prẹlati,qui negligunt punire clericos spurcissimè in concubinatu viuentes de prælatis hîc ponitur vnica pœna, vt subijcitur in textu.

In concilijs etiam prouincialibus,& synodalibus aduersus tales punire negligentes,vel de hoc crimine diffamatos.

SVMMARIVM.

1 *Diffamatus de concubinatu debet se purgare in qua si deferretur conuictus puniri debet.*

2 *Purgatio canonica an sit subsidiaria, & an fœminæ admittantur, & laici in subsidium, & multa de purgatione, & eius natura traduntur.*

3 *Diffamatos hæc dictio accipitur in bonam partem etiam in sacra scriptura licet regulariter accipiatur in malam partem per textum . in.l. diffamari.*

1 VNDE traditur regula† quòd de diffamat⁹ concubinatu, debet se purgare,in qua si defecerit punit̃ tanquā conuictu: sed si cōcubinatus possit probari per testes, vel est notorius eo casu nō est iniungenda purgatio quæ solum habet locum cum casus est in dubio,& ad probandum diffamationem non sufficeret vana vox populi,sed requiritur aliqua præsumptio,vel coniectura ex quibus infamia traxerit originem, & sic testes deponentes super infamia debent reddere causam sui testimonij,vt tradunt Canonistæ post Panor.in.c.veniens.de probationibus.quæ decisio habet locum,quando præcessisset accusatio,vel denunciatio quo casu,si deficiat in purgatione punitur tanquàm conuictus si verò nullus modus agendi præcesserit:sed iudex propter infamiam ex suo officio,vel ad instigationem fisci clerico inducit purgationem eo casu pœna erit arbitraria,nec punietur tanquàm conui-

ctus: sed alia mitiori pœna quomodo autem fieri debeat purga-
2 tio † & cuius ordinis debeant esse compurgatores, & de numero illorũ, & an in defectum clericorũ compurgatorum admittantur laici, & fœminę: & an deficientibus clericis, laicis, & fœminis admittatur clericus ad purgationẽ solo iuramẽto, videte scribentes in titulo extra de purgatio. canonica. Et ista vltima verba non solùm intelliguntur de prælatis negligentibus punire clericos concubinario, verùm etiam referuntur ad prælatos de hoc crimine concubinatus diffamatos propter dictionem, hoc, quæ est demõstratiua, & habet tacitam repetitionem personarũ, & qualitatum præcedentium, vt declarat Barto. & docto. in. l. j. ff. de operis no-
3 ui nunciatione, & nolite obmittere † quòd licet hæc dictio diffamatos, interdum accipiatur in bonam partem etiam in sacra scriptura, vt expressè refert Paulus ad Thessalonicenses cap. j. in versiculo à vobis enim diffamatus est sermo Domini: tamen hîc, & in quacũq; alia dispositione regulariter intelligitur in malam partem. l. diffamari. C. de ingenuis manumissis. & ibi Baldus. sed sed quo modo probabitur prælatos de isto crimine esse diffamatos: videte Barto. Alex. & moder. in. l. turpia. ff. de legat. j.

Etiam per suspensionem à collatione beneficiorum.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia prælati in corrigendo clericos peccatum mortale est, nec pastor potest se excusare si propter suam negligentiam lupus oues comederit.*
2 *Negligentia prælati in publicis criminibus dicitur lata, quæ dolum repræsentat*
3 *Negligentia prælatorum inferiorum suppletur per superiores.*
4 *Capitulum an poßit supplere negligentiam prælati.*

RATIONES videntur esse in promptu: quoniam prę lati negligentes in correctione culparum assimilantur dormienti,
1 de cuius manu cadit baculus pastoralis. † Item eorum negligentia peccatum mortale est, vt notatur in. c. dictum. lxxxj. dist. nec poterit pastor se excusare si propter suã negligentiã lupus oues comederit: quia qui potuit hominem liberare à morte, & hoc per suam negligentiã distulit, eum occidisse videtur sic etiã prelatus, qui cleri

qui clericum à concubinatu retrahere poteſt:ſed hoc negligenter obmiſit in eadem culpa videtur capitu.qui alios de hæretic. & in
2 can.negligere.ſecunda quæſtione ſeptima.† Præterea negligentia prælati in publicis criminibus dicitur lata culpa quæ dolum repræſentat & in crimine doli cadit.l.prima.§.his quoq;.ff.de actio. & obligatio. & in criminibus grauioribus lata culpa, & negligentia inducunt irregularitatem vt in terminis tradit Lucas de penna.in.l.ſecunda de naufrag.libro vndecimo.C. & ſic in corrigendis peruerſis negligentia prælatorum maximè poſt admonitionem & publicationem huius decreti aggrauatur quantum ad culpam & quantum ad pœnam capitu.indignè.duodecima quæſtione ſecunda:quia æquiparatur comtemptui, & crimen fouere
3 videtur,meritò à collatione beneficiorum ſuſpenduntur.† Et ſic negligentia prælatorum inferiorum ſuppletur per ſuperiores
4 can.Artaldus.octaua quæſtione tertia.† Sed an capitulum poſſit supplere negligentiam prælati videte Mandagotum ſuper hoc articulo diſtinguentem in capitulo primo,circa finem & in prima parte de electio.

Vel alia condigna pœna ſeueriter procedatur.

SVMMMARIVM.

1 *Prælatus pro magna & craſſa negligentia poteſt à prælatura deponi.*
2 *Officialis,rex,dux,adminiſtrator iudex poſſunt propter negligentiam à regno & alijs dignitatibus priuari.*
3 *Præsbyter cuius culpa ſeu negligentia infirmus moritur ſine confeßione quo modo puniri debet.*
4 *Sacerdos quicunque requiſitus puerum in neceßitate baptiſare ſi ex negligentia moritur ſine baptiſmo non obſtante aliqua excuſatione venit deponendus,*

QVIA negligentia prælatorum punitur ſecundum diuerſitatem,& qualitatem eorum,quæ negliguntur aliquando pro neglectu imponitur excommunicatio duorum menſium.vt eſt tex. in can.quicquid prima quæſtione prima,aliquando punitur grauius:quia ſibi imponitur pœna depoſitionis.vt habetur capitulo placuit vniuerſo concilio.vndecima quæſtione tertia:vnde ſi cir-
1 ca iura eccleſiæ prælatus eſſet in † magna, & craſſa negligentia poſſet à prælatura deponi,vt habetur in can. dictum & ibi gloſſ. in verbo negligentia.octogeſima prima diſtinctione.& in capitu.

cum ad monasterium.§.fina.& ibi glo.in verbo negligens.de statu monachor.quòd dictum sequitur Bal.in.l.j.de officio præfe-
2 cti vrbis vbi dicit † .l.si officialis videat aliquos inter se rixantes & non se interponit,cum possit per se vel per alios,potest ab officio remoueri quod dictum sequitur Ias.in.l.eum qui res.C.de procurato.& ibi allegat Ioannem andreã.Geminianũ & tenentes,ꝙ rex,vel dux,vel comes possunt à regno,& alijs dignitatibus priuari.C grandi & ibi gloss.in verbo,regis de supplenda neglig.prælatorum:lib.vj.decisio habet locum in administratore,aut iudice,qui propter negligentiam possunt ab administratione remoueri vt est casus in.l.si quos.in versicu.propter negligentiam ab officio remotis.C.de offic.præfect.prætor.orientis,& illirici.quibus concordat glo.in prælegato.c.cum ad monasterium,quæ di-
3 cit,† quòd abbas propter negligentiam potest dignitate remoueri.idem dicatis à præsbytero cuius culpa seu negligentia infirmus moritur sine confirmatione nam reus erit animæ illius vt dicit glo.in.c.officium in verbo sine confessione de offic.Archipresbyteri pro qua facit text.ad literam in.c.si præsbyter.xvj.q.vj.
4 † idem dicendum est de sacerdote qui si in quocunq; loco se reperierit nec requisitus puerum in necessitate voluerit baptisare,nõ obstante aliqua excusatione si puer sine baptismo moritur præsbyter est deponendus.c.quicunq;.de consecratio.distin.iiij .imò fortius dicit text.in.c.administratores.xxiij. q.v.quòd vbi iudex secularis esset negligens in iustitia facienda,certẽ ecclesia bebe se intromittere,& compellere ipsum ex quibus apparet prælatos negligentes erga suos subditos varijs pœnis esse afficiendos : limitetis procedere in duobus casibus casibus,primò quando esset crassa negligentia,quo casu æquipararetur dolo,& latæ culpę Secundo quando prælatus huic negligentiæ occurrere pſſet:secus si non posset:quia tunc non caderent negligentia,vbi esset impossibilitas.isto casu prælati,& cœteri administratores non puniretus pro neglectu. l.quod te . versicu.si in potestate tua fuerit.ff.si cert.petatur quem Ias.allegat pro notabili.in.l.si mihi,& tibi.§.si quis seruos.ff.de legat.primo.

Et si,hij quorum destitutio ad nos,& sedẽ prædictam spectat per concilia prouincialia aut suos superiores propter concubinatum.publicum reperiantur priuatione digni.

Destitutio

SVMMARIVM.

1 *Destitutio episcoporum est reseruata Papæ & non alteri etiam legato de latere.*

2 *Inquisitor non potest procedere contra episcopum sed hoc debet papæ denunciare.*

3 *Papa an de plenitudine potestatis possit episcopum sine causa episcopatu priuare.*

4 *Papa zacarias Childericum regem Franciæ deposuit & Pepinũ patrẽ Caroli imperatoris substituit.*

5 *Concilium prouinciale potest episcopum suspendere.*

6 *Concilium prouinciale quid proprie dicatur.*

7 *Sedes apostolica olim erat apud Antiocham.*

8 *Sedes apostolica nunqnã moritur sed durat perpetuo.*

9 *Rescriptum concessum ad beneplacitum Papæ morte ipsius extinguitur secus si fuit concessum ad bene placitum sedis apostolicæ.*

10 *Episcopus de iure communi quãtum ad potestatem instituendi & destituendi habet fundatam intentionem suam.*

11 *Ecclesia cathedralis infra corpus ecclesiæ habet intentionem fundatam à iure communi.*

1 APPARET ergo † quòd destitutio prælatorum maximè Episcoporum, Papatui est reseruata & non alteri etiam legato de latere secundum Panorm̃.in.c.j.in.vij.col.de iudicijs & sic nullus citra Papam potest destituere Episcopum.c.accusatus.iij.
2 q.vj.quod procedit dato, quòd Episcopus esset hæreticus † quo casu contra eum inquisitor hæreticæ prauitatis procedere non posset, sed hoc debet Romano pontificij denunciare vt est casus in.c.inquisitores de hæreti.in .vj.& in.c.& quasi intromittere, cõpellere ipsum. Ex quibus apparet prælatos negligentes per totum de translatione prælatorum . vbi habetur quòd mortuo citra Papam potest Episcopum â suo Episcopatu remouere, licet deliquerit Ratio quia eius est destruere, cuius est condere, & omnis res per quascunq; caussas nascitur per easdẽ dissoluitur At caussa efficiens Episcopum est Papa, ergo per eum destitui debet Hæc probari possunt in simili per.l.ex facto de vulga.& pupil.vbi hoc adnotant Docto.& in.c.j.de reg.iur.in antiq.& hoc dictũ sequit Pan.i.c.cũ super in.iij.col.de causa possis.& ꝓprietatis, vbi dicit

quòd licet certus numerus Episcoporum in causa criminali possit cognoscere de causa contra Episcopum exigentem depositionem nullus tamen citra Papam potest illum deponere, & sic inferiores à Papa possunt cognoscere:sed decisionem tenentur Papæ reseruare:ergo spectare potest ad Archiepiscopum vel Legatum cognoscere an Episcopus sit destituendus:à solo tamen Papa potest destitui: ideò exponatis destitutio,id est,depositio ab officio,
3 & beneficio:† & istud procedit in tantùm, quod Papa poterit Episcopum destituere, & illum Episcopatu priuare etiam sine causa,vt est glo.sing.in cap.per principalem.nona quæstione tertia quam sequitur Card.in clementina prima,vt lite pendente & Panormita.in capitu. translato.in glossa secunda de constitut.& Barbat.in cap.quod ad translationem. de offic. deleg. & Ias.in.l. si reus.in final.col.ff.de pact. ea ratione,quia Papa in beneficialibus habet plenitudinem potestatis: vnde de beneficijs ecclesiarum prout vult,liberè disponere poterit: & nedum clerico, verum etiam prælato poterit auferre titulum beneficialem:quia ex quo in beneficijs habet plenam,& liberam administrationem non est necesse,quod in auferendo apponat clausulam, non obstante aliqua lege Alexand.consil.secundo incipiente.Visis codicillis.in primo volumine.& maximè apud Christianos est tanta autoritas Papæ qui, ex causa tamen ardua, potest principes seculares
4 deponere,licet ei in temporalibus non subijciantur, † quoniam Zacharias Papa aliâs Childericum regem Franciæ deposuit & in eius locum Pipinum patrem Caroli imperatoris substituit cap. alius.decima quinta quæstione sexta. Addite tamen prædictis, quod notabiliter tradit Panormita. in cap.graue nimis. in tertio notabili per illum textum de præbend. quod concilium prouinciale,licet non possit Episcopum destituere,vt supra fuit dictum habet tamen iurisditionem super omnes de prouincia: ideò Episcopum, & cæteros prælatos poterit suspendere concilium enim
5 prouinciale propriè dicitur,† quod Metropolitanus cum suis suffraganeis in sua prouincia celebrat.vt in cap. sicut de accusat. & in capit.graue de præbendis.·& tex.clarior. in capitulo peruenit. decima octaua distinctione.& in capitu.sextæ synodi.decima sexta distinctione. & prouincia propriè loquendo dicitur vna patria,seu regio,in qua constituitur vnus dux,non autem intelligitur de Archiepiscopatu, sed de Monarchia vti de Francia, vel

Hyspania

Hyſpania vt tradunt Innocen.& Panor.in capitu.vltra tertiam. de teſtibus.citra tamen depoſitionem concilium prouinciale erit iudex.vt habetur in capitulo ſcitote. ſexta quæſtione tertia. & notant Doctores in capitulo primo de iudicijs.& refert Panormitanus in capitulo cum inferior de maiorita.& obedien.quod ſi Epiſcopus delinquat in territorio alterius prælati poterit ab eo iudicari,& puniri.

Et ſi quæratur ,quare dicit ad nos, & ſedem prædictam? re-
6 ſpōdetur quia licet Papa moriatur: † ſedes tamen Apoſtolica, quæ olim erat apud Antiocham, iubente domino per Petrum fuit tranſlata ad Romam miraculoſè: vt habetur in capitulo
7 rogamus.vigeſima quarta quæſtione prima.† talis ergo ſedes nunquam moritur,ſed durat perpetuò capitulo ſi gratioſè de reſcrip. in ſexto: vnde reſcriptum conceſſum ad bene placitum Papæ
8 morte ipſius extinguitur:† ſecus ſi fuerit conceſſum ad bene placitum ſedis Apoſtolicæ vt ibi dicit text.in alijs autem beneficijs
9 ſecus eſt:† quia Epiſcopus in ſua diœceſi habet fundatam intentionem ſuam de iure communi quoad poteſtatem inſtituendi, vel deſtituendi in capitulo nullus.& in capitulo omnes baſilicę. decima ſexta quæſtiene ſeptima capitulo cum ex iniuncto verſic. tam inſtitutio quam deſtitutio noſcitur pertinere extra de hæretic.&.c.cum venerabilis.& in capit.de xenodochijs. de religio. domib.c.cum veniſſent. & capitu. ex frequentibus de inſtitutio. quod eſt verum ſecundum dominum Franciſcum Marcum in deciſione.cix.quoad ius proprietatis,& non quoad ius poſſeſſorij capitulo olim in tertio de reſtitutio.ſpoliatorum. & hæc deciſio non procedit in prælato inferiori qui interdum ex conſuetudine vel priuilegio habet poteſtatem inſtituendi vel deſtituendi: vt in
10 iuribus per eum ibi allegatis:† Idem dicati: in eccleſia cathedrali quæ infra corpus eccleſiæ habet intentionem fundatam de iure communi quoad deſtitutionem vel inſtitutionem beneficiorum: vt notat Panor.in.c.ad audientiam in primo de eccleſijs ędificād. & in.c.dilectus de capellis monachorum.

Statim.

SVMMARIVM.

1 *Dictio ſtatim nouem modis in iure intelligitur.*
2 *Dictio ſtatim prolata à iure propriè intelligitur ſine interuallo.*
3 *Dictio ſtatim importat canonem latæ ſententiæ,*

4 *Dictiones incontinenti, mox, illico, protinus continuè immediatè repente cito indilatè subito ex continenti quomodo accipiantur in iure.*

5 *Dictiones supradictæ debent recipere interpretationem & interuallum secundum arbitrium iudicis.*

ID EST, factis informationibus super negligentia prælatorum & publico concubinatu & dicite quod hæc dictio statim
1 varijs modis potest capi in iure † interdum accipitur pro sex horis capitulo tribus gradibus de consecratio. distinctione secunda, interdum denotat spacium vnius mensis. l. diuortio & ibi glo. & Alexand. ff. soluto matrimonio. interdum accipitur pro vno vel duobus mensibus capitulo primo. §. si autem statim extra de frigid. & malefic. Aliquando intelligitur intra triginta dies. l. fina. ff. de tutoribus & curatoribus datis ab hijs. & in. l. secunda. & ibi Lucam de penna. de decurio. libro decimo. C. & in. l. diu versicu. sed statim de susceptoribus præpositis & Archar. libro decimo. C. interdum recipit interuallum decem dierum. l. promissor. ff. de constitu. pecu. interdum intelligitur cum quodam temperamento temporis. l. quod dicimus. ff. de solutio. & istud temperamentum magis intellectu percipi, quàm locutione exprimi potest. vt dicit tex. in. l. ratum. in fine titulo supra allegato: interdum hæc dictio exponitur, id est, quàm citiùs fieri poterit, vt in simili dicit gloss. in capitu. quam sit de electio. in sexto interdum exponitur, id est, paulopost & ista exponit gloss. in capitulo quicunque. in verbo statim septuagesima septima distinctione. interdum importat spatium viginti annorum. vt est text. & ibi gloss. in. l. prima. §. fina. in verbo statim. ff. de iure fisci: & prædicta intelligatis, quòd dictio statim secundum subiectam materiam aliquando intelligitur de breuiori vel longiori tempore. per gloss. superiùs allegatam in dicto capitulo quicunque cui concordare videtur gl. in capitulo primo in verbo incontinenti extra de mutuis petitionibus. & ita cum Barto. concludunt moderni in. l. j. §. qui præsens. ff. de verbo. oblig.

Tamen secundum propriam vim, & naturam huius dictio-
2 nis, statim est vt † intelligatur sine interuallo. vt declarant Imol. & Ias. in dicta lege diuortio. & Alexand. post Baldum in præallegato §. qui præsens. qui allegat text. in. l. tutor qui repertorium in. §. vsuræ. ff. de administratio. tutor. & in. l. ædiles. §. idem sciendum. ff.

dum.ff.de ędilic.ędicto pro quibus facere videtur tex. in. l. cum quidam.ante finem.ff.de legat.secundo maximè quando profertur à iure quo casu in his quæ per legem tantum possunt explicari significant quid immediatè fieri, & non in tempore aliquo: prout dicimus de verbo confestim à lege prolato : quia intelligitur nullo medio interueniente.vt notat Bald. per illum textum in.l.de pupillo.in.§.si quis forte in verbo confestim.ff.de oper. noui nunciatio. & isto casu idem importat quod ipso iure secundum Bartolum in.l.imperator. ff. de iure fisci.pro quo adduco tex.singularé in lege prima versicu . in re præsenti, id est, statim. ff.de solutio. importátque hæc dictio canonem latæ sententiæ, vt ministerium iudicis, & omne interuallum excludat gloss. est quæ hoc literaliter dicit in capitulo cum excommunicato in verbo statim vndecima quæstione tertia. & gloss. in. l. commissa in verbo statim quæ exponit,id est,ipso iure.ff.de public. & vectig. & ista est communis opinio secundum Bartolum in. l. iubemus. §.sanè.C.de sacrosanctis eccles.& in præallegata.l.imperator.licet tex.in.l.in suis.ff.de suis,& legit.hæred.in verbo statim ipso iure: sed dicite quod ibi verba ipso iure fuerunt apposita ad maiorem
3 expressionem & clariorem demonstrationem, † idem dicatis de dictionibus incontinenti,mox,illico,protinus, quæ idem significant quod incontinenti & statim:& quando aliquid dicitur fieri statim,vel incontinenti videte Guidonem Papę decisione.cxxxij. idem dicatis de dictionibus continuè immediatè, repente, cito,indilatè, subito & ex continenti quæ similiter omnem moram excludunt & ferè omnes canonem latæ sententiæ importát.

Ego autem dico,non obstantibus superiùs adductis,quod hęc dictio, statim,posita in textu isto non excludit moram:nec etiam
4 habet certum terminum præfixum meritò† ista dictio,& similes recipient interprętationem arbitrio iudicis.l.prima in fine. ff. de iure deliberand.& cum ista opinione residet Panormita .in cap. an sit deferendum.extra de appellationibus.vbi concludit, quod quando tales dictiones non habent certam determinationem à iure certè recipiunt interuallum secundum arbitrium boni iudicis,qui ex bono, & æquo in hoc arbitrabitur.iuxta.l.si domus.§. in pecunia.ff.de legat.primo. & Bartolus & Baldus in. l. fina.C.
5 de his, qui à non domino. † vbi dicunt, quòd dictio, incontinenti,intelligitur cum primum poterit arbitrio boni viri, quos

ſequũtur Socyn.& Areti. in lege prima. ff. de verborum obligationibus.& ibi Ioannes de Imol.in dicto.§.qui præſens. vbi dicit quod verbum, incontinenti, poteſt extendi etiam vſque ac decem annos, vt vim vi repellere liceat quos ſequitur Felyn.in capitulo ſi vigilanti.de præſcript.& Doctores.in lege clam.§.qui ad nundinas. ff. de acquirenda poſſeſsione, & ita hanc dictionem ſtatim intellexit Papa hîc vt intelligatur, quàm citiùs fieri poterit.

Cum proceſſu inquiſitionis ad nos deferantur.

SVMMARIVM.

1 *Procurator fiſcalis Epiſcopi non debet citare, vel aliàs moleſtare clericos ſine informationibus legitimis.*

2 *Conſuetudine regni proceditur ſola via inquiſitionis contra delinquentes.*

3 *Titulus de accuſationibus non habet locum in regno: quia fiſcus dicitur accuſator.*

4 *Fiſcus nec pars priuata debent eſſe præſentes in reſponſionibus & confrontationibus.*

SENSVS iſtius verſiculi, eſt, quòd licet Metropolitanus, aut prælati inferiores â Papa poſſint inquirere, & cognoſcere, an Epiſcopus ſit dignus priuatione pro negligentia, vel concubinatũ, non tamen poterunt illum priuare: quia, vt dictum eſt, deſtitutio Papæ tantum reſeruatur, & ſic cauſa Epiſcopi per concilium prouinciale, vel per Archiepiſcopum poteſt tractari vſque ad depoſitionem excluſiuè, ſed realis depoſitio reſeruatur Papæ vt in capitulo accuſatus tertia quæſtione ſexta. Sed ſtatim apud Papã deferantur, & remittuntur cum proceſſu inquiſitionis, hoc
1 eſt, cum informationibus, † & prædicta facere videntur contra certos procuratores fiſcales Epiſcoporum, qui nullis præcedentibus informationibus ſaltim legitimis, clericos perſonaliter citant, & ad iniquas compoſitiones inducunt, quod prohibitum eſt per ordinationes regias: vt ex pluribus demonſtrat gloſſator cõſuetudinum Burgundiæ folio quinquageſimo octauo collumna quarta. vbi dicit quod procurator non poteſt trahere in iudicio
2 ſine informationibus. † Hodie tamen in regno proceditur, ſola via, & ſic extraordinariè. vt tradit Bartolus in extrauaganti ad reprimen

reprimendum in verbo inquiſitionem, & Guilielmus Benedicti in dicto capitulo Raynucius numero.cc.vbi dicit, quod in præſenti regno non habet locũ titulus de accuſationib⁹,& indifferenter proceditur contra delinquentes per proceſſum extraordina-
3 rium ſola via inquiſitionis, & † in hoc regno accuſator dicitur
4 fiſcus, † qui fiſcus, nec pars priuata debet eſſe præſens in reſponſionibus & confrontationibus accuſati.vt notat gloſ.in capitu. in primis.ſecunda quæſtione prima.

Et eadem diligentia & inquiſitio.

SVMMARIVM.

Sola inquiſitio non eſt ſufficiens ad deſtituendum quem beneficio.
2 *Inquiſitio ſummaria delictorum debet præcedere capturam clericorum.*
3 *Clerici ex debiliori inquiſitione capiendi & incarcerandi non ſunt.*
4 *Epiſcopus non poteſt reſtituere infamem.*
5 *Clericus tabellio condemnatus de falſo per Epiſcopum non poteſt reſtitui ab eo vt inſtrumenta conficiat.*
6 *Concubinarius, vel homicida vel aliàs irregularis: licet ſint digni priuatione, poſſunt tamen ante ſententiam reſignare beneficia niſi vacarent per contractum matrimonij.*

EXPONITE, diligentia, id eſt, proceſſus, de quo ſupra
1 fuit facta mentio, & ponderetis hîc text. † quòd ſola inquiſitio, ſiue ſit generalis, ſiue ſpecialis non eſt ſufficiens ad deſtituendum, quem beneficio ſuo, niſi fuerit qualificata: vnde inquiſito debet dari copia articulorum ſuper fama capitulo qualiter.§.debet. de accuſation. niſi dicatis prout dicit Innocentius in capitulo cum dilecto.de ſententia excommunicationis quem ſequitur Baldus in ſua marguarita in §.inquiſitio, ſcilicet, quod inquiſitio dicatur proceſſus ordinarius, id eſt, legitimus, & ſic
2 iſta inter ſe confunduntur, & notate quòd inquiſitio ſummaria delictorum debet præcedere capturam clericorum: quia in criminali ad capturam perſonæ non poteſt procedi ſine cauſæ cognitione ſecundum Ioannem Andræçam in capitulo ſi clericus
3 de ſententia excommunicationis in ſexto: † nec clerici ex debiliori inquiſitione capiendi, ſeu incarcerandi ſunt cum ſola relaxatione à carcere non poſſunt reſtitui per iudices ad integrita-

4 tem suæ famæ:quia Episcopus non potest restituere infamem, cum hoc sit reseruatum principi. Canonistæ post Innocentium
5 in capitulo cum. T. de re iudicata. † ideô si clericus tabellio per Episcopum sit condemnatus de falso,nõ poterit eum Episcopus restituere vt instrumenta conficiat.

Sed quæro iuxta prædicta vtrum valeat renunciatio beneficij facta ab illo contra quem inquiritur de crimine digno priuatione?concludite quòd sic ita decidit Felyn.in capitulo in nostra in antepenultima collumna. in versiculo quinto extra de rescript. qui allegat gloss. in capitulo final. in verbo finita: vt
6 lite pendente libro sexto,& † ideò concubinarius, vel homicida vel aliâs irregularis: licet sint digni priuatione, tamen ante sententiam declaratoriam possunt resignare quibus volunt ante, quàm deponantur, secus in casu in quo essent priuati ipso iure,puta p contractum matrimonij quo casu non possent resignare in fauorem alterius, Innocentius in capitulo cum nostris. de concess.præbend.

In quibuscunq; generalibus capitulis, etiam prouincialibus, quoad eos seruetur.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum mortuo potest clericos publicos concubinarios destituere, priuare, excommunicare, & suspendere ab officijs, & beneficijs.*

2 *Capitulum sede vacante potest facere statuta synodum congregare visitare si opus sit inquirere punire de maximis criminibus: quia succedit Episcopo potestque inquirere contra hæreticum & inquisitum detinere in carceribus Episcopalibus & non in proprijs.*

QVIA sicut synodus Episcopalis,& Metropolitana, bis in anno celebrantur, sic etiam ecclesia cathedralis, vel Metropolitana celebrat capitula generalia, in quibus accuratiùs tractatur de vitæ continentia, de moribus ipsorum clericorum fornicantium,aut aliter delinquentium. Cæterùm considerare poteritis,quòd textus iste non patitur istam expositionem: quia ista dictio prouincialibus,non refertur ad Episcopatũ vel Archiepiscopatum:sed debet intelligi de monarchia,scilicet de Frãcia,

vel Hyspa

vel Hyspania, vel Anglia, vel Italia, vel de alia simili regione, quę propriè secundum terminos iuris dicitur prouincia secundum Innocentium, & Panor. in dicto. c. vltra tertiam. in fine. extra de testibus. qui allegant text. in. l. notionem. in §. primo. ff. de verborum, & rerum significatione. quanuis secundum largam interpretationem canonum per Archiepiscopat⁹ distinguant prouinciæ.

Nunc quęritur an capitulum mortuo, vel destituto Episcopo possit clericos publicos concubinarios iuxta formam huius constitutionis destituere, priuare, excommunicare, & suspendere ab
1 eorum officijs, & beneficijs † concudite, quòd sic: quia sede vacante capitulum succedit quoad omnem ordinariam, & plenariam iurisditionem, quæ competebat Episcopo mortuo: ita in specie concludunt domini de Rota in decisione. cxj. incipiente fuit dubitatum, sub titulo de rennunciatio. in nouis quod idem sequitur Federic. de senis in tractatu permutationis in quæstione. xxxvj. & clarius in quæstione. xxx. incipiente, an capitulum sede vacan-
2 te, vbi arguit ad vtranq; partem, & tandem concludit, † quòd sede vacante, potest facere statuta congregare synodum episcopalem qualificatiuè tamen visitare si opus sit inquirere, & punire de maximis criminibus. c. ad abolendam. in verbo sede vacãte. extra de hæretic. & ideò quicquid potest Episcopus viuens in corrigendo crimina, & mores reformando, & puniendo potest capitulum sede vacante, prout notant Docto. in. c. hi sq;. de maior. & obed. & in. c. primo. eodem titulo. in. vj. ex quo capitulum succedit Episcopo generaliter in spiritualibus, & temporalibus aliâs tempore vacationis crimina remanerent impunita, quod esse non debet vt notat. in clementina prima. in verbo capituli. de hæret. per quã singulariter decidit dominus Franciscus de pauiuis, in titulo de officio, & potestate capituli in sexta quęstione, quòd si capitulum in casu præmisso inquirat contra hæreticum debet tenere inquisitum in carceribus Episcopalibus, & non in proprijs: quia hoc non facit iure proprio: sed vt administrator Episcopi: limitetis prædictam decisionem procedere in clericis, & non in Abbatibus qui à capitulo sede vacante, propter talia crimina priuari, & destitui non possunt ex quo casus iste est de grauioribus: ideò punitio ad solum capitulum etiam generale non spectat: & ita videtur residere. Dominicus in capitulo primo de pœnitentijs, & remissionibus. in sexto.

Pœnis alijs.

SVMMARIVM.

1 *Dictio alijs, est repetitiua similium, & denotat relationem præcedentiũ.*
2 *Dictio alius alia, licet sit implicatiua similium nõ tamen implicat maiora.*
3 *Concubinatus pœna vna per alteram non confunditur.*

QVAS tradit Hostiensis in titulo de cohabitatione cleri. & mulierũ. quarum optio, ex quo sunt diuersæ, remanet in arbitrio iudicis: sed quæ sunt aliæ pœnę quibus puniuntur concubi-
1 narij publici videtur quòd sint similes. s. scriptis, tantum † propter dictionem alijs, quæ de sui natura est repetitiua similium, & denotat regulariter relationem præcedentium cum eadem qualitate, & sic implicat similia gl. in. l. si fugitiui. in verbo alia pœna. C. de seruis fugitiuis. & glo. in. l. j. §. j. in verbo aliam causam. ff. de policitat. & glo. in. l. prima. in verbo alio quocunq;. ff. mandati. & glo. in clementi. Abbates. in verbo alij de rescriptis. & hoc sequitur Ludo. de Roma. in consilio. ccccl xxxv. incipiente in casu, & Panormita. in capit. sacris. de sepulturis. vbi dicit quòd hæc dictio alijs facit positionem eiusdem qualitatis cum pręcedentibus Vos aũt domini dicatis contrariumq; imò clerici pro publico cõcubinatu non puniunt similibus pœnis tantum: sed aliqñ grauius aliqñ leuius & sic dictio alijs nõ semper est implicatiua, seu repetitiua similium glo. in. l. Iulianus. ff. de hæredibus instituendis. & gl. magistralis in. l. non solum. §. quæritur. ff. de procuratoribus. quam sequitur Hypolitus de Marsilijs in rubrica. C. de probatio. vbi gl. adducit exemplum de sacra scriptura dicente Christus fuit crucifixus, & alij duo latrones cum eo non propterea sequitur quòd Christus fuerit eiusdem qualitatis, & sic latro, nec valet argumentum propter absurditatem euitandam: hoc idem tenet Panor. in c. accedens. in finali coll. de præbend. Si tamen iungeretur cum dictione quauis, tunc comprehenderentur pœnę maiores ex-
2 pressis, vt decidit Alex. consil. vij. incip. attentis. in. vij. volu. † & sic licet dictio alius alia implicet similia, & non maiora, vt in. c. sedes apostolica: de rescript. tamen fallit quando esset adiecta verbo vniuersali quo casu compræhenduntur maiora expressis glo. in clementina prima de re iudica. & ibi Imol. & glo. in. c. quauis. in verbo quolibet. de electio. in. vj. exponatis ergo ista verba pœnis alijs, scilicet similibus, vel minoribus, & etiam omnibus: quia

in odium

in odium concubinatus per impositionem pœnæ positæ in ista constitutione, aliæ, quæ sunt insertę in corpore iuris non videntur relaxatæ: † & sic vna non confunditur per alteram, licet vna
3 imponatur ipso iure, & alia per hominem quod etiam habet locum in criminalibus imponendis coram diuersis iudicibus: tunc condemnatus per iudicem ecclesiasticum potest accusari, & puniri per iudicem secularem, vt est casus in capit. fœlicis. §. per hoc quoq;. de pœnis. in. vj.

Contra prædictos.

SVMMARIVM.

1 *Clerici concubinarij an poßint donare concubinæ.*
2 *Meretrix licet sit turpis persona non tamen est infamis nisi esset deprehensa in adulterio.*
3 *Donatio, vel legatum factum meretrici valet de iure.*
4 *Meretrix non turpiter recipit quod sibi donatur.*
5 *Coniunctus potest meretricem coniunctam instituere,*
6 *Meretrici ius in pignore acquiritur.*
7 *Donatio, vel promißio, vel datio pignoris facta meretrici valet de iure.*
8 *Peccat grauiter qui promissa meretrici non seruat.*
9 *Donatum meretrici an in foro animæ debeat restitui; distinguitur.*
10 *Meretrix de acquisitis in meretricio potest testari, & aliàs ad voluntatem disponere.*
11 *Papa testari potest.*
12 *Cautela quòd meretrix de acquisitis in meretricio non poßit testari nec aliàs disponere.*
13 *Meretrix an de acquisitis ex meretricio poßit facere eleemosynam, & decimas persoluere.*
14 *Tripliciter aliquid dicitur esse illicitè acquisitum.*
15 *Mammon, quomodo intelligitur facite vobis amicos de mammona iniquitatis.*
16 *Miles non potest donare focariæ.*
17 *Concubina an poßit hæres institui à concubinario.*
18 *Frater in tribus casibus non quærelat testamentum fratris etiam instituta turpi persona.*
19 *Triplex ratio quare miles non potest donare focariæ.*
20 *Doctores, & aduocati concubinis donare non possunt.*
21 *Dispensator est quilibet in re sua, licet abutatur.*

22 *Clerici constituti in sacris non possunt donare concubinis efficaciter, & redditur ratio.*

23 *Sacerdoti non datur repetitio rerum donatarum, & traditarum ipsi concubinæ, licet à fisco poßint vendicari.*

24 *Donatio facta concubinæ per clericum, vel doctorem, vel militem valet in tribus casibus.*

25 *Donatio an firmetur iuramento inter personas prohibitas,*

26 *Sacerdos an poßit donare concubinæ, vel illam instituere propter gratuita seruitia, distinguitur.*

27 *Assertio meritorũ facta inter personas prohibitas, & quid si sacerdos ex cã mutui cõfiteatur se debere. x. & ita iurat in testamento, vel aliàs.*

SCILICET publicos concubinarios, qui vltra pœnas insertas in hac constitutione pluribus alijs puniuntur, quę in corpore vtriusq; iuris dispersę sunt ex quib⁹ moderni hîc studiosè. xxx. enumerant, quas patiuntur cõcubinarij: sed dicite ꝙ plures ex his potius sunt damna, & incommoda concubinatus, quã pœnę, quę per iudicem posint irrogari: ego autem septimam in ordine exa minabo, quę multoties in iure, & in facto vertitur: aliquid adden
1 do in qua habetur: † ꝙ clerici concubinarij prohibentur donare publicæ concubinæ: sed antequàm ad decisionem huius articuli deueniam, quatuor subleuabo dubitationes: prima an meretrices licitè acquirere posint ita ꝙ si meretrici aliquid fuerit donatum, vel relictum valeat talis donatio, vel legatũ, vel an remoueatur ab ea tanquã ab incapaci, & debeat applicari fisco, prout dici-
2 mus de alijs personis incapacibus † attento maximè: quia est turpis persona. l. Pantonius. in verbo turpes personę veluti meretrices. ff. si quis à parente fuerit manumiss. non tñ est infamis. l. pe. ff. de infami. nisi esset depręhensa in adulterio. l. palã. §. quę in adulterio. ff. de ritu nupt. istum punctum tractat Bart. in. l. affectionis. ff. de donat. & in. l. miles ita. §. mulier. ff. de militari testa. vbi determinat vtrũ legatum factum meretrici sit validũ. hanc post Bart. plenè examinant Paul. de Cast. Alex. Ias. & moderni in. §. sed quod meretrici. l. ité. ff. de condi. ob turp. cau. Cy. in. l. ij. & in. l. mercalé. C. eo. ti. vbi quærit an data causa libidinis posit repeti, & Bar. in l. non dubium. C. de legi b. & Io. Andr. in regula in pari. de reg. iur.
3 in. vj. igitur ad institutam redeamus quæstionem.

Concludite † ꝙ donatio, vel legatum factum istis meretricibus

valet,& tenet de iure,vt est casus in dicta.l.affectionis.quæ sub in diuiduo hoc litteraliter dicit,& text.in.l.iij.§.sed quod meretrici. supra allegato.nec illud quod est donatum meretrici causa libidinis repeti potest,vt est casus.in.l.cum te.de condi.ob turpem causam:& ita concludunt Cynus Bald.& Saly. in dicta.l.mercalem. rationem assignat text.in dicto §.sed quod meretrici. quia solum modo ex parte donantis versatur turpitudo,& non ex parte meretricis:quia licet meretrix turpiter faciat ex eo:quia ipsa est meretrix
4 † tamen ex quo est meretrix non turpiter recipit quod sibi donatur gloss.est in.c.ex transmissa.in verbo licitè.extra de decimis.Si ergo meretrix turpiter non recipit,quod sibi donatur certè efficitur domina rei donatæ:vnde donanti nulla competit repetitio:& istam opinionem tenet Iason in dicta.l.miles.de re iudicata.qui refert aliâs consuluisse de quodam testatore,qui mulierem impudicam quam longo tempore tenuerat in suo contubernio hæredem instituit: valet enim talis institutio,& idem tenet Angel. in authen. quibus modis naturales efficiantur legitimi.
5 circa principium per quem text. decidit † quòd coniunctus potest in suo testamento relinquere omnia bona sua meretrici coniunctæ.& hoc no. doct.in.l.iij.in fi.ff.de cōdi.ob tur.cau.

Et ista conclusio non solùm procedit,quando res donata esset expedita, & tradita meretrici: verum etiam habet locum si ei duntaxat pignus fuerit traditum:quia isto casu meretrix non solùm poterit retinere pignus:sed etiam poterit agere contra donatorem:vt illud redimat:& ideò sicut dominium rei traditę acquritur donatario per traditionē,sic etiam meretrici ius in pignore videtur esse acquisitum:ex quo dicit Cynus in.l.ij.C.de condictione ob turpem causam.quòd si scholaris promiserit meretrici
6 † aliquam quantitatem pecuniæ propter libidinem cum ea habitam,& ipsa faciat eum citari coram rectore, vel doctore vniuersitatis certè efficaciter poterit petere quod per scholarem fuerat ei promissum: quia qui retinet meretrici, quod promissum est iniustè facere videtur: & ita communiter concludunt Bartolus,& Alexā.in dicto.§.sed quod meretrici. quòd donatio, vel promissio vel datio pignoris facta meretrici valet de iure,nec ab ea per fiscum auferri potest:quod dictum refert Paul.de castr. in pręallegato.§.& istam opinionem sequitur Panor.in.c.quia plerique in.v.col.extra de immunitate ecclesiarum.vbi concludit ta-

7 les donationes,vel promissiones factas meretricibus valere † & grauiter peccat qui promissa meretrici non seruat,quia sicut meretrix turpiter nō recipit quod sibi donatur sic etiam turpiter nō stipulatur vel recipit promissionem.

Secunda oritur dubitatio an illud,quod est datum vel promissum meretricibus debeat restitui in foro animæ & si non restituatur,an fiscus possit illa auferre tanquā ab incapacibus?Paul.
8 de cast.in,d.§.sed quod meretrici † distingui meretricem publicā,& priuatā, si meretrici publicę donatū fuerit,quæ palā quæstū faciebat non tenetur ad restitutionem,nec illud fiscus poterit auferre,manum apponere etiam post mortē meretricis:quia ex quo erat meretrix publica,licitè acquisiuit quod sibi donatum fuit & refert Cynus in.d.l.cum te.quòd ista videtur esse verior opinio, quàm sequitur Panor.in.d.c.quia pleriq; si verè donatio fuerit facta alteri mulieri ob libidinem,quæ propriè non erat meretrix quia in his attenditur propria significatio & isto casu ex quo iniuste recipit,quia adulterium,vel stuprū commisit non efficitur suum & licet dominium rerum donatarum transeat in talem mulierem tamen fiscus ablator iniustè acquisiti totum ab ea auferre poterit:Ratio est quia ex quo ista mulier non erat publica trix palā faciens quæstum quod recipit dicitur turpiter recœpisse:vnde in ea cessat dispositio illius.§.sed quod meretrici . merito promissione agere non poterit:imò recepta in foro in animæ tenetur restituere aliâs fiscus poterit illa occupare & ita communite de iure tenetur.

9 Tertia oritur dubitatio † an meretrix de his,quæ in meretricio acquirat , possit testari?& aliâs,prout vult disponere Cynus in.d.l.cum te tenuit quòd sit idem tenet Bald.in.l.j.C.de condit. oh turpi causam & Alberi.in.l.si queramus.ff.de testa.& Panor. in.d.c.quia pleriq; & in.c.cum decorem extra.de vita & honesta. cleric vbi attestatur istam esse communem ea ratione quia edictum de testamentis est prohibitorium & quilibet potest testari nisi expresse prohibeatur secundum Albe.in.d.si quæramus vnde Papa potest testari pront tamen declarat idem Alber.in authen. licentiam.C.de episco.& cleri.& in.l.cum hæredes.C.qui testa.facer.possunt.sed iure nō reperitur decisum quod meretrix prohibeatur testari & istam opinionem insequuntur Iaso.& moder.in d.l.miles. de re iudic.vbi dicunt,quòd meretrix,& quælibet alia mulier

mulier impudica habet testamenti factionem.actiuam, & passiuã vnde potest vniuersalem hæredem facere,& hæres vniuersalis institui ex quo directò non prohibetur idem tenuit Angel.in tractatu de testamentis in.xv.col.vbi dicit,quòd mulier quæ facit quæstum corpore suo potest testari allegat text.in.l.sed & qui.ff. ad trebellia.quæ opinio secundũ doctores procedit in meretricibus palã quæstum facientibus.vel in alijs mulieribus impudici- in quibus non põt cadere adulteriũ,stuprũ,vel incœstus quia in illis coitus à lege ciuili nõ est criminaliter dãnatus patet ergo,quòd tales meretrices tã inter viuos quã in vltrã voluntate de acquisi-
11 tis in meretricio prout volunt,possunt , disponere . † Sed quod meretrix de acquisitis in meretricio testari,aut aliás disponere nõ posset Bal.in.d.c.cũ decorẽ.& Ias.in.dœsed quod meretrici tradunt cautelã scilicet ꝙ cõsanguinei meretricis sibi faciãt facere â iudice interdictionẽ bonorũ hoc enim ad iudicẽ spectat per tex. iuncta glo.in.l.mulier.ff.de curato.furio.& per hoc erit sibi inter dicta bonorum dispositio tam inter viuos,quam in vltima volũtate iuxta.l.is,cui bonis.ff.de verbo.obligat.

Quarta oritur dubitatio an meretrix possit de acquisitis ex
12 meretricio facere eleemosinam & decimas persoluere † videtur quod sic per gloss.quæ arguit ad vtranq; partem in cap.ex transmissa in verbo licitè de decimis & tandem concludit affirmatiuè: addite in verbo illicitis & in capi.non putandum.j.quæst.j.& refert Paul.de castr.in.d.§.sed quod meretrici:quod meretrix , quæ publicè se exhibet de eo , quod acquirit,potest facere eleemosinam & ista est communis secundum Panorm̃.in.d.c.quia pleriq;: quæ decisio secundum Archidia.in.d.c.non putanda.non procedit in oblationibus quæ fieri non debent ex quæstu quæsito meretricio Huius verò dicti ratio depræhendi potest ex canonibus præcedentibus eadem caussa,& quæstione,& ibidem videre poteris Archidiac.& AEgidiũ:vbi multa de q̃stu meretricio edisserunt Theologi autem tenent contrarium quod de tali lucro. non debet fieri eleemosina.c.eleemosina.xiiij.q.v.vbi dicis quòd eleemosina placet deo,si est facta de rebus illicitê quæsitis sed omue turpe lucrum dicitur illicite quæsitum ergo sacrificium , vel oblatio seu eleemosina de meretricio,offerri nõ debet &hr̃ deuteronomij.xxiiij.dũ dicit nõ erit meretrix de filiabꝰ Israel,nec offeres mercedem prostibuli,nec preciũ carnis in domo Dei tui:vnde

Augustinus in libro de verbis domini dicit facite eleemosinam de iustis laboribus,& nō de fœnore & vsuris,ac illicitè acquisitis. Restat ergo quod de quœstu meretricali,eleemosina fieri non debet. Or quæ istarum sit verior opinio.

Breuiter concordando theologos cum canonistis,& legistis respondetur,quòd tripliciter aliquid dicitur illicitè acquisitum:
13 †primo quando illud non potest retineri per acquirentem,sicut contingit in furto rapina & in vsuris:quia acquirens de illis tenetur facere restitutionem,meritò de eo eleemosina fieri non debet: secundo aliquid dicitur esse illicitè acquisitum : ita quod acquirens non potest pro se retinere,nec etiam tenetur restituere illi à quo acquisiuit vt contingit in eo quod acquisitum est per simoniam isto casu obstante lege diuina ex quo non debet fieri retentio neque restitutio illud illicitè acquisitum debet errogari pauperibus:tertio aliquid potest dici illicitè acquisitum non quod ipsa acquisitio sit illicita:sed illud ex quo acquiritur est illicitum,vt in eo quod acquiritur per meretricem quoniam illud vocatur turpe lucrum:quia quod meretrix meretricium exerceat turpiter agit: quia facit contra legem Dei:tamen tale lucrum iustè ipsa retinere potest:nec à fisco vendicari potest:ergo licitè de eo, potest fieri eleemosina & hoc probatur Lucæ decimo sexto capitulo in quo dicitur facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Mammona
14 enim significat diuitias:† quia mammon erat Deus diuitiarum ergo de diuitijs iniquè acquisitis potest sibi aliquis facere amicos spirituales eleemosinas largendo : etiam de quœstu meretricali & cum hac opinione residet beatus Thomas de Aquino secunda secundæ trigesima secunda quæstione procedit vt dixi in talibus mulieribus quæ propriè sunt meretrices facientes palam quæstum sui corporis.

Redeamus ad institutam quæstionem an donatio vel legatum concubinę factum teneat de iure:distinguendum est, aut qualitas personæ non repugnat quòd donari possit valet donatio : ideò si laycus non habito respectu ad coitum præsentem, vel præteritum donaret concubinæ suę ductus pietate vt possit matrimonio collocari,& vt à concubinatu retrahatur: talis donatio de iure valet. Imò efficacius valeret , si esset collata in illam quæ iam desierat esse concubina gloss.in.l.miles ita in.§.mulier.ff. de milit. testa.secus si donaretur futuræ concubinæ:quo casu non valeret,

Alex. in

Alex.in additio.ad Bar.in dicta l.affectionis. nec abſolutè prohi-
betur de iure quin legari,& donari poſſit concubinæ.l. donatio-
nes in concubinam.ff.de donationib.vbi habetur quod donatio
facta concubinæ reuocari non poteſt,licet ex poſt facto fuerit
ſecutum matrimonium:quia à principio valuit.Si ergo illi dona-
ri poteſt multò fortiùs legari.l.item legato.§.parui refert &.l. qui
concubinam.ff.de legatis tertio.& in.l.ſi prędia.ff.de donat. in-
ter virum & vxorem:vbi habetur quod licet non valeat donatio
inter coniuges valet tamen inter concubinarium & concubinam
licet fuerit facta tempore concubinatus:quia cuilibet poteſt do-
nari niſi expreſſè prohibeatur etiam ſi donatarius ſit abſens.l. nec
ambigi.C.de donat.& in.l.abſenti.ff.eo. tit. quod procedit etiam
ſi donatio fieret inter extraneos,& ignotos.l. in extraneos. titulo
ſupra allegato,& ꝙ donatio facta concubinę per laycum valeat,
eſt caſus per locum à ſpeciali in.l.ij.C.de donationib. inter virum
15 & vxorem. nam in caſu illius.l.† eſt ſpeciale in milite vt focariæ
non poſſit donare: ergo in alijs laycis & paganis ius commune
eſt in contrarium: ex quibus patet laycum poſſe ſuę concubinæ
donare,& legare.

16 Dubitatur an à concubinario poſſit hæres inſtitui: † dicite
aut concubinarius nullos habet fratres,tunc inſtitui poteſt:ſecus
ſi fratres habeat,quia tunc non poteſt in præiudicium illorum.
Ang.qui ita refert conſuluiſſe conſi.clxxj. incip. ſuper puncto ea
ratione,quia frater poteſt quærelare teſtamentum inſtituta turpi
perſona.l.fratres &.l.fratris.C.de inoff.teſta.quod procedit quan
do eſſet inſtitutus infamis infamia facti propter illa verba, leuis
notæ macula poſita in dicta lege fratres. gloſſ. & ibi hoc notat
17 Ioannes Andræas in capitulo omnipotens. de accuſatio. † quæ
deciſio non procedit in tribus caſibus,in quibus frater non quæ-
relat teſtamentum fratris etiam inſtituta turpi perſona: primò
quando frater teſtator habet filios naturales & legitimos: ſecun-
do quando frater qui pręteritur eſſet naturalis tantum cum non
habeat iura agnationis: quia ſicut naturalis tantum repellitur à
quærela ſic multò fortius frater naturalis: tertio quando fra-
ter inſtitutus eſſet turpis perſona ſicut inſtitutus: & ideò cum
concubina ſit perſona inhoneſta & turpis.vt in prællegata lege
pantonius.ergo tanquã turpis perſona in pręiudiciũ fratris inſti-
tui non debet, & ſi ſecus factum fuerit, rumpetur teſtamentum

per querelam & frater exclusa concubina succedet ab intestato: si quarta sibi relicta non fuerit vt concludit Bald. in dicta. l. prima snpra allegata.

Sum modò in secundo membro distinctionis, scilicet, quando qualitas personæ non patitur quòd donari possit puta: quia ille qui donat est miles quo casu non valet, vt est casus in dicta. l. miles ita hæredem in. §. mulier. vbi diciturquòd mulier in qua potest cadere turpis suspicio nihil potest capere ex testamento militis: vt idem tenet Aufredi decisione. cxlj. vbi dicit quòd adulter potest legare adulteræ, nisi sit miles: & ista prohibitio procedit in tantum quòd illud quod est relictum mulieri quam miles per stuprum cognouerat vendicatur à fisco. l. mulierem. ff. de his quibus vt indig. quia ex quo turpiter datur, turpiter recipitur merito ad fiscum pertinet. l. claudius. versic. non ad mulierem, sed ad fiscum
18 pertinet titulo supra proximè allegato: † & triplex datur ratio quare miles prohibetur donare concubinæ, & non paganus: prima, quia miles præsumitur omnia acquisijsse à re publica, vnde videretur indignum quòd bona rei publicæ deueniant ad meretrices secundum Barto. & doctor. in dicta. l. miles. & in dicta. l. affectionis. secunda ratio est ne miles propter talem donationem efficiatur pauperior: vt posteà armis inseruire non posit. Tertia ratio prohibitionis, est ne deserat arma, qui verisimiliter persuasionibus, & fictis adulationibus meretricis illa desereret. Quarta ratio est, quam tradit Angel. in dicto. §. mulier. scilicet vt milites castitate seruata fortiores, & audaciores reddantur ad arma: vnde scribit Victorinus, quòd olim dum pugnari debebat focariæ expellebantur à bello, & sic remanet firmata conclusio, quòd milites armatæ militiæ cõcubinis, seu suis focarijs prohibent donare.

Dubitatur an hæc decisio habeat locum in doctoribus, & aduocatis dicite, quòd sic: quia dicuntur milites legalis militiæ, & in pluribus æquiparantur militibus armatæ militiæ, vt tradit Hostiensis in titulo de donatio. & Ioan. Andræ. in. c. de his. extra. de
19 sepulturis. & ista est communis opinio, † quòd tales suis concubinis donare non possunt, quam sequitur Barto. & Angel. in dicta l. affectionis. Sed aduertite quòd ibi Bart. nullam mentiõem facit de doctore: sed tantum loquitur de clericis, & sic de militibus cœlestis militiæ: istam communem opinionem sequitur Lancelotus galiaula in. l. centurio. in quarta dubitatione principali. ff. de vul.

qui allegat

qui allegat Bart.hoc tenentem.in.l.miles ita hæredem. in.§.mulier.ff.de militari testamento.sed vos etiam aduertite: quia ibi Barto.similiter nullam mentionem facit de doctore, nec etiam in l.miles.de re iudicata.sed loquitur tantùm de patrono causarũ sicut Hostiensis: tamen Alexan.in dicta.l.centurio.dicit communem opinionem esse tenendam quòd doctor concubinæ suæ donare non potest:ratio est:quia doctores gaudent priuilegio militum:vnde priuilegium substituendi iure directo post aditam hæreditatem,& post pupillarem ætatem competit doctoribus, & aduocatis:quia non minus prouident humano generi quàm si patriam armis defenderent.l.aduocati.C. de aduocat.diuersorum iudicum.& refert Hostien.in procœmio summæ quòd aduocati fideles,& iusti iudices vitam actiuam sine plica ducentes talis vita esset magis fructifera.quàm vita contemplatiua,& sic rationes quę habent locum in milite habent locum in doctore qui etiam per fictas adulationes iuduceretur ad donandum concubinæ, & ex post deduceretur ad paupertatem,& finaliter retraheretur ab vtilitate publica.

Sed videtur quòd hæc argumentatio,quæ fit de milite ad doctorem non sit bona patet:quia quòd miles non poſsit donare cõcubinæ est contra ius commune,quo iure cauetur quòd quilibet
20 potest donare nisi expressè prohibeatur:† ex quo quilibet est dispẽsator in re sua,licet illa abutatur:quoniam inciuile videtur ingenuis hominibus non habere facultatem rerum suarum alienandarum.l.non vsq;.ff.si qui à par.fuer.manumiss. & appellatione alienationis venit omnis actus per quem inducitur translatio dominij:vt doctores tradunt in.l.C.fina.de iure emphiteu.ideò iura,quę dicunt militem non posse donare concubinæ videntur odiosa:ergo restringi debent,vt tantùm militem,& non doctoré, & aduocatum comprehendant: sed verior est prior sententia: quia si finalis ratio & impulsiua,quæ est in casu à quo fit extensio habeat locum in casu extenso: de vtroq; idem ius disponi videtur etiam in odiosis:sed ratio finalis propter quam miles prohibetur donare concubinæ, est:ne deducatur ad paupertatem, & per consequens,ne retrahatur à bono publico, quæ ratio habet etiam locum in doctore,qui tanquàm vir effœminatus, & impudicus retraheretur à studio,& consultatione,patrocinio,& lectura,& sic ab vtilitate pubica:ideò considerata ratione finali prohi-

bitio legis extenditur ad doctorem,& aduocatum.

Vltimo loco videndum est an clerici constituti in sacris pos-
21 sunt efficaciter donare eorum concubinis† concludite quòd non argumento.l.miles.ff.de re iudicata,& eius effectu.& ibi notatur in glo.& in.l.miles ita hæredem.in.§.mulier.ff.de militari testamento.quæ iura loquuntur in milite donante,vel legante concubinæ ergo multò magis debent habere locum in milite cœlestis militiæ,vt ibi dicit Barto.per glo.in dicta.l.miles.& in.l.affectionis.quòd iura irritantia donationem factam concubinæ per militem habent locum in clerico:idem tenent Barto.& Saly.in.l. secunda arguẽdo à speciali.C.de donationibus inter virum,& vxorem.Hostiensis.& Ioan.Andręas.in.c.de his.de sepulturis.Panor. in.c.fina.de donationibus inter virum,& vxorem Fely.in.c.cum ex officij de præscriptionibus.& idem Panormit.in.c.primo . de clerico ægrotante.vbi ex pluribus concludit,quòd quantum ad prohibitionem miles,& clericus parificantur:quia miles secularis honorabilior non est clerico.c.duo sunt.xcvj.distinctio . & refert Ricardum malumbra ita disputando tenuisse quem sequitur Bartol.in dicta.l.affectionis.& clerius in.l.mulierem . de his,quibus
22 vt indignis hæreditas aufertur.† & ista est est communis opinio, quam sequitur Aufredus in decisione.cxlj.vbi dicit quòd adulter in suo testamento potest legare adulteræ:dummodo non sit miles armatæ,vel cœlestis militiæ,qui refert Cynum hoc tenentem in dicta.l.mulierem.

Ratio est:quia clericus dicitur miles.c.militare.xxiij.q.j.& refert Alex.in dicta.l.Centurio.ꝙ priuilegia,& omnia iura exorbitantia facientia mentionem de milite armatę militię habent locum in milite cœlestis militiæ.Panormitanus in capi.Episcopus. extra de præbendis,& dignitatibus.& in.c.quærelam.de iureiurando.hoc idem tenet Mathesilanus in notabili sexagesimo primo.licet Socy.fuerit in contraria opinione:sed præcedens est verior:quia ratio finalis,quæ est in milite , & doctore ne à militia, & lectura retrahantur propter publicam vtilitatem , vendicat sibi locum in clericis,ne à diuinis distrahantur:quia in eis non minor:sed maior vertitur vtilitas:vnde Aaron pugnabat & Moyses orando vincebat.Ex præmissis restat, quòd donatio,vel legatum factum concubinæ per clericum de iure improbatur:infertur ex hoc,quòd pro donatione facta concubinæ non poterit ipsa habere actionem

re actionem

re actionem efficacem contra præsbyterum donantem:si res tradita non fuerit:quia pro his,quæ sunt turpiter promissa non datur actio.l.secunda.C.de condictio. ob turpem causam.sed si res donatæ essent concubinæ traditæ,& clericus vellet illas repetere velut ex contractu inutili,& à iure reprobato, certè non posset: quia in pari causa turpitudinis fieret melior conditio possidentis
23 regula in pari de regulis iuris.in sexto.& notetis,quòd licet † sacerdoti non detur repetitio rerum donatarum,& traditarum ipsi concubinę:tamen absolutè non erunt ipsius focariæ:sed ab ea tanquàm à persona incapaci per fiscum auferuntur:sed an istę res donatæ concubinę per clericum acquirantur fisco imperij:hoc est temporali,vel fisco eccclesiæ dicam infra de filijs sacerdotum.
24 Prædicta conclusio non procedit in tribus casibus, † primò si clericus,vel doctor, vel miles iurauerit dictam donationem obseruare:quia si iuramentum faciat actum aliàs à lege improbatum valere,vt in terminis in milite decidit Dominus Antho.de Petrucia doctor Caturcensis in.l.prima.in tertio notabili. ff. de iureiurando. Romanus consil.xliij.incipiente ad primum, qui refert Federicum de senis ita consuluisse.& Antho.de Butrig. in
25 c.cum contingat.de iureiurando.† quia sicut inter coniuges donatio firmatur iuramento ita inter concubinarium, & concubinam:quia inter eos iure ciuili nulla aut parua erat differentia: nisi quantum ad honorem,& dignitatem,vt in dicto.§.parui refert.secundo non procedit quando donatio esset facta concubinæ per Regem,vel principem qui esset supra legem secundum Baldum consilio.cccclvj.& in consilio.ccxxxij.incipiente recolo me consuluisse:quia rex non prohibetur donare vxori ergo etiam poterit concubinæ propter æquiparationem quæ prohibitionem cessare facit:ratio est quia cùm Rex in regno suo teneat locum imperatoris.tales regales donationes collatas in vxores,vel concubinas legibus non subijciuntur quantum ad insinuationem,vel capacitatem personarum.l.donationes.C.de donationibus inter virum,& vxorem.& in.l.sancimus.C.de donationib. & cum hac limitatione residet Oldra.consilio ducentesimo trigesimoprimo. sub titulo de donationi. & testamentis.Tertiò non procedit quando donatio esset facta concubinæ propter bene merita,quæ si probentur:prout dicimus de donatione facta filio in potestate quo casu valeret ac si esset facta mulieri extraneæ,&

non suspectæ, vt consuluit Petr. de Ancha. in consilio. ccxxxxvij. incipiente dubium facit.

Circa istam vltimam limitationem dubitatur an, sacerdos ꝓpter bene merita, & gratuita seruitia, quę recepit à cōcubina possit illam hæredem instituere, aut ei aliquid inter viuos, seu testamento relinquere ita quòd ipsa efficaciter posśit tale donatum
26 retinere† puto sic esse dicendum, aut talia allegata sunt vera, & probari possunt: isto casu valeret donatio: quia licet donatio prohibeatur inter personas prohibitas, vt inter patrem, & filium, maritum, & vxorem, sacerdotem, & concubinam tamen donatio, quæ ratione bene meritorum, & sic propter causam valet: quia habet naturam aliam, & diuersam à donatiōe simplici: ideò propriè non potest dici donatio: sed cuiusdam debiti naturalis restitutio ex quo naturaliter erat obligatus quæ obligatio vocatur donatio ad antidota. l. sed & si. §. consuluit. in verbo antidota. ff. de petitione hæreditatis

Fortificatur hæc decisio per ea, quæ tradūt Floria. & doctores. in. l. qui testamentum. ff. de probationibus. & in. l. cum quis decedens. in fine. ff. de legat. iij. vbi habetur quòd inter prohibitas personas inter se donare cæteri contractus non prohibentur: sed ex collatione seruitiorum, & bene meritorum sacerdos ad remunerandum naturaliter est obligatus ergo renumerando concubinam à qua habuit merita, & seruitia non dicitur donatio simplex: sed obligatio ad antidota: & istud est verum dum tamen talis donatio remuneratoria nō excedat bene merita, aliâs illud excessiuum reuocaretur per legitimos successores si verò talia seruitia allegata non posśint probari tunc essemus in casu prohibitiuo vt non teneat donatio, licet sacerdos asserat in instrumento se recœpisse à concubina talia gratuita seruitia: quia sola assertio, & narratio bene meritorum non inducit plenam, nec semiplenam
27 probationem† ex quo fuit emanata inter personas prohibitas: vt in duobus iuribus supra proximè allegatis, quibus concordat textus in. l. si fortè. in versicu. veritatem enim expectauimus vt. ff. de Castrensi peculio. in quibus dicitur, quòd talibus verbis narratiuis non datur fides quoniam obstante prohibitione dicta assertio adiecta præsumitur in fraudem legis, vt in casu expresso consuluit Decius consilio. cxxxij. incipiente in casu in primo volumine. sed quid si præsbyter confiteatur se debere decem concubinæ suæ, ex

ſuę ex cauſa mutui & ita iurat inter viuos, vel in vltima voluntate an præſumatur confeſsio fuiſſe facta in fraudem dicam infra in materia ſpuriorum in verſiculo filios ex tali concubinatu procreatos.

Et alios non publicos concubinarios à iure ſtatutis in ſuo robore permanſuris.

SVMMARIVM.

1 *Diluuij cauſa fuit flagitium libidinis.*
2 *Pœnæ ſacerdotum fornicantium ex ſacra ſcriptura.*
3 *Clerici in ſacris conſtituti, ſi vxores ducant quomodo puniri debeant vltra irregularitatem.*
4 *Clericus de facto contrahens matrimonium videtur de hæreſi ſuſpectus.*
5 *Miſſam notorij coucubinarij ſcienter nullus audire debet.*
6 *Notorius concubinarius ſi celebrat vel exequitur officium ſuum eſt irregularis ipſo facto.*
7 *Celebrari faciens ſacerdotem notoriè ſciens illum concubinarium peccat mortaliter.*
8 *Notoriè concubinarij ſunt ſuſpenſi ab officio quoad ſe & quoad alios dato quod monitio illa interuenerit.*
9 *Clericus quantuncunque ſit fornicarius ſi celebrat conficit verum corpus Chriſti.*
10 *Clericus pro ſimplici fornicatione non debet deponi: ſed aliâs debet puniri arbitrio iudicis.*
11 *Iudex melius eſt quòd repræhendatur de miſericordia quàm de rigore.*
12 *Sacerdos cognoſcens mulierem ſolutam dicitur tantum ſimplex fornicatio.*
13 *Iudices in puniendo clericos concubinarios non canones rigoroſos ſed miſericordes inſequi debent.*
14 *Clericus propter mendacium non venit deponendus.*
15 *Fornicatio in Epiſcopo & cæteris prælatis eſt digna depoſitione: quia in eo non eſt ſimplex fornicatio de iuris rigore.*
16 *Papa non diſpenſat circa cognationem ſpiritualem, ſecus circa carnalem.*

DE pœnis à iure ſtatutis pro concubinatu occulto, ſeu pro ſimplici fornicatione videndum eſt: ideò dicite, quòd pro iſtis grauis pœna imponitur, ex quo culpa coram Deo reputatur grauiſſima, propter quod interempta fuerunt viginti quinq; milia hominum vt habetur iudicum vigeſimo capitulo: vnde Sodomi-

tæ & Gomorræi, teste Iosepho, & alijs Hebraicè scriptoribus, diuitijs, & otio florentes in omne libidinis flagitium abierunt: ita quidem, vt vulgò mares paterentur muliebria. Horum animos libido intantùm incesserat, vt nedum ab hostibus violandis absti
1 nerent, † quapropter diluuij causa fuit luxuria. vt habetur Genesis sexto capitulo: quoniam cum homines cœpissent multiplicari super terram, & filios procreassent videntes filij Dei filias hominum, quòd pulchræ essent acceperunt sibi vxores ex illis. Iratusque dominus dixit delebo hominem, quem creaui â facie terræ ponderanda sunt illa verba videntes filij Dei filias hominum per filios Dei intelligimus sacerdotes & alios ecclesiæ ministros de quibus in psalmo Dauid dicitur ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes per filias autem hominum quarum nuptię filijs Dei fuerunt interdictæ omnes mulieres intelligimus à quibus omnes præsbyteri abstinere debent: sicut ergo propter peccata filiorum Dei, qui cum filiabus hominum fornicati sunt super terram fuerit factum diluuium in quo ferè omnia animalia cum delinquentibus interierunt. Sic etiam propter fornicationem sacerdotum alij, quàmplurimi eorundem subditi fornicatoriam, & inhonestā vitam, sequentes ipsi cum eisdem præsbyteris in flumina damnationis ęterne pereunt, & miserabiliter submerguntur.

2 Prætereà, † quòd fornicarij sacerdotes graui pœna debeant puniri facit lex veteris testamenti in argumentum numeri vigesimo quinto capitulo, dum dicitur quod filij Israël fornicati sunt cum filiabus Moab cum quibus omnis coitus secundum legem prohibitus erat. Ideò dominus propter hoc iratus dixit ad Moysem tolle cunctos principes, & suspende eos in patibulo, vt auertatur furor meus ab Israël dixitque Moyses ad iudices Israël occidat vnusquisque proximos suos & occisi sunt illo die viginti quatuor milia hominum. Si ergo filij Israël fornicantes cum mulieribus alienigenis graui punitione sunt percussi, quantò magis debent sacerdotes puniri fornicarij, qui sunt vel esse debent veri filij Israëlitæ, quibus omnis coitus vtraque lege censetur interdictus.

Vlteriùs facit illa decisio Matthæi quinto capitulo, quôd sicut carnale matrimonium dissoluitur propter solam fornicationem, & vir ab vxore fornicante separatur & econtra: ergo quāto magis sacerdos, qui est sponsus ecclesiæ & ab illa & âdeo separari debet

debet. Nec posset grauior pœna reperiri, quam quod christianus à deo separetur: & inter omnes aliâs pœnas censuales, & actuales quas damnati patiuntur illa secundum theologos reputatur crudelior, quę illos visione Dei priuat. Apparet ergo quã grauissima pœna plecti debent sacerdotes fornicarij, ex quo per fornicationem inducitur pœna perpetua: vnde ad Corinthios quinto capitulo legitur quod Paulus Apostolus sathanæ tradidit illum fornicatorem, qui cum sua nouerca carnaliter peccauerat, vt à diabolo cruciaretur: quia neque fornicatores, neque idolis seruien tes, neque adulteri regnum Dei posidebunt vt etiam habetur ad Cotinthios sexto capitulo. quia opera carnis sunt manifesta prout est fornicatio, & qui talia agit non intrabit regnum Dei vt legitur ad Galatas sexto capitulo. & ad Ephesеos quinto capitlo in quo dicitur hoc scitote intelligentes, quòd omnis fornicator aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus non habet hæreditatem in regno Christi. Ideò nisi quis maximè sacerdos abstinuerit à fornicatione salus ipsi esse non potest, patet ergo ꝙ fornicatoribus pars illorum erit sepultura in stagno & in igne ardente & sulphure.

Postremò dubium non est quin sacerdotes fornicarij à communione clericorum repelli debeant. §. si quis autem in authen. de monach. collatione prima vbi dicitur quod si præsbyteri dyaconi aut subdyaconi reperiantur concubinas habere aut vitam luxurijs tradere excluduntur modis omnibus à clero: talis enim exclusio secundum opinionem Canonistarum debet intelligi de suspensione ab officio, quæ fit ad tempus, vel de depositione, quę fit in perpetuum: & ideò si pręsbyter aut alius in sacris aut minoribus ordinibus constitutus ducat vxorem aut cõcubinam habeat palam, aut occultè statim cadat ordine ecclesiastico. §. dicimus. in authen. quomodo opor. episc. collatione prima & in capitulo decernimus vigesima octaua distinctione, vbi dici
3 tur decernim⁹, † vt hi, qui in ordine subdyaconatus, & supra vxores duxerint, aut concubinas habuerint officio, atque ecclesiastico beneficio careant: ideò si abs se non eijcerint & castè non vixerint, à dignitate graduum sunt excludendi, & si admoniti bis, aut ter indurati permanserint per suos Episcopos curiæ seculari tradantur: quia ipse indignum sacerdotio se iudicat. §. pręsbyteros. de sanctiss. episc. collatione nona, & in capitulo præsbyte-

ris.decima ſeptima diſtinctione: dum dicit ſi præsbyter vxorem ducat ab ordine deponi debet. Item efficitur irregularis:vt neq; in ſuſcœptis ordinbus poſſit miniſtrare,nec ad maiores ſuſcipiendos admittitur & iura quæ dicunt quòd clericus contrahens de facto matrimonium debet deponi ab ordine debent intelligi ſecundum Archid.ibi, id eſt, ab officio & beneficio: præterea eſt excommunicatus ipſo iure.vt in clementina vnica de conſang. & affinitat. cuius abſolutio ab Epiſcopo reſeruata redditur.
4 †Præterea de hæreſi videtur ſuſpectus,vt procedatur per inquiſitorem contra eum: & vltra pœnas prædictas præsbyter vel in ſacris conſtitutus ſi ſub figura matrimonij virginem violauit tenetur pœna ſtupri,& vltra depoſitionem in arctiori carcere,vel monaſterio debet detrudi. Sed an clericus beneficiatus contrahens matrimonium ſit ipſo iure priuatus beneficio vel an requiratur ſentẽtia ponit Aufredus deciſione.ccxl.& quid ſi matrimonium erat nullum,dixi ſupra pręfationibus.

Contra præsbyteros fornicatores facit illud,quod habetur in capitulo nullus. cum ſequenti. trigeſima ſecunda diſtinctione,
5 †vbi dicitur, quòd nullus audiat miſſam ſacerdotis, qui notoriè focarias, & concubinas detinere perhibetur etiam ſine aliqua monitione ſuperioris: quia talis clericus ex notoria fornicatione eſt ſuſpenſus ab officio, & beneficio & ab omnibus actibus ordinum, & tandiu eſt ſuſpenſus,quandiu in vitio perſeuerat,
6 †,& ſi interim celebrat, & exequatur officia ſua, etiam ſemel,efficitur irregularis,& ſecundum Innocentium,Hoſtienſem, Archidiaconum,& Anthonium de Butrio in dicto capitu. ve-
7 ſtra.diſpenſatione Papæ indiget. † Imò fortiùs dico,quod quicunque committit alicui ſacerdoti, quem ſcit eſſe in peccato mortali aliquem actum eccleſiaſticum faciendum ſi exequatur talem actum certè ille,qui tali committit,peccat mortaliter:quia præbet illi occaſionem peccandi: quia iubens, & faciens eadem pœna puniuntur, vt refert Hieronimus in epiſtola beati Euſebij ad Damaſum Epiſcopum Portuenſem ſic dicens qui iura ſcit, & vitam præsbyteri agnoſcit,& eum pro ſe celebrare facit, ſit eiuſdem peccati conſcius:necnõ & pœnæ particeps: ratio quia agens & conſentiens pari pœna puniuntur capitu. primo de offi. & poteſtate iudicis delegat.nec tales committentes actus diuinos excuſantur à peccato mortali,niſi iura ignorant vt dixi,quatuor

rationi

rationbus.primavt cũ tales sacerdotes viderint se & sua sacrificia à populo contemni rubore verecundiæ confusi faciliùs ad pœnitentiam prouocentur, † secunda ratio quia clerici notoriè concubinarij sunt suspensi ipso iure quoad se,& quoad alios.c.quæsitum de cohabitat cler.& mulier.iij.ratio quia existens in peccato mortali,vel in alio malo statu vt est publicus concubinarius nullum actum ecclesiasticum exequi potest sine nouo peccato mortali:vnde deus non solum opera malorum non acceptat imò sacerdos existens in peccato mortali vel in statu vehementi & suspecto de mortali certè in omni actu sui ordinis peccat mortaliter siue audiat confessionem,siue absoluat siue prædicet siue aquã benedicat:siue aspergat & à fortiori si celebrat:& ideò si non est in proposito peccata firmiter dimittendi aut verè contritus . vt communiter sunt concubinarij superbi,& intemperati si talis cẽties confiteatur non absoluitur quia derisor confessionis appellatur in.c.irrisor de penitent.distinc.iij. Quarta ratio quia benedictiones talium cocubinariorum conuertuntur in maledictiones.c.si qui sunt præsbyteri.lxxxj.distinc.vnde dominus loquens præsbyteris malis,& concubinarijs per Malachiam prophetam. cap.ij.dicit maledicam benedictionibus vestris.scimus enim quoniam deus peccatores non exaudit,vt habetur Ioannis.ix.c.tales enim sacerdotes incurrunt multas speciales maledictiones, quæ enumerantur Deuteronomij.xviij.& Leuitici.xvj.ex quibus patet,quòd præsbyter concubinarius celebrãs,vel eũ celebrari faciens æquali pœna puniuntur ideò statutum fuit missas talium non esse audiendas.

Ista decisio procedit quãdo essent notoriè fornicarij quo casu vitãdi sunt etiam in officijs eclesiasticis posito,quòd nulla monitio interuenerit secus si crimen non sit notorium: tunc in officijs non essent vitãdi vt est casus & ibi Panor,in.d.c.quæsitum.istam distinctionem sequitur Guido Papæ decisione . 758. incipiente fuit dubitatum.vbi concludit,quòd clericus notorie concubinarius celebrans incurrit ipso facto iregularitatem quia ipso iure est suspensus ab officio quoad se,& quoad alios:ideò si se immiscεant diuinus officijs,efficiuntur irregulares.c.j.§.sciturus de re iudi.in.vj. ideo,veniunt puniendi hoc est, priuandi suis beneficijs:secus si concubinatus esset occultus quia in hoc mundo peccata latentia non habent vindictam. Notate tamen, quòd licet

9 præſbyter quãtuncunq; ſit fornicarius:tamẽ verũ corpus Chri-
ſti efficaciter conficit,atque etiam alia ſacramenta quia quæ ſan-
cta ſunt,coinquinari non poſſunt.

Alia autem pœna imponitur clericus fornicantibus , vt illis
per ſeptem annos imponatur pœnitentia ſalutaris vt in.cap.hoc
ipſum.xxx.q.ij.vel verius puniri debét pœna ſuſpẽſionis & excõ-
municatiõis.c.clericorum.extra de cohab.cler.vbi dicitur,quòd
ſi præſbyteri vel alij in ſacris conſtituti concubinas habere pro-
bentur per ſuſpenſionem & interdicti ſententiam debent cogi
vt illas dimittant ſic quòd ſiniſtra ſuſpicio de illis haberi non poſ
ſit,& ſi illas,vel alias habere præſumpſerint,perpetua ſentẽtia ex
communicationis feriantur,& ſi moniti eas à ſe non eiecerint ab
officijs eccleſiaſticis ſunt ſuſpendendi & ſi ſuſpenſi eas detinere
præſumpſerint à beneficijs perpetuò ſunt remouendi glo.ſicut ad
extirpandam:& in.c.fina.de cohabit.clericor. & mulieum . quæ
prædicta deciſio quæ loquitur in præſbytero habet locum in
eſpiſcopo,qui nullam ſecum debet habere mulierem,aut cum ea
habitare. Si autem contrarium probetur ab epiſcopatu proijcia-
tur quoniam oſtendit ſe indignum ſacerdotio.d.§.præſbyter.&
in.l.epiſcopo.C.de epiſco.& cleri.

Alia pœna imponitur ſecundum canones apoſtolorum,& au
ctoritatem Sancti ſylueſtri quæ inducunt depoſitionnem iſta ho
die non eſt vſu de qua habetur in.c.lxxxij.diſtinctio.& tot variẹ
imponuntur pœnæ ſacerdotibus,vt aliquando puniantur praui-
ter,aliquando grauiùs.aliquando iuſtè aliquando per iudices ec-
cleſiaſticos tenetur media via: Alij autem dicunt,vt Goffredus in
ſumma.in titul.de cohab.cleri.quem refert Panor.in.d.c.at ſi cle
rici quò ſi fornicatio ſit notoria & ſcandaloſa debet ſacerdos.c.
quàm ſit de exceſſib.prælato. Alij autem diſtingunt quod aut for
nicatio eſt qualificata vt quia clericus monialem carnaliter co-
gnouit vel eſt iniuſta cum adulterio ſi vxorem alterius cogno-
uit vel cum inceſtu ſi conſanguinea vel affinem vel filiam ſpiri-
tualem quam audiuit de confeſſione:vel quam baptiſauit vel quã
leuauit de ſacro fonte vel ſi prẹſbyter in vxorem virginem duxe
rit iſtis caſibus debet fieri depoſitio vt in iuribus ſupra allegatis
Alij autem dicunt quod ſi clericus fuerit fornicatus cum ſoluta
cum qua de prædictis fornicationibus qualificatis nihil poſſit
imputari tunc ſi ſit in ſacris conſtitutus fiet depoſitio ſecundum
aliquos

aliquos:ſecus ſi non ſit conſtitutus in ſacris.Sed verius eſt vt dica-
10 mus quod licet de rigore ſit deponendus:† tamen de æquitate pro iſta ſimplici fornicatione non debet deponi & hanc humaniorem ſententiam amplectimur per gloſſ.in capitulo Maximianus octogeſima prima diſtinctione,& gloſſ.in capitulo lator ſecunda quæſtione ſeptima Corſetus in ſingulari incipiente fornicatio.qui allegat tex.& gloſſ. in capitulo præsbyter octogeſima ſecunda diſtinctione: & iſta eſt communis opinio, quam refert Decius in dicto capitulo at ſi clerici. & Ioannes de Anania in capitulo ſignificauit de adulterijs,& Ioannes de Salua in tractatu beneficiorum.in tertia parte.in quæſt.tertia:vbi cõcludunt,quod pro ſimplici fornicatione clericus punitur arbitrio iudicis,vt plenius ſtatim infra dicam.

Alij autem dicunt, quòd præsbyteri concubinarij primitus debent admoneri canonicè, vt ſuas concubinas eijciant quod ſi ſi ceſſare noluerint pœna interdicti,& ſuſpenſionis mulctentur, & demum ſi contumaces ſint pœna depoſitionis puniantur. Alij autem dicunt.vt Panor. in dicto capitulo at ſi clerici vbi refert, aliâs ſuper hoc paſſu dubitaſſe dicens,quod punitio iſtorum fornicantium remanet in arbitrio iudicis eccleſiaſtici, qui conſideratis qualitatibus delicti, & perſonarum, ſi fornicatio ſit notoria, vel occulta vel ſcandaloſa & etiam attenta conſuetudine, imponet pœnam aut ſuſpenſionis, aut depoſitionis beneficij vel patietur aliam pœnam,quam arbitrabitur imponendam: dum ta-
11 men non grauem,ſed mitiorem arbitretur:† quoniam meliùs eſt quòd iudex repræhendatur de miſericordia,quàm de rigore capitulo alligant vigeſima ſexta quæſtione fina.ex quo hodie pauci ſunt ſine vitio carnali,vt dicit tex. in capitulo ſanctitas tua.l.diſtinctio. Alij autem,vt Card.in clementina finali de hæretic. & Speculator in titulo de inquiſitione.§. tertio verſicul. quòd ſi crimen & Angelus de Vbaldis in.§.qui Deo.in authentico quomodo oporteat Epiſcopos dicunt notorium fornicatorem à ſacerdotio eſſe ſuſpenſum.

Et ſi obijciatur,quòd in ſacerdote non poteſt dici ſimplex fornicatio:ſed dicetur adulterium. vt tenet Paulus de Alezarijs in præallegata clementina prima qui pro hoc adducit gloſſ. quam ibi ſequitur Bartolus in.l.ſecunda.C. de epiſcopis & clericis quæ dicit,quòd in prǫsbytero fornicãte dicitur incœſtus,& eius liberi

dicuntur ex incœstu nati,& illam gloss. approbant Barto. Bald. & Angel.& sic præsbyter pro quacunque fornicatione debet deponi. † Ego autem arbitror contrarium esse verius, quòd imò
12 in sacerdote cognoscente mulierem solutam & corruptam dicitur simplex fornicatio,dum tamen non sit qualificata,& istam sequitur Federicus de Senis consilio.clxvj.incipiente mulier accusata quem refert & sequitur Fely.in dicto capitulo at si clerici. pro qua est textus in capitulo:quia circa in verbo simplici fornicatione extra de biga.& idstm est textus in capitulo præsbyter versiculo quod fornicatus fuerit vel adulterium commiserit vigesima octaua distinctione, & sic non potest negari quin ille textus loquatur de simplici fornicatione:quia verba legis vel canonis absolutè prolata intelliguntur in casu simplici & proprio:vnde glo. in dicta lege secunda per iura supra allegata remanet quo ad hoc reprobata & ista decisio limitatur nisi præsbyter fornicans esset Episcopus vel religiosus quo casu semper diceretur committere adulterium, prout concludunt legistæ in dicta lege secunda & Felynus in dicto capitulo at si clerici Anthonius de Butrio in.c. significasti. de adulter.

Verius est ergo vt dicamus præsbyterum pro simplici fornicatione non esse deponendum tres sunt glosæ singulares, & approbatæ,prima est in capitulo Maximianus in verbo remoueantur octogesima distinctione,quæ arguit ad vtranque partem, & tandem concludit non debere fieri depositionem pauci sint, qui non laborent tali vitio dicto capitulo sanctitas: secunda est glo. in capitulo si præsbyter octogesima secunda distinctione quæ dicit neminem esse deponendum propter simplicem fornicationem nisi in ea sacerdos perduraret. Ad canones antiquos, qui imponebant depositionem responderi potest,quod hodie corpora nostra sunt fragiliora quam essent olim pro quo facit text. in capitulo fraternitatis trigesima quarta distinctione, vbi dicitur quod ætas & defectus nostri temporis,quibus non solum merita: sed etiam corpora defecerunt censuram antiquorum canonum manere non patiuntur, & etiam alia ratione: quia natura nostra faciliter labitur ad delicta .§. si vero is. in authentico de monach. maximè ad ea sine quibus pauci inueniri possunt sicut est fornicatio quæ ex naturali concupiscentia venit.§. vnum in authentico de restitut.& ea quæ par.in vndecimo mense.nostra enim infirmi

tas in ruinam turpitudinis,id est,coitus prona est cap.sicut.trigesima secunda quæstione secunda:ideò difficile est continere, quare simplex fornicatio mitius debet puniri,quàm alia crimina qualificata cap.qui admisit .decima quinta quæstione octaua ex quo vita continentię est arctissima:tertia & vltima est glo. in capitu. lator in verbo in criminali secunda quæstione septima, quæ dicit quòd pro simplici fornicatione hodie non debet induci clerici de-
13 positio,nisi hoc factum fuerit de rigore † patet ergo ꝙ in puniẽdo clericum fornicarium non canones rigorosos : sed misericordes debent iudices insequi:& ista est communis secundum canonistas in dicto cap.at si clerici.pro qua consuluit Alex.consi.lxxij. incip.inspecta in primo volumi . qui refert Ioannem Andræ hoc tenere in dicto capitulo vt clericorum:& ita communiter tenent Doc.excepto Paulo de Aleazarijs in dicta clementina prima de offic.ord.& idem Dominicus & Archid.in capit.notum.secunda quæstione prima , vbi dicunt sacerdotem pro simplici fornicatione esse deponendum sed præcedens opinio est magis cõmunis, quam sequitur in singulari incip.propter simplicem fornicationẽ ipse Corsetus,& Felynus in dicto capit.at si clerici vbi dicit,quod clerici depositio non debet fieri nisi pro graui crimine per gloss. in capitulo primo de capell.monach.in sexto.& Ioannes de Imol. in dicto capitulo vt clericorum. & eam probat per argumentum â maiori:nam fornicatio est minus peccatum , quam mendacium
14 dolosum:sed † propter mendacium clericus non deponitur,ergo nec pro simplici fornicatione:sed aliâs debet puniri secundũ quod videbitur Episcopo.licet Alex.in consi.supra allegato dicat talem coitum non esse puniendum per iura & rationes superius adductas , quanuis Areti.in capitu.cum non ab homine . tenuerit esse deponendum:sed præcedens opinio communiter tenetur in consulendo & iudicando.
15 Hæc decisio † non procedit in Episcopo & in cæteris prælatis fornicatio dicitur grauc:ideò est dignum depositione.vt tenet Panor in capitu.fina.de purga.cano.quia in Episcopo fornicatio propriè non dicitur simplex.Imò semper committit adulterium vel incœstum spiritualem: cum habeat ecclesiam suam in sponsam maximè quando fornicatur cum muliere quæ esset de sua diœcesi quo casu dicitur spiritualis filia:vnde grauior pœna Episcopo veniret infligenda,& subijcit ibi Panormitanus , quòd ec-

16 clesia Romana,† nunquam legitur dispẽsasse circa cognationem spiritualem,& tamen in matrimonio contrahendo, circa cognationem carnalem,vel affinitatem quotidie dispensatur: sed Corsetus in verbo fornicatio tenet etiam Episcopum pro simplici fornicatione non qualificata non esse deponendum dictum eius procedit de ęquitate cum rationes supra adductę in sacerdote militant in Episcopo quod secus est de stricto iuris rigore.

Publici autem intelligendi sunt non solum ij quorum concubinatus per sententiam.

SVMMARIVM.

1 *Sententia non solùm probat verùm etiam inducit notorium.*
2 *Sententiæ appellatione intelligitur diffinitiua.*
3 *Decretum iudicis appellatur sententia interlocutoria.*
4 *Legatum relictum ecclesiæ intelligitur de principaliori.*
5 *Causa simpliciter commissa officiali si plures officiales sint intelligitur de principaliori.*
6 *Concubinatus crimen ad hoc vt per sententiam efficiatur notorium duo requiruntur.*
7 *Publicè excommunicatus quando quis dicatur.*
8 *Publicè fieri dicitur quod fit in ecclesia.*
9 *Depræhensio in delicto, licet sufficiat ad infamiam, tamen sola depræhensio non reddit publicum delictum, vel notorium nisi aliter conuincatur.*

PAPA hîc declarat verba rubricę dicens, quòd notorius seu publicus concubinarius dicitur qui per sententiam: ita decla-
1 ratus fuit, † & sic non solum sententia probat verum etiam inducit notorium.l.emptorem in principio,& ibi gloss.ff. de actio. emptio.& venditio.& in capitulo vestra de cohabit.cler. & mulier.& ista verba literaliter adscribuntur in decreto consilij Basiliensis in prima sessione in principio: sed quæritur de qua senten
2 tia hîc intelligatur: † respondetur de diffinitiua quæ venit sub appellatione sententiæ.l.quod iussit. ff. de re iudicata, & in lege prima.§.biduum.& ibi gloss. ff. quando appelland.sit & Bald. in additio.ad Speculator.in titulo de sententia in versicul. nomine

sententię

ſententie: vnde ſi ſtatutum dicat, quòd de ſententijs ſoluatur gabella vel quòd à ſententia non appelletur intelligitur de diffinitiua, † & non de interlocutoria, vt eſt decretum iudicis quod appellatur ſententia interlocutoria.l.fina.C.de exhibend.reis.ratio.eſt, quia terminus qui poteſt referri ad duo ſi abſolute à lege vel conſtitutione proferatur debet intelligi in digniori, & potentiori ſignificato.vt in dicto.§.biduum & in.l.prima.§.qui in perpetuum.ff.ſi ager vectig. vel emphiteu. petatur.& in capitulo penultimo de ſentent.excommunicatio.† vnde ſi legatum ſimpliciter fuerit relictum eccleſiæ intelligitur factum principaliori eccleſiæ, & digniori illius ciuitatis: vt ex pluribus, tradit Socynus in.l.ciuibus.ff.de rebus dubijs, vel etiam ſi † cauſa fuerit ſimpliciter commiſſa officiali, vel iudici intelligitur de principaliori: licet plures ſint officiales ſecundum Angelum in.§.ex maleficijs inſtitut.de actio.per textum in clementina. & ſi principalis.& ibi gloſſ. de reſcript.† & ſic ad hoc, vt crimen concubinatus per ſententiam efficiatur notorium requiritur quod ſit diffinitiua & quod ſententia faciat caſum publicum & notorium eſt textus in capitulo cum olim de verborum ſignificatione. & in capitulo cum inter.de re iudicat'. † Sic etiam ille dicitur publice excommunicatus, qui in acongijs, vel per ſententiam ſui iudicis ſedentis pro tribunali ita fuit declaratus vel illud dicitur publice fieri quod fit in eccleſia multis aſtantibus.vt tradit Innocentius in capitulo ſtatuimus.in verbo publice relaxare extra de maledicis.& in capitulo fina.in fine.in verbo publicè proponatur extra de dolo & contuma. nec ſufficeret ad hoc vt clericus dicatur publicus concubinarius, quod ſit in concubinatu depræhenſus † ſola depræhenſio in delicto, non reddit delictum publicum vel notorium niſi aliter conuincatur.vt notat gloſſ. & ibi textus in capitulo ex literarum in verbo depræhenſam extra de eo qui ducit in matrimonio, quam poll. per adulteri.quæ dicit, quòd licet depræhenſio in delicto ſufficiat ad infamiam.l. palam §.fina.ff.de ript.nupt.tamen non ſufficit ad hoc vt dicatur conuictus & publicus.

3 4 5 6 7 8

Aut confeſsionem in iure factam.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta per clericum coram ſuo iudice tanquã coram perſona pri*

uata non habet plenæ priuationis tamen sufficiens est indicium ad torturam.

2 *Clericus ad hoc vt per suam confeßionem dicatur publicus concubinarius duo requiruntur primò quod fuerit facta coram iudice secundo quod sit facta in forma iudicij.*

3 *Dispositio odiosa faciens mentionem de probatione non comprahenderet confeßionem.*

4 *Confeßio & sententia quoad effectum æquiparantur.*

5 *Clericus confiteri dicit licet ore neget duntamen euidentia facti illum conuincat.*

6 *Confeßione sola in crimine hæresis potest quis dãnari.*

7 *Confeßio facta in foro pœnitentiali non probat.*

8 *Confeßio facta extra ius an inducat notorium distinguitur.*

9 *Confeßio extraiudicialis operatur quoad effectum torturæ in layco-secus in clerico qui non debet torqueri ex confeßione extraiudiciali.*

10 *Clericus debet torqueri: nisi duo concurrant.*

11 *Clericus in tortura non debet interrogari criminibus pro quibus erant indicia & pro quibus erat infamatus & non pro alijs.*

12 *Clericus non debet torqueri per laycos aliter torquentes & iubẽtes sunt excommunicati.*

13 *Confeßio extaiudicialis facta coram multitudine personarum transit in crimen notorium.*

14 *Confeßio facta coram syndico ciuitatis plenè probat.*

15 *Confeßio extraiudicialis facta per clericum quæ transit in specificum nomen delicti præiudicat confitenti.*

16 *Confeßio extraindicialis in delictis pertinentibus ad formam ecclesiæ præiudicat.*

17 *Clericus extra confeßione iudiciali facta coram iudice layco torqueri non debet.*

18 *Clericus vacillans in testimonio an torqueri poßit.*

19 *Perseuerare quando quis dicatur in tormentis per confeßionem.*

10 *Confeßio facta in tormentis nullis præcedentibus indicijs est nulla dato quòd confitens in ea præseuerauerit.*

HAEC verba exponi debẽt id est lite contestata & in loco vbi redditur ius & apud & ita exponit glo. in. l. vnica. C. de confes. quia si clericus cõfiteatur concubinã tenere illa confessio inducit notoriũ & probat clericum esse publicũ concubinarium. d. c. fin. de cohab

de cohabi.cleri.dummodo in confessione perseueret alias.secus vt habetur in.l.j.§.quæstioni.ff.de quæstio.& ita resídet speculat. in titulo de notorijs criminibus.§.iam de notorio.limitetis istud procedere quãdo clericus confitetur corã officiali in forma iudicij secus si fieret extra formam iudicij hoc est iudice non sedente ꝓ tribunali quo casu nõ diceret̃ facta ĩ iudicio nec ex ea inducere
1 tur notoriũ vt est glo.in.c.deus omnipots.ij.q.j.† patet ergo ꝙ licet cõfesʃio facta corum iudice non in forma iudicij sed coram eo tanquã coram priuata persona puta quia non sedebat pro tribunali nõ valet neq; habet vim per plenæ ꝓbatiõis vt notat gl. in.l.iubemus.C.de liber.causa.& notat̃.in.d.l.cũ scimus.C.de agri col.& cens.tamen sufficiens habet indicium pro tortura & est cõmunis opinio secundũ Romanum consilio octauo incip.viso fa
2 cto † ad hoc ergo vt clericus dicatur publicus concubinarius per suam cõfesʃionẽ duo copulatiue requirunt̃.scilicet quod cõfesʃio fuerit facta coram iudice & in forma iudicij.

Sed videt̃ ꝙ talis confesʃio facta in iure nõ debeat nocere clerico confitenti per text.in.l.j.§.diuus.& in.§.quis vltro.ff.de quæsti. per quem text.decidunt legistæ,quòd confesʃio facta coactè non nocet etiã ꝑcedentibus legitimis indicijs.Secũdo facere videt̃ tex. in.l.exẽplo.C.de prob.vbi dicit̃ quòd fiscali propria scriptura nõ inducit plenam probationem.ergo nec propria confesʃio maxi-
3 mè in casu odioso vt hic † vnde si dispositio odiosa & pœnalis faceret mentionem de probatione non compræhenderet confesʃionem,secundum Panor.& Ioã.de Imol.in rubrica de probatio. Tertio quod ista confesʃio non inducat crimen contra clericum facit tex.in.d.l.j.§.diuus.de quæstio.vbi dicitur quòd non oportet cõfesʃione reorũ pro facinorib⁹ exploratis haberi si nulla probatio religionẽ cognoscentis instruat.Quarto,facit si tales confesʃiones factæ in iure valerent,statim esset inuenta via per quã vincula indissolubilia dissoluerentur:quia vir,& vxor cõterẽtur nunquam contraxisse matrimonium & Abbas & monachus conterentur profesʃionem nunquam fuisse factam.Sed imposʃibile est talia dissolui ergo videtur,quòd licet clericus in iure confesʃus fuerit se tenere cõcubinam talis cõfesʃio nõ inducit notoriũ nec probat publicum concubinatũ ideo cum non teneatur stare huic confesʃioni non debet puniri pœna huius constitutionis.

Præcedẽs opinio verior est ꝑ iura superi⁹ allegata sicut dictũ

Bermon.Cho.commen. K.

4 fuit de ſententia† ratio eſt:quia confeſsio & ſententia quoad effe-
ctum æquiparantnr,vt in iſto textu:ſed ſentẽtia,& iudicium red-
ditur in inuitum.l.inter ſtipulantem.§.ſi ſtichum.ff.de verborum
obligationibus.ergo etiam dicendum eſt de confeſsione,vt cleri-
cus cogatur illi ſtare.Reportetis ergo,quòd omne crimen eſt, vel
efficitur notorium,quando quis in iure per ſententiam condem-
natur,ſiue reus conuincatur,ſiue confiteatur,& confiteri intelli-
gitur,vel ore,vel euidentia facti†:& ideò ſi delatus ore neget,dũ
5 modo euidentia facti appareat non minus crimen dicetur noto-
rium,vt patet in fornicatione de qua habetur in.c.de manifeſta.
ij.q.j.vbi dicitur de eo,qui publicè nouercam ſuam tenebat, nec
poterat aliqua tergiuerſatione celari. Idem dicendum eſt in cleri-
co tenente concubinam publicè,& ex ea habente liberos,licet ore
neget tamen ipſa facti euidentia illum conuincit, vt concubina-
tus dicatur notorius,ſi tamen aliter non conſtaret de delicto,cle-
ricus ex ſola confeſsione damnari non debet Bart.in.l.j.§.item il-
lud.ff.ad ſenatuſconſult Sylleia.Bald.in authent. ſed nouo iure.
C.de ſeruis fugitiuis.Iaſ.in.l.error.C.de iuris,& facti ignorantia.
Fely.in.c.auditis.de præſcriptionibus.Angel.in dicta.l.vnica.de
confeſsis.Paul.de Caſtr.in.l.quoties.§.ſi quis nomen.ff.de hæredi
bus inſtituendis.Hypo.de Marſi.in principio ſuæ practicæ crimi-
6 nalis† quod eſt ſecus in crimine hæreſis in quo poteſt quis ex ſola
confeſsione damnari Bald.in.l.ſi quis non dicã rapere.C.de Epi-
ſcopis,& clericis.Fely.in dicto.c.auditis.& Nicolaus Arelatenſis
in tractatu hæreſis in ſecundo notabili vbi limitat procedere prę
dictam deciſionem quando talis confeſsio eſſet facta in iudicio
7 hoc eſt coram iudice† & non in foro pœnitentiæ quo caſu non
probaret in.c.ſacerdos.& ibi Panor.de officio ordi. & Bald.in.l.
Archigerontes.de Fpiſco.audient.Sed quid de confeſsione facta
extra ius an faciat notorium ita quòd confitens teneatur ſtare
8 huic confeſsioni† diſtinguite aut confeſsio fuit facta in cauſa re-
ſpiciente delictum,& ſic in criminali aut in cauſa ciuili primo ca
ſu concludite quòd talis confeſsio non operatur aliquod præiu-
dicium confitenti glo.eſt in.c.de hoc in verbo in iure confeſsi.de
ſimo.quam ſequitur Bald.& Doctores.in.l.admonendi. de iure-
iurando.eo quia nõ auditur perire volens. l. non tantùm §.quid
ergo.ff.de app.ex quibus patet confeſsionẽ extraiudicialẽ in crĩali
bus non debere nocere clerico confitenti ſe habere concubinam.

Iſta

Ista decisio secundum Canonistas limitatur non procedere in
9 certis casibus, primo † operatur quoad effectum torturę: nam per confessionem factam extra ius potest quis torqueri Panormita. in c. si quis de gradu. de purgat. cano. gloss. approbata secundum Bar. in l. capite quinto. in verbo accusatori. quæ dicit confessionem extraiudicialem esse sufficientem ad torturam: & ita concludunt domini de Rota in decisione. clxxx. incipiente, licet confessio sub titulo de confess. in nouis quod dictum sequitur Bald. in dicta. l. vnica. C. de confessis. sed hæc limitatio non procedit in clerico secundum Fely. in c. de hoc de simo. vbi dicit quòd licet aliâs confessio extraiudicialis sit sufficiens ad torturam per gloss. in dicta. l. capite quinto. ff. de adulter. tamen hoc non habet locũ in clerico: ideò quamplurimum errant iudices ecclesiastici qui pro confessione extraiudiciali torquent clericum quod sequitur Decius in dicto. c. at si clerici. coll. xj. versicu. quarto. limitatur:
10 † & notate singulariter quòd clericus nõ debet torqueri nisi duo concurrant, primo quòd sit suspectus & quòd iudicia ex quibus redditur suspectus sint plenè probata. Secundò quòd sit tale crimen propter quod possit deueniri ad torturam: vt notant Canonistæ maxime Abbas in regula cum in contemplatione. de regulis iuris. & dicit Abbas antiquus, & Cardi. in. c. primo. de deposito, quód clericus non debet torqueri, licet sint mille indicia contra eum nisi sit infamatus de illo crimine, & quando fuit tortus pro crimine, pro quo erant indicia, & erat infamatus: non debet
11 torqueri, † nec interrogari pro alijs criminibus occultis pro quibus non erat infamatus, nec erant iudicia,
12 † & sic nõ debet interrogari nisi pro illis, pro quibus torquetur: quia in delictis, & criminibus occultis nemo cogitur seipsum prodire, quòd est summè notãdum contra iudices ecclesiasticos, qui clericos dum sunt in tortura, interrogant, & examinant de alijs delictis, quàm pro illis pro quibus torquentur quod facere non debent: imò esset iusta
13 causa grauaminis caueant. † præterea ne suos clericos per laycos faciant torqueri aliter facientes hoc & iubentes sunt excommunicati Antho. de Butrio. in. c. vt famæ. de senten. excommunicationis. & refert quòd ita tenuit Archid. ipse Fely. in. c. vniuersitati. de senten. excommuni in. c. præsbyteri. in. j. v. q. vij. & Decius. in. c. dilectis. de appellat.

14 Secundò limitatur: vt non procedat † quando talis confessio

esset facta coram multitudine personatum: quia illo casu transiret in crimen notorium canonistæ post Antho. de Butrio. in dicto. c. vestra. & in dicto. c. at si clerici. & sic per talem confessionẽ
15 extraiudicialem plenè probatur crimen. † Tertiò limitatur non procedere quando confessio esset facta coram syndico ciuitatis: quia ex quo repræsentat populum induceret probationem & ex confitẽs posset puniri, & fuit singulare dictum Salyceti in. l. quoniam. ff. de his qui notan. infa. Quartò limitatur nisi aliqua persona publica, vt notarius nomine fisci reciperet confessionem quo casu præiudicaret confitenti vt tradit Fely. in dicto. c. at si clerici.
16 † Quintò limitatur vt non habeat locum quando talis confessio extraiudicialis transiret in specificum nomen delicti exemplum si clericus glorietur se commisisse adulterium, vel homicidium tunc ex tali confessione venit puniendus pœna suspensionis, vt est casus in. c. quam sit graue crimen extra de concess. prælatoum. Vltimò limitatur, vt non habeat locum in delictis pertinentibus
17 ad forum ecclesiæ fauore animæ, vt in crimine vsurarũ: † & ideò si quis extra iudicium confiteatur à Titio extorcisse vsuras talis confessio præiudicat ad hoc, vt confitens teneatur illas restituere videte Bar. in. l. ictus fustium. ff. de infamibus. ponit aliquos casus in quibus confessio extraiudicialis sufficienter causata cum
18 18 legitimis circunstantijs inducit notorium: † sed an clericus ex confessione iudiciali possit torqueri dicite quòd aut confessio fuit facta coram iudice laico, & tunc non potest secundum canonistas in dicto. c. at si clerici. si verò fuerit facta coram iudice ecclesiastico, licet non suo isto casu posset torqueri secundum Cardinalem in dicto. c. per inquisitionem. extra de electio. & ibi tra-
19 dit † an clericus vacillans in testimonio possit torqueri videte etiam Bald. in sua margarita Innocentij in verbo clericus.

Alij autem aliter distingunt, quòd aut quis coactè confitetur, aut sponte: Si coactè puta: quia confessio fit in tormentis: & tunc non nocet etiam præcedentibus legitimis iudicijs. dicto. §. diuus. & in dicto. §. si quis vltro. quod est verum nisi confitens post tormenta in ea perseuerauerit quo casu valeret gl. in. l. secunda. C. de
20 custod. reorum. † & dicitur perseuerare quando confessionem suam non reuocat, nec ab ea appellat: ideò facta confessione in tormentis reus debet duci coram iudice, vt de nouo sponte confiteatur, tunc illa confessio esset perfecta, vt videtur casus in dicta

l.ij.malè ergo,& iniustè faciunt domini assessores qui incontinē ti facta confessione in tormentis rerum ducuntur ad iudicem,vt de nouo confiteatur certè talis confessio ita subito facta non valet:quia præsumitur esse facta in tormentis,& metu illorum:quia quæ incontinenti fiunt,videntur inesse.l.lecta.ff.si certum petatur.& istud est dictum singulare Iacobi Butrigarij quod multum commendat Angel.in dicta.l.ij.& notate istam practicam, quòd inter confessionem quæ fit coram iudice debet esse spatium ad minus vnius diei,& vnius noctis.

21 Addite prædictis † quòd confessio facta in tormentis nullis præcedentibus indicijs est nulla dato,quòd confitens in ea perseuerauerit secundum Barto.in.l.maritus.ff.de quæstio.si verò cō fessio fuerit facta sponte in criminalibus:tunc si contineat verū valet,aliâs secus quia potest quandocunq; reuocari,vt notatur in l.j.titulo supra allegato.si verò dubitetur an contineat verum,vel falsum tunc in dubio præsumitur quòd contineat verum: quia non est pręsumendum quòd contra se mentiatur argu.l.generaliter.C.de non numerata pecunia.tamen propter confessionem ab initio sponte factam esset iusta causa mitigandi pœnam clerico concubinario:quia mitius agitur cum confesso quàm cum conuicto.l.palam.§.penult.ff.de ritu nupt.quæ decisio secundum dominum Franciscum Marcum in quæstione.cxxj. procedit maximè quando confessio fieret coram iudice ecclesiastico ex quo ecclesia nulli sponte redeunti claudit gremium, vt patet in hæreticis non relapsis.c.ad abolendam.extra de hæretic.Restat ergo ex prę dictis,quòd si clericus confiteatur in iure se tenere concubinam illa confessio inducit plenam probationem, & per eam crimen efficitur notorium.

Sed per rei euidentiam.

SVMMARIVM

1 Probatio quæ fit per rei euidentiā præfertur oībus alijs probationibus.

2 Probatio quæ fit per visum est perfectior cæteris: quia in illa nulla præsumitur subornatio testium.

2 Statutum quod dicit quòd nulla admittatur probatio: certè illa probatio quæ fit per rei euidentiam non videtur exclusa.

IDEST per inquisitionem oculorum:talis enim rei euidentia dicitur cum ipsum factum est notorium.c.quæsitum. ex-

1 tra de cohabita.cleri.† probatio enim quę fit per rei euidentiam præfertur omnibus alijs probationibus. Romanus consilio.ciiij.
2 incip.pater reuerende in fi.coll.vbi dicit † quod probatio quę fit per visum est perfectior cæteris.§.fi.in versi. oculorum inspectione. institut.de gradib.pro quo facit singulare dictum Bal.in rubric. C.de probatio.vbi dicit quod probatio per rei euidentiam est optima,& superlatiua probationum:quia illi sunt verissimi sermones qui concordant rebus sensatis testibus Aristotele,& Auerroē subijciens,quòd nulla legis virtus potest excludere probationem quæ fit per rei euidentiam,& allegat Azonem hoc tenentem in summa.C.ad.l. Aquiliam.& idem Bal.in.l.contra negantem.eod. titulo.vbi dicit quòd illa dicitur esse optima,& euidētissima probatio,quæ fit per euidentiam,& inspectionem loci quod dictum extollit Barbat.in.c.euidentia.de accusat.& Imo.in.l.si expressim. de appellat.Oldrad.consilio.cvj.& Petr.de Anchara. in consilio cxij.& istam opinionem secutus fuit Hypolitus de Marcil.in dicta rubrica de probationi.vbi allegat plura consilia Alex.& idem Bal.in.l.si quis.C.de testibus.vbi dicit quòd cum probatio per rei euidentiam sit melior cæteris ita quòd in ea non præsumat subornatio testium admittitur etiam post didicita testificata,& idē tenet Alex.consil.xxxv.incipiente viso processu in quinto volu. vbi dicit quòd huic probationi,quæ fit per rei euidentiam nunquàm intelligitur fuisse derogatum:
3 † vnde si statutum diceret, quòd nulla probatio admittatur,nunquam illa intelligitur exclusa,vt etiam tradit Iason in.l.j.ff.de ope.no.nunc.

Quæ nulla possit tergiuersatione celari.

SVMMARIVM.

1 *Tergiuersatio quid dicatur in iure:& vide plura de expositione huius termini.*

IDEST, dissimulatione,seu occultatione, vel paliatione, vt notat in.c.ad Apostolicæ.versic.nulla possit tergiuersatione celari.de re iudic.in.vj.vel exponatis tergiuersatione,id est, dolo
1 vel fraude,seu calumnia,† vel verius tergiuersatione, id est nulla ratione poterit clericus tenens publicam concubinam dissimulare,& fugere veritatem:quoniam vertere terga propriè est veritatem subterfugere ab allusione vocabuli, vel veriùs exponatis.

tergiuer

tergiuersatione,id est,excusatione probabili dicto capitulo Apostolicæ & in capitulo tua de cohabitatione clericorum: ille ergo dicitur publicus concubinarius, quando publicè tenet concubinam,sicut maritus vxorem & communi opinione pro tali reputabatur:quia præsbyter scientibus,& videntibus vicinis frequentabat domum ipsius concubinæ & cum ea versabatur ei præstando alimenta & spurios ex ea procreatos nutriendo,& econuerso. Intantùm,quòd clericus non auderet negare contrarium aliter negatio esset nulla,nec eum releuaret à concubinatu:si verò concubinatus non esset àdeo notorius:quia poterat probabiliter tergiuersari exemplum si clericus teneat concubinam cum matre, & asserit illam esse ancillam matris,nec de ea erat suspectus,vel infamatus.Isto casu non dicetur publicus concubinarius,nec crimen dicetur esse notorium propter prædictam tergiuersationem,nec etiam illa dicetur publica concubina, sed potius dicetur mulier subintroducta,seu subinducta: ideò debet expectari monitio & eius contemptus secundum Abbatem in dicto cap. vestra.cuius opinionem sequitur, & refert Syluester in sua summa in verbo clericus,& in verbo concubinarius.

Notorium est.

SVMMARIVM.

1 *Notorium septem, vel octo modis diffinitur.*
2 *Qualitas loci vel temporis ostendit quando aliquid possit dici notorium.*
3 *Notorium aliud iuris aliud facti aliud præsumptionis.*
4 *Iudex an incontinenti possit reum condemnare, & punire de crimine sibi notorio.*
5 *Notorij facti diffinitio.*
9 *Iudex temporalis citra excommunicationem potest capere clericum notoriè fornicantem ad fines adducendi & remittendi.*
7 *Notorietas operatur plures & singulares effectus.*
8 *Notorietas æquiparatur expreßioni.*
9 *Notorium facti est triplex.s. permanentis, transeuntis, interpolatum, & præsumptionis.*
10 *Notorium licet releuet ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi.*
11 *Notorium potest probari per duos testes.*

12 *Turbam populum parochiam decem homines faciunt.*
13 *Nox facit vt factum nocte non dicatur notorium.*
14 *Actus potest dici continus aptitudine, licet non actualiter.*
15 *Notorij concubinarij, licet sint in minoribus constituti si se immisceant diuinis incurrunt irregularitatem.*
16 *Septem conclusiones eliciuntur contra notorios concubinarios.*
17 *Notorij concubinarij perseuerantes vsq; ad mortem non sunt cum alijs fidelibus sepeliendi.*
18 *Homicida vel notorius concubinarius, licet sit depositus ipso iure requiritur tamen sententia.*
19 *Notorietas operatur quòd in pluribus solennitas, & iuris ordo relaxatur.*
20 *Notoriè doctus non debet examinari.*
21 *Solennitas quæ requiratur in alienatione rei ecclesiæ & minoris.*
22 *Notoriè criminosus non appellat.*
23 *Differentia inter mulctam & pœnam.*
24 *Appellationi hodie in regno indistinctè defertur nisi in causis recredentiarum beneficiorum.*
25 *Notorium in quo differt à fama.*

GLOSSA in.l.omnis diffinitio.ff.de regul.iur. dicit autore Boëtio, quòd declaratio dictionis vel termini ab ipsa diffinitione proficiscitur: quia substantiam cuiusque rei significat. & secũdum Budęum in annotationibus pandectarum diffinitio est earum rerum, quæ sunt eius rei propriè quam diffinire volumus breuis, & circunscripta quædam explicatio. vnde Baldus in rubr.
1 C.de probatio.in secunda collumna, † dicit quòd notorium dicitur illud quod sine rubore negari non potest. vt notatur in dicto capitulo vestra in versicu. notorium sic diffinitur: secundo notorium aliter diffinitur, vt dicatur illud propriè, quod est ita euidẽs, quod non potest aliqua dissimulatione celari, & cuius testis est populus, & ista diffinitio ponitur in capitulo tua nos extra de cohabitatione clericorum & in capitulo de manifesta. secunda quæstione prima. Tertiò notorium aliter diffinitur secundum Baldum in authentic. quod locum. C.de collationib. vt dicatur illud quod continuò videre possunt omnes & per hoc posset differre à manifesto: & secundum istam diffinitionem infertur quod illud quod fit de nocte non posset dici notorium ex quo dicitur illud

quod

quod omnes sui natura sciunt, vel est verisimile sciri. vt tradit Baldus in. l. cum fratrem. C. ad Sylleyanum & sic notorium non potest esse aliquid nisi id fiat in loco publico coram multis adstāti bus ita, ꝙ maior pars id possit videre: illa ergo, quæ fiūt in domo, quæ non possunt de facili probari non possunt dici notoria, † &
2 qualitas loci ostendit, quando aliquid possit dici notorium: idem dicendum est de qualitate temporis: ideò ea quæ de nocte fiunt non possunt dici notoria, nisi sint talia quæ possunt percipi sensu corporeo à maiori parte populi, vt sonus campanæ secundum Anthonium de Butrio in dicto capitulo vesta. in vigesima quinta coll. Vel aliter secundum Baldum in. l. ea quidem. C. de accusatio. notorium diffiniri potest: quasi coram turba & populo factum. Vel aliter notorium potest dici omne illud, quod in iudicio probatum est, & ideò si appareat iudici, vt iudici: quia aliquid fuit factum vel dictum in figura iudicij dicetur notorium: licet popu lus, vel maior pars hoc nesciat, quia notorium causatur ex confessione iudiciali, vt hîc & etiam notatur in. l. ictus fustium. ff. de his qui notant infa. & clarè per Baldum in. l. properandum. circa prin cipium. C. de iudic. vel aliter secundum Canonistas notorium diffinitur: vt dicatur communis, & indubia certitudo rei, de qua quę ritur indubiam fidem faciens, & istam diffinitionem ponit Paulus Crilhandus in tractatu de quæstionibus: vel aliter notorium propriè & strictè loquendo consistit in notorio facti tātum. Alia autem notoria, scilicet per probationem confessionem, vel sententiam sunt impropriè notoria Antho. de Butr. in. d. c. vestra collumna vigesima secunda versicu. venio ad secundum quod est notandum propter statuta.

Viso, quid dicatur notorium in genere de eius speciebus vidē
3 dum est, † notorium aliud dicitur iuris, aliud facti aliud præsumptionis notorium iuris, dicitur quando quis condemnatur, vel quando quis in iudicio aliquid confitetur, vel quando in iure aliquid plenè probatur, vel quando super aliquo facto iusta defensio probatur: ratio primi est: quia confessus in iure pro condemnato habetur, nec alio opus est quam quod condemnetur dicta lege vnica de confess. & in. l. qui sententiam. de pœnis. Ratio secundi est: quia reus conuictus per legitimas probationes, est condemnandus dicta lege qui sententiam. Ratio tertij est, quia res iudicata pro veritate accipitur & istam diffinitionem ponit Bald. in

ſua practica: vel aliter notorium iuris diffiniri poteſt, vt dicatur confeſsio voluntaria clara probatio iuſta & irretractabilis diffinitio facta in vero iudicio dicitur autem ſpotanea confeſſio: quia ſi fuerit facta in iure oritur notorium dicto capitulo veſtra. & quia confeſſus in iure pro conuicto habetur. l. proinde. ff. ad legem Aquil. item ex clara & indubitata probatione oritur notorium capitulo cum olim. de verborum ſignificatione. & habetur in. l. ingenuum. ff. de ſtatu homi. vbi habetur, quòd ex diffinitione, ſeu ſententia quæ amplius retractari non poteſt oritur notorium & appellatur notorium iuris duplici de cauſa prima, quia oritur in iure, id eſt, ex his quæ fiunt in iudicio: ſecunda quia arbitrio iudicis inducitur, vel aliter notorium iuris poteſt diffiniri: vt dicatur omne delictum ſeu crimen, quod committitur in iudicio, id eſt, apud acta iudicij: quia talia acta poſſunt dici notoria ex quo ibi multi ſolent adeſſe, vt in aduocato delinquente in iudicio, vel in teſte: vel in iniuria quam litigantes, vel eorũ aduocati viciſſim in iudicio ſibi inferunt: vel etiã in eo qui defert arma coram iudice ſedente pro tribunali: vel etiam in eo qui iurat per caput Chriſti, vel aliter blaſphemat: talia enim notoriè, & publice fieri dicuntur quæ apud magiſtratum fiunt.

Et ſi quæratur, an iudex de iſto crimine ſibi notorio poſsit
4 incontinenti reum condemnare, & punire † dicite, quòd debet eum primo interrogare, an tale crimen commiſerit, & ſi confiteatur ſtatim poterit eum punire. Si verò neget debet teſtes ibi præſentes coram delinquente ſub iuramento examinare, & ſi poſſit probare, quòd ita delinquerit per confeſſionem ſuam, vel alio modo, certè ſtatim illum puniet, vt ſupra dictum eſt: aliâs ſine probatione non poſſet illum condemnare: licet audiuerit & viderit crimen, & ſit ſibi notorium: ratio eſt quia crimina quæ committuntur iudice ſedente pro tribunali: iudex dicitur noſſe vt iudex. Ideò requiritur vlterior probatio criminis videtis ergo quid dicatur notorium iuris de quo plenè tractat Nicolaus de Milis in §. notorium.

Notorium facti dicitur crimen cuius teſtis eſt populus, & diſſimulationi non eſt locus & intelligite quando crimen eſt no-
5 tum maiori parti populi: † vel aliter notorium facti poteſt diffiniri, vt dicatur publica ſeu famoſa inſinuatio & communis proueniens ex euidentia quæ nulla poteſt tergiuerſatione celari

vt quia

vt quia eſt adeò notum & certum omnibus, quòd non eſt locus inficiationi ex quo omnes ſciunt vel ſaltem maior pars dicta lege qui ſententiam. & in dicto capitulo veſtra. & in dicto capitulo euidentia. de accuſatio. exemplificatur in clerico. qui eſſet deprǽhenſus in crimine fraganti per patrem vel maritum cum filia vel vxore: quo caſu citra excommunicationem à patre poſſet occidi ſine incurſione pœnæ canonis, ſi quis ſuadente diabolo. decima ſeptima quæſtione quarta. & iſta eſt communis opinio ſecundum Baldum, Angelum, & Rapha. cumenſem in. l. quid ergo. in. §. ſi hæres. ff. de legatis primo. & eſt caſus in capit.
6 ſi verò. in primo in. §. final. de ſetentia excommunicationis, † quę deciſio habet locum in iudice temporali, vel alio layco qui ſine metu excommunicationis poſſuut capere clericum notoriè fornicantem, hoc eſt in crimine fraganti repertum ad fines adducendi & remittendi ad iudicem eccleſiaſticum: Hypolitus de Marcill. in dicta lege vnica de rapt. virginum. & idem Angel. in tractatu maleficiorum in. §. fama publica. quia talis repertio
7 facta in crimine tollit defenſionem rei. † Imò notorietas & repertio fortiùs operantur, licet aliâs reus non poſsit renunicare ſuis defenſionibus: tamen ſecus in reperto in fragranti crimine, patet: quia ſi eſſet condemnatus non poſſet appellare: imò contra eum poteſt incipi ab executione, & etiam poſſet ſine proceſſu condemnari: quia nec accuſatio, vel denunciatio vel inquiſitio vel exceptio in notorijs neceſſaria eſt, nec in eis debet libellus recipi Alciatus in ſua practica titulo de inquiſitione: & poteſt etiam notorium allegari poſt concluſionem in cauſa canoniſtæ in capitulo peruenit de emptione, & venditione. item ſi notoriè conſtat de errore ſententia eſt ipſo iure nulla
8 etiam ſi in ſententia error non ſit expreſſus: † quia notorietas æquiparatur expreſſioni Felynus in capitulo inter cæteros. de re iudicata, & in capitulo cum ordinem de reſcriptis Innocentius in capitulo primo de offic. vicar. Angelus in lege ſi pars. ff. de inofficio teſtamento Philippus Franchus in capitulo dilecto. de appellationib. Alexander in lege de pupillo. §. qui opus. ff. de oper. noui nunciatione. prætereà vbi notorium eſt, quòd abſenti nulla competit defenſio tunc ille abſens non eſt citandus Panormitanus in capitulo ex inſinuatione. in fine de appellatio. & in capitulo nonnulli. de reſcript. & in conſilio. lxviij. in ſecundo vol.

Aduertendum tamen eſt quòd licet prædicta ſint vera: tamen in delictis ſola depræhenſio non reddit crimen publicum, vel notorium niſi aliter conuincatur gloſſ. eſt notabilis in cap. ex literarum extra de eo qui ducit in matr. quam poll. per adulter. Adde textum forma. in capitu. illud extra de præſumptionibus. vbi dicit Romanus pontifex quòd licet vir aliquis ſit in lecto depræhenſus cum muliere nuda, non tamen dicitur adulterium vel ſtuprum commiſiſſe.

9 Et iſtud notorium facti dicitur † triplex, ſcilicet, permanens, id eſt, continuum exemplum ſi clericus in domo ſua ſicut maritus vxorem tenet concubinam talis concubinatus dicitur notorius quaſi res ſit nota omnibus volentibus videre tunc ſuper iſto notorio facti perſeuerantis poſſet iudex facere proceſſum & procedere ad ſententiam ſine litis conteſtatione nec requiritur probatio nec receptio teſtium: quia notorium operatur effectum quòd ſi iudex videt libellum & petitionem notoriè friuolam poteſt illam reijcere operatur etiam ꝙ in criminali poteſt procedi per inquiſitionem ad imponendam pœnam ſine accuſatore, & etiam ſine libello Anth. de Butr. in dicto cap. veſtra col. penulti. & iſtud eſt verũ niſi clericus negarent talem concubinatũ eſſe no-
10 torium quo caſu debet audiri: † quia licet notoriũ releuet ab onere probandi nõ tamen releuat ab onere proponendi, & ideò ſi factum negetur eſſe notoriũ debet ſemper probari, ꝙ res ſit notoria ad qđ faciendum ſufficiũt duo teſtes. vt notatur in. l. ſi vero. §. fina. ff. qui ſatiſd. cogan. vnde ſi clericus opponat concubinatum
11 non eſſe notorium, † certè debet probari crimen eſſe notorium quæ probatio vt dici poteſt fieri per duos teſtes, qui reddita ratione ſuorum dictorum deponent concubinatum eſſe notorium, ex quo totus populus, vel ſaltim maior pars hoc ſcit ſufficit
12 enim quòd decem homines hoc viderint, † talis enim numerus facit populum ex quo multitudinem denotat, prout diximus de turba quæ ex decem conſtituitur lege ait prætor §. turba. ff. de vi bo. rapto. ſic etiam decem homines faciunt parochiam. Reſtat ergo quòd ad inducendum notorium ſufficiunt decem homines quod procedit ſecundum quoſdam, quando illi decem facerent maiorem partem populi. Alij autem dicunt, quòd imò requiritur maior pars populi, vel viciniæ: quia per iſta inducitur fama publica. vt notatur in lege tertia. §. eiuſdem. ff. de teſtib. Alij autem

autem dicunt, quòd ad cognoſcendum an concubinatus dicatur notorius ſi non ſit expreſſum lege vel canone debet relinqui arbitrio iudicis. vt eſt textus in capitulo de cauſis in fine extra de offic.& poteſt iud. deleg. dicendum eſt igitur quòd crimen dicetur eſſe notorium quando omnes illud ſciunt, vel eſt veriſimile ſcire, vt quia committitur coram populo vel maiori parte in loco publico puta in foro, vel eccleſia congregato populo & intelligitur prædicta, ſcilicet, inſpecta qualitate temporis:quia licet tenebrę ſint aptę ad malum lege prima.§.tria. ff. de ventr.
13 inſpic.iuxta illud qui malè agit odit lucem: † tamen illud quod fieret de nocte non probaretur notorium capitulo pernicioſum. decima octaua quæſtione ſecunda: quia eſſet contra diffinitionem notorij,vt ſupra dictum eſt.

Aliud dicitur notorium facti tranſeuntis, & non redeuntis puta ſi quis coram populo publicè confeſſus fuerit: quia tale crimen poteſt dici notorium, prout tunc & non pro nunc: quia occiſus amplius non viuit. Aliud dicitur notorium interpollatum puta in eo qui ſemper eſt paratus ad mutuandum ſub vſu-
14 ris:quia non ſemper mutuat ſed interpollatim,† quoniam actus poteſt dici continuus aptitudine: licet non actualiter prout dicimus de ſeruitute aquę recipiende, quæ poteſt dici continua ex quo eſt prompta omni tempore recipere aquam, licet non ſemper fluat: vel verius ponatis exemplum in clerico qui non continue ſed interdum tenet concubinam quo caſu dicetur notorium facti interpollatum. Quartum eſt notorium præſumptionis, hoc eſt facti præſumpti exemplum in paternitate vel filiatione vnde ſi vir & vxor alimenta præſtant & vocent aliquem vt filium vel pro affine alicuius,& pro tali fuerit habitus talis notorietas inducit præſumptionem, quòd ille ſit eorum filius vel affinis.vt notat gloſſ.in capitulo manifeſta ſecunda quæſtione prima, & in capitulo per tuas de probatio. & in capitulo tranſmiſſa qui filij ſint legit. Quid verò dicendum ſit, ſi mater præſtiterit filio alimenta, an præſumatur id facere eo animo vt repetere velit, hoc diuorum principum conſtitutionibus pluribus apertè expreſſum eſt & eſt tex.l.alimenta.C.de neg.geſt.

Vltimo contra notorios fornicatores elicite ſex concluſiones. Prima erit iſta. Notorius fornicator ſi celebrauerit incurrit irregularitatem: quia ſuſpenſus à canone à diuinis ſiue ab offi-

cio si celebrat est irregularis: Sed præsbyter notorius concubinarius per canonem est suspensus ab officio igitur celebrando incurrrit irregularitatem prout dicimus de notorio simoniaco ex quo à canone est suspensus si celebrat similiter efficitur irregularis vt Hostień.in.c.tanto de symonia.vbi concludit quod si clericus propter crimē sit suspensus ab officio quãtùm ad se & quãtum ad alios à canone siue à iure ita videtur suspensus vt semper incurrat irregularitatem & hoc idem tenet Achidia.in.cap.cum ęterni. de sentent.& re iud.in.vj.licet Innocen.in.c.fina.de cleric. excommunicato videatur tenere contrarium:sed præcedens opinio videtur verior quia notorius concubinarius quoad se & alios est suspensus ab officio vnde si celebrauerit vel alias diuinis officijs se immisceat ipso facto efficitur irregularis . d.c.cum ęterni. venit bñficio priuãdus & ista est cõmunis opinio pro quo iudicatum fuit vt refert Guido Pape decisione quingẽtisima quinquagesima octaua quia ex quo erat suspensus nõ debuit celebrare nec euangelium vel epistolam dicere aut alijs diuinis officijs se immiscere dato quod essent simplices clerici quia si immiscent officijs deputatis minoribus efficiunt irregulares.c.si quis præsbyter. & ibi Panor.de cler.excommunica.cauere ergo debent † notarij cõcubinarij aut alij qui ab officio sunt suspensi quia si celebrant poterũt perpetuò deponi licet nulla præcesserit monitio vt est casus in.c.latores de cler.excommunic.& prædicta procedunt in sacerdote suspenso ab officio secus si esset tantum suspensus à beneficio quia tunc celebrando non incurreret nec excommunicationem nec irregularitatem prout à cõtrario dicimus de irregularitate propter quam licet præsbyter suspendatur ab officio nõ tamen suspenditur à beneficio secundum Innocen.in.c.nisi cum pridem de renunciatione.

16 Secunda sit conclusio quod clerici notoriè concubinarij qui celebrando sunt effecti irregulares per solum Papam vel ab eo potestatem habentem possunt super irregularitate tali dispensari Ioan . andre.per illum text.in.d.capitu.cum ęterni. in glosa in verbo per summum pontificem quæ dicit quod iste casus est de reseruatis Papæ vnde nec Episcopus nec synodus dispensare potest Guido Papæ decisione quingentesima quadragesima octaua incipien.fuit dubitatum.

Tertia sit conclusio quod clerici notoriè concubinarij non

sunt

ſunt admittendi ad celebrandum diuina ſimul cũ alijs clericis vt notant doctores in capitulo ſacerdotum. de conſecratione diſtinctione ſecunda.

17 Quarta ſit concluſio quod clerici † notorij concubinarij perſeuerantes in concubinatu vſq; ad mortem ſine effectuali pœnitentia non ſunt cum alijs fidelibus ſepeliendi in.c.non exiſtimemus.xiij.q.j.& in.c.quibus.& in.c.quæſitum.& in.c.pro obeuntibus. eadem quæſtione in quibus dicitur quòd omnis notorius in peccato mortali decedens prohibetur in cimiterio ſepeliri. reſtat ergo quod clerici perſeuerantes in notorio concubinatu vſq; ad extremum vitæ videntur incidiſſe in pœnam.c.vtriuſq; ſexus.de pœnit.& remiſsio.

Quinta ſi concluſio quod clerici beneficiati notorij concubinarij ſi cõtumaciter ſteterint in tali infamia propter quam incurrunt ſuſpenſionem vel excommunicationẽ.iſto caſu fructus ſuorum beneficiorum ſubtrahendi ſunt nec eis de illis eſt ſubueniendum niſi caſu quem ſupra declaraui in verbo à perceptione fructuum & iſtam concluſionem ponit gloſſ.in capit.paſtoralis.in verbo ſubtrahantur.de appellatio.notate quod ſuſpenſio clericorum notoriè concubinariorum non tantum refertur ad præsbyteros verum etiam ad alios clericos in ſacris exiſtentes.& ideo ſicut ſacerdos ſuſpenſus propter notorium concubinatũ non debet celebrare ſic etiam nec alij clerici in ſacris exiſtentes debent adminiſtrare in ordine ſuo vt tradunt doctores in capitu.præter hoc.xxxij.diſtinct.

Sexta ſit concluſio quod licet à clerico oculto concubinario licitè audiant diuina tamen à notorio concubinario ſub pœna peccati mortalis abſtinendum eſt:ratio eſt quia non ſolum quoad ſe verum etiam quoad alios ſuſpenſus eſt ab officio : vnde audientes diuina peccant mortaliter.iſtam concluſionem ponunt Anto.de butr.& Panor.in.d.c.veſtra.

Septima ſit concluſio quòd licet notoriè criminoſus ſit ipſo iure irregularis & ſuſpenſus ab officio capit.ex tenore & ibi hoc notat Ioannes andreæ.de tempo.ordina.& in capitu.fina. eodem titulo.& Innocentius in capitu.nihil de electioni. Anton.de butrio in dicto capitu.veſtra tamen iſta notorietas . non habet vires ad aliquem deponedum vel ad priuandum niſi ſequatur ſentẽtia depoſitionis,vel priuationis Bald.in.l.cum fratrem in.iij.coll.

18 C.de his quibus vt indignis.ex quo dicto duo inferuntur: † Primò quod si prælatus,vel clericus notoriè criminosus sit non tamen est depositus ipso iure quanuis sit homicida: sed requiritur sententia,vt notat Inno.in.c.cum nostris.de concess. præbendę. Secundò quòd licet aliquis sit notoriè prodigus: tamen non est depositus ipso ab administratione bonorum:sed requiritur sententia interdicti.vnde ante interdictionem poterit contrahere, & testari quod est verum quantum ad executionem facti:quia il lo casu licet delictum sit notorium: tamen requiritur sententia, vt notat glo.in.c.ad nostram.in.iij.de iureiurand.secus est quantum ad effectum iuris Alex.in.l.is cui bonis.in principio secundæ coll.ff.de verborum obligationibus.rationem prædictarum con clusionum inducit notorietas propter quam in pluribus solennitas,& ordo iuris relaxatur secundum Inno.in.c.ex tenore. de rescript.qui allegat text.in dicto.c.ad nostram.& facit text.litteralis in dicto.c.de manifesta.secunda.q.j.qui dicit quòd causa manifesta non desyderat ordinem iudiciarium.

19 Ex ista ratione multa possent inferri,primo † quòd vbi locus est euidenter notorius,non est necesse,quòd in libello,vel accusatione apponantur confinia illius loci.Barto.in.l.libellorum.de ac cusationibus.& in.l.demonstratio.ff.de condit.& demonstrat.& in.l.fina.circa principium.ff.si certum petat.& ibi dicunt docto. quòd vbi esset euidenter notorium quòd principalis debitor non esset soluendo : tunc isto casu non facta prius excussione contra principalem debitorem posset fideiussor conueniri idem Panor. in.c.super his.de pœnis.dum dicit quòd in delicto notorio iudex potest mandare pœnam imponi sine aliqua condemnatione, &
20 & Innocen.in.c.cum in cunctis.de electio.vbi etiam dicit † quòd ille qui est notoriè,& euidenter doctus, vt sunt boni Bachalarij lectores Tolosani,qui in assumptione gradus doctoratus non debent examinari,nec etiam doctores regentes qui in consiliarios Regis recipiuntur:prout fuit intimus,& reuerendus pater meus dominus Ioannes de Boysone qui ob eius contemplationem sine gustu gradum cum rigore examinis mihi præbuit:pro quibus facit glo.in.c.placita.xv.q.iiij.quæ dicit quòd citatio quæ notoriè, & euidenter est nulla non adstringit citatum,nec eum facit incidere in pœnam quam sequitur Inno.in.c.ex parte . de verborum signi.dum dicit,quòd ille qui est citatus ad synodum si notoriè,&

euidenter

euidenter est exemptus non tenetur comparere.

Ex quibus patet, quòd notorietas tollit solennitatem iuris, vnde licet res ecclesiæ non posſint alienari niſi ſeruata ſolennitate iuris: vbi tamen notoriè, & euidenter apparet talem alienationem vertere in vtilitatem illius ecclesiæ isto casu valet alienatio etiam non ſeruata ſolennitate canonis ſine exceptione. c. decernim⁹. xij. q. ij. & c. primi. de rebus eccleſijs non alienandis. in. vj. & c. nulli. extra eodem titulo. ratio eſt: quia ad hunc finem debet præcedere inquiſitio commodi, vel incommodi, vt liqueat de vtilitate eccleſiæ cuius res diſtrahuntur: ſed vbi vtilitas eſt euidens, & notoria non eſt neceſſaria inquiſitio argumento. l. continuus actus. §. cum ita. ff. de verborum obliga. & in terminis ita reperio conſuluiſſe Petrum de Anchara. in conſilio. cxcvij. incip. ſubtiliter, & ad plenum. vos autem aduertite: quia Bart. in. l. cum hi. §. cauſam.
21 de tranſact. † videtur contrarium velle per text. in. l. ſi fundus. ff. de rebus eorum. dum dicit quòd alienatio rei minoris, vel eccleſiæ fieri non debet niſi ſeruata ſolennitate requiſita quanuis vtilitas pupilli, vel eccleſiæ eſſet euidens pro cuius dicto videtur facere tex. in. c. j. verſicu. præſertim. de rebus eccleſię non alienand. in ſexto. vbi non valet alienatio rei eccleſiaſticæ niſi fuerit ſeruata ſolennitas quanuis fieret in neceſsitatem, vel euidentem vtilitatem ipſius eccleſiæ, nec ſtaretur aſſertioni inſtrumenti dicentis quòd alienatio fuit facta in vtilitatem eccleſiæ, niſi appareat vera vtilitas: vt concludit Gulielmus de monte landino in clemen. j. de rebus eccleſiæ non alienandis. & Innocen. in. c. grauis. de depoſito. & gloſſ. in. c. ſi quos. duodecima quæſtione ſecunda. & tex. in. l. iubemus. in ſecunda. C. de ſacroſanctis eccleſijs. & idem tenet Guido Papæ in. l. ſciendum. ff. de verborum obligationibus. & in ſingulari. ccclxxiij. incipiente. donatio. vbi dicit quòd ſi in inſtrumento venditionis factæ à capitulo alicuius eccleſiæ contineatur quòd venditio fuit facta præcedentibus inquiſitione, & legitimis tractatibus certè iſta verba inter eaſdem partes non probãt cum ſint enunciatiuè prolata ſuper prohibitis: niſi in ſpecie probetur de commodo, vel incommodo: aliâs eſſet reperta via qua eccleſiæ frauderentur. videte Decium conſilio. ccccccvj. in. iiij. volumine. vbi dicit quòd vbi crimen eſt notorium omnis ſolennitas iuris remiſſa videtur.

Dubitatur an in caſu huius conſtitutionis ſi clericus fuerit

condemnatus de notorio concubinatu poſsit appellare concludi
22 te,† quod non:quia notoriè criminoſus non appellat Barto.per illum tex.in.l.conſtitutiones.ff.de appellat.& hoc firmant canoniſtæ per tex.in.c.cum ſit romana.§.cum autem.quos ibi refert Cardi.Alexander.extra eodem titulo.& ideò ſi procedatur contra clericum tanquàm contra notoriè concubinarium facta priùs diſcuſione notorietatis non poterit appellari ſicut dicimus econuerſo, vbi grauamen eſſet notorium:quia appellatio non poſſet tolli gl. in verbo appellationem. in.c. ex conqueſtione. de reſtitutione. ſpoliato.patet ergo quòd non valet appellatio ab illo, qui ad aliquam pœnam ſuper notorio crimine,vel confeſsione,quæ inducit notorium per iudicem eſt condemnatus.l.ſi qua . ff.de verborum,& rerum ſignificatione.& in.c.quicunq;.ſecunda quæſtione ſexta. vbi dicitur quòd confitentis appellatio non auditur quod ſecus eſt in mulcta,à qua poteſt appellari,vt eſt caſus in dicta.l.ſi
23 qua.& notetis differentiam inter pœnam,& mulctam, † Pœna propriè eſt illa,quæ ſtatuitur à lege,Mulcta eſt illa , quæ ſtatuitur ad arbitrium iudicis:quia à lege non fuit ſtatuta,& ſic notorium operatur effectum,quòd ſententia in notorio lata poteſt mandari executioni non expectato lapſu decem dierum , qui dantur ad appellandum:quia cum non poſsit appellari fruſtra differtur executio niſi ex iuſta cauſa rationabili,vt declarat Aufredus in deci-
24 ſione.clxxv. in additione.† Hodie tamen de generali conſuetudine regni Franciæ indiſtinctè defertur appellationi gl.in.c.primo §.quoq;.in verbo iniuſtè.circa finem . de friuolis appellationi.in pragmatica ſanctione.item tenet Nicolaus Boërij in conſuetudinibus Biturigum in titulo de iuriſditione omnium iudicum.§.vij.in gloſſ.fina.circa finem , vbi dicit quòd de conſuetudine regni Franciæ in patria conſuetudinaria,& in foro ſeculari omni appellationi defertur exceptis cauſis recredentiarum beneficiorum,& prouiſionalium iuxta ordinationes regias:notorium au-
25 tem differt à fama in eo† quod in notorio oportet,quòd populus vel maior pars fuerit præſens,ita quòd poſſet deponere,vt teſtis per ſenſum corporeum:Infamatio autem ſufficit , ꝙ maior pars populi aliquid dicat,licet in illo facto non aſſerat ſe eſſe præſentem.Antho.de Butr.in.d.c.veſtra.col.xiij.

Sed etiam qui mulierem de incontinentia ſuſpectam & diffamatam.

SVMMARIVM.

1 *Cohabitatio viri & mulieris suspectæ seu diffamatæ de iure canonico inducit publicum concubinatum.*

2 *Mulierum occasione viri multi etiam sancti ceciderunt.*

1 ET SIC † sola cohabitatio viri, & mulieris suspectæ, seu diffamatæ de iure canonico inducit publicum concubinatum: ideò prohibitum fuit clericis habitare cum fœminis. c. interdicit. xxxij. dist. & hoc multiplici ratione: prima propter perfectionem virtutis ad quam nunquàm aut difficiliter quis peruenire poterit qui fœminarum consortio delectatur. Secunda prohibitionis ratio est propter custodiam castitati, quam clerici in collatione ordinum implicitè seruare iurauerũt, & est difficile, imò impossibile illam seruare habitando cum mulieribus. Tertia ratio est

2 † exempla multorum virorum magnorum qui occasione fœminarum ceciderunt, vt patet de Eua cuius occasione Adam cecidit. Genesis. iij. cap. Item duæ filiæ Loth volentes ex patre suo concipere cum verbis eum fortassis ad hoc inducere non auderent mediante vino propositum peregerunt bene ergo alium hominem decœpissent quando nec proprio patri pepercerunt, Genesis. xvj. cap. præterea mulieres Mohabitæ filios Israël decœperunt contra quos Baalam hariolus cum omnibus suis magicis artibus nihil operari poterat numeri. xxiij. c. Item mulieres in tantum Salamonem decœperunt, vt coleret Deos earum. iij. Regum c. iij. Iudith etiam fefellit Holofernem à facie cuius terra tremere videbatur: præterea Herodes qui, Ioannem Baptistam metuebat sciens eum virum iustum, & tamen Hærodias eius vxor in tantũ laborauit quòd fecit eum in carcere decollari Matthęi. vj. cap. & Raab meretrix abscondit exploratores Iosue, & illos qui querebãt eos fecit currere vsq; ad vada Iordanis dicendo quòd exierant clausa porta. Iosue. ij. c. & quam plures aliâs fallacias etiam in viros sacros mulieres fecerunt: stultum, & præsumptuosum igitur esset se illis fortiorem existimare: quarta ratio prohibitionis est: quia ita conuenit statim, & ordini clericorum, vt votum continentiæ sit annexum, qui ergo castus esse desiderat, studeat sobrietati. Quinta ratio est propter excellentiam ministerij sacerdotalis, ad quam pertinet maxima pollere mundicia iuxta illud mundamini, qui fertis vasa domini: ratio enim institutionis sacerdotij

fuit: quia sine cultu diuinorum non potest esse fœlix vita. Sexta ratio est propter testimonium bonæ famę quam deturpare videtur cohabitatio, & familiaritas cũ mulieribus. Vltima ratio prohibitionis est, scilicet exempla sanctorum patrum, qui cum calcumine virtutis leguntur euitasse consortia mulierum, vt tradũt Doctores in dicto.c.interdicit. ergo qui cũ mulieribus suspectis & diffamatis hoc est extraneis, & iuuenibus habitat si monitus non desistit dicitur publicus concubinarius: quia est notorium præsumptionis.

Tenent.

SVMMARIVM.

1 *Clerici de incontinentia non suspecti possunt conuersari cum matre amita sorore.*

2 *Clericis cum quibus personis fœminis sit permissum, vel prohibitum habitare nouen traduntur resolutiones.*

3 *Episcopi an poßint de iure cohabitare cum fœminis non suspectis.*

4 *Mulier quantuncunq; sit despecta, vel vetula à clericis non est suscipiẽda ad obsequium domesticum.*

5 *Apostoli secum ducebant vxores suas pro cibis parandis, & vt de mercede prædicationis pascerentur.*

6 *Moniales cum clericis, vel religiosis nullo modo debent cohabitare.*

7 *Prælatus viuendo luxuriose dicitur polluere ecclesiam cui præest.*

IN DOMO propria, vel conducta aut aliena: quia ad vtrunq; locũ se extendit. Ratio prohibitionis ergo hîc videt̃ tex. apertus sumendo argumentum à contrario sensu, ꝙ clerici licitè possunt tenere mulieres, & cum illis habitare dum tamen non sint suspectæ, vel diffamatæ. Vos autem dicite quòd talis argumẽtatio non valet: quia per eum induceretur absurditas, & correctio iuris communis, vt patet in.l.eum qui.C.de Episcopis, & clericis. dum dicitur in textu quicunq; sacerdotio fulciuntur, vel clericatus honore extranearum mulierum sibi interdicta consortia cognoscunt: & in.c.primo de cohabita.clericorum, & mulierum. vbi in concilio Maguntinensi interdictum fuit fœminis cum clericis habitare, etiam cum illis, cum quibus secundum Canonicas sanctiones nulla esset sinistra suspicio, videlicet cum matre, amita, sorore

ta, ſorore, aut alia conſanguinea propter dictum Auguſtini quod infra referam. Ad idem facit tex. in. c. hoſpitiolum. xxxiij. diſtinc. vbi Hieronimus alloquens clericos Hoſpitiolum (inquit) tuu m, aut rarò, aut nunquàm mulieres intrent: quoniam non poteſt toto corde cũ Deo habitare, qui fœminarum aſſeſſibus copulant.

1 Sed contra videtur. † quòd clerici licitè poſsint, cum quibuſdam mulieribus conuerſari, ſcilicet cum matre, amita, ſorore, aut cum filia quam ante clericatum habuerunt: quia in illis naturale fœdus nihil ſæui criminis ſuſpicari permittit, vt dicit text. in prę-allegata. l. eum qui. & in. c. interdicit. xxxij. diſtinct. & clarius in. c. volumus. & in. c. fœminas. lxxxj. diſtinct. & ſic iura videntur contraria, vt habeatis veram reſolutionem, an de iure ſit permiſſum clericis poſſe habitare cum aliquibus mulieribus ſecundum legiſtas, & Canoniſtas in dicta. l. eum qui. & in dicto. c. interdicit. ſequentes elicite reſolutiones.

2 Prima eſt, † quod conſanguineæ aſcendentium, vel deſcendentiũ vſq; ad quartum gradum poſſũt licitè habitare cum clericis quia vſq; ad illum gradum ceſſat prohibitio. c. non debet. de conſanguinitate, & affinitate, & dicti. c. volumus. & c. cum omnibus. eadem diſt. quia in talibus, vt dixi, naturale fœdus nihil permittit ſæui criminis ſuſpicari. c. à nobis. de cohabi. cleri.

Secunda eſt concluſio, quòd conſanguineæ in linea tranſuerſali vſq; ad ſecundum gradum incluſiuè poſſunt licitè cohabitare cum clericis, niſi tales conſanguineæ ſecum haberent ancillas ſuſpectas, aut alias mulieres diffamatas. c. legitur. lxxxj. diſtinctio. vbi nec Auguſtinus cum ſorore habitare conſentijt: quia quæ cum mea ſorore ſunt, ſorores meę non ſunt.

Tertia eſt concluſio, quòd quanuis permittatur clericis poſſe
3 habitare cum aliquibus conſanguineis † nõ tamen Epiſcopis permittitur, qui etiam cum talibus mulieribus exceſsiuam, & immoderatam familiaritatem habere non debent: ne vilis, & contemptibilis habeatur. c. quorundam. xxxiiij. diſtinct, vbi Nicolaus Papa dicit, quòd ſi Epiſcopus admonitus nollet deſiſtere, deponatur.

Quarta eſt concluſio, quòd licet permittatur clericis poſſe habitare cum aliquibus conſanguinei tamen ſi ſit ſuſpicio iuuentutis, vel caloris naturalis, illo caſu habitatio prohibetur. c. primo. extra de cohabitatione clericorum, & mulierum. & ita ſoluitur contrarium factum de dicto. c. interdicit. quia debet intelligi in

clerico sene, vel debilitato, in quo nulla præsumitur suspicio incontinentiæ.

Quinta est conclusio, quòd sicut permittitur clericis posse habitare cum aliquibus consanguineis, sic etiam possunt habitare cum aliquibus alijs, quæ non sunt cõsanguineę puta: quia sunt de familia, & domestica necessitate, vt sunt ancillæ, & pedisequæ dũ tamen non sint suspectæ, vt probare videtur text. in. c. cum omnibus. in verbo familia domestica. lxxxj. distinct.

Sexta est conclusio quòd licet permittatur clericis posse habitare cum aliquibus mulieribus extraneis à cõsanguinitate, vt sunt
4 ancillæ familiares domesticæ: tamen nulla mulier extranea quantuncunq; despecta, & vetula est à clericis suscipienda specialiter ad domesticum obsequium: ratio est quia magis frequenter delinquitur, vbi sine suspicione delictum potest esse tutum.

Septima est conclusio licitum est clerico in sacris constituto in domo sua vxorem tenere, quam ante suscœptionem ordinum habuit legitimam, si sit despecta, vel vetula de qua de incontinen
5 tia nulla suspicio oriri posit: quoniam † apostoli vxores suas ducebant secum non quidẽ causa libidinis: sed vt eis in cibis parandis famulatum præstarent, & ab eis de mercede prædicationis pascerentur gl. est in. c. omnino. in verbo Paulo. xxxj. distinc. quod intelligite de orientalibus præsbyteris.

6 Octaua sit conclusio † quòd moniales nullo modo permittuntur cum clericis, aut monachis cohabitare. c. sanctimonialis. xxiij. distinct. & in. c. sacratos. de consecratio dist. prima quod idem dicendum est in religiosis, qui cum monialibus conuersari non debent in. c. monasteria. & in. c. diffinimus. xviij. q. secunda. & in. c. monasteria. extra de vita, & honestate clericorum. sed ipsæ à domibus ipsorum religiosorum debent arceri: nec debent pati ad illas ingredi, nec in publico vagari: sed intra claustra monasterij morari debent. c. primo de statu regularium. in sexto. & in. c. mulieres. de iudicijs. eodem libro. sed religiosi debent loqui cum mulieribus, si fuerit necesse in locutorio tantùm clauso hostio, vt non pateat accessus, vel respectus mutuus, & si contingat ante portam conuentus, loqui cum aliqua fœmina. Caueat frater religiosus ne illam intentè respiciat, sed eius sermo sit breuis, & rigidus: & si cum aliqua muliere in loquutorio loquatur petat licentiam à suo superiore: & tunc non sedens, sed stans loquatur exce-

pto cum

pto cum matre,vel cum sorore,vel nisi de hoc specialem habuerit licentiam patet ergo quòd cõsortium fœminarum etiam verbale religiosis est interdictum.

Nona sit conclusio,quòd Episcopi,ac cæteri religiosi nullam debent ad cohabitandum admittere mulierem·§·Episcopum verò.in authentico de sanctissimis Episcopis.collatio .·nona.& in·§.
7 cogitandi.de monachis:† ratio est:quia prælatus viuendo luxuriosè dicitur polluere ecclesiam,cui præest,quoad opinionem hominum:quia cohabitatio cum fœminis facilem occasionem incontinentiæ præstat:quia videtur habere speciem mali:& abstinendum est non solùm à malis:sed etiam à specie mali . c . cum ab omni specie mali.extra de vita,& honesta.cleric.

Et per suum superiorem admoniti.

SVMMARIVM.

1 *Trina monitio an in casu huius constitutionis requiratur.*
2 *Grauamen,seu refusus quando dicatur legitimus ad hoc , vt sit locus appellationi.*
3 *Clericus ad hoc,vt dicatur publicus concubinarius sufficit vnica monitio extraiudicialis.*

SCILICET , vt dimittant eorum concubinas , qui si post monitionem inobedientes , & incorrigibiles reperiantur, suspendentur,vel deponentur:& illud erit in electione iudicis ecclesiastici,vt est casus,& ibi Panormit.in.c.sicut ad extirpanda.
1 de cohabitatione clericorum,& mulierum.† Sed an in casu huius constitutionis requiratur trina monitio ? videtur , quòd sic per text . in.c.si quisquam.titulo supra allegato,vbi dicitur , quòd si clericus per suum superiorem fuerit tertiò monitus,& non desistens confabulari cum mulieribus potest excommunicari : ergo sic dicendum videtur in casu præsenti . Ratio est : quia sicut per trinam monitionem conuincitur duritia,seu pertinacia prælatorum ad hoc,vt constituantur in mora,vt est casus,& ibi hoc notat Ioannes Andræas in.c.j.de supplenda negligentia prælatorũ. sic etiam conuincitur pertinacia subditorum,qui similiter constituuntur in mora,prout in terminis tradit Bal.in.c.j.in verbo te.

monitus in titulo de milite vasallo, qui contumax est in vsibus feudorum.ex quibus potestis elicere notabilem practicam,quòd ad hoc,vt inferior constituat superiorem in mora requiritur tri-
2 na requisitio,seu protestatio:† qua facta grauamen, seu refusus dicetur legitimus:ideò illa casu erit locus appellationi,& poterit recurri ad superiorem: qua talia subterfugia,seu dissimulationes habebuntur pro refusu.sint ergo cauti graduati,& nominati qui in vim gradus,vel nominationis acceptant beneficia, vt ordinarium constituant in mora per trinam requisitionem, seu protestationem:quia tunc collator diceretur grauare,seu refutare:ideò esset locus recursus ad immediatum superiorem.

Alij autem aliter distinguunt,quòd aut agitur de monitione, quæ debet fieri in iudicio: & tunc procedat prædicta opinio,vt trina monitio sit necessaria dicto.c.si quisquam. & in.c.si autem clerici.in verbo,vel tertiam commonitionem eodem titulo.& in c.de illicita.in versiculo tribus edictis fuerit ad iudicem prouocatus.xxiiij.quæstione tertia.& in.c.contingit.in versiculo si tertio commoniti,& in.c.sacro approbante concilio.in verbo competenti monitione præmissa.extra de sententia excommunicatio nis.quibus dicit quòd clericus nisi trina monitione præmissa non debet perdere priuilegium clericale,nec à suo superiore excommunicari,& dicit Bald.in authen.item nulla.C.de episcopis,& clericis.quòd si agatur de monitione iudiciali requiritur trina monititio,vel saltem vna,quæ sit peremptoria:vel quòd habeat vim perēptorij:vt plenius dixi supra in verbo mouere teneatur, quo casu sufficeret vnica monitio,quod est veum,nisi ageretur de priuatione iuris,& de incurrenda pœna,isto casu si lex dicat trinam monitionem esse necessariam,certè vnica non haberet vim peremptorij nisi in casu limitato supra in verbo monere teneatur:& ita concludunt Canonistæ in præallegato.c.contingit.videlicet, quando ageretur de publico concubinario, vel quando monitio esset facta per superiorem:quia,vt dixi haberet vim trinæ monitionis. Si verò ageretur de monitione extraiudiciali,& tunc con-
3 cludatis,† quòd ad hoc,vt clericus dicatur concubinarius sufficit vnica monitio:quia iura,quæ non specificè loquuntur interpretantur strictè in odium concubinarij:& ita communiter se resoluunt canonistæ in.c.cum nobis.de electio.& legistæ in.l.si finita.in.§.Iulianus.de damno infecto. & ideò si clericus monitus spreta

ſpreta monitione non deſiſtat à concubinatu, talis concubinatus à iure reputatur notorius.

Ipſam cum effectu non dimittunt.

SVMMARIVM.

1 *Vxor quæ aufugit à marito ſi incontinenti reuertatur non dicitur diuertiſſe.*

2 *Arreſtum habens per ciuitatem ſi egrediatur illam, & in momento reuertatur non dicitur egreſſus.*

3 *Curatus non videtur qui ſtatim in priſtinam reuertitur infirmitatem.*

4 *Verba legis, vel conſtitutionis debent intelligi cum effectu.*

QVIA habent intentionem redeũdi ad vomitum, id eſt, ad ſolitum concubinatum, quo caſu nullus eſſet effectus dimiſſionis: cum paria ſint concubinam nõ dimittere, vel dimiſſam incontinẽti reaſſumere: hoc enim videtur factum in fraudem: ideò tales clerici ſic facientes non euitarent pœnam huius conſtitutionis quin non dicantur publici concubinarij, ſicut à ſimili dici-
1 mus de vxore, quæ aufugit à marito: quia ſi incontinenti reuerſa eſt non dicitur aufugiſſe ad hoc, vt pœna diuerſionis puniatur, vt eſt caſus in regula quicquid calore iracundiæ. in fine. ff. de regulis iuris. & in l. tertia. à qua ſumpta fuit prædicta regula. ff. de diuortijs, & repudijs. & in c. diuortium. de pœnitentia. diſtinctio. prima. quibus concordat text. in argumentum. in l. ſi pro parte. in § verſum. ff. de in rem verſo. vbi dicitur quòd non dicitur verſum illud, quod non durat vnde licet vaſallus relinquerit dominum ſuum in bello periclitantem ſi tamen incontinenti reuertatur, non dicitur reliquiſſe ad hoc, vt feudo priuetur: ſicut etiã dicimus de eo, qui ſub certa pœna promiſit venire: quia ſi incontinenti receſſerit fingitur non veniſſe: ideò pœnam promiſsionis
2 non euitabit: † ſicut è contrario dicimus de illo qui habet arreſtum per ciuitatem: quia ſi egrediatur illam, & in momento reuertatur non dicitur egreſſus: quia qui ſtatim reuerſurus eſt, non videtur abeſſe, vt notat Angelus per illum tex. in l. cum antiquitas. C. de teſta. facit in ſimili tex. l. ex facto § vnde ſcio. ff. de hęre. inſti.
3 † Similiter dicendum eſt de infirmo curato per medicũ conſtituta mercede: quia ſi incontinẽti reincidat in priſtinã infirmitatem non videtur curatus ad hoc, vt conſequat ſalariũ quia curatio nõ

durat cum effectu, vt voluit Barpttholomę⁹ Brixiēsis in quęstione septuagesima tertia incipiente medicus quidam ex quibus patet, quòd clericus non dicitur dimisisse concubinam cum effectu qui incontinenti dimissam, vel aliam reassumpsit, & hāc opinionem sequitur Bart.in. l. sicut in.§.superuacuum.ff.de quib.mod. pign.vel hypothec.sol.vbi dicit, quòd si superior præcipiat alicui in iudicio, vt sub pœna pecuniaria habeat exire domum, si exeat: sed incontinenti reingrediatur, certè fingitur non exiuisse.
4 † Ratio prædictorum est: quia verba legis vel constitutionis debent intelligi cum effectu. vt in.c.relatum. de cleric.non residentibus. aliâs redderentur illusoria.

Quia verò in quibusdam regionibus nonnulli iurisditionem ecclesiasticam habentes.

SVMMARIVM.

1 *Rex Franciæ non dicitur mere laycus.*
2 *Quatuor sunt tantum Reges qui vnguntur.*
3 *Rex Franciæ & Angliæ habent ius conferendi certa beneficia ex priuilegio & non de iuris rigore.*
4 *Domini de parlamento cognoscunt de abusu commisso per iudices ecclesiasticos.*

VT sunt Episcopi vel eorum officiales & commissi, non autem intelligitur de laicis in quibus nulla est iurisditio ecclesiastica
1 † excepto Rege Francorum, qui secundum Ioannem Monachum in cap.licet.de præbend. in sexto non dicitur merè laicus: vnde in spiritualibus videtur habere iurisditionem patet, quia vngitur secundum Albericum de Rosat.in prima rubrica Codicis qui allegat Hostiensem & Goffredum in summa in titulo de
2 sacra vnctione vbi dicit, † quòd quatuor sunt tantùm Reges, qui vnguntur, scilicet, Rex Hierosolimitanus Rex Franciæ, Rex Ciciliæ, & Rex Angliæ: vnde est, quòd istud inconcussè obseruatur,
3 † quòd Reges Franciæ, & Angliæ in eorum regnis habent ius cōferendi certa beneficia, nec non durante vacatione habent ius reducendi & ad manum suam accipiendi temporalia ex eis procedentia. & hoc tenet Speculator. in titulo de legato.§.nunc tractemus

mus

mus verſiculo:ſed nunquid legatus,qui allegat tex.in capit.Adria
4 nus.& in capitulo in ſynodo.ſexageſima tertia diſtinctione, † & hoc tenuit gloſſ.in verbo regaliæ in titulo de annalis in pragmatica ſanctione & contra alios reges talem iuriſditionem exercentes fuit prouiſum per Gregorium decimum in concilio Lugdunenſi,quod eſt deſcriptum in capitulo generali conſtitutione.de electio.in ſexto,& ita hodie rex Franciæ certa beneficia, & præbendas poteſt conferre, vt legitur de imperatore, qui etiam ex priuilegio in qualibet eccleſia Alamaniȩ poteſt facere vnum recipi vt refert Speculator. in titulo ſupra allegato. & ibi Ioannes Andræas in additione & ſicut rex Franciæ habet ius patronatus in eccleſijs cathedralibus:vt patet etiam tenore iſtorum concordatorum,ita etiam rex Hyſpaniæ,vt declarat Baldus in prœmio decretalium in.§.rex pacificus.& in capitulo quanto de iudicijs. Sed intelligatis prædicta ex priuilegio,non autem de ſtricto iuris rigore,quo iure nemini etiam regi competit abſoluta iuriſditio ſpiritualis:quia ad eam exercendam ſunt incapaces laici,vt cõcludunt Canoniſtæ per illum textum in cap.cauſam de præſcriptionibus.& in cap.tua extra de decimis, nec conſuetudo poteſt eum facere capacem cap.Maſſana & cap.ſacro ſanctȩ de electio. Aduertite tamen,quòd licet iudices laici non poſſunt exercere iuriſditionem ſpiritualem,tamen ſi iudices eccleſiaſtici notoriè, & abuſiue verſentur in ſua iuriſditione ,vel poteſtate etiam contra ſubditos,iſto caſu tanquam à notorio abuſu poſſet ad regem, & eius ſupremam curiam appellari maximè ſi decreta canonum nõ ſeruentur,& hoc de conſuetudine quæ ſecundum ſcribentes fundatur ex deciſione textuum in cap.principes & in capitu.adminiſtratores.& in cap.regum vigeſima tertia quæſtiõe quinta:& hoc ſequitur dominus Meraldus in commento conſtitutionis Leoninȩ, quoniam regia poteſtas ad hoc etiam eſt inſtituta, vt exequi & inuiolabiter obſeruari faciat decreta ſanctorum patrum promulgata ſpiritu Dei,vt dicit textus in authen. quomodo oport. Epiſcopos circa principium.& in.l.finalC.de ſumma trinitat. & fide catholic.ſicut dicimus, vbi ageretur de proſſeſſorio recuperandæ etiam rerum ſacrarum, ſeu eccleſiaſticarum, ſeu interdicto vti poſſidetis cui ȩquiparatur caſus nouitatis: ſiue interdicto vnde vi aut remedio canonis redintegranda.in his caſibus iudices regij ſeculares cognoſcerent etiam contra perſonas eccleſiaſticas.

ex generali consuetudine regni Franciæ, quæ approbata fuit per Martinum, vt in terminis tradit Guido Papæ in prima decisione, & in consilio sexagesimo quinto incip. viso themate ratione enim temporalium clerici regibus sunt subiecti cap.his ita.xj.q.j. notat Bald.& Docto.in.l.de his.C.de epis.& cler.

Pecuniarios quæstus à concubinarijs percipere non erubescunt.

SVMMARIVM.

1 *Officiales extorquentes pecunias à clericis vt eorum teneant concubinas qua pœna puniri debeant.*

VNDE lex ciuilis vndequaque exclamat tales quæstus lasciuos esse euitandos. l. Quintus mutius in verbo turpis quæstus.ff. de donatio.inter virum & vxorem.& in.l.etiam.C. eodem titulo
1 spurcè ergo faciunt† quidam officiales, qui vagantes per diœcesim iubent ad se venire sacerdotes per suos satillites, quos secum ducunt, quibus ad mentis eos interrogant.Habetis ancillam? si dicant,non domine officialis,interloquendo dicit date singuli scutum,& habeto.Si verò habeant concubinam,vt illam non dimittant pecunias quas possunt ab eis extorquent: quoniam sunt certi sacerdotes,qui ea conditione nati sunt qui faciliùs non solum bonis verum etiam beneficio renunciarent: quam eorum dimittant concubinam: ideò iudices ecclesiastici talia pascientes grauissima pœna, scilicet, maledictionis plecti debent,vt subijcitur in textu hîc.

Patientes eos in tali fœditate sordescere.

SVMMARIVM.

1 *Dictio sordes quomodo in iure & apud Ciceronem & cæteros hystoriographos accipiatur propriè.*

1 PROPTER preciũ,vel pecuniã clericis acceptã,† pro illis enĩ sordes accipitur.vt est textus in capitulo primo de re iudic.in.vj. vel

vel propriè sordes ad iudices refertur vnde de sordibus iudicum scribit Cicero Philip.prima vt enim quisq; sordissimus videbitur ita seueritate iudicandi sordes suas eluet.& idem in tertia. Nihil humile de tarquinio nihil sordidum accipimus tales enim iudices sordidos appellamus qui propter auariciam crimina dissimulant vel verius dicamus dictionē sordes reorum statum conditionēq; significare vnde sordidum dicimus vilem & abiectum vt ait Cicero in pisonē.nec min⁹ letabor cum te semper sordidū quā si paulisper sordidatum viderem inde sorditati dicti sunt qui rei delati sunt à quibus venit istud verbum sordescere quod ad iudices ecclesiasticos auaros hoc in loco tractum est ideò etiam interdum sordidatus dicitur qui ob inopiam aut auariciam absoleta veste detritaq; vtitur sic etiam dicimus,sordes autem iudicum & sordidi iudices prout sunt quidam officiales nostri tēporis qui vt sustineant statum pomposum(dimunitio enim status hominē sordescere facit,vt dict tex.in.l.quisquis.in §.filij in versiculo egestate sordentibus.C.ad legem iuliam maiesta.) quæstus pecuniarios accipiunt considerantes,quòd si superfluum statum non conseruarent à suis saerdotibus viderentur de primi.c.si qui testium in verbo depressi.de testibus caueant ergo ne in tali fœditate hoc,est vitro,& macula carnali sordescant & alios sordescere patiuntur aliàs si illam fœditatem non redarguant grauius peccant & puniri debent quam concubinarij argumento tex.in.c.qui aliorum.xxiiij.q.iij.quia non corrigendo concubinarios per patientiam videtur præstare consensum,& authoritatem.c.qui consentit.xj.q.iij.nec posset reperiri grauior pœna,quā illa,quæ subijcitur in textu h c.

Sub pœna maledictonis æternæ.præcipimus.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum factum à Papa, non ab homine sed à deo videtur factum.*
2 *Verbum præcipimus est præcisum & necessitatis.*

1 HOC enim præceptum † non ab homine,sed à deo factum videtur & idcirco ex quo Papa non puri hominis,sed Dei gerit in terris factum ab eo reputatur factum à deo : quoniam ipse est successor Petri,& vicarius Christi.c.quanto.&.c.licet.de translatio prælator talis enim maledictio æterna erit terribilis in die iu

dicij,cũ Christus dicet ite maledicti in ignem æternum.vt habet
Matthæi.xxv.& eam in pluribus locis sacræ scripturæ reperimus
2 prolatam † vnde Matthias secundũ Deus loquens malis sacerdo
tibus per Malathiam prophetam dicit maledicam benedictioni-
bus. Et idem habetur Matthæi.xxj.ficus habens habens folia siue
fructu maledicta fuit à deo & continuò aruit Sic etiam Genesis
tertio ca.legitur serpentem fuisse maledictum.in quo dicitur ma
ledictus eris inter omnia animãtia,& bestias terræ super pectus
tuum gradieris:& posteà ibidem ad pœnam hominis dictum est
maledicta terra in opere tuo & scribitur etiam Genesis quarto.c.
cciiij.quoq; post mortem Abel fratris sui maledictus eris super
terram. Accedat etiam quod legitur libro Trenorum Hieremiæ
cap.ij.in lamentans Hieremias excidium ciuitatis Hiesulem aut
Dominus altare suum maledicit sanctificationi sue. Daniel etiam
in oratione sua dicebat stillauit super nos maledictio vt habetur
Danielis.ix.c.viden.quod Papa hîc superfluè loquatur quia suffi-
ciebat solum dicere præcipimus.nam verbum illud est præcis-
sum & necessitatis vt notat Cardi.per illum text . in Clemen.j.in
princip.de reliq.& vene.sancto & in.c.quod præcepit.xiiij.q.j.&
si conténanttur inducit peccatum mortale & obedientiam vt no
tat Cardi.in clemen.super allegata & in clemen.magistris & glo.
in.c.cum aliquibus de rescrip in.vj.& Alex.in.l.& quia.ff.de iu-
risdic.omnium iudicum moderni in.l.sæpè.ff.de offi.præsid.sed
dicite,quòd hæc verba maledictionis æternę sunt ibi apposita ad
magis terrendum iudices ecclesiasticos vel verius dicite quòd iste
solitus modus loquendi per summos pontifices idem dicendum
est de istis verbis,quæ solent apponi in fine constitutionis indi-
gnationem dei omnipotentis & beatorum Apostolorum Petri
& Pauli se nouerit incursurum quæ verba important vt contra-
ueniens priuetur beneficio secundum Baldum . Papa ergo hîc
præcipit sub prædicta pœna prælatis ac cœteris iudicibus eccle-
siasticis quod subijcitur in textu.

Ne deinceps sub pacto.

SVMMARIVM.

1 *Pactum per quod dolus futurus remittitur est nullum.*

Delicta

2 *Delicta etiam per gratiam remitti non possunt.*
3 *Pactum factum inter delinquentes non præiudicat fisco.*
4 *Paciscendo videtur quis fateri delictum.*
5 *Infamis efficitur qui de delicto paciscitur.*
6 *Criminosi ex ordinatione regia prohibentur per quoscunq; iudices recipi ad compositiones.*

PROVT faciunt quidam grapharij & commissi spirituales patriæ nostræ, qui discurrentes per diœcesim cum præsbyteris paciscuntur & illos mediante pecunia appatiant, scilicet, quòd durante eorum firma non molestabuntur: nec contra eos aliquas conficiēt informationes: promittentes prætereà eos circa fiscum Episcopalem conseruare indemnes tales enim pactiones à iure
1 improbantur triplici † ratiōe prima: quia pactum per quod delicta futura remittuntur, est nullum. l. si vnus §. nulla pactione effici potest. ff. de pactis: secunda quia inuitat sacerdotes ad delinquendum: & istud dictum sequitur Saly. qui allegat Iacobum Butrigarium hoc tenentem in. l. de rescripto. C. de precib. imperatori offe
2 rend. vbi dicit, † quòd delicta futura etiam per gratiam remitti
3 non possunt. Ex quibus infertur, quòd † si pars denunciās paciscatur cum parte denuncitata, tale pactum non præiudicat fisco, quin possit procedere vt criminosus puniatur duplici ratione pri
4 ma: † quia tale pactum operatur vt accusatus videatur fateri deli
5 ctum. l. quoniam. ff. de his qui notantur infa. secunda: † quia ille, qui de delicto paciscitur efficitur infamis. l. athletas. §. fi. cum lege sequenti eodem titulo. & notatur in. §. ex quibusdam institut. de pœna temere litigant. Tertia ratio est, quia per illud pactum delicta remanerent impunita: quia daret occasionem sacerdotibus iterata flagitia committendi cap, de his. quinquagesima distinctione, quod absurdum de iure videtur. l. conuenire. ff. de pact. dotalibus, & refert Benedicti in verbo primo mortuo itaque testatore. numero centesimo decimo sexto, quòd in regno Franciæ Carolus filius regis Francorum in absentia sui patris anno Domini
6 millesimo trecentesimo quinquagesimo sexto † ordinat, quòd in præsenti prohibetur quibuscunque regijs iudicibus ac alijs inferioribus recipere criminosos ad compositionem sub pœna priuationis iurisditionis: sed puniri eos pœna delicti. De iure autem quid dicendum esset vide scrib. l. transigere. C. de transact.

Compositione.

SVMMARIVM.

1 *Verbum compositio in iure dupliciter accipitur. s. largè & strictè.*

2 *Compositio facta per iustè incarceratum valet.*

3 *Compositio facta super criminibus etiam ecclesiasticis non valet: imò curia parlamenti illam reuocat.*

4 *Fiscales & grapharij facientes compositiones debent puniri pœna concußionis & delinquens debet puniri pœna iuris.*

5 *Pœna à iure vel ab ista compositione statuta conuerti poßit in aliam pœnam pecuniariam per compositionem.*

6 *Iudex ex certis causis potest pœnam iuris minuere & illam in pecuniariam conuertere, imò quandoq; potest facere quòd crimina remaneãt impunita.*

7 *Iudices facientes sententias venales vt concussores puniri debent.*

8 *Iudices non debent esse clementiores lege quòd facit contra officiales qui iudicare non debent nisi quod legibus, aut constitutionibus, aut moribus proditum est.*

9 *Statutum quòd homicida puniatur pœna pecuniaria tantum non valet.*

10 *Crimina in personis & non in facultatibus sunt vlciscenda etiam si iudex ecclesiasticus agat contra clericum delinquentem.*

11 *Aetas & personæ qualitas possunt inducere iudicẽ ad pœnã mediocrem.*

12 *Prælatus an teneatur de delicto commisso per officialem suum ac officiariorum delinquentium in eorum officio.*

PACTVM & compositio non sunt idem sed differunt: quia licet inter ista duo substantiua non ponuntur copulatiuè & ponitur tamen punctus qui habebtur loco copulæ. vt tradit Baldus in. l. placet. in fine. C. de sacrosanct. eccles. & Bartolus in lege cum duobus. §. si in coẽunda. ff. pro socio: iste terminus com-
1 positio in iure accipitur dupliciter: † primo largè pro transactione, seu amicabili concordia, quæ fit inter partes ratione controuersiæ & de ista loquitur text. in capitulo præsentium de testibus. in sexto. Secundò accipitur strictè pro abolitione criminum, vt hîc: ex quo infert Oldradus in consilio. cclxxiiij. sub titulo de pactis. quòd compositio facta de controuersia super possessionibus non se extendit ad delicta: vnde ea non obstante iudex, qui habet merum, & mixtum imperium poterit illa punire.

Dubita

Dubitatur modò, an compositiones factæ super criminibus sint licitę de iure, videtur quòd sit quòd iudex inquantum potest debet lites dirimere, & partes ab expensis releuare capitulo frequens. de restitutione spoliatorum in sexto. illásque debet inducere ad compositionem. vt in terminis debet Speculator in titulo. de officio omnium iudicum. in. §. deseruit. circa finem. pro cui⁹ dicto facit tex. in cap. final. in versiculo poteris partes tuas ad cōponendum interponere. extra de transactio. & clarior tex. in cap. si quis contumax. in versic. solidos Episcopo componat. xvij. q. iiij.
2 vnde Bar. in. l. qui à latronibus. ff. de testa. infert, † quòd compositio facta per iustè incarceratū valet: fortificatur prędicta decisio: quia sicut ordinarius cum sibi subiecto in minoribus criminibus potest dispēsare post peractā pęnitentiā. vt habet in. c. at si clerici. de iudicijs. ergo multò fortiùs poterit admittere cōpositionē: qa illa pecunia in locum pœnitētię, seu pœnę sustinendę cōmutabit.

Contrariam opinionem de iure credo veriorem, quòd imò super criminibus componi non potest pręcipuè quando crimina sunt notoria, seu manifesta propter rationes superiùs traditas, & etiam propter rationem legis transigere. C. de transactio. & istam sequitur Archidiaco. in cap. in omnibus. ij. q. iij. vbi videtur cōclu
3 deret † ꝙ super crimine ecclesiastico non potest componi & idem Guido Papę in decisione. cccxxvj. incip. de iure. vbi dicit quòd curia parlamenti tales compositiones non tolerat, sed factas reuo-
4 cat: † vnde procuratores fiscales, & grapharij talia facientes debēt puniri pœna concussionis. l. prima. ff. de concussionibus. vel pœna Turpiliani, vt est casus secundum Bartolum & gloss. ibi in. l. ab accusatione. §. nunciatores. ff. ad Turpilianum. & hæc decisio ex pluribus firmari potest: quia grauiter delinquentes non debent euadere impuniti iuxta aliud, quod dictum est à domino maleficos non patiaris viuere super terram. vt habetur in capitulo reos sanguinis. vigesima tertia quæstione quinta, & muneri. xxxv. capitulo vbi dicitur non recipies pretium ab eo, qui est reus sanguinis. & idem habetur Deuteronomij decimo tertio capitulo vbi dicitur non parcat ei oculus tuus, vt miserearis & occultes eum: sed statim interficies eum, & idem decimo nono capit. vbi dicitur morietur, nec miserebitur eius. hoc idem habetur in psalmo Dauid. lviij. in versicu. non misereatur omnibus, qui operantur iniquitatem. & Exodi. xxiiij. cap. pauperis quoq; non misereberis

in iudicio, vnde sicut quis peccat in nimia correctione sic etiam propter nimiam indulgentiam & iustititia in iniustitiam mutatur: quia qui sunt nequam propter spem veniæ fiunt nequitiores. c. vt famæ. de senten. excommu. & sicut nec inuidere, ita nec miseri cadit in sapientem, secundum Tulium. ij. tusculanarum. quęstio. Si igitur compositiones à præsidibus sunt reprobatæ: ergo multò magis in procuratoribus fiscalibus, ac alijs firmarijs esmendarum, apud quos nulla est iurisditio, & si contrarium factum fuerit, poterunt componentes iterum pœna iuris de eodem crimine puniri, & ista videtur verior opinio de consuetudine, quę malè nostris temporibus seruatur per officiales, grapharios ac arrendatores, spirituales quos non decet lucris turpibus inquinari.

Vlteriùs dubitatur, an pœna istius constitutionis, quæ est inducta contra clericos publicos concubinarios, vel prælatos eos patientes sordescere in tali fœditate, vel etiam quælibet alia pœ-
5 na à iurē statuta † possit licitè per compositionem cōuerti in pœnam pecuniariam? videtur, quòd sic per text. ad literam in. c. pręsbyteri interfecti compositio extra de pœnis, vbi habetur, quòd compositio propriè est in pecunia, quæ interdum per delinquen-
6 tem ꝓ crimine infertur, hoc est, pro homicidio sacerdotis, † prętereà ex pluribus causis potest iudex minuere pœnam etiam à lege præfixam, puta propter publicam vtilitatem, vt est text. in. l. ad bestias. ff. de pœnis. & in. c. scias. vij. q. j. & necdum propter necessitatem publicam iura possunt transgredi verum etiam quandoq; crimina possunt remanere impunita argumento legis, at si quis. §. generaliter. versiculo diuus. ff. de religiosis, & sumptibus funerum. ergo multòmagis poterit iudex per compositionem commutare pœnam criminalem in pecuniariam: quoniam per ablationes pecuniarum, seu bonorum criminosi coërcentur c. si vos. xxiij. q. v. vnde vulgariter dicitur qui bona nostra tollit, vitam quodammodo auferre dicitur.

Contrariam sententiam de iure credo veriorem, eò quia pœna statuta à lege non debet dimitti per interuētionem cuiuscūq; pretij, sicut nec debet vitio cupiditatis inferri. l. iubemus. C. ad le-
7 gem Iuliam repetundarum. † qui text. loquitur contra iudices facientes processus, vel sententias venales tanquam concussores pœna illius legis puniūtur: ergo pœnam statutam à iure in aliam
8 commutare non possunt: quia † iudices non debent esse clemen-

tiores

tiores lege,nec debent flecti contra legem in §·oportet.in authentico de iudicibus.& in·§·si quis autem ad numerationem.in auth. de triēte,& semiss.vnde sicut iudex pœnam duriorem, quam lex imponat imponere non debet.c.allegant.xxvj.q.fina.sic etiam mitiorem quam lex infligat imponere non debet:quia in iudice sicut gloria clementiæ affectanda non est, ita etiam, nec gloria seueritatis.l.respiciendum.ff.de pœnis.sic patet,quòd supplicia à lege statuta iudex delinquenti inferre debet ergo per compositionem pro illis non debet recipere precium,ne videatur hoc facere ex radice cupiditatis,& auaritiæ,vnde dicit tex.in.c.licet.extra de pœnis.quòd pro sustinendis delinquentibus prælati à suis subditis pecuniam exigere non debent:nec in corrigendo propter vitium auaritiæ pœnam pecuniariam imponere.

Cauere ergo debent officiales nostri temporis,ne aliud,quàm quod legibus,aut constitutionibus,aut moribus proditum est iudicent,vt habetur institut.de officio iudicis.in principio. Solent enim iudices in assumptione officij iurare,quòd delicta delinquētium secundum formam à iure præfixam exequentur,vt dicit imperator in authentico iusiurandum quod prestatur ab his qui administrationem.in versiculo.sed exequar vniuersa delicta.collat. j.ergo iudex tenetur obseruare leges,& secundum eas ferre sententiam:patet ex præmissis,quòd pro crimine iudex non debet recipere pecuniam nomine compositionis:quia non in pecunia: sed in corporalibus,vel aliter secundum qualitatem criminis admissi leges,vel canones puniunt delinquentes:quia iuxta mensuram culpæ modus plagarum esse debet:vt habetur Exodi vigesimo primo.c.& deuteronomi.xix.ex quibus infert Lucas de pēna in.l.prima.de desertorib.libro.xij.Codicis,quòd non valet statu-
9 tum,quod fit in Italia,videlicet,† quòd homicida puniatur pœna pecuniaria tantum,& Allegat Archid.hoc notantem in.c.duo xxiij.q.iiij.& hæc opinio legistarum, & Canonistarum videtur concordare cum lege veteris testamēti,vt habetur numeri.xxxv. in quo dicitur non accipies pretium ab eo,qui est reus sanguinis: restat ex prædictis verificata opinio,quòd à pœna statuta,à lege, vel constitutione recedi non debet per compositionem pecuniariam:sed debet iudices contra Laicos delinquentes infligere pœnam corporalem à lege statutam,nec pro ea recipere pecuniam:
10 † quia vt dixi in personis,& non in facultatibus crimina sunt vera

dicanda etiam si iudex ecclesiasticus agat contra clericum delinquentem, vt expressè dicit tex. in. c. illud. xxvj. q. vj.

Nec obstant iura in contrarium allegata, quibus respondetur, quòd non procedunt absolutè, sed causatiuè tantum: sed propter fauorem publicæ vtilitatis, vel propter dignitatē: quia dicit text. in. c. contumaces. l. dist. quòd pœnæ sunt imponendæ iuxta ordinem dignitatis, vel alijs legitimis causis poterit iudex pœnam statutam à lege, vel constitutione per compositionem commutare
11 in pecuniariam, & illa causa sumitur † ex persona, ex ætate, quę iudicem ad pœnam mediocrem inducere potest. l. auxilium §. in; delictis. ff. de minoribus. c. secundo. de apostatis. c. j. de delict. puero. item ex tempore, ex loco, ex rei cōditione, ex criminum vniuersitate, & ex peccatorum qualitate in prædictis casibus poterit iudex à iure præfixam pœnam in aliam commutare. In cæteris tam de iure, quàm consuetudine prohibetur compositio. & ista decisio est valde notanda contra officiales procuratores fiscales, & esmendarum arrendatores prælatorum, qui etiam pro graui crimine tā laicos, quàm clericos delinquentes admittunt ad cōposi-
12 tionem: sed an Episcopus teneatur de delicto sui officialis, ac officiorum delinquentium in officio videte Stepha. Aufre. decisio. clxiij. & Fely. qui cęteros refert. in. c. Petrus. de homicidio. & Archid. in. c. si Episcopus. de offi. ordi. in. vj. & D. de Rota in decisio. cclxxviij. sub titulo de officio vicarij in nouis. incipiē. si vicarius.

Aut spe alterius quæstus.

SVMMARIVM

1 *Dictio quæstus in bonam, & malam partem accipitur.*
2 *Officiales plerunq; ex auaritia, vel pro quæstu, aut pro eorum vendicatione innoxios condemnant, & noxios absoluunt.*
3 *Officiales recipientes munera ad peruertendum iudicium comparantur Iudæ qui pecuniam, & laqueum simul accepit.*

1 ID EST, † turpis lucri, & ita in malam partē accipitur, hîc aliâs autem quęstus propriè dicitur ꝙ illud quod ex opera solertia, seu industria alicuius, quæ oritur. vnde prælatus, qui talē quęstum facit graui pœna canonum puniri debet, vt est casus in argumentum in. l. mariti. §. qui quęstū. ex adulterio vxoris. ff. de adult.
2 † Ista eīn crimina ex auaritia, & cupiditate iudiciū ꝓcedūt, ꝙ plerunq;

runq; pro quæstu pecuniæ innoxios condemnant,& noxios absoluunt quod legibus prohibitum est,vt dicit text.in·§·qua propter in authentico,vt iudices sine quoquo suffragio.collat.secun
3 da.† Prælati ergo,aut eorum officiales,qui recipiunt munera ad peruertendum iudicium comparantur Iudę,qui pecuniam,& laqueum simul accœpit prout de hoc habetur figura iudicum tertio capitu.vbi Rex Eglon munera,& mortem simul ab Aioth recepit & de talibus dicetur,prout antiquitus dictũ fuit de Achab, qui dimisit Benadac tertij Regum.c.vigesimo.quia dimisisti virum dignũ morte erit anima tua pro anima illius.De illis etiã dicitur Prouerbiorum.xxix.cap.auarus princeps,seu Prælatus destruit diœcesin,& Esayæ primo.c.princeps tui infideles socij furum omnes diligunt munera,sequitur retributiones,pupillo non iudicant,& causa viduæ non ingreditur ad illos de illis etiam habetur Hieremiæ sexto,& octauo cap.à minore vsq; ad maiorem omnes auaritiæ student.

Talia quouis modo tolerent.

SVMMARIVM.

1 *Reperiens aliquem in stupro, & recipiens pretium, vt non dicat punitur pœna adulterij, sic etiam sacrilegium, seu simoniacum est pecunia aut fauore celare peccatorem, vel non pœnitentem reconciliare.*

ALITER asperè sunt corrigendi,vt habetur in summa. & in.c.peruenit.lxxxiiij.distinct.vnde decisum est in concilio La-
1 teranensi quod describitur in.c.nemo.extra de simonia † quòd sacrilegium,seu simoniacum est pecunia,aut fauore celare peccatorem,vel non pœnitentem reconciliare,vnde Innocentius tertius in cõcilio generali quod est descriptum in.c.vt clericorum.extra de vita,& honest.cleri.refert prælatos graui pœna canonum esse puniendos,qui obtentu pecuniæ,vel alterius quæstus,& commodi temporalis clericos in suis spurcitijs,& iniquitatibus tolerant: pro quibus facit tex.in.l.de crimine.in fi.C.de adulte.vbi dicitur, quòd si aliquis reperierit quem in stupro,& recipiat pretium, vt non dicat punitur pœna adulterij.

Aut dissimulent.

SVMMARIVM.

1 *Dissimulatio prælatorum in obmittendo, vel nõ obuiando est peccatum mortale.*

QVO casu in prælato est peccatum mortale, dissimulatio gl.in.c.clericis.in verbo dissimulatione de immunitate eccles.in vj.quam allegat Panor.in.c.j.extra de treug.& pace.pro quibus facit tex.in.c.si rector.xliij.distinct.& gl.in.c.ea quę.de officio Ar-
1 chi.quæ dicit † quòd negligentia, id est, dissimulatio in obmittendo, vel non obuiando est peccatum mortale, & notate quòd iste terminus dissimulatio sonat in malam partem, vt habetur. Secundi regum capite.xiij.de Amon filio Dauid, qui dissimulauit langorem, vt posset decipere Thamar, quam libidinosè amabat idẽ haberur secundi Machabeorum.c.quinto.cum venisset Apolonius Hierosolimam missus ab Anthiocho pacem dissimulãs quieuit vsq; ad diem sabbati, & tunc feriatis Iudæis arma suis capere pręcepit, & omnes qui ad spectaculum venerant, trucidauit.

Alioquin vltra præmissam negligentiæ pœnam duplum eius quod propterea accœperunt, restituere:

SVMMARIVM.

1 *Concussor secundum canones tenetur in quadruplum.*
2 *Concussiones indebitas faciens colore sui officij debet viuus concremari.*

1 HOC dicit ad differentiam criminis concussionis † cuius pœna secundum canones est, vt concussor teneatur in quadruplum.c.quoniam quidem.in verbo soluat quadruplum.xviij.distinct.& in.c.militare.in verbo concussor.xxiij.q.j. quæ decisio secundum gloss.habet locum tam in laicis, quam clericis, secundum verò leges punitur extraordinariè, vt notat gloss.& Cardi. in clementina secunda §.primo..de hæreticis.& propriè concussor dicitur, qui subditos concutit vt pretium soluãt pro eo quod officio suo ipse facturus est, & generaliter qui à subditis aliquid
2 extorquet quod facere non deberet concussor dicitur vnde † qui colore sui officij concusiones facit indebitas viuus concremari debet, vt est tex.in.l.vniuersi.C.vbi causę fiscales.

Et ad pios vsus omnino conuertere teneantur, & compellantur.

SVMMARIVM.

Verba teneantur, & compellantur important obligationem, & necessitatem.
2 *Verbornm geminatio multos effectus operatur de iure.*

Officialis

3 *Officialis pœnam impositam clerico pro delicto non debet conuertere in vsus proprios vel prælati.*

ISTVD verbum omnino importat formam præcisam gl. in cap.ex eo.de electio.in sexto.& in cap.quanuis de pactis eodem libro . Alexan.consilio octogesimo octauo,in quarto volumine, & habet vim generalis dispositionis.l.si quis pro eo.§.si nummos.
1 ff.de fideiusso.† verba ista teneantur & compellantur sunt verba inducentia obligationem & necessitatem:ita quòd iudex non potest à forma recedere.vt notatur in.l.sæpe.ff.de off.præsid. & maximè quando verba sunt geminata.vt hîc quæ geminatio ostendit enixam voluntatem disponentis:vnde licet cõfessio facta parte absente non noceat confitenti.l.si certum.§.si quis absens. ff. de confess.& cap.fina.eodem titulo:tamen de æquitate canonica valet sic etiam quando fuit geminata Bar.in.l.cum scimus . de agrico.libr.xj.C.& vbi mora est geminata non admittitur purgatio etiam de æquitate canonica.l.traiecticiæ.§.de illo.& ibi Angel. ff. de actio.& obligatio. Roma. consilio trecentesimo quinquagesimo secundo incip.quæritur Barto.& Alexand.in.l. si insulam.ff.
2 de verbo.obligat.† & quando geminatio est facta apparet quòd dispositiones vult ita intelligi,nec aliter interpretari vel declarari:licet aliam reciperet interpretationem vel declarationem glo. in clemen.prima in verbo diœcesanus.de iure patro.& talis geminatio habet vim clausulę non obstante & ex certa scientia secundum Anth.de butr.in cap.quæ in ecclesiarum de constitut.de virtute verborum geminatorum vide,quæ plenè scripsi in.l.liberorum appellatione.ff.de verb.& rer.signific.

Dum hîc dicit ad pios vsus non ergo fisco sed pauperibus de-
3 bet erogari.l.si clericus.C.de epis.aud . & ibi doct.notant,† quòd pro isto delicto non potest Episcopus vel eius officialis imponere pœnam pecuniariam clerico:cõuertendam in vsus proprios ipsi⁹ imponentis,sed debet conuerti in pios vsus:vos autem aduertite: quia tex.iste hoc non dicit : quia in isto versicu.agitur tantùm de pœna imponenda iudici ecclesiastico,qui ex illicita pactione, vel quæstu pecuniario patitur clericum per dissimulationem stare in concubinatu isto casu non debet ad vsus proprios,sed ad pios applicari ratio istius constitutionis est ne quis ex suo delicto reportet commodũ : sed quando ageretur de pœna imponenda clerico

propter concubinatum an debeat applicari fisco Episcopi vel cõuerti in pios vsus dixi supra in verbo conuertat.& in. d. l. liberorum appellatione.vbi plenè examinaui an dispositio testatoris facta ad certum vsum pium possit per hæredem vel executorem cõuerti in alium pium vsum.

Sed an prælati talia patientes debeant puniri vltra pœnã præsentis constitutionis concludite,quòd sic saltim pœna suspensiõis ab officio:vt decidit Papa Vrbanus secundus in synodo apud Malachiam in capitulo eos in versiculo.Si Episcopi consenserint eorum prauitatibus officij interdictione mulctentur trigesima secunda distinctione:quod est verum quando ageretur,tantum de punienda sola negligentia. Secus si prælati,vel eorum officiales pro prædictis accœperint pretium,aut alios quæstus pecuniarios tunc grauiori pœna punirentur, scilicet, perpetuæ depositionis quam statuit Innocentius tertius in concilio generali positum sub titulo de vita, & honestat.clericorum in capitulo,vt clericos. in verbo perpetuò deponatur.

Ipsas autem concubinas, aut suspectas prælati omnibus modis.

SVMMARIVM.

1 *Verba omnibus modis important clausulam iure institutionis.*
2 *Dictiones omnimodo,& nullo modo,sunt latæ sententiæ.*

ID EST,omnibus casibus,vel omnibus remedijs.vel exponatis.i.ipso iure.vt in terminis decidit Bal.in.l.j.in.§.si pecunia.ff. depositi.qui allegat gloss.ordinariam in authenti. vt defuncti,seu funera eorum non iniurientur. circa principium tituli in verbo omnibus modis colla.v.quæ exponit.i.ipso iure hoc idem tenuit Ang.ibi & in authen.de litigiosis.& illam gloss. sequitur Alex.in consil.xliiij.incipien. visa facti narratione in tertio vol. vel verius exponatis ista verba omnibus modis,id est, sine aliqua distinctione & sine ope exceptionis,vt decidit Alex.per illum text. in.l. vbi autem non apparet in.§.fina.in versiculo omnimodo efficitur stipulatoris.ff.de verb.obli.dictio omnimodo,vel omnimodã prolata in singulari eãdẽ habet naturã quã habet dictio oĩo:q̃a vtraq; est

est præcisa & importat canonem late sententiæ est enim dictio vniuersalis & omnia compræhendit glo.in clemen.j.in verbo om nimodam de foro competen.& notat glo.in.c.graue de offi.ordi. Ias.in.l.si quis in conscribendo in.vj.notabili.C.de pact.& in.l.im perium.ff.de iuris.omni.iudi.& quando sunt prolatę in singulari
1 vel plurali de iure tantę sunt potentiæ quod † licet relictum filio simpliciter in testamento non valeat nisi iure institutionis relinquat.vt in.§.aliud quoq; capitulum.in authen.vt in.c.cum de app. cognosc.tamen si in testamento fuerit apposita clausula omnibus modis,omni iure,omnimodo, testamentum sustinetur ac si iure institutionis fuisset relictum.ita notat Bal.in.l.quoties.in fi. col.C.de hæredib.instituen.& Paul.de castr.in consi.cccxlv.incipien.super puncto:& idem Fulgosius in consilio.xc.inci.in quæ stione Ioannis quos sequitur dominus meus Deciusin consilio. xiiij.incip.pro tenui facultate in.j.vol.iste enim dictiones ex quo
2 sunt vniuersales,comprę hendunt omnem casum.† Idem dicatis de dictione nullo modo,quæ est vniuersalis negatiua, & excludit omnem exceptionē & exponitur idest nullo iure excudit etiam omnem gratiam & dispensationem inducitq; canonem latæ sententiæ:simileq; habet naturam.non quandoq; maiorem quam ha beant illæ dictiones,de quibus superiùs fecimus mentionem quo rum studiosus vim ipse perquirere poterit.

Curent à suis subditis per auxilium, & brachij secularis inuocationem.

SVMMARIVM.

1 *Iudex secularis capiens clericum etiam violenter dum tamen sit requisitus per ecclesiasticum non incidit in excommunicationem.*
2 *Præsumimitur pro sententia non pro appellatione.*
3 *Secularis inuocatus an teneatur exequi sententiam inuocantis si fuerit appellatum à tali sententia distinguitur.*
4 *Præsumendum est quod brachium seculare frustra non imploratur,*
5 *Iudex secularis inuocatus an possit opponere exceptionem iniustæ sententiæ.*
6 *Delegatus à Papa an poßit inuocare brachium seculare.*
7 *Iurisditio ordinaria est fauorabilis delegata est odiosa.*

8 *Delegatus in causa commissa est maior quolibet ordinario*

AD ISTVM tex.concordãt plura iura ciuilia,& canonica quod iudices ecclesiastici contra subditos rebelles,& incorrigibiles possunt inuocare brachium seculare.primò tex, in.l.si quis in hoc genus.C.de episco.& cleri.& in.l.l.episcopale.C.de episco.audient.& in.c.j.de officio ordinar.& ibi omnes canonistæ & Inno. in.c.quoniam.eodem titulo & Paulus de cast.in consi.xlj.& clarior tex.in.c.vt officium inquisitionis de hæret.in.vj.& Alex.in
1 l.ij.ff.de iurisditi.omnium iudicum † & iudex secularis,vel eius familia ad hoc requisitus per Episcopum capiat clericum incorrigibilem etiam violenter non incidit in excommunicationem. qa hoc facit iure permittente vt est casus apertus in.c.vt fame.de sententia excommuni.& si requisitus nollet præstare auxilium cogitur per excommunicationẽ per text.in.d.c.j.quẽ ad hoc notat Panor.in.ij.notabili de offi.ordinar.& glo.vbi in verbo publicum notat,quòd sicut iudex secularis debet impẽdereauxilium iudici ecclesiastico sic etiam econtrario iudex ecclesiasticus debet iuuare iudicem tẽporalem requirentem cõtral aycos rebelles quoniam vtraq; potestas per alteram iuuatur.c.cum ad verum.xcvj. distinct.& in.c.si imperator.eadem distin.quibus dicitur,quòd sicut pro actibus spiritualibus principes seculares debent recurrere ad ecclesiam,sic etiam iudices ecclesiastici pro temporalibus debẽt recurrere ad seculares nec eorum officia suntturbanda pro miscuis actibus.l.consulta diualia. C.de testamen.

De duobus nunc videndum est primò si officialis inuocat brachium seculare contra subditum suum incorrigibilem an iudex temporalibus absolutè hoc est siue aliqua exceptione teneatur sibi præstare auxilium videtur quòd sic eo quia iudex secularis est tantum merus exequutor & ideò tenetur exequi etiã si sciret senteatiam iniustam quia de alio non debet se intromittere nisi de executione vt est tex.in capitu.pastoralis.§.quia verò versi.nihilomin⁹ exequi tenetur eandẽ extra de offi.& ptãte iud. cui concordare videtur tex.in.l.executorem.C.de executio.rei iudicat.& canonistæ in capitulo secundo extra de maledicis.& clarius in.l.si quis latrones.C.de his qui latrones occultauerunt per quam decidit Albericus in dicta. l. Episcopale , quòd inuocatus per iudicem ecclesiasticum quoquomodo fuerit inuocatus, tene-

tur

tur illi præstare auxilium aliter clerici propter eorum impotentiam incorrigibiles per appellationem, vel aliter semper excluderent correctionem, à qua vt superiùs dici appellari non potest capitulo ad nostram. de appellat. rationem assignat Alber. quia pro sententia iudicis in dubio præsumendum est, vt dicit tex. in capit.
2 sicut in fine extra de re iudica. † non autem præsumitur pro appellatione sicut pro sententia. vt notatur in capitu. vt debitus de appellat. apparet ergo ex prædictis quod iudex secularis in quocunque casu fuerit requisitus, dum tamen iuste per Episcopum, vel eius vicarium tenetur eis præstare auxilium.

3 Alij autem fuerunt in contraria opinione, † quòd imò iudex temporalis inuocatus non tenetur exequi sententiam inuocantis præcipuè si à tali sententia fuerit appellatum ea potissima ratione, quia per appellationem suspenditur iurisditio iudicantis secũdum canones capitu. venientes de iureiurand. imò secundum leges videtur extincta. vt est casus in lege prima. in fine. ff. ad Turpil. & facta, pendente appellatione, sunt nulla toto titulo. ff. nil noui appellat. pendente. & in capitulo non solum. de appellatio. in sexto, cum ergo videretur esse factum à non competenti iudice inuocatus non tenetur ei parere: imò illo casu ille, contra quem fit inuocatio, posset resistere eo, quia si iudex ecclesiasticus post legitimam appellationem procedat ad vlteriora videtur facere iniuriam iudici ad quem, pro quibus facit tex. in. l. quoniam iudices. C. de appellat. vbi dicitur, quòd iudex, vel eius officialis non recipientes appellationem puniũtur in triginta pondo auri, patet ergo, quòd iudex temporalis inuocatus in pręiudicium appellationis non tenetur præstare auxilium.

Alij autem aliter distinguunt. vt Antho. de butr. in dicto. c. primo de offic. ordina. quòd aut agitur de re mere spirituali, & isto casu si iudex ecclesiasticus inuocet brachium seculare iudex temporalis sine aliqua exceptione tenetur exequi sententiam illius: quia de rebus spiritualibus non debet se intromittere, tanquam iudex incompetens. Si verò agatur de re concernente temporalitatem, vel causam mixtam, in qua iudex secularis est competens, & tunc non tenetur exequi senten iudicis ecclesiastici nisi sibi faciat fidem de processu: & in hac sententia fuit Barto. in. l. diuus. ff. de custod. & exhibitio reorum: licet sua opinio sit vera de iure tamen repræhenditur communiter per Doctores in casu in quo

loquitur, ſcilicet, in crimine hæreſis per textum qui ineuitabiliter facit contra eum in capitu.vt inquiſitionis.in.§. prohibemus. de hæret.in ſexto.

Breuiter ſuper iſto puncto ego puto aliter eſſe diſtinguendū quòd aut brachium ſeculare imploratur extraiudicialiter aut iudicialiter: primo caſu ſubdiſtinguite, quòd aut notorie, & euidenter conſtat iudici ſeculari, quod auxilium imploratur iniuſtè, & cum non tenetur ei parere ratio eſt: quia non debet eum iuuare ad malum,ſed ad ea quæ ſunt Deo placita & non ad præiudicandum.vt dicit text.in præallegato capitu. primo,quoniam in hoc caſu iudex ſecularis non eſt inferior. Sed eſt par iudici eccleſiaſtico:ideò non tenetur præſtare adiutorium ſi iniuſte petatur.vt notatur in dicto capitulo cum ad verum: ſecus eſt ſi non conſtet iudici ſeculari, quòd auxilium iniuſtè imploratur: quia
4 tunc tenetur parere:† quoniam præſumendum eſt,quod brachiū ſeculare non imploratur fruſtra, & iſta fuit ſententia Innocentij in dicto capitulo primo quem ibi refert, & ſequitur Panormit. Si verò brachium ſeculare iudicialiter imploretur contra ſubditum incorrigibilem, puta, quia pluries monitus fuit,vt dimittat concubinam, vel quod concubina recedat à domo clerici, & ſuper hoc lata fuit ſententia à qua nec per clericum nec per concubinam fuit appellatum, neque reclamatum, certè iſto caſu ſi reperiatur incorrigilis poteſtas ſecularis requiſita tenetur ſen-
5 tentiam iudicis eccleſiaſtici mandare executioni: † nec aliquo modo debet admittere exceptionem iniuſtæ ſententiæ vt notat Dominicus in.c.cum quidam ſeculares.de exceptionib. lib.vj. & ita procedit text.in.d.c.paſtoralis in.§.quia vero de officio,& poteſtate iudicis delegati & iſtam opinionem Innocentij ſequitur Alexander de Imola in conſilio centeſimo trigeſimo incipiente in cauſa in quarto volu.

Vltimo,quia conſtitutio iſta loquitur de inuocatione brachij ſecularis, quæ fit per prælatum, & ſic per iudicem ordinarium
6 ad euitandum ſcandalum. Dubitatur modo † an iudex delegatus poſſit ſimilem facere inuocationem videtur, quòd non niſi in reſcripto ſuæ delegationis hoc ſpecialiter contineatur: quia iura quæ faciunt mentionem de inuocatione brachij ſecularis loquuntur tantum in ordinario, & non in delegato. vt notat Archidiaconus in dicto capitu.vt officium.§.denique.de hæreti.

Prætereà

Prætereà facit, quia delegatus habet certam pœnam à iure statutam, scilicet, censuras, quas contra rebelles & contumaces fulminat. vt in capitulo primo in versiculo districtione ecclesiastica poteris coercere: de offic. deleg. ergo delegatus debet esse con-
7 tentus illa pœna: fortificatur, quia † iurisditio ordinaria est fauorabilis delegata autem est odiosa: ergo non potest cogere iudicem temporalem: vt suam sententiam mandet executioni, & istam opinionem sequitur Alber. in. d. l. Episcopale.

Alia fuit opinio Speculatoris in titulo de legato in. §. sequitur videre. in versiculo: sed nunquid seculare brachium. vbi concludit, quòd delegatus potest inuocare secularem potestatem: quia si ordinarius potest per iura superius allegata: ergo multò for-
8 tius poterit delegatus, † qui quoad causam sibi commissam est maior quolibet ordinario capit. sanè de offic. iudic. deleg. & gloss. in capitulo significasti. eodem titulo Archidiaco. in dicto capitu. administratores Federic. de senis consilio. clxiij. incipiente super inuocatione Antho. de butr. in. c. tanta. de excess. prælato. Card. in clement. prima de off. deleg. Paul. de cast. in consil. xxxix. incip. visis. & ista communis est opinio.

Si opus fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Inuocatio brachij secularis non debet à iudice layco impendi nisi in subsidium.*
2 *Inuocatio brachij secularis in quibus casibus habet locum.*

ERGO si prælatus, vel eius officialis cum sua familia possit exequi sententiam vel facere adimplere preceptum suum non debet implorare alienum brachium: † quod impendi non debet, nisi in subsidium. s. quando vires proprij officij non sufficiunt p text. quem ad hoc notat Bal. in. l. ij. in verbo non sufficere. C. de his qui latro. occultauer. & sic inuocatio brachij secularis, ita demum habet locũ qñ iudex ecclesiasticus fecit, qđ potuit, & non habet vltra quid faciat: & ideò si clerico concubinario, vel cõcubinæ fuerit factum præceptum sub pœna excõicationis, vt vnus non conuerset cum altero. & ipsi contemnant censuras isto casu poterit inuocari

ſeculare brachium, vt in terminis notat Petr. de anch. in. c. poſtulaſti de homicidio & dicuntur ſecundum Hoſt. contemnere excõmunicationem qñ infra diem ac ſignatam non obediunt, vel aliter non ſatiſfaciunt: vnde † iura, quæ de inuocatione brachij ſecu-
2 laris loquntur ponunt clauſulam, ſi opus fuerit, vel neceſſe fuerit. vt probatur in. d. c. j. de offic. ord. in verbo cum opus fuerit. & in cap. quoniam in verbo ſi neceſſe fuerit eodem titulo. & in. c. fin. in verbo ſi opus fuerit. de exceſſib. prælatorum & in capitulo periculoſo. circa finem. in verbo ſi opus fuerit de ſtatu. regular. in ſexto & in capitulo cum ab homine in verbo cum eccleſia non habeat vltra quid faciat, de iudicijs. & in. c. ſtatuimus in verbo ſi neceſſe fuerit de maledicis: & hoc etiam notat Archid. in capitulo adminiſtratores. vigeſima tertia quæſtione quintu, quibus cõcordat tex. de iure ciuili in præallegata. l. ij. in verbo non ſufficere: ex quibus cõcludatis brachium ſeculare nondebere impendere auxilium iudici eccleſiaſtico in caſu iſtius conſtitutionis, niſi ex vrgenti neceſsitate.

Pœnitus arcere.

SVMMARIVM.

1 *Concubina clerici an ſit de foro iudicis ſecularis vel eccleſiaſtici diſtinguitur.*
2 *Punitio criminis concubinatus ad quem ſpectet an ad iudicem eccleſiaſticum vel ad laicum.*
3 *Concubinatus ſecundum leges non erat crimen.*
4 *Maritus tenens concubinam ſi non dimittat poteſt ab Epiſcopo excommunicari.*
5 *Concubina clerici an poßit puniri per temporalem iudicem diſtinguitur,*
6 *Concubina clerici non comprӕhenditur appellatione familiӕ: quia etiam vxor iniuſta non continetur.*
7 *Concubina clerici occulta punitur per Epiſcopum.*
8 *Concubinӕ clericorum ſecundum canones tripliciter puniuntur.*

ID EST prohibere, vel expellere: & ita exponit in. l. fratres. in verbo pœnitus, arceantur. C. de inoffic. teſta. & in. l. ſecunda in verſi. arceantur turbæ ab illicitis congregationibus. C. de ſumma trinitate, & fide cathol. & in clemen. prima in verſiculo à ſuis arceantur inſolentijs. de offic. ordina. & in capitulo cum infirmitas

in verſicu

in versiculo tandiu ab ingressu ecclesiæ arceantur . de pœnitent. remisśio.& in.c.omnis vtriusq; sexus.in versiculo ab ingressu ecclesiæ arceantur.eodem titulo.& dicit ib. Panor.in quinto notabili,quòd in casu huius constitutionis clericus concubinarijs potest arceri violenter,& si opus est potest ad hoc inuocari brachiũ seculare,vt in dicto.c.administratores . quia natura huius verbi, arcere,denotat violentiam,& ponderandum est verbum penitus quod idem significat quòd ex toto,vel prorsus.c.j . de supplenda negligentia prælatorum in.vj.& notatur in clemen.fina.de procuratoribus.& intelligitur ipso iure glo.in.l.si quis aduocatorum. in verbo penitus arceantur.C.de postuland.Panor.in.c.inquibusdam.de pœnis.Alex.in.l.qui vsumfructum . ff.de verbo.obligat. & dicite,quòd pœna,quando clericus interdicitur ab ingressu ecclesiæ est illa,& minor quam sit pœna suspensionis ab officio : & ista interdictio operatur quòd clericus non debet se fugere in officio diuino sicut faciebat anteà aliâs efficeretur irregularis . c . is cui.de sentent.excommu.in.vj.& ista decisio est vera,si ipse celebraret diuina in ecclesia secus si extra ecclesiam,vt in oratorio priuato quo casu non esset irregularis:prętereà ille cui ingressus ecclesiæ est interdictus si intra ecclesiam administrat sacerdoti in missa efficitur irregularis secundum Canonistas.in dicto.c.is cui. sed ista verba possunt facere dubium an referantur tantum ad iudicem ecclesiasticum,vel an ad brachium seculare,vel ad vtrunq;: vnde succedit quæstio an concubina subijciatur brachio seculari, ita quòd coram eo pośsit conueniri,vel an sequatur forum concubinarij,sicut dicimus de vxore,quę est conuenienda coram iudice sui mariti.l.cum quædam puella.de iurisditione omnium iudicum.& in.l.exigere dotem.ff.de iudic.& in.l.fina.de incolis.libr. decimo.C.& in.l.fi.§.secundo . ff.ad municipales etiam mortuo marito donec alteri nubat.l.secunda.titulo proximè allegato , & argumento text.in.c.ij qui.in fine.de sepulturis.in.vj.

Super hoc puncto distinguite,quòd aut agitur de concubina laici,& tunc illa non sequitur forum sui concubinarij.,vt in specie decidit Speculator in titulo de competenti iudicis aditione.§. primo.versiculo.xliiij.quia castitas vxoris debet aliquid operari vltra luxuriam:& pro ista opinione facit text.ad literam in.l . de iure.in fine.ff.ad municipales.Si verò agatur de concubina clerici,tunc illa sortitur eius forum,& coram eo respondere debet,vt

tenēt Alex.& moder.in dicta.l.cum quædam puella.& Ludo.de Roma.in singu.658.incipiente,licet vor.qui pro hac parte allegat duas glossas iuris canonici in.c.eos,qui.in magna glo.xxxij.distin
1 ctione.† quia concubina sacerdotis dicitur esse de eius familia,& idem priuilegium habet familia,quod dominus.c.ad liberandum. de Iudæis.alia est gloss.in.c.clericum.xj.quæstione prima.omnes enim de familia clericorum & rustici videntur de foro ecclesiæ, eò,quia non iure ciuili,sed iure canonico dicitur ancilla ecclesiæ, vnde punitio illius pertinet ad iudicem ecclesiæ:prætereà talis cō cubina ratione delicti efficitur de foro ecclesiæ:sæpè enim ratione delicti efficitur quis de iurisditione alicuius cui primo nō erat subiectus.c.placuit.vj.q.iij.

2 *S*i verò agatur de punitione criminis concubinatus, † iudex ecclesiasticus cognoscere determinare,& punire poterit, quoniā hæc est opinio indubitata, quòd concubinatus est crimen merè ecclesiasticum,vt tradit Panor.in.c.cum sit generale.de foro competenti.qui refert Goffredum doctorem antiquum hoc tenuisse. Idem tenēt Fely.& Canonistæ.in.c.ecclesia.sanctæ Mariæ.de cōstitut.ideò de hoc crimine cognoscere debet:quia ab ecclesia habuit originem,& prohibitionem.c.nemo sibi blandiatur.xxxij. q.iiij.Meritò per iudicem ecclesiasticum punitio fieri potest: vt declarat Ioannes Andræas in regula sine culpa.de regulis iuris.in
3 sexto.ratio esse potest:† quia secundum leges ciuiles concubinatus non erat crimen.l.in concubinatu.ff.de concubinis.& ista cō munis opinio,quæ procedit maximè secundum Panor. quando ageretur de concubinatu commisso cum clerico, quo casu non verteretur dubium quin non sit de foro iudicis ecclesiastici meritò ab illo concubina potest puniri,& excommunicari.c.si con-
4 cubinæ.de sententia excommunicationis. † sic etiam maritatus tenens concubinam potest ab Episcopo excommunicari, vt notant Aret.& Iason in.l.ex ea parte.in.§.mulier. ff. de verborum obligationibus.& istud fit per curatos ecclesiarum parochialium diebus dominicis,quibus concubinarij per statuta synodalia iuri conformia excommunicantur.

*S*ed vlterior oritur dubitatio an iudex secularis posſit punire
5 concubinas clericorum?† distinguite,quòd aut talis concubinatus erat publicus,seu notorius,aut occultus primo casu, quando erat concubina clerici publica,tunc non est dubium quin iudex

secularis

secularis possit eam punire ratio est: quia concubinatus clericorum est reprobatus omni iure: ergo iudex secularis imponendo pœnam publicę concubinæ: nihil videtur attentare contra sacros canones: quia vnum ius, & vna potestas per alteram adiuuatur. Vnde canones non videntur cogitasse, quòd tales concubinæ clericorum sint exemptæ à iurisditione iudicis secularis, quod patet ex mente illorum, qui imponunt pœnam clericis fornicantibus: sed de concubinis eorum nulla fit mentio quasi ad eos nihil pertineat licet cum præsbyteris fornicentur: ideò dicit Barto. in l. cunctos populos. de summa trinitate, & fide catholica. quòd persona cum qua, vel in qua delinquitur, non videtur constituere nouum forum: nec laici eximuntur à iurisditione iudicis secularis, licet exemptum, & penitus non subditum offenderint. Prætereà licet canones eximant clericum, & eius familiam à iurisditione iudicis secularis. c. nullus. de foro competenti. tamen non reperi-
6 tur iure cautum, † quòd concubina clerici compræhendatur appellatione familiæ: quia etiam vxor iniusta non contineretur, vt in dicta. l. de iure. §. fi. ad municipales. restat ergo, quòd iudex temporalis potest notoriam concubinam clerici punire, nec per hoc libertas ecclesiæ, vel honestas clericorum violatur: sed pot⁹ adiuuatur. sed qua pœna debeat puniri dicatis, quòd hoc relinquitur arbitrio iudicis.

Si verò concubinatus sit occultus: quia non generat scandalum in populo, isto casu cognitio, & punitio ad Episcopum, & nō ad iudicem secularem spectat: quia in hoc mundo peccata latentia non habent vindictam, sed supremo reseruantur iudicio. cap. Christiana. xxxij. q. v. vnde in hoc mundo oportet nos viuere cū fornicatoribus, & peccatoribus, sicut Christus est conuersatus cū publicanis, & peccatoribus quoniam ipse sciebat Iudam esse proditorem, quem celauit, & tolerauit. Scribit enim Nicolaus Papa Ludouico imperatori, qui erat promptus punire sacerdotes etiā occultè peccantes, dicens se legisse in scripturis, quòd Imperator Constantinus, cum videbat præsbyteros occultè delinquentes, illos sua clamide cooperiebat ne ab alijs viderentur. c. in scripturis. xcvj. distinct. quod dictum facit contra plures officiales, qui cum fraterna monitione clericos occultè peccantes corrigere deberēt illos tamen publicè scandalizant, vnde canon non correctores: sed proditores appellat ex quibus remanet firmata cōmunis opi-

7 nio† quòd concubina clerici occulta punitur per Episcopum: ratio est: quia illa grauiter delinquit in Deum, & in ecclesiam intantùm, quòd efficitur serua ecclesiæ, & Episcopus potest eam vendere si non habet filios. c. quidam. lxxxj. distinct. & si Episcopus non posit eam punire tradet brachio seculari, & ista est communis opinio, quam secutus fuit Petrus de Ancha. in consilio. cxcvj. incipiente Magnifice. & si quæratur qua pœna debeant puniri cōcubinæ secerdotum? respondetur quòd canones sunt in triplici
8 differentia: † primò quia text. in. c. fraternitatis. xxxiiij. dist. dicit, quòd debent recludi in arcto monasterio, donec condignam egerunt pœnitentiam. secundo tex. in dicto. c. quidam clerici. dicit, quòd tales concubinę clericorum per Episcopum venundantur, & ad tempus relegantur, & secundum sententiam alterius canonis tribuit authoritas secularibus principibus, vt eas possint perpetuo iugo seruitutis mancipare, quam refert Vrbanus Papa secundus. in. c. eos. xxxij. dist.

Qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos.

SVMMARIVM.

1 *Spurius multipliciter in iure diffinitur.*
2 *Spurius dicitur à duabus primis literis.*
3 *Spurius nec ex testamento, nec ab intestato patri vel auo de iure ciuli succedere potest.*
4 *Naturalis tantum contra testamentum patris in nihilo succedere potest.*
5 *Legatum factum spurio est nullum.*
6 *Spurius non est successibilis in feudo paterno, etiam per viam donationis, aut alterius contractus.*
7 *Spurio per legitimos successores non possunt remitti bona in præiudicium fisci.*
8 *Spurius non venit appellatione coniunctorum.*
9 *Spurius potest esse executor in testamento sui patris.*
10 *Spurius excluditur etiam ab alimentis.*
11 *Ecclesia instituta an posit relinquere spurio illa bona.*
12 *Vxor instituta si instituat spurium, an videatur inductum tacitum fideicommissum.*
13 *Spurius est capax bonorum alterius præterquàm patris sui tam in vltima voluntate, quàm inter viuos.*
14 *Spurius an posit institui ab illo quem pater instituerat, & dicitur quòd sic nisi in duobus casibus.*

Spurius

15 Spurius an poßit emere ab illo cui pater vendidit.
16 Spurius an poßit se tueri exceptione præscriptionis si per longa tempora poßidebit bona patris.
17 Spurius qui nõ potest institui an saltem poßit substitui, & distinguitur.
18 Spurio exemplariter non potest substitui à patre.
19 Vulgaris substitutio durat, licet institutio sit nulla, & substitutus admittetur excluso fisco.
20 Institutus licet pro se adire non poßis poterit tñ adire, vt alij restituat.
21 Relictum spurio palam non applicatur fisco: sed hæredi scripto, vel venientibus ab intestato.
22 Spurius est indignus culpa aliena, & non sua.
23 In legem Iuliam ambitus incidunt qui clam, & secretè officia, & dignitates postulant, secus si palam. idem dicendum est in beneficijs ecclesiasticis, & redditur ratio.
24 Spurio quando aliquid dicatur esse relictum clam, vel palam.
25 Hæredes quomodo dicatur accommodare testatori tacitam fidem de restituendo spurio, & quibus casibus videatur inductum tacitum fideicommissum.
26 Bona si auferantur à spurio sacerdotis cui applicabuntur an fisco ecclesiæ vel fisco temporali distinguitur.
27 Sacerdos an poßit vendere filio suo spurio.
28 Confeßio pretij recepti ab spurio per patrem an valeat.
29 Confeßio de recepto facta inter coniuges an valeat.
30 Recognitio facta per maritum an præsumatur fraudulenta.
31 Præsbyter si confiteatur se habuisse decem à sua concubina ex causa mutui an valeat confeßio.
32 Concubina sacerdotis an poßit cogere hæredem ad soluendum pro tempore quo præstitit seruitium tanquàm ancilla.
33 Confeßio facta inter personas prohibitas præsumitur fuisse facta in fraudem de iure ciuili.
34 Præsumptio quæ est euidens tollit præsumptionem legis.
35 Spurius an poßit institui sub conditione si ingrediatur religionem eo: quia ingressus tollit omnem maculam.
36 Pater non potest filium ingredientem religionem exhæredare etiam propter præteritam ingratitudinem.
37 Spurius an poßit institui sub conditione si legitimetur, vel cum capere poterit hoc est cum erit capax.
38 Princeps de potestate absoluta potest legitimare spurium, vt succedat.

etiam in præiudicium agnatorum.

39 Clausula ex certa scientia operatur plenitudinem potestatis.

40 Legitimatio retrotrahitur ad tẽpora natiuitatis & conceptionis.

41 Qualitates an debeant exprimi in legitimatione, distinguitur.

42 Excommunicatus pluribus excommunicationibus si petat se absolui simpliciter non erit absolutus.

43 Verba generalia non comprehendunt personas odiosas.

44 Exprimi debent qualilates in legitimatione, seu dispensatione.

45 Papa conferendo spurio episcopatum videtur legitimare.

46 Comes palatinus an poßit legitimare.

47 Mixtum an comprehendatur sub simplicibus.

48 Intellectus.l.si ita facta sit exhæredatio.ff.de iniu.& rupt.testamento.

49 Dos seu alimenta debentur spuriæ vel spurio de æquitate canonica.

50 Differentia inter dotem & alimenta nec valet argumentum.

51 Æquitas canonica fundatur super æquitate naturali.

52 Dispositio.c.cum haberet.quomodo intelligatur.

53 Alimenta possunt publicè & occultè relinqui.

54 Spurij de fructibus beneficiorum possunt alimentari & dotari.

55 Sacerdos vltra causam alimẽtorũ in certis casibus põt relinquere spurio.

56 Spurio an poßit relinqui causa remunerationis.

57 Dispositio.c.cum habere.tnon habet locum quando spurius habet artem ex qua poßit viuere.

58 Relictum spurio vltra legitimum modum alimentorum deuenit ad legitimos successores

59 Relictum spurio pro alimentis extinguitur morte spurij.

60 Legatum factum spurio de proprietate non valet tamen limitatur quatuor limitationibus.

61 Dispositio dicti.c.cum haberet.habet locum tam in foro ecclesiastico quàm seculari.

62 Statutum an poßit habilitare spurios vt poßint succedere disputatur ab vtraque parte.

65 Consuetudo quando est contra ius positiuum, nõ derogat illi iuri, nisi sit rationabilis,

64 Spurius, qui non potest succedere patri, an statim poßit institui ab auo disputatur ad longum.

65 Persona, quæ est prohibita succedere omnes ex illa descendẽtes intelligun tur prohitæ.

66 Legatum, vel institutio facta contemplatione spurij non valet.

Dos

67 Dos profectitia, licet à patre non procedat, dicitur.
68 Præsumitur quis vti iure suo, & non fraudem inire.
69 Nepos naturalis, & legitimus descendēs ex spurio potest ab auo institui, dum tamen spurius non sit ex damnato, coi tu.
70 Cognatio nulla contrahitur cum spurijs patris.
71 Præsbyter an posśit instituere nepotem ex spurio descendentem.
72 Præsbyter potest adoptare licet non posśit contrahere matrimonium ex dispensatione Apostolica.
73 Spurius simplex succedit etiam stantibus liberis naturalibus, & legitimis dum tamen mater non sit illustris.
74 Castitas requiritur in mulieribus nobilibus, quàm in alijs.
75 Liberi descendentes ex matre, quæ cum proprio seruo est fornicato, nullo modo succedunt matri.
76 Spurij illis casibus, quibus non possunt succedere parentibus sic etiam parentes prohibentur illis succedere.
77 Spurij si sint ex diuersis matribus non succedunt inter eos.
78 Spurij iure moribus recepto quatenus succedant hisq; succedatur.
79 Dispositio. l. si qua illustris non habet locum in regno Franciæ.
80 Naturales in regno Franciæ libere de bonis suis possunt disponere tam inter viuos, quā in vltima voluntate.
81 Spurius ad dignitates, honores, & officia est inhabilis.
82 Spurius an siue dispensatione posśit doctorari.
83 Spurij an posśint esse tabelliones, & procuratores, & legitimi testes.
84 Spurij continentur appellatione turpium personarum.
85 Improperans alicui, quòd ipse est spurius, an teneatur actione iniuriarū si verum sit.
86 Actio non quæritur patri pro iniuria facta spurio damnato: secus si esset facta naturali tantum.
87 Spurius potest esse decurio, & poni ad regimen ciuitatis.
88 Serui propter pernuriam possunt esse milites.
89 Impuberes non admittuntur ad honores nec temporales nec ecclesiasticos etiam propter penuriam hominum.
90 Expositus potest ad sacros ordines promoueri &, redditur ratio magis exposito, quàm in spurio.
91 Iuris patronatus incapaces.
92 Filij spurij temporaliter puniuntur vitio patris, sed non spiritualiter.
93 Spurij, quam plurimum sunt subtiles, & ingeniosi,
94 Salomonis libido, & spurcitia notatur.

95 *Bartolus fuit filius expoſitus.*
96 *Dominus noſter Ieſus Chriſtus nō ſolum ex alienigenis commixtionibus ſed etiam de adulterinis naſci voluit.*
97 *Dauid proditoriè adulterium, & homicidium commiſit.*
98 *Chriſtus non ſolùm de bonis parentibus, verùm etiam de malis dignatus eſt naſci.*

IMPROPRIE Papa hîc loquitur. Proprius ergo dixiſſet ſpurios: quia tales ſunt, qui illo iure filij nominandi non ſunt, quia ex illicito reprobato coitu etiam de iure canonico morti ſunt. vt notatur in capitulo niſi cum pridem. in. §. perſonæ in verbo ſpios extra de renunciatio. qui igitur ex coitu ſarcerdotali na
1 ſcitur ſpurius dicitur, † & à deriuatione vocabuli dicitur quaſi non purè natus: quoniam naſcitur ex ſpurcitia, quæ ſignificat immundiciam: vnde ſpuriè aduerbium: idem ſignificat, quòd turpiter, atq; immundè & dicitur quaſi exera puritatem matrimonij natus ille eum debet compręhendi arguendo ab ethimologia vocabuli, quod argumentum validum eſt in iure cum diffinitio non repugnat. l. ſecunda. §. appellata. ff. ſi certum petatur. tales enim nati ex clerico & coniugata dicuntur infames ſecundum Nicolaum de Vbald. in tractatu ſucceſſ. coll. xxvj. in quarta ſpecie liberorum & Azo in ſumma de his qui nota. infa. vbi dicit quod fili⁹ natus ex ſacerdote dicitur infamis infamia facti vel aliter ſpurius diffiniri poteſt vt dirimetur à gręca voce, ſcilicet ſporades, quæ dictio ſecundum Iuſtinianum in. §. ſi aduerſus. inſtitut. de nupt. ſignificat paſſim, vulgo & ſparſim hinc ſporades inſulæ dicuntur. Et propriè dicitur ille qui patrem habet incertum aut habet talem quem habere non licet vt dicit textus in. l. vulgò concepti. ff. de ſtatu homi. vnde apud Plutarchum in problematis
2 ſpurius dicitur à duabus primis literis quę ſunt. † S. & P. id eſt, quaſi ſine patre, ſcilicet certo vel approbato natus. & alijs decem modis dicitur ſpurius, quos longè examinaui in repetitione legis liberorum appellatione. ff. de verbo. & rer. ſignificat. tamen vt ego poſſim votis veſtris ſatisfacere circa hanc materiam ſpuriorum, quæ ab alijs ſcribentibus in vnum congeſta non fuerunt circa ſucceſſionem breuiter me ſoluam.

Et imprimis dubitatur, an ſpurius poſſit capere de bonis pa-
3 tris per eum relictis? reſpondetur, quòd non † nec inter viuos,

nec

nec in vltima voluntate.§.fina.in authentic.quibus mod. nat. effi. sui colla.vij.contra teſtamentum patris:vel ab inteſtato ſuccedere non poſſunt:quia in eis non reperiuntur iura agnationis,vel cognationis,vel coniunctionis.l.ſi ſpurius.ff. vnde cogna. ex teſtamento vero patri vel auo, vel cæteris ex eis deſcendentibus non ſuccedunt authentica, licet.C. de natura. lib. idem eſt dicendum
4 in naturalibus tantum:† qui nunquam contra teſtamentum, & voluntatem patris ſuccedere poſſunt gloſſ. in.l. prima in verbo naturales & ibi Bartolus.ff.de bonorum poſſeſſio.contra tab.& Bald.per illum textum in.l.fina.C.de natura.liber.& ſic ſpurij in bonis patris ſunt incapaces.vt declarat Bartolus in.l.fina.in verſiculo an iſtis ſpurijs.ff.de his quib.vt indig.& eum ſequitur Alexander in conſilio ſeptuageſimo quarto,& Baldus in conſi.ccxlj. incipiente ſpurio in ſecundo volumine.& Ioannes de Anania. in conſilio quadrageſimo ſexto quos ſequitur dominus Decius in conſilio. cclxxxviij.incipiente quæritur in effectu in ſecundo
5 volumine, † qui indifferenter concludũt legatum ſpurio factum
6 eſſe nullum, † nec eſt ſucceſſibilis in feudo proueniente à patre etiam per viam donationis, aut alterius contractus,vt in ſpecie decidit Aegidius Bellemere in deciſione.742.ſub titulo de donatio.vnde ſi dominus directus ignoranter inueſtiuerit ſpurium de feudo à patre ſpurij, dato, quia credebat eſſe legitimum talis ignorantia non habet ſibi afferre præiudicium: & ſic concluditur,quòd patri ſuo ab inteſtato ſuccedere non poteſt: ſed fiſcus excluſo ſpurio ſuccedet per.l.ſi incœſti.C.de naturalib. liber.;& ita in ſpecie determinat Bald.in dicta.l.certum.C.vnde legitimi
7 eſt in verſiculo:ſed pone baſtardus.vbi dicit, † quòd ſi legitimi ſucceſſores volunt facere gratiam ſpurio de ipſis bonis,vel remiſſionem vel pactum inire non poſſunt in præiudicium fiſci. Sed debent cum effectu dicta bona retrahere à ſpurio infra duos menſes, quibus elapſis ſi reperiatur poſſeſſor fiſcus poterit illa vendicare.

Ampliate etiam,ſi pater in teſtamento mandaret bona ſua vel partem diſtribui inter pauperes,vel coniunctos,vel illis, quibus executor viderit diſtribuenda non poterit executor eligere ſpu-
8 rium:† qa nõ venit appellatiõe coniunctorũ,nec poterit illa diſtribuere cõtra prohibitioné iuris in perſonã prohibitã ne cõcedatur per indirectũ ꝙ prohibeť directè, & ſi diſtribueret ſpurio videreť

esse relictum, à patre: quia factum exequutoris exequentis voluntatem iudicatur idem dum facto testatoris.l.vnum ex familia.§.si de falcidia quæratur.ff.de legat.secundo.ibi dicit text. quòd electus non dicitur capere ab illo, qui enim elegit: sed dicitur capere ab illo, cuius iussu electus fuit hanc sententiam sequutus fuit Bal.
9 in.l.ab eo.C.de fideicommissis.vbi concludit,† quòd licet spurius possit esse exequutor in testamento sui patris certè ex quo excluditur à successione illius non poterit sibimet ipsi distribuere idē dicendum est in Episcopo qui hæreditatem distribuendam inter
10 pauperes accepit:† quia spurio testatoris dare non potest etiam pro alimentis à quibus excluditur.§.vltra quidem.in verbo nec alendus est à parentibus.in authen.quibus modis naturales efficiantur sui.& si de facto ei aliquid donatum fuerit excluso fisco euocabitur per Episcopum qui inter alios pauperes distribuet, vt concludit Innocent.in.c.ex literis.de officio delegat. quem sequitur Bald.in.l.id quod pauperibus.de Episcopis,& clericis.& ideò si ecclesia hæres instituta donaret spurio testatoris illa donatio secundum Bald redderetur nulla, licet Aret.in.l.si is, qui ex bonis.in quinta coll.in versiculo vbi autem ecclesia.ff.de vulga.non firmet pronunc opinionem ex eo, quòd in ecclesia non præsumitur fraus quæ præsumeretur in priuato.c.j.§.si diuersum.in titulo de alienat.feudi.vbi dicitur, quòd ecclesia tanquàm cultrix, & auctrix æquitatis nō patitur aliquid fieri cōtra iustitiam, sed in priuato circa istos spurios non tantum consideratur fraus legis sicut incapacitas personæ concludatis ergo secundum doctores
11 post Bal.in.l.eam, quam.C.de fideicommiss.† quòd si ecclesia instituta, vel cui donatum est à patre posteà donaret spurio intuitu pietatis,& paupertatis, vel expressa causa remunerationis talis donatio posset substineri de iure.

Dubitatur testator instituit vxorem illamq; grauauit, vt quibus voluerit hæreditatem restituat.idem dicatis de præsbytero
12 testante demum† ipsa hæredem instituit spurū testatoris, an videatur inductum tacitum fideicommissum? Barto.in dicta.l.Lucius.§.in testamento.concludit quòd non, nec hæreditas ab eo poterit auferri per fiscum: quia sola coniunctio sanguinis non inducit præsumptionem fraudis.l.finali.ff.de his, quibus vt indignis. quem sequitur Bald.in consilio.ccxlj.incipiente Spurio pater donare non potest.in secundo vol.addite prædictis, quòd licet executor

cutor,qui tenetur distribuere bona inter pauperes non possit eligere spurium testatoris poterit tamē ipse eligere spurium propriū pauperem. Sicut ex dispositione testatoris potest naturalis tātum vel spurius capere bona quæ non sunt ipsius disponentis: quia filius executoris non videtur capere ab executore, sed à testatore secundum Paul.de castr.in.d.l.si is,qui ex bonis. & notatur per gloss.in.§.final.quib.mod.natur.effic.sui.quod secus esset,si eligeret spurium testatoris: quia,vt dixi, videretur relictum à patre. Limitetis istud vltimum non procedere absolutè in spurio testatoris in quo esset euidens paupertas, quo casu executor posset in illum de bonis patris distribuere: quia erogantur tanquam pauperi, & non tanquam filio, & ita consuluit Benedictus de Capra in consil.quinquagesimo quarto,& hoc tangit Bar. in.d.§. in testamento & in.l.hæreditas de his,quib.vt indig.& Alex.in.d. l.is,qui ex bonis.& est communis opinio.

Restat ergo firmata communis opinio,quòd filij sacerdotum ac cæteri spurij iure ciuili in bonis patris sunt funditus incapaces per viam vltimæ voluntatis:nec per viam contractus etiam onerosi, nec directè,nec indirectè, nec per se, nec per interpositam personam de aliquid à patre capere possunt & ita concludunt Cynus Bartolus Baldus & Salycetus per illum textum in lege prima.C.de naturalib.liber.& si reperiatur spurium possidere aliqua bona patris præsumitur illa tenere in fraudem meritò ab eo possunt auocari secundum Bartolum & Florianum in lege qui
13 testamentum. ff. de probatio.† Sed ab alijs præterquam à patre tam in vltima voluntate, quàm inter viuos capere potest: & ideò licet sacerdos non possit instituere spurium,non prohibetur tamen institui ab extraneo:quia prohibentur, nisi parentes, vt est gloss.in.d §.fina.vnde spurius non prohiberetur succedere fratri legitimo per legem si is,qui ex bonis.& illam gloss. sequitur Barto.ibi,& in.l.quod conditionis.ff.de donatio.causa mort. & Alberic.in.l.cum in liberis.C.de hæredib. instituend. quia licet spurius non possit esse testatoris hæres non tamen prohibetur esse hæres hæredis: quia principaliter non succedit testatori.l. Titij,qui testamentum.ff.de his,quib.vt indign.Sed an istud procedat indistinctè, dicam infra in illa quæstione, an spurius, qui non potest capere iure institutionis, posset iure substitutionis. Quoloco latiùs hac de re edisseram.

De duobus possēt dubitari, primo ex quo sacerdos non potest instituere spurium, an saltim possit institui ab illo quem pater hæredem instituerat? Breuiter videtur quòd non maximè in bonis obuentis ab ipso testatore, ea ratione: quia sicut prohibitus est succedere illi, quem data opera interfecit: quia in personam vtriusque redditur incapax: ita dicit gl. in. l. Luci⁹ Titius. in verbo inducendam. ff. de iure fisci, quæ assignat rationem: quia hæres hæredis dicitur hæres testatoris, sic videtur dicendum quod institutio facta ab hærede patris in fauorem spurij non teneat
14 saltim in bonis ipsius patris. † Contrarium tenuit Bart. in. d. l. si is, qui ex bonis. vbi concludit, quod dicta institutio facta in fauorem spurij est valida: quia ex tali actu testandi non debet præsumi fraus argumento legis ex hoc edicto. §. licet hæredem. ff. de alienatio. iudicij mutandi causa facta. & hanc opinionem ante Bar. tenuerunt Speculator, & Ioannes Andræas in titulo de successionib. ab intestat. in versiculo. Sed quid: si pater instituit. & Bald. in. l. eam, quam. C. de fideicommiss. qui pro ista opinione adducit gloss. singularem in authentic. quib. mod. natur. eff. sui, & Alexand. in consil. lj. incipiente viso themate. in secundo volu. qui allegat text. ad literam. in dicta. l. Titij, qui testamentum. de his, quibus vt indign. in verbo principaliter. vbi dicitur, quòd principaliter consyderatur institutio, quæ fit per hæredem, non autem consyderatur institutio remota facta per patrem naturalem in fauorem hæredis, & iste videtur vtilis modus relinquendi spurio, scilicet, quòd hæres institutus à patre simpliciter instituat spurium: quia non prohibetur acquirere ab extraneo gl. in. §. fi. quib. mod. nat. effic. sui coll. vij.

Prædicta conclusio limitatur non procedere in duobus casibus in quibus spurius institutus ab hærede patris non cōsequitur hæreditatem: primus est scđm Bald. & Imol. quando pater spurij grauasset expressè hæredem de restituendo hęreditatē: & hęres accommodasset expressam, vel tacitam fidem defuncto de restituendo huic incapaci, quo casu propter fraudem legis vterque priuaretur hæreditate & applicaretur fisco iuxta legem, non intelligit. ff. de iure fisci. secundus casus est secūdum Alex. quando post mortem patris naturalis hæres institutus esset passus semper possidere spurium: quia ex ista continua possessione tacitè depræhenderetur fraus legis.

Secundò

Secundò possset dubitari. Sacerdos habens spurium vendidit bona sua Titio: deinde Titius illa vendidit spurio filio primi ven
15 ditoris † quæritur, an spurius possit emere ab illo, cui pater vendidit? Bar. in d. l. si is, qui. firmat hanc quæstionem, & tandem concludit, quòd dicta alienatio non valet: quia fraus faciliùs committitur in contractibus quàm vltimis voluntatibus quod subtili ratione probatur: quoniam cum officiali habente officium publicum non licet contrahere: & hoc inducit suspicio fraudis lege non licet. ff. de contrahenda emptione. cum similibus, & tamen in vltima voluntate non est prohibitum relinquere officiali in l. non dubium. & ibi Doctores. C. de legibus. apparet ergo fraudem faciliùs committi in contractibus, quàm vltimis voluntatibus. Idq; multis iuris partibus continetur.

Sed aduertite, si placet quia ad hoc vt spurius emat ab illo cui pater vendidit venditio præsumatur facta in fraudem, quatuor vel saltim vnum ex his concurrere debent: primo, quòd spurius emerit omnia bona patris, quo casu lex faciliùs pręsumit fraudem quam si alienatio fuisset facta de certa parte bonorum. Secũdo spurius emerit per interpositam personam: quia si ex minimo inducatur præsumptio fraudis alienatio vitiabitur. Tertio si in emptione quam facit spurius ab hærede patris non fuerit facta aliqua numeratio pretij, sed interuenit tantum confessio tunc præsumetur facta in fraudem. Vltimò si spurius emat incontinenti ab eo, qui emit à patre: certè propter pręcessitatem emptio videtur facta in fraudem & habetur, ac si à patre emisset: quia ea, quæ fiunt sine interuallo videntur inesse prædictis quatuor cessantibus non procederet decisio Barto.

Dubitatur vlteriùs. Sacerdos donauit, vel vendidit spurio certas possessiones, quas quietè & pacificè per longa tempora possedit nonne contra sacerdotem patrem, & alios possit se tueri exceptione præscriptionis videtur, quòd sit maximè quando spurius possedisset per longissimum tempus quod est triginta, vel quadraginta annorum: tunc præscriberet ius excipiendi lege si quis emptionis. §. primo. C. de præscript. triginta, vel quadraginta annorum propter bonam fidem præsumptam autoritate superioris argumento legis & generaliter. ff. de no-
16 xalib. † Sed contraria opinio verior est in puncto iuris, scilicet quòd spurius non potest præscribere res sibi datas, etiam per

longum tempus ita in terminis tenet Baldus in.l.nullo.C.de rei vendicatione, & clariùs in dicta lege id quod pauperibus. ratio eſt: quia ſuus titulus eſt reprobatus, & inhabilis ad habendum dominum in bonis patris etiam ex vero titulo: ergo non poterit præſcribere: cum longa poſſeſſio in caſu præmiſſo non plus debet operari, quàm verus titulus, qui in ſpurium incœſtuoſum cadere non poteſt, & iſtam opinionem ſequitur Philippus Corneus in conſilio ducenteſimo trigeſimo ſexto incipiente videtur in ſecundo volumine vbi dicit, quòd præſcriptio quadraginta annorum non patrocinatur ſpurio: quia ex quo acquiſiuit contra iura, videtur eſſe in mala fide per regulam, qui contra iura mercatur. de regulis iuris in ſexto & in.l. quemadmodum. de agricolis & cenſitis libro vndecimo Codicis. Sed poſſeſſor malæ fidei nullo tempore præſcribit capitulo vigilanti, & capitulo final. de præſcriptio. & in regula poſſeſſor malæ fidei. de regulis iuris eodem libro. Ergo ſpurius non poteſt ſe tueri exceptione præſcriptionis. Quia titulus iure non ſubſiſtit: & vitiato titulo, poſſeſſio vitiatur.l.nullo.C.de rei vend. & poſſeſſio potiſſima pars eſt vſucapionis.

Sed an ſpurius, qui non poteſt per Patrem inſtitui, poſsit ſubſtitui diſtinguite, aut ſpurius eſt ſubſtitutus vulgariter, aut pupillariter primo caſu non poterit ſuccedere virtute ſubſtitutionis, ea ratione, quia directè & non per interpoſitam perſonam per vulgarem ſucceditur patri, cum ſit eius teſtamentum
17 inſtituta de vulg. circa principium, † & iſtud procedit etiam quando pater grauaſſet filium naturalem, & legitimum reſtituere hæreditatem ſpurio: quia per iſtam fideicommiſſariam ſuccedere nō poſſet cum per illam ſuccedatur in bonis teſtatoris per mediam perſonam inſtituti.l.cohæredi.§.cum filiæ. ff. de vulg. in quibus bonis ſpurius eſt incapax. Si verò ſpurius fuerit legitimo filio ſubſtitutus pupillariter tunc eueniente caſu ſubſtitutionis admittetur ex expreſſa pupillari ad bona impuberis tantum, ad quę ſpurius eſt capax etiam ex diſpoſitione patris: quia licet ſit prohibitus ſuccedere patri, non tamen prohibetur ſuccedere fratri dicta lege ſi is, qui ex bonis. & iſtam diſtinctionem facit gloſſ. ſingularis in.§.finali in verbo participium quibus modis naturalib.effic.ſui coll.ſeptima. & per illam gloſſam refert ſingulariter Bald. ſe aliâs conſuluiſſe, quòd frater legitimus inſtitutus

à patre

à patre posſit fratrem ſpurium inſtituere,& ſuccedere ex mero teſtamento fratris in omnibus bonis dicto legitimo fratri acquiſitis vndecunq; etiam in paternis,ex quo per aditionem erant effecta proprium patrimonium fratris legitimi:& ſic in prædicta.l.ſi is qui ex bonis.eſt caſus multùm ſingularis,in quo pupillaris expreſſa non comprætendit tacitam vulgarem,ſcilicet,quando pupillariter ſubſtitutus erat incapax bonorum teſtatoris ego autem dico,quòd in iſta pupillari,in qua ſpurius eſt ſubſtitutus veniunt tantum bona pupilli,& non illa,quæ fuerunt patris,vt ampliſsimè in materia ſubſtitutionum ſcripſi quibus addite,
18 † quòd ſpurio exemplariter ſubſtitui non poteſt, ſicut nec pupillariter, vt concludit Bald.in.l.humanitatis.verſiculo ſecundo videamus de perſonis.C.de impuber.quæ ſententia non procedit in matre,quę ſpurio poteſt exemplariter ſubſtituere:quia ei legitimam præſtare cogitur dum tamen non ſit natus ex damnato, & reprobato coitu:ego autem fortiùs dico,quòd licet pupillaris,vel exemplaris non poſsit fieri ſpurio:tamen ſecus eſt in vulgari, vt in ſpecie concludit Bald.in dicta.l.humanitatis.in verſiculo item aduerte, quòd iſtis ſpurijs,& ideò ſi præsbyter inſtituat ſpurium ſuum hęredem,& ei vulgariter ſubſtituat:
19 † quanuis inſtitutio ſit nulla,& pro non ſcripta tamen ſubſtitutus admittetur per vulgarem, fiſco excluſo,& etiam excluſis venientibus ab inteſtato: ratio eſt: quia vulgaris ſemper durat,licet inſtitutio ſit pro non ſcripta,& efficiatur caduca,vel inſtitutus nunquàm fuerit in rerum natura, vel fuerit mortuus viuente teſtatore adhuc voluntas teſtatoris conſeruatur ex expreſſa vulgari.l.cum ex filio.§.fi.in verbo viuo patre.& in.l.ſi pater impuberem.in verbo,viuo patre.ff.de vulgari.vnde ſi pater in certa parte bonorum inſtituat ſpurium,& eum per fideicommiſſum grauet,vt illam partem reſtituat Titio certè licet legatum ſit pro nõ ſcriptum ratione incapacitatis:tamen non debet remanere penes hæredem:ſed ſpurius tanquàm executor teſtamenti poterit reſtituere fideicõmiſſario ſecundum Bal. in.l.ab eo.in verſiculo quæro ſi teſtator donauit ſpurio. C. de fideicommiſſ.ego addo vobis tex. in.l.cogi.in.§.hi qui ſolidum.ff. ad trebellia.vbi dicitur,
20 † quòd hæres inſtitutus,qui ſolidum pro ſe capere non poteſt:tamen poterit adire,vt alij reſtituat, nec illud videtur inconueniens,cum etiam ſpurius poſsit conſtitui executor teſtamenti paterni,dum tamen ex hoc non ſentiat commo

dum.& in hoc resídet Bald.in.l.si quis ad declinandam.in versicu lo iuxta hoc quęro.C.de Episcopis,& clericis.

Modò dubitatur si sacerdos aliquid relinquat spurio suo cui applicabit an fisco,vel hęredi scripto vel venientib9 ab intestato? videtur,quòd fisco per tex.in.l.j.circa principium.ff.de iure fisci. vbi enumerantur sexdecim causæ in quibus hæreditas applicatur fisco inter quas enumeratur ista,scilicet quando institutus est indignus:sed constat spurium esse indignum: ergo fiscus debet admitti per tex.in.l.Papinianus.in·§·meminisse.ff.de inofficio.testa. vbi dicitur,quòd illud,quod aufertur.ab aliquo tanquàm ab indigno applicatur fisco,& in.l.cum tabulis §·fi.ff.de his quibus vt indignis.forticatur:quia vbi hæres est incapax ex delicto testato ris videtur quòd hæreditas deuoluatur ad fiscum, vt notat Azo
21 in summa.C.de naturalib.liberis.† Ego autem puto contrarium, quòd imò hæreditas,in qua spurius est institut9,reuertitur ad venientes ab intestato: quia quando hæres institutus est incapax ipso iure,tunc hæreditas non applicatur fisco per legem si in metallum.ff.de his,quæ pro non scripto habentur. ratio quia talia relicta,& institutiones,quæ fiunt istis spurijs habentur pro non scriptis:ideò non transeunt ad fiscum:sed deueniunt ad substitutos,si sint:quibus deficientibus bona deuenient ad alias personas, quæ enumerantur in.l.vnica §·in primo.de caducis tollendis.sed spurij ipso iure sunt incapaces·§·fina.quibus modis naturales effi ciantur sui.& in.d.authent.ex complexu.& in.l.si spurius.ff.vnde cognat.& in.l.si pater.& ibi gl.& in.l. nec apud.C.de hæredibus instituendis.quibus dicitur,quòd quando aliquis efficitur indi-
22 gnus absq; culpa sua hęreditas non transit ad fiscum:† sed euiden ter apparet spurium non esse indignum culpa sua.l.legem. & in.l. fi.C.de naturali liber.ergo hæreditas,in qua ipse est institutus nō transit ad fiscum.Confirmatur ratione: quia ista institutio, quę fit in fauorem personæ,quę funditus est incapax habetur pro nō scripta:sed si scripta non esset deueniret ad substitutos,vel ad venientes ab intestato,& sic apparet quòd hæreditas non applicabitur fisco propter institutionem,quę est nulla: secus si institutio de iure valeret:quia tunc auferretur ab hærede tanquàm ab indigno,& fisco applicaretur.istam opinionem sequitur Bald.in Margarita Innocentij in verbo hæreditas.vbi dicit, quòd quando titulus non cadit in eum,vt in spurium tunc non admittitur

fiscus

fiscus,quod dictum Baldi ampliatur in quocũq; casu in quo quis ipso iure repellitur,vt in casu legis primæ . C.de secũdis nuptijs. & in casu legis hæreditas.C.de his quibus vt indignis . & ideò ex quo filius præsbyteri ipso iure erat incapax bonorum patris si instituatur à patre,vel aliquid sibi relinquatur excluso fisco admittentur venientes ab intestato:& ita concludit Corneus in consilio.ccxxxvj.incipiente videtur prima facie in secundo vol. & ista est communis opinio pro qua consuluit Alex.de Imol.in consilio.ccij.incipiente perspectis verbis testamenti.in.vj.volumi. reportetis ergo ex præmissis quòd quando institutus est incapax ex delicto,& vitio testatoris regulariter hæreditas non transit ad fiscum,licet glo.in dicta.l.hæreditas.dixerit contrarium prætequàm in casu posito in.l.j.de natura.lib.& in.l.si quis incœsti. de incœst.nuptijs.& in casu legis primæ de secundis nuptijs.& ista videtur esse verior resolutio secundum Barto.in dicta.l.fina. de his quibus vt indignis.quem sequuntur Angel. Alex.& Ias.in prædicta.l.hȩreditas.titu.supra proximè allegato vbi concludunt quòd in casu præmisso fiscus non admittitur:sed veniunt substituti,aut venientes ab intestato,vt etiam in terminis consuluit Barbat.in consi.quadragesimo sexto incipiente præclarè scribitur. in.j.vol.

Prędicta conclusio limitatur,vt procedat quando sacerdos relinqueret aliquid spurio suo palam,& publicè tunc non applicaretur fisco:quia legatum,vel institutio non valeret:sed remaneret apud eos à quibus legatum præstandum est.l.non intelligitur.ff.de iure fisci.& Bal.in dicta.l.fina.de his quibus vt indignis. secus si relinqueret clam,& secretè:quia tunc relictum remoueretur à spurio,& fisco applicaretur exclusis omnino venientibus ab intestato,vt declarat Barto.in.l.Lucius.§.in testamento.ff.de legat.primo.& in præallegata.l.fi.& in dicta.l.hæreditas.& Angelus, & doctores in.l.prima. de naturalibus liberis. quos refert,& sequitur Decius in prædicto consilio . cccxj . vbi atestatur esse communem opinionem quòd quando spurio palam aliquid fuit relictum:si non sit substitutus fiscus excluditur, & venientes ab intestato admittuntur:secus si clam & tacitè,vel per interpositam personam quia iura præsumunt quòd sit relictum in fraudẽ
23 legis.† Idem dicendum est de lege Iulia ambitus in quam incidũt qui clam & secretè officia,& dignitates postulant:quia lex hoc præsumit fieri in fraudem rei publicè merito talibus officijs pu

blicis priuari deberent.idem dicendum videtur in persequentibus,& postulantibus clam beneficia ecclesiastica quia in eis præsumitur labes simoniæ:secus si palam,& publicè quod in officijs, vel dignitatibus non videtur à iure improbatum.l.j.§.j.ff.de pollicitationibus.ita notat gl.& Barto.in.l.Barbarius Philippus.ff. de officio prætoris.rationem istius limitationis ponit text. in.l. non existimo.ff.de administratione tutorum.vbi dicitur quòd illa quæ per tutorem fiunt palam & publicè, præsumuntur facta bona fide:secus si facta sint clam,& latenter:quia tunc lex præsumit esse factum in fraudem,vt in casu præmisso.

Dubitatur iuxta prędictam limitationem quomodo prębyter dicatur relinquere spurio suo palam,vel clam respōdeo quòd illud dicitur fieri palam quod fit coram pluribus.l. palam. ff. de verborum,& rerum significatione.vbi dicit Vlpianus palam est quod fit coram pluribus.& ideò si hæres accommodaret fidem defuncto de restituendo incapaci coram duobus testibus diceretur fieri palam:quia in pactis,& promissionibus pluralis locutio numero duorum contenta est,vel etiam relinquitur palam quando testator exprimit qualitatem personæ cui relinquit: quia dicit

24 relinquo tali filio meo spurio:† sed clam dicitur fieri quando non potest venire ad notitiam.l.clam possidere .ff.de acquirenda possessione.Prædictis addite , quòd actus dicitur clam fieri, quando fit non seruata consuetudine,vel consueta solennitate,licet fiat coram testibus,vel etiam clam fieri dicitur quādo aliquid fit absente illo cuius pręsentia requiritur,vel etiam dicitur quando notario testibus imponeretur silentium , vt nihil de gestis inter eos dicant,vel quando aliquid fit parte non citata,vel non citato eo qui potest contradicere quando autem aliquid dicatur fieri clam,& in quibus casibus videte Fely.in.c.consuluit.de officio delegati.& in.c.cum quidam.extra de iureiurando.Matrimonia etiam clam fieri non debere varijs rescriptis tituli de clandestina desponsatio in. antiquis . clarissimè expressum est : nuptiæ enim palam celebrandæ sunt.c.j.extra eodem.vnde matrimoniorum præconia (banna vocant) inducta sunt,& eo iure vtimur. vnde & electio canonicorum clandestinè facta non valet ipso iure:imò quamcitiùs facta est debet publicari.c.quia propter §.electiones.de elec.quod secus est in matrimonio:quia licet clam fieri non debeat:tamen si factum fuerit tenet gloss. est in.c.ex literis. de clan

de claudestina desponsa. concludite ergo ex supradictis quòd si hæres accommodat tacitam fidem de restituendo totam hæreditatem, vel partẽ illius spurio videtur delinquere in fraudem legis. Ideò debet pati pœnam: quia hæreditas fisco applicaẽ vt con dunt Bar. & doctores in.d.l.non intelligitur.ff.de iure fisci.

Sed quomodo probabitur, quòd hæres accommodauerit tacitam fidem patri de restituendo spurio: quia potest, quòd nemo audiuit, tamen hæres in consciẽtia promisit, quòd totum vel certam partem spurio restituet nec aliter potest probari, de fide accommodata & in dubio fraus, vel dolus non præsumitur .l.quoties.§.dolo.ff.de probat.& in.l.dolum.C.de dolo & in.l.meritò.ff. pro socio & licet esset aliqua suspicio fraudis tamen erat hoc nõ sufficeret ad hoc, vt hæreditas fisco applicaretur secundum An-
25 ge.in . d.§ in testamẽto † ideò dicite, quòd illud dicið fieri clam quando quis per scripturam priuatam promittit testatori, quòd restituet spurio vt est casus in.l.in tacitis fideicommissis.in versiculo, q domestica cautione, vel chirographo se obligaret ad præstandum fideicommissum ei, qui capere non potest.ff.de legat.j. quod secus est secundũ quosdam si promitteret restituere incapaci per publicum instrumentum: quia illa, quæ fiunt coram notario, & testibus dicuntur fieri palam & non latenter ego indico vobis tex. supra allegatum vt faciat contra præsbyteros beneficiatos habentes spurios, quibus nõ possunt relinquere sua beneficia, ne videatur in eis cadere succesio adhibent cautelam quia renuntiant alteri extraneo ea tamen tacita conditione & promisſione de renuntiando spurio certè ista promisio argumento illius legis videtur facta in fraudem canonis tanquam simoniaca vt ideò vterq; scilicet renuntians & ille cui fit renuntiatio priuari debet beneficijs concludite igitur quod ad hoc vt hæreditas applicatur fisco duo copulatiuè secundum Bar. requiruntur videlicet quòd spurio fuerit relictum clam.& quod etiam hæres accõmodauerit tacitam fidem de restituendo spurio vel saltim consideratur quomodo ille qui ex testamento vel ab intestato vocatur delinquerit in fraudem legis ad hoc, vt hæreditas deueniat ad fiscum.

Super hoc oritur dubitatio, presbyter instituit fratrem, vel extraneum, qui fratri suo testatori tacitè accommodauit fidem de restituendo spurio, & ad hoc tacitè se astrinxit per scripturã pri-

uatam vnde est in ea causa, vt hæreditas remoueatur à spurio, tã-
quam ab indigno, & fisco applicetur an ergo applicabitur fisco ec
26 clesiæ vel fisco imperij, & sic temporali † Breuiter quidam di-
cunt, quòd ex quo agitur de bonis præsbyteri debẽt applicari fi-
sco ecclesiæ, quia in illis ecclesia præfertur fisco imperij. l. si quis
presbyter. C. de episco. & cler. vbi bona clericorum, deficientibus
coniunctis etiam ab intestato, deferuntur ad ecclesiam cui videt
cócordare tex. in §. interdicimus. in authẽtico de ecclesiastic. titu-
lis coll. nona & clarior tex. in. §. sit verò liberi vt cum de appell. co
gnoscit quibus dicitur, quod si persona ecclesiastica moriatur ab
intestato nullis coniunctis superstitibis successio pertinet ad ec-
clesiacm ergo sic dicendum est in casu præmisso, vt bona pres-
byteri, quæ auferuntur à suo spurio debent applicari fisco eccle-
clesiæ & non alteri.

Alij autem fuerunt in alia sententia dicentes, quod imò debet applicari fisco imperii, quod ita videt vrgere tex. in. d. §. meminisse. l. Papinianus vbi illud quod aufertur ab indigno debet applica ri fisco scilicet Cæsaris idem tex. in. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulga. ergo nemini est dubium, quin ista bona quæ auferuntur isti spurio, applicentur fisco imperij patet, quia ista pœna confiscatio nis descendità iure ciuili ergo non debent applicari fisco ecclesiæ quia Episcopus propriè non habet fiscũ secundum Bal. in rubrica de priuilegio fisci vnde secundum eum nihil potest confiscare quod est verum destricto iuris regore tamẽ hodie de generali cõ suetudine episcopus habet fiscum. Or videamus, quæ istarum sit verior opinio breuiter distinguite quod aut hæres qui testatori præsbytero accommodauit tacitã fidem de restituendo spurio, est laycus: & tunc, quia ius layco erat acquisitum, bona applicabũ tur fisco temporali: quia consideratur persona propinqua, scilicet hæredis qui erat laicus & non persona remota, scilicet, sacerdotis â quo bona prouenerunt. Ratio est, quia etiam princeps secularis potest statuere super iure quærendo ecclesiæ licet non posit super iure quæsito vt tradit Bal. in. d. l. si quis præsbyter. quem sequitur Hypolitus de Marsilijs in singulari cxciiij. incipient. magna est differentia & vbi refert in eodem casu se habuisse centũ ducatos pro prolatione sententiæ cuiusdam causæ vertentis inter Episcopum Tortonæ & Franciscum de Palma: si verò hæres institutus erat præsbyter isto casu quia persona quæ delinquit

erat

erat de foro ecclesiastico. ideo applicatur fisco ecclesiæ. Ratio est bona sacerdotis per sententiẽ iudicis non applicarẽtur fisco imperij, ergo eitam ne applicabuntur per sententiam legis. & ista videtur esse vera resolutio, quam remisiuè sequitur Iason Maynus in dicta. l. hæreditas.

Fortius, dubitari posset, si sacerdos nihil relinquat suo spurio sed ei vendat fundum pro centum libris quas confitetur se habuisse à dicto spurio nunquid valeat iste contractus, videtur quod sic, quia pater non prohibetur facere contractum venditionis aut alium contractum onerosum cum spurio suo, fraude tamen cessante, cum non sit in potestate sui patris: quia est extra legitimũ matrimoniũ natus: nec illud à iure prohibetur & hoc expressè tenet gl. in. l. qui testamentum. in verbo modum. ff. de pro-
27 batio. † ego autem puto opinionem contrariam esse veriorem, scilicet quod confessio facta à sacerdote de pretio numerato facit, quod spurius consequatur fundum sibi à patre vẽditum: quia ius præsumit quòd ista confessio sit facta in fraudem legis, exquo fit inter personas prohibitas: & ista esse virior opinio secundum Bar. & doctores in. l. si fortè. ff. de castrens. pecul. reprobata opinione gloss. in dicta. l. testamentum. & intantum procedit, quòd talis confessio præcepti præcij non valet quãuis sit iurata per patrem secundum Bartolus à Saxof. in. l. cum quis. §. Titia honestissima. ff. de lega. secundo.

Prædicta opinio procederet secundum Alexan. in. l. si donane. C. de collatio. maxime quando ageretur de magna quantitate
28 pretij † quæ non præsumeretur esse penes spurium, & sic talis confessio pretij recepti ab spurio facta per patrem non valet vt concludit Lanfracus de oriano. in. c. quoniam contra falsam. in. §. confessiones extra de probationi. quia ex quo fuit emanata inter personas prohibitas præsumitur fraudulenta patet, quia sicut do-
29 natio facta inter coniuges matrimonio videtur prohibita: † sit etiam confessio de recepto facta inter eos præsumitur suspecta quod dictum sequitur Angel. in. l. penulti. §. mulieres. ff. solutio matrimo. licet Barto. in. l. quis pro eo. ff. de fideiussoribus dicat non procedere quia confessio esset iurata Vnde si maritus in vltima dispositione confiteatur se habuisse centum libras pro dote suę vxoris. & iusit, quòd sibi restituentur, nec aliter aparet de solutione dotis: dubitatur an post mortẽ mariti vxor possit repetere

ista centum confessata concludite, quia illa confessio præsumitur fraudulenta, quia facta inter personas prohibitas: sed illa centum poterit repetere vigore legati, vt notatur in. l. si nō designata. C. de falsa causa & ita in terminis notat Bal. nouellus dote in priuilegio. lxxviij. & si aliquis vestrum dicat nonne idem est quod mulier consequatur centum ex confessiōe, vel ex legato dicite: quod non quia si deberentur ex vera confessione possent deduci tanquam creditum quod absorberet legatum: quia creditores præferuntur legatarijs. l. fina. §. licentiam. de iure de liber. que decisio
30 facit contra maritos, qui in testamentis recognoscunt vxoribus plures summas, & quantitates quas nunquam fortè habuerunt quia de iure talis confessio non præiudicat nisi essent aliæ coniecturę, quæ inducerent semiplenam probationem, quia fortè maritus, dum viuebat coram aliquibus confessus fuit se habuisse illa, centum nomine dotis ab vxore, vel ab eius parentibus tales coniecturæ simul iunctæ cum confessione inducerent plenam probationem, & ideò cauta debet esse vxor, quæ marito suo facit facere istam recognitionem: vt dum viuit eum inducat, vt coram testibus similem faciat confessionem, quam facit in testamento. Sic ergo videtis confessione factam inter personas prohibitas viribus non subsistere: & ita videtur dicendum in donatione vel con fessione facta inter patrē, & filiū quia nō valet obstante prohibitione legis Et notetis decisionem istam, quæ quotidie contingit in sacerdotibus, qui ita simulatè relinquere volunt suis
31 spurijs & concubinis in fraudem legis † ideo si præsbyter confiteatur se habuisse centum à quadam sua concubina ex causa mutui vel depositi vel etiam confiteatur se emisse fundum nomine: concubinæ, de pecunijs tamen ipsius concubinæ prout quotidie faciunt præsbyteri nostri temporis, qui suis focarijs emunt domos, & alias possessiones & asserunt emisse ex ipsarum pecunijs certè talis assertio ex quo est facta inter personas prohibitas non valet & ita terminis consuluit dominus Decius in consilio. cxxxij. incipiente in casu in. j. vol. & Petrus de Anchara. in consilio. ccxlviij. cuius caput incipit dubium facit: quia præsumitur fraudulenta vnde post mortem sacerdotis ei ab intestato succedentes poterunt talia prædia, aut pecuniam confessatam repetere à talibus scilicet concubina, & spurio.

Nunc posset quæri, an ista ancilla concubina sacerdotis pos-

sit

sit tales possessiones, aut pecuniam confessatam retinere ratione sui seruitij, & salarij: quia forte ipsa stetit in seruitio ipsius sa-
32 cerdotis per octo vel decem annos. † Breuiter concludite, quòd non: quia cum sit amica, & concubina non potest dici, quòd sit eius ancilla, maximè cum non appareat de aliqua conuentione salarij inter eos facta: quia isto casu sufficit, quòd concubina habuerit victum, & vestitum secundum Florianum in. l. sed & si quid in verbo mancipiorum. ff. de vsufruct. & ista decisio facit contra seruitores, & ancillas qui seruiunt non facta mentione mercedis referunt etiam Barto. & Alexand. per illum textum. in. l. in his in. §. Seruius. ff. de solutio. quod licet seruitor, seu famulus à suo domino simpliciter debeat ab eo vestiri: tamen si ex pacto seruiat pro alimentis tantum, prout faciunt seruitores scholarium, eo recedente tenebitur domino restituere vestimenta sibi facta: ideò cautę debent esse concubinæ, & ancillæ sacerdotum: vt in principio faciant eis à suis dominis constitui certam mercedem: quia mortuis sacerdotibus illud quod aufertur ab eis poterit retineri ratione salarij constituti.

Et prædicta conclusio procedit etiam in confessione facta in vltima voluntate, vt quia sacerdos in testamento fuit confessus se debere centum spurio ex aliqua causa, certè confessio non valet: quia præsumitur facta in fraudem legis. d. l. qui testamentum de probationibus. & in. l. cum quis decedens. §. Titia honestissima de legat. secundo, & Alexand. in. l. si diuortio. ff. de verborum obligationibus. Ioannes de Imol. in dicta lege si is qui ex bonis quod procedit etiam si iuramentum super tali confessione fuerit appositum secundum Bartolum in præallegato. §. Titia honestissima: quem refert & sequitur Alexand. in consilio decimo octauo incipiente consideratis in tertio volumi. & in consilio quadragesimo quinto incipiente habita. in primo volumine vbi plenè tractat de confessione emanata in vltima voluntate inter personas prohibitas, si ergo confessio facta in vltima voluntate in fauorem personæ incapacis, in qua nemo præsumitur esse immemor suæ salutis. l. fi. C. ad legem Iuliam repetun-
33 darum: † non valeat ergo multò magis præsumitur esse facta in fraudem, si fiat inter viuos meritò nullius erit momenti, ex quo infertur secundum Bartolum & Salycetum, quòd dispositio legis hac edictali. C. de secundis nuptijs. qua cauetur, quòd bi-

nubus non poteſt relinquere ſecundo coniugi titulo liberalitatis pluſquàm vni liberorum prioris matrimonij minus habenti, quod etiam habet locum in vxore, quæ in ſuo teſtamento confitetur ſe habuiſſe à ſecundo marito centum aureos ex cauſa mutui vel alia cauſa, quia non valet confeſsio, niſi probetur, quòd vxor illi realiter numerauerit: quia lex præſumit fuiſſe factam in fraudem propter prohibitionem perſonarum: licet ſuper tali confeſsione fuerit appoſitum iuramentum, quod idem tenet Bartolus in lege Aurelius in §. final. ff. de liberatione legata. vbi hoc latè tractat.

Limitatur prædicta deciſio, vt non procedat, quando ſpurius realiter patri numeraſſet pretium vel niſi eſſet aliqua veriſimilitudo pro dicto ſpurio, quòd dictam pecuniam tanquàm propriam potuerit numerare: quia fortè aliquo caſu multa bona acquiſiuerat, vel habebat artem ex qua veriſimiliter potuit
34 dictum pretium acquirere: tunc † iſta præſumptio, quæ eſt euidens, & veriſimilis tolleret aliam præſumptionem legis: & etiam procederet iſta limitatio in marito dicente ſe emiſſe de pecunia vxoris, vel in patre confitente ſe habuiſſe pecuniam à filio: quia ſi conſtat vxorem, vel filium aliunde habuiſſe bona præterquàm à patre vel à marito: iſto caſu tolleret præſumptio iuris ſecundum Angelum in conſilio centeſimo quinquageſimo tertio, incipiente pater emit domum. quem ſequitur dominus Decius in præallegato conſilio decimo octauo. Et ideò ſi veriſimiliter ſpurius aliunde, quam à patre potuerit habere pretium contractus factus inter eos erit validus: videtis enim multoties iſtos ſpurios ac alios illegitimè natos eſſe ſubtiliores & agiliores tam in literis, quam alijs artibus mechanicis. Huiuſmodi fuere Gratianus decreti ſacri compilator, & eius fratres quorum vnus ſcripſit libros ſententiarum.

Quæritur, ſacerdos inſtituit hæredem ſpurium ſuum ſub conditione ſi religionem ingrediatur, an valeat inſtitutio? Gulielmus de cugno in. l. prima. C. de ſacroſanct. eccleſ. concludit, quòd ſit, ac ſi eſſet legitimatus per oblationem curiæ, quem ſequitur Alexand. in. l. neceſſarijs in coll. fina. ff. de acquirenda vel omittenda hæreditate & canoniſtæ in cap. cum deputati de iudicijs,
35 † ratio eſt: quia ingreſſus tollit maculam & incapacitatem ſine culpa incurſam: & in ſpurio tollet irregularitatem, & illegitimum

facit

facit legitimum & per illum omnia vota facta in seculo resoluuntur, & ingressus religionis intãtum operatur, q per illum tollitur
37 ingratitudo: † nec pater potest filium ingredientem religionem, exhæredare, etiam propter præteritam ingratitudinem.c. non liceat.xix.q.finali, & sic ingressus facit spurium capacem bonorum patres: tamen plerique dicunt hoc procedere iure pontificio & non Cæsareo.

Dubitatur secundo an sacerdos possit instituere spurium sub conditione si legitimabitur? respondetur, quòd valet conditio, & mortuo patre poterit legitimari & succedere sicut legitimus, & naturalis. Et ita notat Carolus Ruynus in.l.Gallus §.& quid si
37 tantum.ff.de liber.& posthu. † vel etiam si spurius fuerit institutus à patre, cum capere poterit: quia quando reperietur capax, per legitimationem, admittetur: cum talis conditio adiecta per testatorem non reijciatur.l.in tempus.ff. de hæredibus instituendis, & dicunt Doctores, quòd non videtur tutior modus relinquendi spurio quam iste, scilicet, quod pater consentiat, vt post mortem suam, vel ante spurius legitimetur secundum Iacobum de Aretio in dicta.l.Gallus in §. quod si is.& Angelus, & Imolam in.l.si quis instituatur.ff. de hæred. institut. & gloss. in.l. sicut.ff.quibus modis vsusfruc.admittatur. Imò fortius concludit Baldus quem sequũtur Doctores in dicta.l.Gallus §. instituens quòd spurius institutus sub prædictis conditionibus, donec erit legitimatus vel efficietur capax, poterit agnoscere bonorum possessionem, & administrare tanquam curator bonorum, licet Baldus sibimet contrarius in.l.eam, quam. in penultima collum. dicat institutionem spurij facta sub prædicta conditione non valere: sed non recedatis à præcedenti opinione, quæ est verior & magis communis, & eam nouissimè sequitur dominus Decius in regula ea, quæ raro.ff.de regulis iuris. Vbi latissimè de spuriorum successione disputat.

Sed an spurius possit legitimari ad hoc, vt patri succedat videtur, quòd non: quia legitimatio nihil aliud est, nisi quædam fictio, quæ fingit illegitimum fuisse legitimè natum: vt in authentic. quibus modis naturalib. effic. legit. Sed vbi non potest operari veritas in casu vero ibi non potest operari fictio in casu ficto: sed in veritate spurius nunquam potuit esse legitimus, ergo nec per fictionem, id est, per legitimationem.

Propterea ista legitimatio, quę fit de spurio nato ex damnato coitu secundum veros terminos iuris nō dicitur legitimatio, quę est fauorabilis: sed propriè dicitur esse dispensatio contra ius commune, quæ in effectu est odiosa, vt concludūt Pau. de Castro. in consilio. ccxix. incipiente super puncto, & Franciscus Curtius in consilio. lxxiiij. incipiente super memorata, & dominus Decius in consilio. cccxciij. incipiente consului superioribus diebus in iij volu. vbi dicit, quòd in ista legitimatione, quę in effectu vocatur dispensatio, requiritur causa, sine qua concedi non debet, nec solent principes legitimare istos spurios sine iusta causa, maximè in præiudicium agnatorum. Et causa diceretur iusta, quando spurius fecisset aliquod magnum seruitium principi, vel rei publicæ: prout de pluribus spurijs apud Hystoriographos legitur, qui in bello triumphauerunt, sicut Alexander magnus, Hercules, Romulus, & cęteri quorum patres ignorantur, vel tales sunt quos habere non licet. Vlterius facit: quia princeps de potestate ordinaria non potest spurios legitimare: sed tantum de potestate absoluta. dicto. §. fi. quibus modis naturales efficiantur legitimi. ideò oportet, quòd deroget illi legi, vel constitutioni, vt format Antho. Roselli in tractatu successionis ab intestato, & Alciatus in. l. ij. coll. penulti. de verbo. obliga. ergo videtur spurium non posse legitimari ad hoc, vt patri succedat, & legitimus dicatur.

Contrarium tenet Barto. in dicta authentica ex complexu. quòd imò spurius potest legitimari per principem quoad temporalia. ratio est, quia quod spurius non dicatur legitimus: & quòd patri non possit succedere, istud est solum impedimētum iuris ciuilis quod faciliter per principem tolli potest glossa communiter approbata in. §. naturales. in titulo si de feudo fuerit controuersia inter dominum, & agnatos. vbi dicitur quòd princeps potest spurium legitimare, vt succedat in feudo etiam in pręiudicium agnatorum, & illam gl. insequuntur ibi feudistæ, quia quando agitur de iure quęrendo princeps potest etiam sine causa illud ius tollere. & ideò potest legitimare spurium in præiudicium agnatorum quibus hæreditas venit deferenda, & istam opinionem sequitur Alex. qui dicit illam esse communem in consilio. ij. in primo vol. qui allegat Bald. hoc tenentem in. l. rescripta. C. de precibus imperatori offerendis.

Prædicta conclusio procederet, quando expressè constaret de

mente

mente principis, quòd vellet per legitimationem præiudicare agnatis, vel substitutis tunc valeret legitimatio in eorum prçiudicium quod secus est, si de mente principis non constet: quia priuilegium, seu dispensatio in dubio debet intelligi, sine prçiudicio alterius. c. super eo. de officio & potestate iudicis delegati. & dicitur constare de expressa mente principis, quando princeps in specie hoc expresit, vel quando in concesione apposita fuit clausula ex certa scientia, & illud quod est factum ex certa scientia principis amplius in dubium reuocari non debet: quia per illam clausulam princeps voluit prçiudicare illi, cui ius erat quæsitum: vn-
40 de illud, † quod princeps facit ex certa scientia, videtur facere de plenitudine potestatis: quia ita importat illa clausula secundum Bald. in. l. eos. C. de appellationibus. & Panormita. in. c. ad hæc. de renunciatione.

Prætereà isti spurij legitimati per principem succedent legitimanti, & agnatis, & cognatis si ab imperatore essent legitimati: quia non est dubitandum, quin posit legitimare spurios etiam quoad succesionem: Bald. in. l. cum in adoptiuis coll. penulti. C. de adoptionibus. de imperatore minus dubitandum est quin posit legitimare spurios etiam natos ex coitu incestuoso dum modo apponat clausulam derogatoriam, non obstante quacunq; lege in contrarium faciente, secundum Saly. in dicta authentica ex complexu quem sequitur Guido Papæ in decisione. cclxxx. & dicit Alex. post Paulum de Castro. in. l. si quis posthumos. de liberis, & posthumis. quòd sacerdos potest facere legitimari suos spurios, & post legitimationem succedent patri, qua facta non censentur fuisse spurij. §. illud. quibus modis naturales efficiuntur legitimi. & Bald. in. l. & si contra mandata principum. C. de nuptijs. vbi dicit, quòd imperator potest legitimare filium sacerdotis, vel aliũ incœstuosum, & ex post non debet vocari spurius, & ista legitimatio, seu dispensatio operatur singularem effectum, quòd institutio, quæ purè fuit facta de spurio per patrem, licet habeatur pro non scripta: tamen si patre viuente, spurius legitimetur, talis institutio reconualescit, non obstante regula iuris dicente, quòd institutio quæ ab initio inutilis fuit tractu temporis conualescere nõ potest: & ratio huius decisionis videtur esse: quia legitimatio est
41 tantę virtutis, quòd nedum † retrotrahitur ad tempora natiuitatis, verum etiam ad tempora conceptionis, vnde iura fingunt

legitimatum fuisse legitimè cõceptum.l.qui in prouincia.§.diuus Hadrianus .ff.de ritu nuptiarũ.& quod dictum est de imperatore,idem dicẽdum est de rege Franciæ,qui est imperator in regno suo,in quo leges similes facere potest.

An necessariò requiratur,quòd in legitimatione exprimantur qualitates spurietatis,vel an sufficiat in genere exprimere spuriũ fuisse illegitimè natum?breuiter distinguite quòd aut legitimatio fit ab imperatore,aut à principe,vel alio inferiore,vel à summo pontifice.Primo casu sufficit exprimere in genere quòd fuerit illegitimè natus licet sit natus ex coitu adulterino incœstuoso sacerdotali,vel religioso:dum tamen apponatur clausula,non obstante aliqua lege in contrarium faciente:quia talis clausula videtur supplere omnes defect⁹:ratio est:quia in fauorabilibus genus habet includere speciem.l.si chorus.cum similibus.de legatis tertio.ita concludit Bald.in.l.si qua illustris.in versiculo,item nota. C.ad orphicianum.qui dicit simpliciter Ioannem Andrȩam hoc tenere,& idem Bal.in.l.Paulus.ff.de statu hominum.& in.c.j §.naturales.si de feudo fuerit controuersia inter dominum,& agnato. Addite Host.& Ioannem Andræ.in.c.fi.de filijs prȩsbyterorum. vbi dicunt quòd in dispensatione facta cum illegitimè nato non requiritur,quòd exprimantur nomina , vel circunstantiæ parentum:sed de stillo sufficit expresio in genere,à quo non licet discedere.c.quàm graui.de crimine falsi , & ista est communis opinio pro qua consuluit Alex.de Imol.in consilio . cxxxviij . incipiente oportunè consideratis.in primo volumine.

Si verò fiat à principe,& spurius sit maculatus duplici macula puta:quia fuit natus ex incœstu,vel adulterio isto casu requitur,
42 quòd in legitimatione † exprimantur omnes qualitates spurietatis,aliâs esset nulla:qa si illa qualitas fuisset expressa potuisset reddere principem difficiliorem ad faciendum gratiam:& ideò si spurius dicat se natum ex soluto,& soluta:& sit natus ex incœstu,vel adulterio,vel ex sacerdote in sacerdotio,vel extra certè talis legitimatio redditur subreptitia Ludo.de Roma.in.l.si verò.§.de viro.in.xxxv.fallentia.ff.soluto matrimonio . & ista est communis opinio,quam late prosequitur Ias.in.§.omnium.in.vj.coll.in versiculo,quid autem si aliquis esset spurius.institutio.de actionibus. & Fely.in.c.postulasti.in.iij.coll.de rescriptis . vbi adducit simile
43 de excommunicatione:† quia si quis sit excommunicatus pluri-

bus excommunicationibus,& ſimpliciter petat ſe abſolui niſi exprimat cauſas excommunicationis non erit abſolutus.c.ex parte. extra de officio ordinarij.refert pręterea Iacobus de Bellouiſu in §.& quoniam.quibus modis naturales efficiuntur ſui.& Antho. de Butr.in.c.per venerabilem.qui filij ſint legitimi.quòd in legitimatione quæ fit à principe etiam viuo patre debet fieri mentio quòd pater habet alios liberos,vel agnatos ſucceſſores:aliter non valeret in præiudicium tertij,vt etiam concludit Alex.in conſilio.xxv.incipiente circa primum.in primo volu.& in iſta legitimatione ſpurij:qui plures patitur maculas non ſufficeret clauſula non obſtante:quia verba generalia non compræhendunt caſus vel perſonas odibiles.l.Lucius.§.Lucius titius.ff.de legatis ſecun-
44 do.vbi dicitur † quòd verba generalia reſtringuntur, vt odioſa non compræhendantur:hoc idem in propoſito voluit Bald.in.l. j.C.de furtis.vbi dicit,quòd vbi ſunt plures defectus,clauſula generalis non obſtante non ſufficit niſi defectus in ſpecie exprimantur,& ideò reſcriptum principis non ſe extenderet ad defectus ſuppreſſos maximè, quando vna qualitas ſpurietatis fuiſſet expreſſa,& alia ſuppreſſa iſtud limitatur non procedere, qñ princeps in legitimatione eſſet vſus verbis generalibus importantibus geminationem,vt ſi in reſcripto dicat qualitercunq;, vel ex quocũq; coitu natus fuerit,vel etiam ſi eſſet appoſita clauſula ex certa ſcientia:quia vt dixi talia verba purgant,& ſupplent omnes defectus ſuppreſſos.

Si verò nos loquamur de legitimatione,ſeu diſpenſatione,quę
45 fit per Papam † tunc omnes qualitates ſpurietatis coram eo debent exprimi ita quòd obmiſſio illarum vitiat reſcriptum apoſtolicum:ideò narrari debet,ex quo coitu ſpurius natus ſit: ratio eſt ſecundum Canoniſtas:quia eſt qualitas quę aggrauat delictũ vt tenet Rota in deciſione.ccxij.in tit.de filijs præsby.in antiquis. & quia illa,quæ cõmuniter reddunt Papam difficiliorem ad concedendum gratiam,vel reddere poſſent, ſi expreſſa eſſent certè ſi fuerint ſuppreſſa ſubreptitiam,& inutilem faciunt impetrationem,vnde refert Io.Andræ.in.c.fina.de filijs præsby. quòd ſedes Apoſtolica non ſolet de facili diſpenſare,cum genitus ex religioſo,vel ex coitu adulterino,& incœſtuoſo,quę ſunt cauſæ impulſiuæ legitimationis meritò qualitates debent exprimi imò fortiùs, dico quòd licet ſpurius fuerit legitimè diſpenſatus ad obtinendũ

omnia,& quecunq;,& qualiacunq; beneficia,& bullas suæ dispensationis leuauerit attamen in quacunq; alia impetratione beneficiorum debet facere mentionem de qualitate spurietatis,si sit filius præsbyteri,vel de quo coitu est genitus & si ista obmitterentur impetratio redderetur nulla.c.ij.de fil.præsby.& sic vitiaret ipso iure etiam si esset facta motu proprio:quia gratia nõ confirmatur contra intentionem cõcedentis, vt tradit Mar.in decis.x.

Notanter addite prædictis,quòd si Papa scit aliquem esse spurium,& illum facit Episcopum videtur eum natalibus restituere, id est,legitimare ita quòd tanquàm legitimus succedere potest
46 alijs ista sunt verba Baldi in dicta.l.imperialis §.si mulier. † imò fortiùs concludite,quòd sicut per dignitatem Episcopalem collatam spurio Papa videtur eum legitimare sic etiam videtur legitimatus per ingressum religionis per quem vt dixi tollitur omnis macula,& infamia proueniens sine delicto:sed hæc decisio secundum Bar.in dicta auth.ex complexu procederet quoad spiritualia,& non quoad temporalia quo casu solus imperator,vel princeps legitimare potest nisi essemus in terris ecclesiæ:& si per principem de cõsensu patris fuerint restituti natalibus poterunt à patre institui etiã in testamẽto minus solenni,& sic cũ duobus testibus scdm Moder.in.l.hac cõsultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.

Circa istam legitimationem istorum spuriorum dubitatur comes palatinus habet facultatem legitimandi spurios natos ex coitu adulterino,item etiam habet potestatem legitimandi incœstuosos modò reperitur aliquis qui vtrunq; vicinum patitur:quia fuit natus de adulterio,& de incœstu simul an à tali palatino pos
47 sit legitimari? † Breuiter concludite q sic Alex.in.l.si ita scriptũ. ff.de libe.& post.& Angel.in.l.clemens.ff.de hæred.insti.& idem Angel.& Bal.in.d.§.omnium.Fely.& Decius in.d.c.at si clerici. in.§.de adulterijs.Ioan.de Anania in consil.xcv.incipiente visis, & ponderatis subtilis Carolus Ruynus,& Fortunius Garsias in dicta.l.Gallus.in.§.&& quid si tantum Fely.in.c.fina.de simonia. & in.c.postulasti.de rescriptis.Prępositus in dicto.c.per venerabilem.Barto.Bald.& ferè omnes scribent.in.l.ij.de verbo. obligat. quos ibi refert Alciatus subijciens,quòd ab ista opinione in practica non est recedendum.

Et.d.cõis opinio procederet scdm Pau.de cast.& Raphaël cuma. in.d.l.ij.quãdo talis legitimatio fieret patre viuente, & eo cõ

sentiente

sentiēte secus si post mortē: quia hoc casu nō valeret in præiudicium aliorū filiorum & opinio ista procederet de æquitate non de rigore: qua æquitate attenta, sub simplibus conpræhendit mixtum quando casus est fauorabiles vt in.d.l.si ita scaptum & in
48 d.l.clemens. † Si autem casus isti essent odiosi non compræhenderetur mixtum sub simplicibus. & ita concludit Bar. quem sequuntur doctores in præallegata.l.ij. & si vnus vestrum dicat, quod iste casus est odiosus. quia propriè nō est legitimatio, sed est dispēsatio, quæ in effectu, vt dixi, est odiosa ergo videtur, quòd sub istis simplicibus nō contineatur mixtum. Sed nō recedatis à priori opinione, quæ est verior: cū saltim ratione principis legitimantis. aut illius, cui mandatur fieri legitimatio casus iste est fauorabilis licet respectu spurij dicatur odiosus, & diligenter adnotate, quòd licet in vltimis volūtatibus, & sit in casu fauorabili sub simplicibus contineatur mixtum: tamen secus est in contractibus. in quibus strictior fit interprætatio, & imputandum est contrahentibus, quare legem apertius nō dicerunt iuxa. l. veteribus. de pact.

Sed contra doctrinam Bar. in. d.l.ij dum dicit, quòd in odiosis sub simplicibus continetur mixtum videtur tex. apertus in contrarium in.l.si ita facta sit exhæredatio. ff. de iniust. & rupt. testa. iuduco vobis tex. testator habens vxorem prægnantem ita testatus est si filius mihi nascatur illam exhæredo vel si filia. mihi nascatur, illam exhæredo tex. dicit, quòd vtrisq; natis post mortem testatoris non rumpitur testamentum: quia vterq, est exhæredatus licet alternatiuè, & separatim de eis fuerit facta mentio & exhęredatio ergo hîc est tex. bene induct⁹, quòd in odiosis sub simblicibus continetur mixtum. ista fuit noua & subtilis inductio Fulgosij, per quam dicit opinionem Bartol. non procedere.

Vos autem, domini, non recedatis à opinione Bartol. quæ est vera, & communis, scilicet, quòd in odiosis sub simplicibus non
49 continetur mixtum nec videtur † obstare tex. in. d.l.si ita facta sit exhæredatio: quia respondet quòd licet in illa. i. sit casus odiosus propter exhæredationem tamen alio respectu casus est ibi fauorabilis, scilicet propter cōseruationē testamenti, quia si vterq; nō esset exhæredatus alter tanquam præteritus diceret testamentum nullum. ergo fauor testamenti conseruandi facit vt mixtum contineatur sub simplicibus & dicit ibi Alexand. quòd ad illam l. aliud responderi non potest.

Sed vos subtiliter consyderate quomodosolutio Ale.nō videt̃ tuta ea ratione,quia conseruatio testamenti non magis videt̃ fauorabilis quã institutio filij.l.cum quidam.ff.de liberis,& posth. & licet respõsio Alex.posset de iure sustineri tamen ad dictam.l. si ita facta.aliter & subtilius respondeatis,quòd ibi testator cogitauit de vtroq; ex quo vtrũq; nasciturũ expressit ergo p̱ expressio nem testatoris non est mirum si sub simplicib⁹ etiam in odio sis contineatur mixtum.

Sequitur,vt videamus,an saltem de iure canonico posśint aliquid capere de bonis patris: Breuiter concludite,quòd sic dato quòd tales spurij sunt nati ex reprobato & accusabili coitu tamẽ de æquitate canonica debent à parentibus alimentari iuxta facultatem bonorum patris † cui æquitati hodie statur etiam de iure
50 ciuili propter naturalem æquitatẽ,quod sacri canones consyderauerunt:& ista æquitas procedit instintu naturę:ex quo educatio liberorum est de iure naturali vt tales spurij priuati alimentis pereant,& iste casus est hodie clarè decisus.in capitu.cum haberet.circa finem extra de eo,qui ducit in matrimonium quam pol luit per adulter.& per illum text.concludunt Barto. & doctor. in.d.autẽ.ex complexu. quod pater non solum spuriæ,vel spurio potest relinquere alimenta,verum etiam potest relinquere dotem quæ succedit loco alimentorum. & ita concludit Barto.in.d.l. fina. supra allegata & refert ibi ita de facto consuluisse:& ideò sicut pater filiæ spuriæ tenetur præstare alimenta: sic etiam tenetur eam dotare, & dotem condecentem sibi constituere itapost Barto.concludit Matthesilanus in singulari.cxlvij.incipient.nota singulare dictum. & istam decisionem ibi ampliat procedere in filia nata ex nephario coitu, & incestuoso & ecclesia hoc inducit ex æquitate, cui est standum. vt dixi etiam in vtroq; foro secundum Anthonium Corseti in singulari incipiente filij spurij.

Ex qubus inferunt feudistæ in.c.j.§.similiter. de capitulis Corradi.& in.ca.j.apud quem iudicem, vel dominum quæstio feudi terminari debeat.vnde si consuetudo sit in patria,vel etiam lege feudorum caueatur quòd vassalli teneãtur cõtribuere & iuuare dominum pro filia sua maritãda (de hoc vide Guidonem Papę in decisionib.suis)certè poterit eos talliare etiã pro spuria maritanda ex quo necessariò habet filijs pręstare alimenta Sic etiam

tenetur

tenetur dotare:quia argumentum de dote ad alimenta procedit: licet Angel.in.l.à filia. ff. ad Trebellia.Roma.& Imol.in.l.prima ff.soluto matrimon . teneant argumentum non procedere de ali mentis ad dotem: & clarius per Salycetum in authentica res quę. C.communia deleg.& per eundem Angelum in.l.final.C.de dot. promiss.& quod tale argumentum non procedat hoc probant ciuili ratione: quia filius tenetur alere matrem.l.si quis à liberis. ff.de liberis agnoscendis,& tamen non tenetur eam dotare, vt est casus in.l.tutor secundum dignitatem ·§· final. in verbo nec
51 nuptiale munus matri.ff.de administratione tutorum: † patet quia est lata differentia inter dotem,& alimenta eô, quia pater non tenetur dare filio, vel filiæ alimenta pro toto tempore eorum vitæ, sed tantùm succesiuis temporibus, secus est in dote, quam pater tenetur filiæ asignare vnica præstatione in pro prietate sicut dicimus de legitima, quæ non solùm in pecunia numerata:sed etiam in proprietate præstari iubetur,idque noua diui principis Iustiniani constitutione expressum est, textus est rotundus in·§·primo in verbis finalibus in authentico de triente & semisse collatione tertia,qui textus facit contra statuta & con suetudines quarundam regionum vbi patres relinquunt filijs mo dicam pecuniæ summam nomine legitimæ, minus tamen quam à lege determinatum sit: nec vix semunciam relinquunt: quos accusatores naturæ commodè appellare pussumus ex mente legis maximum vitium.C.de liberis præteritis vel exhæredatis quod obseruabis contra nationem Allobrobum. Legitima autem dotis loco succedit textus formalis.l. vnica ·§· quo à nobis. C. de rei vxoriæ actione. Ideò si pater asignauerit dotem filiæ, talis asignatio durat etiam post eius mortem:quia dos dicitur proprium patrimonium filiæ tex.est apertus in.l.Pomponius Philadelph⁹. ff.familiæ herciscundæ, & ex ea viuere debet.l.tertia·§·sed vtrum ff.de minoribus quam etiam transmittit ad hæredes suos. l. vnica·§·videamus.C.de rei vxor.actio. quod est aliud in alimentis, quæ morte extinguntur.l.cum hi·§·modus. ff. de transactio. Sed nolite recedere à priori opinione, quæ est communis propter æquitatem: & ne filia spuria meretricetur defectu dotis,vt ergo euitetur istud peccatum:& propter matrimonium,cui in dubio fauendum est.c.quanuis.de re iudicat.& in.l.in ambiguis.la secunde.ff.de regulis iuris.vbi in hæc verba iureconsultus Paulus In-

ambiguis, inquit, pro dotibus respondere meliùs est. & ibidem videre poteris dominum Philippum Decium. Concludendum est ergo pro opinione feudistarum, vtpote quæ æquissima sit. & pro hac vide etiam dominum Matthæum Mopham Gribaldum in suo eleganti succesionum tractatu sub titulo de naturalibus liberis allegantem multa iura & adde scribentes canonistas vulgato illo cap.cum haberet.

Præterea decisum est iure, quòd si spurius, vel spuria non habent, vnde secundum qualitatem personarum, honestè posint se alimentare, pater tenetur illum alere, & filiam dotare dicta.l. si quis à liberis. Ratio est: quia ius alimentandi prouenit à iure naturali.l. prima.ff. de iustitia & iure quæ natura est omnibus liberis communis siue sint nati ex coitu legitimo siue ex damnato.l.hos accusare.§.omnibus. ff. de accusatio.& ideo omnes qui nascebantur iure naturali erant liberi.§.licet quib. mod. natura.
52 effic.sui & text.in dicto cap. † cum haberet fundat æquitatem canonicam super æquitate naturali, quæ filios spurios etiam incœstuosos vult esse alendos, meritò tam à patre quàm à matre non facta differentia filiorum alendi sunt: & ista est communis opinio, quam sequitur dominus Ioannes Baptista in.l. si qua illustris. C. ad orphi.vnde licet spurius sit illius qualitates, quòd matri succedere non posit: quia erat adulterinus vel incœstuosus, tamen si non habet, vnde possit educari potest de dote materna consequi alimenta:& ideò, attenta æquitate canonica qua parentes tenentur spurijs præstare alimenta, posito, quòd pater & mater sint mortui: tamen eorum successores tenebuntur illa
53 præstare, † & sic dispositio dicto cap.cum haberet.circa spurios procedit tam mortuus, quam viuis parentibus, vt spurij alimententur, & spuriæ dotentur: ista æquitas canonica est mota ea ratione, ne filia indotata propter paupertatem cogatur meretricari, quod tenderet ad verecundiam, & infamiam suorum progenitorum, & ne spurius bonis, & alimentis parentum destitutus cogatur ad furtum, & ad cætera turpia: vnde ex post sequeretur vltimũ supplicium. Et ratio esse potest, non enim est danda delinquendi occasio, sed eam potius tolli debere prudentisimè à iureconsulto responsum est.l.conuenire.ff. de pactis dotalibus. Quo fit, vt ne ius dari posit ad beneficia vacatura, ne detur votum captandæ mortis alienæ cap.secundo extra de con-
cessione

cesſione præbendæ. Tolle etiam ſimile pulchrum è. l. prima·§·penultimo. ff. de ædendo. vbi dicit iureconſultus diem inſtrumenti ædendum non eſſe rationem adfert ibidem iureconſultus, ne detur materia fabricandi falſum. Sic in propoſito ſpurij, aut ſpuriæ alimentis deſtitui aut priuari non debent. Iſta eſt limitatio æquiſsima ad dictam authenticam ex complexu. quæ reſtrictio fundatur ex æquitate canonica.

Et iſta opinio ſecundmû Baldum in dicta authentica ex complexu in verſiculo quæro, nunquid ſacerdos procedit vt iſto caſu præsbyter poſsit de proprio patrimonio ſpurium alimentare, & ſpuriam dotare, vel ſibi fundum pro dote relinquere: nec dos data marito vel fundus datus loco dotis auferetur ab eo per fiſcum: quia dicit Bartolus in. l. final·§· ſi à ſocero. ff. quæ in fraudem creditor. quòd bona ipſius non erant ipſo iure confiſcata, & dos eſt titul⁹ oneroſus ſaltẽ reſpectu viri maximè in patrimonialibus in quibus clericus habetur pro layco capitu. cum dilectus. in verbo tanquam laycus. & ibi hoc notat Panormitanus de iure patro. & notate etiam ſingulariter, quod licet hæres poſsit repetere à ſpurio tanquàm ab indigno illud, quod fuit ſibi donatum per ſacerdotem: † tamen eius ſpurius poterit retinere
54 vſq; ad modũ alimẽtorum in quibus ſaltim reperitur capax: quia poſſunt publicè, & occultè relinqui, & iſta eſt ſingularis limitatio ad text. in dicto cap. cum haberet nec tale relictum alimentorum videtur eſſe factum in fraudem legis: quanuis in eam cauſam relictum non fuerit.

Ampliate hanc deciſionem, vt ſolùm procedat in bonis patrimonialibus: verum etiam in bonis ratione eccleſiæ acquiſitis, vt ſunt fructus & reditus beneficiorum, de quibus pręsbyter non habens: propria poteſt vxorem, & filios ac conſanguineos pauperes alere gloſſ. eſt magiſtralis in cap. omnino in verbo mercedem trigeſima prima diſtinctione ea ratione, quia nemo vnquã carnem ſuam odio habuit in capitulo non exiſtimemus. decima tertia quæſtione ſecunda quoniam dicit Panormitanus in capit.
55 primo de cohabitat. clericorum & mulier: † quòd beneficiatus de fructibus beneficij potiùs debet ſubuenire in eleemoſina facienda ſuis conſanguineis, & proximioribus quam extraneis: duobus tamen concurrentibus, ſcilicet, quòd multùm indigeant, & quòd hoc faciat ad ſubueniendum in neceſsitate, & non ad di-

tandum,& ſic de bonis eccleſiæ debet erogare cum mēſura. Vnde ille, qui eſt executor teſtamenti ad diſtribuendum bona inter pauperes poteſt potius diſtribuere in ſuos coniunctos pauperes, quàm in extraneos: quia prima charitas à ſeipſo incipit: ideò dicit Bartolus in. l. cum quidam fideicommiſſum. ff. de legatis ſecundo. quòd ſi electio bonorum diſtribuendorum fuerit data priori prædicatorum, ipſe poterit eligere fratres pauperes de ſuo ordine. Item pater executor poterit diſtribuere inter filios ſuos pauperes: ſic ergo patet quod beneficiatus licite de fructibus beneficij poteſt alimentare dotare ſororem, neptem, vel aliam coniunctam, vel ſpuriam: quia licet clericus procreando ſpurios malè,& cum peccato fecerit ex quo tamen ſunt geniti non ſunt perdendi. Sed eis eſt ſubueniendum in neceſsitatibus iuxta diſpoſitionem dicti capituli cum haberet. ſed Odofredus in.l.ſi mandauero in.§.ſi tibi centum. ff. mand. & Florianus in.l.altiùs.ff.ſi ſeruitus vendicet. & Angelus in.l. apertiſsimi.C. de iudici.& Barbatia.in capit.primo de locato.quos refert & ſequitur Ioannes Luppi in dicto capitu. per veſtras. dicunt quòd eſt quædam conſtitutio cuiuſdam Cardinalis Sabinenſis, quæ incipit non ſolùm poſita in titulo de vita, & honeſtate clericorum in clementina quam dicunt eſſe approbatam per Papam, quæ dicit quòd clericus de patrimonialib⁹ poteſt alere,& dotare filiam, & alios conſanguineos: ſed non de fructibus beneficiorum & ita debet intelligi tex.in dicto cap. cum haberet. Sed ego in iudicādo & conſulendo nō recederem a priori opiniōe, ex quo dicta conſtitutio non eſt inſerta in corpore iuris, quam etiam tenuerunt Antho.de Butr.& Panormit.in.c.peruenit. de arbitr. & Decius in.c.clerici.de iudic.& Nicolaus de Vbald.in tractatu. ſucceſſ.ab inteſtato.

Et ſic habetis reſolutam opinionem iuribus, & rationibus, & autoritate plurimorum doctorum firmatam, quòd pater poteſt donare ſpurio cauſa alimentorum, quæ opinio etiam procedit, licet pater illi ſimpliciter donauerit, nec in donatione adiecit, quòd illud donat pro alimentis. In dubio tamen cenſetur donatum cauſa alimentorum, maximè, quando non haberet, vnde poſſet ſe alere, & iſta eſt ſingularis ampliatio ad. d. c. cum haberet.

56 Quæritur, an† ſacerdos vltra cauſam alimentorum poſsit relin-

relinquere ſpurio ſuo? concludite, quòd ſic, ſcilicet, propter gratuita ſeruitia., & bene merita ſibi per ſpurium impenſa ita reſidet Baldus in conſilio ſexageſimo ſexto incipiente ſi dicta inſtitutio & hoc operatur remuneratio propter quam in multis re laxantur, & reſtringuntur regulę iuris communis, vt patet in in donatione facta inter patrem, & filium item in donatione, quæ fit per militem, vel per clericum concubinæ, & in illa quæ fit inter coniuges: quia licet tales donationes non valeant propter reſiſtentiam iuris: valent tamen cauſa remunerationis benemeritorum, vt in eiſdem terminis conſuluit Petrus de Anchar. in conſilio ducenteſimo quadrageſimo ſeptimo incipiente dubium facit & idem dicendum videtur in tutore, & in prælato vel in procuratore vel in minore, & in decurionibus, & pluribus alijs perſonis quæ licet abſolutè non poſſunt donare, vel alienare poſſunt: tamen cauſa remunerationis, & propter benemerita præce
57 dentia, † & ſic eſt modus notabilis, per quē præsbyter poteſt relinquere ſpurio vſque ad æquiualentiam bene meritorum. Sed quia iſta donatio poſſet fieri in fraudem legis: ideò aduertite, quia talia gratuita ſeruitia debent probari, nec ſufficeret aſſertio patris dicentis, ſe fuiſſe conſecutum illa bene merita ab ſpurio & requiritur etiam quod non ſint obſequialia ad quæ filius naturaliter tenetur prout dicimus de donatione remuneratoria facta filio de qua plene ſcripſi in repetitione. l. pater. C. de inoffic. donatio. & iſta eſt communis opinio ſecundum ſcribē. in. l. ſi donatione. C. de collatio.

Sed aduertite: quia iſta æquitas iuris canonici venit in aliquibus caſibus modificanda, primo vt non procedat quando ſpurius haberet aliunde: vnde poſſet ſe alimentare vel haberet artem ex qua poſſet lucrari victum ſuum: quia iſto caſu non haberet locum diſpoſitio dicti capi. cum haberet. ſecundum Alexan. in conſilio ſeptuageſimo quarto incipiente viſo proceſſu in ſecundo volumine, & iſta modificatio maximam æquitatem. de
58 iure videtur continere: † quia ratio finalis, & impulſiua dictæ æquitatis eſt, ne filij ſpurij priuati alimentis pereant fame: quę ratio ceſſat, quando ſpurius habet bona, vel artem ex quibus poteſt ſe alimentare: ergo ceſſare debet diſpoſitio iuris: ceſſante enim ratione, ceſſare etiam debet diſpoſitio legis text. formalis in. l. adigere. §. quanuis. ff. de iure patro.

Secundò diſpoſitio dicto cap.cum haberet.venit modificanda, vt procedat quando pater ſolùm relinqueret ſpurio,vel ſpuriæ aliquid, quod ſufficeret pro alimentis: & ſic ſacerdos poteſt
59 dotare ſpuriam,vſq; ad quantitatem alimentorum.† Si verò pater eis relinqueret vltra legitimum modum, præſumeretur eſſe relictum in fraudem. Vnde legitimi ſucceſſores poſſent illud excesſiuum reuocare,& in defectum,& negligentiam illorum appli caretur fiſco. Ideò dicit Bal.in.d.l.id quod pauperibus. quod executor non poteſt omnia bona diſtribuere ſpurijs pro alimentis, vel maiorem partem:& illud,quod reperietur diſtributum vltra legitimum modum,reuocabitur.vt eſt tex.in argumētum in.l.fi. ff.de exercito.actio.vbi dicitur,ꝙ ſi nauis indigebat refectione,& præpoſitus ſeu magiſter nauis pro ea reficienda pecuniam vltra neceſſitatem à creditore accœperit, dicitur in textu,quòd creditor contra dominum nauis non datur actio pro toto credito,ſed ſolùm vſque ad quantitatem, quæ ſufficiebat pro legitima refectione,& in iſtis alimentis,quæ præſtantur ſpurio,non attenditur dignitas perſonę,ſed attenditur neceſsitas viuendi: quia lex cano nica illa concedit cauſa miſerationis: ergo non habetur reſpectus ad dignitatem.

Sed iuxta prædicta dubitatur præsbyter dotauit ſpuriam,& dos quàmplurimum excedit legitimum modum alimentorum, non ne,mortuo patre,legitimi ſucceſſores ſtatim poſſint illud excesſiuum reuocare? Vel an debeant expectare,quòd filia ſit defuncta,vel quòd ſaltim matrimonium ſit diſſolutū? diſtinguite, quia ſi mortuo patre dos fuerit reuerſa ad filiam per diſſolutionem matrimonij:& tunc,quia filia reperitur habere iſtam dotem titulo lucratiuo:& clarè reperitur deciſum,quòd ſpuriæ non poteſt dari vltra alimenta,ergo illud,quod reperietur excedere legitimum modum alimentorum,ſtatim poterit reuocari. Si verò dos nō fuerit reuerſa ad filiam:quia adhuc durat matrimonium tunc conſtante matrimonio illud exceſsiuum repeti non poteſt ea ratione quia maritus reperitur habere dotem titulo oneroſo iſtam diſtinctionem ponit Bar.in.l.fi.in.§.ſi à ſocero.ff.quæ in fraud. credito. aliena.ſunt quam ſequitur Angel.in.l.ignoti.C. de reuocand. his, quæ in fraud.cred.& clariùs in.§.item ſi quis in fraudem.de actio. quos ſequitur Campegius in tractatu de dote.in queſtione.xlviij. primæ partis.

Aduerti

Aduertite,quia videtur, ꝙ ista opinio Bart. non procedat in puncto iuris,quòd imò venientes ab inteſtato poſſunt reuocare à marito etiam conſtante matrimonio illud, quod excedit alimēta, vt tenet Nicolaus de Vbald.in tractatu ſucceſsionis ab inteſta.ſimiliter contra Barto.tenet Ioannes Luppi in.c.per veſtras.de donat.inter vir.in.§.in conſtituenda.& contra Bar.poteſt eſſe ratio: quia illud quod excedit legitimum modum alimentorum obſtante prohibitione iuris à principio fuit nullum.Imò in fraudem legis videtur eſſe donatum. vt etiam tenet Bartolus in dicta. l. fin. de his quib. ergo cum illud exceſsiuum à principio erat nullum tractu temporis conualeſcere non potuit: vnde imputandum eſt marito quare contraxit matrimonium cum illa ſpuria,quia debuit explorare de qualitate,& conditione perſonæ,cum qua contraxit, quod ſi ſecus fecerit, non excuſatur à culpa, vt in regula qui cum alio contrahit.ff.de regulis iuris,& contra Bartolum facit,nam ſi pater dotaret filiam naturalem, & legitimam exceſsiuè,alij filij poſt mortem patris illud exceſsiuum poſſent reuocare etiam conſtante matrimonio per titulum de inofficio. donat.ergo multò fortiùs illud, quod eſt donatum ſpuriæ poterit reuocari: licet matrimonium non ſit diſſolutum: ſaluando tamen Bartolum dicatis,quòd ſua opinio procederet, quando maritus ignoranter contraxiſſet matrimonium cum ſpuria, quam credebat eſſe legitimam prout faciunt præsbyteri, qui cum maritant ſuas filias dicunt illas eſſe neptes iſto caſu ignorantia,& error facti excuſaret maritum,nec videtur eſſe particeps fraudis cum patre naturali dotem conſtituente & ita limitat Alber.prędictā regulā, qui cum alio non procedere in caſu erroris vel neceſsitatis,& iſta opinio videtur maximam continere æquitatem.

Dubitatur,ex quo ſacerdos poteſt relinquere ſpurię fundum pro dote,vel pro alimentis an mortua ſpuria, fundus ille reuertatur ad patrem naturalem, & ad ſuos legitimos ſucceſſores? vel an tranſeat ad filios legitimos ſpurij,ſi habeat,vel ad alios ſuos le-
60 gitimos ſucceſſores? Breuiter † dicite quòd tale relictum non durat niſi vſque ad vitam ſpuriæ, qua mortua, dos reuertitur ad patrem, ſi viuat. Si verò non viuat, reuertitur ad ſucceſſores. ita tenuit Baldus in dicta. l.eam, quam.quem ſequitur dominus Decius in conſilio trecenteſimo vndecimo incip.in caſu propoſito in ſecundo vol.vbi concludit,quòd ſi pater relinquat fundum

ſpurio pro alimentis,eo mortuo,non tranſmittitur ad hæredes ſpurij idem tenet Bal.in conſilio.ccccl vj:incip.quidam Franciſc⁹ vbi dicit,quòd legatum factum ſpurio pro alimentis non tranſit
61 ad hæredes ſpurij nec ratione proprietatis † quia legatum factũ ſpurio de proprietate non valet.d.c.cum haberet nec ratione alimentorũ:quia illa finiuntur morte meritò reuertitur ad venientes abinteſtato per tex.notabilem in.l.j.C.de natur.lib.& ibi dicit Azo.quòd ille tex.procedit in quocunq; ſpurio & dicit etiam ibi Bar.quòd quicquid pater dedit ſpurio ſine per ſe ſiue per inter poſitam perſonam,omne illud debet reſtitui legitimis ſucceſſori bus & ſic deuenit ad illos,ad quos deueniret ab inteſtato,ſi relictum non fuiſſet,quibus nõ ſtantibus,ad fiſcũ licet ſpurius haberet liberos naturales & legitimos.Imò fortius dico,quòd ſi pater relinquat ſpurio certas poſſeſsiões ꝓ alimẽtis.& ipſe de fructib⁹ illarum poſſeſsionum poſsit ſe alimentare certè proprietas non tranſiet ad eum ſed penes hæredes patris remanebit quia cauſa impulſiua iſtius relicti fuit cauſa alimentorum,Sed alimenta quę debentur alicui per eius mortem terminãtur,hoc eſt], cum vita finiuntur.d.l.cum.§.modus.de tranſact.& in.l.dominus.ff.de vſufructu.ex præmiſsis videtur concludendum,quòd poſt mortem ſpurij illud,quod eſt donatũ pro alimẽtis,reuertitur ad patrem vel ad ſuos legitimos ſucceſſores.

Iſta concluſio poſſet recipere quatuor limitationes primo vt procedat quando pater coactus per præceptum ſeu ſententiam iudicis cõſtituiſſet dotem ſpurię quia tunc poſt mortem ſpurię reuerteretur ad patrem vel ad hæredes.ex quo ipſa conſequuta fuit dotem contra voluntatem patris æquum eſt ipſa mortua reuertatur ad patrẽ.Secus ſi pater ei libere dotẽ conſtituerit & voluerit quòd poſt eius mortẽ tranſeat ad filios iſtius ſpurię tunc ea mortua ſucceſſoses patris eam reuocare nõ poterunt ita concludit Barto.in.d.l.fina.de hijs quibus.vt indig.vbi dicit, quod non eſt tutior modus relinquendi ſpurio,quàm iſte:dũ tamẽ relictum non excedat modum alimentorum,quod dictum ſequitur Bartho.cepola in.xxxviij.

Secundo poſſet limitari, vt procedat, quando res data in dotem erat notabilis æſtimationis tunc reuerteretur ad hæredes patris. Secus ſi eſſet vilioris æſtimationis puta, quia dedit paruam quantitatem pecuniæ,quę vtendo conſumitur prout dicimus

cimus in vestimentis vel blado vel vino, quæ omnia, vt dixi, sunt cõsumpta tunc, mortua filia illud per hæredes nõ posset repeti & istã simulationẽ ponit Ioannes Baptista in.d.l.si.qua illustris.

Tertiò posset limitari vt procedat prout absolute loquitur in spurio & sic in illo, cui de iure pater nihil poterat relinquere, quo casu si de clementia iuris canonici aliquid fuerit relictum pro alimentis consequens est, vt illa clementia non trahatur ad præiudicium legitimorum successorum. ideo post mortem spurię illud reuocare poterunt Secus si pater constitueret dotem filie naturali tantum: quia illa est capax bonorum patris saltim in parte. isto casu mortua naturali filia, illud quod erat sibi donatum, non reuerteretur ad hæredes patris nisi quatenus excessisset legitimũ modum: quia tunc illud plus posset reuocari, vt est casus in.l.j. de natura.libe.

Vltimò limitari posset vt procedunt quia nihil aliud contra ius disponeretur quo casu mortua spuria relictum pro alimentis non cedit lucro suorum liberorum. Sed ad hæredes patris reuertitur secus quando aliud contra ius patticulariter disponeretur, ponite exemplum in statuto, quo dsponitur, quòd vxore præmoriente in matrimonio maritus lucretur dotem isto casu, si spuria moriať in matrimonio maritus lucrabiť dotẽ virtute statuti quo dos videť se cõformari, nisi aliter actũ fuerit: ideò imputandum est patri, quare circa statutũ non prouidit istũ casum ponit de palatijs rubeis. in prȩallegato.c.per vestras. quem pro nunc ego nonfrimo ex quo statuta quȩ faciunt mentionem de filijs non cõprȩhendunt spurios tanquàm personas odiosas.

Dubitatur vlterius an dispositio.d.c.cum haberet. habeat locum tantum. in terris ecclesiæ & sic in foro ecclesiastico vel etiã
62 in terris ĩperij & sic in foro seculari † breuiter Ioan. de Imo.in.l. Lucius in.§.j.de legat.j.videtur dicere, ꝙ nõ habet locũ in foro seculari, sed tantùm in terris ecclesiæ ea rõne: quia de iure ciuili alimenta nõ possunt relinqui spurio.d.autẽ.ex cõplexu. Sed in terris implerij seruať ius ciuile & in terris ecclı̄ę ius canonicũ gl.in.c ij.de arbitris i.vj.ergo vř ꝙ spurijs alimẽta nõ debeãť extra terrã imperij cõcludite tñ cõtrariũ, quòd imò debenť in vtroq; foro: qa in vtroq; militat ratio naturalis etiã ȩquitas, per quã pater teneť alere spuriam, & per cõsequens dotare & ita tenet glo.in.d.c.cum haberet. quã sequunť ibi doctores & ista est cõis opinio secudum

Angel.in tractatu testamentorum.in.§. item relinquit filio spurio. vbi dicit ita fuisse iudicatum per iudices Marchionis Ferrariæ. pro qua opinione consuluerunt Alex.in consilio.lxxiiij.incipiente circa primum in.iij.volu.& Aretinus in consil.xlviij.incipiente reuocatur in dubium.& clariùs per Alexand.in.l.prima . ff.soluto matrimonio.ex prædictis habetis claram intelligentiam dicti.c.cum haberet.

Visum fuit quomodo de iure ciuili sunt incapaces etiam quoad alimēta,videamus an per statutum posint habilitari ad hunc
63 effectum,vt patri succedere posint? † videtur quòd sic: quia statuta possunt disponere circa facultatem bonorū:quia bona sunt sub potestate statuentium:ideò debet valere statutum ,maximè, si concernat succesionem circa temporalia. Vos tamen concludite contrarium,vt etiam concludunt Bart.& Imol.& communiter doctores in.l.testamenti factio.in versiculo quæro,an per statutum.ff.de testamentis.vbi dicit spurium nō posse habilitari per statutum,vt succedat patri,cum alijs legitimis , & refert istam quæstionem,aliâs fuisse disputatam,& tandem fuisse conclusum statutum non valere per text.in.l.j.ff.de natalibus restituendis.& in.§.fina.quibus modis naturales efficiuntur sui . vbi dicit , quòd spurius nullum habet participium illius legis.& ista est communis opinio,quam secuti fuerunt Panormit . & Fely . in dicto.c.in præsentia.de probationibus.pro qua etiam consuluit Federicus de senis in consilio.cclxxviij.incipiente factum quæ opinio conuenit cum dispositione iuris diuini,vt legitur Genesis.xxj.capit. dictum est Abrahæ,Eijce ancillam & filium:quia non erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ , quod idem attestatur Apostolus ad Galatas.iiij.quod dictum etiam obseruatur iure canonico.c.dicat aliquis.xxxij.q.quarta.& in.c.non omnis.xxxij.q.secunda . & refert Augustinus in.c.quid est.xxxv.q.septima.quòd ex lege Dei statutum est,vt illi,qui ex incœstuoso coitu nascuntur nullo iure parentibus succedunt. Si ergo iure diuino tales illegitimè nati excludantur à succesione parentum,ergo nec populus,nec princeps contra istud aliquid statuere potuerunt:item quia isti spurij prohibentur succedere propter turpitudinem patris , vnde ex quo actus est reprobatus propter turpitudinem tale statutum valere non debet.c.quæ contra mores hominum sunt.viij.dist.

Prætereà facit:quia dato,quòd tale statutum municipale non esset

esset contra ius diuinum, sed tantùm contradicat iuri positiuo,
64 requiritur tamen, quòd sit rationabile † sicut dicimus de consuetudine contraria iuri positiuo: quia illi nõ derogat nisi sit rationabilis. c. fina. extra de consuetudine. ergo etiam nec statutum quod procedit ab eodem fonte facit vlteriùs: quia tale statutum, quòd illegitimi succedant sicut legitimi est inhonestum, & nutritiuum peccati patet: quia ipsi excluduntur ab hæreditate in pœnam patris adulterantis, vel fornicantis, imò etiam tales liberi à sacris ordinibus repelluntur. c. suscitantibus. xv. q. octaua. non autem hoc fit in pœnam filiorum qui non peccauerunt. c. nasci de adulterio. lvj. distinct. apparet ergo, quòd tale statutum, nec est honestum, nec rationabile. quia viri habentes vxores steriles accipient concubinas, vt ex eis suscipiant filios, & hæredes.

Confirmatur: quia quòd spurius succedere non possit ista est pœna à lege imposita ergo per statutum tolli non potest: quia solus princeps potest facere, quòd spurius succedat, ergo cum tantùm sit reseruatum principi inferior contrarium nõ potest disponere. l. rescripta. C. de precibus imperatori offeréd. prætereà princeps hoc statuere non potest, nisi dicat non obstante aliqua lege: sed populus non potest vti ista clausula, ergo non valet statutum & ita arguit Bald. in. l. prima. in versiculo ex prædictis. C. de iure aureorum anulorum tanquàm inducenspeccatum, & contemnẽs matrimonia, & propter istam rationem Hostiensis in summa in titulo, qui filij sunt legitimi. refert quòd imperator non potest facere legem generalem legitimantem spurios: quia dolus futurus remitti non potest. l. si vnus. §. illud. ff. de pactis.

Sed Bald. in dicta. l. j. supra allegata in versiculo sed dubitatur nunquid statutum possit eum facere succesibilem: arguit ad vtranq; partem, & tandem concludit, quòd tale statutum non valet in natis ex damnato coitu: secus in alijs spurijs: quia sicut valet statutum iuris communis, quòd spurij succedant matri, ita valet statutum municipij, vt patri succedant: sed opinio Baldi non est vera: quia in vtroq; spurio semper inducitur peccatum, & occasio delinquendi: sed Imola subtiliùs considerans dicit, quòd fortè posset attentari, quòd tale statutum valeret in naturalibus tantùm de iure ciuili, cum illo iure bastardus sit capax bonorum patris authentica licet. C. de naturalibus liberis. & in corpore vnde sumpta est in authentico de triente, & semisse: ideò videbatur

valere ſtatutum, quòd naturales tantum ſuccedant cum legitimis iſtam opinionem ſequitur dominus Benedicti in.c. Raynutius. fol.cxxj.vbi dicit, quòd licet naturales non poſsint vltra certam portionem ſuccedere ex teſtamento, vel ab inteſtato: tamen fallit vbi ſtatutum, vel conſuetudo patriæ eos habilitaret, vt æqualiter, vel vltra vnciam ſuccedant cum legitimis, qui allegat Bald. hoc litteraliter dicentem in.c.j.§.hoc autem notandum eſt in verſiculo quæro, quid de iure Longobardorum. in titulo de his qui feudum dare poſſunt.

Ego autem puto opinionem Baldi non eſſe veram: quia iure canonico omnis coitus, excepto matrimoniali, eſt prohibitus. c. nemo ſibi blandiatur.xxxij.q.quarta.vnde de iure canonico ſtatutum, quod habilitat naturalem tantum ad ſuccedendum cum legitimis non valet: quia vt dixi præberet facultatem peccandi, & in materia peccati ius canonicum præualet iuri ciuili, vt notat gloſſ.in regula poſſeſſor.de regulis iuris.in ſexto.ergo tale ſtatutum non valet quando naturalis indifferenter fuit habilitatus: ſecus ſi ſtatutum dicat, quòd non obſtantibus legitimis naturales ſuccedant: quia iſto caſu non ita datur occaſio fornicandi ſicut in præcedenti: ideò valeret, & ita concludit Imol.in dicta.l.teſtamenti factio.& Aluerotus in.c.primo.qui feudum dare poſſunt. & Panor.in.c.per venerabilem.in octaua quæſtione qui filij ſunt legitimi.& iſtud puto verius.

Apud legiſtas difficilior oritur dubitatio, an nepos naturalis, & legitimus natus ex naturali, vel ſpurio poſsit inſtitui ab auo? Breuiter facite duo membra, quòd aut nepos ille deſcendit ex na-
65 turali tãtum, aut ex ſpurio. † primo caſu ſubdiſtinguite quòd aut auus habet alios liberos naturales, & legitimos, & tunc non plus poteſt relinquere nepoti, quàm poterat patri illius nepotis, ſed ſtante legitima ſobole, pater non poteſt relinquere naturali tantum niſi certum modum ergo auus huic nepoti non plus relinquere poterit: ſi verò auus nullam aliam iuſtam ſobolem habeat, iſto caſu dicite, quòd poterit inſtituere iſtum nepotem naturalem, & legitimum deſcendentem ex naturali tantum etiam in tota hæreditate, licet eius pater non potuiſſet inſtitui in totum, vt habetur in.l.fina.in verſiculo nulla legitima ſobole ſubſiſtente. C.de naturalibus liberis.ſi verò agatur de nepote naturali, & legitimo deſcendente ex ſpurio, & quæratur an ille nepos ſuccedere

posſit auo' diſtinguite: quia aut vult ſuccedere ab inteſtato, vel ex teſtamento primo caſu ſuccedere non poteſt,& ita concludũt Cynus,& Odofręduss in dicta.l.fina.& Petrus de Ancha. in conſilio.ccclxxxix.incipiente viſis.& Bal.in.l.fina.C.de verborum ſignificatione.vbi dicit quòd iſti ſpurij non dicuntur eſſe de domo,& idem dicit eſſe in nepotibus natis ex talibus illegitimis ea ratione:quia nulla poteſt eſſe conſequentia legitima ex illegitimo naſcendi principio,vt dicit text.in dicta.l.finali.de naturalibus liberis.& iſta videtur communis ſecundum Decium in conſilio lxxxv.incipiente,pro tenui facultate.& refert Benedictum Caprã ita conſuluiſſe in conſilio.cxxxvj. incipiente,& ſi viſis:quæ concluſio maximè procedit ſecundum Bald. in dicta.l.ſi quis inceſtu.& in dicto.c.in præſentia.in nepotibus natis ex ſpurio nato ex damnato coitu:quia non poterunt ſuccedere auo ab inteſtato,vt eſt text.ad literam ſi ſubtiliter ponderetur in duobus locis in pręallegata.l.fi.in verſiculo.ſed interuentu ſobolis naturalis nihil ius legitimum ſubeſſe poteſt,& in alio verſiculo:iura enim ab inteſtato in aui ſucceſsione memini eorum penitus acquirimus, vbi deciditur quòd ſi quis habeat naturalem,& legitimum certè ex quo naturalis non poteſt patri ab inteſtato ſuccedere,nec etiã nepos auo licet ſit naturalis & legitimus,ſi ergo nepos deſcẽdẽs ex naturali tantum non posſit ſuccedere auo ab inteſtato ergo multò fortiùs prohibetur nepos deſcendens ex ſpurio, & ratio eſt quia nepos non cenſetur legitimus ſucceſſor per medium in-
66 fectæ radicis à qua procedit,† & quando vna perſona prohibetur ſuccedere etiam deſcendentes ex ea prohibiti intelliguntur per text. in.l.ſi viua matre.C. de bonis maternis. & ita pro hac communi opinione conſuluit Raphaël Cumenſis in conſilio cxvij.incipiente in teſtamento quem refert,& ſequitur Alexand. in conſilio.clxxiiij.incipiente,ſuper eo.in.v.vol.

Ad ſecundum membrum diſtinctionis deueniamus, ſcilicet an auus posſit relinquere,vel inſtituere nepotem naturalem, & legitimum natum ex ſpurio? Adhuc ſuper hoc puncto diſtinguite,quòd aut ille auus habet legitimam ſobolem,tunc non poteſt inſtitui.dicta.l.fina.quia ſi ibi Iuſtinianus faciat diſtinctionem in filio naturali ergo multò magis fieri debet in nepote deſcendente ex ſpurio cui auus non plus poterit relinquere,quàm poterat ſuo ſpurio,& iſta eſt communis opinio ſecundum Paulum

de Castro.& Imol.in.l.Gallus.in.§.quod si is.ff.de liberis,& posthumis.nec obstat si dicatur,quòd in nepote descendente ex spurio nullum vitum erat respectu aui. Vnde nepos ille cēsetur tanquàm extraneus,sed auus non prohibetur relinquere extraneo etiam extante legitima sobole.l.extraneum.C.de hæredibus instituendis.& in.§.fi.institut.eodem titulo.ergo videbatur, quòd auus possit relinquere huic nepoti tanquàm extraneo.vos autem non recedatis à priori opinione:quia non potest dici nepos, qui non habet legitimam stipitem alia legitima sobole existente,maximè si talis descenderet ex accusabili coitu:quia tunc in sui odiū dicitur extraneus:vnde succedit regula iuris,quòd illud quod in odium alicuius fuit inductum,non debet in eius fauorem conuerti.l.si quis solidum.ff.de hæredibus instituendis. & sic auus tali nepoti nihil posset relinquere,nisi pro alimentis, prout poterat spurio de æquitate canonica, iuxta tamen declarationem superiùs factam.

Si verò auus nullam habeat legitimam sobolem, & adhuc subdistinguite quod aut illum nepotem instituit contemplatione spurij:quia sacerdos dicit ex quo non possum instituere spurium meum instituo filium suum ad fines,vt spurius posteà possit habere administrationem,& vsumfructum bonorum: certè
67 talis institutio non valebit: † quia cum pater non possit relinquere spurio per directum prohibetur per obliquum, & sic per mediam personam:quia videretur esse factum in fraudem legis ratio est:quia spurius videtur institutus à patre.l.aditio.ff.de acquirenda hæreditate.vbi dicit text. quòd institutus contemplatione alicuius acquirit illi totam hæreditatem, & non instituto cui concordat tex.in.l profectitia.circa principium.ff.de iure do-
68 tium.† vbi dos non solùm dicitur esse profectitia,quæ processit à patre verum etiam illa dicitur profectitia,quæ data est ab extraneo contemplatione patris,& idem videtur facere text. in.l. sed si plures.§.in arrogato.ff.de vulgari.per quem text. decidunt Areti.& Alexand.quòd donatum filio ab amico patris habetur, ac si esset donatum patri:ideo sibi acquiritur,& non illi,cui donatum fuit quibus concordat glo.posita in verbo substantia. legis,cum oportet.C.de bonis,quæ liber.quæ expresse dicit, quod donatum filio contemplatione patris iudicatur profectitium. Ergo sic dicendū est in hoc casu,vt non valeat institutio nepotis

facta

facta ab auo cõtemplatione ſpurij. Et ſi vnus veſtrum dicat quòd prædicta concluſio procedit quando conſtaret nepotem eſſe inſtitutum contemplatione ſui patris. Sed quid ſi auus nepotem ſimpliciter inſtituat, an in dubio videatur inſtitutus patris contemplatione ad hoc vt inſtitutio ſit nulla concludite quòd inſtitutio nepotis non præſumitur eſſe facta in fraudem ad hoc, vt bona deueniant ad ſpurium, vt eſt caſus in argumentum in.l.nec adiecit.ff.pro ſocio.vbi donatum ſocio ſimpliciter in dubio nõ non præſumitur eſſe donatum contemplatione alterius ſocij: ſed acquiritur illi cui donatum fuit, & ſic auus inſtituendo ſimpliciter nepotem, ex ſpurio in dubio non videtur inſtituiſſe patris contemplatione argumento legis meritò.ff.pro ſocio.vbi dici-
69 tur, quòd in dubio † quis præſumitur vti iure ſuo potius, quàm fraudem & conſilium furti inire, & ſic omnia acquiruntur nepoti legitimo deſcendenti ex ſpurio, tam quoad vſumfructum, quàm quoad proprietatem, & nihil acquiretur ſpurio patri ſuo.

Modò tranſeamus ad vltimum membrum diſtinctionis, ſcilicet, quando auus ſimpliciter inſtituit nepotem ex ſpurio, vel expreſſè eſt proteſtatus, quòd non vult nec intelligit quod acquiratur ſpurio? Super hoc puncto quidam fuerunt in iſta opinione dicentes, quod auus nullo modo poterat inſtituere talem nepotem, & eam ſecuti fuerunt Cynus, & Odofredus in.d.l. fina. qui indiſtinctè tenet auum non poſſe relinquere nepoti ex ſpurio ſiue auus habeat alios legitimos liberos ſiue non, & eos ſequitur Baldus in dicta.l.Gallus in.§.quidam rectè.dicens quòd non valet talis inſtitutio: quia ſi valeret acquiretur patri ſuo ſpurio quod eſt prohibitum de iure tam directè quam indirectè: ratio eſt: quia auus inſtituendo nepotem præſumitur moueri affectu, & ratione turpi, & eadem turpitudine, qua principaliter mouetur ad filium ſpurium ita & ſecundariò mouetur ad nepotem: & iſtud non videtur eſſe prohibitum, niſi propter turpitudinem inſtituẽtis, vt refrenetur vitium paternum. vt dicit text.in dicta.l, fina. nam affectio, quam habet auus erga nepotem videtur dependere ex affectione ſui filij ſpurij argumento.l.dedit dotem.ff.de collatione dotis. Hæc opinio probatur alia ratione: quia licet nepos natus ex ſpurio ſit naturalis, & legitimus: tamen procedit ex radice infecta, & damnata & ſic non poteſt dici nepos: cum non habeat ſtipitem de iure ciuili: quia perſona media eſt prohibita:

& quandò vna persona est prohibita, omnes descendentes ex ea prohibitæ videntur eo, quia cum spurio nato maximè ex damnato coitu nulla est cognatio. l. si spurius. ff. vnde cognati. Hoc tamen accipiendum est secundum distinctionem & determinationem iureconsulti Vlpiani in dicta. l. si spurius. Scilicet vt inter patrem & filium spurium nulla sit cognatio, vt dicit ibi textus. Ratio potest esse quia spurius nullum patrem habere intelligend' est. Aliud in matre. l. hac parte. vnde cogn. Et istam opinionem tenet Fulgo. in consil. xxiij. vbi dicit, quòd talis nepos non potest institui ab auo ea ratione: quia aui non minus solent amare nepotes quàm filios: ergo in odium sceleris non debet permitti auo posse instituere nepotem, & pro confirmatione prædictorum facit singulare dictum Petri de ancha. in consil. cccxcij. dicentis qđ immunitas concessa nobilibus non compræhendit nepotes natos ex radice infecta: ergo videtur dicendum quod nepos natus ex spurio non possit institui ab auo.

Contrariam opinionem de iure credo veriorem, quòd imò auus potest instituere nepotem naturalem, & legitimum descendentem ex spurio: & istam partem imprimis tenuit Barto. in. d. l. Gallus. in. § quid si is, quem ibi sequuntur moder. & idem Bart. in suo quodam consilio incipiente Odosius habens filium vbi resi-det per plura iura, & rationes, quod auus potest instituere talem nepotem & ibi dicit, quòd ita fuit iudicatum pro opinione sua,
70 † & istam opinionem sequitur Panor. in. d. c. cum haberet: vbi cõcludit quòd licet pater non posit instituere spurium non tamen prohibetur ab auo nec ab alijs cęteris cognatis patris, quia quoad alios cognatos non dicitur spurius, & hoc videtur tenere gloss. in d. § fina. in verbo participium quib. mod. nat. effic. sui subijciens, quòd hoc iure non probatur, quòd spurius illis cognatis prohibeatur succedere: ideò non prohibetur succedere fratri suo legitimo, & naturali etiam ex dispositione patris, vt in præallegata. l. si is, qui ex bonis. & istam opinionem tenet Bald. qui videbatur sibi contrarius in consilio. cxlvj. vbi dicit, quod licet nepos sit natus ex radice infecta, tamen si non habet aliam maculam, erit habilis ad honores, & successiones & in eo concurrent omnia quæ concurrerent in legitimo & naturali: & ista est communis opinio pro qua consuluit Alex. de Imol. in consil. lxxiiij. incip. circa pri-primum dubium in tertio vol.

Et quod

Et quòd auus posſit inſtituere nepotem ex ſpurio, hoc probatur tribus rationibus. Prima, quia vitium, ſeu defectus patris nõ p̄iudicat filio niſi in his, quæ ex perſona patris deſcendũt in filiũ & non in his, quæ aliunde proueniunt per perſonam patris ſed in caſu iſto nepos non venit ad hæreditatem aui per mediam perſonam ſui, ſed ex ſe ipſo admittitur. ij. ratio facit à ſimili quia ſi auus haberet filium deportatum non poſſet eam inſtituere ex quo eſt incapax de iure ciuili. l. j. ff. de hæredi. inſtit. & tamen non prohibetur inſtituere nepotem deſcendentẽ ex filio deportato. l. j. §. peñ. ff. de bonor. poſ. cõtra tab. & ideò quãuis nõ poſſit inſtituere ſpuriũ non tamẽ prohibetur inſtituere nepotem. iij. ratio facit ſecundũ Bar. quia licet auus non poſſit inſtituere filiũ hæreticũ nõ tamen prohibetur inſtituere nepotem chriſtianum ex hęretico deſcendentem l. cognouimus. & in authen. idẽ de neſtorianis. C. de hæretic. Sic dicendũ eſt in caſu noſtro vt auus poſſit nepotẽ ex ſpurio deſcendentem inſtituere quia vitium patris non debet nocere nepoti ex quo in eo non reperitur tale vitium & ideo nihil acquiretur patri ſpurio ſed omnia acquirentur nepoti etiam quoad vſumfructum. & ſic habetis reſolutam communnem opinionem quæ procedit ſecundũ diſtinctiones ſupra factas quam etiam ante Bar. fuerat ſecutus Federicus de Senis in quæſtione. lvij. incipiente videtur mihi. In donatione tamen dicunt Specula. & Ioan. andrę. in titulo. de ſucceſſio. abinteſtato §. j. verſi. ſed nunquid donationem quòd quis non poteſt donare nepoti ex ſpurio quia facere preſumitur propter affectionem quam habet ad filium. l. ſi forte de caſtrẽ pec. ideò præſumitur fraus l. qui teſtamentum. ff. de probatio. niſi pater donans aſſerat cum iuramento, quod hanc donationem facit contemplatione nepotis tantùm & nõ filij ſpurij. iſta enim expreſſio iurata tollit illã iuris præſumptionẽ arg. l. itẽ mela. §. j. ad. l. Aquil. quo caſu talis donatio nepoti facta occaſiõe ſpurij cẽſeri nõ debet & ita p̄ſumptio fraudis ceſſare debet.

Iſta concluſio indubitanter procedit: quando nepos deſcenderet ex ſpurio qui non erat natus ex damnato, vel accuſabili coitu, quo caſu valeret prædicta inſtitutio: quia ſolùm prohibitio legis fit de patre ad filium ſpurium ergo non debet extendi ad nepotem qui nullomodo peccauit: Secus eſt autem ſi nepos deſcenderet ex filio inceſtuoſo: quia tunc ab alio inſtitui non poſſet: & iſtam reſtrictionem ponit Bal. in. d. l. ſi quis inceſti

quem refert,& sequitur Alex.de Imol.in dicta.l.Gallus.in.§.quid si is,qui.in versiculo secundò limita.& dicit hoc singulare dictum non fuisse ab alio tactum,prǽterquàm à Baldo.addite Bal. vltra Alexandr.hoc dicentem in.c.in prǽsentia.de probationibus.ego autem nouissimo loco addo vobis dominum Benedicti hoc tenentem in.c.raynutius.fo.cxxiiij.in versiculo potest enim pater. qui nihil allegando velociter pertransit.vnde dicatis quòd ratio istius restrictionis esse potest:quia nepos non potest censeri legi-
71 timus successor propter infectam radicem à qua procedit † quia cum talibus spurijs nulla contrahatur cognatio,& ista videtur esse magis communis opinio quanuis Iason in dicto.§.quid si is.per quatuor vrgentia fundamenta insudauerit tenere contrarium: sed non recedatis à prǽcedenti opinione quǽ authoritate tantorum virorum est fulcita.Non tamen tam attendendum est quis dixerit:sed quid rectè dictum sit: vt rectè animaduertit Accursius ad.l.sed licet.in gl.finali.per illum text.ff.de officio prǽsidis.

Oritur dubitatio,sacerdos habet spurium:& ex eo habet ne-
72 potem natum ex legitimo matrimonio † an possit illum nepotem instituere.breuiter Alex.in dicto §.quid si is dicit quòd vno modo tantum prǽsbyter poterit relinquere hǽreditatem nepoti ex spurio,scilicet per adoptionem,vt quia erat in potestate sui patris,& auus prǽsbyter adoptauit quod facere potuit, vel etiam per arrogationem,vt quia nepos erat sui iuris,& ab auo prǽsbytero fuit arrogatus in filium coram principe,& post adoptionem vel arrogationem nepos auo suo prǽsbytero succedere poterit: sed ante Alex.fuit decisio Angel.in.l.& qui vxores.ff.de adoptionibus.qui dicit istam doctrinam esse peregrinam,nec obstat si dicatur,quòd prǽsbyter non potest contrahere matrimonium : er-
73 go non poterit adoptare † respondeo secundum Alexã.quòd prę́sbyter impedit adoptare ex accidenti scilicet ex sola prǽsbyteratione non autem sibi contingit vitio naturali meritò non prohibetur adoptare,& cauete vobis:quia licet nepos iste possit adoptari:tamen naturalis tantùm,vel spurius per eorum patrem naturalem adoptari non possunt, vt habetis textum recitantem antiquas opiniones in.l.legem Anastasij.C.de naturalibus liberis. circa finem.

Sed videtur quòd ista decisio Alexandri quam sequitur Iason non sit bona:quia si hoc esset verum quòd prǽsbyter posset ado-

ptare

ptare nepotem ex ſpurio certè vna via concederetur per indire-
ctum quod alia via prohibetur per directum,& idem Alex.eſſet ſibi ipſi contrarius in eo quòd dicit in præcedenti limitatione dū limitando concludebat,quòd nepos ex filio incœſtuoſo deſcendens non poteſt inſtitui ab auo:ſed natus ex ſacerdote dicitur na tus ex incœſtu glo.ſingularis.in.l.ſecunda.C.de Epiſcopis,& clericis.cui auus nihil relinquere poterit,nec directè,nec per obliquum,ſcilicet per adoptionem,vel arrogationem, quæ videtur non poſſe fieri per ſacerdotem qui ſi procrearet liberos illos non haberet in poteſtate,& ſic videtur,quòd deciſio Alexand.non ſit vera intelligite tamen gloſſ. ſupra allegatam prout declaraui in præcedentibus lecturis.

Aliquis ex vobis poſſet obijcere nonne ſpado,qui ex vitio accidenti generare non poteſt,& tamen poteſt adoptare,vt habetur inſtituta de adoptionibus.ergo idem videtur dicendum in ſa cerdote qui ſolum impeditur propter impedimentum accidentale:ſed reſpondetur quòd alia ratio militat in ſpadone quàm in præsbytero:quia ſpado de iure ciuili poſſet contrahere matrimo nium,& habere filios in poteſtate quod aliud eſt in clerico in ſacris conſtituto qui matrimonium contrahere non poteſt, nec filios in ſacerdotio genitos habere in poteſtate ergo adoptare nō poſſunt,& ita in terminis concludunt Guliel.de Cugno.& Albericus de Roſate.in præallegata.l.& qui vxorem.occulariter ergo videtis opinionem Alexan.& Iaſ.in dicto.§.quid ſi is qui.non eſſe veram:ego autem vno caſu ſaluo opinionem illorum,ſcilicet quā do ſacerdos faceret adoptionem,vel arrogationem ex diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ,quæ diſpenſare poſſet cum clerico conſti tuto in ſacris,vt matrimonium contrahat,prout diſpēſauit cum Rege Aragonum prius monacho:quia præsbyter impeditur ex diſpoſitione iuris poſitiui idq; principum conſtitutionibus conſtitutum eſſe comperiet ſtudioſus lector,& in nouellis Iuſtinian ſub titulo de ſanctiſsimis Epiſcopis.colla.ix.quibus locis enumerata comperies clericorum genera, quibus matrimonia inire ꝓhibitum ſit.Hoc concilio Niceno decretum eſt,vt apertiſsimè in decreto Gratiani declaratur.xix.diſt.Orientalis tamen eccleſiæ ſa cerdotes à matrimonijs non prohibentur:ſed eis,legitimè tamen vtuntur:nam cum Nicena ſynodus clericos ob eorum abuſus à nuptijs abſtinere iuberet,Panutius ab orientali eccleſia miſſus

procurator huic rei intercesſit,& quod vulgò dicunt,ſe oppoſuit quo factum,vt in nubendi poſſeſsione adhuc ſint.ſed Papa poteſt diſpenſare ſuper diſpoſitione iuris poſitiui,& ratio eſt quia eſt ſupra ius poſitiuum ſuper iure autem diuino diſpenſare non poteſt c.propoſuit.& ibi notatur extra de conceſsione præbendæ.& ita concludit Ioannes Andræ.in regula ſemel Deo.de regulis iuris.in ſexto.& in.c.cum ad monaſterium.de ſtatu monachorum . & ſic habetis clarè expeditum iſtum articulum,an & quando auus poſſit relinquere,vel inſtituere nepotem ex ſpurio deſcendentem,videte viginti cautelas,quas ponit Firminus in.§.pater volens inſtituere in quibus pater poteſt relinquere ſuo ſpurio duodecim ponit Cepola.in.xxxvij.cautela tres ponit Ludo.de Ro . in conſilio xliij.& plures alias Barbatias in additio.ad Alexand.in.l.pater.C. de hæred.inſtitu.quas diligens ſcholaris poterit inueſtigare.

Reſtat vt videamus an ſpurij ſint capaces bonorum matris diſtinguite quòd aut nati ſunt ex tali coitu,qui à lege ciuili criminaliter non poteſt accuſari ponite exemplum,vt ſi ſcholaris ſolutus cognouerit mulierem etiam ſolutam,quæ tamen non erat ſibi cõcubina in domo retẽta:quia filius qui ex iſtis naſcetur quãuis dicatur ſpurius tamen non dicitur natus ex damnato,vel accuſabili,vel clariùs ponite exemplum ſecundum Barto.in.l.ſi vxor. ff.de adulterijs.in eo qui tenet duas concubinas ſolutas , tamen quia filij qui naſcuntur ex eis non dicuntur ſimpliciter naturales ſed dicuntur ſpurij nati:tamen ex non damnato , ſeu accuſabili
74 coitu, † & tunc iſto caſu clarum eſt,quòd iſte ſpurius poteſt ſuccedere matri,tam ex teſtamento,quàm ab inteſtato . l . j.§.ſed & vulgo quæſiti.ff.ad Tertylianum . & in.§.nouiſsimè . inſtitut . ad orphicia.tales enim ſpurij,& vulgo concœpti quoad matrem dicuntur legitimi,& illis tenetur relinquere legitimum aliter tanquàm exhæredati poſſent quærelare eius teſtamentum.l.ſi ſuſpecta.§.j.ff.de inofficioſo teſtamento:quia ipſa tenetur alere filium vulgo quæſitum ſicut naturalem,& legitimum.l.ſi quis à liberis. §.j.ff.de liberis agnoſcendis.quia etiam poteſt ſuſcipere tutelam filij naturalis tantûm ſicut poteſt pro naturalibus,& legitimis.l. fina.C.quando mulier tutoris officio fungi poſsit.& iſta deciſio ſingulariter ampliatur,vt iſti ſpurij ſuccedant matri etiam ſtantibus alijs naturalibus,& legitimis:quia hoc non reperitur prohibitum.Ratio eſt quia iſti ſpurij ex parte matris dicuntur habere

coniun

coniunctionem, & cognationem, seu proximitatem.l.si spurius. in verbo nomine proximitatis.ff.vnde cognati. Vbi dicit iurecon sultus Vlpianus si spurius intestatus decesserit iure consanguinitatis, aut agnationis hæreditas eius ad nullum pertinet: quia consanguinitatis itemq; agnationis iura à patre oriuntur. Proximitatis vero nomine mater eius, aut frater eadem matre natus bonorum possesionem eius ex edicto petere potest. Ponderemus dictionem proximitatis. Cum igitur mater filio spurio proxima sit eo nomine illi succedet per.d.l.si spurius. Quod verò inter matrem, & spurios filios sit cognatio, hoc eleganter à Caio iurecon sulto in hæc verba responsum est.l.hac parte.ff.vnde cognati. hac inquit, parte Proconsul naturali æquitate motus omnibus cognatis permittit bonorum possesionem, quos sanguinis ratio vocat ad hæreditatem: licet iure ciuili deficiant: itaq; etiam vulgò quęsiti filij matris, & mater talium liberorum idem & ipsi fratres inter se ex hac parte bonorum possesionem petere possunt: quia sunt sibi inuicem cognati. Vides matrem filio, & vice versa succedere. Verum est ergo quod dicimus filium spurium matri succedere non prohiberi. Extat & in eãdem sententiam elegans vlpiani responsum in.l.j.§.sed & vulgo.ff.ad senatusconsultum Tertylianum.sed &, inquit, vulgò quæsiti admittunť ad matris legitimã hæreditatem. Hoc autem vsqueadeò verum est, vt spurius auiam ex matre excludat Gulielmus Cassador.in decis.suis sub titulo de succesione ab intestato decis.vnica per totum. Ratio huius rei esse potest: quia in succesione prima causa liberorum est in authen.de hæredibus ab intesta.venię.col.ix.constit.j. Licet tamen spurij ad succesionem matris admittuntur, patri tamen hæredes esse eos lex prohibuit auth.licet.C.de naturalibus liber.cum similibus infinitis, quæ per te reperire poteris: sed quę est ratio differentiæ, cur spurius patri succedere prohibeatur matri verò nõ item. & hanc esse verisimum est: quia patrem nullum habere intelliguntur.§.vulgo quæsitos.institu.de succesi. cognato.saltem qui certus sit. Pater siquidem is est, quem nuptiæ demonstrant. l.quia semper.ff.de in ius vocando.l.filium eum definimus.ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. Mater verò certa semper est. remanet ergo firma decisio nostra, qua dicebamus filium spurium matri succedere posse tam ex testamento, quàm ab intestato.

Limitatur prædicta conclusio, vt non procedat quando ma-

ter iſtorum ſpuriorum eſſet illuſtris, quo caſu non ſuccederent
cum alijs liberis naturalibus,& legitimis,vt eſt caſus in.l.ſi qua il
luſtris.C.ad Orphicia.licet Alber.de Roſat. ibi dicit,ꝙ ille text.
hoc non probat:quia non loquitur in ſpurijs:ſed in naturalibus
tantum:vt patet in verſiculo ſinautem. concubina liberæ condi
tionis:quia hoc eſt communis opinio,ꝙ ſpurij, ſeu vulgò con-
cepti non ſuccedunt matri illuſtri cum alijs legitimis.& ſic tex.in
75 d.l.ſi qua illuſtris.allegatur ad hoc† ꝙ in mulieribus nobilioribus
requiritur maior caſtitas,quã in alijs:quia habere ſpuriũ in ſuceſ
ſorem eſt magis ignominioſum perſonæ conſtitutæ in dignitate,
quam alteri.

Si verò ſpurius ſit natus ex tali coitu damnato criminaliter
de iure ciuili ponite exemplum in eo qui eſt natus ex coitu adul-
terino:quia talis coitus poteſt accuſari ad pœnam criminalem,
quæ imponitur pro adulterio,vt declarat Angel. in·§·nouiſsimè.
inſtitut.ad Orphicia.& iſto caſu non admitteretur ad matris ſuc-
ceſsionem ex teſtamento,vel ab inteſtato, vt notatur per illum
text.ſecundum Angelum in·§·fina.in authen.quibus modis natu-
rales efficiantur ſui.collat.ſeptima.& in dicta authen licet de na-
turalibus liberis.item ponite clariùs exemplum in filijs nepharijs
vel incœſtuoſis:quia talis coitus eſt damnabilis,& punibilis:ideò
matri ſuccedere non poſſunt ego adduco vobis tres gloſſas ma-
giſtrales.Prima eſt in dicta.l.ſi qua illuſtris in gloſſa fina.Secunda
eſt in dicta authenti.ex complexu. Tertia eſt in dicto·§·nouiſsi-
mè.quibus videtur concordare text.in dicto·§·fina.ſupra allega-
to,vel etiam ponite exemplum in filio ſacerdotis: qui ſecundum
aliquos dicitur incœſtuoſus:ideò matri ſuccedere nõ poteſt quã-
uis pleriq; dicant iſtum coitum non poſſe accuſari criminaliter
ad pœnam ſicut fit pro adulterio,& vero incœſtu cuius contra-
rium tenet gloſſ.in dicto.c.per venerabilem.in verbo adulterinis
& ibi Panor.quæ dicit quòd filij ſacerdotum dicuntur adulteri-
ni,vnde matri non ſuccedunt quod dictum ampliat Panormita.
in nato ex quocunq; alio clerico conſtituto in ſacris,vt notat gl.
in.l.ij.C.de Epiſco.& cleri.in verbo filij,quæ dicit quòd filij nati
in ſacerdotio dicuntur incœſtuoſi,& adulterini licet nati ſint
ex vnica concubina clerici ea ratione ſecundum eum:quia in
clericis concubinatus etiam ſimplex eſt damnatus toto titulo
76 extra de cohabitatione clericorum,& mulierum. † Et idem
dicatis

dicatis in muliere, quæ cum proprio seruo fornicata est: quia liberi qui nascuntur ex eis dicuntur spurij, & omnino excluduntur ab hæreditate materna lege vnica.C.de mulieribus,quę seruis proprijs se immiscuerunt. vbi vide Doctores:similiter ponite exemplum in liberis natis in gradu prohibito: quia dicuntur spurij.Ideò nec patri nec matri succedunt.vt notat Philip. Francus in capit.si pater. de testa.in sexto ab intestato.tamen vt supra dixi consequuntur alimenta.

Econuerso notate,quòd ea ratione,qua spurius non succedit patri vel matri.Sic etiam pater,vel mater prohibetur succedere illi.vt concludit Bald.in dicta authentica:licet quia inter eos nulla iura agnationis vel cognationis reperiuntur.vt nota .in .l.hac parte.& in.l.si spurius.ff.vnde cognati:ideò resolutiuè concludi-
77 te,† quòd in casibus,in quibus spurij non possunt admitti ad bona parentum multò fortiùs debent prohiberi parentes ne ad bona talium spuriorum admittantur,cum sint indigniores:quia tota incapacitas,& macula descendit ab ipsis & non à spurijs:vnde à successione illorum repelluntur, vt notabiliter concludit Bar. in.d.l.fina.ff.de his,quib.vt indign.& clariùs per Baldum in.l.certum.C.vnde cognat.vbi dicit quod si spurius habeat alium spurium.Et filius moriatur ab intestato.non admittetur pater, sed fiscus:quia vt dicit iura agnationis,& cognationis inter eos cessant, reportetis, quòd ea ratione, qua mater excluditur à successione sui filij spurij nati ex coitu damnato de iure ciuili, propter quem nullum est ius agnationis, vel cognationis inter eos: ideò aliter alteri non succedit per illas tres glossas supra allegatas sic etiam liberi istius matris siue sint legitimi, siue illegitimi, ac alij sibi coniuncti per lineam maternam, excluduntur à successione istius spurij tam ex testamento,quàm ab intestato . Ratio est, quia omnes procedunt ex radice infecta,& quando vna persona est prohibita,omnes descendentes ab illa prohibitæ videntur, & sic iste sic illegitimè natus non succedit matri, nec mater ei, nec cum fratribus ius cognationis cõtrahitur: quia deficit extremum habile ad hoc faciendum.vt in.d.§.fina.quib. mod. natural. effic. sui quod secus est in spurijs natis ex coitu non damnato,ac non accusabili à lege ciuili: quia in illis viget ius cognationis. vnde inter se succedunt dicta.l.spurius.& in dicta.l.hac parte.ff. vnde cognati.qui tex.hoc clarè probant.

Circa succeſsionem iſtorum collateralium nolite obmittere vnam ſingularem doctrinam, quam tradit Angelus in prælle-gato.§.fina.quod quando ſpurij ſunt ex eodem patre, & ex diuer
78 ſis matribus,† & tunc alter alteri non poteſt ſuccedere: quia vt dixi deficit extremum habile per quod contrahitur ius cognationis: quia ſibi inuicem non agnaſcuntur.§.filium verò.quibus modis natur.effic.ſui. Secus ſi eſſent ex eadem matre: quia iſto caſu agnaſcuntur, ideò ab inteſtato vnus ſuccederet alteri d. l. hac parte.& notetis perpetuò quod ſi ſpurius moriatur relictis duobus fratribus vnum habet ſpurium ſibi coniunctum ex latere matris,& alium habet fratrem naturalem,& legitimum ſibi coniunctum ex eadem matre & dubitetur,quis iſtorum duorum fratrũ admittatur ad ſucceſsionem fratris ſpurij præmortui, Angel.in prædicto.§.concludit quod frater naturalis,& legitimus excludet alium fratrem ſpurium,ratio eſt:quia quando tractatur de fraterna ſucceſsione frater ille præfertur,qui pluribus nexibus reperitur coniunctus. Sed in ſpurio reperitur tantùm ius naturæ,& non ciuile ſicut in fratre naturali,& legitimo.

Sed aduertite,ſi placet,quoniam videtur,quod deciſiones ſupra adductæ concernentes ſucceſsionem iſtorum illegitimorum ſint ſuperfluæ,& nihilo nobis ſeruant cum hodie ex generali conſuetudine regni Franciæ tales illegitimè nati non ſuccedunt parentibus nec parentes illis quoquomodo fuerint nati extra fœdus matrimonij,& iſtam conſuetudinem ponit in ſpecie ille ſummus practicus Maſuerius in.§.item naturales.in titulo de ſucceſſionibus,teſtamentis,& vltimis voluntatibus.& in.§.item & ſi defunctus in titulo de probationibus. quem ſequitur Benedicti in dicto cap. Raynutius in materia ſucceſsionis ab inteſtato.vbi dicunt,quòd iſta conſuetudo videtur honeſta: quia cum iure diuino concordat, in quo dicitur eijce ancillam & filium eius non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ.vt legitur Geneſis vigeſimo primo capitulo,& in capitulo non omnis. trigeſima ſecunda quæſtione ſecunda,& in cap.dicat aliquis. trigeſima quæſtione quarta & ſic attenta conſuetudine naturales,vel ſpurij patri, vel matri iure ſucceſsionis in nihilo ſuccedere poſſunt, debent tamen conſequi alimenta iuxta diſpoſitionem dicti capitu li cum haberet,ſupra de eo,qui dux.in. cui talis conſuetudo non videtur derogare.

Ex iſta

80 Ex ista decisione infertur,† primò,quòd dispositio.d.l.si qua illustris qua cauetur,quòd spurius,licet non sit natus ex damnato coitu,non succedit matri illustri:quod secus est in naturali tantũ qui succedere potest matri etiam illustri cum alijs liberis naturalibus,& legitimis non videtur hodie habere locum in regno Franciæ,obstante dicta consuetudine,nec etiam haberet locum dispositio dictæ authenticæ:licet quæ declarat in quibus possunt naturales succedere patri ex testamento, vel ab intestato:secundò infertur,quod ex quo bastardi non succedunt parentibus, sic etiam è conuerso parentes, obstante dicta consuetudine talibus liberis illegitimis succedere non possunt, cum magis culpabiles reperiantur:† tertiò infertur,quòd isti naturales, vel spurij in regno
81 Franciæ liberè poterunt disponere de bonis suis tam inter viuos, quam in vltima voluntate,quod si non faceret, & morientur ex quo in parentibus nulla est agnatio, omnibus exclusis,succederet fiscus, vel alius dominus particularis illius terræ in qua nati sunt & moram fecerunt, & moriantur in illa. Ratio consuetudinis potest esse, vt concubinarij refrenentur, & à libidinosis amplexibus retrahantur apud enim principes Christianos semper colenda fuit pudicitia. vt dicit Iustinianus In dicta. l. si qua illustris.

Prædicta consuetudo procedit,nisi tales illegitimè nati essent legitimati: quia tunc succederet sicut legitimi & si legitimentur ad supplicationem patris pro successione obtinenda debet pater facere compositionem cum rege de certa parte bonorum suorum,& debet acquictum reportare à camera computorũ, aliâs, mortuo patre,talis legitimatio non sortiretur effectum: vnde fiscus succederet,ac si bastardus nunquam fuisset legitimatus: quia spurij ab intestato non habent alium hæredem,quam fiscum: & ista videtur esse tutior cautela, quam seruare debent sacerdotes, qui suos spurios instituere volunt quam etiam refert, & requiritur dominus Benedicti in loco supra allegato.

Videamus vlteriùs,an spurij possint admitti ad honores, dignitates:& an officia publica exercere possint? Breuiter (vt pau-
82 cis me expediam)† concludite. quòd sicut sunt inhabiles ad successiones: ita etiam ad honores, & cætera officia concernentia vtilitatem publicam: vnde videtur quòd ad doctoratus gradum assumi non possunt secundum Cardina. Alexandrinum in

procœmio decretalium & doctores in Clementi.ij.de magist.pro quibus addito tex.in.l.honor.§.de honoribus.ff.de muneri.& honorib.in verbo conditio natalium.vbi tex.dicit, quòd in adipiscendis honoribus,& dignitatib⁹ qualitas personę & conditio natalium consideranda est:& ista videtur in puncto iuris verior opinio,licet quidam.in.c. perpendimus.desenten. excomm. dicant contrarium:quia non est honor,qui competat alicui ratione pu-
83 blici officij,sed solùm competit spurio ratione priuati officij † & ideo sicut potest facere testamentum ,& ferre testimonium , ita etiam potest doctorari quod obseruaretur maximè,quando spuri⁹ per sedem apostolicam esset dispensatus.Id quod obseruatum fuit in plerisq; doctis viris.

Nec similiter potest spurius excercere tabellionatus officium quia tales dicuntur infames saltim infamia facti secundum Azonem in summa.in titulo ex quibus causis infamia irrogatur.& Hostiensem in titulo de filijs præsbyterorum quos sequitur Bal. in.l.j.C.de iure aureorum annullorum.& in.l.iiij.& ibi Alexand. ff.de liber.& posthu.& infames sicut prohibentur excercere officium tabellionatus quod officium in se videtur habere dignitatē secundum Bar.in.l.eadem.ff.ad legem iuliam repetundarum per tex.in.l.ij.de dignita.lib.xij.C.ita nec notarius,qui est ad tribunal iudicis.ego autem puto opinionē cōtrariam esse veriorem:quia tabellionatus officium. propriè non est dignitas, sed onus,& est vile officium vnde propter villitatem officij appellantur serui publici,vt est tex.notabilis in.l.non enim.in verbo seruo publico ff.de adopt.non quòd ipsi sunt serui,sed quia in dicto officio seruire tenentur:nec infamis prohibetur esse tabellio: quia,vt dixi est onus,vt est glo.in.l.finali.qui militare non poss.lib.xij.C.ideo instrumenta à talibus confecta de iure erunt valida & istam opinionem sequitur Lupus in.c.per vestras de donatio.inter virū.& vxo.quæ limitatur secūdum eum,vt nō procedat in notarijs,qui sunt ad latus principum,quia tales dicunt habere dignitatem.l.j. C.de mand.princip.vel in illis,qui sunt ad latus Papæ,vel Episco
84 porum,vel prælatorum aut aliarum illustrium personarum † cōcludite ergo,quòd obstante infamia spurius in curia talium non poterit esse tabellio,vel procurator nisi ad hoc legitimat⁹ fuerit.

Ex quibus inferi potest, quòd spurij non possunt esse legitimi testes saltem in casu.in quo debent esse omni exceptione maiores

maiores vt in casu.c.finalis extra.de iureiur.& hoc notant legistę in.l.admonendi.ff.eod.& ideo si quis haberet spurium natum ex reprobato coitu in testem tantum non deferretur ei iuramentū in supplementum probationis:quia in criminalibus probationes debent esse clariores,& testes debent esse omni exceptione maiores.l.fina.C.de probat.& in.c.sciant cuncti.ij.q.vij.certè si duo essent testes quorum vnus esset spurius,nō facerent plenam proba
85 tionem ratio est,† quia tales spurij continentur appellatione turpium personarum. Vnde succedit regula,quę traditur in.l.fratres C.de inoffi.testa.quæ dicit,quòd licet frater non possit quærelare testamentum fratris.nisi quando esset turpis persona instituta tamen si frater instituat spurium ex reprobato coitu natum eius frater per quærelā poterit rempere testamentum.& ita resident scribentes in.d.l.fratres.si tamen frater institueret fratrem suum spurium valeret institutio: quia non prohibetur spurius succedere fratri legitimo secundum Docto.per illum text.in.l.si is qui ex bonis.ff.de vulg.& pupi.Idem dicamus de fratre instituente cōcubinā:quia ex quo ipsa est turpis pſona,alter frater poterit quærelare testamentum. & ista est decisio notabilis pro qua consuluit Angel.in consilio.clxxj. quod est verum,nisi talis meretrix esset soror testatoris,quo casu poterit hæres institui exclusο fratre secundum Angel.quem sequitur Hypolitus de mar filijs in.l.vnica de rapt.virg.numero.cxcix.

Ratio prædictorum esset potest quia tales illegitimi prorsus omni beneficio iuris excluduntur authentica licet.C.de natur. liber.& nulla clementia illis impartitur.nec etiam illa quæ conceditur naturalib⁹.§.fina.in authē.quib.mod.natu.effi.legiti.ideò si aliquis improperet illegitimè nato,quòd ipse est spurius propter hoc non tenetur actione iniuriarum quia interest reipublicæ,vt infamia illius manifestetur propter honores publicos,&
86 successiones.† Sed ego puto istam decisionem absolutè non esse veram ex quo talis defectus prouenit sine culpa spurij in capit. nasci de adulterio.& ibi Cardina. Alexandrinus.lvj.distinct. secundum Hostiensem in summam titulo de iniurijs & Azo.in tititulo de infamibus.quos sequitur Nicolaus boerij in consilio.j. incipiente si quis animo iniuriandi.nolite tamen recedere à priori sententia propter interesse publicum,ne spurij admittantur ad dignitates, quarum ipsi sunt incapaces & ista videtur verior.

ſecundum Alexand.in.l.iij.ff.de liber.poſthu. quæ procedit ſecundum Oldaldrum in quocunq; alio caſu cuius manifeſtatio reſpicit intereſſe publicum quia ſi improperet veritatem non tenebitur actione iniuriarum,vt ipſe refert in cõſilio.liij.incipien.
87 ſolet dubitari.nec obmittatis iuxta prædicta quod † pro iniuria facta ſpurio actio non quæritur patri naturali, maximè quando eſſet ſpurius natus ex reprobato coitu.Ratio eſt ſecundum Imol. quia conſtitutio iuris ciuilis eſt exorbitans à regulis iuris communis quibus cauetur,quòd ex facto alterius actio alteri regulariter non quæritur.l.ſtipulatio.§. alteri. ff.de verborum obliga.l.j.C. per quas perſo.nob.acquiri.quod ſecus eſt in filio naturali tantùm,cui ſi facta fuerit iniuria actio quæritur patri licet non ſit in poteſtate.hoc videtur probare text.in.l.j.in verſiculo licet in poteſtate non ſit,& in.l.ij.in verbo ad iniuriam noſtram porrigitur & in.l.iij.in verſiculo hoc idem in natalibus eſſe pręſtandum ff.de liber.cau.& iſtud ſequitur Bart.in.l.cum ſcimus.de agricol. & cenſit.lib.xj.C.quem refert,& ſequitur Alexan.in.§.ſi quis rogatus.l.ex facto tractatum eſt.ff.ad Treb.quãuis Imol.ibi teneat contrarium,& malè.

88 Sed aduertite, † quia videtur,quòd ſpuri⁹ poſsit eſſe decurio, & præponi ad regimen ciuitatis vt in terminis concludit Bart. in.l.j.in verſiculo.item ciuitates poſſunt regi per ſpurios.ff.ſoluto matrimo.per text.ad literam in.l.ſpurij Decuriones fiunt.ff. de decurio.& eorum filijs.& ibi text. ponit rationem: quia non eſt impedienda dignitas illius,qui nhil admiſit hoc eſt deliquit. Barto.videtur,quòd iſte ſententiæ ſint contrariæ Sed reſpondeatur quòd promptum eſt iura iuribus concordare,quia verum eſt quòd in defectum & propter penuriam aliorum legitimorũ ſpurij poſſunt eſſe decuriones,& præponi ad regimen ciuitatis l.generaliter.§.ſpurios.titulo ſupra allegato vbi dicitur quòd poteſt aſſumi ad honores, ſi non habeat legitimum compenditorem in hoc ſpurij æquiparantur ſeruis,qui ad honores promoueri non poſſunt,nec milites eſſe.l.penul.§.fina.C.qui militari non
89 poſſ.† legitur tamen tempore Hannibalis poſt bellum Cannenſe propter penuriam hominũ permiſſum fuit ſeruis militare, vt refert Decius in regula in omnibus officijs.ff.de reg.iur,quę deciſio non procederet in impuberibus,qui etiã ꝓpter penuriã hoĩm non poſſunt admitti ad honore.l.ij.§.impuberess.ff.de iur.imm.

& nedum.

& nedum spurij repelluntur à dignitatibus,& officijs tempora libus verùm etiam ab ecclesiasticis,& sic ad repellendum aliquem à dignitate temporali, vel ecclesiastica non solùm consyderatur delictum per seipsum commissum verũ etiam consyderatur de-
90 lictum suorũ progenitorum: † vnde non possunt ad sacros ordines promoueri.c.accedens.de purgatione canonica.nec dignitatem,aut aliud beneficium ecclesiasticum habens administrationem obtinere sine sedis apostolicæ dispensatione,& rationes ponit glo.in.c.j.&.c.secundo.de filijs præsbyterorum.nec ad aliquã capellaniam etiam à iure patronatu laiycali dependentem quoquo modo sine prædicta restitutione natalium præsentari possunt.c.litteras.&.c.finali.titulo supra allegato. quæ decisio non procedit in filijs expositis,qui possunt ad sacros ordines promoueri secundum Ioannem de Anania in. c.primo. de infantibus
91 expositis. † & ratio est quare expositi potius possunt ordinari quàm spurij:quia origo istorum expositorum est ignota cum patrem incertum habent:& ideò sine aliqua macula videntur esse ingenui.l.tertia C.de infantibus expositis.& omni respectu expositi consequuntur libertatem:ergo tanquàm ingenui,& immaculati vtranq; dignitatem obtinere possunt:sed ista ratio non habet locum in spurijs quorum origo est nota,& incontinentia patris adfert præiudicium filio iuxta illud.

Sæpè solet filius similis esse patri.

Vnde lex canonica propter maculam descendentem à patre inducit quòd tales sine prædicta relaxatione ordinari non possint:nec illud est obmittendum quòd licet spurij,ac alij illegitimè nati repellantur à dignitatibus,& officijs ecclesiasticis:sint tamen capaces iuris patronatus non solùm in consequentiam:sed etiam quando succedunt in hæreditate,aut etiã in alia vniuersitate in qua est ius patronatus & etiam possunt illud acquirere principaliter, videlicet si eis donetur,vel legetur,vel *si ipsi* construerent,vel fundarent capellam ius patronatus eis acquireretur secundum Canonistas per illum tex.in.c.piæ mentis.cum.c.sequenti.xvj.quęst.
92 vij.† vbi dicit tex.quòd ius patronatus competit omni Christiano:ergo per generalitatem illorum iurium illegitimi erunt capaces iuris patronatus,vt concludit Rochus de Curte in eodem tra
93 ctatu.§.competens.in versiculo ego in hoc puncto. † Fortificatur:quia meretrix potest acquirere ius patronatus, & etiam ex-

communicatus, licet durante excommunicatione non habea exercitium secundum Ioannem Andræ.& Panor.in.c.nobis.de iure patronatus.& ratio eũ:quia ius patronatus principaliter est inductum in fauorem ecclesiæ,& non in fauorem fundantium: vt augmentetur cultus diuinus,& ne retrahantur à fundationibus:& istæ rationes habent locum in illegitimè natis: ergo non debet verti in dubium, quin istis acquiratur ius patronatus: & istud procedit ratione specialitatis,vt supra dici.

Sed nescio qua de causa leges maximè ciuiles, tam temere, & inhumaniter spurios damnauerunt quod pleriq; absurdum reputant:cum non ipsi,sed pater ipsorum peccauit vnde æquitati non congruit,quòd filij teneantur pro delicto patris,qui solus in generatione peccauit, & non filij:ideò pater tantùm puniri deberet:quia pœna suos debet tenere authores,nec pœna debet egredi personam delinquentis.l.sancimus.cum similibus.C.de pœnis. quoniam scriptum Ezechielis.xviij.quòd filius non debet portare iniquitatem patris.&.c.Iudæi.prima quæstione quarta. quia nulla culpa nascentis id euenit,vt dicit gloss.in.c.secundo. de filijs præsbyterorum. & hoc idem tenet Heronimus in epistola contra Rufinum,quæ describitur in.c.nasci.lvj.distinctio. quoniam digni sunt misericordia,qui alieno vitio laborant.l. legem. C.de naturalibus liberis.& in.l.spurij.ff.de decurionibus. & refert Ioannes Chrisostomus super Matthæum homelia quarta, quòd nemo de vitio parentum venit vituperandus,& hoc notatur in authentica.idem de nestorianis.C.de hæreticis. certè quidam dicunt, vt Grimaldi quòd decisiones facientes contra spurios procedunt secundum buffatos iuristas, & non secundum Philosophos:quia aliud est loqui secundum mores & aliud secun
94 dum materiã,† vel aliter respondeatis,quòd spurij in casibus prę dictis puniuntur vitio patris temporaliter:sed non spiritualiter. c.nunquàm de vitijs parentum erubescamus.lvj.distinc.quoniam qualitates personarum si virtutibus decorentur apud Christum
95 non recipiunt distinctionem,† imò apud homines, quàm plurimùm sunt subtiles,& ingenuosi,& secundum legem veteris testa menti,& Historiographos ex meretricibus orti fuerunt quàmplurimi magnanimi viri,inter quos Alexander magnus non est obmittẽdus,quem apud Corynthum Diogenes Laertius virũ in omnibus actibus ingeniosissimum:item referũt vulgò conceptũ Hercu

Herculem illum monstrorum domitorem tot exhaustis erumnis ad cœlum sublatum. Iudam patriarcham, Romulum, qui primus vrbis Romanæ fuit conditor, & posteà secundum Plutarchum, in campò ad Capreum insulam subitò perijt fulmine: Pharam & Zaram fratres ex coitu illicito ortos referunt: Iepthe qui inter viros sanctos voce Apostoli muneratus meretricis filius fuit.
96 dicto.c.nasci.† de Salomone quoq; hoc indubitatum est, quin ex patre adulterino natus fuerit, & qui in principio regni sui amator Dei, & posteà amator mulierum vocatus est: turpiter, & spurcè diuersas mulieres amauit, & tanta in eo habundauit spurcitia, & libido, vt illi septingentæ vxores, & trecentæ fuerint concubinæ, & quàmplures fuerunt alij virtuosi, qui ex spurca commixtio
97 ne descenderunt, † vt Bartolus, quem in. l. quidam cum filium. ff. de verborum obligationibus. referunt quidam fuisse expositum, & adhuc remanet effigies ante portam Hospitalis sancti Iacobi iuxta pontem sancti Subracij Tolosæ, ibi apparet tanquàm expositum, & in hospitali fuisse nutritum. vt legitur in quodam distico gallico adpicto parieti dicti hospitalis.

Vltimo loco superest, vt aduertatis: quia licet in præcedentibus dictum fuerit de adulterinis, qui vtroq; abhominabiles repu
98 tantur: † tamen Dominus noster IESVS Christus non solùm ex alienigenis commixtionibus: sed etiam de adulterinis nasci voluit cuius verba fuerunt Hieronimi quæ transumptiuè scribuntur in. c. dominus noster. lvj. distinctio. quæ sententia ex lege veteris testamenti probatur Iudas etiam patriarcha concubuit Thamar nuru sua, & ex illo cõcubitu nati sunt Phares, & Zaram Iudæ posteà salmon, qui fuit dux in deserto Iudæ Obeth. Iudæ quoq; Booth. Iudæ, posteà Isay qui fuit pater Dauid ex illa ergo progeniæ ducitur origo Christi, vt legitur Genesis. trigesimo octauo. c. & ruth. quarto. c. Raab meretrix erat de Hierico, quæ fuit nupta Salmoni: qui erat princeps de tribu Iuda, da qua Christus posteà dignatus est nasci, nec negari potest, quin Dauid per continuationem sanguinis fueri pater virginis mariæ. argumen. l. liberorum. ff. de verborum, & rerũ sig. Vnde ecclesia talem esse prędicat, vt patet in inuitatorio octauarum assumptionis, in quo dicitur, Aue dña dauit Regis filia in plerisq; locis alia scriptura attestatur eam ex clara progenie, & stirpe Dauid descendisse virgo Maria fuit mater Christi. Ergo Christus fuit filius Dauid. vt

habetur Matthæi primo cap. liber generationis Iesu Christi filij Dauid. & tamen indubitatum est Dauidem fuisse adulterum: quia tempore: quo solent reges ad bella procedere, Dauid in do-
99 mo sua remansit, † & proditoriè adulterium cum Barsabea commisit & homicidium. vt habetur. ij. Regum cap. vndecimo: & tamen IESVS Christus voluit descendere ex Dauide, qui fuit adulter, & homicida: ergo non est inconueniens dicere, attenta continuatione sanguinis Christum de adulterinis nasci voluisse,
100 † & sic dignatus est nasci non solum de bonis, verùm etiam de malis parentibus, vt ostenderet propter bonos, & malos conuertendos se in mundum venisse, ita attestatur Ambrosius, quem theologi, & Canonistæ sequuntur in illo canone cuius caput exorditur integritas corporis: quorum sententiam secutus fuit senator Parisiensis egregius dominus Bartholomæus cassaneus in commento consuetudinum Burgundiæ in titulo de successionibus bastardorum §. tertio.

Apud patres suos cohabitare non permittant.

SVMMARIVM.

1 *Spurij nec ad primam tonsuram, nec ad ordines cæteros, nec ad ecclesiastica beneficia etiam simplicia sine dispensatione admittuntur.*

2 *Quatuor aßignantur rationes quare spurij non debent cohabitare cum suis patribus.*

RATIO motiua huius constitutionis fuit incontinentia paterna, quam lex ciuilis, & canonica præsumunt in filio spurio iuxta illud.

Sæpè solet filius similis esse patri.

Et ad istum textum concordant statuta sinodalia Episcoporum concordat etiam veteris testamenti. quæ describitur Genesis vigesimo primo capitulo in quo sacra dicit ad Abraham. Eijce ancillam, & filium eius: talis eum cohabitatio concubinarij, & concubinæ, & suorum spuriorum generant scandalum in clero, & præbeat malum exemplum in populo. Ista est ergo grauissima pœna apud patres præsbyteros, quòd cohabitatio suorum spuriorum eis interdicatur propter quam sacerdotes concubinarij non solùm in se ipsis puniuntur verum etiam in personis suorum spurio-

1 ſpuriorum, & concubinarum: patet primò, † quia tales liberi ad ordines, vel ad eccleſiaſtica beneficia liberè non admittuntur: ſecundò, quia ad tonſuram, vel ad alios minores ordines ſuſcipiendos pœnitus ſunt indigni, niſi cum eis per ſuos diœceſanos fuerit diſpenſatum: ad maiores verò ordines non, niſi cum diſpenſatione Papæ, poſſunt accedere: tertiò ad eccleſiaſtica beneficia, etiam quibus dignitas, vel cura non ineſt animarum, vel ad alia curata beneficia obtinenda redduntur incapaces, niſi cum eis per ſedem Apoſtolicam diſpenſatum fuerit, vt notant Canoniſtæ in capit. primo de filijs præsbyter. in ſexto. Sed ſi cum eis per eandem ſedem fuerit diſpenſatum virtute illius diſpenſationis non,
2 niſi vnicum poterunt obtinere beneficium: † quartò, quia virtute dictæ diſpenſationis non poterunt obtinere beneficium in eccleſijs, in quibus eorum patres fuerunt beneficiati capit. cum decorem de filij præsbyterorum. Ratio eſt, quia indecorum eſt, vt in officio altaris filius illegitimus patri miniſtret in quo vnigenitus Dei filius pro ſalute humani generis victimatur. Debent ergo tales ſpurij longè à patribus habitare, aliâs eſſent teſtes notoriæ fornicationis parentum capitulo primo de cohabitatio. cleric. & mulier.

Iubemus inſuper, quòd in prædictis ſynodis, & capitulis præmiſſa publicentur & vt quilibet ſuos ſubditos ad ipſarum concubinarium dimiſsionem moneat diligenter.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus vel officialis arguens alium de concubinatu debet eſſe à fornicatione alienus.*
2 *Dictio, quilibet, eſt diſtributiua.*

VT viam pudicitiæ ſubditis in ſynodis, & capitulis non ſolùm verbo, ſed etiam exemplo denunciet: vt grex, qui paſtoris vocem moreſque ſequitur per exempla meliùs, quàm per verba
1 gradiatur: quia † qui ſubditum de concubinatu arguit debet eſſe à fornicatione alienus. Et quando ſuperior increpat dictos concubinarios, vt ſuas dimittant concubinas, ſi illum audire contemnunt, inſuper & contra eum ſæuiunt: ille nihilominus increpet ſæuientes, nec timore ſuperetur, quominus illos arguat: eius eſt enim officium vel lapſis manum porrigere, vel errantibus iter

ſalutis oſtendere. Vnde dicitur Ezechielis trigeſimo tertio capit. ſi impio, inquit, locutus non fueris, vt ſe à via ſua, & concubinatu cuſtodiat, & ille perierit ſanguinem eius de manu tua requiram, hoc eſt, ſi ei peccata ſua non annunciaueris. Si enim non argueris, vt ab impietate ſua conuertatur, & viuat & te, qui non increpaſti, & ipſum, qui, te tacente, peccauit flammis perennibus perdam. Et adnotate, quòd hæc conſtitutio compræhendit Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & quoſcunque inferiores ha-
2 bentes ſubditos: † propter dictionem quilibet poſitam in textu, quæ eſt diſtributiua, cuius natura eſt, vt plures eſſe intelligantur: & vt actus cuilibet eorum inſolidum attribuatur. l. ſi pluribus in principio. & ibi hoc notant gloſſ. & Docto. ff. de legat. ſecundo & in. l. non diſtinguemus. §. cum in plures. ff. de recœptis arbitris, & Bartolus in lege hoc articulo. ff. de hæredibus inſtituendis. & differt ſecundum ſcribentes ibi à dictione, omnis, quæ eſt collectiua.

Iniungimus prætereà omnibus ſecularibus viris.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, etiam, regulariter implicat perſonas ſimiles in qualitate.*

2 *Diſpoſitio quæ ſimpliciter facit mentionem de iudicibus ſecularibus intelligitur de laycis.*

ID EST, laycis, quia de talibus hîc Papa intellexit propter
1 ſubiectam materiam ponderando dictionem etiam, † quæ regulariter implicat perſonas ſimiles in qualitate & de quibus minus dubitabatur, & auget diſpoſitionem de inferioribus à principe non erat dubium. Sed maior vertebatur dubitatio, an ſub iſta iniunctione compræhenderetur rex, & deciditur, quòd ſic iſte verſiculus procedit ergo in laycis licet appellatione ſecularium veniãt etiam clerici, vt eſt text. & ibi gloſſ. in cap. accuſatus. in verſiculo religioſi grauius ſunt puniendi, quàm ſeculares clerici de hæretic. in ſexto & text. clarior de iure in clementina, regulares. in verſiculo ſeculares clericos de ſupplend. negligent. prælator. Sed in di-
2 ctis iuribus dictio, ſeculares, profertur cum adiuncto. † Sed ſi in diſpoſitione ſimpliciter fiat mentio de ſecularibus iudicibus intelligitur de laycis. vt hîc, & in capit. ſeculares de foro competenti in ſexto verbum cum iniungimus poſitum in iſto textu obligat ad præceptum, vt notant Canoniſtæ per illum textum

tum in clementina: quia coniungit. in verbo iniungimus. de religiosis domibus.

Etiam si regali præfulgeant dignitate.

SVMMARIVM.

1 Dispositio, quæ absolute facit mentionẽ de rege intelligitur de rege Franciæ per excellentiam.
2 Papa appellatur vicarius Christi & factum autoritate sua videtur factum autoritate Dei.
3 Papa in sua iurisditione habet idem consistorium cum Deo.
4 Papa habet ius super Angelos tam bonos quàm malos.
5 Papa dicitur iudex viuorum & mortuorum.
6 Papa in his, quæ vult sua voluntas habetur pro ratione, nec in eo est exquirenda vlterior ratio.
7 Sacrilegium esset disputare de potestate Papæ.
8 Papa in omnes reges Christianos habet iurisditionem spiritualem.
9 Bulla Papæ Bonifacij octaui qui asserebat Philippum Pulchrum regem Francorum sibi subesse in temporalibus,
10 Quatuor fuerunt imperia, Babilonis, Persarum, Græcorum, & Romanorum, quintum fuit imperium Christi.
11 Reges & alij principes an subijciatur Papæ in temporalibus disputatur ad plenum pro vtraq; parte.
12 Christus vsus est vtraq; potestate temporali & spirituali.
13 Childericus fuit priuatus regno Franciæ & in eius locum ordinatus fuit Pipinus.
14 Constantini donatio,
15 Papa soluit tributum imperatori.
16 Adrianus Papa cum vniuersa synodo concessit regi Franciæ inuestituram Archiepiscoporum & Episcoporum.
17 Rex Franciæ non subijcitur Papæ in temporalibus.
18 Rex Franciæ neminem recognoscit superiorem.
19 Consuetudo tribuit iurisditionem.
20 Causæ quædam sunt merè spirituales quædã merè temporales, & quædã mixtæ quæ declarantur in specie.
21 Iurisditio temporalis & spiritualis à deo processerunt.
22 Gladius quomodo accipiatur in sacra pagina.
23 Franci quare sic appellati sunt.
24 Præscriptio centenaria currit contra Romanam ecclesiam.
25 Eiectio ementium & vendentium quam Christus fecit de templo magis

fuit actus sacerdotalis quàm regalis.

26 *De donatione facta per Constantinum, & de illius validitate vel inualiditate.*

27 *Rex Childericus non fuit depositus à regno sed sponte ingressus monasterium vitam monachicam assumpsit.*

28 *Federicus imperator à Bonifacio octauo fuit depositus.*

29 *Clemens quintus Henricum imperatorem excommunicauit.*

30 *Præses ad clamorem populi non debet illicita perpetrare.*

1 ERGO videtur, quòd rex Franciæ cõpræhendatur: † quia appellatione regis absolutè facta debet intelligi de rege Franciæ per excellentiam. Vnde dicit Baldus. in.c.vnico. circa finem de prohibita feudi alienatio. per Federic. quòd qui iurat fidelitatem, videtur excipere imperatorem, & regem Fraciȩ, qui super omnes reges Christianos obtinet coronam libertatis, & gloriȩ: & refert etiam in consi.ccxvij. incip. Ego puto, quòd nemo præsumat honorem super vexilla inuictissimi regis Francorum, sed an rex Frã ciæ subijciatur imperatori alibi plenissimè examinaui. De duob⁹ hîc dubitari posset. Primò an Papa in regem Francorum habeat iurisditionem spiritualem. Secundò an rex Franciæ in temporalibus subijciatur summo pontifici.

Circa primum concluditur, ꝙ sic: quia in spiritualibus Papa habet plenitudinem supremȩ potestatis. vt tradit Bal. in. c. ad audientiam. de præscriptio. & talem iurisditionem habuit à Deo à quo dictum fuit. Quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis. c. decretales. xx. distinct. & in cap. secundo de maioritate & obedient. & ideò cum Christus dicit Apostolis vt laxarent rethia, soli Petro dicit duc in altum quæ verba denotant altissimam iurisditionem, hoc est, scientiam, & intellectum in cap. non turbetur cum sequenti. xxiiij. quæstione prima canones
2 eum † Papam vicarium appellant. c. quanto. de translatione Episcopi tenetque in terris locum Dei & factum autoritate sua videtur factum autoritate Dei, dum tamen hoc fiat ex iusta causa, vt dicit text. in cap. inter corporalia. in verbo diuina: & ibi Docto-
3 res de transla. Episcopi imò fortiùs secundum Canonistas † Papa in iurisditione sua habet idem consistorium cum Deo, & dicitur ordinarius omnium Christianorum. c. cuncta per mundum. nona quæstione tertia, & habet in se iura terreni, & cœlestis impe-

rij, vt in præallegato.capit.decretales. & nedum Papa vicaria-
tum ſuum gerit ſuper terreſtia,& cœleſtia, verum etiam habet
4 † ius ſuper Angelos tam bonos, quàm malos, vt eſt text. apertus
in.c.per venerabilem.in verſiculo neſcitis quoniam Angelos iu-
5 dicabitis? qui filij ſunt legitimi.& habetur ad Corynthios. † pri-
mo viuorum eum,& mortuorum iudex dicitur, & de nullo ali-
quid facere poteſt, vt eſt text.in argumentum in.l.vnica.in verſi-
culo etiam ſi inutilis eam validam effici.C.de rei vxoriæ actione.
& in.c.re vera de conſecra.diſtinct.ſecunda.& poteſt ſententiam
6 nullam facere validam.c.fina.ij.q.ij.† & in his, quæ vult volun-
tas habetur pro ratione, nec vlterior ratio eſt exquirenda: nec
eſt, qui audeat dicere, quare ita facis? vt dicit text. in.c. quanuis.
de pœnitent.diſtinctio.iij.ſua iuriſditio, & authoritas cenſetur
exempta in iuramento.c.venientes.de iureiurando. imò partes
etiam inuitas poteſt cogere ad componendum,& illud quod man
dat, vel præcipit, licet ſit graue,& difficile: tamen faciendum eſt
c.in memoria.xix.diſtinct.eſt enim ſuper omne ius,& diſpenſare
poteſt contra legem Apoſtolicam.c.fina.lxxviij.diſtinctione. &
etiam contra legem veteris teſtamenti,& contra votum ſolenne.
7 c.j.de voto.† Breuiter tanta eſt poteſtas Papæ de qua diſputare
eſſet ſacrilegium, vt refert Hoſtienſis in titulo de conſuetudine.
& text.in argumentum in.l.diſputare.C.de crimine ſacrilegij.ex
8 prædictis † apparet Papam habere iuriſditionem ſpiritualem etiã
in omnes reges Chriſtianos.

Circa ſecundum dubium an in temporalibus Papa habeat iu-
riſditionem in Regem Franciæ, hæc controuerſia de facto euenit
tempore Bonifacij Papæ octaui, qui aſſerebat Philippum pul-
chrum regem Francorum ſibi ſubeſſe in temporalibus, prout ap-
9 paret in bulla ad dictum Philippum tranſmiſſa † huius tenoris.
Bonifacius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Philippo Francorũ
regi Deum time,& mandata eius obſerua, ſcire te volumus, quôd
in ſpiritualibus,& temporalibus nobis ſubes beneficiorum,&
præbendarum ad te collatio nulla ſpectat:& ſi aliquorum vacan
tium cuſtodiam habeas vſumfructum eorum ſucceſſoribus reſer
ues,& ſi quæ contuliſti collationem huiuſmodi irritam decerni-
mus,& quod de facto proceſſerit, reuocamus aliud credentes hę
reticos reputamus datum Laterani nonis Decembris pontifica-
tus noſtri anno ſeptimo. Reſponſio regis Philippi pulchri ad lite-

ram seu bullam præcedentem. Philippus Dei gratia Francorum Rex Bonifacio octauo gerente se pro summo pontifice salutem modicam siue nullam sciat tua magna fatuitas in temporalibus nos alicui non subesse. Aliquarum ecclesiarum præbendarum vacantium collationem ad nos iure Regio pertinere, & fructus earum nostros facere collationes à nobis factas, & faciendas fore valida in præteritum & futurum, & earum possessores contra omnes viriliter nos tueri: secus autem credentes fatuos deputamus ac dementes datum &c.

Super isto dubio vnde quaq; vrgent rationes ita quôd difficile esset adducere veram demonstrationem. ego autem super eo referam quę à maioribus nostrorum tempore eiusdem Philippi pulchri disputata fuerunt primo quidam fuerunt in ista sententia, quòd Rex Franciæ, ac cæteri Principes subijciuntur Romano
10 no pontifici † & imprimis præmitto, quôd apud Papam residet imperium: quoniam quatuor fuerunt imperia primum fuit Babilonis secundum fuit Persarum tertium Græcorum quartum fuit Romanorum quintum fuit imperium Christi, vnde apud vicarium Christi remansit vterq; gladius, scilicet spiritualis, & temporalis, vt dicit Barto. in extrauaganti ad reprimendum in gloss. super verbo totius orbis quem refert Aluarotus in titulo quis dicatur dux, vel marchio. ergo Papa in temporalibus habet iurisdictionem, & authoritatem.

Secundò opinio illorum firmatur: nam ecclesia exemplata militans est ad similitudinem ecclesię triumphantis iuxta illud quod habetur Exodi inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est, sed in ecclesia triumphante non est nisi vnus, & solus & summus Hierarcha cui omnes tam Angeli quàm homines in omnibus obediunt. Sic etiam in ecclesia militante est vnus solus Hierarcha cui omnes tam clerici, quàm laici, tam principes quàm alij Reges in omnibus tam spiritualibus, quàm temporalibus obedire tenentur ergo non potest negari quin temporalibus omnes principes Papæ subijciantur.

Tertiò facit argumentum à simili, quia sicut omnis multitudo ab vnitate procedit, sic etiam ad vnitatem reduci debet, ergo omnis multitudo prælatorum, & principum ad vnum summum quod est super omnes principes, & prælatos reduci debet nullus autem talis est nisi Papa ergo omnes etiã reges illi obedire tenenť.

Quartò

Quartò facit: quia ficut vnus folus eft creator omnium tam
11 † fpiritualium,quàm temporalium,& ab illo creatore omnia pro ducuntur in effe. Sic etiam vnus eft finis ad quem omnia ficut ad finalem terminum ordinantur pro vt ipfe teftator Apocalipfis primo capite in quo dicitur ego fum Alpha,& O. id eft principium,& finis. Sic etiam vnus eft omnium gubernator, & rector tam fpiritualium,quam temporalium:fed in gubernatione,vel regimine mundi poteft Deus habere vicarium:ergo vnus folus fub Deo,id eft,vicarius regimen totius mundi etiam quantum ad tẽporalia fed Deus hoc priuilegium non alteri,quam Papæ conceffit ergo reges illi obedire tenentur.

Quintò facit:quia in vno corpore naturali vnum tantũ eft caput in quo vigent omnes fenfus, & omnia membra regit, ergo etiam in corpore myftico,quod eft ecclefia vnum tantum erit caput aliter monftrofum effet ecclefiam habere duo capita ficut mõftruofum effet in vno corpore naturali ergo omnes princeps Papæ tanquàm capiti,& principali etiam quoad temporalia obedire tenentur.

Sextò facit quia fecundum Philofophum in omni genere rerum ordinatarum ad inuicem eft ponere vnum ad quod omnia reducunt ergo in ecclefia quæ maximè debent effe ordinata oportet effe vnum ad quem,& per quem omnes alij ordinẽtur:fed nõ poteft alius,hoc facere nifi Papa ergo reges illi tenentur obedire.

Septimò facit quoniam ab exordio mundi humanum genus non nifi vnum rectorem pręcipuum legitur habuiffe ficut patet in diuerfis ftatibus huius mundi. ergo etiam noftris temporibus debet effe vnus præcipuus rector. Antecedens probatur, quia in ftatu innocentiæ Adam præfuit omnibus,& præfuiffet fi femper innocentia perftitiffet poft peccatum verò in ftatu legis naturæ, Noë fuo tẽpore præfuit fuper omnes poftmodum verò Abrahã Ifaac,& Iacob quilibet eorum præfuit populo Dei fueruntq; facerdotes Hoftias domino offerentes fimiliter Melchifedech rex Salem fuit facerdos fummi Dei. vnde & ipfe Chrift⁹ dicitur effe facerdos fecundum ordinem Melchifedech,cui etiã Abraham decimas obtulit ficut dicitur Genefis.xiiij. in fignũ,quòd ei fuberat quãtum ad temporalia. Similiter in lege Mofayca moyfes habuit vtranq; poteftatem,& vtroq; gladio vfus eft ergo multomagis in ftatu legis Euangelicę debet effe vnus habens vtranq; poteftatem

scilicet spiritualem,& temporalem:sed non est alius,cui talia priuilegia competant,nisi summo sacerdoti,id est,Papę ergo omnes illi etiam in temporalibus obedire tenentur.

Octauò facit quia Christus qui est caput ecclesiæ de tribu sacerdotali,& regia fuit ortus vtranq; dignitatem in se vniens ergo & eius vicarius,id est Papa vtranq; dignitatem habens ita, ꝙ omnes reges debent ei esse subiecti sicut cæteri pontifices.

12 Nonò facit:† nam Christus vtraq; potestate vsus est temporali quando ementes,& vendentes eiecit de templo,vt legitur Io. secundo.& etiam spirituali,seu pontificali quando semetipsum obtulit hostiam Deo sicut ait Apostolus ad Hebræos nono vbi dicitur Christus assistens pontifex.ergo Papæ eius vicario reges obedire tenentur,cum vtraq; potestate fungatur.

Decimò facit quia Christus Petro vicario suo videtur commisisse vtranq; potestatem quando ei dicit tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, vt habetur Matthæi xvj.& in.c.quanuis.xxj.distinct.quia sicut in ædificatione materiali est vnus lapis primarius,& fundamentalis,sic etiam in ecclesia debet esse vnus princeps principalis,& totius ecclesiæ fundamentum:sed ista non possunt verificari nisi in Papa,qui est summus princeps ergo alij principes tanquàm inferiores etiam in temporalibus tenentur illi obedire.

Vndecimò facit quia tempore passionis Christi discipuli ei duos gladios ostenderunt dicentes ecce duo gladij hîc, & respondit satis est.qui duo gladij secundum sententiam Thologorum significant duas potestates,quæ sunt in ecclesia apud summum Pontificem principaliter residentes:quia quando necessitas est vrgens poterit ipse Papa vti vtraq; potestate contra quoscunq; etiam contra reges,& imperatores ergo negandum non est,quin ei in temporalibus subijciantur.

Duodecimò facit:quia numerus binarius vilis,& scandolosus in casu propositæ quæstionis reputatur ex quo est principium diuisionis diuisio autem est fons,& origo dissensionis, & diuisio est causa confusionis:ideò si in ecclesia essent duæ potestates distinctæ in duas personas,quarum vna non dependeret, ab altera esset in ecclesia magna confusio,vt ergo tale scandalum euitetur dicendum est vtranq; potestatem esse penes Papam:ideò in temporalibus reges illi obedire tenentur.

Decimo tertiò hęc opinio comprobatur per tex. ad literam in cap. omnes. xxij. distinctio. vbi Nicolaus Papa scribens Mediolanensibus: sic ait Romanam ecclesiam solus ille fundauit, & supra petram fidei statim nascentis erexit, qui beato Petro vitæ æternæ clauigero terreni simul, & cœlestis imperij iura commisit & illius priuilegio fungitur, cuius autoritate fulcitur: vnde dubiũ non est: quia quisquis cuilibet ecclesiæ ius suum detrahit iniustitiam facit, qui autẽ Romanæ ecclesiæ priuilegio ab ipso summo omniũ ecclesiarũ capite tradito auferre conať hic' ꝓculdubio in hæresim labitur, & cum ille vocetur iniustus hic est dicendus hæreticus. Sed talia priuilegia vicario Christi fuerunt concessa: ergo apud eum remansit temporalis iurisditio.

Decimo quartò facit, quoniam Papa potest absoluere vasallos à iuramento fidelitatis debitæ domino temporali quod facere non posset, nisi haberet potestatem in temporalibus, ergo in illis principes ei debent esse subiecti.

Decimo quintò facit, quia Papa positus est vt vitia extirpet, excessus corrigat, & mores reformet, vt habetur in procemio
13 clementinarum. in versiculo: quia etiam, † vnde hac ratione Zacharias Papa potuit priuare Childericum regem Franciæ regno suo: quia ex suo regimine vniuersa scandala imminebant regno, & in eius locum ordinatus fuit Pipinus, vt dicit textus in capitulo alius. decima quinta quæstione sexta. & hoc firmat Panormitanus in dicto capitulo per venerabilem. potestque reges, & imperatores excommunicare cap. duo. & cap. si imperator. xcix. distinct. sed talem depositionem facere non potuisset, nisi habuisset temporalitatem: ergo in præallegato cap. alius. videtur casus quòd rex Franciæ etiam quoad temporalia subijcitur summo pontifici.

Decimo sextò facit, quia non licet his, qui iurisditionem obtinent temporalem, vel iustitiam exercent ipsas ecclesias, vel personas ad distrahendum, vel alienandum extra manum suam ponendum acquisita, vel quę deinceps acquirent aliquatenus coarctare. Sed hoc non posset Papa statuere nisi esset dominus omniũ temporalium: ergo in temporalibus omnes subijciuntur ei.

Decimo septimò facit tex. in. c. Constantinus cum sequenti
14 xcvj. distinctio. † vbi imperator Constantinus coronam, & omnem dignitatem in vrbe Romana: & in Italia & occidentalibus

partibus Apostolico concesſit, dum dicit. Palatium nostrum, & vrbem Romanam,& omnes Italię siue occidentalium regionum prouincias beatiſsimo pontifici Syluestro concedimus, atq; relinquimus,& ab eo & ſucceſſoribus eius decernimus diſponendum: itaq; iuri ecclesiæ Romanæ concedimus permanendum: quoniam vbi principatum ſacerdotij & Christianæ religionis caput ab imperatore nostro cœlesti constitutum est iustum non est vt ille imperator terrenus haberet potestatem quæ verba demonstrant iuriſditiõe temporalem fuiſſe pœnes Syluestrum Papam & eius ſucceſſores:ergo imperator,ac cæteri reges in temporalibus ſubijciuntur Papæ.

Decim octauò facit quia Papa Christi vicarius locum tenens in terra dicitur habere plenitudinem potestatis,ſed non haberet talem plenitudinem,niſi eſſet dominus temporalium,& ſpiritualium,vt de ipſo verè dicatur domini est terra, & plenitudo: ergo omnes Reges Papæ ſubijciuntur.

Decimo nonò facit,quia qui potest in maius potest in minus: vt est vulgata regula iuris: Sed ſpiritualia ſunt maiora temporalibus, id est, digniora: ergo ſi reges ſubijciantur Papæ in ſpiritualibus quantò magis ei ſubijciuntur in temporalibus.

Vigeſimò hæc opinio confirmatur per ea, quæ habentur ad Corinthios ſexto.in quo dicitur Neſcitis quoniam angelos iudicabimus,quantò magis ſecularia? quaſi diceret ſi poſſimus ſpiritualia iudicare,ergo ſecularia poſsimus & debemus, ex quibus remanet verificata hæc opinio quòd rex Franciæ ſubijcitur Papæ in temporalibus.

Alij autem fuerunt in contraria opinione dicentes,quòd imò principes temporales non ſubijciuntur Papę quoad temporalia, & iſta ex pluribus demonstratur primò:quia iste duæ potestates ſcilicet temporalis, & ſpiritualis ſunt inter ſe distinctæ,& ſeparatæ propter autoritatem Aristotelis in ſecundo de anima dicentis quod potentię distinguũtur per actus,& ideò ibi actiones ſunt distinctę ibi neceſſariò potestates ſunt ſeparatæ, ſed gubernatio temporalium & ſpiritualium ſunt actiones omnino ſeparatæ: vnde ſuccedit regula philoſophica quod illa quæ diſparata ſunt vnum non ſubest alteri:ergo iuriſditio & autoritas temporalis non ſubest ſpirituali & ſic neceſſariò concludendum est reges administrantes temporalia non ſubeſſe ſummo pontifici.

Secundo

Secũdo facit similis auctoritas philosophi dicentis quòd iurisditiones distinguntur penes obiecta, quia cum sonus, qui est obiectum auditus, differt à colore, qui est obiectum visus. ideò auditurę & visur sunt duæ potestates distinctæ. Sed temporalia & spiritualia sunt in totum distincta nec sub eodem genere continentur nec etiam communicant in materia igitur iurisditiones temporales, & spirituales sunt distinctę: ad inuicem non dependentes ideo non non subest alteri.

Tertiò facit quia actiones, & potentiæ distinguntur penes finem, quia cum intellectus, & sensus ordinantur ad alium finem: ideo in anima sunt distincte potentiæ sed potestas temporalis ordinatur ad alium finem & ad alium ordinatur potestas spiritualis: ergo tanquam diuersæ vna non subijcitur alteri.

Quartò facit nam in principio creauit deus cœlum, & terrã vt habetur in principio genesis & secundum theologos ex ponit, id est spritualiũ, & corporalem creaturã: & ista est prima, & præcipua differentia, quę esset inter creaturas, nec in materia communicant, & diuersa requirunt regimina. quia aliam, & aliam ordinationem habent: ergo potestates regendi vtrunq; necessariò sunt distinctæ.

Quintò facit, quia primo die creationis mundi Deus creauit lucẽ & diuisit lucem à tenebris & secundum glosatorẽ Biblię per lucem significantur spiritualia per tenebras tem poralia. ergo distinguntur & diuiduntur spritualia à temporalib⁹ sunt diuiditur tñ à tenebris: ergo potestates vtriusq; regiminis sunt omnino distinctę: quin dicit Apostolus, quæ participatio lucis ad tenebras? quasi dicat nulla ergo non est verum, quòd vna ptãs subsit alteri.

Sextò facit, quia deus quarto die fecit duo luminaria magna ad decorem & regimẽ vniuersi, scilicet solem & lunam, quorum vtraq; officia sunt distincta & diuersa: quia solẽ ordinauit vt præesset diei, lunã verò vt pęsset nocti: sed per ista duo luminaria istę duę ptãtes vt p solẽ intelligat Papa q pręest in spiritualib⁹ & per lunã imperator qui pręest in tẽporalib⁹ vt dicit tex. in. c. solitę de maiorę & obed. vbi sic dicit ad firmamentũ vniuersalis ecclesiæ fecit deus luminaria magna, quæ sunt põtificalis auctoritas, & regalis dignitas sicut ergo sol, & luna in mediũ à deo sunt producta vnũ processit ex alio licet nullũ differãt claritate: sic etiam vtraq; potestas scilicet põtificalis & regia in mediũ à deo sunt pducta li

cet differant dignitate ergo ratiōe differētię vna nō subijcit̄ alteri

Septimò facit, quia in lege veteris testamenti predictæ potestates fuerunt distinctę: vnde & in ea lege fuit duplex vnctio, scilicet pontificalis, & regia & habebant officia distincta ita, quòd vnus nō debebat, nec impune poterat officium alterius vsurpare nec regalis dignitas in temporalibus suberat ergo multòmagis in lege noua istæ dictæ potestates sunt distinctæ ita quòd vna quantum ad temporalia non de bet subesse alteri.

Octauò facit, nam lex gratię requirit maiorem spiritualitatem in pontificali dignitate quàm lex vetus. Sed ne ministri veteris legis impedirentur a cultu diuino noluit eos deus habere dominium terrenorum. vnde tribus Leui non habuit partem, & hęreditatem inter alias tribus in diuisione terræ promissionis prout habet̄ in libris Leuitici: & Iosuè ergo multominus pōtifices, & alij ministri nouæ legis debēt habere, vel q̄rere dn̄ium terrenorū.

Nonò facit quoniam saluator dixit, non est discipulus supra magistrum nec seruus maior domino suo nec vicarius habet maiorem potestatem quā ille cuius vices gerit. Sed Christus quāuis hęreditario iure esset dominus omnium, tamen hac potestate vti noluit: sed etiam oblatam penitus recusauit, sicut legimus Ioannis. vj. cum eum quęreret populus, vt faceret regem, fugit tanquā contemnens. & contemnendum docens insatiabilem voracitatem auaritiæ & ambitionis specialiter vicario suo dans exemplū non ambiendi & multò fortius non vsurpandi sibi aliquo modo imperatoriam vel regiam dignitatem. ergo non est verum, quòd rex subijciatur Papæ quoad temporalia.

Decimò facit illud quod scribitur in sacra pagina, quòd cum Christo dn̄o diceret quidā, dn̄e dic fratri meo vt diuidat meā hęreditatē: respōdit. homo, quis me cōstituit iudicem ad diuisionem super vos? Ecce dei filius super diuisione recusauit iudicium, qui tamen constitutus est à deo viuorū, & mortuorū iudex ergo vicarius eius de temporali iurisditione non debet se intromittere.

Vndecimò facit quia successor Petri nō habuit maiorē authoritatē quā habuerit ipse Petrus primus Christi vicarius. Sed nec Petro nec cæteris apostolis Christus permisit habere dominium terrenorum, potius extremam humilitatem præcepit eis tenere & inuiolabiliter obseruare sicut patet in euangelio ergo successor petri nullam habet in temporalibus iurisditionem.

Decimo

Duodecimò facit quoniam dominus interrogatus à iudæis vtrum liceret censum dare Cæsari, an nõ, respondit reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quę sunt Dei, Deo: ergo illa quæ sunt dei & Cęsaris distincta sunt ad denotandum, ꝙ Papa non debet ambire tẽporalia in quibus nullam habet iurisditionem.

Decimo tertiò facit: nam in commissione vicariæ facta Petro non legitur potestas temporalis, sed tantum spiritualis ei fuisse commissa: dum inquit, tibi dabo claues regni cœlorum non dicit & dominium terrenorum: vnde statim subiungit quasi semetipsum exponens de spirituali tantum potestate dixisse: quodcũq; ligaueris super terram erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; solueris &c. & post resurrectionem suam dixit Apostolis accipite Spiritum sanctum quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: in quibus verbis successoribus Petri tantùm videtur comissa spiritualis iurisditio, & non temporalis.

Decimo quartò prędicta opinio probatur per tex. ad literam in cap. quoniam. x. distinct. & ibi etiam gloss. in verbo discreuit hanc quæstionem disputat dum dicit, quòd Christus officia vtriusque potestatis exercuit, vt ostenderet, quòd vtraque potestas ab eodem processit non quod vna persona illa duo officia exerceat, vel gerere debeat. Hęc enim duo dona imperium, & sacerdotium ab eodem principio sunt in authentico quomodo oportet episcop. circa princip. colla. tertia, cum ergo istę potestates sint distinctæ, iurisditio temporalis non habetur à Papa sed à solo Deo habetur alioquin si ab ipso habetur licitè ad eum in temporalib⁹ appellaretur, quod tamen iure prohibitum est ex quo talia temporalia non contingunt suam iurisditionem. c. si duobus. de appella. & in. c. causam qui filij sunt legit. ex quibus iuribus clarè elicitur Papam non habere iurisditionem temporalem: ideo in temporalibus principes ei non subijciuntur.

Decimo quintò facit: nam quicunq; soluit tributum alicui nõ
15 videtur pręesse in temporalibus, sed magis subesse † sed Papa soluit tributum imperatori. c. tributum. xxiij. q. viij. & in. c. magnum quidem. xj. q. j. ergo non est dicendum, ꝙ imperator aut alij reges ei in temporalibus subijciantur.

Decimo sextò fortiter facit: nam ille, qui confirmat electionẽ alterius non debet ei subesse de iure, sed Carolo regi Franciæ à Papa fuit data potestas in synodo confirmandi Papam, & ordina-

di ſedem Apoſtolicam: ergo Rex Franciæ ei de iure ſubeſſe non debet.c.Hadrianus.in ſecundo.lxiij.diſtinc. vbi dicitur,quòd poſt debellationem aduerſariorum eccleſiæ Romanæ Adrianus Papa cum vniuerſa ſynodo tradidit Carolo ius & poteſtatem eligendi Romanum pontificem ordinandi ſedem Apoſtolicam,& dignita
16 tem Patriarchatus & inſuper † ei conceſſerunt Archiepiſcopos & Epiſcopos per ſingulas prouincias ab eo inueſtituram accipere: hoc idem oſtenditur de Carolo & Othono filio eius primo impe ratore Theutonicorum cui, & ſucceſſoribus confirmata fuit facultas ordinandi pontificem,& recipiendi inueſtituram à Prælatis,quæ verba demonſtrant Papam in temporalibus non habere ſupremam iuriſditionem.

Decimo ſeptimò Pro iſta opinione facit text.in cap. ſolitę de maioritat. & obedient.vbi dicit Innocentius tertius non negamus,quin imperator præcellat in temporalibus duntaxat qui ab eo recœperunt temporalia: ſed Papa, & Romana eccleſia quicquid habent in temporalibus pro maiori parte percœperunt ab imperatoribus.Similiter aliæ eccleſiæ temporalia bona,quæ poſſident,recœperunt à regibus, & principibus: ergo ad illos tanquam ad collatores bonorum remanet iuriſditio temporalis & non ad Papam cui ſubeſſe non debent:pro quibus facit text.in capitulo: licet de foro competenti, vbi dicitur quod laycus laycum pro re ciuili coram iudice eccleſiaſtico non poteſt conuenire, niſi in defectum iudicis ſecularis: ergo Papa in temporalibus habet tantum in ſubſidiariam iuriſditionem, & ſic Papa in temporalibus, & imperator in ſpiritualibus non debent ſe immiſcere.

Decimo octauò adducuntur iura magis in ſpecie probantia,
17 quòd rex Franciæ non ſubijcitur Papę in temporalibus: † primo facit tex.in.c.nouit.de iudicij.s vbi dicit Innocentius. Non putet aliquis,ꝙ iuriſditionem illuſtris regis Francorum perturbare,aut minuere intendamus,cum ipſe iuriſditionem noſtram, nec velit nec debet impedire.& ſic ille tex. clarè demonſtrat,,quòd Papa non habet vtrunq; gladium, & ſic non dicitur ſuperior in temporalibus:quia de iure quis non dicitur ſuperior niſi ille,ad quem licet appellare:ſed à iudice ſeculari in temporalibus:non licet appellare ad Papam.vt in pręallegato.c.ſi duobus:ergo multò min⁹ in temporalibus rex Francię debet ſummo pontifici ſubeſſe.

Decimo nono facit tex.in.c.causam . in secundo qui filij sint legitimi:vbi sic dicitur.Nos attendentes,quòd ad regem pertinet non ad ecclesiam de talibus possessionibus iudicare, ne videamur iuri regis Anglorum detrahere , qui iudicium ipsarum ad se asserit pertinere, fraternitati vestræ mandamus quatinus regi possessionum iudicium relinquentes de causa principali plenius cognoscatis,si hoc dicitur de rege Angliæ qui Romanæ ecclesiæ feudalis est, & censualis : ergo multò magis de rege Franciæ verum erit,qui in nullo prædictorum pœnitus est subiectus . vt dicit ibi gloss . in verbo ad regem . quòd iurisditio temporalis , & spiritualis est distincta , & diuisa:ergo Papa non habet vtranq; iurisditionem.

Vigesimò,& vltimò facit pro hac opinione text.magis ad literam in cap.per venerabilem titulo proximè allegato vbi dicitur
18 quod † rex Francorum in temporalibus superiorem minimè recognoscit & tex.ille non indiget aliqua suppletione,& si dicatur prout dicit ibi glo,ꝙ verum est de facto :sed non de iure , quia de iure debet recognoscere superiorem.s.imperatorem.c.venerabilē de electio.respondeo istud factum versum est in consuetudinem
19 † quæ dat iurisditionem secundum Innocentium in præallegato. c.nouit.in versiculo nota consuetudinem dare iurisditionem , & consuetudo parificatur iuri,& priuilegio. c. conquęstus.in verbo prisca consuetudo.ix.quæstio.tertia , & maximè ista quia est approbata & hactenus pacificè obseruata nec à Papa , nec ab imperatore impugnata:imò iuramento & pactionibus fœderata & ex temporibus longissimis iam præscripta : patet ergo ex prædictis regem Franciæ in temporalibus non debere subesse Papæ , & sic habetis vtranque opinionem iuribus rationibus , & autoritatibus firmatam videamus : ergo quæ istarum sit magis verior,& communis,& potiùs amplectenda,

Breuiter opinio negatiua videtur verior & cōis.s.ꝙ rex Frāco rum in tēporalibus non subijcitur Papę nisi in certis causis,in quibus potestas tēporalis est subiecta spirituali,& ideò vt habeatis ve
20 ram demonstrationem huius articuli: † pręmittite,ꝙ quędā sunt causæ merè spirituales,quędā merè tēporales,quędā mixtę: causæ verò merè spirituales,sunt causæ matrimoniales,de q̄bus loquit tex.in.c.causam.de offic.deleg.item causæ decimarum , simoniæ. hæresis.c.ad abolendam. de hæreticis.c.vergentis ca.excōicamus

eodem titulo. item causa diuortij, seu separationis matrimonij quantum ad thorum propter adulterium. Item crimen pacis fractæ,& periurij sacrilegij,& vsurarum.istę directè pertinent ad iudicium ecclesiæ,& multę aliæ de quibus facit mentionem Innocentius in dicto.c.nouit.nec quoquomodo debet se intromittere iudex temporalis.

Causæ merè tēporales sunt causæ feudales, & sanguinis istas Deus commisit immediatè,& principaliter imperatoribus,& regibus,de quibus nec Papa,nec cæteri prælati debent se intromittere.d.c.solitæ.vbi dicit Papa. Non negamus quin Imperator prę cellat in temporalibus.ergo etiam & Rex franciæ, qui in regno suo dicitur imperator.secundo facit tex.in dicto.c.nouit.vbi Papa sic loquitur.Non putet aliquis quòd iurisditionem illustris Regis Francię perturbare,aut minuere intendamus.tertio facit tex. in præallegato.c.causam.vbi Papa dicit ad regem, & non ad Papam pertinet de talibus possessionibus iudicare.quarto facit tex. in.c.verum.de foro competenti.per quem tex.dicit ibi Innocen. ꝙ quilibet dominus quantuncunq; villicus,vel rusticus super rebus feudalibus habet iurisditionem.

Causæ mixtæ sunt temporales,quę habent quandam connexitatem cum spiritualibus sicut est causa feudalis,quæ de se est temporalis potest tamen habere connexionem cum spirituali propter iuramentum,vel pactum:quia isto casu ratione connexitatis Papa posset cognoscere sicut patet de dissensione mota inter reges Franciæ,& Angliæ de commitatu pictauiensi Papa qui directè non poterat cognoscere de causa feudali indirectè tamen propter iuramentum,vel pactum potuit se de illa intromittere. idem dicatis de causa dotis,quæ per se est temporalis,& ad secularem iudicem pertinet si de ipsa tantùm agatur tamen quando iudex ecclesiasticus principaliter cognoscit de matrimonio si incidat causa dotis tanquàm accessoria cognoscet de illa, sicut de principali,cui est annexa,vt notatur in.c.de prudentia. de donatione inter virum & vxorem.& in.c.per tuas.&.c.ex tenore. qui filij sint legiti.vbi habetur quòd iudex ecclesiasticus de hæreditate,licet sit temporalis non posit cognoscere tamen ratione incidentię poterit. Apparet ergo euidenter,quòd directè in temporalibus rex Franciæ non subijcitur Papæ nisi ratione accessorij, & connexitatis.Connexa enim eodem iure censenda sunt.

Secundò

31 Secundò præmittatis† quòd iſtę duæ iuriſditiones, ſcilicet temporalis, & ſpiritualis immediatè à Deo inſtitutæ ſunt de ſpirituali, quam Chriſtus apoſtolo tradidit, habetur Matthęi.xvj.dum dixit tu es Petrus &c.de imperiali, ſeu temporali iuriſditione habetur in authen.de inſtrumentorum cautela.collatio.vj.circa principium in verſiculo, quia igitur imperium de cœlo Deus conſtituit.& probatur etiam prouerbiorum.viij.c.in quo dicitur per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt iuſtitiam: & idem habetur Danielis.quarto.c.in quo dicitur trāsfert regna Deus atq; conſtituit, & nulla eſt poteſtas niſi à Deo, vt dicit Paulus ad Romanos.xiij.iſta duo principaliter regunt mundum ſcilicet authoritas ſacra pontificum, & regalis poteſtas.c, duo.xcvj.diſtinct. & in authen.quomodo oporteat.Epiſco.colla.j. circa principium. nec obſtat ſi dicatur quòd imò à populo Romano videtur eſſe imperium, vt habetur inſtitut.de iure naturali gentium.quia reſpōdetur, quòd diſpoſitione Dei factum fuit, ſine quo factum eſt nihil reſtat ergo, quòd vtraq; poteſtas à Deo inſtituta fuit.

Tertiò præmittatis, quòd prædictæ iuriſditiones temporalis, & ſpiritualis ad inuicem ſunt diſtinctæ, & ſeparatæ patet: quia homo conſtat ex duobus ſcilicet corpore, & anima, & vita dicitur duplex, ſcilicet corporalis, & ſpiritualis propter corporalem vitam conſeruandam homo temporalibus indiget propter ſpiritualem ſpiritualib9. Imperatores, & reges poteſtatem habent ſuper corpora, & res corporales ad vitam corpoream pertinentes: poſſunt enim, & debent corporali pœna punire reos, & legum imperialium tranſgreſſores: habent etiam rem publicam ordinare populos ſibi ſub ſubiectos in pacis tranſquilitate ſeruare: defendere patriam: aduerſarios debellare. Pontifices autem habent iuriſditionem ſpiritualem quæ ad regimē, & ſalutem pertinet animarū.

Ex prædictis remanet verificata concluſio, quòd Rex Francorum in temporalibus non ſubijcitur Papæ quam vltra prædicta pluribus iuribus, & authoritatibus confirmo. Primo adduco illud quod habetur lucæ.xxij.c.† in quo dicitur Domine ecce duo gladij hîc: at ille dicit eis ſatis eſt: naturali gladio vtuntur principes ſicut dicit Apoſtolus ad Romanos.xiij. Princeps, non ſine cauſa gladium portat: Dei enim miniſter eſt, & vindex in iram ei, qui malum facit: de ſpirituali gladio dicit idem Apoſtolus ad Ephe-

seos.vj.dum dicit galeam salutis assumite,& gladium spiritus qđ est verbum Dei:gladio spirituali vtebantur Apostoli materiali verò nunquàm legitur quòd vsi fuerunt,nisi dicatur,quòd. immi nente pasione Domini Petrus cum haberet gladium exemit , & vnius auriculam amputauit:sed de hoc à Christo fuit repræhensus ad demonstrandum quòd Christus nolebat quòd eius vicarius vteretur iurisditione temporali:quia non legitur duos gladios absolutè fuisse Petro:sed vnus tantùm sicut ei dixit Dominus conuerte gladium in vaginam : Petrus autem est repræhensus non quia euaginandus non esset ab eo:sed quia euaginauit nō modo,& tempore congruo quando necesitas immineret ad demonstrandum,quòd iudex ecclesiasticus non debet vti temporali gladio,nisi cum magna deliberatione,& necesitate . Apparet ergo,quòd hæ potestates sunt adinuicem separatæ,& distinctæ, nec debent se mutuò perturbare:quia sicut Rex non debet se de spiritualibus intromittere,sic etiam nec Papa de temporalibus nisi in casibus supra specificatis,pro quibus facit text . in.c . cum ad verum.xcvj.distinct.vbi habetur,quòd imperator non debet arripere iura pontificatus,nec pontifex nomen imperatoris vsurpare:quasi dicat quicquid disputando,vel litigando dicatur : tamen cum ad veritatem diffiniendam ventum fuerit debent duæ potestates remanere distinctæ sicut diuitus sunt institutæ,si ergo istæ duæ iurisditiones sint distinctæ in diuersis personis:ergo non est verum quòd rex Franciæ subijciatur Papæ ad quem nulla est actualis authoritas temporalis.

Secundò probatur quia Christus in institutione spiritualis potestatis nullum comm sit,vel potiùs permisit dominium terrenorum,vt habetur Matt.xvj.vbi Christus vicarium suum instituit, s.Petrum,& eius successores dum dixit Tu es Petrus,& super hāc petram ædificabo ecclesiam meam,& portę inferi non præualebunt aduersus eam,& tibi dabo claues regni cœlorum:non dixit, & dominium terrenorum reuoluite cuncta scripturæ sacræ volumina nunquam inuenietis Apostolos sedisse,vt de temporalibus iudicarent nec petijssent vt reges,& principes eis in temporalibus subijcerentur aut de his huiusmodi respondere deberent.

Tertiò facit:quia non maiorem potestatem exercere debet Papa,qui vices Christi gerit,quàm Christus exercuerit,nec reperitur scriptum ꝙ Christus hac potestate tēporali,vti voluerit imò sibi

ſibi oblatam refugerit exemplo ſuo euidenter oſtendit talem poteſtatem vicarium ſuum debere refugere,& non ambire,nec ſibi imperatoriam maieſtatem,aut regiam dignitatem vendicare,ecce Dominus noſter IESVS Chriſtus rex regum,& dominus dominorum regale præfugit dominium,& facinoroſum faſtidiū recuſauit:qua ratione,& authoritate Papa eius vicarius vendicabit ſibi culmen,vel nomen regiæ dignitatis? Aſſumptum probatur eo:quia in paſsione ſua interrogatus ſpecialiter à Pilato ſi rex eſſet:ſed tamen vt patenter oſtenderet in articulo mortis, quòd nolebat quòd eccleſia vteretur tali poteſtate:reſpondit regnum meum non eſt de hoc mundo.quæ verba denotant Papam non habere iuriſditionem,& poteſtatem temporalem.

Quartò probatur:quia nō maiorem iuriſditionem,& authoritatem habere debet ſucceſſor Petri quàm habuerit ipſe Petrus primus Chriſti vicarius:ſed Chriſtus tam Petro,quàm cæteris Apoſtolis poteſtatem dominium,& iuriſditionem temporalem interdicit imo eis extremam paupertatem inducit dicens nolite poſsidere aurum,& argentum,propter quod ipſi Apoſtoli volentes inuiolabiliter obſeruare precepta Chriſti gloriabantur de extrema paupertate quantum cupidi, & ambitioſi ſolent gloriari de opulentia terrenorum.vnde beatus Pętrus letanter dicebat argentum,& aurum non eſt mihi. Videtis igitur quomodo Chriſtus pręcepit Apoſtolis,vt tantum de ſpiritualibus,& non de terrenis ſe intromitterent:ſciebat enim,quòd temporalia perturbāt animum diſtrahunt,intellectum,& mentem demergunt ad inferiora,nec poteſt quis intendere ſpiritualibus,qui ſe implicat ſecularibus.dicto.c.cum ad verum.xcvj.diſtinct.vnde dicit Apoſtolus Nemo Deo militans implicat ſe ſecularibus negotijs,& dicit beatus Ambroſius,qui terrenis occulantur,ſcire diuina non poſſunt eo:quia terrena diſtrahunt animum,& à cœleſtium contemplatione perturbant:& ſic non oportet animum Papæ ad regimen temporalium incuruari. Ex quibus patet quôd ſucceſſoribus beati Petri non eſt conceſſum dominium terrenorum, nec temporalis iuriſditio.

Quintò fortiùs probatur quoniam Rex franciæ non ab homine ſed à ſolo Deo immediatè tenet regnū ſuum.l. Deo nobis. C.de epiſc.& cleri.& poſsidet non aūt tenet à Papa,nec inquantū ab homine,nec inquantum à vicario Chriſti: quia Rex franciæ

neminem recognoſcit ſuperiorem.vt in præallegato capitulo per venerabilem.qui tex.loquitur reſpectu temporalium,& ſi dicatur hoc eſt verum de facto,ſed non de iure: quia reſpondetur quòd hoc fieri non debet ea ratione,quia Franci nulli vnquam fuerunt ſubiecti,nec imperatori,nec alijs quod probatur ex antiquis hyſtorijs:nam poſt euerſionem Troiæ duodecim millia Troianorum ad partes Pannoniæ peruenerunt vbi ciuitatem Sicambriã construentes ꝑmãſerunt ibi vſq; ad tempora Valentiani imperatoris ſemper Romano imperio infeſti pro eo,quòd tributa Romanis ſoluere recuſarent expulſi fuerunt à dicto Valentiano iuxta morem aliarum nationum habitauerunt iuxta regnum in confinio Germaniæ , & Allamaniæ quos cum multis prælijs poſt idẽ Valentianus tentaſſet ſibi ſubiugare : nec aliquatenus potuiſſet, appellauit eos Francos.i.fortes,& feroces.vt declarat glo.in prag
23 matica ſanctione in verbo Romanorum,† & Galliam habitantes eamq; Franciam appellantes,nec Romanus, nec alijs quibuſcũq; voluerunt eſſe ſubiecti,& dato,ꝙ Papę vel Imperatori aliquando fuerint ſubiecti,hoc non affirmamus : tamen ex tanto tempore præſcripſerunt & pacificè regnum poſſederunt:ita ꝙ ampliùs nõ
24 tenentur alicui reſpondere:† quia etiam contra Romanam eccleſiam currit præſcriptio centenaria. c. ad audientiam. in verſiculo contra Romanam eccleſiam non niſi cẽtenaria currit pręſcriptio extra de pręſcript.& ꝙ rex Francię à ſolo Deo & non à Papa teneat regnum ſuũ:hoc demonſtratur tribus rationibus : prima eſt ſacra vnctio diuinitus miſſa:qua reges Frãciæ ſemper oportunis tẽporibus vngunt:ſecunda hoc demonſtrant notoria & manifeſta miracula,quæ dietim per reges Frãcię in toto regno clareſcũt: quoniam ſicut in adeptione regni filius iure hæreditario ſuccedit patri ſic etiã quaſi iure hęreditario alter alteri in ſimili ptãte faciẽdi miracula ſuccedit:tertia ratio hoc idẽ probat bonitas vitæ,claritas famæ,deuotionis feruor,ſinceritas fidei Chriſtianę,quę ſemper in regibus,& in regno Franciæ pręcœteris regnis , & regibus viguit.Ex prædictis remanet firmata concluſio quòd in temporalibus rex Franciæ habet omnimodam iuriſditionem,quam nec à Papa,nec à quoquam alio recognoſcere debet.

Nec obſtant ea,quæ pro parte contraria adducuntur : primo non obſtat , ꝙ Chriſtus fuerit vſus vtraq; poteſtate eijcientes de templo ementes,& vendentes:quia reſpõdetur dupliciter:primo quòd

quòd ideò hoc fecit vt ipſo facto oſtenderet,ꝙ vtraq; poteſtas ab eodem fonte proceſſerat:vel ſecundo aliter reſpondet,ꝙ Chriſt⁹ quandiu fuit viator iuriſditionē temporalem nūquā exercuit, ſed ibi magis officium ſacerdotale voluit exercere,quā temporalem
25 iuriſditionem:nam illa † eiectio ementium,& vendentiū de tēplo magis fuit actus ſacerdotalis quā regalis & ſic fuit officium illius cuius eſt templum mundare,ſpurcitias eijcere,mercationes & negonationes terrenas prorſus ab eo expellere : vt patet ex verbis Chriſti dicentis Auferte iſta hinc,& nolite facere domum patris mei domum negotiationis.

Non obſtat etiam ꝙ dictū eſt de donatione facta eccleſiæ Romanę per Conſtantinū:quia reſpondet,ꝙ non valuit:quia fuit nimis exceſſiua,& immenſa pluribus rationibus: prima quia ſi valeret non diceret imperator ſemper Auguſtus,quia eius propoſitū eſſe debet ſemper augere imperiū & non minuere:ſecunda ratio, quia imperator eſt adminiſtrator imperij,& rei publice:& adminiſtratoribus de iure interdicta eſt alienatio niſi ex magna & graui cauſa:tertia ratio,quia Conſtantinus non potuit præiudicare ſucceſſoribus quin reuocare poſſint:quia par in parem nō habuit imperium:quarta ratio,quia eadem ratione qua Conſtantin⁹ potuiſſet dare vnā partem ſucceſſores poſſent dare aliam,& ſic detruncaretur imperium,vel aliter ſecundum legiſtas reſponderi poteſt ꝙ dicta donatio valuit tamen eccleſia non fuit in poſſeſsione niſi illius terræ portionis quæ dicitur patrimonium beati Petri. Præterea donatio illa non potuit valere quantum ad illos,qui nō erant ſubiecti imperio:quia non potuit dare quod ſuum nō erat: Franci autem non erant ſubiecti imperatori propter præſcriptionem longiſsimi temporis , quæ currit contra imperatorem & Papam:vt ſuperius declaratum extitit.

Similiter non obſtat ꝙ Zacharias Papa depoſuerit Childericum regem Francię:quia reſpondetur ꝙ nunquā legitur, ꝙ actualiter eum depoſuerit,ſed tantū deponendum cōſuluit. vt dicit gl. in.d.c.alius.in verbo depoſuit . xv. quæſtione ſexta.interrogatus enim fuit Papa Zacharias quis potius regnare deberet,vel ille,qui agebat regni negotia , vel ille , qui non agebat reſpondit quòd primus quo facto Rex Childericus depoſitus , à Baronibus Pipinus ordinatus , & inunctus fuit in regem : vel alij dicunt
72 † quòd Rex Childericus non fuit depoſitus,ſed ſponte ingreſſus

monasterium vitam monachicam assumpsit.barones autem re-
gni sup electione Pipini dubitantes an eis licitũ esset hoc facere
cõsuluerũt Zachariam papã,qui ita consuluit faciendum licet si-
ne consilio Papę barones regni hoc facere potuissent vt infra di-
cam.Nec obstat illa extrauagans bonifacij octaui cuius caput ex
orditur vnam sanctam .quæ dicit quod in summo pontifice est
vterq; gladius. s. spiritualis & temporalis non solum in habitu
verum etiam in actu potentia erat apud summum pontificẽ non
solum cõtra regẽ Francię vt patet in Childerico filio Dagober
38 ti deposito verum etiam contra imperatorem.vt patet † in Fede
rico imperatore qui à Bonifacio octauo fuit depositus.c.aposto-
39 licæ de senten.& re iudic † item de Clemente quinto,qui Henri-
cum imperatorem excommunicauit clementina pastoralis eodẽ
titulo.diuus Ambrosius Episcopus tantùm Theodosium impe-
rutorem excommunicauit:item ab eo Constantinus imper ator
fuit depositus & in Carolum magnum regem Franciæ fuit trãs-
latum imperium ergo videbatur,quòd Papa in regem Fracię ha
beret iurisditionem.quia dicta extrauagans vnam sanctam.nul-
lum adstringit.

Ad dictam extrauagãtem.vnam sanctam respondetur,quod
illa extrauagans fuit reuocata per Clementem quintum per quã
declarauit quod reges Franciæ non censeantur magis adstricti &
obligati quàm erant ante dictam extrauagantem,vnam sanctam
vel aliter respondetùr,quòd illa procedit in materia peccati , seu
respectu spiritualium,& non respectu temporalium.vnde in eis
contra omnes etiam reges habet iurisditionem,& alia iura supe-
rius allegata loquuntur in materia peccati,in reges & imperato-
res Papę subijciũtur. Ad hoc quod dicebatur quòd Zacharias pa
pa deposuit regem Francię aliter respondet igneus repetit . Pa-
piensi videlicet,quòd Childericus filius Dagoberti Francie ma-
le versabatur in administratione regni tanquã effœminatus pro-
 pterea populus petijt à Zacharia Papa vt Childericus deponere-
tur & daretur ei Papinus ne prudentia ipsius stultitia alterius
absorberetur.ideò Zacharias populo petenti Papinum consensit
vt populo satisfaceret per hoc tamen nõ potest dici de iure fuisse
processum sed magis ad nutum populi contra legem decurionũ
40 C.de pœnis. in qua dicitur † quod ad clamorem populi præses
non debet illicita perpetrare sed Zacharias magis debebat adhæ-
rer e

rere legibus quã clamori populi nec obstant alia in contrarium allegata quibus faciliter posset responderi, quæ tamen breuitatis causa obmitto ex quibus patet pontifices in reges Franciæ nõ habere iurisditionem temporalem.

Ne vllum qualecunq; inferant impedimentum quocunq; quæsito prælatis.

SVMMARIVM.

1 *Turbantes iurisditionem ecclesiasticam per se vel par alios directè vel per obliquum & dantes consilium, auxilium, & fauorem ipso iure sunt excommunicati.*

1 ISTE tex. facit contra Bayliuos, castellanos. † potestates seculares, ac cœteros iurisditioné temporalem obtinentes, qui aut cõsilio auxilio, consensu, iuuamine, atq; fauore iurisditionem spiritualem satagunt perturbare & extirpare: qui etiam monitione non præmissa incurrunt sententiam maioris excommunicationis velut sacrilegi. c. conquęstus in versiculo tanquã sacrilegi sunt anathematisati de foro comp. & c. seculares iudices. in verbo censura ecclesiastica eodem titu. lib. vj. vnde valeret statutũ factum per Episcopum quòd turbantes iurisditionem ecclesiasticam sint excommunicati & istud sequitur Henricus de bottis in tractatu synodali in. iij. parte circa medium primi articuli ex quibus patet, quòd qui turbant vel impediunt ecclesiastica iurisditionem per se vel per alios directo vel obliquum & qui ad illud dant consiliũ auxiliũ vel fauoré eo ipso sunt excommunicati. c. penultimo & c. fin. de immunitate ecclesiarũ lib. vj. & poterit iudex illum punire qui suã iurisditionétur bat Spec. in titulo de officio omnium iudicum in. § deseruit in fine & Guido Papæ singula. cccccc. lxiij. incipiente iudex.

Qui rationé officij sui aduersus subditos suos pro huiusmodi concubinatu, & alijs casibus sibi à iure premissis procedant.

SVMMARIVM.

1 *Præsidis officium est purgare prouinciã malis hominibus. & ad regem spectat adulteria punire.*

2 *Superiori egredienti officium & eius potestatem non est obediendum.*

3 *Præcepto superioris quod fit extra iudicium si non spectat ad eius officium non tenetur quis parere.*

4 *Subditus nullo modo tenetur obedire superioris præcepto contra suam conscientiam.*

1 QVONIAM † sicut ad officium præsidis spectat prouinciam purgare malis hominibus & ad Regem adulteria punire,& impios de terra perdere.c.rex debet. xxiij.q.quinta.sic etiã ad officium Episcopi pertinet omni studio mulieres luxuriosè viuentes à consortio suorum clericorum expellere, & in isto casu,
2 & alijs iure permissis subditi tenentur Episcopo obedire † secus si superior procedendo contra clericos officium,& eius potestatem egrederentur quo casu non esset de casibus à iure permissis meritò ei non esset obediendum,vt est gl.in regula non videtur §.qui iussu.ff.de regulis iuris.& innocen.in.c.ad aures.de tempo-
3 ribus ordinandorum.vbi dicit † quòd præcepto superioris quod fit extra iudicium si non spectat ad eius officium nõ tenetur quis parere quod dictum sequitur Dominus Decius in consi.lxxij.incipiente viso puncto in primo volu . vbi allegat Antho.de Bu-
4 trio in dicto.c.ad aures.dicentem † quòd subditus nullomodo tenetur obedire superiori præcepto contra conscientiam:quia non esset de casibus à iure permissis.

Et cum omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum sit.

SVMMARIVM.

1 *Fornicari nulli impune conceditur*
2 *Concubinatus an lege naturali sit prohibitus.*
3 *Fornicatio simplex lege positiua non erat prohibita.*
4 *Ius naturale accipitur in triplici differentia.*
5 *Concubinatus absolutè iure canonico est improbatus.*
6 *Sacerdos non potest absoluere concubinarium si à se non eijciat concubinam: quia non videtur contritus.*
7 *Concubinatus per legem assumpsit nomen.*
8 *Iure naturali primæuo omnes nascebantur liberi.*
9 *Concubinatus iure positiuo non est expressè reprobatus.*

QVA lege nunquàm fornicari,vt dicit Apostolus ad Corinthios.Primo cap.vj.Fugite fornicationem.& idem ad Ephesios quinto.Fornicatio non nominetor in vobis,sicut decet viros sanctos.Et in pluribus alijs locis sacræ scripturæ,prout latè dictum fuit supra in versiculo,& alios non publicos concubinarios.Hinc
1 est † ꝙ fornicari nulli impunê conceditur.c . fornicari.lxxxviij. distinct.& in.c.nubendi.in fine.xxvij.q.j.quoniam fornicatio videtur

detur fuisse præcipua causa, propter quam dominus diluuio deleuerit mundum, vt habetur Genesis. vj. c. omnis quippe caro corruperat vitam suam. legitur etiam iudic. decimonono capit. cum sequenti quòd occasione vxoris Leuitæ à viris Belial in Gabaa Beniamin incredibili libidinis furore vexante occisi sunt plusquã sexagintaquinq; milia hominum. & idem Genesis. xviij. quòd vitium luxuriæ pessimum adeò infecerat Sodomam, & Gomoram vt clamor ierit ad dominum, & decem iusti iu eis non sunt inuenti qui etiam Angeli, qui missi fuerant, vt probarent an clamorem operæ compleuissent ad stuprum violentem impetebantur: vnde meritò igne, & sulphure ciuitates illæ consumptæ sunt vt habetur etiam de feditate huius fornicationis secundi Machabeorum. cap. vj. quòd tempore Antiochi templum luxuria, & gentium commessationibus erat plenum, & scortantium cum meretricibus sacratisq; ædibus mulieres vltro se ingerebant, breuiter dicamus prout dicitur Matthæi. vj. c. spiritus immundi loca immũda diligũt patet ergo fornicationẽ lege diuina esse prohibitã.

Nunc de tribus videndum est, primo an de iure naturali concubinatus sit prohibitus. Secundo an de iure canonico. Tertio qd de iure ciuili. Circa primum videtur, quòd sit permissus inspecto iure naturali quo concubinatus non erat prohibitus ex eo: quia illo iure omnes nascebãtur legitimi. §. liceat. in versiculo filij mox vt procedebant fiebant legitimi. in authen. quibus mod. nat. effi. legit. collat. vj. nec etiam talis concubinatus iure ciuili erat improbatus vt concludit Bar. per gl. in. l. in concubinatu. ff. de concubi. & Canonistæ in. c. lator. qui filij sint legit. & in. c. cum sit. de foro competenti. quod idem tenuit Bald. in authentica licet. C. de natur. libe. & ista videtur esse communis opinio secundum quosdam. in. d. §. si quis rogatus.
2 † ergo multò minùs videtur improbatus lege naturali: quia non videtur esse contra legem naturæ, vt patet ex duobus primo per tex. in. c. quod autem. xxxij. q. iiij. vbi dicitur quòd Abraam, & Iacob propter vxoris sterilitatem ingressi sunt ad ancillas, & in hoc non creduntur aliquid egisse contra legem naturæ ergo satis clarè videtur quòd concubinatus iure naturali sit permissus. secundò patet: quia ius positiuum profectum est à naturali lege:
3 † sed fornicatio simplex à lege positiua nõ erat prohibita: imò potius in pœnam secundum antiquas leges mulieres luppanaribus tradendæ condemnabantur ergo videba-

tur quòd concubinatus lege naturali non erat prohibitus.

Alij autem fuerunt in contraria opinione dicentes ꝙ imò videtur esse contra legem naturæ primo patet:quia liberi qui ex cõcubinatu nascuntur secundum omnes leges vituperabiles reputantur,vt dictum fuit supra de spurijs:sed si iure ciuili concubinatus esset permissus liberi descendentes ex illo tales non reputarentur:ergo est contra legem naturæ.Secundò patet quia matrimonium est naturale:sed hoc non esset si sine præiudicio legis naturæ posset homo coniungi mulieri præter matrimonium ergo restat ꝙ habere concubinam est contra legem naturæ.

Breuiter super isto articulo beatus Thomas,& beatus Bonauentura quos refert & sequitur de Turre cremata in.d.c.quod autem.dicunt ꝙ theologi accipiunt ius naturale in triplici qualitate
4 †primo ius naturale dicitur quod in lege,& in euangelio continetur & ista diffinitio iuris naturalis ponitur in principio decreti in.j.distinct.ergo secundum illud ius naturale primæuum habere concubinam erat contra legem,& euangelium in quibus dicitur non mechaberis sub illo precepto omnis coitus excepto matrimoniali erat prohibitus in lege,vt habetur Exodi.xx.cap.& Matthæi.v.secundum dicitur esse ius naturale quod vocatur propriũ: & propriè dicitur quod est commune omnium nationum,& isto modo accipiendo cõcubinatus iure naturali est prohibitus:quia illud dicitur esse contra legem quod debito fini nõ est conueniẽs: quia finis,ad quem natura tendit ex concubitu,est proles, & liberorum educatio:qui igitur aliter vtitur concubitu contra finem â natura intentum videtur facere contra naturam:sed ille,qui habet concubinam non quærit nisi libidinem,& delectationem in coitu quod secus est in coniunctione matrimonij quod nomen accœpit â bono prolis ex quo matrimonium dicitur indiuidua, seu inseparabilis coniunctio:sed in fornicatione fornicãs peracta libidine quærit fugam,& veruncundatur ex tali coitu se habere prolem & si haberet illam non vult educare imò quandoq; negat esse suam:ergo clarè apparet,ꝙ quando ius naturale propriè accipitur concubinatus illo iure iure erat prohibitus.Tertiò ius naturale accipitur proprijssimè,& dicit illud qd natura docuit oĩa animalia &isto modo accipiẽdo iure naturali prohibitũ non erat habere concubinam prout apparet de multis brutis animalibus.

Circa secundum dubium an cõcubinatus de iure canonico videatur

deatur improbatus videtur ꝙ nõ pro quo adduco vobis duos textus in.c.is,qui non habet vxorem.xxxiiij.dist.vbi dicitur ꝙ qui non habet vxorem loco illius concubinã habere potest,vt patet in versiculo,aut concubinæ sit coniunctione contentus.secundo facit text.in Christiano.eadem distin.vbi dicitur ꝙ non est licitũ habere duas concubinas:sed vna tantum debet esse contentus vt patet in versiculo nisi vnam tantum vxorem,au t loco vxoris cõcubinam : ergo illa duo iura sunt satis aperta,ꝙ concubinatus de iure canonico est permissus:imò etiam ex certis causis clericus nõ potest cogi ad dimittendum cõcubinam si propter dimissionem clericus concubinarius efficeretur deterior:quia isto casu Eps tollerando ad tempus non incurrit peccatum,& hoc dictum tradit Panor.in.c.vt clericorum.de vita,& honest.cleri . quoniam qñq; sustinetur minus,vt maius euitetur.c.duo mala.xiij.distinct . patet ergo ꝙ iure canonico concubinatus est permissus.

Contrariam opinionem de iure credo veriorem † ꝙ imò absolutè de iure canonico concubinatus est improbatus etiam non habenti vxorem.c.nemo sibi blandiatur.& in.c.dicat aliquis vxoré non habeo.xxxij.q.iiij.& ic. c.concubinæ.xxxij.q.ij.& in.c.si concubinæ.de sententia excommunicationis.& notat gl.in.l.in libero.ff.de ritu nuptiarum.& doctores in dicta auth . licet quod dictum refert Augustinus in.c.audite charissimi.in versiculo concubinas vobis habere non licet;etiã si non habetis vxores.xxxiiij. dist.imò à consortio cleri repelli debet qui aliam præter vxorem cognouit.c.si quis de laycis ea.dist.vnde sacerdos dando pœnitentiam in confessione non potest permittere retinere concubinam qđ dictũ extollit Iason in.l.ex ea parte in.§.mulier.ff.de verb.obli. per gl.in.§.si quis futurus Diaconus.in verbo acceperit.in authẽ.

6 de sanctis Episcop.col.ix.† imò fortiùs dico,quòd sacerdos nõ potest absoluere concubinarium si à se non eijciat concubinam , qñ est periculum recidiuationis quia ex quo habet adhuc intentionẽ illã retinendi non videtur contritus.c.legatur.xxiiij.q.ij.quia vera pœnitentia nõ est sine excessione causę peccandi.satisfactio.de pœnit.dist.iij.maximè propter scandalũ quod posset oriri in populo,& istã opinionem sequit̃ Bar.in.d.l.in concubinatu,vbi cõcludit ꝙ de iure canonico concubinatus est illicitus,qđ est verum scđm eum quantũ ad pœnam spiritualẽ:sed nõ quantũ ad pœnã temporalẽ aliâs nati ex concubina per sequens matrimonium nõ

legitimarentur,& refert Richardum Malumbra hoc tenuisse: ius enim canonicum magis reprobat concubinatum, quàm simplicem fornicationem vt notat Panormitanus in capitulo tanta. qui filij sint legit. maximè quando esset publicus: quia illo iure omnibus clericis est interdictus,& in tantum ius canonicum prohibet concubinatum, vt non liceat alicui tenere concubinam, etiam si vxorem habeat leprosam,& si fecerit contrarium à suo superiore potest excommunicari cap. primo de coniugio leprosorum. ex quibus remanet opinio firmata, ꝙ de iure canonico concubinatus omnino est damnatus.

Circa vltimum, an concubinatus sit à iure ciuili permissus, vel prohibitus, quidam fuerunt in illa opinione, quòd illo iure est reprobatus:& hoc tenet Panormitanus in cap. cum venissent. in fine de institutio. vbi dicit, quòd concubinatus non solum lege canonica verùm etiam ciuili est reprobatus: & pro peccato mortali est damnatus per text. qui ad hoc pro singulari allegatur in cap. primo de filijs natis ex matrimonio ad morganiticam contracto. in vsibus feudorum vbi dicitur, quod quidam post mortem coniugis continere non valens aliam duxit qui nolens existere in peccato eam desponsauit: ergo text. ille bene probat quòd cognoscere mulierem carnaliter an desponsationem etiam de iure ciuili erat peccatum mortale: ideò illo iure concubinatus videtur reprobatus, & istam opinionem sequitur Ioannes Fabri institut. si quadrup. pauper. feciss. dicatur pro qua adducit rationem naturalem: quia ex quo concubinatus inducit peccatum mortale est damnatus de iure canonico, ergo etiam debet damnari de iure ciuili: nam vbi agitur de peccato, traditur regula, ꝙ sacræ leges non dedignantur imitari sacros canones. vt in authen. vt clerici apud proprios Episcopos circa finem coll. vj. & pluribus alijs iuribus,& rationibus persuaderi potest concubinatum à lege ciuili esse improbatum.

Alij autem fuerunt in contraria opinione, quòd imò concubinatus à iure ciuili est tollerandus & ista opinio potest suaderi ratione: quia concubinatus. vt dicit Albericus de Rosate propriè non est luxuria † eo. quia per legem nomen assumpsit. d. l.
7 in concubinatu. quasi dicat per leges est concessus & licitus per quas etiam remanet impunitus, vt patet in versiculo extra pœnam legis est. licet dicit ibi gloss. sit secus secundum Canones,
& diui

& diuinas ſcripturas, quibus omnis coitus (excepto matrimoniali) erat prohibitus cap. fornicari octogeſima octaua diſtinctione. iſtam opinionem ſecutus fuit Paulus de Caſtro in dicta lege ſi qua illuſtris. vbi concludit quod coitus concubinarius iure ciuili non eſt prohibitus, & liberi qui naſcuntur ex illo coitu non ſunt ſpurij abſolutè: ſed dicuntur naturales tantum ideò æqualiter matri cum alijs liberis ſuccedunt quod non facerent, ſi ille coitus eſſet à iure ciuili improbatus: & ſic habetis vtranque opinionem iuribus, & rationibus firmatam. Videamus ergo quæ prædictarum opinionum ſuperiùs tactarum ſit magis vera & communis in puncto iuris.

Breuiter Richardus Malumbra, quem refert Bartolus in dicta lege in concubinatu. diſtinguit dicens, quòd de iure naturali
8 primæuo omnis coitus, ſeu coniunctio erat legitima, † & ſtatim cum primo quis naſcebatur erat legitimus per text. quem ſupra allegaui in. d. c. liceat in verſiculo mox, vt procedebant ficbant legitimi quibus mod. natura. eff. legit. vnde illud ius naturale primęnum non erat coarctatum aliqua ratione naturali: illo enim iure naturali homines ad ſimilitudinem beſtiarum paſsim vagabantur, nec nuptiæ legitimæ adhuc erant cognitæ, nec quiſquam ſibi proſpexerat liberos: ideò ſuſpecto illo iure nulla videbatur differentia inter vxorem, & concubinam: vnde poſteà ſuperuenerunt leges ciuiles, hoc eſt, ius poſitiuum quod ius aliquas coniunctiones expreſſè approbauit: vt matrimonium lege prima verſiculo maris, & fœminæ coniugatio, quam nos matrimonium appellamus. ff. de iure naturali gentium, & inſtitut. eod. titu. circa princ. & illo iure poſitiuo incœpit eſſe differentia inter vxorem & concubinam & filij nati ex tali matrimonio dicebantur legitimi.

Quædam eſt coniunctio, quæ expreſſè iure poſitiuo reprobatur vt coitus adulterinus, & incœſtuoſus: quia eſt accuſabilis & punibilis: & tunc filij ex illo coitu non dicuntur legitimi: quia à lege ſunt reprobati, nec merentur nominari filij. d. authent. ex complexu, nec poterunt legitimari per ſubſequens matrimonium. vt habetur in dicto capitulo tanta. & in dicta authentic. licet & pleniùs dici in lectura iuris ciuilis quædam eſt coniunctio, quæ à lege ciuili non eſt approbata, nec improbata vt eſt coitus concubinarius qui illo iure fuit tolleratus, vt apparet in titu-

lis.C.&.ff.de concubinis.vnde iste coitus remansit in primæuo iure naturali: & ideò filij qui nascuntur ex tali coitu concubinario vocantur naturales tantùm & per sequens per matrimonium legitimantur ex quo talis concubinatus iure positiuo non est expressè reprobatus.vt habetur in authen.quib.mod.natu.eff.legit. &.C.de natura.liber.& ista videtur esse tutior resolutio,quã perpetuò menti teneatis.

Et sub pœna peccati mortalis necessario euitandum.

SVMMARIVM.

1 *Fornicationem simplicem asserens non esse peccatum mortale debet vt hæreticus condemnari.*

2 *Peccatum mortale in certis casibus potest esse cum coniuge.*

3 *Maritus si in loco sacro cognoscat vxorem an locus ille indigeat reconciliatione.*

4 *Pollutio quæcunq; extraordinaria est peccatum mortale.*

QVIA omnis fornicatio, licet sit simplex, est peccatum mortale clementina ad nostram de hæretic.nec in foro conscientiæ excusat consuetudo cap.denique quarta distinctione: quia est contra præceptum decalogi non mœchaberis.vt habetur Exodi vigesimo cap. & cap.non mœchaberis. trigesima secunda quæstione sexta, vt etiam probatur Thobiæ quarto cap. dum dicit attende tibi ab omni fornicatione præter vxorem tuam nunquã patiaris crimen scire hæc enim dictio crimen de sui natura importat peccatum mortale, vt apertè probat text.in cap. prædicandum vigesima secunda quæstione prima in versiculo de adulterio, & fornicatione, & de homicidio, & de cæteris criminalibus vitijs:ergo fornicatio simplex & omnis concubitus qui est præter vxorem est peccatum mortale fortificatur per dictum Apostoli ad Galatas quinto dum dicit, quòd qui talia agunt regnum Dei non possidebunt: sed nemo excluditur à regno nisi propter peccatum mortale:ergo non videtur dubium, quin simplex fornicatio dicatur peccatum mortale: imò si quis asserat
1 †simplicem fornicationem non esse peccatum mortale debet velut hæreticus condemnari, vt in terminis decidit Aufredi in quæstione

ſtione trecenteſima quadrageſima ſeptima. Sed dubitatur, an coitus cõiugalis poſſit exerceri ſine peccato? videtur, quòd ſic etiam veniali, & iſtud vrgenti ratione ſuaderi poteſt: quia nullum peccatum eſt in præcepto, ſed actus matrimonialis eſt in præcepto. vt habetur in Geneſis in quo dicitur creſcite, & multiplicamini. & Paulus ad Corinthios ſeptimo in quo dicitur vxori vir debitum reddit. & ſic videtur quod falſa ſit opinio illorum, qui dicunt quòd actus coniugalis non poterat exerceri ſine peccato.

Hæc deciſio poſſet limitari, vt non procedat in certis caſibus ſecundum Summiſtas primo ſi vltra matrimonij honeſtatem quę
2 ratur delectatio. vt quia † maritus accedit ad vxorem non ea intentione, quod ſit coniunx, ſed accedit ad eam tanquam ad extraneam & ſic vltra limites matrimonij iſto caſu etiam cum coniuge, dicetur peccatum mortale: quia non quærit niſi explere voluptatem & delectationem veneream & hæc erat cauſa finalis & impulſiua. Secundo propter effuſionem ſeminis publicè in loco
3 ſacro factam: † & ideò ſi maritus omnibus videntibus vxorem in loco ſacro cognouerit, committit peccatum mortale, & talis locus indiget reconciliatione: licet ſemen non ceciderit in terram, ſecus ſi tale factum ſit pœnitus occultum quo caſu, nec reputatur peccatum mortale, nec requiritur reconciliatio. Tertio ſi modus naturalis non ſeruatur inter coniuges puta: quia vas debitum prætermittitur vt ſi mulieris membro ad hoc non conceſſo maritus vti voluerit vel ſi modus à natura prætermittatur puta: quia vxor iaceat in dorſo & maritus ſupergradiatur ſuper ventrem eius, vel quia vir nubit in fœminam, hoc eſt, vxor ſupergreditur virum, & tunc ille coitus coniugalis non excuſatur à peccato mortali: quia talis modus non conuenit ſeminis infuſioni quoad virum, nec ſeminis recœptioni quoad mulierem: vnde videtur impediri prolis generatio intenta à natura. Quarto ſi coniunx voluptatem veneream præuenit & prouocat diuerſis modis, vt manibus, vel cogitationibus, vel vtendo calidis, vel incentinis, vt poſsit pluries coire puta: quia ſi cum fornicationibus impudicis membra attractando ſequatur pollutio extra vas
4 debitum committitur mortale: † quia omnis pollutio extraordinaria, quæ vigilando procuratur, eſt peccatum mortale, vt latiùs de hoc ſupra diximus.

Monemus omnes laycos tam vxoratos, quàm solutos, vt similiter à concubinatu abstineant nimis enim re præhensibilis est qui vxorem habet & ad aliam vxo rem accedit.

SVMMARIVM.

1 *Dictio aliam est repetitiua similium.*

2 *Duas habens concubinas efficitur infamis.*

3 *Duas vxores habens qua pœna debet puniri.*

4 *Duas vxores habens præsumitur de hæresi suspectus.*

5 *Iudex ecclesiasticus quomodo punit illum qui cum duabus cõtraxit vxo ribus simul viuentibus,*

6 *Papa non potest dispensare cum rege habente vxorem sterillem, vt aliam ducat vel concubinam teneat.*

HAEC verba vltima possunt dupliciter intelligi. Primo vt ille qui vabet vxorem accedit ad aliam per matrimonium &
1 hoc videtur probare iste text. † ponderando dictionem aliam quæ de sui natura est repetitiua similium & denotat regulariter relationem præcedentium cum eadem qualitate: vt dictum fuit supra in versiculo pœnis alijs. Secundo ista vera ad aliam vxorem accedit possunt intelligi per adulterium tantum, & secundum primam expositionem: dubitatur quæ pœna fuerit intro ducta contra illum, qui habet vxorem, & illa viuente ad aliam
2 vxorem accedit per matrimonium. † Breuiter concludite ꝙ sicut habens duas concubinas efficitur infamis sic etiam habens duas vxores gloss. in. §. si quis autem defunctus. in verbo si verò effusa concupiscentia quibus modis efficiun. sui & in lege eum, qui simul habuit duas habuit vxores. in verbo comitatur infamia. C. de adulter. & idem dicit ibi gloss. si simul habet vxorem & sponsam concordat text. de iure canonico in cap. nuper. de bigamis. & notat ibi gloss. quòd simul duas vxores habere non licet, nisi ex reuelatione diuina fuerit concessum vt dicit text. in capitulo gaudemus de diuortijs: quæ decisio procedit etiam in iudæis, qui simul non possunt habere duas vxores: quia in coniunctionibus matrimonialibus tenentur seruare leges Christianorum. l. nemo iudæorum. C. de iudeis. & talis infamia, quam incurrit habens duas sponsas, vel vxores non debet remanere inulta aut impunita lege secunda. in versiculo iudex eam

non patietur inultam.C.de incœst.& nepha.nupt.ideò tanquàm infamis debet repelli à testimonio,& dignitate pro quibus facit tex.in.l.j.& in.l.quid.ergo.ff.de his qui notantur infamia.& idem dicendum est in illo qui tenet vxorem,& concubinam simul cohabitando ,vt concludit Bald.in.l.neminem.de incœstis nuptijs. licet secundum eum non seruetur de facto tamen si talis infamia in iudicio proponeretur,repelleretur tanquam infamis ab accusatione publici criminis:sed Barto.in prætallegata.l.j.in versiculo quid si quis habeat duas concubinas dicit, ꝙ non est infamis, nec per hoc debet puniri pœnis legum:sed non recedatis ab opinione Baldi quæ procedit Maximè in publico,& notorio concubinario habente simul & publicè duas concubinas ergo multofortiùs si simul habeat duas vxores per rationem quam tradit Iustinianus in.l.fi.C.de naturalibus liberis,scilicet vt tales retrahantur ab effrenata libidine:quia vxor,& concubina parum differunt saltem inspecto iure naturali quo iure nō erat personarum dignitas,vt notatur in.d §.parui refert.

3 Alij autem dicunt † ꝙ habenti duas vxores simul hodie imponitur pœna mortis : quia committit adulterium quæ pœna adulterij est duplex.§.si item lex Iulia.institut . de public.iudicijs. sed istud de iure non reperitur specificatum nisi dicamus , quòd pœna quæ imponitur vltra infamiam remanet in arbitrio iudicis:quia non est expressè determinata,vt patet in dicta.l.ij.ponderando illa verba competens iudex eam non patietur inultam,quę demonstrant illam esse in arbitrio iudicis:non tamen poterit ille iudex arbitrari vsq; ad mortem inclusiuè : quia in arbitrarijs iudex debet pœnam moderari.c. inquisitionis.in verbo moderari. de accusationib⁹.sed verbum moderari significat diminutionem. c.fi.de verb.signific.ergo non imponetur pœna mortis:quia hoc non esset moderari:. Aduertite tamen quòd inspectis omnibus qualitatibus,& circunstantijs,quòd in casu in quo pœna committitur arbitrio iudicis poterit ipse infligere etiam pœnam mortis secundum gl.in.§.in summa institut.de iniur.quam allegauit pro singu.Panormi.in.c.cum.T.de re iudic.& Bald.in.c.j.§.iniuria.in titulo de pace tenenda.& iur.fir.& Ioannes de Anania.in.c.inquisitionis.de accusat.sic etiam iudex ecclesiasticus poterit consideratis,& attentis prædictis qualitatibus ex arbitrio procedere ad pœnam depositionis,& carceris perpetui,quæ morti æquiparat̃

vt ſupra dixi,& præpoſitus in.c.ij.de ſponſa duorum . refert Anthonium de Butrig.dicentem quòd iudex attenta qualitate perſonarum poterit arbitrando punire pœna mortis illum qui viuēte.j.vxore contrahit cum.ij.puta ſi ignobilis vxorem habens con
4 trahit cum.ij.& illudit illam.prædictis addite † quòd ſi quis habens vxorem accedat ad aliam per matrimonium præſumitur de hæreſi contra eum intantum,quòd inquiſitor fidei poterit cōtra talem inquirere,quid ſentiat de ſacramento matrimonij , & ſi nō ſit pertinax non debet puniri pœna mortis:ſed alia pœna moderata,vt ſupra dictum fuit quod eſt verum maximè quando talis binas nuptias clam contraxiſſet quo caſu præſumitur de hæreſi ſuſpectus:ſecus ſi palam hoc fecerit,& notate ꝙ ſacerdos faciēs vel intereſſens clandeſtinis nuptijs in caſu,& gradu prohibito ſuſpenditur ab officio per triennium.c.fina.de clandeſtina deſponſatione.qua autem pœna hac tempeſtate caſtigandus ſit qui cōtrahit cum duabus mulieribus videte Iacob.de Bello viſu in practica iudiciaria titulo de lenonibus.de iure ciuili capienti duas vxores,vel duos viros imponitur pœna capitis,vt in ſpecie tradit Ludouicus de Ro.in ſingulari quingenteſimo trigeſimo primo incipiente tu ſcis.qui allegat tex.in præallegata.l.eum,qui duas ſimul habuit vxores.

Vos autem ſubtiliter aduertite:quia opinio Romani non videtur mihi vera:quia tex.allegatus per eum dicit ꝙ ille qui ſimul habet duas vxores punitur pœna ſtupri quæ de iure cōmuni erat pœna deportationis.l.ſi quis viduam.in verbo deportandus erit. ff.de quæſtio.ſicut erat pœna adulterij,vel incœſtus pro quibus iure digeſtorum non imponebatur pœna mortis:ſed tantùm pœna deportationis,& licet pœna adulterij fuerit commutata per iura Codicis in pœnam vltimi ſupplicij.l.quanuis.C . de adulter. tamen dicta iura digeſtorum in ſtupro,vel incœſtu non reperiuntur immutata:quia dicta.l.quanuis.corrigens loquitur ſolùm de adulterio:ergo non debet trahi ad ſtuprum:quia ex quo agitur de correctione iuris non extenditur ad caſum nō expreſſum,vt plenius iſtum articulum examinaui ſupra de incœſtu.Reſtat ergo,ꝙ opinio Romani non eſt vera,vnde habens duas vxores ſimul viuentes iure noſtro Cęſareo punitur pœna deportationis,tantùm
5 & non pœna mortis † tamen hodie iudex eccleſiaſticus talibus ignominioſam pœnam imponit quā refert gl.in.c.de Benedicto.

xxxij.q.j.quam ſequitur Panor.in.c.cum haberet.de eo qui ducit in matri.quam poll.per adulter. ſcilicet quia abſcinduntur panni ante & retro etiam ſi ſit mulier ad maiorem ignominiam in certis tamen locis coronãtur mitra ignominioſa ante fores eccleſiæ vna die ſolenni iuxta inueteratam conſuetudinem.per tex.in argumentum in.c.epiſcopi.xxvj.q.vj.vbi eccleſia imponit pœnitẽtiam ignominioſam iſtis diuinatoribus:& iſta pœna mitrationis, quam iudices eccleſiaſtici inferunt clericis inter pœnas corporales connumeratur quia continet corporis coerctionem vt tradit Calder.conſi.xciiij.incip.hæc eſt quędam inquiſitio.

Circa ſecundam expoſitionem quando vir qui habet vxorem accedit ad aliam per adulterium,vel extra figurã matrimonij qua pena debeat puniri vidiſtis ſupra de adulterio.addatis prædictis quòd qui habet vxorem,& illam dimittit & adhæret concubinæ tandiu debet eſſe communione priuatus, & à cœtu hominũ alienꝰ quandiu à conſortio vxoris fuerit ſeparatus & ſi ſemel,bis,vel ter monitus non redierit priuatur ſua dignitate & non poteſt ferre teſtimonium donec ad vxorem redeat.c. præceptum.xxxij.q.v.& deciſio huius conſtitutionis intantum procedit ſecundum Bal.in.c.lator.de re iudi.quem ſequitur Fely.in.c.quæ in eccleſia
6 rum.in.vij.col.de conſtitut.† quòd Papa non poteſt diſpenſare pro rege habente ſterilem vxorem vt aliam ducat in vxorem. vel teneat concubinam eo quia maritus & vxor ſunt duo in carne vna & concubinatus eſt ſub præcepto decalogi contra quod Papa non poteſt diſpenſare: quia licet illa præcepta non ſint articuli fidei ſunt tamen eis quodammodo annexa,ſine quibus ſynceriter ſalus haberi non poteſt.

Qui verò ſolutus eſt ſi cõtinere nolit.

SVMMARIVM.

1 *Cleric ducentes vxores an poßint retinere beneficia ſuper hoc dantur quatuor reſolutiones.*

2 *Clericus beneficiatus contrahens matrimonium an ſit ipſo iure vel ipſo facto priuatus vt beneficia vacare dicantur.*

3 *Clericus contrahens matrimonium ſicut priuatur beneficio ita etiam priuatur penſione.*

ISTE tex.procedit tantum in laycis,vel clericis conſtitutis in minoribus,qui largè ſoluti dicuntur vnde licitè poſſunt vxorẽ

ducere.c.j.& toto titulo.de cleric.coniugat.& notat Panor.in.c. si autem de vita & honesta.cler.sed dubitatur an tales ducentes vxores possint retinere beneficium:super hoc puncto elicite quatuor resolutiones. Prima est,quòd clericus coniugatus in minoribus constitutus,licet clericaliter viuat,nullo modo potest obtinere personatum, dignitatem,seu beneficium cum cura vel sine cura vt est casus ad literam in.c.cum decorem de cleric.coniugat. quia non possunt sine graui exemplo,& scandalo retineri.

1 Secunda est resolutio,† quòd clericus publicè coniugatus volens clericaliter viuere portando habitum,& tonsuram,& abstinendo à negotijs secularibus non potest obtinere beneficium etiã simplex.c.diuersis fallacijs. titulo supra alleg. ratio est,quia psalterium cum cithara malè concordat hoc est,vita mundana,& laycalis cum vita ecclesiastica,& spirituali.

Tertia est resolutio,quia clericus coniugatus licet clericaliter viuat in ecclesia occidentali si continere nolit non potest habere beneficium etiam simplex sine dispẽsatione Papę eo quia per clericos coniugatos beneficia etiam simplicia nõ possunt possideri.

Quarta est resolutio,quòd clericus coniugatus clericaliter viués,& ecclesiæ seruiens potest ab ecclesia suscipere stipendium sustentationis.c.quia tua fraternitas.xij.q.j.de clerico constituto in sacris,& contrahente matrimonium non est dubium,quia ille nõ est solutus:ideò grauius peccat contrahendo , quod adulterium committendo.meritò vxorem quam ducit debet compelli abiurare,scilicet quòd eam remittit,& renuntiat ita quòd vlterius eã non admittet.c.ex literis qui clerici,vouentes matrimonium cõtrahere possunt & intantùm istud procedit.quòd clerici contrahẽtes debent puniri dato,quòd matrimonium non teneat quia non debet esse melioris conditionis quando inutiliter contrahit,quã si vtiliter contrahat.quia videtur dolum,& fraudem committere in sacramentum matrimonij maximè quando hoc scienter fit.

Dubitatur,an clericus beneficiatus contrahens,matrimoniũ sit ipso iure,vel ipso facto priuatus beneficijs ita,quòd dicantur vacare,& sit locus impetrationi,vel an requiratur sententia de-
2 claratoria † super hoc puncto doctores videntur varij quidam dicunt quòd si contrahat per verba de præsenti beneficia dicuntur vacare sine aliqua declaratione,licet tale matrimonium nõ fuerit consummatum copula carnali:quia nuptias nõ cõcubitus

sed

ſed conſenſus facit,& ſufficit tantùm ꝙ impetrans probet matrimonium legitimè fuiſſe contractum,vt tenēt domini de Rota in deciſione.xxvj.cuius caput exorditur ſi impetretur beneficium vacans. in titulo de reſcript.in nouis.& in deciſ.ciij.in titu.de ſpõſalibus.vbi concludunt ꝙ clericus contrahens matrimonium cũ impubere perdit beneficium,licet copula carnalis non ſteterit:qa non ſtetit per eum quominus conſummaret.vnde videtur habuiſſe animum perdendi beneficium.c.nuper.de bigamis.& clarius hoc tenet Aufredi.in deciſione.ccxl.incip.ſi clericus habẽs beneficia.& Collectarius in.c.j.de cleric.coniugat.nec tali clerico ſic contrahenti per verba de præſenti poteſt conferri beneficium ſecus ſi contraheret ſponſalia per verba de futuro:quia illo caſu beneficia non vacarent:vt notat Ioannes Andræas in.c.j.de cleric. coniugat.niſi expoſt tempore carnaliter cognoſceret ſponſam ſuam:quia tunc per copulam carnalem ſubſequentem ſponſalia de futuro reſoluuntur in matrimonium de præſenti,vt eſt caſus in.c.de illis.de condit.appoſ.in deſponſat,vel alijs contractibus. Alij autem dicunt beneficia non vacant ipſo iure:quia pœna priuationis intelligitur per ſententiam,& non ipſo iure:prout dicim⁹ in clerico ſimoniaco homicida,vel aliâs irregulari,qui quanuis ſit incapax ad beneficia obtinenda:tamen iam obtentis non priuatur ipſo iure:ſed requitur declaratio ſecundum Innocentiũ in.c.noſtris.de conceſſ.præbendæ. quem refert & ſequitur Bald. in.l.cum fratrem.C.de his quibus vt indignis.& in.l.ſi maritus.de donatio.inter vir.& vxo.& Canoniſtę per text. in.c.ex literis.de exceſsibus prælato.quod idem dicendum eſt in excommunicato qui ante declarationem non eſt vitandus ſecundum legiſtas in.l. ij.C.de iure emphiteu.quicquid in contrarium dixerit Archidiaco.in.c.ſtudeat.l.diſt.& ſic vtraq; opinio videtur varia.

Breuiter concordando opiniones doctorum ego puto hanc eſſe veram reſolutionem,ꝙ ſi matrimonium contractum per clericum teneat de iure:& tunc ipſo iure priuatur beneficio,& iſtã opinionem tenuit Bartholomęus Brixienſis in decima deciſione incipiente quidam clericus.Si vero matrimonium de iure nõ tenent:quia clericus in minoribus conſtitutus cõtraxit cum ſanguinea,& tunc ipſo iure non priuatur beneficio,ſicut nõ priuaretur ille,qui conſtitutus in ſacris contraxit gl.eſt ſingu.in.c.j.in.gl. ſi. ibi dicit priuandi ſunt beneficijs ſuis.extra de cleric.coniugat. &

ibi dicunt Imol.& Antho.de But.ꝙ illa gl:approbatur:quia vt dixi sicut homicida ipso iure non priuatur beneficio sic etiam non priuabitur per matrimonium maximè duobus concurrentibus, s.qñ clericus esset in sacris,vel qñ esset tantum in minoribus ordinibus constitutus, & contraheret cũ cõsanguinea scienter,& non esset secuta copula carnalis,& ista videtur esse communis opinio pro qua consuluit dominus Decius in consilio . clxvj . incipiente ego Philippus Decius in.j.vol . vbi concludit clericum scienter contrahentem cum consanguinea beneficio suo non esse priuatum ipso iure:quia hoc à iure non reperitur expressè determinatum ergo non habet locum pœna priuationis , vt est gl.in.c.fina. de iure patro.& gl.in clement.ij.de vita,& honest.cleri . maximè
3 in casu isto vt dixi ex quo matrimonium est nullum:† idem dicendum est de pensione quæ ex resignatione reseruatur super fructibus beneficij talis pẽsio per contractum matrimonij extinguitur: quia isto casu perditur priuilegium clericale,& est cõis opinio secundum Hieronimum Gigantem in tractatu de pensionibus ecclesiasticis.quæstione.liiij.

Iuxta Apostoli consilium.

SVMMARIVM.

1 *Vidua,quæ non potest continere potius accipiat maritum,quàm Diabolum:quia melius est nubere,quàm vri.*

2 *Pœnæ ciuiles secundo nubentium an hodie videantur sublatæ per consiliũ Apostoli.*

3 *Mater quæ non petito tutore,nec seruata forma à lege tradita, an priuetur successione liberorum,si secundò nubat.*

4 *Vxor secundò nubens de licentia mariti,vel filiorum non debet puniri pœnis legalibus.*

5 *Vxor quæ transit ad secunda vota viuente filio si filius in vita sua non fuit cõquæstus iniuria videtur remissa.*

6 *Vxor quæ trãsit ad secũda vota de licentia principis pœnas legales euitat.*

7 *Pater quocunq; tempore transeat ad.ij.vota nõ punitur pœnis legalibus.*

QVOD habet locum tam in primis quàm vlterioribus nuptijs , & cuius ratio fuit causa incontinentiæ euitandæ , vt ait
1 Apostolus ad Corinthios.vij.† habeat vnusquisq; vxorem suam vna quæq; virum suum:quoniam melius est nubere,quàm vri,& sic consilium Apostoli est reciprocum tam in viro,quàm in muliere

liere quoniam quandocunq; primo marito mortuo cui voluerit nubere,poterit.c. cum secundum Apostolum . extra de secundis nuptijs. Vidua enim quæ non potest continere,vel non vult maritum potius accipiat ,quàm Diabolum:itaque Hieronimus detestatur secunda matrimonia,nisi magna iuuentus fuerit: ideò Paulus.j. Thimotheo.c.v.dicit volo,inquit adolescentulas,& iuniores nubere:cæterum idem Hieronim⁹ in Epistola.xcvj.narrat de quodam viro qui sepelierat.xx.vxores,& post modum accepit mulierem,quę habuerat.xx.maritos cum ergo fuissent matrimonio copulati totus populus Romanus instanter astabat quis eorũ vinceret:maritus:tamen vincit merito à populo coronatus est,& palmam in manibus tenebat clamans ò mea vxor nube cum Faretro:sed nunc dubitatur an per consiliũ Apostoli sint hodie sublatæ pœnæ ciuiles inductæ in odium secundò nubentium,& in fauorem liberorum primi matrimonij super isto puncto doctores videntur varij eo quia Panor.in.c.fi.ti.s̃.alleg.refert duas,vel tres opiniones Io.de Garonibus in.l.j.C. e.titu.refert alias.v.ita ꝙ cũ difficultate dignosci potest,quæ magis sit verior opinio.

Breuiter ita distinguendo vos resoluatis,ꝙ aut agitur de pœnis incursis propter nimiam festinationem nuptiarum.j̃.annum luctus,puta:quia mulier nubẽs intra tale tempus efficitur infamis & non potest donare secũdo marito vltra tertiã partẽ, vel sibi in testamento relinquere nec ipsa poterat capere legata,hæreditates fideicõmissa,vel donationes causa mortis,& alias infinitas pœnas patiebatur,de quibus habetur toto tit.de secund.nup.† & tũc.d. pœnæ,& aliæ similes tanquàm impedientes liberam facultatem contrahendi matrimonium,& tanquàm appositæ in odium illius per consilium,& Authoritatem Apostoli censentur sublatæ , & ita procedit decisio dicti capituli cum secundum Apostolum,& illud declarat gl.ibi in verbo legalis infamiæ.

Si verò agatur de alijs pœnis inductis fauore liberorũ primi matrimonij incursis tamen propter secundas nuptias contractas post tẽpora luctus:& tunc tales pœnæ hodie remanẽt incorrectę & ista est cõis opinio quam tenet Inn.in.d.c.cũ scdm Apostolum. quid post Bal.sequunt legistę in.l.j.de secund.nupt.& in.l.filium. quẽ habentem.C.fa.hercis.& idem Bar.in.l.liberorũ.ff.de his,qui no.infa.& Lud.de Ro.in cons.clxxxij.incip.in casu & ab ista tanquàm à cõmuni non est recedendum pro qua consuluit.d.Decius

in consil.lxxxvij.incipiente.pro resolutione in primo volumine.
3 Ex prædicta conclusione infertur, † quòd si mater: secundò nupserit non petito tutore,nec seruata forma à lege tradita priuatur successione filiorum suorum, certè talis pœna per consilium Apostoli non est hodie correcta: quia vt dixi principaliter non fuit apposita in odiũ secundarũ nuptiarũ:sed propter fauorẽ filiorum, & sic mater non punitur eo, quòd secundo contraxit, sed quia ante contractum non seruauit formam,ad quam per legem erat obligata:& quam adimplere poterat etiam sine impedimento secundarum nuptiarum meritò hæc pœna non compræhenditur sub consilio Apostoli.

Hæc decisio posset limitari non procedere in multis casibus: primò quando pater expressè,vel tacitè in suo testamento disponeret quod non vult quod vxor sua puniatur pœnis legalibus etiam inductis in fauorem filiorum:licet infra annum luctus secundo nupserit: quia per talem licentiam datam à marito mulier euitaret pœnas legales.vt tenet Franciscus Cremensis in singulari septuagesimo quarto incipiente si maritus qui allegat glo. in.§. duo.in authentico de nuptijs & Bald.in cap.ex parte de appellat. nec etiam priuaretur tutella: licet Romanus in singul.ccxlviij. teneat contrarium maximè si infra annum luctus nubat: quia illud est contra bonos mores contra quos maritus disponere non potest: sed præcedens opinio videtur verior quam plerique se-
4 quuntur: † quia marito volenti,& dante licentiam non fit iniuria.l.prima.§.vsqueadeò .ff.de iniurijs..l. cum donationis,seu trãsactionis.C. detransactionibus.

Secundò non procedit quando mater secundo nuberet de consensu & licentia filiorum prioris matrimonij gloss. in verbo copulantur in authentico de non eligend.secundo nubend.quam dicunt singularem Bald.& Angel.in.l.mater.C.ad Tertulianum vnde mulier quæ vult secundò contrahere si voluerit euitare pœnas legales,debet vti cautela,scilicet,quòd facit filios consentire: quia abundans cautela non nocet,vt dicit Baldus per illum textum in.l.testamentum in verbo abundans cautela.C.de testa.videtis enim, quòd notarij in instrumento matrimoniali ponunt clausulam,quòd talis mulier contraxit secundas nuptias de consensu & licentia parentum, amicorum, & maximè filiorum:quia nulla videtur inferiori iniuria filijs per secundum matrimo

trimo

trimonium ex quo expreſſè, vel tacitè conſenſerunt patri, vel matri, ſecundò contrahentibus per gloſſ. ſupra allegatam in verbo copulantur & gloſſ. in dicto § duo. in verbo. vt ſi dicatur & Ludouic. de Ro. conſilio ducenteſimo decimo nono incipient. ex themate conſultationis. tradit rationem: quia mater quæ tranſit ad ſecunda vota facit iniuriam filijs primi matrimonij & propter hoc pœnas incurrit, & ideò filijs conſentientibus nulla videtur fieri iniuria, vt in regula ſcienti. de regul. iur. in ſexto fortificatur: quia bona prohibita alienari in fauorem alicuius, illo conſentiente alienari poſſunt, & non habet locum prohibitio. l. quoties. C. de fideicom. & notatur in. l. cum pater. § libertis. ff. de legat. ſecundo. vt in terminis concludit Decius in conſilio ſexcenteſimo quarto incipiente in caſu illuſtris in quarto volumine. Sed filij prioris matrimonij debent vti contraria cautela, ſcilicet
5 quod non ſe reperiant dum matrimonium recitatur: † vel etiam mater non priuatur ſucceſsione filij, quanuis tranſeat ad ſecunda vota viuente filio, ſi tamen filius viuens nunquam fuit conquæſtus: quia non conquærendo videtur remiſiſſe Alexand. conſil. ſexageſimo tertio in quinto volumine. & Decius conſil. ducenteſimo ſexto incipiente quæritur ſicut dicimus de vaſallo & donatario committentibus ingratitudinem & videte Guidonem Papæ conſilio centeſimo ſeptuageſimo nono. vbi plenè tradit an mater quæ tranſit ad ſecunda vota non petito tutore, nec reddita adminiſtratione priuetur ſucceſsione liberorum.

Tertiò non procedit, quando mater ſecundò nubens nullos haberet liberos, quo caſu nullam pœnam incurreret: quia cauſa prohibitionis ceſſare videtur deficientibus liberis, fauore quorum pœna inducta fuit: ergo illa ceſſare debet, vt tradit Alexand. in conſil. quadrageſimo quinto incipient. viſo themate, in primo volumine. & clarius in conſilio ſexſageſimo tertio incipiente in dubitatione præmiſſa in ſexto volumine. vbi concludit quod quando tractatur de ſucceſsione vnius filij morientis ſuperſtitibus alijs ex eodem matrimonio: tunc mater ſecundo nubens priuatur ſucceſsione illius quoad bona quæ ſibi à patre obuenerunt: tamen vbi eſſet vnicus filius tantum & moreretur tũc mater binubens abſolutè admitteretur ad eius ſucceſsionem per mortem cuius fauor videtur ceſſare, vt notabiliter tradit dominus de Rippa, in titulo de ſecundis nuptijs in tertia quæſtione

6 principali, † & idem dicendum est quando vxor habet licentiam à principe quo casu euitaret pœnas legales secundum Ang. in.d.l.mater. ad Tertyllianum.

7 Vltimò hæc decisio procederet † in matre, & non in patre, qui non incurreret pœnas.l.j.C.de secund.nupt.quanuis infra annum luctus secundò nupserit:tamen puniretur certis pœnis inductis in fauorem filiorum, quæ similiter, vt supra declaratum fuit, sub consilio Apostoli non compræhenduntur.

Vxorem ducat..

SVMMARIVM.

1 *Voluptas meretricia etiam in vxore damnatur.*
2 *Status coniugalis propter tria fuit introductus.*
3 *Dolores & gaudia quæ obueniunt maritis vxores ducentibus seriatim enumerantur.*
4 *Licurgus leges fecit, vt mulieres sine dote nuberent.*
5 *Meretricium quantuucunque sit publicum non impedit matrimonium.*
6 *Excommunicatus non prohibetur ducere vxorem.*
7 *Meretricem ducere in vxorem pium est & inter opera charitatis reputatur, & prodest ducenti in remissionem peccatorum.*
8 *Filia sacerdotis depræhensa in stupro debebat concremari.*
9 *Ducens meretricem in vxorem incorrigibilem dicitur patronus turpitudinis.*
10 *Adulteram publicè non licet ducere in vxorem.*

NON causa saturandæ libidinis, sed principaliter causa sobolis procreandæ:quia propter hanc causam instituta fuerunt matrimonia. vt habetur Genesis primo capitulo crescite, & multiplicamini:& illa fuit causa impulsiua,& finalis: vt etiam habetur Leuitici vigesimo primo capit.vbi in lege Mosayca non erat permissum Leuitis coniuges de scorto accipere, aut viduas repidiatas, nec etiam virgines nisi duntaxat causa procreandæ sobolis
1 probatur etiam lege canonica, quæ dicit,† quòd voluptas meretricia etiam in vxore damnatur cap.liberorum.trigesima secunda quæstione quarta.& ideò si quis ducat vxorem causa libidinis, & non vt studeat generationi liberorum, non matrimonium, sed concubi

cōcubiniū,seu connubium appellatur.c.solet quæri.xxxij.quæstione secund a,& illa dicetur concubina & non vxor in cap.is,qui.& in cap.Christiano trigesima quarta distinctione,& ita principaliter & implicitè debet intelligi consilium Apostoli pro quo facit text.de iure ciuili in.l.liberorum appellatione. ff. de verborum & rerum significatio.in versiculo qui vxores ducunt voto & animo
2 liberorum procreandorum,† & sic status coniugalis vitæ quàm sanctus, quàm immaculatus atque necessarius existat,nemo est, qui nesciat nisi qui se hominem ex viro & fœmina natum ignorat: est em̄ necessarius ad conseruationem speciei humanæ & tribus de causis fuit institutus:primo propter prolis generationem: secundo propter refrenationem concupiscentiæ:tertio propter viri glorificationem: quia dicit Apostolus mulier est gloria viri quia Deus dedit viro adiutorium fœminam non ad carnalem cōcupiscentiam:sed vt haberet gloriam de fœmina.

Hoc enim consilium Apostoli plerunque perniciosum est ducenti vxorem: vnde Aureolus Theophrastus in libro de nupt. quærit,an vir sapiens ducat vxorem, & cum intra se cogitasset,
3 respondit: † si pulchra esset, si bene morigerata, si ex honestis parentibus,si ipse sanus,vel diues esset, sic posse sapientem nubere:sed multa in nuptijs concurrunt, quæ vsibus matronarum sunt necessaria:vt sunt preciosæ vestes,aurum,gemmæ,sumptus, ancillę,suppellex,& alia infinita:nocte autem sunt garrulæ:& quęstiones mouent dicendo illa ornatior procedit in publicum: ego autem despectior. Illa ab omnibus honoratur,cur aspiciebas vicinam?quid cum ancilla loquebaris?quid attulisti de nundinis?& vt paucis plura compræhendam,pauperem alere difficile est diuitem substinere tormentum,satius esset tali marito in exilium ire, quàm talem vxorem ducere. Referunt prætereà hystoriographi quòd Socrates rogatus ab adolescentulo quodam,vtrum vxorem duceret,vel an à nuptijs abstineret, respondit quodcunq; faceret eum pœniteret:hinc te,inquit,solitudo,hinc orbitas,hinc generis interitus,hinc hæres alienus accipiet bona:illinc perpetua solitudo contextus quærelarum dotis exprobatio,affinium importunitas, garrula socrus, lingua succensoria, incertus liberorum euentus, quis enim onera matrimonij facilè ferre potest? quis quorundam insolentias?quis pompas?quæ si pauperes sunt,facilè ab hominibus contemnuntur,si diuites dotes tumidas genus in-

ſolentes forma vero ſuſpectas reddit:deformitas vero reddit inuiſas ſemper enim cōqueruntur,ſemper exprobrant:ſemper inſidianr. & quos coniux.diligit illa odit.eis enim, cum cætera deſunt nũquam tamē lachrimæ,gemitus,atq; ſuſpiria,vt votis quis ſatiſfaciat:ornamentorum verò ambitione adeò ardent,vt opes cunctas labefactent,miſeroſq; cogant maritos in quæſtus in dira prodire ſcœlera?quot maritos fraudes excercent?quot ſimulationes?quot proditiones?quot plerunq; ſuppoſitos partus?quot mētitas enutritiones?quot alieni ſeminis ſuſcœptas meſſes?& quod peius eſt,lugent poſteà viri innocentes vxores ſuas mortuas quas in vrbibus laudāt & prędicant pudicas quarum impudicitia corda maritorum vulnerantur.coguntur q; gratia honoris non perdendi rectè mentiri.quod ſi dotem amplam quis cum vxore aſſequatur,tanto ſuperbior efficitur ſtimulum ſuperbiæ cuiuſlibet vxoris ſunt dos,& forma: mulier enim bene dotata non mariti ſociam, ſed dominam ſe putat.

Sed vnum obſtat,quòd ſi quis vxorem pauperem ducat non vnius diei,ſed totius vitæ hoſpitem fortæ hoſtem comparat:prætereà qui cogitat quæ mundi ſunt,& quomodo complacere poſſit vxori:vnde oportet,quòd ſibi alijs diſpliceat atq; ſubtilis fiat, & econtra,qui ſine vxore eſt aptior efficitur ad ea quæ dei ſunt: quia vxorati tribulationem carnis,& maiorem impulſionem habent,quàm qui vxorem non ducunt.Si quis ergo pacem in matrimonio quęrat ducat vxorem pauperem , pacificam, & non diuitē litigioſam,noſtris enī temporibus leuis eſt cōcordia inter con
4 iuges:quia potius pecuniæ,quàm puellæ maritantur:† rectè ergo Licurgus leges fecerat,vt mulieres indotatę nuberent:ne pecunię potus quam vxores eligerentur.Sed breuiter dicamus,quòd vxoris.nulla eſt electio,ſed qualiſcunq; aduenerit habenda eſt:ſi iracunda,ſi fœtida,ſi ſuperba,ſi fatua,ſi deformis,æquus,bos,aſinus. canis,& villiſſima mancipia,ſedile ligueum,vrceoli,lebetes prius probantur & ſic emuntur.ſola vxor non oſtenditur.nec ante diſplicet,quàm dicatur. nam ſi pulchra fuerit difficile eſt cuſtodire quòd plures amāt:ſi autem turpis,moleſtum eſt poſſidere,quod nemo habere dignetur.

Ampliate procedere conſilium Apoſtoli,vt necdum habeat locum in eo,qui ducit vxorem virginem,vel viduam aliam honeſtam mulierem verum etiam.habet locum eo qui ducit concubi-

nam

5 nam vel aliam meretricem † quia licet meretrices repellantur.ab actibus legitimis intantum quod licet in aliquo casu habilitarentur generaliter criminosi non tamen censentur habilitate maretrices nisi de eis specialis fuerit facta mentio,vt concludit Panor. per illum tex.in.c.tanta de symonia,quē sequitur Rochus de curte titulo de iure patro.in versiculo competens non tamen reperitur iure cautum,quòd meretricium quantuncunq; sit publicum cum impediat matrimonium:quia edictum de matrimonio contrahendo est prohibitorium & quilibet potest contrahere nisi ex
6 presse prohibeatur.c.cum apud.desponsalibus † sicut patet in ex-
7 communicato,qui prohibetur ducere vxorem.imo pium est † & inter opera charitatis reputatur meretricem,quæ se vult corrigere ducere in vxorem vnde clemens Papa tertius statuit,quòd quicunq; publicas maretrices de luppanari extraxerint,& eas in vxores dixerint eis prodest in remissionem peccatorum.c.inter opera charitas.extra de sponsal.& matrimonijs.

Ratio esse potest quia inter illos potest esse matrimonium inter quos per verba de pñti potest esse mutu⁹ cōsensus.sed ista possunt esse inter virū & meretricē patet, nō reperitur iure decisum ꝙ meretriciū tollat mulieri ꝓpriū cōsensum,quia nō obstāte meretricio habet potestatē sui corporis,nec ꝑ illud est alicui alligata: ita quod nec stuprum:nec adulteriū punibile committitur.cum merrtrice quæ publico meretricio est prostituta.l. si ea C.de adulter.inter eos laudabile est matrimoniū vnde Oze . ꝓpheta māda to dñi vno chorohordei & quindecim argēteis.& dimidio choro tritici eunt sibi meretricem,quā posteà in vxorē duxit.c.integritas corporis.xxxij.q.j.&.iij.dicit dominus Ozeę vnde , & sume tibi vxorem fornicationis , vt legitur Ozeę.j.&.iij. capitu.ergo pium est meretricē duxere in vxorē.nec qui eam ducit culpandus est sed potius laudandus.c.non est culpandus.xxxij.q.j.

Nec obstat,ꝙ habeť in cōtrariū Leuitici.xx.j.c.vbi dñs loquēs Moysi ait virginē ducet vxorē viduā autē & repuditā & sordidā atq; meretricem non accipiet sed puellam de populo suo:ergo videbatur,ꝙ imò impium esset ducere meretricem,ex quo expresse à deo erat prohibitum quia respondetur.quod ille text.debet intelligi in pontifice.hoc est in sacerdote maximo qui tales mulieres corruptas accipere non debet,sed virgines tantum triplici ratione prima quia super caput eius.infusum fuit oleū vnctionis

Secunda,quia eius manus in ſacerdotio fuerunt conſecratæ. Tertia,quia ille maximus ſacerdos erat,vel eſſe debebat veſtitus ſacris ac ſanctis veſtibus, & tanta honeſtas in eius matrimonio re-
8 quirebatur,† quòd ſi filia ſacerdotis fuerat in ſtupro deprehenſa, & nomen ſui patris violauerat,certè flammis debebat exuri.

Prædicta deciſio limitatur vt procedat,quando eſſet ſpes de correctione meretricis,tunc illa licitè poteſt duci in vxorem. vt habetur in ca.ſignificaſti. de eo,qui dixit in matri.quam poll.per
9 adulter.ſecus ſi non eſſet ſpes correctionis: † quia eo caſu fatuus iudicatur,qui talem meretricem ducit in vxorem:à ſe enim abijcere debet,aliâs patronus turpitudinis diceretur.c.ſicut crudelis trigeſima quæſtione prima.Secundo limitatur, quando ducit meretricem ea intentione,vt eam reuocet à turpitudine meretricij, & ad bonum matrimonij inducat:& ideò laudabile opus miſericordię facit,qui meretricem à tali peccato reuocat. Si verò quis ducat meretricem ea intentione vt meretricetur,& de acquiſitis per meretricium & adulterium viuat,& particeps lucri fiat prout in concubinis ſacerdotum videmus tales:enim ſub conſilio Apoſtoli non continentur:imò iſto caſu grauiter peccat,& matrimonio abutitur & ſic tria grauia peccata committit:primo quia facit illi fidem frangere:ſecundo operatur contra bonum prolis: tertio violat ſacramentum: quia non manent duo in carne vna: ſed in carne plurium defedatur: ideò grauiter peccat maritus, qui meretricio vxoris conſentit, & eam facit adulterare:tertio hæc de-
10 ciſio non procedit in adultera:† quia de iure adulteram publicè ducere non licet in vxorem, vt habetur per totum trigeſima prima quæſtione prima.vltimo hæc deciſio procedit in actibus electionum, vel ordinationum: vnde ſicut concubinarius non poteſt in Epiſcopum eligi, nec diuina miniſtrare cap.habuiſſe trigeſima quarta diſtinctione:ſic etiam qui meretricem ducit vxorem capitulo maritum eadem diſtinctione. & notat ibi gloſſ. quòd ex vno & eodem facto quis punitur, & meretur ducendo meretricem in vxorem.

Pro huiuſmodi autem diuini obſeruantia præcepti.

SVMMARIVM.

Tranſgreſſores præcepti diuini grauiter ſecundum legem veteris teſtamenti puniti fuerunt,multa exempla hîc enumerantur.

Pro

Pro qua obſeruantes à Deo ſalutarem conſequũtur remunerationem:tranſgreſſores verò varijs modis arcentur: vnde Saül propter tranſgreſſionem diuini præcepti irreuocabiliter eſt reiectus,vt habetur primi Regum.xv. cap.& etiam.iij.Regum.xiij. c.legitur de quodam viro,qui comedens panem in loco vetito contra præceptum domini à Leone fuit occiſus.ſic etiam Achã ſumens de anathemate contra præceptum lapidatur,prout habetur Ioſue.vij.c.& uumeri.xv.de quodam homine,qui contra pręceptum diuinum in die ſabbati colligebat ligna lapidatus eſt:& idem numeri.xiiij.in quo dicitur,ꝙ filij Iſraël parantes expeditionem contra Amalachitas,& Cananeos vincuntur,& quia cõ-
1 tra præceptum aſcenderunt occiſi ſunt,† & legitur etiam.j. Machabeorum.c.vij.quòd propter præceptum domini ſeptem fratres cum matre ſua grauia tormenta paſsi ſunt ſub Anthiocho: Seruandum eſt ergo iſtud præceptum diuinum à prælatis, & ſacerdotibus ſi ſecundum legem in ordine voluerint alioſq; ſuper obſeruatione inſtruere debent,prout fecit Dauid inſtruens Salamonem filium ſuum poſt ſe regnaturum dicebat tunc proficere poteris,ſi cuſtodieris præcepta,quæ præcepit Dominus Moyſi, vt fecit Noë qui omnia,quę ei præceperat Dominus fecit:ideò à diluuio ſaluatus eſt:vnde quærenti à ſaluatore quid boni faceret, vt vitam æternã haberet reſponſum eſt à domino ſi vis ad vitam ingredi ſerua pręcepta vnde de pontificibus,& ſacerdotibus Deũ per Prophetam dixiſſe legimus pręcepta mea cor tuum cuſtodiãt longitudinẽ enim dierum,& annos vitę,& pacem apponent tibi.

Ad quos pertinet ſalutaribus monitis quàm alijs canonicis remedijs omni ſtudio laborent.

SVMMARIVM.

1 *Concubinatus ab eccleſia habuit primam prohibitionem.*

2 *Prælatus,vel officialis an poßit cogere meretricem ad pœnitentiam, & ad dimittendum concubinatum,& ſi ſit incorrigibilis an poßit excommunicari.*

3 *Quando agitur de graui peccato,vel de crimine hæreſis delinquentes etiã inuiti trahendi ſunt ad ſalutem.*

4 *Ex inuito matrimonio generantur ſcandala.*

5 *Ecclesia multa tollerat, & dissimulatione pertransit ad euitandum maiora scandala.*

6 *Excommunicatus non potest inuitus absolui ab excommunicatione nisi efficeretur dietim deterior per excommunicationem quo casu posset absolui etiam inuitus.*

HOC enim præceptum iudicibus ecclesiasticis dirigitur ex eo, quia vt supra dictũ fuit, de hoc crimine concubinatus ecclesia
1 cognoscit† cum sit crimẽ ecclesiasticum, & ab ecclesia habuit primęuam prohibitionem: ergo ad eam pertinet cognoscere de concubinatu maximè commisso cum clerico. c. nemo. xxxij. q. iiij. qa ratione personæ concubina efficitur de foro ecclesiastico: ergo omni studio laborent: sed præcipuum est, vt ipsi primitus laborent honestè, & castè viuere, & concubinas à seipsis abijcere: quia cuius vita despicitur eius etiam iussio, & salutaris prędicatio contemnitur. c. infames. §. si. iij. q. vij. & in. c. nulli. j. q. j. sed quid si clericus concubinarius, & concubina contemnant ista salutaria monita respondeo contra clericos recidiuantes ad solitum concubina-
2 tum dictum fuit superius: † sed maius vertitur dubium, an prælati, vel eorum officiales possint cogere meretrices ad pœnitentiam, & si contemnant monitoria salutaria, vel alia præcepta, an possint excommunicari: videtur, ꝙ sic quia ad rectores ciuitatum spectat, vt habitantes in ea ciuiliter, & honestè viuant: ego multò fortius poterunt compellere meretrices, vt à meretricio recedant Præterea crimen earum est publicum, & manifestum: sed peccator notorius est compellendus ad faciendam emendam: maximè vbi ecclesia scandalizatur, vel respublica, vel anima meritò poterit inuitus, vel inuita compelli ad bonum: quia vtilitati earum consulitur, vt est tex. in argumentum in. c. & qui emendat. in ver
3 sic. bona præstantur inuitis. xlv. dist. † quia quando agitur de graui peccato, vel de crimine hæresis delinquentes etiam inuiti trahẽdi sunt ad salutem. c. displicet. xxiij. q. iiij. patet ergo ꝙ tales mulieres impudicę possunt compelli ad pœnitentiam: quia licet per leges nemo directè cogatur bene facere: tamen malè agere prohibetur. c. ad sedem. xxxiij. q. v.

Ego autem opinionem contrariam credo esse veriorem, per regulam iuris, quæ dicit ꝙ beneficium non confertur in inuitum: ergo nullum bonum nisi voluntarium, vt dicit text. in. c. præsens

clericus

4 clericus.xx.q.iij.† Hinc est,quòd ex inuito matrimonio generantur scandala.c.ij.& ibi gl.de sponsalib. hæc opinio confirmatur: quia meretricium tolleratur,vt grauius malum euitetur: quoniã multa adulteria,stupra,& incœstus multi fierent in ciuitate, nisi ibi essent luppanaria,& meretrices:sic etiam tolleratur libellus repudij,vt maius malum,id est homicidium euitetur.c.hac ratiõe.
5 xxxj.q.j.† sic etiam ecclesia tollerat consortiũ malorum:sic etiam tollerat vsurarios:tollerat etiam iudicium ferri candentis, vel aquæ feruentis, & quædam alia,quæ ecclesia dissimulatione pertransit minus malum,vt euitetur maius.c.si quid verius.xxxiij.q.ij.patet ergo ex prædictis,quòd meretrices inuitæ non possunt cogi ad pœnitentiam,seu continentiam,quæ suaderi potest, im-
6 perari non potest.c.integritas.xxxij.q.j.† sicut dicimus de excommunicato,qui inuitus non potest absolui ab excommunicatione vt notat gl.in.c.significasti.extra de eo,qui ducit in matri. quam poll.per adulterium.nisi propter excommunicationem efficiatur dietim deterior,quo casu posset inuitus absolui secundum Ioannem Andræ.in.c.j.de sententia excommunicationis.

Omni ergo studio iudices competentes laborare debent, vt concubinas,& cæteras meretrices per salutaria monita à tali fœditate reuocent: ne decœterò corpora sacerdotum, quæ templũ Dei esse debent impudicitia,& libidine maculentur:quoniam dicit Apostolus Epistola.j.ad Thessalonicenses.c.quarto. hæc est em̃ voluntas Dei sanctificatio vestra,vt abstineatis vos à fornicatione,& sciat vnusquisq; vas suum possidere in sanctificatione,& honore,& non in passione desiderij,sicut & gentes,quæ ignorant Deum,habetur etiam Exodi.xix.c.Sacerdotes quoq;, qui accedunt ad dominum sanctificentur ne percutiat eos dominus, & idem Leuitici.xxij. c.dicit dominus ad filios.Leui omnis homo qui accessit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filij IsraëlDeo suo in quo sit immundicia peribit coram domino.Multa alia non impertinentia circa hunc titulum, & eius materiam dici possent,quæ propter quotidianam lecturam iuris ciuilis obmittere statui,& finem huic operi imponere, ne auditores,& legentes,aut nimia prolixitate, aut breuitate tedio afficerem:imitatus sapientem ecclesiastem qui ex multis composuit parabolas sacras non sibi,sed futuris prospiciens:sanè quia omnis gratiæ infusio de sursum est Deo omnipotenti,ac gloriosę

virgini Mariæ eius matri laudes,& gratias refero,qui mihi huius operis aptam incœptionem rectamq; prosecutionem,& finalem consummationem concesserunt. Vosq; ingeniosi auditores,post titulos sequentes de excommunicatis non vitandis,& de interdictis non leuiter ponendis expectate propediem titulum præcedentem de pacificis posses soribus magis atq; magis altiori stillo commentandum.

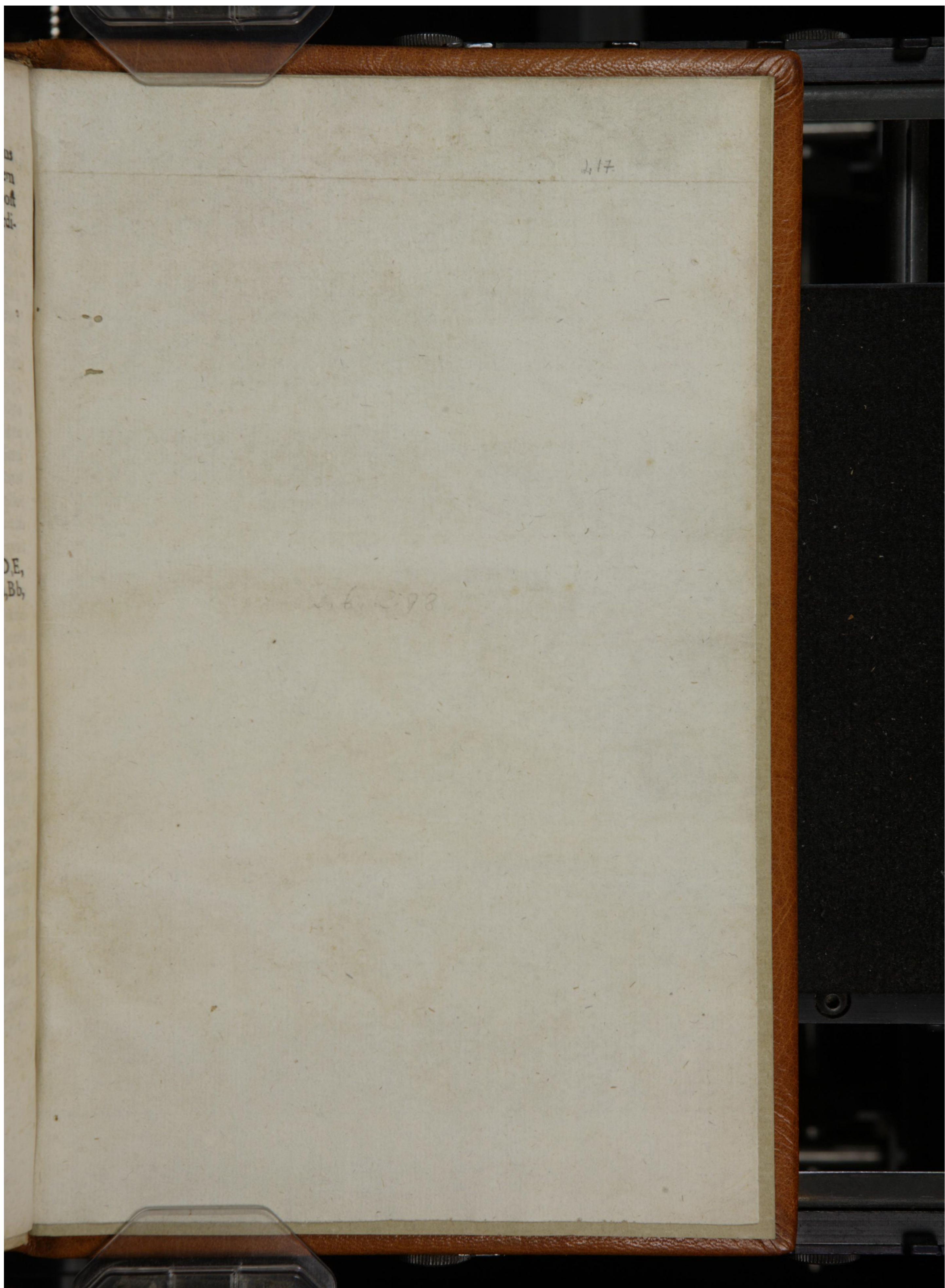
∴

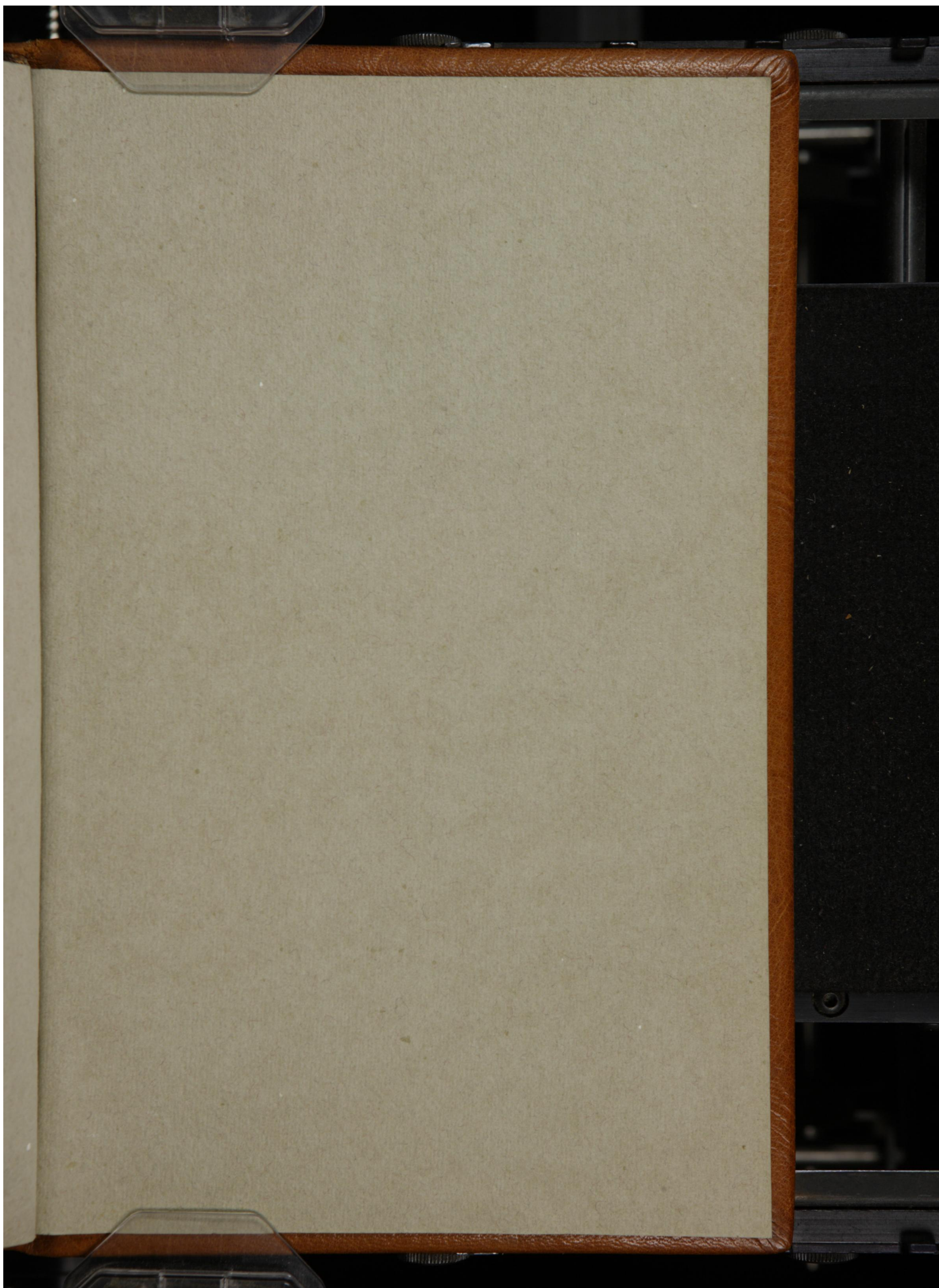
FINIS.

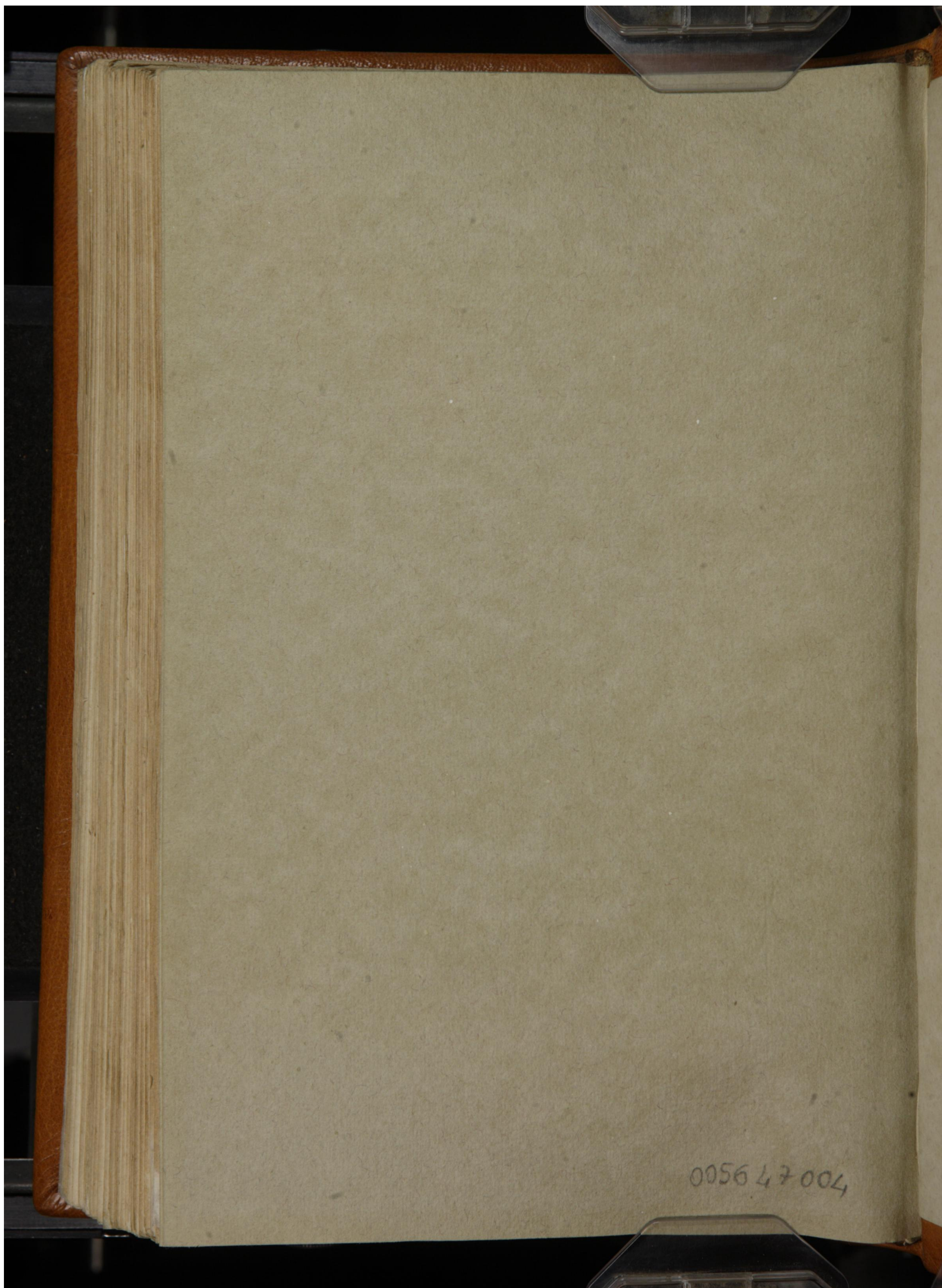
REGESTVM

a,b,c,d,e,f,g,h,i,k,l,m,n,o,p,q,r,s,t,v,x,y,z, A,B,C,D,E, F,G,H,I,K,L,M,N,O,P,Q,R,S,T,V,X,Y,Z, A a,B b, C c,D d,E e,F f. Omnes sunt Quaterniones.

Inuidus,aut taceat nostri detractor honoris,
Aut aliud meliùs,si sciat,ædat opus.

417

0056 47004

